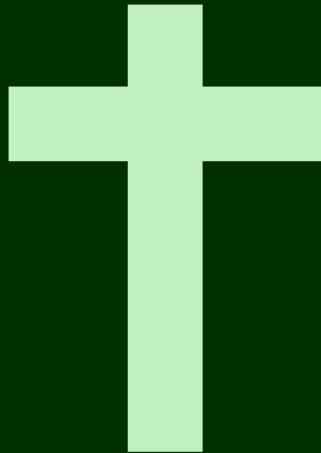

Bulu ntam pɔpwɛ; Nkonya

New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

Bulu ntam pɔpwɛ; Nkonya

New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nkonya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nkonya

nko

Ghana

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nkonya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

01b09958-fa53-51d1-aae0-88c7e9302503

Contents

Mateo	1
Marko	47
Luka	76
Yohane	123
Gyumagyihé	157
Romafö	200
1 Korintofö	219
2 Korintofö	236
Galatiafö	248
Efesofö	255
Filipifö	261
Kolosefö	266
1 Tesalonikafö	270
2 Tesalonikafö	274
1 Timoteo	277
2 Timoteo	282
Tito	286
Filemon	288
Hebrifö	289
Yakobo	304
1 Petro	309
2 Petro	315
1 Yohane	318
2 Yohane	323
3 Yohane	324
Yuda	325
Atö Lésúnáhë	327

Asun Wanklán Aní Mateo Lówanlín

*Yesu Andin Ilintso
(Luka 3:23-38)*

¹ Yesu Kristo, Owie Dawid mu na, Abraham mu na ámu ilínto ní.

² Abraham lókwí Isak. Isak lókwí Yakob. Yakob lókwí Yuda mua mu apio yinhé*. ³ Yuda lókwí Peres mua Sera. Amó yín gyí Tamar. Peres lókwí Hesron. Hesron lókwí Ram. ⁴ Ram lókwí Aminadab. Aminadab lókwí Nahson. Nahson lókwí Salmon. ⁵ Salmon lókwí Boas. Boas mu yín gyí Rahab. Boas lókwí Obed. Obed mu yin gyí Rut. Obed lókwí Yisai. ⁶ Yisai lókwí Owie Dawid.

Owie Dawid lókwí Salomo. Salomo mu yin gyí ətsi əkvá teki ogyi Uria mu ka. ⁷ Salomo lókwí Rehabeam. Rehabeam lókwí Abia. Abia lókwí Asa. ⁸ Asa lókwí Yehosafat. Yehosafat lókwí Yoram. Yoram lókwí Usia. ⁹ Usia lókwí Yotam. Yotam lókwí Ahas. Ahas lókwí Hiskia. ¹⁰ Hiskia lókwí Manase. Manase lókwí Amon. Amon lókwí Yosia. ¹¹ Yosia lókwí Yekonia mua mu apio yinhé. Mu brésú békutá Israelf, híe amú bée buyétsiá Babilon əmátá ní.

¹² Amú Babilon yotá á, Yekonia lókwí Sealtiel. Sealtiel lókwí Serubabel. ¹³ Serubabel lókwí Abihud. Abihud lókwí Eliakim. Eliakim lókwí Asor. ¹⁴ Asor lókwí Sadok. Sadok lókwí Akim. Akim lókwí Elihud. ¹⁵ Elihud lókwí Eleasar. Eleasar lókwí Matan. Matan lókwí Yakob. ¹⁶ Yakob lókwí Yosef, Yosef létsiá Maria. Maria lókwí Yesu. Yesu gyí Kristo, (ohá ámu Bulu ladá mu ofúli amú) ni.

¹⁷ Mú su tsú Abrahamsu bətu Owie Dawidsu buygi anáin ilínto dúana. Tsú Dawidsu bətu bréá bəyo Babilon əmátá é buygi anáin ilínto dúana. Asa tsú amú Babilon yotá bətu Kristo, (ohá ámu Bulu ladá mu ofúli amú) kwíúsó é buygi anáin ilínto dúana.

*Yesu Kristo Kwíí
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Əkpa ánfisu Yesu Kristo kwíí lətsun ni. Bəpu Maria há Yosef bée ətsia. Támē asa bétsiá, abufia ətsi múa oyin á, bowun ání Maria dé əmé Əy়ে Wanklhé túmito. ¹⁹ Mu kulu Yosef a, mu asón da əkpa, támē omekle ání əbówa mu pélto. Mú su əlobwe agywun ání obékiná mu ənáintó. ²⁰ Támē bréá əde múa agywun bwé á, ki, Bulu-əbəpu əku lélé iwi əwan súná mu okudeto, bláa mu əbée, “Yosef, Dawid mu na, mánya pélí ání fékpa fó ká Maria ba fó wá, tsúfē əmé ámu əde ámu itsú Əy়ে Wanklhé túmito. ²¹ Əbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Yesu. (Mú ası gyí, ‘‘Olépú.’’) Tsúfē mu əbélé mu ahá tsú amú lakpantó ní.”

²² Ini léha Bulu asón ámu əleblí tsun mu ənású ətəipúsú ámu 1leba mútó. ²³ Əbée, “Ki, obitebí ání əmekýóyó oyin wá kí obénaya əmé. Əbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Imanuel.” (Mú ası gyí, “Bulu bu anı wá.”)

²⁴ Bréá Yosef létsinkí á, olegyi asón ámu Bulu-əbəpu amu lébláa mu amusu. Oletsiá Maria, kpáin mu. ²⁵ Támē əməpən ibi da Maria, kpéfən bréá ələkwí mu bi yinhé gyankpapu, əledinká mu dá Yesu.

* ^{1:2} Apio yinhé ánfí gyí Israel abusuan dúanyo ámu anáin ni.

2*Anyansapv Akv Ba*

¹ Bréá Owie Herode dé iwíe gyí Yudea əmátó bəkwíí Yesu wúlu kvá buetí mó Betlehem, ibu Yudea əmátó inu. Mó əma a, anyansapv akvá buutowun ató ntsrakpabitó botsu owí ədalıkpa əmá kvtó ba Yerusalem wúluto. ² Befté bée, “Nkúnú bakwíí Yudafó owie amu? Anulówun mu osúna ání igyi ətsrakpabi owí ədalıkpa inu. Mó sv abá bosum mu.”

³ Owie Herode lónu asón ánfí á, opúni letsíí mua Yerusalemfó fée. ⁴ Mó su əletí Yudafó Bulu igyi ahapó dehen pó Mose mbla asunápó fée fia, fité amú ətínéá bókwíí Kristo, (ahá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu).

⁵ Bebláa mu bée “Betlehem wúluá ibu Yudea əmátó. Alí Bulu ənású ətəípó əku lówanlín tswí ni. ⁶ Əbée,
‘Fó Betlehem, Yudea wúlu,

fumegyí wúlu túkúrííbi əkpagyíakpasv Yudea awúlu yilé ámuto.
Tsúfē əmásó ogyípó əku əbédalı tsu fótá,
əbékpa Bulu ahá Israelfa.’”

⁷ Mó sv Owie Herode léti anyansapv amu nkule, fité amú bréá bowun osúna ətsrakpabi amu, bebláa mu. ⁸ Móó ələwa amú Betlehem əbée, buyódunká kebi ámu wankláán. Ní bowun mu a, buyínki bebláa mu, méni mu é móyósum mu.

⁹ Olenya bláa amú tá alı benatí. Ətsrakpabi amúú bowun owí ədalıkpa amu, lékpa amú alu yélí ətínéá kebi ámu bv. ¹⁰ Bréá bowun ətsrakpabi amu a, ansí lehíe gyi amú. ¹¹ Bowie wóyító inu á, bowun kebi ámu mua mu yin Maria, beda akpawunu súm kebi ámu. Besankí amú akentebi, bekie mu sika pepe, ohién pó ohuam.

¹² Mó əma a, Bulu lówa mbla há amú okudeto əbée, buymáyinkí yótsun Herode wá. Mó sv bətsvn əkpa bámbású yó amú wúluto.

Yesu Mva Mv Akwípú Egyipte Əmátó Ya

¹³ Bréá anyansapv amu benatí á, Bulu-əbəpü léle iwlı əwan súná Yosef okudeto, bláa mu əbée, “Kvsu, afvkpka kebi ámu mua mu yin srı ya Egyipte əmátó. Mlıtsia inu yófvn bréá nébláa fv mbée mlıyínki ba, tsúfē Owie Herode obódunká kebi ámu, mó mu.”

¹⁴ Mó sv Yosef lókvusú onyé-onyé ámu, kpá Maria mua kebi ámu srı ya Egyipte əmátó. ¹⁵ Betsiá inu yófvn bréá Herode lówu. Inı léha Bulu asón ání əleblí tsvn mu ənású ətəípó əkvusv leba móttó. Əbée, “Neti mí bí ámu tsú Egyipte əmátó.”

Betlehemfó Abi Mo

¹⁶ Bréá Owie Herode lówun ání anyansapv amu bamlé mu a, əbló lehíe kítá mó. Ələwa mu isá akəpó əbée, buyó Betlehem wúluto pó mó nkudası, abuyəmo abi yinhé ání bahə tsú nfinyə ba ayası fée. Tsúfē anyansapv amu bebláa mu bée, begyankpá wun ətsrakpabi amu nfinyə ní.

¹⁷ Inı léha Bulu asón ání əleblí tsvn mu ənású ətəípó Yeremiasv leba móttó. ¹⁸ Əbée,

“Bonu isú múa olú kvá imeká tin Rama wúluto.

Rahel dé mu abí sú. Omotsulá ání bukpáta mu, tsúfē buvträa buvma inu.”

Yesu Mva Mv Akwípú Yinkí Tsú Egyipte

¹⁹ Owie Herode lowu əma a, Bulu-əbəpü léle iwlı əwan súná Yosef okudeto Egyipte inu, bláa mu əbée, ²⁰ “Kvsu, afvkpka kebi ámu mua mu yin,

amlıyinki yo Israel əmátó. Tsúfél ahá ámúvú bodunká ání bómá kebi ámu, bawú.” ²¹ Mú su Yosef lókvusú kpá kebi ámu mua mu yin, beyinkí yó Israel əmátó.

²² Táme bréá bowie inu á, olonu ání Arkelao latsíá mu si Herode obíású, əde Yudea əmásó gyí. Mú su olenya ifú ání əbápú kebi ámu ya inu. Bulu lélélawá mbla há mu okudetə əbée, əpón mu ya Galilea əmátó. ²³ Mú su bəyo yétsiá Nasaret wúluto. Iní léha Bulu asón ámúvú əleblí tsón mu ənásó atəípúsú əbée, “Béti mu Nasaretyin” amu əleba móntó ní.

3

Asú Əbəpú Yohane Bulu Asón Əkanda (Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

¹ Bré kvót á, Asú Əbəpú Yohane léba əde Bulu asón əkan da Yudea dimbísú. ² Əbée, “Mıldamli klvntó, amlısı lakpan bwé, tsúfél Bulu iwíegyi lawié wóyí tá.” ³ Yohane iwi asón Bulu ənásó atəípú Yesaia lówanlín əbée, “Əku dékplón dimbísó əbée,

‘Mlila anı Wíe əkpa.

Mlitswii əkpa ha mu’” amu ni.

⁴ Yohane lówa kpósó-imi atadie, ələpu əwuló-kpákpá əfél klí mósú. At-santsanku pú əkwén otégyi. ⁵ Ahá botsu Yerusalem wúluto, Yudea əmátó pú Yordan bvnkpa ənó awúlu féesú ba bonu mu asun blihé. ⁶ Bele amu lakpan bli, əlobó amú asú Yordan ntsutso.

⁷ Táme bréá Farisifo pú Sadukifo tsətsəətsə bəba bée, əbóó amú asú á, əlefíté amú əbée, “Abé abí-aná, ntə gyá mli, mlisrí Bulu ısvutí ámúvú ibá ámu? ⁸ Mómó mliswie abíá ibósúná ání lélé mliladámlí klvntó. ⁹ Mlumáki mliaa, mli náin gyí Abraham. Mú su Bulu méebeití mli ısv. Nde mli bláa mbée, Bulu əbétalí há abwi ánfı ibédamlí Abraham abí-aná. ¹⁰ Séi á, Bulu lapú efél yi nyí-atsitsito. Oyígoytí ání imoswie abi wankláán á, bókun mó dá, wá mó fée ogýá. ¹¹ Mí mó á, ntsu ndəpəbó mli asú pósúná ání mliladámlí klvntó. Táme əkvá ədvn mí bu əma əbá. Mməfún ání nósurá mu ntvkvta kóráá. Mu əbápú Əjé Wankihé pú ogýá bó mli asú ni. ¹² Əde mu ilín, əbópfúní ntéte lé ayó ámu. Əbekpa ayó ámu wá mu oduduto. Táme əbékfeí ofuníkpá inu wankláán, kpá ntéte amu wá ogýá ání itamaduntó.”

Yesu Asubə (Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Yesu lótsu Galilea əmátó ba Yordan ntsu ənó Yohane wá əbée, əbó mu asú. ¹⁴ Teke Yohane mótsulá ání əbóbó mu asú. Iní su əlebláa Yesu əbée, “Mí ilehián ání fóbó asú. Nkálí igyi só faba fée mí əbóbó fó asú?”

¹⁵ Yesu lébláa mu əbée, “Séi á, ha atsu mó ali asa, tsúfél ilehián ání abóbwé tógyítató ida əkpa Bulu ansító.”

Mú su Yohane lótsulá. ¹⁶ Bréá əlobó Yesu asú tá, Yesu lédalı ntsu ámu to ali nwolvtáa lefinkí, olowun Bulu Əjé dékplí fée abróduma, ilobogyonká mvsu.

¹⁷ Inu əme ku lotsu əsüsü əbée, “Iní gyí mí Biá ntədwé mu, mí ansí təhíe gyi mu iwi ni.”

4

Yesu Isóki (Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Invnú Əjé Wankihé amu lékpá Yesu ya dimbísú, ménı Əbunsám əbósó mu ki. ² Oletsiá inu klí ənó nké advana (40), onyé advana (40). Mú su akún

lehie kítá mv. ³ Inv Obvnsám lóso mv ki, bláa mv obéé, “Ní Bulu mv Bi fúgyi á, mórmó ha abwi ánfí idamli bwé bodoobodo.”

⁴ Yesu léle mó onó obéé, “Bowanlín wá Bulu asón ámvta bée, ‘Megyi atogyihé wule nyankpusa obégyi tsiá nkpa, támé opóv Bulu asón blihé é tsia nkpa.’”

⁵ Obvnsám lékpa mv ya Yerusalem, wúlu wankihé amvta, olépv mv yéliú Bulu ətswékpa obu ámu ətántra. ⁶ Inv alebláa Yesu obéé, “Ní Bulu mv Bi fúgyi lélé á, tu kpayi. Tsúfí bowanlín wá Bulu asón ámvta bée, ‘Bulu obéha mv abopu békpatá fó ibtó, méní fú yabi méeda ibwi kókusv.’”

⁷ Yesu léle mó onó obéé, “Betrá wanlín bée, ‘Mákapú fó Wie Bulu ki.’”

⁸ Mú əma a, Obvnsám lópv mv ya ibu fúáhé kvsu, olosuná mv oyító iwé ogyíkpá fée, pó mó numnyam. ⁹ Móvú alebláa mv obéé, “Ní feda akpawunu súm mí á, nópv íní fée há fó.”

¹⁰ Yesu alebláa mv obéé, “Obvnsám, natí tei mísú! Tsúfí bowanlín wá Bulu asón ámvta bée, ‘Da akpawunu ha fó Wie Bulu. Mu nkule fu súm.’”

¹¹ Inv Obvnsám lénatí mv wá, Bulu-abopu beba békí mvsv.

Yesu Gyumagyihé Asitsuá Galilea Əmátó

(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Mú əma a, Yesu lónu ání bakítá Yohane tswí obu, oleyinkí ba Galilea əsolvós. ¹³ Olotu tsú Nasaret wúluto yó Kapernaum, wíluá ibu mantáa Galilea əpu onó, Sebulon múa Naftali əsolvós. ¹⁴ Mu inv yo léha asón ámóó Bulu onósó ətöipó Yesaia léblí ámu lëba móttó. Obéé,

¹⁵ “Sebulon pú Naftali

əsolvívá ida Yordan bunkpa onó, mantáa Galilea əpu.

Galilea əmátó əmá bámbásófó bvtsie.

¹⁶ Ahá ánfí bvtsie oklúntó ánfí

bawun wankí kpónkpóonkpónti kv.

Bvtsie əsolvívá lowu dé iwé gyí mósú.

Wankí kv lawánkí wólí amósó.”

¹⁷ Tsú inv Yesu léfi así əde Bulu asón əkan da, blí obéé, “Mlidamli klvntó, Bulu iwiegyí lawié wóyí tá.”

Akasípó Abaná Le

(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Eke əkvá Yesu ná Galilea əpu onó á, olowun apíó abanyó akv. Simon ání butetí mu Petro múa mu gyama Andrea, bude asawu tswí, tsúfí aye alepú bugyi. ¹⁹ Móvú alebláa amó obéé, “Mliba bobuo mi. Nóbwe mlí anyánkpósa alepó.” ²⁰ Invnu besi amó asawu aná tswí, kplá buo mv.

²¹ Əlenatí yó nkpa kpalobi, olowun apíó abanyó akv é, Yakobo múa mu gyama Yohane. Amúa amó sí Sebedeo bvbv əklvntó, bude amó asawu bún, Yesu léti amó. ²² Invnu amó é benatí sí amó sí múa əklvn amó bobuo mv.

Yesu Atósundá, Mv Asón Əkanda Pó Ilotsa

(Luka 6:17-19)

²³ Yesu léki Galilea əmátó fée, súná ató Yudafó ofiakpa. Əleda Bulu iwiegyí ámu iwi asón wankláán əkan. Əletsa ənjétó múa awútó ilo kugyíkv.

²⁴ Inv sv mv iwi asón lekleí yó Siria əmátó fée. Bepu alépv tsúa ntínéntíné ba mv. Əletsa ilo kugyíkv, ahá áni bude iwiásin wúun, amíá əjé laláhe dé amó háan, amíá ilo dídahé bv amúsó pú abubúpv aná fée. ²⁵ Mú sv ədəm kpónkpóonkpónti bobuo mv. Ahá ání botsú Galilea əmátó pú

Dekapoli* awílu amvsu, Yerusalem wúluto, Yudea omátó pú Yordan ntsu obin osvlúsu fée.

5

Ibvsu Atosundahé

1 Bréá Yesu lówun ədəm amv a, əlodv yá ibu kvsu yétsiá ası, mu akasípú amv beba mu wá. 2 Inu olosuná amó ató obéé,

Oyúla Asín

(Luka 6:20-23)

3 "Bulu layúlá ahá ání amó ansí medín tötəsu dvn mu Bulu, tsúfé amóbó mu iwiegýí amv ni.

4 Bulu layúlá awírehó agyipú, tsúfé obólwií amó klvn.

5 Bulu layúlá iwiasi abápu, tsúfé amó obégyí osvlúv amv ni.

6 Bulu layúlá ahá ání mu apébwé akón múa omewólı de amó, tsúfé obéha amó bómwe.

7 Bulu layúlá nwé awúnpv, tsúfé obówun amó nwé.

8 Bulu layúlá ahá ání amó klvntə lówankí, tsúfé amó obówun mu ni.

9 Bulu layúlá ahá nsiné alapú, tsúfé obéti amó obéé mu abi.

10 Bulu layúlá ahá ání bvđin amósú mu apébwé sv, tsúfé amóbó mu iwiegýí amv ni.

11 "Bulu layúlá mli, ní bvđe mli sia, bvđin mlisv, bvđe afunu wa dínká mlisv. 12 Ansí igyí mli, iwi tsanki mli, tsúfé mli ikáká tsə osósú. Alí bōbwé Bulu onósú atóipú agyankpapu amv ni.

Nfslı Múa Wanki

(Marko 9:50; Luka 14:34-35)

13 "Mligyí oyító nfslı ni. Ní nfslı itá ədwé á, ntə bélapówá mó ədwé? Itráa ma ale há tötətə bwé. Tseí bvtetséi mó tsitsá, ahá bvtetsátsa mósú tsvn.

14 "Mligyí oyító wanki é ni. Wíluá idin bvsu tamajáin. 15 Bvtamanywé okandíe, pó olá bun móosú. Ifvákpá bvtspóbian, ménı ibówankí há ahá ání bvtsie wóyí ámotə fée. 16 Mó sv mliha mli bwéhé iwanki ali, ménı ahá bówun mli bwéhé wankláán ámu, fówun békafú mli Sí ámúv əbu osósú ámu.

Mose Mbla Iwi Atosundahé

17 "Mlimáki mliaa, neba Mose Mbla ntéé Bulu onósú atóipú amv atosundahéto əkakpá. Mmeba móttó əkakpá, mboún nebá bōbwé mó ifvn.

18 Onqkwali nde mli bláa, osú múa ası bómá onó, támę itoduáhé ntéé asónbi kvle kórará iméedalu Mbla ámvtə, yófvn bréá móttó asón fée laba móttó.

19 Ohagyóha ání omobu mbla ámvtə túkúríibi kv, olosuná mu aba é obéé bümábu mó á, béti mu kebi túkúríibi osósú iwie ogyíkpá inu. Támę ohá ání olegyi mbla ámu féésú, súná mu aba ání bvgyii móosú á, béti mu oha yilé osósú iwie ogyíkpá inu. 20 Mó sv nde mli bláa mbéé, ní mlumóbowe Bulu apé dvn Mose mbla asunápú pú Farisifó ámu a, mlumóowie Bulu iwiegýí amvtə ekkekéek.

Əbló Iwi Atosundahé

(Luka 12:57-59)

* 4:25 Dekapoli ası gyí awílu du.

21 “Mhlilanú ání bēbláa mli anáin atitifó ámu bēe, ‘Mámo ɔha. ɔhagyíha ání ɔmó ɔha a, Bulu obégyi mu asón, há mu ipón.’ 22 Támē mí mó nde mli bláa mbée, ɔhagyíha ání olenya ɔblá wa mu ba á, Bulu obégyi mu asón. ɔhá ání olesia mu ba ɔbée, ‘ɔhakpan!’ á, obégyi ipón Yudafá asón agyípó ansító. ɔhagyíha ání ɔlebláa mu ba é ɔbée, ‘Raka!*’ a, obégyi ipón yó isubutí ogyá ání itamaduntó. 23 Iní su ní fotsu ató hahé foyó afədile ɔbəkpá, fekaín ání fapó asón laláhe ku gyi fó bá á, 24 si fó ató amú yai afədile-asubwisi inu. Yó fúa munyó amlila mli nsiné, asa afvba bəbə afədile ámu ha Bulu.

25 “Ní ɔkv osáma fu á, wa ɔsa ha abuyobwií ipa ha mu asa asón ámu ogyiké tfor, méní fó onyabá ámu ɔméeha asón agyípó bwmóɔpu fó ha obu adipósó ɔkípu, ɔwa fó obu. 26 Mbláa fu ɔnakwali, nkéti faká ikó ámu féé tá asa fédali inu.

Otsidba ɔmadali Iwi Atosundahé

27 “Mhlilanú ání bēbláa mli bēe, ‘Mákle ɔkv tsiaába.’ 28 Támē mí mó nde mli bláa mbée, oyinyioyin ání olowun ɔtsi, ɔləbwé mu klé iwi agywün á, alató mbua dodo mu klvntó. 29 Mú su ní fó gyöpi nsíbi tehá fótəbwé lakpan á, loti mó le, tswi tsalifwi. Ibu aléá fó iwi ɔtinéku má inu, dvn ání bōtswi fó nyankpusa-oyí ámu féé wá isubutí ogyá ání itamaduntó. 30 Mú su ní fó gyöpi ibi tehá fótəbwé lakpan á, ka mó tswi tsalifwi. Ibu aléá fuma ibi kvlé, dvn ání bōtswi fó nyankpusa-oyí ámu féé wá isubutí ogyá ání itamaduntó.

ɔkákiná Iwi Atosundahé

(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)

31 “Betrá bláa mli bēe, ‘ɔhagyíha ání obékiná ɔká á, ɔwánlin ɔkákiná ɔsvló ha mu asa.’ 32 Támē mí mó nde mli bláa mbée, ní oyin okíná mu ka ání ɔməkódáli mu ɔma a, mvláhá su ɔtsi ámu ɔbédali mu ɔma. Oyingyioyin ání otsia ɔtsi ánfi mu kulu lakíná mu anfi é lató mbua.

Ntamka Iwi Atosundahé

33 “Mhlétré nu ání bēbláa mli anáin atitifó ámu bēe, ‘Máka ntam kpaali. Mboún bwé dinka ntam amóó féka há Bulu ámu sv.’ 34 Támē mí mó nde mli bláa mbée, máka tötötö kvráá. Mápu ɔsúsó ká ntam, tsúfē Bulu owié obiá igyi. 35 Mápu ɔsvló ká ntam. Bulu ayabi oyíkpa igyi. Mápu Yerusalem wúlu ká ntam. Awietó Owié wúlu kpənkpənti ní. 36 Mlmápu mli nwun ká ntam, tsúfē mlmémentalí bwé imi kvlé fututú ntéé bíbi. 37 Mboún fó ‘In!’ ibwéé ‘In!’ Fó ‘O-o!’ é ibwé ‘O-o!’ Kugyíkvá fétrá blí tsia móntá itsú ɔbvnsám wá.

Lalahé Ikoka Iwi Atosundahé

(Luka 6:29-30)

38 “Mhlilanú ání bēblí bēe, ‘ɔha obwíe mu ba nsíbi a, bəbwíe mu é mu kle ka ikó. ɔha otsíi mu ba iyín é á, bvtssi mu kle ka ikó.’ 39 Támē mí mó nde mli bláa mbée, mlumákplá ɔha laláhe. Mboún ní ɔha ɔdá fó isvto á, damli nyɔɔsi é ha mu ɔdáa. 40 Ní ɔha dékléá ɔbésamáa fu, hó fú atadile á, pu fú tati é ha mu. 41 ɔhá ání ɔdvon fu ɔhíé fó ɔbée, fvsúra mu ató máilí kvlé ha mu a, svra mó máilí anyo. 42 ɔha ɔkólí fú ató á, ha mu. Ní ɔkv é ɔbée fvpáan mu təkv á, mákiná.

Alupódwé Iwi Atosundahé

(Luka 6:27-28, 32-36)

43 “Mhlónuá bēblí bēe, ‘Dwe fú bá, afvlu fú olupó.’ 44-45 Támē mí mó nde mli bláa mbée, mlidwé mli alupó. Mlibə mpái ha ahá ání bvdin mlsu, méní mlóbwé mli Sí ámuú ɔbu ɔsúsó ámu abí. Tsúfē mvtéhá owí təlin, ɔtehá

* 5:22 Raka ası gyí “ɔbwı!”

nyankpv é itotswie wwlí aha wankláán pó aha laláhé féesv. ⁴⁶ Ní fú adwepó nkvlé fvtobdwé á, ipán məməv fénva? Lampó ahópv kórará bvtobwé ali. ⁴⁷ Ní fú anyawie nkvlé fvtowá ɔnó á, ntó fakvku bwé dvbi? Ali kén ɔmátfó bvtobwé ní. ⁴⁸ Iní sv mlifvn fé alia mli Sí ámúv obv ɔsúsú ámu lófvn.

6

Yilébwé Iwi Atosundahé

¹ “Mlkí wankláán ání mlumábwé mli yilé ahá ansító. Ní mləbwé mó ali á, mluménya iöká mli Sí obv ɔsúsú wá.

² “Mó sv ní fəbwé yilé há ohiáni á, máda mó əkan fé alia apinabwəbí abwepó bvtobwé Yudafó ofiakpa pó dinsv, méní ahá békantf amú. ɔnokwali nde mli bláa mbée, Bulu laká amú iko dodo. ³ Támē ní fəbwé yilé há ohiáni á, máha fú bina əbi tóá gyɔpí labwé. Bwé mó ɔnánto, ⁴ méní fú Sí oklúnto ató owúnpu amu əbéka fú iko.

Mpáibó Iwi Atosundahé

(Luka 11:2-4)

⁵ “Ní mlábo mpái á, mlumábwé fé apinabwəbí abwepó. Amú tekle Yudafó ofiakpa pó dinsv lí bó mpái, méní ahá bówun amú. ɔnokwali nde mli bláa mbée, Bulu laká amú iko dodo. ⁶ Támē ní fóbo mpái á, bítfwíé fú obutótó, afvfin obu wa iwi, bo mpái ha fú Sí ɔnánto. Fú Sí ɔnánto ató owúnpu amu əbéka fú iko.

⁷ “Ní mlidé mpái bo á, mlumátsiá plá móto há mó iwa swí fé ɔmátfó. Bvtosusu bée, ní bəbó mó iwa swí asa Bulu obónu mó há amú. ⁸ Mlumábwé fé amú, tsúfē mli Sí Bulu yín tóá idé mli hián asa mlidé mu kvlí. ⁹ Mó sv mlibó mpái mliaa,

‘Aní Sí fóbu ɔsúsú.

Ahá bvbúu fú dá.

¹⁰ Ba begyi iwíe.

Ahá bvbwée fú apé ɔsvlúsuv, fé alia bvtobwé mó ɔsúsú.

¹¹ Ha aní atogyihéá ibófvn aní nde.

¹² Si aní lakpan kie aní,

fé alia anutesikíe ahá ání bvtobpó llá gyi aní.

¹³ Mákpa aní wá isókito, mboún le aní tsu ɔbvnásám ibito.*

¹⁴ “Tsúfē ní mlesí ahá lakpan kíe amú á, mli Sí ámúv obv ɔsúsú ámu é obési mli klé kíe mli. ¹⁵ Támē ní mlumésikíe ahá a, mli Sí ámu é oméesikíe mli.

ɔnóklí Iwi Atosundahé

¹⁶ “Ní mlidé ɔnó klí á, mlumábwé mli iwi bómbláán fé alia akv bvtewina bwé. Alia ahá bówun ání bvdé ɔnó klí só bvtobwé iwi ali. ɔnokwali nde mli bláa mbée, Bulu laká amú iko dodo. ¹⁷ Mboún ní mlidé ɔnó klí á, mlibie ntsu, amlifuna nwun, ¹⁸ méní ahá bvmóowun ání mlidé ɔnó klí. Támē mli Sí oklúnto ató owúnpu amu mó obówun mli, ká mli iko.

Atonyahé Pvydí ɔsúsú

(Luka 12:33-34)

¹⁹ “Mlumákle ató yáí ɔsvlúv anfisuv. ɔtíné ánfi atéple bvtowí ató, iku aná tswí nkanv yíntá, awikplu é bvtobwíe wíe obuto wí ató ánfi. ²⁰ Mboún mlíkle ató yáí ɔsúsú. Inu mó á, atéple botamawí ató, itamawí nkanv, awikplu é bvtamabwíe wíe obuto wí ató. ²¹ Tsúfē ɔtínéá fú siadie bu a, inu fú agywun tetsiá.

* **6:13** Inu bu nwulí dada amu akvto: Tsúfē fóbu iwiegýi, túmi pó iwiwanki bré féeftó. Amen.

*Nyankpvsá-oyí Okandíé
(Luka 11:34-36)*

22 “Ansíbi igyi ḱkandíé há nyankpvsá-oyí. Ní fó ansíbi bv alé á, fó nyankpvsá-oyí ámu féé bówankí. 23 Táme ní fó ansíbi ma ale a, fó nyankpvsá-oyí ámu féé ibv oklúnto. Ní ḱkandíé ámúvú ibv fvts ámu idun a, mómu fawié oklún kpənkpəonkpənto.

*Bulu Mva Atonyahé Iwi Atosunahé
(Luka 16:13; 12:22-31)*

24 “Ohaa méetalí súm awie anyo. ḱbódwe ḱkule, lú ḱkule. Ntée obóbu ḱkule, omóobu ḱcole. Fuméetalí súm Bulu, súm kába.

25 “Mú sv nde mli bláa mbéé, mlímáhan iwi tóá mlégyi, tóá mlónu tsia nkpa pú tóá mlédidá sv. Mbéé, nkpa medéhián dun atogyihé? Ntée oyulú medéhián dun ato didáhé? 26 Mlikí mbubwi, bvtamadú, bvtamasiéti wá idantó, táme mli Síá ḱbu osúsú tehá amú atogyihé. Mlímá labi dun amó? 27 Mlikí ma ḱbétalí han iwi pú bré kpələbí tsia mu nketo?

28 “Ntogyi só mlidé iwi hán mli ato didáhé sv? Mlikí aliá pututó-oyí ntswítswi tedan. Itamayó agyómá ntée ló atati. 29 Táme nde mli bláa mbéé, Owíe Salomo, mu inya féétó a, ḱmetalí híhie iwi, wá akile fé oyí ntswítswi anfito kuku. 30 Ní Bulu dé ifá ání nde ilú, ḱke ilawú, bawá mu ogyá tati didá á, ntogyi só ḱmetalí dídá mli atati dun mó? Mli hógyi mótsó!

31 “Mú sv mlímáhan iwi fité mliaa, ‘Ntə abégyi?’ ntée ‘Ntə abónu?’ ntée ‘Ntə abédidá?’ 32 Iní aná ḱmátfó butesrí gya ni. Mli Sí ámúvú ḱbu osúsú ámu yin ání iní féé de mli hián. 33 Itóá mlígyánkpa dunka gyí, Bulu iwíegyí pú mu yilébwé, fówun Bulu ḱbópu iní féé tsia móttó há mli. 34 Mlímásusúu ḱke iwi. ḱketo asón igyi ḱke klé. Ekekegyíleketo asón wunhē itsó há ḱke ámu.

7

*Ilále
(Luka 6:37-38, 41-42)*

1 “Mlímále ahá ilá, méní Bulu ḱméele mli ilá. 2 Tsúfē ali ámúvú mlidé ahá ilá le ámu a, ali Bulu ḱbelé mli ilá ní. Itóá fópósusu ha fó bá á, mó kén Bulu ḱbóposusu ha fó é ní. 3 Ntogyi só fóde ipí túkúrífíbi wun fó bá nsibisu, táme fomedé ogyakpatín ání idun fó klésu mó wun? 4 Ntée ntogyi só fóde fó bá bláa fée, ‘Ha mí andinkí ipí fó nsibisu?’ bréá ogyakpatín din fó klésu? 5 Apinabwébí ḱbwépó! Gyankpa dinkí ogyakpatín ámu fó nsibisu, méní fówun ato wankláán, tallí dinkí ipí ámu fó bá klésu.

6 “Mlímápu Bulu ato wankihé há ahá ání bugyi fé akái, Bulu asón tamawá amú ogyá. Bénya ḱblá dámlí dun mli. Ali kén mlímápu mli abutó wohé há ahá ání bugyi fémprákuo ní. Tsúfē bétsatsáa mósv, tsia mó wá ḱdibato.

*Atókvli Tsú Bulu Wá
(Luka 11:9-13)*

7 “Mlikvli Bulu, ḱbéha mli. Mlidunka, mlówun. Mli da mu klnsv, obéfinkí mu há mli. 8 Tsúfē ahá ání ḱtkólkí ato tenyá. Jhá ání otodúnká ato towun. Jhá ání ḱtedá klnsv bútelfinkí há. 9 Ma býu mlítáa mu bi ḱkólkí mu bodobodo a, obótsu ibwi wá mu ibto? 10 Ntée ní ḱkólkí mu iye a, ḱbékítá iwo wá mu ibto? 11 Mli lakpan abwépó kúráá mlíyin aliá bútépó ato wankláán há mli abi. Ntogyi só mli Sí ámúvú ḱbu osúsú ámu móapó ato wankláán há ahá ání buvde mu kvlí.

12 “Bwé ha ahá alia fu deklé fée bwé ha fu. Iní Mose Mbla pó Bulu onósú atáipú amu atosunáhé dëblí ní.

*Okpa Kplanhē Mba Teihé
(Luka 13:24)*

13-14 “Mlitsvn əkpa kplanhē amusv, mlóyo nkpa ání itamatátó. Ahá kpaloibí pé tebi mó. Táme ní mlotsvn téihé ámuvú ibu atsúnle amusv á, mlóyo shikpá. Ahá tsotsaotsa tótsvn mósú.

*Oyi Pó Mú Abi Swiehē
(Luka 6:43-44)*

15 “Mluki wankláán ahá ání bwé wá afunu bee, Bulu onósú atáipú bwé yisv. Butepina bwé iwi fé akúfa ba mli wá, táme nkpatakuá bwé yin bogyi. 16 Amú bwéhé mlópbibí amú. Butamakpótí kankaba okplóto oyísú, bwé tamakpótí tsékpvn é tórkpa iflasv. 17 Oyi wankláán toswié abi wankláán. Oyi laláhe é toswié abi laláhe. 18 Oyi wankláán méetalí swié abi laláhe. Ali kén oyi laláhe é méetalí swié abi wankláán ní. 19 Oyi itamaswié abi wankláán á, kún bwé tokun mó dá, wá mó ogyá. 20 Mó ali su á, onósú atáipú afunupv anfi bwéhé mlópbibí amú.

*Bulu Iwiegyl Amvta Awiepó
(Luka 13:25-27)*

21 “Megyí shagyísha ání etetí mí obées, ‘Mí Wié, mí Wié’ obowie Bulu iwiegyl ámvtó. Mboún ahá ání etebwé mí Sí ámuvú obu osúsú ámu apé obéyo inu. 22 Bulu asón ogyíké amu a, ahá tsotsaotsa béfíté mí bee, ‘Mí Wié, megýí fó dátó aniléblí Bulu onó asón, gya ohe laláhe lé ahátó, bwé ofúla é ní?’ 23 Inu néle bláa amú mbées, ‘Mmeyín mli əkpagyíkpasv. Mlinati tei míssú, mli lakpan abwépó!’

*Bwtásv pó Osublúta Obuyii
(Luka 6:47-49)*

24 “Mú su shagyísha ání olonu mí asun blíhé anfi, olegyi mósú á, ogyi fé etiansipu əkvá oleyi mu obu dínká bwé tású. 25 Nyankpv lótswíe, ntsu lóbulá wa mó, atsufú lótsvn wulí mósú, táme imobwie. Tsúfé oleyi mó dínká bwé tású.

26 “Táme shagyísha ání olonu mí asun blíhé anfi, omegyi mósú á, ogyi fé sha mimláhe ání oleyi mu obu osublúta. 27 Nyankpv lótswíe, ntsu lóbulá wa mó, atsufú é lótsvn wulí mósú. Obu ámu lobwie, lèda así gbloo!”

Túmid Yesu Bu

28 Bréá Yesu léblí asón ánfi tá á, mu atosunáhé leha onó lobwie ədəm amu. 29 Tsúfé olosuná amú ató túmisv. Omosuná mó fé Mose mbla asunápó amu.

8

*Ilo Pépe Əlopv Əkv Tsa
(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)*

1 Bréá Yesu lékplí tsú ibu ámuvu á, ədəm kpənkpaənkpaənti bobuo mu. 2 Inu á, ilo pépe əlopv əkv léba bëda akpawunu mu ayabitó, kókoli mu obées, “Owíe! Ní fótsulá á, fétalí há mí iwi bëpli.”

3 Móó Yesu létinkí ibi da mu, bláa mu obées, “Natsulá, fú iwi iplíu!” Inu mu iwi lëpli. 4 Móó Yesu lèda mu olá obées, “Mábla shaasán ánfi. Nat laa afvpv fú iwi yosuná Bulu igyí shapú, afuha mu iwigyvrátó amuvú Mose mbla losuná tsú ilo pëpëtsa iwi ámu. Igyi adánsie suna ahá ání fú iwi laplúi.”

*Romaf Isá Akəpú Ḍhande Osúmpó Ḍkv Ilə Tsa
(Luka 7:1-10)*

⁵ Yesu lówie Kapernaum wúluto. Romaf Isá akəpú Ḍhande əku léba mu wá, bóbwií ipa há mu əbée, ⁶ “Owíé, mí osúmpó délo. Alasin tsukvle, əda wóyító əde iwiəsin wúun döbi.”

⁷ Móó Yesu lébláa mu əbée, “Néba betsá mu ilə.”

⁸⁻⁹ Táme Ḍhande amu lébláa mu əbée, “Owíé, mməfən ání féba mí wóyító. Fú mó bli asvankv, iwi bówá mí osúmpó amu ənlín. Tsúfē mí é mbv ahandé akv ası, Isá akəpú akv é bvbu mí ası. Nelé ənó mbée amótó əku ənatı á, ətenatı. Ní mbée əbá á á, əteba. Tógyítá nebláa mí osúmpó mbée əbwéé á, ətəbwé.”

¹⁰ Bréá Yesu lónu asón ánfi á, ənó lobwie mu, əledamlí bláa ahá ámoo bvbuo mu amu, əbée, “Ənəkwali nde mli bláa, mməkowun əhá ání əbu hógyi kpənkənti ánfi odu Israelfə kúráá ki!” ¹¹ Nde mli bláa mbée, “Ahá tsətsəətsə bótsu owí ədalıkpa pú owí əkpliwéékpá ba, betsia ató əgyíkpá Bulu iwíegyi ámuto, amúa anı anáin Abraham, Isak pú Yakob aná bówá ibügi ató. ¹² Táme bélé Israelfə ámúv teki bvgyi Bulu iwíegyi ámuto atsiápó amu lé inu, tswi amú wá oklúnto. Inú isú múa kpisii bu ni.” ¹³ Móó əlelabláa Isá akəpú Ḍhande amu əbée, “Nat, ibá móttó ha fu fó hógyi ənó.”

Ali bré ámuto pépéépé osúmpó amu iwi lówa mu ənlín.

*Aləpv Tsətsəətsə Tsa
(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Yesu lóyo Petro wóyító. Əloyo á, owisó lakítá Petro mu sia tsihé, əda.

¹⁵ Móó əleyékítá ətsi ámu ibi. Invn̄u owisó amu lókvusú mvsu, əlobwé Yesu afətə.

¹⁶ Mó ntúpwesu á, bopu ahá tsətsəətsə ənjə laláhe dé amú háan ba Yesu. Əletəi gya ənjə laláhe amu, tsá aləpv amu feé. ¹⁷ Inu léha asón ámúv Bulu ənósú ətəipú Yesaia léblí ámu leba móttó. Əbée, “Mulétsa anı ilə, tsú ipian kósó anisuv.”

*Ahá Aní Beε Bóbwé Yesu Abiopu
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Yesu lówun ání ədəm babomlí mu, əlebláa mu akasípó amu əbée, “Mliha afa Galilea əpu yo mó əbin.” ¹⁹ Inu Mose mbla osunápó əku lébá mu wá, bəbláa mu əbée, “Osunápó, nóbuo fu yó ətínegyiətínéá fóyo.”

²⁰ Yesu lébláa mu əbée, “Awíá bvbu mbó, mbubwi é bvbu asia, táme mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi mó mma ətínéá nápu mí nwun tswi.”

²¹ Ahá ámúv bvbuo mu amuto əku lébláa mu əbée, “Owíé, ha mí anyopulá mí sí asa ambobuo fu.”

²² Táme Yesu lébláa mu əbée, “Bobuo mi, afusi awupú abvpula amó afúli.”

*Atsufl Asibá
(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Yesu lówie əklunto, mu akasípó amu é bowie buo mu. ²⁴ Bréá bøyó á, afú kpənkəpoənkənti ku lówa tsóvn bi. Mó su ntsu dəda wié əklun amuto, ideklé imə, táme Yesu mó da ədədidi. ²⁵ Akasípó amu betsinkí mu, bláa mu beε, “Ani Wie le anı. Anidé ntsu wie!”

²⁶ Móó əlefíté amú əbée, “Ntogyi só mlidé ifú nya ali? Mli hógyi mətsó!” Inu əlobkusú lé ənó wa afú múa ntsu ámu, inu feé lalvá.

²⁷ Ifú lehié kítá amú, bəfité aba beε, “Nyankpusa əməmən ni, afú múa ntsu kúráá tonú mu əmə ali?”

*ɔŋe Laláhe Gyáa Lε Agbedépí Abanyótá
(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)*

28 Bréá Yesu lówie Galilea ɔpv ɔbín, Gadarafo ɔsvlósuv á, ayin abanyó akvá ɔŋe laláhe bu amútá bedalı tsu afúli opulákpá befia mu. Amó ɔyin su ɔhaa tamatálí tsuń ɔkpa ámuvsu. 29 Invnv bækplón fité Yesu bée, “Bulu mu Bi, amansu igyi? Febá bepití anı atá asa Bulu isubitíbi fvn?”

30 Mprákuo tsatsaotsa akvá budegyí inu fvn. 31 Mú su ɔŋe laláhe amu bokokóli Yesu bée, “Ní fégya anı lé ahá ánfítá á, ha ayowie mprákuo ánfítá.”

32 Yesu lébláa amú ɔbée, “Mliyo.” Invnv bedalı ayin ámuvtó yówie mprákuo ámuvtó. Amú fée besrí kplí okúku ku wíe ɔpv amuvtó, wúwu.

33 Mprákuo amu akpapó besrí yó wúluto, yébláa ahá tógyítá ilaba ahá amúv tekí ɔŋe laláhe bu amútá ámuvsu. 34 Mú su wúlu amuvtó ahá fée bedalı ba Yesu wá. Bréá bowun mu a, bokokóli mu bée, ɔdáli amú ɔsvlósuv.

9

*Tsukvle Osínpv Tsa
(Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)*

1 Mú su Yesu léyinkí wíe ɔklvntó, fá ɔpv amu yó wúlu amúv otsie móttó ámuvsu*. 2 Inu á, akvá bəsvrá tsukvle osínpv akpasu ba mu. Bréá Yesu lówun ání bahó mu gyi a, ɔlebláa tsukvle osínpv amu ɔbée, “Mí bí, klvñ ɔdí fú así. Nasí fú lakpan kíe fó.”

3 Inu Mose mbla asunápó akvá bvtsie inu, beblí wá nwuntó bée, “Oyin ánfí labó mbusuo.”

4 Yesu lébi amú agywun. Mú su ɔlefíté amú ɔbée, “Ntogyi sú mlidé ínì odu gywín? 5 Məmu bówa ablilé dvñ? ‘Nasí fú lakpan kíe fó.’ ntéé ‘Kvsv tsu fú akpa afvnati?’ 6 Támē ndekléa mlibú ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mbu túmi ɔyí ánfító sí ahá lakpan kíe amú.” Inu ɔlebláa tsukvle osínpv amu ɔbée, “Nde fú bláa mbéé, kvsv. Tsu fú akpa afvnati yó wóyító!”

7 Inu ɔlekvsú nátí yó wóyító. 8 Inu lówa amú fée wánwan, békantó Bulu ání alapó túmiá igyi alı há anyánkpúsa.

*Mateo Ti
(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)*

9 Bréá Yesu lápu ɔyó á, olowun lampóo ɔhópu akvá bvtetí mu Mateo tsie lampóo ɔhókpá. Móó ɔlebláa mu ɔbée, “Bobuo mi.”

Invnv Mateo lókvusú buo mu.

10 Mateo léti Yesu mva mu akasípó ató ogyíkpá mu wóyító. Lampóo ɔhópu pó lakpan abwepó tsatsaotsa beba ató amu ogyíkpá. 11 Farisifó amu benya wun amú ali, befité mu akasípó amu bée, “Ntogyi sú mlı osunápó mva ahá ánfí odu bvtewá ibi gyi ató?”

12 Yesu lónu asón ánfí, ɔlebláa amú ɔbée, “Alɔpv léhián ló ɔtsapó, megyí ahá ání iwi bu amú ɔnlın. 13 Mliyo amliyefíté Bulu asón ánfí bəwanlín tswí anfi así. Bée, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyiha.’ Mmeba aha wankláán ɔtikpá, lakpan abwepó ɔtikpá neba.”

*ɔnáklí Iwi Asvn Fitéhé
(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)*

14 Eke akvá Asú ɔbepó Yohane akasípó beba Yesu wá befité mu bée, “Ntogyi sú ania Farisifó aniteklí ɔnó, támē fú akasípó mú bvtamaklí ɔnó?”

* 9:1 Mu wúlu gyi Kapernaum. Kí 4:13.

¹⁵ Yesu lélé mó ɔnó əbée, “Otsi əkpaínpó anyawíeá bubby mu wá bégyi awíreħo? Əkekkeke! Táme eke ku béba ání békpa əká otsiápó amu nátí sí amó. Ali nké ámvtó békli ɔnó ní.”

¹⁶ “Oħħaa tamapú tati pøpwé tan tati dada. Tsúfē tati pøpwé amu békpikpú tsií dáda amu ku lé, há ətánkpa inu bélatai tsia. ¹⁷ Ali kén bútamapú nta pøpwé wá ɔwulú-kpákpá kente wuhétó ní. Nta pøpwé amu ibófu fá kente amu, tsítsá, ibéyintá kente amu é. Inu su ɔwulú-kpákpá kente pøpwetó bútapú nta pøpwé wá, méni mó anya ámu fée bëtsiá.”

Əħandekkv Mv Bi Mva Otsi Əkv Illo Tsa (Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Bréá Yesu détaí á, Yudafó ofiakpa əħandekkv əkv léba beda akpawunu mo ayabitó, kókoli mu əbée, “Mí bí tsíħħé lawú sésééséi, táme ba afubopu ibi dinka mvesu onya nkpa.”

¹⁹ Mó su Yesu lókuvú, mva mu akasípó bobuo əħandekkv amu.

²⁰ Otsi əkvá obugya de mu wulí nfí díuanyó ní lótsun yó Yesu əma, pú ibi da mu tati osiebí. ²¹ Tsúfē əleblí wá mu nwuntó əbée, “Ní nəpú ibi da mu tati kpán á, illo bési mí.”

²² Yesu lédamlí ki mu, bláa mu əbée, “Mí bí, kluu idí fó as. Fó hógyi latsá fó illo.” Innuvú ətsi ámu iwi lówa mu ɔnlin.

²³ Bréá olowie əħandekkv amu wóyító a, olowun ikpe afubipú, nú awíreħo agyipó amu okitiktí. ²⁴ Olegya amú əbée, “Mlidal nfí! Otsibí amu mőkúwú, díid əde.” Ahá ámu bəməsí mu. ²⁵ Bréá amú fée bədalí ba wunsinéssu a, Yesu lèbitiwé obu ámóó ətsibi amu da mótó ámvtó yékitá mu ibi, ələkuvú. ²⁶ Asún ánfí léklei wá əmá ámvtó fée.

Ansibi Abwiepú Illo Tsa

²⁷ Yesu lédalí oyá á, ansibi abwiepú abanyó akv bobuo mu, bude okitiktí sərā kpóli mu bée, “Owíe Dawid mu na, wun anu nwé!”

²⁸ Bréá olowie wóyító a, ansibi abwiepú ámu bəba mu wá. Yesu lèfité amú əbée, “Mlilahogyi mliaa, nétalí há mli ansibi bōbwii?”

Beele mó ənó bée, “Ani Wié, Ee!”

²⁹ Móó ələpu ibi dada amú ansibi, bláa amú əbée, “Ibá móttó ha mli, mli hógyi ənó.” ³⁰ Inu bəwa ató wun bi. Yesu lèda amú ələ əbée, bəmábláa əħħaa.

³¹ Táme bréá bədalí bəyó á, bəda mu əkan əmá ámu fée-tó.

Omuúmu Illo Tsa

³² Benya nátí ali, bəpó oyin əkvá ənej laláħe bu mvtó, su alató omúmu ba Yesu. ³³ Olenya gya ənej laláħe amu lé oyin ámvtó ali, ələwa tó bi. Ahá ámu fée bowun, su ənó lobwie amú. Mó su bəblí bée, “Anumőkúwun inu odu Israelfstó kl!”

³⁴ Farisifó ámu bəblí bée, “Onej laláħe owíe túmi ədəpugya ənej laláħe lé aháto.”

Aħħa Nnewiūn

³⁵ Yesu léki awulú pú nkuda fée as, súná ató Yudafó ofiakpa. Əleda Bulu iwiegħi ámu iwi asún wankláán əkan. Əletsa illo kugyikv fée. ³⁶ Bréá olowun ədəm amu a, amú asún lówa mu nwé. Bvugyi fée akúfa ání bəma əkpapú, tsúfē asún de amú hāan, bəma tətə bwetó. ³⁷ Mó su əlebláa mu akasípó əbée, “Ató kpotihé amu itsa, táme mó akpotipú bəmətsó. ³⁸ Mó su mlíkokoli ndo mu wie, əwa ató akpotipú tsətsa abuba bəkpotí ató ámu.”

10*Akasípó Amv Ada**(Marko 3:13-19; Luka 6:12-16, 9:1-6)*

¹ Yesu létí mu akasípó dúanyo ámu, əleha amó túmi ání bugyíi ənje laláhesu. Buggyáa amó lé ahátó, abutsa ilo múa iwiösün kugyíku. ² Sumbí ayepó dúanyo ámu adá ní: Ogyankpapu gyí Simon ání bvtetí mu Petro mua mu pio Andrea. Yakobo mua mu pio Yohane ání bugyi Sebedeo abí; ³ Filipo, Bartolomeo, Toma, lampoo əhápú Mateo, Alfeo mu bi Yakobo, Tadeo, ⁴ Simon ání ogyi iwiösutsiá adunkápú əpasuata əha pú Yuda Iskariot ání əlele Yesu há.

*Akasípó Dúanyo Amv Sumbíwa**(Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ Ələwa sumbí ayepó dúanyo ámu sísi, wá mbla há amó əbée, “Mlumáyo ahá ání bumegyi Yudafó əsulúv pó Samariafó awúlu kokosu. ⁶ Mboún mliyo Israelfó wá. Buggyi fé akúfa ání bafwí. ⁷ Ní mløyá á, mlida asón ámu əkan mliaa, ‘Bulu iwigeyí amu lawié wóyí tá.’ ⁸ Mlitsa ilo, amlitsinki afúli. Mlitsa ilo pepe alçpú, amligya ənje laláhe le ahátó. Mlumáhó amó tóto. Mlubwé mó pukie amó, fé alia napükíe mli. ⁹ Mlumátsu sika kuvvuku wá mli akenteto. ¹⁰ Mlumátsu akpankogyo ání mlópu ató wá mótó há əkpa ámu tu. Mlumátsu atadie nyössi, ntokota pú oyí yiáhé. Tsúfé agyómá əyopú butehá atogiyihé.

¹¹ “Ní mløyóswí wúlu kugyíkusú á, mlidunka əha wankláán, amliswu mu wá. Mlitsia inu kpefvn ekeá mlénatí. ¹²⁻¹³ Ní mlowíe wóyító inu á, mlíha amó itsiá mliaa, ‘Bulu ohá mli iwilwii.’ Ní wóyí ámutófó böhó mli á, mli oyúla amu isín amósó. Táme ní bumhó mli á, mórmó mli oyúla amu isánki ba mli. ¹⁴ Ní bumhó mli, ntéé nú mli asón á, mlidalí wóyí ntéé wúlu amutó, amlíkpakpa mli ayabito-isi wúlu inu. ¹⁵ Ənəkwali nde mli bláa mbéé, Bulu əbébití amó isu dvn Sodom múa Gomorafó mu asón ogylíké amu.”

*Iwiösün Ání Ibéba Sumbí Ayepó Amvsu**(Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)*

¹⁶ Əleträ bláa amó əbée, “Mlibi ání nde mli wa fé akúfa ání boyó nkpatatakuto. Mlfififwi ansí fé awó, amlilha mli iwí itin fé abróduma. ¹⁷ Mlikí mli iwí wankláán anyánkpósasú. Tsúfé békítá mli ya asón ogyíkpá, nwén mli ató amó ofiakpa. ¹⁸ Mí su békpa mli ya əmású agyípó pú awié ansító, méní mlégyi mí iwí adánsie súná amóva əmatató. ¹⁹ Ní békítá mli ya a, mlumágywíun asón ání mléblí pú alia mlelé mó ənó. Bópu asón ání mléblí bré ámutó wá mli ənó. ²⁰ Tsúfé megyí mli əbótató. Mli Sí Əjé ámu əbótatói tsun mli.

²¹ “Apíó bélé amó apíó há lowu. Abí así bélé amó abí há. Abí é bökvsú líi amó akwípósú, há bómó amó. ²² Mí su ahá féé bólú mli, táme ní mlétalí wá klón líi kínkíinkín yófon mó ənómo á, Bulu əböhó mli nkpa. ²³ Ní buđin mliwu wúlu kvtó á, mlişri yo wúlu bámbátó. Ənəkwali nde mli bláa. Mluméeki Israel awúlu amu féésú tá asa mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi néyinkíba.

²⁴ “Okasípó tamadon mu osunápó. Osúmpó é tamadon mu wie. ²⁵ Ibówa alé ní akasípó əbóbwe fé mu osunápó, osúmpó é əbóbwe fé mu wie. Ní batálí buđe wóyí mu wie amu tı bee, ‘Əbunsám’ ntéé ‘Beelsebul’ a, mórmó ıda laláhe mómú bumhóptí mu wóyító atsiápú mó?

*Ohá Ání Abénya Ifú
(Luka 12:2-7)*

²⁶ “Táme mlumánya ifú. Tóta má inuá babun ató móso áni bùmóbwií móso. Togyító é ma inuá ilenjaín áni iméelin əwan. ²⁷ Ní nelé ató súná mli onyé á, mlukplun blu mó ɔpa. Mlida asón áni nébláa mli nklobító é əkan. ²⁸ Mlumánya nyankpusa ifú. Obétalí mó mli ɔylív, táme əméetalí mó mli əkláa. Mboún əhá áni mlunyá ifú gyí Bulu. Mó obétalí yíntá ɔylív múa əkláa amu féé tsabití ogyá áni itamadunto. ²⁹ Megyí káple butefé akénsire anyo kéké? Táme amótó əkvu tamakpádá əsvlútó áni mli Sí ámu méyín mó iwl. ³⁰ Tsúfē Bulu yin mli nwunusu-imí kúráá klátó. ³¹ Mó su mlumánya ifú, tsúfē mlibu ibiá dun akénsire tsotsaotsó.”

*Addánsiegyí Pú Asvñkiná
(Luka 12:8-9)*

³² “Ní əku léatalí gyi mí iwl adánsie aháto á, mí é négyi mu iwl adánsie súná mí Sí əsüsú. ³³ Táme ní əku lékiná mí aháto á, mí é nékiná mu mí Sí ansító əsüsú.

*Ipian Yesu Lópvba, Megyí Iwilwii
(Luka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Imábwe mli fé iwilwii nəpuba əsvlív anfisu. Megyí iwilwii, mboún ədayí iya anyo nəpuba. ³⁵ Tsúfē abi yinhé múa amú así nsiné békintá. Abi tsihé múa amú ayín é nsiné békintá. Osia tsihé múa mu sia tsihényo é nsiné békintá. ³⁶ Ohá alupú bótsu mu wóyító.

³⁷ “Ohá áni ətədwé mu si ntéé mu yin dun mi mófon áni əbóbwé mí əkasípó. Ohá áni ətədwé mu bi tsihé, ntéé mu bi yinhé dun mi é mófon áni əbóbwé mí əkasípó. ³⁸ Ohá áni omotsu mu oyikpalíhē bobuo mi é mófon áni əbóbwé mí əkasípó. ³⁹ Ní əku lépri mu nkpa á, əbhvlíi múa. Ní əku é lóhvlíi mu nkpa mí su á, obénaya múa.

*Yilébwé Iwl Ikəká
(Marko 9:41)*

⁴⁰ “Ohá áni ələho mli lahó mi. Ní əku láhó mi é á, alahó mí Sí ámóó ələwa mí ámu. ⁴¹ Ní fshó Bulu ənósú ətəipó əfáó á, Bulu ənósú ətəipó oyúla fénya. Ohá áni ələho yilé əbwepú é əfáó obénaya yilé əbwepú oyúla. ⁴² Ənəkwali nde mli bláa. Ohagyíha áni ələha mí akasípútó əkvus kúráá ntsu-owebi əba olonu a, əməhvlíi mu ipán.”

11

*Yesu Mva Asú Əbəpó Yohane
(Luka 7:18-35)*

¹ Bréá Yesu lópu agyómá ánfí wá mu akasípó dúanyo ámu ibitó tá á, əloyo yéki Galilea awúlusú, súná ahá atá, dá asón ámu é əkan.

²⁻³ Asú Əbəpó Yohane da obu, olonu Kristo bwəhé. Mó su ələwa mu akasípó abanyó sisí Yesu əbée, bvyéfité mu bée, “Fógyí əhá ámóó əbéba amu ni, ntéé akú əha bambá əkpa?”

⁴ Yesu lébláa amú əbée, “Mlyinkí yebláa Yohane asón áni mlilabonu pó atáa mlilabowun. ⁵ Mlilabowun áni ansibi abwiepó buđe ató wun, abo buđna. Illo pepe aləpó iwl deplí. Isu atínpu buđe asón nu. Afúli buđetsinkí, ahiánfó é buđe asón wankláán ámu nu. ⁶ Bulu obóyulá əhá áni mí bwəhé makusú líi mvsú.”

⁷ Bréá Yohane akasípó ámu beyinkí boyó á, Yesu lówa tó tsú Yohane iwl súná ədəm amu bi. Əbée, “Bréá mlilédalı yo dimbísú inu á, ntó əkíkpá

mlilýo? Fitáa ání afú dē mó tsvvn lóó? Ekekeeké! ⁸Ní megyí mó á, ntó kóúin əkíkpa mlilýo? Ohá ání ədídí ntsrim? Ekekeeké! Awíe wóyí atati ámu odu adidápó bvtetsiá. ⁹Mlbla mi! Bulu ənósó atóipó mlilédali yéki? Ee, Yohane ni. Ódvon Bulu ənósó atóipó. ¹⁰Mu iwi asón Bulu léblí bəwanlín mó tswi bée, ‘Kí, nde obí wa gya fu nkápá. Mu əbélá əkpa há fú ní.’ ¹¹Ónakwali nde mli bláa mbéé, əhagyíha ání əha tsihé laken kwí mófún Asú Əbápú Yohane, támé mu é əmásfún Bulu iwiegýí ámuñtó əkvusv kúráá. ¹²Tsú Yohane brésü bótó nde á, ahá bvdé Bulu iwiegýí ámu prú əwvnlínsv. Awvnlínpó bvdé mó prú. ¹³Tsúfén Bulu ənósó atóipó amu pú Mose Mbla ámu bəfún Yohanesv féé bótó tsú Bulu iwiegýí ámu iwi. ¹⁴Ní mljhá asón ámu gyi a, mórmó mlébi ání mvgýi Elia. Mu əbéba ni. ¹⁵Ohá ání əbu asú onúu.

¹⁶“Séi ánfi á, amendi nápv ndembá-abí ánfi kápó? Bvgyi fé nyebiá bvtse dinsv bvdé aba kpolí, ¹⁷blí bée, ‘Anlapléi ansigýisv, mlímétsa. Mú sv anilalá wá awirehó llv, támé mlímósu.’ ¹⁸Mligýí fé nyebí ánfi, tsúfén Yohane léba á, oletsiá klí əná, omoru ntá, támé mliaa, ‘Ohé laláhe bv mvtó?’ ¹⁹Támé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi mó naba nde ató gyí, nde ntá núu. Mó é mliaa, ‘Mlkí opotsuapv pú nta əbvpó, lakpan abwepó pú lampóo ahápó onyawíe.’ Támé Bulu əha tsiató telé mu nyánsa əwan.”

Ahá Ání Bvmedamlí Klvntó Asóngyi (Luka 10:13-15)

²⁰Yesu lópu əblí tóí tsú awúlu akv iwi. Awúlu amvá əlabwé ofúla akpənkənti mójtó, támé bvmédamlí klvntó ámu. ²¹Obéé, “Korasinfo, mligýowí. Betsaidafó, mligýowí ni. Ní Tiro pú Sidon awúlu laláhe amvá nəbwé ofúla akpənkənti ánfi nəbwé mlitó á, teki bədamlí klvntó dodoodo. Teki buda akpekpet, bakpá nsúó wá nwuntó pósúná ání badamlí klvntó. ²²Mlbí ání Bulu əbébití mli isv mu asón ogýiké dvn Tiro móa Sidonfo. ²³Mli Kapernaumfo, mlidéklé mliaa mlótsu iwi fúá alu yówá əsvsú? Ekekeeké! Bulu əbéba mli así yówie afúlito. Tsúfén ní Sodom wúluto nəbwé ofúla akpənkənti ánfi odu á, teki wúlu amu itráa bv inu bótó nde. ²⁴Mlikain ání Bulu obówun Sodomfo nwé asón ogýiké amu dvn mli.”

Mlibeda Əkpónó Mí Wa (Luka 10:21-22)

²⁵Alí bré ámuñtó á, Yesu lóbø mpái blí əbéé, “Mí Sí, əsú mva así Owié! Nedá fú ipán ání falé tóá fəpvnján anyansapv pú asón abvpó əwan súná ahá ání bvmeyín əlala, bvgyi fé nyebí. ²⁶Ee, Mí Sí! Alí fvdeklé fée ibá mójtó ní.”

²⁷“Mí Sí lópu tógyító wá mí ibító. Ohaa méyín Obí ámu, nkéti Osí ámu nkule. Ohaa méyín Osí ámu é, nkéti Obí ámu pú əhá ání Obí ámu latsúlá ání əbélé mu súná mu.”

²⁸“Mliba mí wá, mli ahá ání əlapíán mli, mli ato suráhé de mli dívvn. Néha mléda əkpónó. ²⁹Mliba iwiásı ha mli, amlisan mli, tsúfén neba iwiásı, nolwií, méní mlénya iwilwii. ³⁰Tsúfén mí wá tsiai bə atsiálé. Mí ato suráhé é módvun mli surá.”

12

Əkpónó Ədaké Mv Wie (Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹Yesu mva mu akasípó bətsvn ayó ndə kvtə əkpónó ədaké. Akón de akasípó amu, sv bəpvsáa ayó ámu kv wí. ²Farisisfo akv bowun amú, bəbláa Yesu bée, “Kí, fú akasípó amu bvdé tóá mbla meha əkpa bwé əkpónó ədaké!”

³ Yesu léfité amú əbée, “Mlumákkula nu táo Owíe Dawid lóbwé bréá akón de mva mu abúopu kí? ⁴ Olebitiwé Bulu osúmkpa yótsu bodo bodoá bapúhá Bulu igyí ba, mva mu abúopu amú begyi. Bulu igyí ahapú nkule bëha əkpa, bùtegyi alí bodo bodo amú. ⁵ Mhlakla Mose Mbla, nú ání Bulu igyí ahapú ámu bùtayá agyómá Bulu ətswékpa inu əkpúnú ədaké, támē bùtamahá amú ipón. ⁶ Nde mlí bláa mbéé, əhá ání ədvñ Bulu ətswékpa amu bùv nñf á. ⁷ Bulu asón leblí əbée, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyíha.’ Ní mlíyin mó así á, tekí mluméha ahá ánfi amú asón da əkpa ánfi ipón. ⁸ Tsúfémí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi gyí əkpúnú ədaké mu wie ni.”

Iløtsa Əkpúnú Ədaké

(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ Yesu lénatí inu, əloyó Yudafá ofiakpa. ¹⁰ Olowun oyin əkvá mu ibí kule lawú inu. Farisifá ámu bùde Yesu téé. Mó su bëfité mu bëe, “Mbla leha əkpa ání bùtsáa ilo əkpúnú ədaké?”

¹¹ Múv Yesu léfité amú əbée, “Ní mlito əkvu bu kufa, alakpádá wíe ibúntó əkpúnú ədaké á, əméele mu? ¹² Yéé nyankpusa bu labi dñv kufa a? Mú su mbla leha əkpa ání əha əbóbwé yilé əkpúnú ədaké.” ¹³ Múv əlebláa oyin ámuv mu ibí lawú ámu əbée, “Tinkí fú ibí amú.”

Olenya tinkí mó alí pé, ənjé lowie móttó fé nyɔosi amú. ¹⁴ Támē mó ó á, Farisifá ámu bedalı yékitá agywun alia bóbwé bómá Yesu.

Osúmbi Ání Bulu Léle

¹⁵ Yesu lébi amú agywun. Mú su əlenatí inu. Ədəm bobuo mu, əletsa amvtá alöpü fée ilo. ¹⁶ Múv əleda amú əlá əbée, bùmáha ahá abubí mu. ¹⁷ Iní leha asón ámuv Bulu ənású ətöpú Yesaia leblí yáí ámu léba móttó ní. ¹⁸ Əbée, “Kí, mí osúmpúá nalé ní.

Ntədwé mu, mí ansi tegyi mu iwi.

Nópu mí Əjé Wankihé wá móto.

Əbébláa omátófa əbée, ‘negyi amú asón ənəkwalisu.’

¹⁹ Oméegyi nwéen, əmáəkplón.

Əhha móonu mu ənó brənusv.

²⁰ Obénaya klvn há ahá ání amú hógyi ənó ma ənlín, bábwé fé oyía latá bia tá.

Əbówa awitále há ahá ání buma əwvnlin, bábwé fé əkandíeá nfó latá móttó,

yófon bréá bëbi ání ntegyi asón ənəkwalisu.

²¹ Ahá ání bùmegyi Yudafá bópu ansí dínká mvsu.”

Yesu Mva Beelsebul

(Marko 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Inu bëpv oyin əkvu ba Yesu, ənjé laláhe bu móto. Mó su leha mu ansíbi lobwie; álatá omúmu é. Yesu létsa mu ilo, əde ató wúun, ədetói é. ²³ Ənó lobwie ahá ámu féé, bëfité bëe, “Megyi Dawid mu na ámu ni?”

²⁴ Támē Farisifá ámu bonu asón ánfi á, bëblí bëe, “Əjé laláhe owíe Beelsebul túmi ədəpvgya ənjé laláhe lé aháto.”

²⁵ Yesu lébi amú agywun. Mú su əlebláa amú əbée, “Iwíe ogýkpá ání llaye anyo, bùde aba kó bédida. Alí kén wúlu ntéé wóyí oduá móttó atsiápó bùde aba kó é itobwié ní. ²⁶ Mó su ní Əbónsám dé mu iwi gyáa a, mu iwíegyi bédida. ²⁷ Ní Beelsebul túmi ndəpvgya ənjé laláhe lé aháto á, mórmó ma túmi mlí abí é bùdəpvgya ənjé laláhe lé aháto? Mlí abí ámu onutó obégyi mlí asón.

²⁸ Támē inúá Bulu Əjé ndəpvgya ənjé laláhe su á, mlíbí ání Bulu iwíegyi ámu laba mlí wá dodo.”

29 Ohaa méetalí wié ḥwunlínpo wóyítá yókulá mu ató, nkéti alagyankpá kíkli mu tswi, asa obétalí kólá mu ató fée.

30 Ohá ání omobuo mí dé mí lu. Ohá ání omédé mí tsa akpa ahá ba Bulu é dé amó gyáa teía mi. ³¹ Iní su nde mli bláa mbéé, Bulu obési ahá lakpan po abususv kugyíku kíé amó. Táme ní oku obé Wankihé amu iwi abususv a, Bulu méesikié mu ekekéeké. ³² Ní oku léblí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi é iwi asun laláhe a, Bulu obétalí siklé mu. Táme ní oku léblí Ohé Wankihé amu iwi asun laláhe mu á, Bulu méesikié ohá ámu nde oyí kehe, ntéé bré ámuvú ibá ámvto.

Tsiátó Itsú Iklynto
(Luka 6:43-45)

33 Oyí abí butəpóbí mu. Oyi wankláán toswié abi wankláán. Oyi laláhe é toswié abi laláhe. ³⁴ Mli awo abí-aná! Nkálí mli aha laláhe mléetalí blí asun wankláán? Tsúfē tás idvn oha klon a, mótedálí tsu mu onó. ³⁵ Ohá wankláán teblí asun wankláán tsú mu klynto, oha laláhe é teblí asun laláhe tsú mu klynto.

36 Nde mli bláa mbéé, ohagyíoha obéle asun laláhe kugyíku áleblí onó Bulu asún ogyíké amu. ³⁷ Tsúfē oha asun blíhé Bulu obópuhá mu asu ntéé ipón.

Bodunká Ofúla

(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Múú Farisifa pú Mose mbla asunápó amu akv bëbláa Yesu bëe, “Os-unápó, anidéklé aniaa fubwée osúna ku suna anu.”

39 Álebláa amó obéé “Mli ndembá-abí laláhe ání mlladáli Bulu oma. Mliké osúna dunká amliwun, táme mlumóowun kkvukv dvn Bulu onósú otóipó Yona osúna amu. ⁴⁰ Alí ámúú Yona létsiá bonsu iwló nkensá, opha múa onyé ámu a, alí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi é nétsiá oasluv otótó nkensá, opha múa onyé ní. ⁴¹ Niniwefé é bókvus Bulu asón ogyíké amu, há mli ndembá-abí ánfi ipón. Tsúfē bréá Yona léda Bulu asón okan súná amó á, bedamlí klynto ba Bulu wá. Mliké, ohá ání idvn Yona onutó líi nfí á. ⁴² Seba owié tsihé obókvus líi Bulu asún ogyíké, há mli ndembá-abí ánfi ipón. Tsúfē olotsu oasaasí omá ikvto kéin gya okpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhé. Mliké, ohá ání idvn Salomo líi nfí á.”

Ohé Laláhe Yinkí Ba Ohato

(Luka 11:24-26)

43 “Ní oñje laláhe idáli oható á, iteyéki dimbisó dúnká okpónó obakpá, táme itamanyá. ⁴⁴ Inu itebli ání ibéyinkí yó mu wóyí dadato. Ní isánkí yó á, itowun ání baféí móto, lá móto wankláán, ida kpan. ⁴⁵ Iteyinkí yékpá mu aba asiená ání bvtbwé lalahé dvn mu, bvteba betsiá inu. Inu oha ámu tsiátó teyínta dvn alia igyi yáí. Alí ibéba ha mli ndembá-abí laláhe anfi ní.”

Yesu Abusuanfó Onuto

(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Bréá Yesu trá obé ahá ámu asún bláa a, mu yin mua mu apió bëba bëli kpankpá, bvdedunká ání bëbláa mu asún. ⁴⁷ Ahá ámvto oku lébláa Yesu obéé, “Kí, fó yin mua fó apió bvlí kpankpá. Bvdé fó dunká, abvbla fu asún.”*

48 Múú Yesu léfité mu obéé, “Amendi gyí mí yin mua mí apió?” ⁴⁹ Inu oletunkí ibi sisí mu akasípó amu, blí obéé, “Mliké, mí yin mua mí apió gyí ahá ánfi á. ⁵⁰ Ohagyíoha ání otobwé mí Sí ámúú obu osúsú ámu apé á, mvgýí mí yin múa mí pió ní.”

* 12:47 Móto yée 47 ima nwolá dada amu akvto.

13

*Ató-abí Owunyápü Iwi Yébi
(Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Eke ámu kén á, Yesu lédali tsu wóyító yétsiá oþu enó. ² Ódəm kpənkpəonkpənti bëba befia bomlì mu. Mú su əlodù wié əklunto, yétsiá oþu amusv, ahá ámu é bulú oþu enó inu. ³ Inu olosuná amú ató tsətsəətsə ayébito əbée,

“Ódətəpu akv lóyo ató-abí owunyákpa. ⁴ Bréá əde mó wunyáa a, iku lówulí əkpató, mbubwi bëba bətswetswéé mó fée. ⁵ Iku é lówulí abutásó, ətínéa isi kpələbí dín. Mó su ilowa əsa kwé, ⁶ támē bréá owi ləslin a, iləta mó mò, tsúfē mó nlín moyə ətótó. ⁷ Abí ámu ku lobun awuto, awu ámu ləbvlá kítá mó. Mó su imedan. ⁸ Támē abí ámu ku é lobun əsulúv wankláánsú, ləkwé, dan, swie abi. Iku lafa (100), iku aduesie (60), iku é aduasa (30).”

⁹ Yesu lómo mu asón enó əbée, “Oha ání əbu asu oniú!”

*Tóá Svá Yesu Lótái Ayébisv
(Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Mu akasípó amú bëba bëfíté mu bëe, “Ntogyi só fvde amú asón bláa ayébisv?”

¹¹ Múú əlele mó enó əbée, “Mlí mó á, Bulu lahá mlí əkpa əbée, mlibúi mu iwiegý ámu iwi asón ənáihé, támē əmeha amú mó ali. ¹² Tsúfē əhá ání ədekléá obónu mí atosunáhé amú ası á, Bulu əbópu iku tsia mütó há mu, méni əbétra bi tsia mütó. Támē əhá ání əmedékléá obónu mó ası á, Bulu əbóswíi mu kpələbí ámuú alabí ámu kóráá. ¹³ Tóá svá nde amú asón bláa ayébisv gyí, bvde mó nu, támē bùmedé mó ası nu. Bvde mó wúun, támē bùmedé mó bi. ¹⁴ Ahá ánfi só Bulu enósó ətójipó Yesaia asón ání əleblí tswú laba mütó ní. Əbée,
‘Bónu lánú, támē bùmónu mó ası.

Békí láki, támē bùmóowun mó.

¹⁵ Tsúfē amú agywun lawú.

Batilá asu, bun ansíbi é.

Inu su bùmónu, bùmóowun é.

Ní megyí ali á, tekí bówun ató,
bónu asón, amú agywun bóbwií,
bédamlí ba mí wá, nétsa amú ilo.’

¹⁶ “Támē mlí mó á, Bulu layúlá mlí. Mlétalí pú ansíbi wun ató, pú asu nú asón. ¹⁷ Ənəkwálí nde mlí bláa. Bulu enósó atójipó pú yilé abwəpó tsətsəətsə bekleá bópu amú ansíbi wun ató ánfi, abvpv amú asu nu asón ánfi mlidénu, támē bùmenya mó ali.

*Ató-abí Owunyápü Yébi Amv Ası
(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ “Mlinu ató-abí owunyápü yébi amu ası ngya. ¹⁹ Ahá ání bonú Bulu iwiegý iwi asón ámu, támē bùmonu mó ası á, bvgyi fë abí ámuú ilobun əkpató ámu. Əbnsám teba bële asón ámuú bodu wá amú klunto ámu náti. ²⁰ Abí ámuú ilówulí abutásó amu gyí ahá ámuú bonú asón ámu pé, bahə mó ansigýisú, ²¹ támē ínú bùma nlín su á, itamatsiá amótó yó. Mó su ní bvdin amósó ntéé iwiásin ku itó amú asón ámu su á, inuñu bùtedida. ²² Abí ámuú ilówulí awuto ámu gyí ahá ámuú bonú asón ámu a, bahə mó, támē əyí ánfto ató hiánhe iwi gyiwín pú mütó atonyahé iwi ənsípə tegyi Bulu asón ámusv. Inu su bùtamaswié abi. ²³ Abí ámuú ilówulí əsulúv wankláánsú amu gyí ahá

ámuv bvtónu asón ámu, nú mó asi. Inu su itehá bvtbwé yilé fé aláí ató-abí ámu loswie, iku lafa (100), iku aduesie (60), iku é aduasa (30) ámu.”

Ató-abí Wankláán Pó Ifa Lalahe Iwi Yébi

²⁴ Yesu létrá ha ahá ámu yébi ku obée, “Bulu iwíegyí ámu igyi fé ədətəpu ökvá oloyódu ayó wankláán mu ndətə. ²⁵ Támē onyé, bréá ahá bedi á, mu olupú lóyódu ifa laláhe ání lələian ayó ámu wá móttó, əlenatí. ²⁶ Bréá ayó ámu lédan, idékwí á, ifá ámu é lelin əwan móttó. ²⁷ Ədətəpu amu apafó botsu ndə ámuto ba bəfité mu bëe, ‘Ani wié, megyí ayó fodu wá fú ndə ámuto? Nkúnó ifa laláhe é itsú móttó?’ ²⁸ Múú əlebláa amó obée, ‘Mí olupú bwəhé ní.’ Inu bebláa mu bëe, ‘Ní fótsulá á, ha ayetsitsí mí le ayó ámuto.’ ²⁹ Əlebláa amó obée, ‘O-o! Mliha mó itsia. Ní mlidé mó tsíí á, mélétsí mí ayó ámu é ku tsítsá. ³⁰ Mlihi mó fée ilu yófún mó tñibi. Ní ifun a, nébláa mó atínpv mbéé, bugyánkpa sain ifa laláhe amu, abvkli mó tswi ha mó ogyá wa, asa abutin ayó ámu yówa mí oduduto.’”

Takyí-akpin Ibí Yébi

(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu létrá ha amó yébi obée, “Bulu iwíegyí ámu igyi fé takyí-akpin ibí, oyin ökv lódu wá mu ndətə. ³² Mogyí túkúrííbi nyí-abí féétó ní, támē ní idan a, itəbwé ifá fúáhē dvn ifá kugyíkv. Mú abámbi tekpíkpli, mbubwi bvtogyónká mósú.”

Bodobodotu-afá Yébi

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu létrá ha amó yébi ku obée, “Bulu iwíegyí ámu igyi fé bodobodotu-afá ání ətsi ökv lópütsíá bodobodo nfúú kente kvlé, ləha mó lotu.”

Yesu Lótái Ayébisv

(Marko 4:33-34)

³⁴ Ayébi anfi odu tsətsəatsə oletsia pöbláa ədəm amu asón ní. Əmebláa amó asón kkvá imegyí ayébi əlopvtó. ³⁵ Inu léha asón ámu Bulu ənəsó ətəpú ökv léblí yáí ámu léba móttó. Obée,

“Nótái ayébisv

pölé asún ání Bulu lópüñáin tsú oyí asitsuábi əwan.”

Ifa Lalahe Yébi Amv Ası

³⁶ Yesu lénatí ədəm amu wá ba wóytó. Múú mu akasípó amu bøyó mu wá yébláa mu bëe, “Le ndə ámuto ifa laláhe iwi yébi amu asi suna anı.”

³⁷ Múú Yesu lélé mó ənó obée, “Mí, Nyankpusa-Mv-Bi anfi gyí ató-abí wankláán odupú ámu ní. ³⁸ Ndə ámu gyí oyí anfi. Ató-abí wankláán ámu gyí Bulu iwíegyí ámuto abí. Ifa laláhe amu gyí Əbunsám abí. ³⁹ Olupú ámu olodu ifa laláhe abí ámu gyí Əbunsám. Atótnbi amu gyí oyí ənómöké. Ató atínpv amu é gyí Bulu-abəpv.

⁴⁰ “Alí ámu bəsaín ifa laláhe amu, wá mó ogyá ámu a, alí kén ibéba ha aha laláhe oyí ənómöké ámu ní. ⁴¹ Mí, Nyankpusa-Mv-Bi anfi nówá mí abəpv békpa tógyító itehá əha təbwé lakpan pú lalahé abwəpú fée lé mí iwíegyí amuto. ⁴² Bótswi amó fée wá ogyá kpənkəntito. Inu isú múa kpisii bu ní. ⁴³ Támē yilé abwəpú mó bówankí fé owí amó Sí Bulu iwíe ogyíkpá inu. Ohá ání obv asu onúu.”

Siadie Mémentihé Iwi Yébi

⁴⁴ Yesu létrá ha amú yébi ku é əbée, “Bulu iwíegyi ámu igyi fé siadié kvá bopulá əsvlóv kvsu. Oyin əkvá léyéméntí mó, lájáiñ mó. Mó iwi ansigyí su á, əleyéfe mu ató fée póbəhə əsvlóv amu.”

Abutó Wólhé Iwi Yébi

⁴⁵ Bulu iwíegyi ámu ítráa gyi fé ibiá ogyípó əkvá əna əde abutó wólhé dunká əho. ⁴⁶ Bréá olowun butóbi wólhé kule péá ihié bu ibiá á, əlefé mu ató fée pójohá butóbi amu.

Asawu Iwi Yébi

⁴⁷ Bulu iwíegyi ámu léla igyi fé asawu ání bətswi wa əputó lé aye ətsan-otsan. ⁴⁸ Bréá aye ləbvlá mó á, aye alepó ámu bəbitía mó ba əpu ənó. Betsiá ası, tósí gyihé amu wá blanwétó, tswi móá bvtamagyí tsitsá. ⁴⁹ Alí ibéba əyí ənómoké ámu ni. Bulu-abəpu bέba bətəsí aha laláhē lé aha wankláantó. ⁵⁰ Fówun batswi aha laláhē amu wá ogyá kpənkəpəntó. Inú isú múa kpisii bu ni.

Atonyahé Pəpwə Múa Dáda

⁵¹ Yesu léfité mu akasípó əbée, “Mlulanú mó fée ası?”

Bees, “Ee, anilanú mó ası.”

⁵² Móó əlebláa amú əbée, “Móó mbla osunápó oduá alakásí Bulu iwíegyi ámu iwi asón é bí á, ogyi fé wóyí mu wie oduá ətelé ató pəpwə múa dáda fée tsú mu ató əyaikpá.”

Bvməhə Yesu Mu Wúluto

(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Yesu lénya mó mu ayébi amu ənó ali, əlenatí inu. ⁵⁴ Oleyinkí yó mu onutó wúluto Nasaret, oloyosuná ató Yudafə ofiakpa. Mu atosunahé leha ənó lobwie ahá ámu fée. Mú su befté aba bees, “Nkónú olenya nyánsa múa ofúlabwe túmi ánfí é tsú? ⁵⁵ Megyí ató osrépó mu bi ámu ni? Megyí mu yin gyí Maria, mu apio yinhé gyí Yakobo múa Yosef pú Simon múa Yuda? ⁵⁶ Yéé ania mu apio tsihé tsie nfi á? Móó nkónú olenya inú fée tsú?” ⁵⁷ Iní su mu asón lókusú líi amósú.

Yesu lébláa amú əbée, “Ahá bvtobú Bulu ənósó ətəípó ətínegyítiné, támē mu onutó wúluto pú mu wóyító ahá mó bvtamabú mu.” ⁵⁸ Iníá bvməhə mu gyi su á, ofúla kpalobi ku pé əlobwe inu.

14

Asú Əbəpó Yohane Lowu

(Marko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Galilea əmásó ogyípó Herode lónu Yesu iwi asón ali bré ámu. ² Móó əlebláa mu asúmpó əbée, “Asú Əbəpó Yohane amu ni. Mvlákósú tsú afúlitó. Mó sú əde ofíla anfí odu bwé ni.”

³⁻⁴ Bré kute á, Yohane létsiá bláa Owíe Herode əbée, mbla meha əkpa ání otsia mu pio Filipo mu ka Herodia. Iní su Herode léha bekítá Yohane, wá mu ikan, pú mu wá obu. ⁵ Ələbwé agywun ání əbómə Yohane, támē olenya ahá ámu ifú, tsufé bvtobú Yohane ání Bulu ənósó ətəípó ogyi.

⁶ Támē eke əkvá Owíe Herode dé mu əkwíkké gyí a, mu ka Herodia mu bi tsihé lóbowie əbuntó tsa Herode muva mu ahande ansító. Mu itsáa amu lówa owíe amu ansigyí. ⁷ Mó su əleka ntam əbée, əbéha mu tógyítáa odekli.

⁸ Otsibi amu mu yin léha mu əlebláa Herode əbée, “Ndekléá fupó Asú Əbəpó Yohane nwun dinka ilínsó ha mi sésééséi.”

⁹ Asón ánfí léhié han Herode, támē mu ntam amúv əleka, pú ahá ámu. Bvbv inu ámu su á, əleha mu ahá ətínpu əkpa əbée, əbwéé tóá otsibi amu lafité

ha mu. ¹⁰ Ahá ətínpu amu léyetin Yohane nwun obu ədikpá iwu. ¹¹ Múvú ələpu nwun ámu dínká dílnsó ba otsibi amu, mu é ələpuya mu yin Herodia. ¹² Asú Əbəpó Yohane akasípó bəba botsu mu satin yópulá. Mó əma a, bəyo yébláa Yesu asón ání llaba.

Ahá Mpím-nu Atogyihé Ha

(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

¹³ Yesu lénya nú asón ámu ali, olowie əklvnto, fá ntsu yétsiá ətuneku mu nkule. Támē ədəm ámu bəbi ətínéá əyó. Mó su benati ayabitə tsu amu awúlusu gya mu nkpa. ¹⁴ Bréá əlekplí dalı əklvn amuto, wun ədəm kpənkpəonkpənti á, amu asón ləwa mu nwé. Mó su əletsa amutó aləpu.

¹⁵ Owí ləpən a, akasípó amu bəba mu wá bəbláa mu bəe, “Dimbísú nfí gyí, owí é dəta. Mó su ha amu abuyə awúluá ibu bomlí nfí asi yəhə təku gyí.”

¹⁶ Támē Yesu lélé mu əná əbée, “Imehián ání bəyo. Mlədunka təku ha amu abugyi.”

¹⁷ Mu akasípó amu bəbláa mu bəe, “Táá anibu fée gyí bodobodo apin anu pú ntsutso iye bwáhé anyo pé.”

¹⁸ Yesu ləbláa amu əbée, “Mlitsu ba mi.” ¹⁹ Múvú əleha ahá ámu betsatsia ifa bəbwə amusu. Inu olotsu bodobodo anu pú ntsutso iye bwáhé anyo ámu. Inu olotsu ansí fóá kí əsüsó, əleda Bulu ipán. Múvú olebiabía bodobodo amuto há akasípó amu, amu é beye mó ha ahá ámu fée. ²⁰ Amu fée begyi mwé sian. Akasípó amu bətəsi sianhə amu. Iləbələ alakpá dúanyə. ²¹ Ayin ání begyi ató ámu nkule bugyi fé mpím-nu (5,000). Bumekla atsi múa nyebí mu.

Əpəsv Natí

(Marko 6:45-52; Yohane 6:15-21)

²² Múvú Yesu ləha akasípó amu əbée, buwíe əklvnto, abugyankpa fa əpu amu yo mó əbén. Mu mó olesin əma sí ahá ámu əkpa. ²³ Bréá olesi amu əkpa tá á, əlodu yó buvu yóbo mpái. Mu nkule oletsiá iwu yófən owi tahé. ²⁴ Ali bré ámuto á, əklvn amu lawié ntsu nsiné. Ilefia afú kpənkpənti kv, əpu amu ləwa dabí.

²⁵ Bake-bake a, Yesu lénatí ntsu ámusu ayabitə buo amó. ²⁶ Bréá bowun mu, əna əpu amusu á, benya ifú sórá okitiktí, bli bəe, “Fúli ogyi.”

²⁷ Támē ələwa əsa bláa amu əbée, “Mləwa klvn. Mí ní. Mlumánya ifú.”

²⁸ Petro ləbláa Yesu əbée, “Mí Wíé, ní fú ní mó á, ha mí é annati əpu amusu bətu fó.”

²⁹ Yesu ləbláa mu əbée, “Natí ba.” Petro lédali əklvn amuto əna əpu amusu oyó Yesu wá. ³⁰ Támē bréá olowun aliá afú ámu əná bu ənlín á, ifú lowie mu ayeto. Mó su ələwa me bi. Múvú əlekplón kpolí Yesu əbée, “Mí Wíé, hə mi!”

³¹ Inuñu Yesu létinkí ibi kítá mu, bláa mu əbée, “Fú hógyi mətsá. Ntogyi só füde nwéen gyí?”

³² Benya dó wíé əklvn amuto ali, afú ámu léka itin. ³³ Inu ahá ámúvú buvu əklvn amuto ámu bəda akpawunu Yesu ayabitə, bli bəe, “Lélé, Bulu mu Bi fógyi.”

Genesaretfo Aləpv Tsa

(Marko 6:53-56)

³⁴ Yesu múa amónyo befa əpu amu yési Genesaret otsubúno. ³⁵ Bréá iwu bəbi ání mu ni á, bəwa abi ya amu awúlu fée-só, há amu bəpə aləpv fée ba mu. ³⁶ Bokokólí Yesu bəe, əhá aləpv amu abupu ibi da mu atadie ədanú kpán. Amáá bəpə ibi da mó fée benya ilətsá.

15

Atitifə Amándié (Marko 7:1-13)

¹ Mú əma a, Farisifə pú Mose mbla asunápó akv botsu Yerusalem ba Yesu wá, bəfité mu bəe, ² “Ntogyi sú fú akasípó amu bvtamagyı anı anáin amándiésov. Bvtamafwí ibi amándié əkpasu asa bvttegyi ató?”

³ Yesu lélé mū ənó əbée, “Ntogyi sú mli é mli anáin amándié sú mlumédé Bulu mbla ámusu gyí? ⁴ Mose lówanlín wá Bulu mbla ámvta əbée, ‘Bu fú sí mva fú yín,’ əleträ wanlín əbée, ‘Ní okv léblí asukpan tsú mu sí ntée mu yin iwí á, bvmóo mu?’ ⁵⁻⁶ Táme mli mó mliaa, jha əbétalí bláa mu sí ntée mu yin əbée, ‘Táá teki nápvhá fú á, napvhá Bulu. Imehián áni nétrá kí fv.’ Mli anáin amándié sú mlitráa mlumédé Bulu mblasu gyí. ⁷ Apinabwébi abwepó! Ənəkwali Bulu ənósú ətəípú Yesaia léblí tsú mli iwí tswi əbée,

⁸ ‘Ahá ánfı bvdépú amú ənó bú mí,
támē amú klvn bv ifó mí wá.

⁹ Kpaalı bude mí sum,

tsúfē basí Bulu mbla tswi, yó bude anyánkpúsa mbla suná.’ ”

Táá Itəkpóí Əha Bulu Ansító (Marko 7:14-23)

¹⁰ Yesu létrá tı ədəm amu ba mu iwí wá, əlebláa amú əbée, “Mliyaa asu, ménı mlónu íní ası. ¹¹ Megyí táá əha tegyi tókpóí mu Bulu ansító, mboún móá itedáli tsu mu ənó tókpóí mu.”

¹² Inv mu akasípó amu bəba mu wá bəfité mu bəe, “Fuyin áni fú asuñ blihé anfi lawo Farisifə ámu?”

¹³ Yesu lélé mū ənó əbée, “Bópulí oyígyløyí áni megyí mí Sí ámúú əbu əsúsv ámu lóswié tsitsá. ¹⁴ Mlısi Farisifə ámu asúñ. Ansibi abwiepú bvgyi, bude ansibi abwiepú kpa. Ní nsibi obwiepú dé nsibi obwiepú kpa á, əbótó amú abanyó bvtækpa wíé.”

¹⁵ Mvó Petro lébláa mu əbée, “Le yébi amu ası suna anı.”

¹⁶ Yesu láfité amú əbée, “Mú su mli é militamanú asón ası? ¹⁷ Mlumeyín áni táá iwíé əha ənó á, mu iputo itowíé, əteyéle mu wá əkpuntó? ¹⁸ Asóngyiasún áni itedáli tsu əha ənó á, mu klvntó itedáli tsu. Mótəkpóí mu Bulu ansító ní. ¹⁹ Tsúfē əha klvntó ágywüñ laláhe tedáli tsu. Mótéhá ətəmá əha, ətətó mbua, ətəwá atsı móa ayin asón, otowí ató, ətəwá afunu, otetsii əha. ²⁰ Inv aná tókpóí əha, támē ní əha mófwı ibi amándié əkpasu asa olegyi ató á, itamakpóí mu Bulu ansító.”

Otsı Əkvá Omegyí Yudayin Hógyi (Marko 7:24-30)

²¹ Yesu lénatí inv yó Tiro móá Sidon nsáintó. ²² Kanaanyintse əkvá otsie inv léba Yesu wá. Əde okitikiti surá, olkokóoli Yesu əbée, “Dawid mu na, wun mi nwé! Əye laláhe bv mí bí tsihétó. 1de mu háan dvbi.”

²³ Táme Yesu mékpla mu. Inv mu akasípó amu bobwií ipa há mu bəe “Ha otsı ámu ənatı, tsúfē obuo anı əde okitikiti surá dvbi.”

²⁴ Yesu lébláa otsı ámu əbée, “Israel akúfa fwihé pé wá Bulu lówa mí.”

²⁵ Táme otsı ámu léda akpawunu mu ayabitó, bláa mu əbée, “Mí Wíé, gyi mi bvale.”

²⁶ Yesu lébláa mu əbée, “Ima aleá físwí nyebi atogiyihé pohá akíal.”

²⁷ Otsı ámu léle mū ənó əbée, “Owíé, ibu móttó ali, támē akíai é bvttegyi atogiyihé mpupubi áni itekpákpa bun amú wíe əpónvási.”

28 Mvú Yesu lébláa mu əbée, “Otsi, fú hógyi lomoní. Ibá móttó ha fu alá fvdekké.” Innu iwi lówa mu bi ámu ənlín.

Ahá Tsatsaotsa Ilə Tsa

29 Tsú inu á, Yesu lótsvn Galilea əpv ənó, dó yétsiá okúku kvsu. 30 Ahá tsatsaotsa bəpv abubúpu, ansibi abwiegó, abo, amúmu pú ilə bámbá aləpó bobun Yesu ayabiasi, əletsa amú fée. 31 Ahá ámu ənó lobwie amú bréa bowun amúmu buđetó, abubúpu iwi lawá amú ənlín, abo buna, ansibi abwiegó é bude ató wúun, békánfó Israel Bulu amú.

Ahá Mpím-na Atogyihé Ha

(Marko 8:1-10)

32 Yesu létí mu akasípó, bláa amú əbée, “Ahá ánfí asón de mí nwé wa. Nde eke sáásí əpá bəbuo mi, bətráa bəuma tətəa bégyi. Ní nehá amú bəpó akún náti á, ansító béyebi amú əkpató.”

33 Mu akasípó amú bəfíté mu bəe, “Nkónó abénya atogyihé há ədəm anfi dimbi ánfisu?”

34 Yesu léfíté amú əbée, “Bodobodo afini mlív?”

Bəle mu ənó bəe, “Asienó pú aye pútúpútú kpalobí kv.”

35 Yesu léha ədəm amu betsiá asi. 36 Mvú olotsu bodobodo asienó pú aye amu, dá Bulu ipán, olebiabía mótó há akasípó amu, beye ha amú. 37 Amú fée begyi mwé. Bətəsí sianhe amu bólá alakpá yilé asienó. 38 Ayin áni begyi ató ámu nkule bəgyi mpím-na (4,000). Bəmekla atsí múa nyebi.

39 Inu Yesu lési ahá amú əkpa, olowie əklvntó fá əpv yó Magadanfə osvlúsuv.

16

Farisifə Bodunká Ofila

(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Eke əku Farisifə pú Sadukifə aksa bəba Yesu əsókkpa. Mó su bəbláa mu bəe, əbwéé osúna pəsuna amú áni lélé otsú Bulu wá. 2 Yesu lébláa amú əbée, “Ní owí ipən, nsaintə ipé á, mlitəblí mliaa, ‘Oke nsaintə bədi.’” 3 Ní nyankpə obilá tuun nyankı a, mlitəblí mliaa, ‘Nde nyankpə obótswie tsən afú.’ Mlitətálí ki nsaintə, bí tóá ibéba. Ntogyi sú mlitətálí nú tóá mlidéwúun séi ánfí mó asi.* 4 Mli ndəmba-abí laláhe áni mliladáli Bulu əma, mlidé osúna dunká amliwun, támē mlitəmówun kuvvukv dvn Bulu ənású ətəpó Yona osúna amú odu.”

Inu su əlenatí sí amú.

Farisifə Pó Sadukifə Bodobodotu-afá

(Marko 8:14-21)

5 Yesu akasípó amu bəmekáín tsú bodobodo kítá asa bəfa əpv amu yó əbin. 6 Yesu léda amú əlá əbée, “Mlikı wankláán Farisifə pó Sadukifə Bodobodotu-afású.”

7 Akasípó amu bəfíté aba bəe, “Bodobodo amúú anumédé amu sú əde asón ánfí bli lóó?”

8 Yesu lónu asón áni budeblí. Mvú əlebláa amú əbée, “Oo, mli hógyi mótsó. Ntogyi sú mlidéblí mliaa bodobodo ámúú mlumédé amu sv? 9 Imokwánkí mli ki? Mlitətan bodobodo apin anu ámúú neha ahá mpím-nu (5,000) begyi amusv? Alakpá afini lésian mlitətəsí? 10 Ntée mlitətan bodobodo apin asienó ámúú neha ahá mpím-na (4,000) begyi amusv? Alakpá afini lésian mlitətəsí?” 11 Ntogyi sú imokwánkí mli áni megyi bodobodo iwi

* 16:3 Mótó yée 2 múa 3 ıma nwvló dada amu akvta.

asón ndéblí? Bláa nde mlí bláa mbéé, “Mlíkú wankláán Farisifó pú Sadukifó Bodobodotu-afásó.”

¹² Inv asa ilowankí amó ání megyí Bodobodotu-afásó əde, mboún amó atosunáhé.

Ohá Ání Yesu Gyí

(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Bréá Yesu lówie Kaesarea Filipi nsáintó á, əlefíté mu akasípú əbée, “Ma ahá bée mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi ngyi?”

¹⁴ Bele mó ənó bée, “Aku bée, fúgyí Asú Əbopó Yohane. Aku bée, Bulu Ənósó Ətöipó Elia. Aku é bée, Yeremia ntéé Bulu ənósú ətöipú bambá əku.”

¹⁵ Móó əlefíté amó əbée, “Mlí é mé? Mlia mígyí ma?”

¹⁶ Simon Petro léle mó ənó əbée, “Fúgyí Kristo, (ohá ámúú Bulu ladá mu ofúli amó) ní. Bulu Əkiankpapú amó mu Bi.”

¹⁷ Inv Yesu lébláa mu əbée, “Bulu layúlá fú Simon, Yona mu bi, tsúfé megyí nyankpusa əkvku léle ənəkwali anfi əwan súná fú. Mí Sí ámúú əbu əsússú ámu ní. ¹⁸ Inv su mí é nde fú bláa mbéé, fú dá gyí Petro. Mó así gyí, ‘Bútá.’ Bútá ánfisu néyi mí əpasua dínká ní. Lowu túmi méetalí gyí móssú əkékéeké. ¹⁹ Nópu Bulu iwigyí ámu asáafí wá fú ibító. Asúngyíasón ání fékiná əsvlúv anfisu á, Bulu é obékiná mó əsússú. Móá fótsulá á, Bulu é obótsulá móssú əsússú.”

²⁰ Inv əleda amó əlá kpákpaákpá əbée, bùmábláa əhaa ání mgýí Kristo amó.

Yesu Iwiosin Pú Mu Lowu Iwi Asón Blí

(Marko 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Tsú bré ámuusú á, Yesu léfi así əde asóntó le súná amó əbée, “Ilehián ání móyo Yerusalem yówun iwiosin tsətsəotsa Yudafó ahande, Bulu igyí ahapó dehen pú Mose mbla asunápú ibító. Bómá mu, támé Bulu əbelakósúa mu eke saásí tsú afúlito.”

²² Mó su Petro léti mu ya itsétó, yéka mu itin əbée, “Mí Wié, Bulu ogyáa mó téi ya fú iwi. Inv mába fvsu əkékéeké.”

²³ Inv əledamlí bláa Petro əbée, “Satan, natı tei mísó! Fude mí əkpa tíin. Megyí tóá Bulu dégywiín fudegywiín, anyánkpósa klé fudegywiín.”

²⁴ Móó əlebláa mu akasípó amó əbée, “Ní əku dékléá obóbuo mi á, osíi táá ətekle bwé, ətsu mu oyikpalihé bobuo mi. ²⁵ Tsúfé ní əku lépri mu nkpa á, ibóhvli mu. Támé ní əku lési mu nkpa há mí su á, əbelanyá nkpa ání itamatá. ²⁶ Ní əku onyá əyító ató fée, támé əhvúli mu əkláa a, labi məmu ilowa há mu? Ntéé ntó əha əbétalí pótse mu nkpa? ²⁷ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi néba mí Sí numnyamtó, mía mu abəpv. Inv néka əhagyíha ikó alia mu tsiátá gyi ní. ²⁸ Ənəkwali nde mlí bláa. Aku bvbó mlító nfi ání bùmóowu, yófun bréá bawun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi nebá mí iwíe ogyíkpá.”

17

Yesu Iwitséé

(Marko 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Nkensié əma a, Yesu lékpa Petro mva Yakobo pú mu pio Yohane, bədu yó ibu kvsu. ² Amó ansító inv á, Yesu iwi letsé. Mu ansító lówankí fé owí, mu atadié é ledamlí fútutúutú. ³ Invnu mu akasípó abasá ámu bowun ání Mose mva Elia bele iwi əwan, amóá Yesu budejtó. ⁴ Móó Petro lébláa Yesu əbée, “Mí Wié, ibu aleá abétsiá nfi. Ní fótsulá á, ha ada abú asa. Fú klé kvlé, Mose klé kvlé, Elia é klé kvlé.”

5 Bréá əde asón ánfi blí á, agyinde wánkíhé ku lobobun amósó. Inv əme ku lədalı tsu agyinde ámvtə əbée, “Jní gyí mí Bí ədwepóá olegyi mi anší ní. Ml̄nu m̄ əme.”

6 Ifú lehié kítá amú bréá bonu asón ánfi. Mú su b̄owa əsa ml̄i bun əsvl̄uto. 7 Mvú Yesu léba b̄opu ibi dada amú, bláa amú əbée, “Mlkosu, ml̄umánya ifú.” 8 Inv b̄owa anší ki a, b̄umetrá wun əhaa dvu Yesu nkule.

9 Bréá b̄ude ibu ámu kplí á, Yesu léda amú əlá əbée, b̄umabláa əhaa tóá bayówun, yófvn ekeá Bulu əbókvusá Nyankpusa-Mv-Bi ámu tsú afúlito.

10 Mv akasípó amu befité mu b̄ee, “Ntogyi só Mose mbla asunápó amu b̄ee, ilehián ání Elia obéyinkí bá asa Kristo amu əbéba?”

11 Əlele mó ənó əbée, “Ənəkwali igyi. Elia obégyankpá bá b̄ela tógyító yáí wankláán. 12 Nde ml̄i bláa mbée, Elia layínkí bá dodoodo, támē əhaa mēbi mu. B̄owa mu amumvya. Alí kén mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi é nówun iwəosin amú ibitə ní.”

13 Inv á, əlwankí akasípó amu ání Asú Əbəpó Yohane iwi asón ədeblí.

Ilə Dídahə Əlopó Tsa

(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Bréá beyinkí kplí bowie ədəm amu wá á, oyin əkv lába b̄eda ak-pawunu Yesu ayabitə, bláa mu əbée, 15 “Mí Wié, wun mí bí ánfi nwə, tsúfē ilə dídahə de mu háan. Otetsiá dıda wíé ntsu múa ogyátó. 16 Nəpv mu ba fú akasípó amu, támē b̄umetalí tsá mu ilə.”

17 Yesu léle mó ənó əbée, “Ndəmba-abia ml̄umá hógyi, ml̄i tsiátó ma ale. Alí nétsiá ml̄i wá yó ekegegyéke ní? Nnyá kl̄on ha ml̄i yófvn əmenke? Mlkpa kebi ámu ba mi!” 18 Inv ələkplón gya ənje laláhə amu. Ilədalı kebi ámvtə, iwi lówa mu ənlni.

19 Mó əma a, akasípó amu befité Yesu ıtsétó b̄ee, “Ntogyi só aní mó anümétalí gya ənje laláhə amu dálí kebi ámvtə?”

20-21 Mvú əlebláa amú əbée, “Ml̄i hógyi mətsó kóráá. Mbláa ml̄i ənəkwali. Ní ml̄i hógyi lomoní fé takyí-apkin ibi á, tekí ml̄étalí bláa ibu ánfi ml̄iaa ipúli. Léle ibópulí, tətəotə mədədvn ml̄i bwə.”*

Yesu Lowu Iwi Asón Blí Otse Nyəosi

(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22-23 Bréá akasípó amu féé b̄eba befia Galilea əmátó á, Yesu lébláa amú əbée, “Bélé mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi há adón bómə mí, támē Bulu əbókvusá ml̄i eke sáásí.”

Asón ánfi lehié han akasípó amu.

Bulu Ətswékpa Ofi lkəka

24 Yesu mva mu akasípó b̄eba Kapernaum wúluto. Inv Bulu ətswékpa ofikə ahópv akv b̄eba befité Petro b̄ee, “Fú wíe teká Bulu ətswékpa ofi lkə?”

25 Petro lébláa amú əbée, “Əteká.”

Bréá Petro lóyə wóyító a, Yesu légyankpá fité mu əbée, “Simon, nkáli gyí fú agywun? Aməndi téká dúte móá lampoo há awié? Afó ntéé wúlu awié?”

26 Petro lébláa mu əbée, “Afó teká.”

Mvú Yesu lébláa mu əbée, “Yéé mórmó wúlu awié bagyi iwi ní? 27 Támē mmedéklé mbée, abókvusú líi amósó su á, tsu ədaduwa afvuya əpv ənó yətswi. Ki klemetí gyankpapu ání féle ənótó. Fénya kóba ání ibófvn aní abanyó ofikə ámu ka. Le mó, afvye ka ha amú.”

* 17:20-21 Mətő yée 21 bu nwvl̄ dada amu akvtə: Támē ín̄ odu mó á, nkéti mpái móá ənóklí pé ml̄étalí pögya mó.

18

Ma ḥbóbwé ḥhande?
(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Beba Kapernaum wúluto, akasípó amu beba Yesu wá befité mu beee, “Ma gyí ḥhande Bulu iwíegyí ámuto?”

² Yesu léti kebi oku beli amú ansító, ³ əleblí ḥbée, “Onokwali nde mli bláa. Ní mlumétsé, bwé iwi fí nyebí á, mlumóowie Bulu iwíegyí ámuto.

⁴ Ḫagyíha ání əleba iwiásí fí kebi ánfí á, mugyí ḥhande Bulu iwíegyí ámuto ní. ⁵ Ḫagyíha ání əlhó kebiá ogyi alí mí dátó laho mi.

៥ha Kpa Wá Lakpan
(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Ní oku léha ahá ánfí bwmokúdan mísó hógyito ánfito oku lóbwé lakpan á, ní beda nfúókwewbu síán mu əmeto, tswi mu wá əpv okluklúkpá, mó mu pó á, ibu alé dun. ⁷ Ḫyító atsiápó hógyíwí ní. Tsúfí tóá ətahá əha təbwé lakpan bu inu. Ibéba ali, támé əhá ání ina mvsu mu ba lóbwé lakpan əgyíwí ní.

⁸ “Mó su ní fó ibi ntéé fó yabi téhá futedida hógyito á, ka mó le, afvtswi mó tsalifwi. Ibu aléá fópu ibi kule ntéé yabi kule nyá nkpa ání itamatá, dun ání fópu ibi anyo ntéé ayabi anyo wié ogyá ání itamatudo. ⁹ Ní fó nsibi téhá fótbewé lakpan á, loti mó le, afvtswi mó tsalifwi. Ibu aléá fópu nsibi kule nyá nkpa ání itamatá, dun ání fópu ansibi anyo wié əsbití ogyá ání itamatudo.

Kufa Fwihé
(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Mlíki wankláán ání mluméekí nyebí pútúpútú ánfito okuku ansító kótikötí. Nde mli bláa mbéé, bvbv Bulu-abópu ání bvtjkjší pú amú asón ya mí Sí əsúsú. *

¹² “Mlyo asón ánfito amlíki. Ní oku bu akúfa lafakule (100), amútó okule əfwí á, ntó əhá amú təbwé? Mégí si otesí adukwebá-kwebá (99) atráhe amu líi okúku amusv, yódunká okule pé ámóó alafwí amu? ¹³ Onokwali nde mli bláa. Ní owun mu a, mu ansí bégyi mu iwi dun adukwebá-kwebá atráhe amóó bwmofwi amu. ¹⁴ Ali kén mli Sí ámóó əbu əsúsú amú médékle əbée, nyebí pútúpútú ánfito okuku é əfwí ní.

Ní Fó Bá Əpí llá Gyí Fv

¹⁵ “Ní fó bá ohógyipó əpó llá gyí fv á, yó mu wá, mli abanyó pé amlíbli mó. Ní olonu iwiásí á, falányá opió. ¹⁶ Támé ní omonu iwiásí á, kpa əbakóle ntéé abanyó manta iwiásu amlyo mu wá, méní bégyi asóngyíasún ání mléblí iwi adánsie fí alia Bulu asón leblí. ¹⁷ Ní omonu amú asón é á, pu asón amú ya mli əpasuafó. Támé ní omonu amú asón é á, mómu bu mu əmátyín ntéé lampoo əhópu.

Asónkiná Pó Mysú Tsuld

¹⁸ “Onokwali nde mli bláa. Asóngyíasún ání mlékiná əsvlúv anfisu á, Bulu obékiná mu əsúsú. Mýá mlótsulá á, Bulu obótsulá mýsú əsúsú.

¹⁹ “Ntráa ndebli mbéé, ní mli abanyó mlébwé agywun kule əsvlúv anfisu kóli tóku á, mí Sí ámóó əbu əsúsú amú əbóbwé mó há mli. ²⁰ Tsúfí ətinegyíatíné ání ahá abanyó-abasá befia mí dátó á, mbu amú wá.”

Osuimpó Owuntəlinpv Iwi Yébi

* **18:10-11** Mótó yée 11 bu nwvlú dada amu akuto: Tsúfí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí neba ání nóho ahá amóó bafwí amú nkpa.

21 Múó Petro léba b̄efitē Yesu əb̄éε, “Mí Wié, tsefinu nsíkie mí bá ní əpú llá gyi mi? Tse sienó lóó?”

22 Yesu lébláa mu əb̄éε, “O-o, megýí tse sienó fésikíé mu, tsé aduesienó (70) aku asienó. 23 Iní su Bulu iwiegýí ámu igyi fé asón ánfi. Owíe əkví lóbwé agywíun ání mua mu asúmpú bóbu akúnta. 24 Bréá olefi mó así á, mu asúmpú bekpa amútó əkvá əde mu iko mpím-mpímtó ba mu. 25 Támé osúmpú amu má tótaá əb̄ópvká iko ámu su á, owíe amu léha əb̄éε bvfée muva mu ka, mu abí pó mu ató fée pökítá iko ámvtó. 26 Iní á, osúmpú amu lkvsó dá akpawunu owíe amu ayabitó, bwíi ipa há mu əb̄éε, ‘Mí Wié, nya kln ha mi. Ibwé néka fó iko ámu fée.’ 27 Mu asón lówa mu wie amu nwé. Mú su olesi iko ámu fée kíé mu, há mu əlenatí.

28 “Támé bréá osúmpú amu lédalí inú á, əloyótó mu osúmba əkvá əde mu iko kplobi ku. Əlekítá mu ba ámu əmetó kíñkíñkín, bláa mu əb̄éε, ‘Pu mí kóba ha mi!’ 29 Mu osúmba amu é léda akpawunu bwíi ipa há mu, bláa mu əb̄éε, ‘Nya kln ha mi. Ibwé néka fó kó.’ 30 Támé osúmpú anfi mó mótsulá. Əleha ání bvpúv mu yówa obu yófun ekeá əb̄éka mu iko ámu. 31 Mu asúmba bowun tóá alapúgyi mu ba ámu a, ilowie amu iwító. Mú su bøyó yébláa amu wíe asón ámu fée. 32 Múó amu wíe amu léha beti osúmpú amu ba, əlebláa mu əb̄éε, ‘Osúmpú owuntolínpv, fó ipabwií su nesi iko tsotsaotsa ámúv fóde mí ámu fée kíé fó.’ 33 Ima aleá fó mó fówun fó há ámu nwé fé alá nowun fó nwé?’ 34 Əbló əlekítá owíe amu. Mó su əleha əb̄éε, bvwáa mu obu, abvpiti mu ató yófun ekeá əb̄éka iko ámu fée.

35 “Alí mí Sí ámúv əbu əsúsv ámu əb̄óbwé mlító okugyíókvá omesi mu ba lakpan kíé mu tsú mu klvntó ní.”

19

Əkákind Iwi Atosundahé (Marko 10:1-12)

1 Bréá Yesu lóti tá á, əlenatí Galilea əmátó yó Yudea əmátó Yordan ntsu ámu əbin. 2 Ədəm kpənkpoənkpoənti bobuo mu, əletsa amu ilo inú.

3 Farisifó akv beba mu wá bəsó mu ki, fíté mu b̄ee, “Anı Mbla léha əkpa ání oyin əbétalí kíná mu ka əkpagyíókpasv?”

4 Yesu lébláa amu əb̄éε, “Mlumjókókla Bulu asón ámu ki ání bré ámúv Bulu léfi oyí así á, ətsi múa oyin ələbwé? 5 Bulu léblí əb̄éε, ‘Iní su oyin obótú sí mu si mua mu yin yémantá mu kasv, amú abanyó bóbwé oyvlív kule ni.’ 6 Mú su nde mli bláa mbéε, butráa bvmegýí abanyó, támé babbwé əbakvle. Ahá ání Bulu labwé amu ikvle a, əhha māmaín amu abasv.”

7 Farisifó ámu b̄efitē mu b̄ee, “Ntogyi sú Mose lówa mbla əb̄éε, oyin əbétalí wánlín əkákiná əwlív pökíná mu ka?”

8 Yesu lébláa amu əb̄éε, “Mli klvntó odwin sú Mose léha mli əkpa əb̄éε, mlikína mli aká, tekí megýí alí Bulu lóbwé mó bréá olefi oyí ámu así ní.

9 Támé nde mli bláa mbéε, ní oyin okíná mu ka láyétsiá ətsi bámbá á, alató mbua. Əkpa oduásvá oyin əbétalí kíná mu ka pé gyí aladálí mu əma.”

10 Múó mu akasípó amu beblí b̄ee, “Ní alí okílu mua əká abatsiátó asón igyi ní mó á, mórmó ıma aleá oyin mua ətsi bétciá aba pó.”

11 Yesu lébláa amu əb̄éε, “Megýí ahá fée əbétalí hó atosunahé anfi. Nkéti ahá ání Bulu lópvhá amu pé. 12 Tsúfé ina əkpa tsotsaotsosv ayin akv botamatsia aká. Ayin ámu akv á, alí bəkwí amu ní. Akv é anyánkpúsa láflo amu. Akv é basin kpankv Bulu iwiegýí ámu su. Əhá ání əbétalí á, əhão mí atosunahé anfi.”

*Nyebí Yula**(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)*

¹³ Aha akv bækpa nyebí ba Yesu bëe, ḡpúv ibi dinka amósó, ḡkulí Bulu oyúla ha amó. Táme akasípó amu bəwa iyin wá amó. ¹⁴ Múv Yesu lébláa akasípó amu əbée, “Mliha nyebí ámu ḡkpa abuba mí wá. Mlumátin amu ḡkpa, tsúfē ahá ánfí odu bú Bulu iwiegýí ámu ni.”

¹⁵ Múv ḡləpū ibi díndinka amósó, əlenatí inu á.

*Atonyahé Iwi Atosundhé**(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)*

¹⁶ Eke ḡkv oyin ḡkv léba Yesu wá bëfíté mu əbée, “Osunápú, yilé məmú nóbwe asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁷ Yesu léfíté mu əbée, “Ntogyi só fvde mí yilé iwi asón fité? ḡbakóle pé gyí ḡha yilé. Mvgyí Bulu. Táme ní fvdekléa fonyáa nkpa ání itamatá á, mómó gyi Bulu mbla asón ámu.”

¹⁸ Oyin ámu lélafíté mu əbée, “Mótá məmú?”

Yesu lébláa mu əbée, “Mámə ḡha, mátə mbva, máwi ató, máka asón dínká fú básó. ¹⁹ Bu fú sí mua fú yín, afudwé fú bá fé fú iwi.”

²⁰ ḡyasubi ámu lébláa Yesu əbée, “Ntegyi mū féesé. Ntō é ntráa bwé?”

²¹ Yesu lébláa mu əbée, “Ní fvdekléa fófvn mó á, yefé fú iwišn ató féé, afuye kóba amu ha ahiánfó, méní fénya siadie əsúsó. Fəbwé mó tá á, ba afubobuo mi.”

²² Bréá ḡyasubi ámu lónu asón ánfí á, iləhié han mu, əlenatí díin, tsúfē əhíé əbu ató.

²³ Múv Yesu lébláa mu akasípó əbée, “Onokwali nde mli bláa mbée, iləhié wá ənlín asa iwi onyapó obowie Bulu iwiegýí ámu. ²⁴ Ntráa nde mli bláa mbée, iləpən ha kpósó ání əbótsvn əbün-ató əbótó, dvn ání iwi onyapó obowie Bulu iwiegýí ámu.”

²⁵ Akasípó amu bonu asón ánfí á, ənó lobwie amó. Ini su bëfíté bëe, “Mómú ma mée Bulu əbáhó nkpa?”

²⁶ Inu Yesu lélí ki amú alii. Múv əlebláa amú əbée, “Anyánkpásató mó á, əhaa méeetalí bwé iní, táme Bulu mó tetálí bwé tógyító.”

²⁷ Móó Petro léfíté mu əbée, “Iniá anılasí tógyító tswí bobuo fu á, ntə abénya tsú fú búotó?”

²⁸ Yesu lébláa amú əbée, “Onokwali nde mli bláa. Bréá Bulu əbwé əyí popwe amu, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí netsiá mí numnyam owié obiá ámu, mli ahá ánfí mlibu mliánfí é mlétsiá awié mbiá dúanyosv, gyi Israel abusuan dúanyó ámu asón. ²⁹ ḡhagyíha ání alanatí sí mu wóyí, mu apíó, mu si mua mu yín, mu abí ntéé əsulóv mí su á, Bulu əbála há mu mó tsé díú tsé lafa, trá lahá mu nkpa ání itamatá. ³⁰ Táme agyankpapu akv bëba bemlí amapu, amapu amu akv é bëbemlí agyankpapu.”

20*Ndətə Agyúmá Ayəpú Iwi Yébi*

¹ Yesu létrá bláa amú əbée, “Mú su Bulu iwiegýí ámu igyi fé asón ánfí. ḡdətəpū ḡkv létsiá. Eke ḡkv əlkəvósó nyanki-nyanki əyó ipa agyúpó odunkákpa, abuyoyó agyúmá mu ndətə. ² Mua amónyó begyi bíá ání əbéka amó aliá bvtəhó ekewóle, ələpū amu sísí agyúmá ámu əyəkpá. ³ Dokwebátá a, əledahí yo dinsv, oloyówun akv é bulí, bùmedé tóta bwé. ⁴ Olotsu amó é əbée bvyoyó agyúmá mu ndətə ha mu. Ibwé əbéka amó tóá ibu alé. Mú su bøyó. ⁵ Dódúanyo pú dəsato é á, əletrá pú akv sísí ndə ámu. ⁶ Ntúpwé

donutə, bréá əledalı a, əletrá wun akvá bulí kpaalı. Móóv əlefíté amó əbée, ‘Ntogyi só nde féé mlilíi nfi, mlímédé tötó bwé?’ ⁷ Bebláa mu bëe, ‘Ohaa mákóbó anı ipa.’ Móóv əlebláa amó əbée, ‘Mómó mli é mlubətsvn yøyə agyómá mí ndötö.’

⁸ “Bréá owí lopon a, ədətəpu amu léti mu agyómású əkípu bláa mu əbée, ətū ipa agyípó ámu féé, əkáa amó akö. Əkáa amó tsu amapu amusv alu botu agyankpapu amu. ⁹ Bréá ipa agyípó amu bëba a, agyómású əkípu amu léka ahá ámuó bøyə donutə ámu alia bvtəhə ekevwle. ¹⁰ Bréá lətəv agyankpapu amu a, bukü bëe bénja dvn ali, támē ali kén əleka amó é ní. ¹¹ Mú sv əleka amó akö tá á, agyankpapu amu bëwa tötö ədətəpu amusv bi. ¹² Beblí bëe, ‘Amapu anfi mó á, dənhwírı kule pé bøyə agyómá. Anı mó anılaálii owí kpankpli ánfisu yó agyómá, támē faká ania amónya féé akö kule.’

¹³ “Dətəpu amu lébláa amútö əkule əbée, ‘Agya, yée mmokútafá fu o! Megyi itó ámuó mía fuonyə aniléblí ámu napúhá fu á? ¹⁴ Pv fú ató natü. Mídéklé mbée, néha amapu amu alia naká fú. ¹⁵ Mma əkpa ání nöpu mí kóba bwé tóá ndeklé? Ntée mí awitələwa dé fú iwito wie?’

¹⁶ “Alí amapu bóbwe agyankpapu, agyankpapu é bóbwe amapu ni.”

*Yesu Lowu Iwi Asón Blí Otse Saasi
(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Bréá Yesu oyá Yerusalem a, əlekpa akasípó dúanyə ámu ya itsétö bláa amó əbée, ¹⁸ “Mlinu! Ayó Yerusalem. Inv á, bélé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí há Bulu igyí ahapó dehen pó Mose mbla asunápó. Béha mí lowu ipón. ¹⁹ Bópu mí wá ahá ání bùmegyí Yudafə ibitə bóbwe mí ahinlá, bónwen mímpli, dá mí mántá oyikpalihesv. Támē Bulu əbelakúsúa mí eke sáásí tsú afúlito.”

*Abi Oyín Əkv Atə Kvılıhé
(Marko 10:35-45)*

²⁰ Móóv Sebedeo mu ka lékpə abu anyə bëba, əleda akpawunu Yesu ayabitə, kúlí mu əbée, əbwéé təkv ha mu.

²¹ Yesu léfité mu əbée, “Ntə fudekclé?”

Ətsi ámu lébláa mu əbée, “Ha mí abi anyə ánfito əkule otsia fú gyopisv, əkule é otsia fú binasv bréá fóde iwíe gyí.”

²² Yesu lébláa amó əbée, “Mlumeyín tóá mlidékvlí.” Əlefíté Yohane mua Yakobo əbée, “Mlétalí wun iwiosin ámuó nebá bowun amu?”

Bebláa mu bëe, “Ee, abétalí.”

²³ Móóv əlebláa amó əbée, “Mlowun iwiosin ámu mó, támē mma túmi ání néle ahá ání bëtsiá mí gyopisv ntée mí binasv. Otsiákpá inv ida gyo ahá ámuó mí Sí Bulu lalá inv yái há ámu.”

²⁴ Bréá akasípó dú atráhe amu bonu asón ánfí á, Yakobo mua Yohane iwí lówa amó əbló. ²⁵ Móóv Yesu léti amó, bláa amó əbée, “Mlyin ání əmatófəsv agyípó bvtəhié amó ahá, amó ahandə é bvtənyá túmi amúsó. ²⁶ Támē mlitə mó á, imába ali. Ohagyáha ání odeckléá əbóbwe mlitə əhandə a, əbwéé mu iwí osúmpó ha mu aba atráhe. ²⁷ Ohá ání odeckléá əbóbwe mli nkpa ogýápü əbwéé mli əkpábi. ²⁸ Alí kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é mməba mbée, busúm mí ní. Ahá osúmkpá neba, ampu mí nkpa ha ahá tsətsəotsə nkpa.”

*Ansibi Abwiepú Abanyó Ilə Tsa
(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Bréá Yesu mua mu akasípó bvdədalı Yeriko wúluto bøyá á, ədəm kpənkpoənkpoənti bobuo amu. ³⁰ Ansibi abwiepú abanyó akv butsie əkpa

ámvtə, bonu ání Yesu détsúvn. Inu bækplón blí bεε, “Ani Wíe, Dawid mu na, wun aní nwε.”

³¹ Ódóm amv bækplón wa amó bεε bvkpá əná bun. Támē belakplón dvn alı bεε, “Ani Wíe, Dawid mu na, wun aní nwε!”

³² Móó Yesu lési líi, tí amó, əlefíté amó əbεε, “Ntə mlidéklé mliaa, mbwée ha mli?”

³³ Bebláa mu bεε, “Ani Wíe, ha aní awun ató.”

³⁴ Inu amó asón lówa Yesu nwε, əlopv mu ibi dada amó ansíbi. Invnv bowun ató, bækplá buo mu.

21

*Bəhə Yesu Fé Owte Yerusalem
(Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)*

¹⁻² Bréá Yesu mva mu akasípó bəbén Yerusalem wúlu, bəta Betfage wúlu ání ibu Nfə-nyíbv* amv ası wie tá á, ələwa mu akasípó abanyó gyankpá. Əlebláa amó əbεε, “Mliyo wúlu anfi ida mli ansító ánfigo. Ní mlowié wúlu amv əná á, mlówun afrímú tsíhék əkvá əda əfétó, mu bi líi mu wá. Mlisanki mu, amlíkpa amó ba mli. ³ Ní əkvá əfíté mli asvanku á, mlıbla mu mliaa, ‘Ani Wíe dé amó hián.’ Invnv əbéha mlópv amó ba mli.”

⁴ Inı léha Bulu asón amóó əleblí tsvn mu ənósó ətəipósv amó léba móntó. Əbεε,

⁵ “Mlıbla Sionfə mliaa,
Mlkı, mli Wíe əbá mli wá.

Ololwií, ədln afrímúsó.

Ədn afímú ibí yínhesú əbá.”

⁶ Yesu akasípó abanyó amv bəyóbwə alı amóó Yesu lébláa amó amv.

⁷ Bækpa afrímú mva mu bi amv ba, bəyaí amó atati dínká amúsó, ələdv bian mvsu. ⁸ Ódóm kpənkpaənkpaŋti bəyaí amó atati tswi əkpato, akv é bebiabía afitáa bunbun əkpa amotó. ⁹ Ódóm amóó bəgya Yesu nkpa múa əma amv bəsərə okitikiti bεε, “Hosiána há Dawid mu na amv! Bulu oyúla owié anfi əbá mu dátó anfi! Hosiána bu əsýsúvásó!”

¹⁰ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, wúlu amvtə fée leda kpokiti, bədefíté bεε, “Ma gyí əhá anfi?”

¹¹ Ódóm amóó bəbəo mu amv bəle mū əná bεε, “Inı gyí Yesu, Bulu ənósó ətəipó amóó otsú Nasaret wúluá ibu Galilea əmätó amv ni.”

Yesu Bulu Ətswékpə Yo

(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

¹² Móó Yesu lóyə Bulu ətswékpə wunsinésó inu, yégya ató afepó pó ató ahópv fée dalı. Olowuwúta kóba atsepv mpónó dá, súnsúnki abrídvmma afepó é mbiá dá. ¹³ Əlebláa amó əbεε, “Bəwanlín wá Bulu asón amvtə bεε, ‘Béti mí ətswékpə bεε, mpái əbəkpá.’ Támē mlılapó inu mlí awikplu əŋaínpká.”

¹⁴ Ansibi abwiepó pó abubúpv akv bəba mu wá Bulu ətswékpə wunsinésó inu, əletsa amó ilo. ¹⁵ Bréá Bulu igyi ahapó dəhen pó Mose mbla asunápó amv bowun ofúla ání Yesu débwə, pó alı nyebí bədeklón Bulu ətswékpə wunsinésó inu bεε, “Hosiána há Dawid mu na amv!” a, əbló lekitá amó. ¹⁶ Mú sv bəfité Yesu bεε, “Fumédénu asón ání nyebí anfi bədeblí?”

* **21:1-2** Nfə-nyíbv igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, bətetí mó Olifbv.

Yesu lélé mó ənó əbée, “Ndenu. Mlumókókla asón ání Bulu asón wanlínhé amú léblí? Əbée, ‘Fasúná nyebí pó amúá burokútun nyópu alá bukánfu fó.’”

17 Yesu lédalı wúlu amvto sí amú yó Betania. Inú əledı eke ámu ni.

Pəntə Oyi Lwú

(Marko 11:12-14, 20-24)

18 Oyi kehe nyankı, bréá Yesu léyinkí əbá Yerusalem a, akón de mv. 19 Mú su bréá olowun pəntə kvá ilí mantáa əkpa á, əlebaí yó mó ası. Əloyá á, omowun abí kuku móttá, afitáa sóón bu móssó. Inú əlebláa pəntə ámu əbée, “Tsú nde foméetrá swie abí ekekeke!” Inonu oyí ámu lówu.

20 Mú akasípó amú bowun alá oyí ámu labwé á, ənó lobwie amú. Mú su bəfíté bee “Ntogyi sú oyí ánfı lawú ətsawule pé ali?”

21 Yesu lébláa amú əbée, “Ənəkwali nde mlı bláa. Ní mləhə Bulu gyi, mlímégyi nwéen a, mlétalí bwé itó ánfı nabwé oyí ánfı pó móá idun mó. Mlétalí bláa ibu ánfı mlaaa, ‘Puli yowie əputo.’ Ibópulí yó. 22 Ní mləhə Bulu gyi, mləkólí mu tógyító á, mlı ibi bédá mó.”

Yesu Túmi Iwi Asvn Fitéhé

(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Yesu léyinkí bowie Bulu ətswékpa wunsinésó inu. Bréá əde ató suná á, Bulu igyi ahapó dəhen pó Yudafə ahandé amú bəba mu wá. Befíté mu bee, “Ma léha fú əkpa, fóde ntobí ánfı bwé? Ma léha fú túmi?”

24 Yesu lélé mó ənó əbée, “Mí é nfite mlı asón kua kule. Ní mləlél mó ənó á, nébláa mlı túmi oduá ndəpəbwé ntobí ánfı. 25 Bulu wá Asú Əbəpú Yohane lénya túmi póbó ahá asú, ntée nyankpəsa?”

Amú wolewublə bayo asón ánfito bee, “Ní ablí aniaa itsú Bulu wá á, əbəfíté anı əbée, mó ntogyi sú anumóhə mu gyi? 26 Ntée ablí aniaa, anyánkpəsa wá itsú.” Támə buvde tóá ahá tsətsəotsa ámu bóbwé amú ifú nya. Tsúfē amú fée bohogyi ání Bulu ənósó ətəipú Yohane gyí. 27 Mú su bəle mó ənó bee, “Ohwée! Anuméyín ətínéá olenya mu túmi tsú.”

Múú Yesu é lébláa amú əbée, “Mómó mí é mméebláa mlı túmi oduá ndəpəbwé ntobí ánfı.”

Oyin Əkv Abi Anyə Iwi Yébi

28 “Mliyə asón ánfito amlıki. Oyin əkv mu abı anyə betsiá. Eke əkv əloyá yébláa ədéhen əbée, ‘Mí bí, nde yoyə agyvámá mí ndətə ha mi.’”

29 Əlebláa mu si əbée, ‘Mməyo.’ Mú əma a, əlelatse mu agywün, yó ndo ámu. 30 Amú sí lénatí yó əkvəsu amú é wá yébláa mu alí kén. Əkvəsu amu lótulsá əbée, ‘Mí sí, nýyo.’ Támə əməyo.” 31 Inú Yesu léfité ahá ámu əbée, “Abi anyə ámu a əməmu lóbwé dínká mu si asvnsó?”

Yudafə igyi ahapó dəhen pó Yudafə ahandé amu bəbláa mu bee, “Ədéhen amu.”

Múú Yesu lébláa amú əbée, “Ənəkwali nde mlı bláa. Lampóo ahópu pó obu-ənó atsiápú bówie Bulu iwiegýi ámu sí mlı. 32 Tsúfē Asú Əbəpú Yohane lóbosuná mlı tsiatá oduá ida əkpa Bulu ansító, támə mlumóhə mu gyi. Lampóo ahópu pó obu-ənó atsiápú bəhə mu gyi. Əma mlilówun ání amú kóráá batsə a, mlímétse mlı agywün hə mu gyi.

Apafə Laláhə Akv

(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 “Mlinu yébi iku é. Ədətəpu əkv lódə wáin ndə. Olegyi iban bómlí mó. Olokwi wáin amu onyimékpá. Əlopwé obu fúahé ku há ndə ámu agyópu.

Móó əlopú ndo ámu wá apafó ibító, olotu əkpa yó əmá ikvto. ³⁴ Bréá wáin-abí amu kpotíbi láfun a, əlówa mu asúmpó apafó ámu wá əbée, buyóhó mu ogyíkpá ba mv. ³⁵ Támé apafó ámu békítá amó, dá əkvle, mó əkvle, dá əkvle é abwi. ³⁶ Ndó mu wie amu létrá wa mu asúmpó bámbá ání bvtso dvn agyankpapu amu. Apafó ámu bóbwe amó é ali kén. ³⁷ Mú tráhe kóráá á, əleblí əbée, ‘Oo, bóbú mí bí kwíihé mu.’ Mú su əlówa mu é. ³⁸ Támé bréá apafó ámu bowun mu bi ámu sísi á, bebláa aba bée, ‘Jní obégyi mu si ató ní. Mlíha amo mu, méní ndó ámu ibémli aní klé.’ ³⁹ Mú su békítá mu, bítia mu dálí ndó ámu to yómó mu.”

⁴⁰ “Ní ndó mu wie əbá á, nto mlilahogyi mlíaa, əbóbwe apafó ánfi?”

⁴¹ Yudafó igyi ahapú dēhen pú Yudafó ahande amu bele mó ənó bée, ‘Obéha aha laláhe anfi bówu lowu sínsín, əbélápó ndó ámu wá apafó bámbá ibító. Amúá bétsiá pú mu ató-abí ba mu mó kpotíbi.’

⁴² Múú Yesu léfté amu əbée, “Ntéé mlímókókla Bulu asun wanlínhé amu kí? Bəwanlín bée,

‘Ibwi ámóú obu ayípu bekiná ámu

lébemli okonkísúbwi ní.

Bulu lóbwé mó ali.

Ibu wánwan.’

⁴³ “Mú su ndé mli bláa mbée, Bulu əbóhó mu iwíegyí ámu lé mli ibító pohá əmá ání bóbwe tóá otekle.

⁴⁴ “Inu su əhá ání əledida ibwi ámu su obébiabía blúblúblúblú. Ní ibwi ámu isúnkí dá əkvsu é á, ibókwé mu fíkófíkófíkó fé nfúó.†” ⁴⁵ Bréá Bulu igyi ahapú dēhen pú Farisifó ámu bonu Yesu ayébi anfi á, iləwankí amú ání amu əde. ⁴⁶ Teki bekleá békítá mu, támé benya ifú, tsúfé ədəm amu bvtobú Yesu ání Bulu ənósú ətójú ogyi.

22

Ətsikpaín Iwi Yébi (Luka 14:15-24)

¹⁻² Yesu létrá bláa Yudafó igyi ahapú pú Yudafó ahande amu asón yébitó əbée, “Bulu iwíegyí ámu igyi fé asón ánfi. Owie əku dé ətsi kpaín há mu bi, ³ əleti ahá əbée, bvbá nké ámu asi. Bréá owie ámu lóbwé tá á, əlówa mu asúmpó əbée, buyéti ahá ámu abuba, támé bekiná bá. ⁴ Mú su əlelawá mu asúmpó bámbá əbée, ‘Mlutra yebláa ahá ámu mlíaa, nabwé tógyító tá. Bamó mí nnantswie akpənkپənti ámu pú amúá bawá nfó, níná ató ámu féé tá. Mú su bvbá ətsi əkpaínpká inu.’ ⁵ Támé ahá ámóú bseyéti ámu bvmekplá amó. Benatí sí amu yó amu agyúmasó. Akv benatí yó amu ndətə. Akv é benatí yó amu ibiá ogyíkpá. ⁶ Amó atráhe békítá asúmpó amu, dá amó, mó amó. ⁷ Bréá owie amu lónu asón ánfi á, əbló lehié kítá mu. Mú su əlówa mu isá akəpú, bəyómo ahá ámóú bəmo mu asúmpó amu, wá amu wúlu ogýá. ⁸ Múú əlebláa mu asúmpó bámbá əbée, ‘Baníná ətsikpaín atogyihé amu tá, támé ahá ámóú neti ámu bvmofun ha mí wóytító ba. ⁹ Mú su mlíwie awúluto, amlití əhagyíøha ání mlówun, əba ətsi əkpaínpká inu.’ ¹⁰ Inu asúmpó amu bowie awúluto. Beti əhagyíøha ání bowun, aha wankláán pú aha laláhe féé. Mú su ahá bvbülá ətsi əkpaínpká inu dédéedé.

¹¹ “Támé bréá owie amu lébeki ahá ámóú batí ámu a, olowun oyin əkvá əməwa ətsikpaín nketo atadié. ¹² Múú əlefíté mu əbée, ‘Agya, nkálí ləbwé fməwa ətsikpaín nketo atadié asa feba nfí?’ Oyin ámu métalí lé mó ənó.

† **21:44** Mótó yée 44 ıma nwóló dada amu akvta.

13 Móó owíe amu lélabláa mu asúmpó əbée, ‘Mlikli mu ayabi pó mu ibü, amlitswi mu wa oklún amvtó. Inó isú móá kpisii bu ni.’ ”

14 Yesu lám̄a mu asón ɔnó əbée, “Bulu tət̄i ahá tsətsəotsə, tám̄e ahá kpalobí pé ətelé.”

Lampóoka

(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Farisifó ámu bɔyábwé ɔnɔ-əkvolé ání bétetéé Yesu ɔnótó asón nú, abvnya mu akitálé. 16 Mó su bɔwa amó akasípó pú Owíe Herode ahá Yesu wá bée bvyéfíté mu bée, “Osunápó, aniyin ání ɔnɔkwaliwu fvgyi, fótosúná Bulu asón ámu é ɔnɔkwaliwu. Fótamahá ɔhaa ətsé fú agywün, tsúfē fótamakí ɔhaa ansító. 17 Mó su anidé fú fité anu. Ani mbla léha əkpa ání akáa lampóo ha Roma owíe dəhen KAESARE, ntéé anumáká?”

18 Tám̄e Yesu lówun amó agywün laláhē amu. Mó su əlefíté amó əbée, “Apinabwəbí abwəpó, ntogyi sú mlidé mí sɔá ki? 19 Mlitsu kóba amóó bvtɔpuká lampóo amu iku ba mi anki.”

Bɔpvba mu, 20 əlefíté amó əbée, “Ma nwun pú mu dá dín mósú?”

21 Bele mó ɔnó bée, “KAESARE.”

Móó əlebláa amó əbée, “Mómó mlipu tóá igyi KAESARE klé ha KAESARE, amlipu móá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

22 Yesu mbuaí ánfí lóbwie amó ɔnó. Mó su benatí.

Kvsó Tsú Afúlító Iwl Asvn Fitéhé

(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Eke ámu kén á, Sadukifó akv beba Yesu wá. Bugyi əpasua kvá butebli bée, kusó tsú afúlító má inu. Befité mu bée, 24 “Osunápó, Mose lówanlín tswi ani əbée, Ní əkv mva mu ka bvməkwí asa olowu sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, fékí əkwu ha owupú ámu.” 25 Oyin əkvle abí abasíénó akv betsiá. Amótó ogyankpapu létsiá əká, tám̄e ɔməkwí asa olowu. Mu pio lótsu ɔsvrapuка amu tsia, 26 tám̄e mu é ɔməkwí. ɔsaasi lótsu ətsi ámu tsia. Mu é ɔməkwí. Alu yótó osienósí amu. 27 ɔma-ɔma a, ɔsvrapu mu é lóbouw. 28 Afúlí əkusóké a, amótó ɔməmu əbóbwé mu kulu? Tsúfē amó abasíénó ámu féé betsiá mu.”

29 Móó Yesu lélé mó ɔnó əbée, “Megyí ml ológyi. Mluméyín Bulu asvn wanlínhé amu ntéé Bulu túmi. 30 Ní afúlí bɔkúsó á, bóbwé fé Bulu-abɔpú. Buméetsiá aká móá akúlu. 31 Mlumókókla asón ání Bulu onutó lébláa mlí tsú afúlikusó iwi? 32 Bulu asvn wanlínhé léblí əbée, ‘Migyí ml anáin Abraham mva Isak pú Yakob Bulu ámu ni.’ Iní su megyí awupú Bulu ógyi, akiankpapu Bulu ógyi.”

33 Bréá ədəm amu bonu asón ánfí á, mu atosunáhē anfi leha ɔnó lobwie amó.

Bulu Mbla Amvtó Móá Idvn

(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Bréá Farisifó bowun ání Yesu lalé Sadukifó ámu asón ɔnó, asón lawú wá amó ɔnó á, békpa aba ya Yesu wá. 35 Amótó əkvleá ogyi mbla osunápó léfité Yesu asón, əpuso mu ki. 36 Əlefíté Yesu əbée, “Osunápó, Bulu mbla ámotó məmu dón?”

37 Yesu lébláa mu əbée, “‘Pu fú klvn, fú əkláa pú fú agywün fée dwé fú WÍE Bulu.’ 38 Iní gyí mbla ámvtó gyankpapu ání idvn mó fée ní. 39 Nyəəsí é igyi fé mó. ‘Dwé fú bá fé fú iwl.’ 40 Mose Mbla pú Bulu ɔnósú atɔípú amu atosunáhē fée ilú mbla anyo ánfisu.”

Ma Gyí Kristo Amv?

(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Iníá Farisifó ámu bebefia sí bvlí su á, Yesu léfité amú əbée, ⁴² “Nkálí mlidé Kristo, (əhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) iwi gywiín? Ma mu na ní?”

Bebláa mu bée, “Owie Dawid mu na ní.”

⁴³ Əlelfíté amú əbée, “Mú ntogyi sú Ənje Wankihé léha Owie Dawid létí mu əbée ‘Mí Wié?’ Tsúfíe Owie Dawid léblí əbée,

⁴⁴ ‘Ani Wie Bulu lébláa mí Wie əbée,

Tsia mí gyopusu nfi

yófun bréá néha fítsatsáa fú alupúsú?

⁴⁵ Ní Owie Dawid onutó létí əhá ánfí Bulu ladá ofúli anfí əbée, mu wie a, nkálí sú əträá ogyi mu na?”

⁴⁶ Amótó əkvku métalí lé mó ənó. Tsú eke ámu a, əhaa métréa wa klvn fité mu asvansu.

23*Mose Mbla Asunápú Pó Farisifó Tsiátó*

(Marko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Asón ánfí əma a, Yesu lébláa ədəm amu pú mu akasípó amu əbée, ² “Mose mbla Farisifó pú Mbla asunápó amu budesuná. ³ Mú su mligyi amú asvn blihé féésú, támē mlumátsiá amú atsiábi. Tsúfíe bvtamagyí amú onutó asvn blihésu. ⁴ Bvtapó ató dwindwín súrá ahá, támē amú onutó bvtamapó osrebi əkvle kóráá tsá amú tsu. ⁵ Bvtbwé amú tógyító ahá anssú. Bvtowánlin Bulu asvn dínká tati téihésu, pöklí amú əsvkpí pú amú bina ibasu. Bvtelú nfé tintiintin siánsian amú atadié ənó. ⁶ Bvtakle otsiákpá yilé tsiá nké ogyíkpá pú Yudafó Oftiakpa. ⁷ Bedáli yo dinsu á, bvtakle bée ahá bvtú amú bée, ‘Asunápó,’ abvbun ha amú itsiá. ⁸ Mli féé á, apió mligyi. Mú su mlumáha abvti mlito əhaa osunápó. Əbakóle pé gyí mli osunápó. ⁹ Alí kén mlumáti əhaa mli sí əsvlóu anfisuní. Tsúfíe Əsí əkvle pé mlív, əbv əsúsú. ¹⁰ Tráhetréhe a, mlito əhaa máha abvti mu nkpá ogyápu. Tsúfíe nkpá ogyápu əkvle pé mlív. Muyí Kristo, (əhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu). ¹¹ Mli əhande əbwéé mli osúmpó. ¹² Tsúfíe fúá fotsu iwi á, Bulu əbéba fu asi. Fúá feba iwiasi é á, Bulu obótsu fu fóá.

Apinabwébi Abwepó

(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébi abwepó, mligyo wi ní. Mliatin Bulu iwigeyí ámu əkpa wá ahá. Mli onutó mlumédékléa mlówie inu, mlidé ahá ání bvdé mbódí bō bée bówie inu é əkpa ttin.*

¹⁵ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébi abwepó, mligyo wi ní. Tsúfíe mlitáfá ilin fá əpv, dív ibv kplí ibv há əha tədámlí klvnta. Támē ní ədámlí klvnta á, mlitelábwé mu otumlí ısvbití ogyá ání itamaduntə əyopó dvn mli onutó.

¹⁶ “Ansibi abwiepó ání mlidé ahá kpa, mligyo wi ní. Mlietblí mliaa, ‘Ní əkv əká Bulu ətswékpa obu ámu ntam a, imehián ání obégyi mósó. Támē ní əká sika pepe atóá ibv ətswékpa obuto inu mó ntam a, ilehián ání obégyi mósó.’ ¹⁷ Ansibi abwiepó! Aha mimláhe! Mótá məməv bū labi dvn? Sika pepe ató ámu lóó, ntéé Bulu ətswékpa obu ámúv láhá sika ámu lamli Bulu

* **23:13-14** Mótá yée 14 bu nwpló dada amu akoto: Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébi abwepó, mligyo wi ní. Mlietlú aháta bō mpái tintiintin, támē mlito swíi asvrapó amú wóyí pú amú ató féé é. Inu su Bulu əbébiti mli isu dvn aha tráhe.

klé amv? ¹⁸ Mltetráá blí mliaa, ‘Ní əku əká afədile-asubwi ntam a, imehián ání obégyi mósú. Támē ní əká afədile-abotó ámu ntam mó á, ilehián ání obégyi mósú.’ ¹⁹ Ansibi abwiepó! Mótó məmu bu labi dvn? Afədile-abotó ámu ntée afədile-asubwi ámóó ilahá mó llamlí Bulu klé amv? ²⁰ Ní feká afədile-asubwi amv ntam a, faká ibwi ámu pú atáá idun mósú fée ntam. ²¹ Ní feká Bulu ətswékpa amv ntam a, faká Bulu mva mu otsiákpá ntam. ²² Ní feká osósú ntam a, faká Bulu mva mu owie obiá ntam.

²³ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébí abwepó, mligywí ni. Mlitye mli ətsutsú pú kpántankplámá aná fée idú, pú idúsí há Bulu. Támē mlumédá Bulu mbla amóó ihié dehián, igyi asvngyí ənkwalisv, aba nwewúun pú ənkwalwa ámousu gyi. Mddéhián n, támē mlumákiná iyéts dúsí amv é ha. ²⁴ Ansibi abwiepó ání mlidé ahá kpa, mligywí ni. Mltetsró mbépi lé oputsútó, támē mlitemé mbéwun.

²⁵ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébí abwepó, mligywí ni. Tsúfél mltéfwí mli nwé pú mli nlepe əma wankláán, támē atáá mlilapó owi múa ənsipe swíi ahá ssoón bu móttó. ²⁶ Farisifó ansibi abwiepó, mligankpa fwí nwé múa nlepe ámvtó, mó əma é bétin.

²⁷ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébí abwepó, mligywí ni. Mllabwé fée ntsán ání bakpá mó afá fututúútú, mó iwlawá akíle. Támē móttó mó á, afúli awú pú ató plóhé ssoón bó mó. ²⁸ Alí kén mligyi ni. Ahá bvtéki mli ání mligyi yillé abwepó. Támē mli klvntó mó á, apinabwébíbwé múa lalahébwé ssoón bó mó.

*Bulu Isvbítí
(Luka 11:47-51)*

²⁹⁻³⁰ “Mli Farisifó pú Mose mbla asunápó, apinabwébí abwepó, mligywí ni. Tsúfél mltépwé Bulu ənósú atóipó pú yillé abwepó ámóó betsiá ámu ntsán, lá mó iwlawá wankláán, blí mliaa, ‘Ní anilétsiá aní anáin brésú asa bóm Bulu ənósú atóipó anfi á, teki anumówa ibi móttó.’ ³¹ Mli asvn blihé anfi désuná ání mligyi Bulu ənósú atóipó amopó ámu abi-aná ni. ³² Mlwuna yo mósú, amlimó mli anáin bwéhé ámu ənó. ³³ Awó, abe abi-aná! Mlétalí srí sí ipón ámóó Bulu əbéha mli, kpá mli wá isvbití ogyá ámóó itamaduntó ámu? ³⁴ Mó sv nde Bulu ənósú atóipó, anyansapu pú Mose mbla asunápó wa sisí mli. Támē mlómó akv, dá amótó akv mántá oyikpalíhesu. Mlónwen amótó akv mpli mli ofiakpa, dínká akvus tsú awúlusv yó awúlusv. ³⁵ Ini sv yillé abwepó ámóó mlia mli anáin mlilamó tsú Habelsv bafvn Sakaria, ogyi Barakia mu bi ámóó mlómó Bulu ətswékpa obu múa afədile-asubwi amv nsiné ámu fée obugya béba mlsu. ³⁶ Ənkwalí nde mli bláa. Ini aná fée sv Bulu isvbití béba mli ndembáabi ánfisu ni.

*Yerusalemfó Iwi Ədwé
(Luka 13:34-35)*

³⁷ “Oo Yerusalemfó, Yerusalemfó! Mltómó Bulu ənósú atóipó, dá abi ání Bulu lawá sisí mli abwi mó ni. Ntekleá nóbun mli abísú brégýibré, fí alia bate tobun mu abísú, támē mltamahá mí əkpa. ³⁸ Mlikí, Bulu obési mli ətswékpa tswí mli, ibédi kpan. ³⁹ Tsúfél nde mli bláa mbéé, mluméstrá wun mi ekekéeké, yófvn ekeké mléblí mliaa, ‘Bulu oyúla əhá ámóó əbá mu idátó.’ ámu.”

24

*Bulu Ətswékpa Amv Bwie
(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Bréá Yesu lédalí Bulu ətswékpa inu oyó á, mu akasípó amu benatí yótó mu, súná mu ətswékpa inu mbu ámu. ² Múó əlebláa amó əbée, “Mhlawun mbu akpónkpoenkponți ánfí fée? Ḍnokwali nde mli bláa. Bóbwie mó fée bun. Ibwi kule kóráá méesian dinká mó básó.”

Iwiesin Mva Ikplán

(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Bréá Yesu tsie Nfó-nyílbu ámusu, əde Bulu ətswékpa amu kí a, mu akasípó amu nkule befité mu bee, “Bla ani, bré məmvtó iní fée béba? Osúna məmu é əbéba, ibósuná áni fó bábi pú oyí ənómöké lafvn?”

⁴ Inu Yesu léle mó ənó əbée, “Mhkí wankláán, méní əhaa méemlé mli. ⁵ Tsúfé ahá tsətsəatsə bópv mí dá ba bee, amógyi Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu) ni. Bémlé ahá tsətsəatsə bófwí əkpa. ⁶ Ní mlonúá ɪsá ladá mantáa mli ntéé ətinéku á, opúni mátsií mli. Tsúfé lehián áni iní aná fée béba, támē imedésuná áni oyí ənómöké ámu lafvn. ⁷ Tsúfé əmá bókə aba. Awíe bókvusó líi abasu. Akón béba, əsvlóv békpínkí ntíné-ntíné. ⁸ Iní fée igyi fée iwiesin áni ətsi towun bréá ikwí de mu dwiín.

⁹ “Alí bré ámvtó á, mí su əmá-əmá bólu mli. Bédinká mlisv, pú mli há bówa mli amumuyó, mó mli. ¹⁰ Mltó ahá tsətsəatsə bédida hógyító. Bólu aba, lé aba há. ¹¹ Afunu awapó béblí bee, Bulu ənósú atɔípó bugyi tsətsəatsə béba bëmlé ahá tsətsəatsə, há amó bófwí əkpa. ¹² Lalahébwé bómóni. Mú su ahá tsətsəatsə bùméetrá dwe aba. ¹³ Támē əhá áni əletalí líi kínkíinkín yófvn oyí ənómöké á, Bulu əbóhó mu nkpa. ¹⁴ Mú óó á, ahá béda Bulu iwiegý ámu iwi asun wankláán ánfí əkan oyító fée, méní ahá fée bónu mó, asa oyí ibómə ənó.

Iwiesin Wúunbi

(Marko 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “Ní mlowun akisítóá itobwié əmá, ida Əwankíkpá inu, ide Bulu ətswékpa inu kpái, fé alia Bulu ənósú atɔípó Daniel léblí tswí a, —Aklápv, mlínu mó as!— ¹⁶ mó mó ahá áni bvbv Yudea əmátó bvsrú yo abusu. ¹⁷ Əhá áni ədin obusu mákpli əbée, moyotsu tətə obuto. ¹⁸ Əhá áni əbu ndətə é əmáyinkí ba wóytá botsu mu tati. ¹⁹ Amenyapó pú abí-ayín áni bupia abi bəbwé alí bré ámvtó, bugyówí ni. ²⁰ Mlikokoli Bulu mliaa, mli əsríké amu umábwé nyankpv múa atsalbí ntéé əkpónv ədaké. ²¹ Tsúfé tsú oyí asitsuábi a, asun wunhe áni ibéba alí bré ámvtó odu kuku mókóba ki. Mú odu kuku é méeetrá ba ekekéeké. ²² Ní Bulu médinkí nké ámusu á, tekí əhaa méesian oyító. Támē ahá ámuú alalé póbwé mu kle amu su aladínkí nké ámusu.

²³ “Alí bré ámvtó á, ní əku lébláa fu əbée, ‘Ki, Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu) bu nfi ntéé nána’ á, máhogyi. ²⁴ Tsúfé ahá áni bee amógyi Kristo amu pú ahá áni bówa afunu bee, Bulu ənósú atɔípó bugyi tsətsəatsə béba oyító. Bóbwé ofúla pú osúna akpónkponți pómél ahá. Ní bétalí kóráá á, bëmlé ahá ámuú Bulu lalé ámu é. ²⁵ Mlinu, nde mli əlá da yáí asa ibi.

²⁶ “Ní əku əbláa mli əbée, ‘Ki, Kristo amu laba əbu dimbísó’ a, mlímádalı yéki. Alí kén ní bëblí bee, ‘Əbu obutótó’ é mlímáhogyi ni. ²⁷ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí əbáke ibóbwé fée alí ámuú nyankpv təfwí ibi, bvtowun mó tsú owí ədalikpa yédalí owí əkplíwíékpá amu.

²⁸ “Ətínéá ita wuhé da a, inú alása bvtafia.

Nyankpusa-Mv-Bi Ámu Ibábi

(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “Iwiesin wúun amu əma a, owí əbéta, ətsra é əméeetrá feí. Ntsrakpabi békpa tsú əsvsú beda. Nwvlútáa múa mító ató fée békpínkí. ³⁰ Mú əma

a, mlówun mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí ibá iwi osúna əsósó. ɔyít ahá féé bósu. ɔhagyóha obówun ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí napó túmi múa numnyam kpónkponti mbu nwulótáato tsú əsósó nebá. ³¹ Inv á, ɔkpe ko ibélin kóklókóó, Bulu əbówa mu abópu békpa mu ahá ámoo alalé ámu tsú ɔyí afonka ana ámu féésú.

*ɔyí ɔnóm̄o iwi Osúna
(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)*

³² “Mlípukí pöntö oyí. Ní mó abám̄bi dëpöí, idé ate pöpwé le á, mlitebí ání awikpan bré lafún. ³³ Alí kén, ní mlowun ání ntobí ánfí féé idé móntó bá a, mlebí ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí ibábi lafún ta ní. Nawié wóyí ámu ɔnó tá. ³⁴ ɔnokwali nde mli bláa mbéé, ndemba-abí ánfí féé bwmóowu tá asa íní féé béba móntó. ³⁵ ɔsú múa así féé bótsun, tám̄e mí asun blíhé móotsun ekekeeké.

*Nyankpusa-Mv-Bi Ámu ɔbáke
(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Chaa méyín eke ntée bréá ntobí ánfí féé ibéba. Bulu-abópu bwmeyín. Bulu mu Bi ámu é méyín, nkéti aní Sí ámoo əbu əsósó ámu nkule pé yin. ³⁷ Alí ámoo ilegyi Noa brésú amu a, alí ibégyi mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí é ibábi ni. ³⁸ Tsúfé asa ntsubulábí amu lëfún a, ahá betsiá bóde ató gyí, bude ntá níú, bude aká tsiá, bude atsi kítá há akúlu alu yófún ekeá Noa lówie mu dáka kpónkpənkponti ámuto. ³⁹ Chaa mébí tóá idé móso yo, kpéfún bréá ntsu ámu lóbvlá sórá amú féé náttí. Alí kén bwméebí mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí ibábi ni. ⁴⁰ Alí bré ámuto á, ní ayin abanyó bulú nde kwléto bude agyúma yo á, Bulu obótsu əkvle sí əkvle. ⁴¹ Ní atsi abanyó bude nfúó kwé á, Bulu obótsu əkvle sí əkvle.

⁴² “Mlidunka ansí iwisu, tsúfé mluméyín ekeá mli Wíe əbába. ⁴³ Tám̄e mlínu asún ánfí. Ní wóyí mu wie yin onyé bréá owikplu əbába mu wóyító a, teki ologyo mu wóyí, owikplu móbwie wíe, wí mu ató. ⁴⁴ Mú su mli é mlígyo, tsúfé mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí néba bréá mli ansí medín míssú.

*Osúmpó Wankláán Pó ɔlaláhe
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ “Ma mée gyí osúmpóá əletin ansí, əbu ənokwali? Mu ibitó mu wie təpó mu aba atráhe wá, əbée əhá amú atogyihé dinka brésú. ⁴⁶ Ansí bégyi osúmpó amu, ní mu wie amu əbá bowun ání lélé əde mó bwé. ⁴⁷ ɔnokwali nde mli bláa. Mu wie amu əbópu mu ató féé wá mu ibitó. ⁴⁸ Tám̄e ní osúmpó laláhe ogyi, əleblí wá nwuntó əbée, ‘Mí wíe méeba séi.’ ⁴⁹ Inv su olefi así əde mu aba asúmpó da, mua ntá abvpó bude ató gyí si amú, bude ntá níú bu á, ⁵⁰ mu wie amu əbába bófwie móto ekeá əmedín ansí. ⁵¹ Mu wie amu əbáhe titi móto, trá búti mua apinabwébifó ámu asu kékéé. Inv isú múa kpisíi bu ni.

25

Mbitebí Dú Akv Iwi Yébi

¹ “Bulu iwigéyí ámu ibóbwé fé mbitebí dú akvá botsu amú nkandíe dálí beyéfia oká pöpwé otsiápü əkv. ² Amótó abanú bemimláa, abanú é betin ansí. ³ Aha mimláhe amu botsu amú nkandíe, tám̄e bwmotsu nfó kuv kítá. ⁴ Tám̄e atiansípü amu botsu nfó wá atótó kítá. ⁵ Oká otsiápü amu mókösí ba. Mú su mbitebí ámu féé bögysí, tsun móntó dídi.

⁶ “ɔyí-nsiné á, əkv lósorá okitikti əbée, ‘Aní pi, oká otsiápü amu əbá o! Mlidali yefia mu!’ ⁷ Inv mbitebí ámu féé bökusú nywé amú nkandíe. ⁸ Aha mimláhe amu bębláa atiansípü amu bęe, ‘Aní nkandíe dedúun. Mú su mlíha

anu nfə kplobí awa anu kléto.' ⁹ Móóú atiansipu amu bəbláa amú bəe, 'O-o, umətsó. Imóofun anua mlinyo. Mlyo afepó wá, amliyəhə mli klé.' ¹⁰ Bréa aha mimláhe amu bəpu əkpa bəyó á, əká otsiápú amu léba. Amó ámúvó bəda iwisu ámu bobuo əká otsiápú amu wié əká otsiákpa inu, oyin ámu asúmpó befin obu ámu.

¹¹ "Mó əma a, mbitebí atráhe amu é bəba bəlú kluñ əma, blí bəe, 'Ani sí, finki ha anu awie.' ¹² Táme əká otsiápú amu lébláa amó əbée, 'Onəkwali nde mli bláa, mneyín mli əkpagyíəkpasu.'

¹³ Yesu lámo mó ənó əbée, "Ini su mlida iwisu, tsúfē mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi néba bréá mli ansi médiñ míssu.

Asúmpó Abasá Iwi Yébi

(Luka 19:11-27)

¹⁴ "Nyankpusa-Mu-Bi ámu ibábi bóbwe fé əkvá əde əkpa tu, əleti mu asúmpó, ye mu ató há amú əbée, bvkú mósú yai mu. ¹⁵ Ələpu sika pepe akente anu há əkule, pú akente anyo há onyoosi, ələpu kente kule é há əsaasi. Əleha okugyíəku mu əwənlín ənó asa əlenatí. ¹⁶ Osúmpó ámúvó olenya akente anu ámu lówa əsa pú kóba amu fi ibíagyi asi. Mó su imowa əpá kuku, olenya akente anu dínká mósú. ¹⁷ Onyoosi amu é lédamlí ibi mu sika pepe akente anyo ámussu ali kén. Mó su olenya akente anyo dínká mósú. ¹⁸ Táme əsaasi amúvó olenya kente kule amu mó lóyókwí əbó, pú mu wie sika pepe amu əjáin móttó.

¹⁹ "Iləwa əpá asa amú wie amu lótsu mu əkpa ámu ba, əleti amú əbée, mu amónyo bóbú akúnta. ²⁰ Osúmpó ámúvó olenya sika pepe akente anu ámu lótsu múa mósú ədínka akente anu ámu ba mu wie, bəbláa mu əbée, 'Mí wié, feha mí sika pepe akente anu. Mí é nanyá akente anu dínká mósú. Mó ní.' ²¹ Mu wie amu léda mu ipán, blí əbée, 'Fabwé atá. Osúmpó wankláán fúgyi. Iniá fawá ənəkwali ató tüküríibi ánfito su á, nópu fú yáí mí ató tsətsəətsa ənó. Ba afubetsiá mí wá, anya ansigyi.'

²² "Osúmpó onyoosi amúvó olenya sika pepe akente anyo ámu é lébláa mu wie əbée, 'Mí wié, sika pepe akente anyo feha mí. Mí é nanyá anyo dínká mósú. Mó ní.' ²³ Mu wie amu léda mu ipán, blí əbée, 'Fabwé ató. Osúmpó ənəkwali pú fúgyi. Iniá fawá ənəkwali ató tüküríibi ánfito su á, nópu fú yáí mí ató tsətsəətsa ənó. Ba afubetsiá mí wá, anya ansigyi.'

²⁴ "Móóú osúmpó amúvó olenya sika pepe kente kule amu é lébəbláa mu wie əbée, 'Mí wié, nyin ání fú asón bu ənlín. Fvtekpótí ató ətínéá fvmodu; fvtekpá ató-abí ətínéá fmefitá.' ²⁵ Mó su nenya ifú pú fú sika pepe amu əjáin əbító. Mó ní, hó fú ató.'

²⁶ "Inu mu wie amu lébláa mu əbée, 'Osúmpó laláhe, əwənlýəpó fúgyi. Foyin ání ntəkpótí ató ətínéá mmodu, ntəkpá ató-abí ətínéá mmefitá ató. ²⁷ Iniá foyin mó ali á, tekí fəpu yátswi sika əyaíkpá. Iniá naba a, tekí nøyəhə múa mósú abí.' ²⁸ Móóú oyin ámu lébláa mu asúmpó amu əbée, 'Mliswu mu sika pepe kente kule amu ha əmvamúv alanyá akente idú ámu. ²⁹ Tsúfē əhá ání əbu tsətsə á, betrá pu iku tsia móttó há mu, obénya tsətsəətsa. Táme əhá ání əma á, bóswwí mu kplobibíá əbu, ³⁰ amlitswu osúmpó ánfi əma labi ánfi wa oklúnto. Inu isú múa kpisii bu ní.'

Asóngyi

³¹ "Ní mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi nebá mí iwié ogyíkpá, Bulu-abəpu fée bubuo mi á, nétsiá mí əsósú numnyam owié obiású. ³² Békpa əyítá ahá fée befia mí ansító. Inu nótəsí amútó, fé alia mbwí əkpapú tətəsí akúfa lé akpalátó. ³³ Fówun nahá akúfa amu balú mí gyopisw, akpaláa amu é balú

mí binasu. ³⁴ Inv mí ánfí ngyi Owie anfí nébláa ahá ámóó bvlú mí gyopisú ámu mbéé, ‘Ml ahá ánfí mí Sí layúlá ánfí mlíba, amlibetsiá iwiegý ámóó olélayá há ml tsú oyí asitsuábi opá ámuto. ³⁵ Tsúf akón lekitá mí á, mliléha mí ató negyi. Omewóli lekitá mí, mliléha mí ntsu nonu. Nöbwé əfóó, mlilóhó mi əfóó. ³⁶ Nenatí yayá, mliléha mí tati nedidá. Nol, mliléki mi. Nedí obu, mlilébá bekí mi.’

³⁷ “Inv yilé abwepó ámu bétíté mí bee, ‘Ani Wié, omenke anulowun áni akón de fó, anuléha fó ató fegyi? Omewóli de fó, anuléha fó ntsu fonu? ³⁸ Föbwé əfóó, anulóhó fu əfóó? Oménke fenatí yayá, anuléha fó tati fedidá? ³⁹ Oménke fólo, ntéé fedí obu, anulébá bekí fu?’

⁴⁰ “Inv mí ánfí ngyi Owie ánfí nébláa amú mbéé, ‘Onokwali nde ml bláa. Togyítáá mlilóbwé há mí apió ánfí ahá bvtamabú amú wá aháto ánfito əku á, mí mlilóbwé mó há á.’

⁴¹ “Inv nébláa ahá ámóó bvlú mí binasu ámu é mbéé, ‘Mlikpukpe tei nfi. Bulu lalwú mli. Mliyó ogýá ámóó itamadun, Bulu lélayá há Obvnsám móa mu abepó amuto. ⁴² Tsúf akón lekitá mí, mluméha mí atogyihé. Omewóli lekitá mí, mluméha mí ntsu annu. ⁴³ Nöbwé əfóó, mlumóhó mi əfóó. Nenatí yayá, mluméha mí tati andida. Nol, nedí obu; mluméki mi.’

⁴⁴ “Inv amú é bétíté mí bee, ‘Ani Wié, omenke anulowun áni akón de fó, omewóli de fó, fogyi əfóó, fwna yayá, fóde lo ntéé fuda obu; anumébeki fu?’

⁴⁵ Inv mí ánfí ngyi Owie anfí nébláa amú mbéé, ‘Onokwali nde ml bláa. Alí ámuó mlumóbwé mó há mí apió ánfí ahá bvtamabú amú wá aháto ánfito əku á, mí mlumóbwé há á.’ ⁴⁶ Bulu obéha amú býo iwiésin áni itamatátó, támē yilé abwepó ámu mó bénya nkpa áni itamatá.”

26

*Bekiklú Yesu Nwunsu
(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)*

¹ Bréá Yesu lósuná ató ánfí féé tá á, olébláa mu akasípó amu obéé, ² “Mliyin áni ilasí nkenyó bégyi Israelfosu Katsun Nke. Nke ámuto á, əku obépó mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí wá mí alupó ibitó, bédá mí mántá oyikpalíhesu.”

³⁻⁴ Alí bré ámuto á, Yudafó Bulu igyí ahapó dēhen pó amó ahande befia igyí əhapó dēhen Kaiafa wóytó, kítá agywun əkpa áni bátsun móso kítá Yesu ənáintó, mó mu. ⁵ Támē beblí bee bvmóobwé mó nke ámuto, méní kpokiti méeda omá ámuto.

*Ofobi Fánfáánfán Pvw lí Yesu
(Marko 14:3-9; Yohane 12:1-8)*

⁶ Bréá Yesu bu Betania wúluto, Simon əkuá alaló iló pepé ki wóytó əde ató gyí a, ⁷ ətsi əku léba mu wá. Óde prentva wankláán kvá ofobi fánfán áni ibu bíá bø mó, əletsei ofobi ámu wólí Yesu nwunto. ⁸ Yesu akasípó amu benya əbló bréá bowun íni. Mó su bétíté bee, “Ntogyi sú ətsi ánfí layíntá ofobi fánfán ánfí? ⁹ Abétalí fí mó ibiá kpékplé, pó kóba amu há ahiánfó.”

¹⁰ Yesu lébi áni əbló lakítá amó. Mó su olébláa amú obéé, “Ntogyi sú mlidé mu háan? Itó yilé alabwé há mí. ¹¹ Ahiánfa bétsiá mlito ekekegyíeké, támē mí mó mméetsiá mlí wá yó. ¹² Alatséí ofobi fánfán ánfí wólí mí, pólá mí əyolúv yái há mí opuláké. ¹³ Onokwali nde ml bláa. Oyító ətinegyíetinéá bédá Bulu asun wankláán ámu əkan a, beblí tó ánfí ətsi ánfí labwé ánfí pükáin mvsu.”

*Yuda Iskariot Lótsula Ání Obéle Yesu Ha
(Marko 14:10; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Mó əma a, mu akasípó dúanyo ámvtə əkvá bvtetí mu Yuda Iskariot lóyo Bulu igyí ahapó dəhen amu wá. ¹⁵ Əleyfíté amó əbée, “Ní nelé Yesu há mli á, ntə mléha mí?” Mó su bckla sika futútú advasa (30) wá mu ibitə. ¹⁶ Tsú bré ámvtə ələwa əkpa dunká ání əbótsvn mósú lé Yesu há amó.

Katsvn Atogyihé Gyí

(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

¹⁷ Israelfə Bodobodo MátuhéNke ámvtə eke gyankpapu a, akasípó amu bəba Yesu wá bəfité mu bəe, “Aní Wíé, obu məmvtə ayela ha fv, afugyi Israelfəsv Katsvn Nke atogyihé amu?”

¹⁸ Yesu lábláa amú əbée, “Mliyo asímasi wá wúluto, amlıyəbláa mu mliaa, ‘Osunápó amu əbée, mí bré lafun. Inı su mía mí akasípó abá begyi Israelfəsv Katsvn Nke ámu fú wóyító.”

¹⁹ Mó su akasípó amu bøyábwé ali ámúv Yesu lébláa amú ámu péréépē. Bela obu ámvtə, bwé Katsvn Nketo atogyihé amu yái inu.

²⁰ Bréá nsainto deklúun a, Yesu mva mu akasípó bəba betsiá əpónú ámu ası. ²¹ Ató ámu ogýkpá a, Yesu lébláa amú əbée, “Ənəkwali nde mli bláa, mlito əkule əbélé mí há.”

²² Asón ánfí léhie han akasípó amu. Mó su befi ası bvde mu fité kulekule bəe, “Mí Wíé, mí ní lóó?”

²³ Yesu lébláa amú əbée, “Əhá ámúv mía monyo anidé ibi wa əlepə əkuletə ámu əbélé mí há. ²⁴ Mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí nówu fē alia bəwanlín tswíi, támē əhá ámúv əbélé mí há ámu ogýwí ní. Ní bu metepí kwíi mu kóráá á, tekli ibu alé há mu.”

²⁵ Yuda Iskariot amúv əlele mu há ámu é léfité mu əbée, “Osunápó, mí ní lóó?” Móó Yesu lébláa mu əbée, “Ee, fablí.”

Yesu Ntvpwe Atogyihé Tráhe

(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintofə 11:23-25)

²⁶ Bréá bvde ató ámu gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, əleda Bulu ipán, bíabíá móttó pohá mu akasípó amu, bli əbée, “Mliho amligyi. Mí əyulóv ní.”

²⁷ Inv olotsu ntá-ewe, əleda Bulu ipán, pohá amú əbée, “Mli fée mliho amlinu. ²⁸ Mí obugya ní. Mó Bulu dépusí mu ntam* ání alaká há ahásu ní. Bétséí mu wólí ası, méni obési ahá tsətsəotsə lakpan kíé amó. ²⁹ Nde mli bláa mbéé, mméetrá nu wáin-abí ntá ánfí alu yófon ekeá mía mlunyó abélanu mu pópwé mí Sí iwíegyí ámvtə.”

³⁰ Benya wá ilu dá Bulu ipán tá ali, benatí yó Nfə-nyíbu ámvsu.

Petro Obáswu Əbée Mvmeýin Yesu

(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

³¹ Bréá bowie Nfə-nyíbu ámvsu á, Yesu lébláa amú əbée “Mli fée mléyinkí mí əma onyenı. Tsúfē bəwanlín wá Bulu asón ámvtə bəe, ‘Néda akúfa əkrapapú ámu léda, mu akúfa bédasáin.’ ” ³² Móó əletrá bli əbée, “Támē ní Bulu əkósúa mi tsú afúlito á, négya mli nkpa yó Galilea əmátó. Inv mlóbətu mí ní.”

³³ Petro lébláa mu əbée, “Ní amú fée beyinkí fv əma kóráá á, mí mó mméeyinkí ekekeeké.”

³⁴ Yesu lébláa mu əbée, “Ənəkwali nde fv bláa. Onyenı, asa bate əbélé əná á, fóswí pú ibi wá ogýa tse sa fée fmeyín mí.”

³⁵ Inv Petro lébláa mu əbée, “Ní lowu ígyi kóráá á, mméekiná fv ekekeeké.” Ali kén akasípó atrahé amu é bəblí ní.

* **26:28** Ntam pópwé bu nwüló dada amu akvtə.

Mpáibə Getsemane

(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu mva mu akasípó bəyo ḥtinekvá butetí inu Getsemane. Bréá bowie inu á, əlebláa amú əbée, “Mltsia nfi, nøyá nkpá yóbə mpái.” 37 Əlekpa Sebedeo abi anyo, bəygi Yakobo mva mu pio Yohane pú Petro ya. Inu asón lehié han mvo, mu ansí lepe. 38 Móó əlebláa amú əbée, “Asún ihié de mí háan, ideklé imo mí. Mltsia nfi, mía mlunyə agyo.”

39 Inu əlenatí yó nkpa kpalobí, əleda akpawunu pú ansító bun əsvlúto, kókóli Bulu əbée, “Mí Sí, ní ibówa alé á, ha ntá-ewé ánfí† itsvn misv. Támē megýí tóá ndeklé, mboún móá fudeklé ibá móútó.”

40 Móó oleyinkí ba akasípó amu wá bowun ání bvdedidi. Inu su əlefite Petro əbée, “Mó su mlumétalí tsia, mía mlunyə agyo dənhwíri kule kpán?”

41 Mligyo amlíkokoli Bulu, méní mlumóowie tsókito, tsúfē mli ənjé deklé, támē nyankpusa-oyí ləpən.”

42 Yesu létrá yókokóli Bulu əbée, “Mí Sí, ní ntá-ewé ánfí móotsvn misv, ibwé aliágýialí nónu mó á, mómó tóá fudeklé ibá móútó.” 43 Əletrá yinkí ba bowun ání akasípó amu bvtará bvdedidi, tsúfē dídí de amú bv.

44 Mú su əlenatí sí amú, trá yókokóli Bulu otse saasi, bli asón ámu kén.

45 Oleyinkí ba akasípó amu wá, befté amú əbée, “Mlumatráa si mlida mlidé əkpónú da? Mlikí, bré ámu lafun ání bópu mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí wá lakpan abwepú ibito. 46 Mlikusu ayo. Mlikí, əhá ámúv óde mí le há ámu ná a.”

Yesu Kítá

(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

47 Yesu ənó mesi asa akasípó dúanyə ámvə əkuléá butetí mu Yuda lóbowie inu. Ədəm kpənkpoənkəntiá bude ndayí pú nkpotí bvbuo mu. Bulu igyi ahapó dehen pú Yudafə ahande amu láwa amú. 48 Yuda amúv əbélé Yesu há ámu lébláa ədəm amu yáí əbée, “Əhá ámúv nélatá pútá ámu gyí əhá ámu ni. Mlikita mu.”

49 Inu su əlenatí laa yéha Yesu itsiá əbée, “Osunápó, tsia ní!” Əlelatá mu pútá.

50 Móó Yesu lébláa mu əbée, “Agya, bwé tóá əbwækpá feba.”

Inu ahá ámu benatí tú Yesu, kítá mu kíñkíñkín. 51 Inu Yesu akasípó amvə əkulé lótsví mu ədayí, kpá Bulu igyi əhapó dehen osúmbi əku tsu lé. 52 Móó Yesu lébláa mu əbée, “Yinkia fó ədayí wa mó əfletə. Tsúfē əhá ání ətenatí kítá ədayí á, ədayí ənó otisin. 53 Fumeyín feé nétalí kókóli mí Sí əbéha mu abópu tsətsətsə akú dúanyə bέba bəka ho mi? 54 Támē ní ibá ali á, nkálí ibóbwé asa Bulu asón wanlínhé amu ibéba móútó?”

55 Inu Yesu léfíté amú əbée, “Ogyo otswapó ngyi, só mlilatsú nkpotí pú ndayí mlebá mí əkitákpa? Ntsie mli wá Bulu ətswékpa inu ekegeyieke nde mli ató suná, mlumékitá mí ekekéeeke. 56 Támē inu feé laba móútó, méní Bulu ənósuv atóipó asón wanlínhé amu ibéba móútó.”

Inu akasípó amu feé besrí sí mu.

Yudafə Ahandé Ansító Lú

(Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24)

57 Móó Yesu akitápó amu bekpa mu ya Bulu igyi əhapó dehen Kaifa. Inu mva Mose mbla asunápó pú Yudafə ahande amu befia ni. 58 Támē Petro lépetí obuo amú əma tsútsúutsú alu bowie igyi əhapó dehen wóyító inu. Oleyétsiá amú agyópu wá, méní obówun alia asón ámu ibómə ənó. 59 Inu

† 26:39 Ntá-ewé ánfí igyi iwləsın ání Yesu obówun.

Bulu igyí əhapú dəhen amu mua Yudafə asón agyípó amu fée bodunká ahá ání béká asón dínká Yesusu, méní bélí mó mu. ⁶⁰ Afunupu tsotsəotsə bədalı ba, támē amó fée ənó lətsən ṥsan. Mó əma a, ahá abanyó bədalı bélí ahande amu ansító, ⁶¹ bli bəe, “Oyin ánfí ləblí əbée, ‘Nétalí bwié Bulu ətswékpə amu, lápó nkənsá yi mó.’”

⁶² Móó Bulu igyí əhapú dəhen amu lókvsú lí fíté Yesu əbée, “Fuma ənó lé? Fuma asvansu bli pólé fú iwl?” ⁶³ Támē Yesu móbwii ənó. Bulu igyí əhapú dəhen amu léléabláa Yesu əbée, “Neká Bulu Əkiankpapu amu, ní fogyí Kristo, (jhá ámúó Bulu ladá mu ofúli), ogyi Bulu mu Bi ámu a, bláa ani.”

⁶⁴ Móó Yesu léléabláa mu əbée, “Mó fablí á. Támē mlíví ání tsú nde póya a, mlówun mí, Nyankpəsa-Mu-Bi ánfí ntsie Bulu Otúmipu gyəpisu ánfí, ndin əsósú nwulvtásu nebá.”

⁶⁵ Móó Bulu igyí əhapú dəhen amu lékitá mu atadie bálí mó kiaan,‡ bli əbée “Alabá mbusuo! Adánsie momu anitráa anugyó? Yée mlulanú abususu ání alablí. ⁶⁶ Nkálí gyí mlí agywun?”

Bəbláa mu bəe, “Ilehián ání obówu!”

⁶⁷ Inv botutúu atsónó wulí mu ansító, wəwə mu atswə. Akv é bedadáa mu asvta, ⁶⁸ fíté mu bəe, “Bulu ənósú ətəípú Kristo, ma lágá fú? Bla ani.”

Petro Lásuwí Əbée Mmeyín Yesu

(Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Petro tsie wunsinésú mu, ətsibi əkv ləbətu mu. Ələbláa Petro əbée, “Fúa Yesu Galileayín amu nyó ná.”

⁷⁰ Támē Petro lówa ənəlí ahá ámu fée ansító əbée, “Mmeyín asón ánfí fodəblí ánfí iwl kuvvuk.” ⁷¹ Mó əma wóyí ənó inv é á, ətsibi əkv é lébi Petro. Mó su ələbláa ahá ání bulú inv əbée, “Oyin ánfí mua Yesu Nasaretyin amonyó ténatí.”

⁷² Inv Petro lópu ənəlí ká ntam, bli əbée, “Mmeyín mu.”

⁷³ Mó əma a, ahá ámúó bulú inv ámutə akv bəba bəbláa Petro bəe, “Lélé mó á, aniyin ání fúa Yesunyo ná, tsúfí fú tóita de anı suná ali.”

⁷⁴ Inv Petro lówa ntam kakáa bi əbée, “Neká tógyító, mmeyín oyin ámúó mlidé mu iwl asón bli ámu!”

Innovu bate lóbon. ⁷⁵ Petro lélékaín ání Yesu léléabláa mu əbée, “Fóswí tse sa fəe fomeyín mí asa bate əbélé ənó.” Inv ələdalı híe yósu.

27

Yesu Kpa Ya Pilato

(Marko 15:1; Luka 23:1-2; Yohane 18:28-32)

¹ Əyi kehé nyankı-nyankı a, Bulu igyí ahapú dəhen pó Yudafə ahande amu bəkitá agywun bəe, bómə Yesu. ² Mó su bəklú mu, pó mu yówa Pilato ibitə. Mugyí Roma əhandeá ədə Yudea əmású gyí ni.

Yuda Iskariot Iwl Sián

(Gyumagyihé 1:18-19)

³ Yuda amúó əlele Yesu há ámu lówun ání bahá Yesu pón. Iləhan mu. Mó su oleyinkia sika futútú adwasa ámu ya Bulu igyí əhapú dəhen pó Yudafə ahande amu. ⁴ Ələbláa amó əbée, “Nalé əhá ání əmkóbwé lakpan kuvvuk.” Mó su nabwé lakpan.

Móó bəbláa mu bəe, “Anuméyín mó iwl kuvvuk. Fú asón igyi.”

⁵ Mó su Yuda lótswi sika futútú ámu sisí amó Bulu ətswékpə wunsinésú inv, nátí yésián iwl.

‡ 26:65 Iləsuná ání asón ámu lawié mu iwlə dobu.

6 Bulu igyí ahapó dəhen amu bətəsí kóba amu, blí bəe, “Ani mbla meha əkpa ání apóv kóba anfi odu wa Bulu ətswékpá kóbató, tsúfē mó iwi metin. Obugya kóba igyi.” 7 Mó su bəbwé agywun, pó kóba ámu yóhá atá əpwepó əku əsulvú, pú inu bwé afəó ání bvbv Yerusalem opulákpá. 8 Ini su bətu nde bvtetí inu bəe, “Obugya əsulvú.”

9-10 Ini léha Bulu asón ámuvó əleblí tsun mu ənásó ətəipú Yeremiasu ámu léba mító. Obée, “Botsu sika futútú aduasa ámuvó Israelfó begyi mu ibiá, ho mu amu yóhá atá əpwepó əku əsulvú fé alia Bulu lébláa mi.”

Yesu Líi Pilato Ansító

(Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohane 18:33-38)

11 Yesu líi əmású əkipu Pilato ansító. Móvó Pilato léfité mu əbée, “Fúgyí Yudafó owié amu ni?”

Yesu lébláa mu əbée, “Ee, mó fablí á.” 12 Támē bréá Bulu igyí ahapó dəhen pú Yudafó ahande amu bəka asón dínká Yesusu á, əməle kuku əná.

13 Móvó Pilato léfité mu əbée, “Fəmedé asón ánfi bakla dínká fíosú ánfi nu?”

14 Támē Yesu métepí bwíi əná. Mó su ilobwie Roma əhande amu əná.

Yesu Lowu Ipón Ha

(Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohane 18:39-19:16)

15 Offigiyiofi, ní bvdé Israelfosu Katsvn Nke gyí a, Roma əhande amu tesí obu ədipú əkuleá ədəm amu budeklé há amó. 16 Ali bré ámu tó á, obu ədipú əkvá alahá dá, bvtetí mu Baraba da obu. 17 Mó su bréá Yudafó ámu fée bebefia a, Pilato léfité amu əbée, “Ma nsíi ha mlí? Baraba lóó, ntée Yesu, bvtetí mu Kristo amu?” 18 Tsúfē Pilato yin ání Yesu iwi olu sú Bulu igyí ahapó dəhen pú Yudafó ahande amu bakítá mu ba mu.

19 Bréá Pilato tsie əde Yesu asón ámu gyí a, mu ka lówa obí mu wá əbée, “Mábwe oyin ánfi mu asón da əkpa ánfi tóó. Tsúfē igye onyé á, nokun okude wun mu, ifú lehié kítá mí.”

20 Támē Bulu igyí ahapó dəhen pú Yudafó ahande amu bəha ədəm amu ənó bəe, bukókoli Pilato osi Baraba, abumó Yesu. 21 Mó su Roma əhande amu lélafití ədəm amu əbée, “Ahá abanyó ánftó əməmú nsíi ha mlí?”

Botsu ənó bəe, “Baraba!”

22 Móvó Pilato létrá fité amu əbée, “Ntə mbwéé Yesu, bvtetí mu Kristo, (əhá ámuvó Bulu ladá mu ofulí amu)?”

Amú fée bəbláa mu bəe, “Ha abuda mu manta oyikpalíhesu!”

23 Pilato léfité amu əbée, “Ntogyi su! Tsitsa məmu alabwé?”

Inu belakplún kóklukúv bəe, “Ha abuda mu manta oyikpalíhesu!”

24 Bréá Pilato lówun ání alabwé kásíán, kpokiti mboún deklé ida inu á, olotsu ntsu fwí ibi amu ansító inu, bláa amu əbée, “Mí ibi anyó ıma oyin ánfi lowutó. Mlí asón igyi.”

25 Yudafó ámu fée bəbláa mu bəe, “Mu lowu ısubítí ibá ania anı abianásó!”

26 Inu Pilato lési Baraba há amu, əleha mu ısa akəpó bəpití Yesu atá, ələpu mu wá amu ibitó əbée, bwyéda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Ahinlá Bwé

(Marko 15:16-20; Yohane 19:2-3)

27 Inu əmású ogyipó amu ısa akəpó bəkpa Yesu ya mu wóyító. Beti amu aba ısa akəpó atráhe amu fée, bəda Yesu əbun. 28 Bəwəi Yesu atadie, pú ligá pepe ku wá mu. 29 Bəlv obungyo-awu, bwé mó əwíepa bun mu nwun. Bəpü oyí ku wá mu gyəpí ibitó, fé akənfra. Bəda akpawunu mu ansító, bvdé mu ahinlá bwé bəe, “Yudafó Owié, fú nkpasu ənlinsu!” 30 Botu atsunó wúlí

Yesu, swíi mu oyí ámu pípítí mu nwuntó. ³¹ Bébwé mu ahinlá tá á, bōwóí amú ligá pepe amu, yínkia mu onutó atadié wá mu, bekpa mu dálí bōyó abuyéda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

³² Bréá bōyó á, befia Kireneyin ókvá bvtetí mu Simon. Isá akopó ámu beka mu híe bée, óhó oyiakpalíhe amu svra. ³³ Boyówie ótinekvá bvtetí inu Golgota. Mú así gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.” ³⁴ Bapu afá kítákítá wá ntátá tin Yesu onó bée onúu, támé bréá əleda mó onó á, olekiná nu.

³⁵ Béda mu mántá oyikpalíhe amusv tá á, beye mu atadietó. Inu bōtswi abi póki óhagyíha ogyíkpá. ³⁶ Besi bōtsie inu, bude mu iwi gyóo. ³⁷ Móó bōwanlín tóá svá bude mu da mántá oyikpalíhesu, dá mántá mu awunso bée, “YESU, YUDAFÓ OWÍE AMU NI.” ³⁸ Béda awikplu abanyó é mántá nyikpalíhesu tsíá motó. Ókvle bu mu gyepisv, ókvle é bu mu binasu.

³⁹ Inu atsúnpvu bōkpukpúu nwuntó, bli Yesu iwi abususv bée, ⁴⁰ “Yéé fú fée fátlí bwíe Bulu ótswékpá amu, lápwé mó nkensá owító ní? Hó fú iwi! Ní lélé Bulu mu Bi fógyi á, kpli tsu oyí ámusv aki.”

⁴¹ Alí kén Bulu igyí ahapó dehen, Mose mbla asunápó pú Yudafó ahande amu é bōbwé mu ahinlá ní. ⁴² Beblí bée, “Ólóhó ahá nkpa, támé ómetálí hó mu iwi. Ní mguyí Israelfa ówíe amu a, ókpli tsu oyí ámusv, méní abóhó mu gyi. ⁴³ Yéé óbée Bulu mu Bi mguyi, mu anší din Bulusv. Bulu əlé mu séi, aki ání otekle mu asón.”

⁴⁴ Alí kén awikplu ámuú beda mántá nyikpalíhesu mu wá ámu é bōbwé mu ahinlá ní.

Yesu Lowu

(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

⁴⁵ Owí leta osuluv amusv fée, tsú dódúanyotó alu yófvon ntópwé dəsató. Owí metrá ln ε. ⁴⁶ Dosa ámvtó á, Yesu lókplón kóklukvú Hebri óblító óbée, “Eli, Eli, Lama Sabaktani?” Mú así gyí, “Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi sú fakpá mí əma?”

⁴⁷ Bréá ahá ámuú bulú inu ámotó akó bonu asón ánfí á, beblí bée, “Óde Elia kpoli.” ⁴⁸ Inu amótá oku lésrí yótsu əsapó, pódá ntá ədáitó, púyi oyísú, tsú mó fúá, pótin mu onó óbée onúu.

⁴⁹ Támé mu aba atráhe amu bēbláa mu bée, “Si, alu kí bée Elia óbéba bōhó mu.”

⁵⁰ Yesu létrá kplón kóklukvú, əlele ənjé.

⁵¹ Inu Bulu lébalí tati ámuú bōpvák Bulu Ótswékpá obu ámotó anyó, tsú awunso beyi así kiaan. Bulu léha osuluv lekpinkí, əleha abvtá lemamáin.

⁵² Olefinfinki ntsán, aha wankihé tsatsaotsa bakusú tsú afúlitó. ⁵³ Yesu kusú tsú afúlitó əma a, aha wankihé anfí bakusú tsú afúlitó ánfí bōyó Yerusalem wúlu wankihé amvtó, yéle iwi əwan súná ahá tsatsaotsa.

⁵⁴ Bréá isá akopó óhande pú isá akopó ámuú bude Yesu iwi gyóo amu bowun əsulókpinkí ámu pó tóá idé mósú yo fée á, ifú lehüe kítá amu, beblí bée, “Lélé, Bulu mu Bi óyin ánfí gyí.”

⁵⁵ Atsí tsatsaotsa bobuo Yesu, bude mvsu kí tsu Galilea əmátó. Amú é besi lí tsútsúutsú, bude mu kí sisí. ⁵⁶ Amótá akó gyí, Magdalayintse Maria mu María ání əlkwií Yakobo mu Yosef pú Sebedeo mu ka ání ogyi Yakobo mu Yohane aná oyín.

Yesu Pula

(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

57-58 Bréá owí dēpōn a, Arimateayin iwi onyapó əkvá bvtetí mu Yosef, alamlí Yesu əkasípó lóyo Pilato wá, yókulí mu əbée, osíi Yesu fúli amu ha mu. Pilato léha ání busii fúli amu ha mu. ⁵⁹ Mó su Yosef lópu əhráda ání iletin wankláán kíkli fúli amu iwi, ⁶⁰ ələpu mu yówa əbó pəpwé ání aladá bvtátó yáí há mu iwtó. Múú olemináa ibwi yíléylé ku tin əbó ámu ənó, əlenatí. ⁶¹ Magdalayintse Maria mua Maria nyooosi amu besi bvtse inu fún bvde ntsán ámu kú sisí.

Yesu Ntsán Gyo

62 Yudafó iwisu ədaké oyí kehe, igyi əkpónú ədaké á, Bulu igyi ahapó dēhen, Farisifa ámu fée pú Pilato befia. ⁶³ Bebláa mu bée, “Owie, anılakáin ání bréá ofunupu anfi tsie nkpa á, əleblí əbée, ‘Nkensá əma a, Bulu əbelakósúa mi tsú afúlitó.’” ⁶⁴ Mó su ha abuyogyo mu ntsán ámu ənó wankláán, yófon eke sáásí. Ní megyi ali á, mu akasípó amu býoyówi mu lé, bémlek ahá bée alakósú. Ibá ali á, akasípó amu ahámlé bódon mu kle.”

65 Pilato lébláa amu əbée, “Isá akopó ní. Mliha amu abuyogyo inu wankláán aliá mlétalí.”

66 Mó su beyétan əbó ámu ənó wankláán, há agyópu bogyo mó asi.

28

Yesu Kvsú Tsú Afúlitó

(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

¹ Yudafó əkpónú ədaké oyí kehe, igyi Kwasieda bake a, Magdalayintse Maria mua Maria nyooosi amu bákusú yó Yesu ntsán ámu əkíkpa. ² Invnú á, əsuluv lekpinkí kóklókóó, Bulu-əbəpu lékpíl tsú əsísv bemináa ibwi yílé ámu lé əbó ámu ənó, tsíá mívssú. ³ Mu ansító lehié wankí, idé ogyá kpa. Mu atadue é lofulí futútúútú fé opuli-mpúttó. ⁴ Bréá bowun mu a, ifú lehié kítá inu agyópu amu, bekpinkí kpakpapkakpa, dída, lwíí fé afúli.

⁵ Bulu-əbəpu amu lébláa atsi ámu əbée, “Mlumánya ifú! Nawun ání Yesu amúú bëda mántá oyikpalíhesu ámu mldedunká.” ⁶ Əma nfí. Bulu lakósúa mu fé aliá əleblí yáí. Mlibekí ətíné ámúú bëpu mu tswí amu. ⁷ Mliwa əsa yébláa mu akasípó amu mliaa, Bulu lakósúa mu tsú afúlitó. Alagya mli nkpa oyá Galilea əmáttó. Inú mlówun mu ni. Asón ání mbu ha mli ni.”

⁸ Ifú lekitá atsi ámu, táme bëpu ansigyi tsíí əsrí tsú opulákpá inu bøyé yébláa akasípó amu tóá bawun.

⁹ Imowa əpá kuku Yesu léfia amu, há amu ité. Inu bëda akpawunu kítá mu ayabi, súm mu. ¹⁰ Yesu lébláa amu əbée, “Mlumánya ifú. Mliyebláa mí apió ámu mliaa, bøyá Galilea əmáttó. Inú bówun mi ni.”

Ntsán Agyópu Amu Asvn Kláhe

¹¹ Bréá atsi ámu bëpu bøyó á, ntsán agyópu amu akv é bøyó wúluto yébláa Bulu igyi ahapó dēhen amu tóá ilaba fée. ¹² Iní su Bulu igyi ahapó dēhen amu bëti Yudafó ahande amu fée fia, kítá agywün. Bëha ntsán agyópu amu kóba tsotsəətsó. ¹³ Bëha amu ənó bée, “Mlibli mliaa, ‘Onyé, bréá anidéddidi á, Yesu akasípó amu bëba bowi mu náttí.’” ¹⁴ Ní Roma əhande onú á, ania monyo abéblí mu, méní mlumóowie asóntó.”

¹⁵ Mó su ntsán agyópu amu botsulá hó kóba amu, begyi dinká Bulu igyi ahapó dēhen amu asvn blíhé anfisv. Ənó ánfi bëha amu ánfi lobwie wá Yudafó əmá ámu féeétó bëfvn nde.

Yesu Iwíwanle Súná Mv Akasípó

(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihé 1:6-8)

¹⁶ Akasípó dúəkvn ámu benatí yó Galilea əmátó, ibv ámuú Yesu lósuná amú əbée bvfia mv mósó ámuvs. ¹⁷ Bréá bowun mv a, beda akpawunu súm mv, támē imowankí amótá akv ání mv n. ¹⁸ Móó Yesu lókpukpé ba amú wá, bli əbée, “Bulu lapú əsú múa ası túmi fée wá mí ibit. ¹⁹ Mó sv mluyó əyító fée, amlibwé ahá fée mí akasípó. Mlibo amú asú Əsí, Obí pú Əhe Wankihé dátó. ²⁰ Mlisuna amú abugyi mbla ámuú nəwa há mlí ámu féešv. Mlibi ání mbu mlí wá brégyibré, yófvn əyí ənómo.”

Asun Wanklán Aní Marko Lówanlin

*Asú Ȯbəpó Yohane Bulu Asón Ȯkanda
(Mateo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)*

¹ Alí Bulu mu Bi Yesu Kristo ıwí asun wanklán ámu ilotsuá así ní. ² Iléba móto fé ahá Bulu ənósó ɔtɔípó Yesaia lówanlin wá mu əwolútó əbée,
“Ki, nde obí wa gya fu nkpa.

Mu əbela ɔkpa há fó ní.

³ ɔkv dékplon dimbísó əbée,
‘Mlula ani Wíe ɔkpa.
Mltswii ikpa ha mv! ’ ”

⁴ Asú Ȯbəpó Yohane léba əde ahá asú bo, əde Bulu asón əkan da Yudea dimbísó əbée, “Mlidamli klvntó, amlsi lakpan bwé. Bulu osikie mlí, ambó mlí asú.” ⁵ Ahá botsu Yerusalem wúluto pó Yudea əmátó fée bá mu wá. Bele amú lakpan blí, əlobó amú asú Yordan ntsutso.

⁶ Yohane lówa kpósó-imí atadie, əlopú əwoló-kpákpá əfé klí mósó. At-santsankó pó əkwén otégyi. ⁷ Oletsia dá asón əkan, blí əbée, “ɔkvá ədvun mi bu əma əbabá. Mməfvn ání nogyonká sánkí mu ntukvta əfé kóráá. ⁸ Mí mó á, ntsu ndepvbó mlí asú, támé mu mó əbópó ɔjé Wankihé bó mlí asú.”

*Yesu Asúbə Pó Mu Isókí
(Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Nke ámvtó á, Yesu lótsu Nasaret, wúluá ibu Galilea əmátó ba Yohane wá, Yohane lóbó mu asú Yordan ntsutso. ¹⁰ Yesu lénya dálí ntsu ámvtó ali, olowun nwolótáa lefinkí, ɔjé Wankihé dékplí dalí móto fé abródvma, ılobogyonká mósó. ¹¹ Inu əme ku lótsu əsúsú əbée, “Fúgyí mí bíá ntədwé, mí ansí təhié gyí fó ıwí ní.”

¹² Invn ɔjé Wankihé amú lékpa Yesu ya dimbísó. ¹³ Oletsia inu nke advana, Satan létsia boso mu ki. Mva pututo-mbwí létsia, Bulu-abəpó bəba bəki mósó.

*Yesu Gyumagyihé Asitsuá
(Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Bəkitá Yohane tswí obu əma a, Yesu lóyó Galilea əmátó, əde Bulu asun wanklán ámu əkan da. ¹⁵ ɔbée, “Bré amú lafún. Bulu iwíegyí ámu lawié wóyí tá. Mlidamli klvntó ba Bulu wá, amlihó mu asun wanklán ámusú gyi.”

¹⁶ Eke ɔkv Yesu ná Galilea ɔpv əná, olowun Simon mva mu gyama Andrea. Bvde asawu tswíi, tsúfé aye alepú bvgyi. ¹⁷ Mvú əlebláa amú əbée, “Mlba bobuo mlí. Nóbwe mlí anyánkpósa alepó.” ¹⁸ Invn besi amú asawu aná tswí, kplá buo mu.

¹⁹ ɔlenatí yó nkpa kplobí á, olowun Sebedeo abí, Yakobo mva mu gyama Yohane é. Bvbu əklvntó, bvdé amú asawu bún. ²⁰ Invn Yesu léti amó é, benatí sí amú sí múa mu apafó wá əklvntó ba bobuo mu.

*Yesu ɔjé Laláhē Gyáa
(Luka 4:31-37)*

21 Yesu mva mu akasípó bɔyɔ Kapernaum wúluto. ɔləyo Yudafɔ ofiakpa yósuná ató ɔkpónó ɔdaké. 22 Mu atosunáhē lobwie amó ɔnó, tsúfē olosuná amó ató túmisu. Megyí fé Mose mbla asunápó amu.

23 Oyin ɔku léba ofiakpa inu, ɔnjé laláhē bu musv. 24 ɔləkplón bli ɔbée, "Yesu Nasaretyin, amansu bów ania funyɔ nsiné? Ani ɔhikpá febá lóó? Nyin ɔhá oduá fuysi. Fúgyí Bulu ɔha Wankihé amu ni!"

25 Yesu lókpłon wa ɔnjé ámu ɔbée, "Kpa ɔnó bun, afudali mvtó."

26 Inu ɔnjé laláhē amu lówusvú oyin ámu ɔwunlínsv, sérá okitikítí kóklókvv, dálí mvtó. 27 ɔnó lobwie amó fée, befíté aba bee, "Ntɔ ofúla ni? Inu mó á, atosunáhē pɔpwé ni. Oyin ánfí bu túmi, ɔtəkplón wa ɔnjé laláhē, itobú mu."

28 Inu su Yesu idá lekleí wá Galilea ɔmá ámu fée.

Aləpv Tsotsaotsa Tsa

(Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu mva mu akasípó benya dálí Yudafɔ ofiakpa inu ali, bɔyɔ Simon mva Andrea wóyítá. Yakobo mva Yohane é bubv amótó. 30 Bɔyɔ á, owísó lakítá Simon mva sia tsihé, ɔda. Invn̄u bębláa Yesu ɔtsi ámu iwi asón. 31 Móó ɔloyɔ yékítá ɔtsi ámu ibi, tsú mu kúsó. Invn̄u owísó ámu lókvsv musv, ɔlobwé amó afɔjtó.

32 Mó ntópwé fɔon a, bɔpv aləpv pú ahá ání ɔnjé laláhē de amó háan fée ba Yesu. 33 Wúlu amu fée bęba befia wóyí ámu ɔnó. 34 Yesu létsa ahá tsotsaotsaá bude ilo ɔtsan-ɔtsan lo, olegya ɔnjé laláhē tsotsaotsa é lé ahátó. ɔmeha ɔnjé laláhē amu abutó, tsúfē amó fée bøyin mu.

Bulu Asón ɔkanda Galilea ɔmáto

(Luka 4:42-44)

35 Mó ɔyi kehé bake a, Yesu lédalı wúlu amvtó yó itsétó ɔde mpái bɔ. 36 Támé Simon mva mu aba bəbɔ mbádí dúnká mu alu yówun mu. 37 Bréá bowun mu a, bębláa mu bee, "Ahá fée bude fó dunká."

38 Móó Yesu bębláa amó ɔbée "Mliha ayo awúlu bámbásv, anyeda Bulu asón ámu ɔkan inu é, tsúfē inu su neba ni."

39 Inu ɔloyɔ yéki Galilea ɔmáto fée, ɔde asón ámu ɔkan da Yudafɔ ofiakpa fée, ɔde ɔnjé laláhē é gyáa le ahátó.

Ilə Pepe ɔləpó ɔku Tsa

(Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Ilə pepe ɔləpó ɔku léba będa akpawunu Yesu ayabito, kókoli mu ɔbée, "Owíé! Ní fótsulá á, fétalí há mí iwi bępli."

41 Mu asón lówa Yesu nwe. Mó su ɔletinkí ibi da mu, bláa mu ɔbée, "Natsulá, fó iwi iplí!" 42 Invn̄u ilə pepe amu ilesa, mu iwi lépli. 43-44 Móó Yesu léda mu olá ɔbée, "Mábla ɔhaa asón ánfí. Natu laa afvpv fó iwi yosuná Bulu igyí ɔhapó, afvha mu iwigyrátó amóó Mose mbla lósuná tsú ilə pepetsa iwi ámu. Igyi adánsie suna ahá ání fó iwi laplú."

45 Támé oyin ámu lénya dálí inu ali, ɔləwa mu ɔkan da bi. ɔleda asón ámu ɔkan wúlu amvtó fée fiá. Mó su Yesu métra talí lé iwi ɔwan wíé wúlu kükvtó, itsétó oletsia tsíá. Támé mó ó á, ahá betsiá tsú ntíné-ntíné ba mu wá.

2

Tsukvl̄ Osínpv Tsa

(Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 Nke kpaloibí ku ɔma a, Yesu léyinkí yó Kapernaum wúluto. Ahá bonu ání alaba wóyí. 2 Mó su ahá tsotsaotsa bęba bəbvlá wóyí ámu. ɔkpa kóráá itráa ma inuá fótsun wie mító. Yesu léda Bulu asón ámu ɔkan súná amu.

³ Ahá abaná bəsvrā tsukvle osínpv əkv akpasv ba mv. ⁴ Ədəm amu sv bəmenya əkpa pó mv wié Yesu wá. Inı su bəyódv obu ámu awunso, dá mv ətneku tíí, bəkplía akpa amu tsvn əbó ámu, pó mv tswi Yesu ansító. ⁵ Bréá Yesu lówun áni bahó mv gyi a, əlebláa tsukvle osínpv amu əbée, "Mí bí, nasí fú lakpan kíe fú."

⁶ Inu Mose mbla asunápú akvá bətsie inu, bəblí wá nwuntó bəe, ⁷ "Ntə asín oyin ánfí dəblí alí? Megyí mbusuo álabó á? Ma é əbétalí sí lakpan kíe ahá dvn Bulu nkvlé?"

⁸ Yesu lébi áni bude nwéen gyí amó nwuntó. Mó sv əlefíté amu əbée, "Ntogyi sú mldé inu odu gywiín? ⁹ Məmv bówa ablilé áni nébláa tsukvle osínpv anfi? 'Nasí fú lakpan kíe fú' ntée 'Kusu tsu fú akpa afunati?' ¹⁰ Támē ndekléá mlívú áni mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí mbv túmi əyí ánfító sí ahá lakpan kíe amó." Inu əlebláa tsukvle osínpv amu əbée, ¹¹ "Ndə fú bláa mbée, kvsu! Tsu fú akpa afunati yo wóytó!"

¹² Invnvvnu oləkvsv, tsú mv akpa, nátí amó ansító inu. Inı lówa amó fée wánwan, bəkanfó Bulu blí bəe, "Ánumókówun ofúla anfi odu ki."

Lewi Ti

(Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Yesu létrá yo Galilea əpv ənó. Ədəm kpənkpoənkpoənti bəba mv wá, olousuná amó ató. ¹⁴ Bréá ələpv əyá á, olowun Alfeo mv bi Lewi tsie mv lampóo əhókpá. Múv əlebláa mv əbée, "Bobuo mi." Invnv oləkvsv buo mv.

¹⁵ Mú əma a, Lewi léti Yesu mva mv akasípú ató ogýikpá mv wóytó. Lampóo ahópv pó lakpan abwəpú tsətsəotsə é bobuo mv ba ató ámu ogýikpá. ¹⁶ Bréá Mose mbla asunápú amutó akvá bugyi Farisifə bowun áni Yesu mva lakpan abwəpú pó lampóo ahópv bude ató gyí a, bəfité mv akasípú bəe, "Ntogyi sú mva lakpan abwəpú pó lampóo ahópv bude ibi wa gyí ató?"

¹⁷ Yesu lónu asón ánfí, əlebláa amó əbée, "Aləpv léhián ilə ətsapó, megýí ahá áni iwi bu amó ənlin. Mməba aha wankláán ətikpá, mboún lakpan abwəpú ətikpá neba."

Ənáklí Ivi Asvn Fitéhé

(Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Asú Əbəpó Yohane akasípú pó Farisifə bətetsiá klí ənó. Eke əkv akv bəba bəfité Yesu bəe, "Ntogyi sú Yohane akasípú pó Farisifə akasípú bətəklí ənó, támē fú akasípú mv bətamaklí ənó?"

¹⁹ Yesu léle mó ənó əbée, "Ní ətsi əkpaínpv bu mv anyawié wá á, békli ənó? Ekekeke! Inıá əbv amú wá ánfí mó á, bəmékli ənó. ²⁰ Támē eke kv békli əní békpa əká otsiápu amu nátí sí amú. Alı nke ámu békli ənó ní."

²¹ "Oha tamapú tati pəpwə tan tati dada. Tsúfə tati pəpwə amu békpikpú tsíí dáda amu iku lé, há ətánkpa inu bəlatéti tsia. ²² Alı kén bətamapú nta pəpwə wá əwəlv-kpákpa kente wuhétó ní. Nta pəpwə amu ibófu fá kente amu tsitsá, yíntá kente amu é. Inı su əwəlv-kpákpa kente pəpwətə bətəpó nta pəpwə wá."

Əkpónú Ədaké Mv Wie

(Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Yesu mva mv akasípú bətsvn ayó ndə kvtə əkpónú ədaké, mv akasípú bəpusaa ayó ámu ku wí. ²⁴ Farisifə akv bowun amú, bəfité Yesu bəe, "Kí, ntogyi sú bude tóá anı mbla meha əkpa bwe əkpónú ədaké?"

²⁵ Yesu léfité amú əbée, "Mlümókúkla nu tóá Owié Dawid lóbwə bréá akún də mva mv abúopv, bəma tətəá bégyi ki? ²⁶ Olebitíwié Bulu osúmkpa

yótsu bodobodoá bapúhá Bulu igyí ba, mva mu abúopu amu begyi, Bulu igyí əhapú dehen Abiata bíssú. Bulu igyí ahapú nkule bele əkpa bútégyi alı bodobodo amu.”

²⁷ Móóv əletrá bláa amú əbée, “Nyankpusa só Bulu lóbwé əkpónú ədaké ámu. Megyí əkpónú ədaké ámu só Bulu lóbwé nyankpusa. ²⁸ Mú su mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí gyí əkpónú ədaké mu wie!”

3

Ilotsa Əkpónú Ədaké

(Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu létrá yo Yudafə ofiakpa inu á, oyin əkv tsie inu, mu ibi kule lawú. ² Aha akv bude Yesu téé, abukí bée əbetsa mu ilə əkpónú ədaké ámu, méní bénya mu iwi asún bli. ³ Yesu lébláa oyin ámuú mu ibi kule lawú ámu əbée, “Kusu beli amú ansító nfi.” ⁴ Móóv əlefíté amú əbée, “Ntə anı mbla léha əkpa ání abwée əkpónú ədaké? Yillé lóó, ntéé lalahé. Ahóo əha nkpa lóó, ntéé amóó mu?”

Támé əhaa méle mó ənó. ⁵ Yesu lópu əblí ki amú bóm lí. Iləhə mu əsin, tsúfə klunts bu amó odwin. Móóv əlebláa oyin ámu əbée, “Tinkí fú ibi amu.” Olenya tinkí mó ali pé, ənjé lowie móttó. ⁶ Farisifə ámu bədalı yo, amúa Owie Herode ahá bəkitá agywun inunü alá bóbwe bóm o Yesu.

Ahá Tsətsəotsə Ila Tsa

⁷⁻⁸ Yesu mva mu akasípú benatí bøyá Galilea əpu ənó. Ədom kəənkəənkəənti bobuo mu tsú Galilea múa Yudea əmâtó, Yerusalem, Idumea, Yordan bənkpa əbin pú Tiro múa Sidon nsáintə ba mu wá. ⁹ Ahá ámu bədubu. Mú su əlebláa mu akasípú əbée, bədúnka əklun ku yai ha mu, méní bəmōoputá mu. ¹⁰ Tsúfə alatsá ahá tsətsəotsə ilə. Mú su aləpə amutə okugiyəkv dékléá əbəpv ibi da mu. ¹¹ Ní ahá ání ənjé lalahé bu amósú benyá wun mu ali á, badıda mu ayabiasi, súrá okitikiti bli bée, “Fógyí Bulu mu Bi ámu nu!”

¹² Támé əleda ənjé lalahé amu əlá kínkíinkín əbée, imáha ahá abubı mu.

Akasípú Amu Adá

(Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu lódu yó bəsu, əleti ahá ání mu onutó odecklé, bøyótv mu. ¹⁴⁻¹⁵ Móó əlele amótó ahá dúanyo, əleti amú mu sumbí ayəpú ání mva amónyo bétsiá, otsia wa amú abuyeda mu asún əkan, abugya ənjé lalahé lé aháto.

¹⁶ Ahá dúanyo ámu adá gyí, Simon ání əledunká mu Petro; ¹⁷ Sebedeo abi Yakobo mva mu pio Yohane (əledunká amú adá əbée, “Boanerges.” Mó ası gyí, “Opráda abi.”); ¹⁸ Atrahé gyí, Andrea, Filipo, Bartolomeo, Mateo, Toma, Alfeo mu bi Yakobo, Tadeo mva Simon ání ogyi iwişutsiá adunkápó əpasuatu əha; ¹⁹ pú Yuda Iskariot ání əlebelə mu há.

Yesu Mva Beelsebul

(Mateo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²⁰ Bréá Yesu lóyo wóyító a, ədəm bətrá ba inu. Mva mu akasípú bəmenyá əkpa ání béggi ató kúráá. ²¹ Bréá mu wóyító ahá bonu mu iwi asún á, bøyə bəyékpa mu, tsúfə bukü bée mu nwun layíntá.

²² Mose mbla asunápó akvá botsu Yerusalem ba inu bəblí bée, “Oŋe lalahé owié Beelsebul tsie móttó. Mu túmi ədəpvuya ənjé lalahé lé aháto.”

²³ Mú su Yesu léti amú ba mu iwi wá, əlebláa amú asún ayébitə əbée, “Nkálı əbənsám əbetalí gya mu iwi? ²⁴ Iwíe ogyíkpá ání ilaye anyo, bude aba kə

ibédiada. ²⁵ Wóyí oduá móntó atsiápó bvdé aba kó é itobwíé. ²⁶ Mó su ní Óbvnsám dé mu iwi gyáa a, oméetalí líi. Mu onó omékpá ní.

²⁷ "Ohaa méetalí wié awonlínppó wóyító yókulá mu ató, nkéti alagyankpá kíkli mu tswí, asa obéetalí kólá mu ató fée."

²⁸ "Onokwali nde mli bláa mbéé, Bulu obéetalí sí lakpan pú abususu kugyíku kíé nyankpúsa. ²⁹ Táme ní akv ablí abususu Ójé Wankíhé amu iwi á, Bulu méesiklé mu ekekéeké, tsúfé alabwé lakpan ání siklé ma mó iwi." ³⁰ Aha akv bæblí bée, oné laláhe bó Yesuto. Mó su ode iní blí ní.

Yesu Abusuanfó Onuto

(Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Yesu mu yín mva mu apio bæba belí kpankpá, bowa akv bée, otú mu ha amú. ³² Ódóm bvtsie bomlí mu, bæbláa mu bée, "Fú yín mva fú apíó bulí kpankpá, bvdé fó dunká."

³³ Móó Yesu léfté amú obéé, "Amendí gyí mí yín mva mí apíó?" ³⁴ Móó oléki ahá ámóó bvtsie bomlí mu amu, blí obéé, "Mlíki, mí yín mva mí apíó gyí ahá ánfi á! ³⁵ Óhagyíóha ání otobwé Bulu apé a, mugyí mí píó pú mí yín ní."

4

Ató-abí Owunyápv Iwi Yébi

(Mateo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu létrá kvsú yó ode ató suná Galilea ɔpu onó eke akv. Ódóm amu bobomlí mu. Mó su olédu wié oklonto, yétsia ɔpu amusuv, ahá ámu é bulí ɔpu onó inu. ² Inu olosuná amú atá tsotsaotsa ayébito obéé,

³ "Mlinu! Ódótpu akv lóyo ató-abí owunyákpa. ⁴ Bréá ode mó wunyáa a, iku lówulí okpató, m bubwi bæba bætswetswéé mó fée. ⁵ Iku é lówulí abutású, otinéá isi kpalobi dñ. Iléwa osa kwé, ⁶ táme bréá owí lelun a, iléto mó mó, tsúfé mó nlín moyo otótá. ⁷ Abí ámu ku lobun awutó, awu ámu lówulá kitá mó, imédan. Mó su imoswie abí. ⁸ Táme abí ámu ku é lówulí osolvó wankláánsó, ilékwé, dan, swie abí, iku aduesie (30). Iku aduesie (60), iku é lafa (100)."

⁹ Inu olémo mó onó obéé, "Óhá ání obu asu onúu!"

Táá Svá Yesu Lótái Ayébisv

(Mateo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Bréá ilesi Yesu mua sumbí ayopó dúanyó ámu pú ahá kpalobi akvá bvbuo mu a, bobwií ipa há mu bée, olé yébi anfi asi suna amú. ¹¹ Móó olébláa amú obéé, "Mli mó á, Bulu lahá mli okpa obéé, mlíbú mu iwiegí ámu iwi asón hainhé. Táme nde aha bambá asón bláa ayébisv,

¹² 'méní bówun láwun,
táme büméebi mó.

Bónu lánú,

táme büméonu mó asi.

Ní megyí ali tekí bédamlí klonto,

Bulu obési amú lakpan kíé amú.' "

Ató-abí Owunyápv Yébi Amu Ası

(Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Móó Yesu léfté amú obéé, "Ní mlumónu yébi anfi asi á, mó nkálí mlóbwe asa mlónu tráhe fée asi? ¹⁴ Ató-abí ámóó owunyápu amu déwunyáa amu gyí Bulu asón ámu. ¹⁵ Abí ámóó lówulí okpasu ámu gyí ahá ámóó benyá nú Bulu asón ámu ali Óbvnsám labele mu lé amú klonto nátí ámu. ¹⁶ Abí ámóó

iləwulí abutású amv gyí ahá amvú bonú asón ámu pé, bahó mū ansigýisú, 17 támē ínuá buma nlín sv á, asón ámu itamatsiá amótó yó. Mó sv ní bvdin amósó ntéé iwiásin kv itó amv asón ámu sv á, inonu butedüda. 18 Abí ámóó iləwulí awutó ámu gyí ahá amvú bonú asón ámu a, bahó mū, 19 támē oyí ánfits ato hiánhe iwi gwyin, pó mótó atonyahé iwi onsípe tegyi asón ámusu. Ini sv bvtamaswíe abí. 20 Abí ámuv iləwulí osulóu wankláánsú amv gyí ahá amvú bonú asón ámu a, bvttegyi mósú. Ini sv itehá bvtəbwé yilé fé alia ató abí ámu loswie, ikv aduasa (30), ikv aduesie (60), ikv é lafa (100) ámu.”

Okandíe Iwi Yébi (Luka 8:16-18)

21 Yesu léfité amv əbée, “Butonywé okandíe pó oló bun mósú, ntéé pówá mpá ayasi? Megyí ofvákpá bvtəpúbian? 22 Toto ma invá ibéjaín, iméelin əwan. Asun ənáihé kuku é ima invá buméebi mó. 23 Ohagyóha áni əbu asu onúu!”

24 Muv óleblí əbée, “Mliyaa asu wankláán mlí asón-nutó. Itóá mlápovusu ha mlí aba á, mó kén Bulu əbópususu mó wankláán, lápó ikv tsia mótó há mlí ní. 25 Tsúfél əhá áni odeckléá obónu mí atosunáhé amv ası á, Bulu əbópu ikv tsia mótó há mu. Támē əhá áni omedékléá obónu mó ası á, Bulu əbóswí mu kpalobi ámuv alabí ámu kóráá.”

Oyt-ibía Idedáan Iwi Asún

26 Yesu létrá bli əbée, “Bulu iwigeyí amv igyi fé alia əha todú oyí-ibí mu ndətə. 27 Ní owí itá á, əhá ámu tekledi. Ní oyí iké a, ətelákósú, támē omeyín alia itəbwé asa oyí-ibí ámu itəkwé dan. 28 Osulóu onutó tehá mó təkwé. Itegyankpá lé ate, wá ntswítswí, asa itəbwé abí onutó. 29 Támē ayó ámu inyá bli pé, ədópu amv latsú mu ədayí oyétin mó, tsúfél mó tñbí lafun.”

Takyí-akpin Ibi Yébi (Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Inv Yesu léfité əbée, “Ntə Bulu iwigeyí ámu lelian? Ntéé yébi məməu nōpovsúná alia igyi? 31 Igyi fé takyí-akpin ibí. Múgyí tuékúríbi nyí-abító fée ní. 32 Támē ní idan a, itəbwé ifá fváhé dvn ifá kugyikv. Mú abámbi tekpikpli, mbubwi bvtogyónká mó ası.”

33 Oletsiá pó ayébi anfi odu tsətsəətsə súná amv ató, yófun alia ahá ámu bétalí nú mó ası. 34 Omeláá amv asón kukuá imegyí ayébi ələputó. Támē ní isí mva mu akasípó nkvlé a, ətelé tógyító ası.

Atsufú Asibá (Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Al eke ámu ntópwesv á, Yesu lébláa mu akasípó əbée, “Mliha afa Galilea əpu yó mó əbín!” 36 Muv bowie əklvnto, akasípó amv bəplá mó, benatí sí ədəm amv. Nklon bámbá kv é lobuo amv. 37 Afú kpənkpoɔɔnkpənti kv lówa tsvñn bi. Mó sv ntsu dəda wíe əklvnto, ideklé im. 38 Támē Yesu mó ənélín sumuesv əklvnto amv əma ədədidi. Akasípó amv betsinkí mu. Muv bəfité mu bée, “Osunápó, inia anidé ntsu wie á, fvomotsu kuku lé móttó?”

39 Inv Yesu lókvñsú lé ənó wa afú ámu, əlebláa əpu amv əbée, “Kpa ənó bun! Di diin!” Inv afú ámu lesi tsvñn, inu feé ləlvá. 40 Muv əlefité amv əbée, “Ntogyi só mlidé ifú nya al? Mlumá hógyi?”

41 Ifú lehié kítá amv, bəfité aba bée, “Nyankpusa əməməu ni, afú múa ntsu kúráá tonú mu əmə ali?”

5

*ঞে Laláhe Gyda Lε Ogbedépót
(Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39)*

¹ Bréá Yesu mua mu akasípó amu bowie Galilea ḡpu amu əbin Gerasefó* əsvlúsú á, ² olenya kplí dálí əklvntó ali, oyin əkvá əŋe laláhe bu mvtó lédalí tsu afúli opulákpá befia mu. ³ Oyin ánfi lapó afúli opulákpá inu bwé mu otsiákpá. Əhié əbu iyin. Mó su əhaa tamatráa talí bwé mu otsia díín, ntéé wá mu ikan. ⁴ Tsúfē teki betsiá wá mu ayabi pú mu ibi ikan, támē oletsiá tún mó, biábía ikan amu tsálifwí. Əhaa é má əwvnlí ání əbétalí pón mu. ⁵ Ekekyéfeké əpa móá onyé fée á, əbu afúli opulákpá inu móá abusu, əde okitikiti, ədəpu abwi tsantsan iwi.

⁶ Olenya wun Yesu sísi ali, əlesrí yéda akpawunu mu ayabito. ⁷ Múú əlosvrá okitikíti kóklókóó əbée, “Osísvsú Bulu mu Bi Yesu, amansu igyi! Tanu Bulu ání fvméepítí mí ató!” ⁸ Əleblí asón ánfi, tsúfē Yesu lébláa mu əbée, “ঞে laláhe, dalí oyin ánfito.”

⁹ Inu Yesu léfíté mu əbée, “Nkálí bvtetí fó?”

Əlele mó ənó əbée, “Mí dá gyí, ‘Dđom’, tsúfē anihié anu tsó.” ¹⁰ Inu əŋe laláhe amu bəhie kókóli mu bęe, əmágya amú lé Gerasefó əsvlúu amusu.

¹¹ Mprákuo tsətsətsó akv bvdegýi okúku kusv inu fón. ¹² ঞে laláhe amu bokokóli mu bęe, əhá amú abøyowie mprákuo ámtó. ¹³ Múú əleha amú əkpa. Bədalí oyin ámtó yówie mprákuo ání bóbwe fé mpím-anyotó (2,000). Amú fée besrí kplí okúku kv wíe əpu amtó, wúwu.

¹⁴ Mprákuo ámu akpapó besrí yéblí asón ánfi ilaba anfi awúlusú pú nkudasi fée. Ahá bədalí bęe bəbá bęki tóá ilaba. ¹⁵ Bréá bəba bowie Yesu wá á, bowun ání oyin ámúv əŋe laláhe betsiá mvtó ámu anstó ladí, alawá atadue otsie. Iləwa amú ifú. ¹⁶ Ahá ámúv bowun tóá iləba oyin ámúv teki əŋe laláhe tsie mvtó ámu pú mprákuo ámu buo amu bebláa amú tóá ilaba fée.

¹⁷ Inu bokokóli Yesu bęe, ədáli amú əsvlúsú.

¹⁸ Bréá olowie əklvntó amtó á, oyin ámúv teki əŋe laláhe tsie mvtó ámu lókokóli mu əbée, əhá amubuo mu natı.

¹⁹ Támē Yesu méha mu əkpa. Mboún əlebláa mu əbée, “Yinki yo fú apió wá wóyító, afuyébláa amú itó yiléá anu Wíe Bulu labwé há fú, pú alia alawun fu nwé.”

²⁰ Mó su oyin ámu lénatí tsəntsən, əde itó yilé ámúv Yesu labwé há mu blí Dekapoli† awúlu amu féeító. Ənó lobwie ahá ámu fée.

*ঞandé Əkv Mv Bi Mva Ətsi Əkv Ilə Tsa
(Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56)*

²¹ Yesu lélé fá əpu amu yó mó əbin. Bréá əbu əpu ənó inu á, ədəm kpənkpoənkpoənti bəba bobomlí mu. ²² Inu Yudafo əfiakpa əhande əkvá bvtetí mu Yaíro léba inu. Bréá olowun Yesu a, əleda akpawunu mu ayabito, ²³ kókóli mu əbée, “Mí bí tsíhé déwu. Ba, afubəpə ibi dinka musv, mu awútó iwa mu ənlín, onya nkpa.”

²⁴ Múú mua Yesu benatí boyó á. Ədəm kpənkpoənkpoənti bekplá buo mu, kpá pútá mu.

²⁵ Ətsi əkv é bu ahá ámtó, obugya de mu wwlí nfi díuanyo ní. ²⁶ Alahié wun ipian ilə atsapó tsətsətsó ibito, hólí mu iwiṣu ató fée, támē ilə ámu imékálá bwé mu. Iyin idewa tsia. ²⁷ Bréá ətsi ánfi lónu Yesu nka á, ələtsuñ yó mu

* 5:1 Gadarafó bu nwvló dada amu akvto. † 5:20 Dekapoli ası gyí awúlu dú.

əma, fiftiwie ədəm amutə yópu ibi da Yesu atadie. ²⁸ Tsúfē əleblí wá mu nwuntə əbée, “Ní nəpó ibi da mu atadie kpán á, ilə ámu ibési mí.”

²⁹ Olenya pú ibi da mu atadie ámu ali, obugya amu léka itin. Olonu mó nka mu awútó ání ilə ámu lasí mu. ³⁰ Inu Yesu lónu mó nka mu awútó mu é ání ənjé ku ladálí mu. Invnū əledamlí kí ədəm amu, əlefíté amu əbée, “Ma lápó ibi da mí atadie?”

³¹ Múó mu akasípó amu bəfté mu bəe, “Fú onutó fawun ání ədəm bakpá pútá fu. Múó fvtráa fudəfté fée, ‘Ma lápó ibi da mí?’”

³² Yesu lówa ansí kí amótó fée, əde əhá ání əlopv ibi da mu dunká. ³³ Ifú lékitá ətsi ámu. Mú su əlowa kpünkí kpakpkapka bi, tsúfē oyin itdá alanyá. Inu əleba beda akpawunu Yesu ayabitə, bláa mu ənəkwali amu fée. ³⁴ Yesu lébláa mu əbée, “Mí bí, fú hogyi lahə fu nkpa. Natü iwilwiitə. Fú ilə ámu ita.”

³⁵ Bréá Yesu bu mósú ədeti á, aha akv botsu ofiakpa əhande amu wóyító ba bəbláa mu bəe, “Əhande, fú bí tsihé ámu ədikpa mówa alé. Mátepí trá wa osunápó től.”

³⁶ Yesu mékplá asón ámúv bədeblí ámu. Mboún əlebláa mu əbée, “Mánya ifú. Fú mó hogyi wvle.” ³⁷ Yesu méha əhaa əkpa obuo mu dvn Petro pú Yakobo mva mu pio Yohane nkule. ³⁸ Bréá bowie əhande amu wóyító á, Yesu lówun ání ahá babólá inu, bədesú, bəde okitikiti. ³⁹ Olowie inu fité amu əbée, “Ntogyi só mlidé ipian wúun, mlidé okitikiti alí? Otsibi amu mókowú, dídí əde.”

⁴⁰ Ahá ámu bəməsí mu. Múó olegya amu fée dálı ba wunsiné, əlekpa obi ámu akwípó pó mu akasípó amúv bəbuo mu amu bebitiwié obu ámúv ətsibi amu da móttó ámuto. ⁴¹ Inu əlekítá kebi ámu ibi, bláa mu amu əblítə əbée, “Talita Kuum!” (Mó ası gyí, “Obitebí, kusv!”)

⁴² Invnū ələkvusú əna. (Otsibi amu lahə nfi dúanyə.) Ilobwie ahá ámu fée ənə dáfá. ⁴³ Múó əleda amu əlá kíñkíñkín əbée, bəmábláa əhaa asón ánfı. Inu əlebláa amu əbée, buháa kebi ámu ató ogyi.

6

Bvməhə Yesu Mu Wúluto (Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu mva mu akasípó bədalı əmá ámuto yínkí yó mu wúluto. ² Əkpónó ədaké lenya fun ali, əloyə əde ató suná Yudafə ofiakpa. Mu atosunahé leha ənə lobwie ahá tsətsətsəa bonu mu. Mú su bəfté aba bəe, “Nkónú olenya nyánsa móa ofiúlbwə túmi ánfı é tsú? ³ Megyí ató osrépó amu ni. Megyí mu yin gyí Maria, mu apio yinhé gyí Yakobo, Yosef, Yuda pú Simon? Yee ania mu apio tsihé é tsie nfi á?” Benya əblá mvsu.

⁴ Yesu lébláa amu əbée, “Ahá bətobú Bulu ənósú ətəípó ətínegyítiné, támə mu wúlutsə, mu abusuansə pó mu wóyító ahá mó bətamabú mu.”

⁵ Inia bvməhə mu gyi su əmetalí bwé ofúla kəkv, dvn ahá kpalobi akvus ələpə ibi dínká, tsá amu ilə. ⁶ Iləwa mu ifú ání bvməhə mu gyi.

Akasípó Dúanyə Ámu Sumbiwa (Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu léki nkuda ání ibu bomlí inu ası, əde ató suná. ⁷ Inu əleti akasípó dúanyə ámu ba mu iwi wá. Múó əlowa amu sumbí abanyó-abanyó. Əleha amu túmiá bəpəngyi ənjé laláhesu. ⁸ Əleda amu əlá əbée, “Mlumátsu tətə kítá yó əkpa ámu, dvn mlı oyi yiáhé! Mlumátsu atogiyihe ntéé akpankogyo, ntéé kóba kítá! ⁹ Mliwa ntukvuta, támə mlumátsu atadie nyɔosi kítá!

¹⁰ Wóyígíywóyiá mləswíí móttó á, ml̄tsia inu yófvn bréá ml̄dálí wúlu amvto. ¹¹ Ní ml̄oyá wúlu kvsu, b̄vmohó mli, ntée b̄mekleá bónu mli atosunáhé, ml̄dédalí móttó ml̄oyá á, ml̄kpakpa mli ayabitó-tsi wúli inu, isuna ání b̄umebi bwé.”

¹² Mú su b̄oyó yéda asón ámu əkan b̄ee, ahá b̄vdámli klvnto. ¹³ Begya ənjə laláhe tsətsəotsa lé ahátó, b̄ekpa al̄opu tsətsəotsa é ofobí, tsá amú ilo.

Asú Əbəpú Yohane Lowu

(Mateo 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Galilea əmásó ogyípú Herode lónu Yesu iwi asón ánfi, tsúfē mu ıdayilé də ətínegyiotiné. Aku b̄vdeblí b̄ee, “Asú Əbəpú Yohane lákósó tsú afúlito. Mó só, əde ofúla anfi odu bwé ní.”

¹⁵ Támē aku é b̄ee, “Bulu ənásó ətáiþú dada Elia ní.”

Aku é b̄ee, “Bulu ənásó ətáiþú dada amvto əku ní.”

¹⁶ Bréá Herode lónu asón ámu a, əleblí əbée, “Yohane amóó neha b̄etin amu látsínkí tsú afúlito.” ¹⁷⁻¹⁸ Herode léha b̄ekitá Yohane, wá mu ikan, pó mu wá obu. Tsúfē oletsia bláa Herode əbée, mbla meha əkpa ání obétsiá mu pio Filipo mu ka Herodia amóó otsia amu.

¹⁹ Mú su Herodia lóhó Yohane asón wá iwtó. Ələbwé agywun ání əbámó mu, támē əmetálí, tsúfē Herode méhá mu əkpa. ²⁰ Herode yin ání Yohane asón da əkpa, ogyi əha wankihé. Mú su olenya mu ifú, əlekí musu wankláán ání tóta móóbwé mu. Ibu móttá Yohane asón blíhé tehan Herode, támē otekle mu nu.

²¹ Tóá Herodia dédunká léba ha mu. Eke əkvá Herode dé mu əkwílké gyi a, ələtswi əpónú, tí ahandé pó isá akópó dəhen pó Galileafó ahandé ba ató ámu ogyíkpá. ²² Bréá Herodia mu bi tsíhé lóbowie əbunto tsa a, ələwa Herode muva ahandé amu féé ansigyí. Herode lébláa mu əbée, “Fite mí tógyítóá fódeklé, néha fó.” ²³ Inu əleka ntam há mu əbée, “Néha fó tótógyítóá fefité mí. Ní igyi mí iwé ogyíkpá ifvn kóráá.”

²⁴ Otsibi amu lédali yéfté mu yin əbée, “Nt̄o nfíte?”

Mu yin lébláa mu əbée, “Fite Asú Əbəpú Yohane nwun.”

²⁵ Osasu otsibi amu léba b̄ebláa Herode əbée, “Ndekléá fópú Asú Əbəpú Yohane nwun dinka ilínsú ha mi sésééséi.”

²⁶ Asón ámu léhié han owié amu, támē mu ntam amóó əleka, pó ahá ámuwó b̄ubu inu ámu su á, omekleá əbótun ntam amu. ²⁷ Invnū ələwa mu ahá ətínpu əbée, əyétin Yohane nwun ba mu. Əloyo yétn Yohane nwun obu ədikpá inu. ²⁸ Móó ələpu nwun ámu dínká ilínsú ba otsibi amu, mu é ələpoyáa mu yin Herodia. ²⁹ Bréá Yohane akasípú bonu asón ánfi á, b̄eba botsu mu satin yópulá.

Ahá Mpím-nu Atogyihé Ha

(Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

³⁰ Yesu sumbí ayəpó ámu beyinkí bá b̄ebláa mu atóá bayóbwé pó móá bayósuná féé. ³¹ Mú əma a, ahá b̄vna amu wá alu, b̄umenyá əkpa gyi ató kóráá. Mú su əlebláa amu əbée, “Mliha ayo itsétó fléén, ayeda əkpónú.” ³² Inu bowie əklvnto, pó əkpa b̄oyó itsétó ətínkv.

³³ Támē ahá tsətsəotsa bowun amu, bí ətínéá b̄oyó. Mú su botsu awúlu ámu féésú, tsíi əsrú gyankpá yówie ətíné ámuwó Yesu aná b̄oyó ámu. ³⁴ Bréá Yesu lékpíl dálí əklvnto, wun ədəm kpoñkpəoñkpənti ámu a, amu asón ləwa mu nwé, tsúfē bugyi fé akúfa ání b̄uma əkpapó. Mú su olosuná amu ató tsətsəotsa. ³⁵ Owí ləpən a, akasípú amu b̄eba mu wá b̄ebláa mu b̄ee, “Itsétó

nfi gyí, owí é latá. ³⁶ Ha amú abuyo nkuda múa awúlu ání ibu bomlí nfi asi yodunká tóku gyi.”

³⁷ Táme Yesu lélé mó ənó əbée, “Mlidunka ató ha amó abugyi.”

Múú bëfté mu bëe, “Abétalí nyá sika* hó ató há ahá ánfí fée bégyi?”

³⁸ Yesu léfité amó əbée, “Bodobodo apin afini mlívü? Mliyo amliyekü!”

Beyinkí bëbláa mu bëe, “Bodobodo apin anu pó ntsutso iye bwáhé anyo buvü.”

³⁹ Yesu lébláa amó əbée, “Mliha amó abutsiatsia ifá bëbwë amusv.”

⁴⁰ Betsiá asi akúsú-akúsú, akv lafa (100), akv é aduenu (50). ⁴¹ Inv olotsu bodobodo anu pó ntsutso iye bwáhé anyo ámu. Móó olotsu ansi fúá ki əsósú, oleda Bulu ipán. Inv olebiabía bodobodo amu há mu akasípó amu əbée, buyéé ha amó. Oleye iye bwáhé anyo ámu é há amó, bëpvhá ahá amó. ⁴² Amó fée begyi mwe sian. ⁴³ Akasípó amu bëtösi bodobodo múa iye sianhe amu a, iləbvlá alakpá dúanyo. ⁴⁴ Ayin ání begyi ató ámu nkule buygi mpímnú (5,000).

ɔpvsn Natí

(Mateo 14:22-33; Yohane 6:15-21)

⁴⁵ Benya gyi atá ámu tá al, Yesu lébláa akasípó amu əbée, buwíe əklunto abugyankpa fa ɔpu amu yó Betsaida wúluto. Mu mó olesin əma sí ədəm amu əkpa. ⁴⁶ Bréá olesi amó əkpa tá á, olədu yó buvü yóba mpái. ⁴⁷ Bréá owí leta, əklun amu lawié ntsu nsiné á, ilesi Yesu nkule ibu ámusv. ⁴⁸ Inv olowun ání əklun amu plá de ənlun wa wá akasípó amu, tsúfí afú kpənkənti dëtsvón fia amó. Bake-bake a, Yesu lénatí ntsu ámusv ayabitó buo amó, odekclé ətsvón amúsú. ⁴⁹ Táme bréá bowun mu a, bukí bëe, fúli ogyi. Mó su bəsvrás okitikiti. ⁵⁰ Opúni letsii amó fée.

Táme oləwa əsa bláa amó əbée, “Mliwa kluv. Mí ní. Mliumánya ifú.” ⁵¹ Múú olədu wíé əklun amuto, afú ámu leka itin á. Asún ánfí lówa amu wánwan. ⁵² Amó kluvto-odwin su bùməkúnyá nú bodobodo iwi asún ámu asi.

Genesaretfo Alɔpv Tsa

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Yesu mua amónyo bëfa ɔpu amu yési Genesaret otsubúno, bowa əfí kítá əklun amu. ⁵⁴ Benya kplí dálí əklun amuto alí ahá bowun Yesu, bí mu ətsawüle pé. ⁵⁵ Mó su bësrí yótsu amó alɔpu súrá akpasu, tsú ntíné-ntíné bëtu mu inv. ⁵⁶ Ətinegyi-ətínéá Yesu lóyo, igyi wúluto ntéé akuda ó á, bëpvhá amó alɔpu bëtswi brənvsu, kókóli mu bëe, ehá alɔpu amu abuyu ibi da mu atadie ədanú kpán. Amúá bëpvhá ibi da mó fée benya ilətsá.

7

Atitifø Amándié

(Mateo 15:1-9)

¹ Farisifo pó Mose mbla asunápó akv botsu Yerusalem ba befia Yesu wá.

² Múú bowun ání mu akasípó amu akv bùməfwí ibi amándié əkpasu asa bude ató gyí.

³ (Tsúfí Yudafó, titriu Farisifo bùməkósí amó anáin amándiéétó. Mó su ní bùməkófwí ibi amándié əkpasu á, bùtamagyí ató. ⁴ Alí kén ní bùməkógyóra iwi á, bùtamagyí tóá bëputsvá biású ba ni. Amándié bámbá ku aná é bu inv, bùtráa bude mütó tsu nwé nnu ntsu, nló pú nlanka iwi.)

* **6:37** Sika ánfí igyi sika futútú lafa-anyo (200), igyi əha nkë lafa-anyo (200) iköká.

5 Mó su amúa Mose mbla asunápú belfité Yesu bée, “Ntogyi sú fú akasípú amú bvtamagyí aní anáin amándíésú, bvmofwi ibí amándíé okpasu asa abugyi ató?”

6 Yesu léle mó onó obéé, “Oñokwali Bulu onósú otóipú Yesaia léblí tswi tsú mlí apinabwébi abwepú ánfí iwi obéé,

‘Ahá ánfí bvdepu amú onó bú mí,
táme amú klvn bu ifó mí wá.

7 Kpaalí bvde mí sum,
tsúfí basí Bulu mbla tswi,
yó bvde anyánkpúsa mbla suná.’

8 “Mllasí Bulu mbla ámu tswi, mldé mlí anáin amándié.”

9 Inv əlebláa amú obéé, “Mllapina si Bulu mbla ámu tswi nyánsatø, méní mlégyi mlí onutó amándíésú. ¹⁰ Tsúfí Mose lówanlín wá Bulu mbla ámvtø obéé, ‘Bu fú sí mva fú yin.’ Əletrá wanlín obéé, ‘Ní əkvu léblí asukpan tsú mu sí ntéé mu yin iwi á, bvmó mu.’ ¹¹ Táme mlí mó mliaa, əha obétalí bláa mu sí ntéé mu yin obéé, ‘Táá tekí náphá fú á, napóbwé Koban.’* ¹² Mllahá ahá bvmédé tötö bwé há amú akwípú. ¹³ Mli anáin amándié su mlitráa mlumédé Bulu mblasu gyí. Ntobi tsotsaotsa é bu invá mlitráa mlidébwé tsia ínto.”

Táá Itókpái Əha Bulu Ansító

(Mateo 15:10-20)

14 Yesu létrá ti ədəm amu ba mu iwi wá, əlebláa amú obéé, “Mli fée mlyaa asu amlinu ínu asi! ¹⁵⁻¹⁶ Megyí táá əha tegyi tókpái mu Bulu ansító. Mboún móá itedáli tsu mu onó.”†

17 Bréá əlenatí sí ədəm amu yó wóytó a, mu akasípú amu belfité mu yébi anfi asi. ¹⁸ Əlele mó onó obéé, “Mli é mlitamanú asón asi? Mluméyín ání tóá itowié əha onó tamakpái mu Bulu ansító? ¹⁹ Tsúfí megyí mu klvntø itowié, mboún mu iputa itowié, əteyéle mó wá okpunto.” (Yesu léle mó tó pósúná ání atogyihé kugyíku iwi letin.)

20 Inv əlebláa amú obéé, “Táá itedáli tsu əha klvntø tókpái mu Bulu ansító. ²¹ Tsúfí əha klvntø ágywun laláhe kugyíku tédáli tsu. Mótehá mu otowá atsi móá ayin asón, otowí ató, ətómó əha, ətötö mbua, ²² ətowá ənsipé, ətobwé lalahe, ətemlé ahá, ətowá hakpan, ətowá olu, otetsii əha, ototsú iwi, ətobwé mimlála. ²³ Əha klvntø, atj laláhe anfi fée itedáli tsu. Mótókpái mu nu.”

Otsi Okvá Omegyí Yudayin Hógyi

(Mateo 15:21-28)

24 Yesu lénatí inu yó Tiro nsántø. Əloyóswi wóyi kuto. Omedéklé obéé ahá bvbú ání maba inu, táme əmetali ńáin mu iwi. ²⁵ Əye laláhe bu ətsi əkvu mu bi tsihétó. Olenya nú Yesu nka alı, ələwa əsa beda akpawunu mu ayabito. ²⁶ Grikiyintse ətsi ánfí gyí. Bokwí mu Siro Foenike əsolvus. Olokokóli Yesu obéé, ogyáa ənje laláhe amu le mu bi ámvtø. ²⁷ Táme Yesu lébláa mu obéé, “Ha nyebí ámu abumwe asa, tsúfí ima aleá fóswi nyebí atogyihé pohá akíai.”

28 Ətsi ámu léle mó onó obéé, “Owíe, ibu mó tó ali, táme akíai ání buda əpónú ámu asi é bvtagyí nyebí atogyihé mpupubia itekpákpa bun amú əpónúasi.”

29 Múú Yesu lébláa mu obéé, “Fabí lí mó onó. Mú su natí, ənje laláhe amu ladáli fú bí tsihé ámvtø.”

30 Bréá ətsi ámu lóyo wóytó a, olowun ání ənje laláhe amu ladáli mu bi ámvtø, alasí əda mpású.

* 7:11 Koban asi gyí, napókíé Bulu. † 7:15-16 Mótó yée 16 bu nwolú dada amu akuto: Əhagyíha ání obu asu, onúú!

Yesu Létsa Isvtin Okvá Otamatái Wankláán

³¹ Yesu lénatí Tiro iñu yó Sidon yó bomlí kplí ba Dekapoli[‡] awúlu amu nsáintó asa olcladó yó Galilea oþu enó. ³² Bepu isvtin okvá ba mu, otamatálí tói wankláán. Bokokóli mu bëe, oþu ibi dinka mvsu. ³³ Móó olékpa oyin ámu ya ifontó, pú mu asrebi wá oyin ámu asvtó, olotu atsvnó dinká mu osrebisu, pódá oyin ámu ɔdandusu. ³⁴ Iñu olotsu ansí fóá ki ɔsúsú, lón ɔnjé fó. Móó oléblí ɔbée, “Hefata.” Hebri ɔblító. Mú ası gyí, “Finki.”

³⁵ Iñunu mu asu lefinkí, mu ɔdandu é lesankí, alotó wankláán. ³⁶ Móó Yesu léda ahá ámu olá kpákpáakpá ɔbée, buamábláa ɔhaa. Támé tsé dódúvdáa oléda amó olá á, ali kén bëda asón ámu ɔkan ni. ³⁷ Onó lehié bwié amú, beblí bëe, “Alabwé tógyító wankláán. Alahá asvtin buðe asón nu, amúmu é buðetoí.”

8

Ahá Mpím-na Atogyihé Ha (Mateo 15:32-39)

¹ Nke ámutó á, ɔdóm kpónkpónkponti betrá befia Yesu wá. Amó atogyihé leta. Mó su Yesu léti mu akasípó, bláa amú ɔbée, ² “Ahá ánfi asón de mí nwé wa. Nde eke sáásí ɔpá buðuo mi. Buðraa buðma tøtøá bégyi. ³ Ní nehá amó bøpó akón nátí bøyó wóyi á, ansító béyébi amú ɔkpató, tsúfé amótó akv ɔkpa bu ifó.”

⁴ Móó akasípó amu bëfité mu bëe, “Nkvnó abénya atogyihé há ahá ánfi fée bégyi mwé dimbí ánfishu.”

⁵ Yesu léfité amú ɔbée, “Bodobodo afini mlíbu?”
Bele mó onó bëe, “Asienó.”

⁶ Yesu léha ɔdóm amu betsia ɔsólító. Móó olotsu bodobodo asienó ámu, dá Bulu ipán, olebiabía móttó há akasípó amu beye mó há amú. ⁷ Buðu ntsutso iye bwáhé kpálobí ku é. Yesu lóyulá móssu, olépu mó é há akasípó amu, beye ha amú. ⁸ Amó fée begyi mwé. Akasípó amu bøtøsi isíanhé bólá alakpá yilé asienó. ⁹ Ahá ámu bóbwe fée mpím-na (4,000), Yesu lési amú ɔkpa. ¹⁰ Iñunu mva mu akasípó bødu wíé ɔkluntó ba Dalmanutafó ɔsolvus.

Farisifó Bodunká Ofúla (Mateo 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Farisifó bonu ání Yesu laba iñu, beba buðe mu asón fité. Bebláa mu bëe, ɔbwéé osúna pøsuna amú ání lélé otsú Bulu wá. ¹² Yesu lólvu ɔnjé fó. Móó oléfité amú ɔbée, “Ntogyi sú mli ndembá-abí mlidé osúna dunká amluwun? Mbláa mli onékwali. Mmábwé osúna kuku súná mli!”

¹³ Iñu ɔlenatí si amó, yó du wíé ɔkluntó, fá oþu ámu yó mó ɔbün.

Farisifó Pó Owie Herode Bodobodotu-afá (Mateo 16:5-12)

¹⁴ Yesu akasípó amu bumekain tsú bodobodo kítá. Ipin kule pé bu ɔklun amutó. ¹⁵ Bréá buðin ntsu ámusu bøyó á, Yesu léda amó olá ɔbée, “Mlkí wankláán Farisifó pó omásó ogyípó Herode bodobodotu-afású.”

¹⁶ Akasípó amu bëfité aba bëe, “Bodobodo amúv anumédé ámu sú ɔde asón ánfi blí lóó?”

¹⁷ Yesu lónu asón ání buðebli. Móó oléfité amú ɔbée, “Ntogyi sú mlidéblí mlíaa, mlumédé bodobodo? Mó su ɔkluntó bu mli odwin mli é? ¹⁸ Mli ansíbi tamawun ató, mli asu é tamanú asón? Mlitamakáin asúnsu? ¹⁹ Bréá neye

[‡] 7:31 Dekapoli ası gyí awúlu dú.

bodobodo apin anu ámu há ahá mpím-nu (5,000) á, isíanhé alakpá afinu mlilátosí?”

Béle mó ənó bée, “Dúanyo.”

20 “Bodobodo apin asienó ámu neye ha ahá mpím-na ámu é mé, isíanhé alakpá yílé afinu mlilátosí?”

Béle mó ənó bée, “Asienó.”

21 Inv Yesu láfté amó əbée, “Imkówánkí mli ki?”

Ansibi Obwiepú Ḍkv Ansibi Bwii

22 Yesu mva mu akasípó beba Betsaida wúluto. Aha akv békpa ansibi obwiepú akv ba. Bobwií ipa há mu bée, əpón ibi da mu, ətsa mu ilo. 23 Yesu lékitá ansibi obwiepú ámu ibi, kpá mu dálí wúlu amutó. Inv olotu atsuná dínká oyin ámu ansíbisu, pó ibi dínká musu. Móó əlefíté mu əbée, “Fude ató wúun?”

24 Ansibi obwiepú ámu lótsu nwun fúá ki, əleblí əbée, “Nde anyánkpúsa wúun, támé buygí fé nyí buña.”

25 Inv Yesu létrá pó mu ibi dínká mu ansíbisu. Oyin ámu lóbwíi ansibi ki a, mu ansibi lawá alé, əde tógyító wúun wankláán ngya. 26 Yesu léyinkia mu sísi wóyító əbée, “Natí laa yo wóyí. Mátepi wié wúlu amutó kóráá.”

Əhá Ání Yesu Gyí

(Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yesu mva mu akasípó amu bennatí inv bøyó Kaesarea Filipi awúlusu. Bréa buña əkpato á, əlefíté amó əbée, “Ma ahá bée ngyi?”

28 Béle mó ənó bée, “Akv bée, fúgyí Asú Ḍbápó Yohane. Akv bée, Bulu ənósó atóipó Elia. Akv é bée, Bulu ənósó atóipó amutó akv.”

29 Móó əlefíté amó əbée, “Mli é mé? Mlia mígyí ma?”

Petro léle mó ənó əbée, “Fúgyí Kristo, (əhá ámu) Bulu ladá mu ofúli amu) ni.”

30 Inv əleda amó əlá əbée, “Mlumábláa əhaa mí iwi asón ánfí.”

Yesu Iwásin Pó Mu Lowu Iwi Asón Blí

(Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Inv Yesu léfi ası əde asontó le súná amó əbée, “Ilehián ání mí, Nyankpúsa-Mu-Bi ánfí néhie wun iwásin tsatsaotsa. Yudafó ahande, Bulu igyí ahápó dehen pó Mose mbla asunápó fée bekiná mí bée, megyí mígyí Kristo amu. Bóma mí, támé Bulu əbelakósá mí tsú afúlito nkensá əma.”

32 Əməpu asón ánfí əján amó. Mó su Petro léti mu ya itsétó yéka mu itin əbée, əmátrá bli ali. 33 Inv əledamlí ki akasípó amu, əlkplón wa Petro əbée, “Satan, natí tei míssó! Megyí tóá Bulu dégywín fudegywín, anyánkpúsa klé fudegywín.”

34 Inv əleti ədəm amu pó mu akasípó ba mu iwi wá. Móó əlebláa amó əbée, “Ní akv dékléá obóbuo mi á, osii tóá otekle bwé, otsu mu oyikpalíhе bobuo mi. 35 Tsúfé ní akv lépri mu nkpa á, əbhólúi mó. Ní akv é lóhólúi mu nkpa mía Bulu asun wankláán ámusu á, Bulu əbhóhó mu nkpa. 36 Ní akv onyá əyítá ató fée, támé əhólí mu əkláa a, labi məmə ilowa há mu? 37 Ntée nta əha əbetalí pótse mu nkpa? 38 Tsúfé ní akv onyá mí atosunahé péli ndembá-abí laláhéá badámlí əma há Bulu ansító á, mí, Nyankpúsa-Mu-Bi ánfí é nénya mu péli bréa mía Bulu-abópu wánkíhé amu aniná mí Sí numnyamtó abá.”

9

1 Yesu lóyó mu tóisú əbée, “Ənəkwali nde mli bláa. Akv buvu mlito nfí bumóowu, yófun bréa bawun áni Bulu iwigyí amu ina túmisú ibá.”

*Yesu Iwitséε
(Mateo 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² Nkensié ḡma a, Yesu lékpa Petro, Yakobo mva Yohane, mva amúnyo bədø yá ibu kvsu amó nkvlé. Inu Yesu lētse amó ansító. ³ Mu atadie ledamlí futútúutú, idé ogyá kpa. Toto ma əsvlúv anfisvá ibétalí bwé mó ibófulí ali.

⁴ Inu Elia mva Mose bele iwi ḡwan, amúa Yesu bvdetó. ⁵ Móó Petro lébláa Yesu ḡbée, “Osunápó, ibu aléa abétsiá nfi. Ha ada abú asa. Fú klé kvlé, Mose klé kvlé, Elia ḡ klé kvlé.” ⁶ Ifú lehié kítá Petro mva mu aba ámu dvbi. Mó su omowun asún ání ḡblí.

⁷ Inu agyinde ku lobobun amósú, ḡme ku ledali tsu móto ḡbée, “Ini gyí mí Bí ədwepó ní! Mliyaa asu amlnu mu asón!” ⁸ Inu belakí, támē buometrá wun ḡhaa duṇ Yesu nkvlé.

⁹ Bréá bude ibu ámu kplí á, Yesu lēda amó əlá ḡbée, “Mábláa ḡhaa ták bayówun, yófun ekeá Bulu ḡbókvusá mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí tsú afúlito.”

¹⁰ Asón ánfí lesin amú nwuntó, betsiá fité aba bée, “Kvsú tsú afúlito ánfí así mé?” ¹¹ Inu befté Yesu bée, “Ntogyi sú Mose mbla asunápó amu bée, iléhián ání Elia obéyinkí bá asa Kristo amu ḡbéba?”

¹² Əlele mó ənó ḡbée, “Ənəkwali igyi, ání Elia obéyankpá bá bəla tógyító yáí wankláán. Mó ntogyi sú Bulu asún wanlínhé amu kén léblí tsú mí iwi ḡbée, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí néhie wun ipian, ahá bósopáa mi? ¹³ Ndé mlí bláa mbée, Elia layínkí bá dodo. Ahá bəbwé mu alá budeklé, fé alá bəwanlín wá Bulu asún ámvtó.”

*Ilə Dídahe Əlopó Tsa
(Mateo 17:14-21; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Bréá beyinkí bowie akasípó atráhe amu wá á, bowun ání ədəm kpənkpəonkpənti bafia bomlí amú, Mose mbla asunápó akv bude akasípó amu nwéen gyí. ¹⁵ Bréá ədəm amu bowun Yesu a, iləwa amú wánwan, besri yéfia mu, há mu aye. ¹⁶ Yesu lēfité mu akasípó amu ḡbée, “Amansu mlia amúnyo mlidébití?”

¹⁷ Ədəm amvtó oku lélé mó ənó ḡbée, “Osunápó, nekpa mí bí yínhé ba fu mbée afutsa mu ilə. Əjə laláhe lahá ətamatató. ¹⁸ Bréyibréá ənjə laláhe amu iba mvsu á, itəwúsuv mu, fin mu dá əsvlótó. Mu ənó təbwé afu, ətəwí ayín, ətesinsün. Nebláa fó akasípó mbée, bugyáa ənjé ámu le mvtó ha mi, támē buometálí.”

¹⁹ Yesu lébláa amú ḡbée, “Ndəmba-abíá mlumá hógyi, alí nétsiá mlí wá yó ní? Yófun ḡmenke nnyá klón ha mlí? Mlikpa kebi ámu ba mlí!” ²⁰ Békpa kebi ámu ba Yesu.

Əjə laláhe amu lénya wun Yesu alı, iləwúsuv kebi ámu fin mu dá. Odemináa, mu ənó é idé afu. ²¹ Yesu lēfité obí mu si ámu ḡbée, “Tsú bré məmvətə ilə ánfí lefi así?”

Əlele mó ənó ḡbée, “Tsú mu nyebitə əpá. ²² Itətswı mu wá ogyá múa ntsu aná féeétó, itekleá ibómə mu, támē ní fétalí bwé təkv tsú mó iwi á, wun anı nwé afugyi anı bvale.”

²³ Yesu lēfité mu ḡbée, “Blí fvde fee, ní nétalí? Tógyító ləpən ha ohógyipu.”

²⁴ Inu obí mu si ámu lókplón blí ḡbée, “Nohogyi, támē mí hógyi mətsó. Gyi mi bvale, mí hógyi imoni!”

²⁵ Bréá Yesu lówun ání ədəm amu bvtráa bvsrí bəbá á, əlkplón wa ənjə laláhe amu ḡbée, “Fú ədandubiaibía múa ɪsvtín ənjé, dalı kebi ámvtó. Mátrá wie mvtó ekekeke!”

²⁶ Ḷhé laláhe amu lósvrá okitikíti kóklókóó, ilétrá wwsóó mu nyányányányáa, ilédali móto. Ḷhé leta mu. Mó sv ahá ámoto aku beblí bée, “Alawú.” ²⁷ Támé Yesu lékitá mu ibi tsú mu fúá, oléksus líi.

²⁸ Mv òma, bréá Yesu mva mv akasípó amu nkvlé hvbv wóyító a, bëfíté mv bëe, “Ntogyi sú ani mü anumétalí gya ḥeje laláhe amu dálí kebi ámvitó?”

²⁹ Múú ḥlebláa amú ḥbée, “Ini odu mū á, nkéti mpái* pé mlétalí púgya mū.”

*Yesu Lowu Iwi Asún Blí Otse Nyooosi
(Mateo 17:22-23; Luka 9:43b-45)*

³⁰ Bréá Yesu muá mu akasípó amu benatí inu á, bøtsvn Galilea øsvlósuv, támē Yesu mékléá ñhaa ábøi átnééá mubv. ³¹ Tsúfë oðe akasípó amu ató suná ábée, "Béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi há adón bómø mí, támē Bulu ábelakúsúa mí eke saásí."

³² Akasípó amú bumanu mó asi, ifú é de amú ání bëfité mw.

*Ma ḥebəbwe ḥandə?
(Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ Beba Kapernaum wúluto. Bréá bowie wóyító á, Yesu léfté amó əbée, "Ntó nwéen mlidégyí əkpata?"

³⁴ Bekpa əná bun mívásó, tsúfíe ihande budeprú. ³⁵ Yesu létsiá asi, əleti akasípó dúanyó ámv, əlebláa amú əbée, “Ní mlito əku dékleá əbóbwé mli nkpa ogyápó a, əbwéé mu iwi əma ogyápó pú mlu fée osúmpó.” ³⁶ Inv əlekpa kebi əku belí amú ansító, láta mu pútá, əlebláa amú əbée, ³⁷ “Ohagyíha ání əloho kebiá ogyi ali mí dátó laho mi. Ohagyíha ání əho mi á, megyí mí əloho, mboún əhá ámówó əlówa mí ámv.”

*Ani Obúopv
(Luka 9:49-50)*

³⁸Yohane lébláá Yesu ḥbée, “Osunápó, anilówun oyin ḥku dépv fú dá gya ḥnē laláhe, aniléka mu tin, tsúfē ḥma anito.”

³⁹ Támé Yesu lébláa amú əbée, "Mlímáka mu itin! Tsúfē əhaa má invá əbóbwé ofúla mí dátó, láblí mí iwi asvun laláhe. ⁴⁰ Tsúfē əhá ání əməkvsú líi anisv buo ani. ⁴¹ Ənökwalí nde mli bláa mbéé, ní əku əhá mli ntsu-owebi mlonu, mí dá ání idün mlsu sv á, əmőəhulú mu ipán.

ɔha Kpa Wá Lakpantɔ (Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 "Ní ɔkv léha ahá ánfi bvuñkódan míso hógyito ánfito ɔkv lóbwé lakpan á, ní beda nfúókwébu sián mu ɔmeto, tswi mu wá ɔpoto pó á, ibu alé dvn.
43-44 Ní fú ibi kule téhá fótobwé lakpan á, ka mó le! Ibu aléá fópu ibi kule nyá nkpa ání itamatá, dvn ání fópu ibi anya wié isubtí ogyá ání itamadunts.†
45-46 Ní fú yabi kule téhá fótobwé lakpan á, ka mó tswi tsalifwi! Ibu aléá fópu yabi kule nyá nkpa ání itamatá, dvn ání fópu ayabi anya wié isubtí ogyá ání itamadunto.‡ 47 Ní fú nsibi téhá fótobwé lakpan á, loti mó le. Ibu aléá fópu nsibi kule wié Bulu iwiegýi ámuto, dvn ání fópu ansibi anya wié isubtí ogyá ání itamadunto. 48 Ótínéá inu anyambi bvtamawú, inu ogyá é itamadun.

49 "Tsúfē bópu ogyá tún əhagyíha iwí, fé alia bvtópú nfíli tún afədile iwí.

⁵⁰ “Nfólı bu ədwε, táme ní itá ədwε á, ntə bélápúwá mú ədwε?

“Mlıha ɔdwɛ itsia mlıtɔ fɛ nfólı, iwılwii itsia mlıa mlı abı nsıné.”

* 9:29 Mpái móá ᐃນකlí bv nwvló dada amv akvto. † 9:43-44 Mótó yée 44 móá 46 belian 48, támē ima nwvló dada amv akvto. ‡ 9:45-46 Mótó yée 44 móá 46 belian 48, támē ima nwvló dada amv akvto.

10

Okákindá Iwi Atosundahé (Mateo 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu lókusú tsú inu yó Yudea omátó, Yordan ntsu obin. Ódóm betrá befia bomlí mu, əletrá suná amú ató fé aliaj ətobwé yái.

² Farisifa akv beba mu wá, budekléá bósó mu kí. Mú su befité mu bee, “Ani Mbla leha əkpa ání oyin əbétalí kíná mu ka?”

³ Yesu léfíté amú əbée, “Nkálí ani náin Mose lówa mbla há mli?”

⁴ Bele mu ənó bee, “Mose léha əkpa ání oyin əwánlin əkákiná əwuló pukina mu ka.”

⁵ Yesu lébláa amú əbée, “Mli klunto-odwin sú Mose lówanlin mbla ánfi há mli. ⁶ Tsú bréá Bulu lélé oyí á, ətsi múa oyin əlobwe. ⁷ Inu su oyin obótú si mu si mua mu yin yémantá mu kasu, ⁸ amú abanyá bábwé əyulú kule ni. Butráa bumegyi abanyá, mboún babwé əbakóle. ⁹ Inu su ahá ání Bulu labwé amú ıkole a, əhaa mámaín amú abasu.”

¹⁰ Bréá beyinkí ba wóytá a, Yesu akasípó amu betrá fité mu asón tsú asón ánfi iwi. ¹¹ Yesu lébláa amú əbée, “Ní oyin okíná mu ka láyétsiá ətsi bámbá á, alatá mbua. ¹² Ali kén ni ətsi okíná mu kulu láyétsiá oyin bámbá á, alatá mbua ni.”

Nyebi Yula

(Mateo 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Aha akv bekpá nyebi ba Yesu bee, əpú ibi dinka amúsú, támē mu akasípó amu bəwa iyin wá amú. ¹⁴ Bréá Yesu lówun a, əbló lekitá mu. Móó əlebláa akasípó amu əbée, “Mliha nyebi ámu əkpa abuba mí wá. Mlumátiń amú əkpa, tsúfé ahá ánfi odu bó Bulu iwiegýi ámu ni. ¹⁵ Ənəkwali nde mli bláa. Əhá ání əməhə Bulu iwiegýi amu fé kebi á, omóowie mójtó.” ¹⁶ Móó əlelatá amú pútá, pú ibi díndinka amúsú, oloyulá amú á.

Atonyahé Iwi Atosundahé

(Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Bréá Yesu lópu əkpa oyó á, oyin əkv lésri ba beda akpawunu mu ayabitó fité mu əbée, “Osunápó yilé, ntó nábwé asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁸ Yesu léfíté mu əbée, “Ntogyi sú fude mí ti əha yilé? Əha mégyi əha yilé, nkéti Bulu nkule. ¹⁹ Yéé fuyin Bulu mbla ámu dodo? Əbée, mámo əha, máto mbua, máwi ató, máka asón dínká fú bású, másisii əha, bu fú sí mua fú yín.”

²⁰ Oyin ámu əlebláa mu əbée, “Osunápó, tsú mí nyebitó əpá nde inu féésó gyí.”

²¹ Yesu léki mu díín, mu asón lówa mu ədwé. Móó əlebláa mu əbée, “Ilasí tokukuleá fóbwé. Yefé fú iwisu ató féé, afuye kóba amu ha ahiánfó, ménü fénya siadie əsúsú. Fəbwé mó tá á, ba afubobuo mli.” ²² Bréá oyin ámu lónu asón ánfi á, iwi lowu mu. Mú su əlenatí díín, tsúfé əhié əbu ató.

²³ Yesu léki bomlí, əlebláa mu akasípó amu əbée, “Ibéhié wá ənlín asa iwi onyapú obówie Bulu iwiegýi ámu!”

²⁴ Bréá akasípó amu bonu asón ánfi á, ənó lobwie amú. Támē Yesu ləlabláa amú əbée, “Mí abi, Bulu iwiegýi ámu wie ibéhié wá ənlín!

²⁵ Iləpən ha kpósá ání əbótsuń əbin-ató əbótá, dón ání iwi onyapú obówie Bulu iwiegýi ámu.”

²⁶ Asón ánfi leha ənó lehié bwié amú. Mú su befité aba bee, “Mómó ma mée Bulu əbáhə nkpa?”

²⁷ Yesu léki amú díín, əlebláa amú əbée, “Tóá idun nyankpusa bwé módún Bulu, tsúfé Bulu mó tetálí bwé tógyító.”

28 Múú Petro lébláa mu əbée, “Yéé aní mó anilasí tógyítá tswi bobuo fu o!”

29 Yesu lébláa mu əbée, “Oñokwali nde mli bláa. Jhagyioha ání olesi mu wóyí, mu apíó, mu si mva mu yin, mu abí ntéé mu əsolón emagyáa, mía mí asvn wankláán ámu sv á, ³⁰ obélanyá mu wóyí, mu apíó, mu ayín, mu abí pú mu agyapadie ámu odu tsé lafa séi. Bédinká mvsu é séi, támē obénya nkpa ání itamatá bré ámúú ibá ámu. ³¹ Támē agyankpapu tsatsaotsa béba bemlí amapu, amapu é béba bemlí agyankpapu.”

*Yesu Lowu Iwi Asón Blí Otse Saasi
(Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34)*

32 Yesu mva mu akasípó amu bopu əkpa bøyó Yerusalem wúluto, Yesu gyánkpá. Ilowa amú wánwan, ifú lèkitá ahá ámúú bوبuo amú ámu. Múú əlekpa akasípó dúanyá ámu ya itsétó, əletrá bláa amú tóá ibéba mvsu. ³³ Óbée, “Mlunu! Ní awié Yerusalem a, bélé mí, Nyankpasa-Mu-Bi ánfi há Bulu igyí ahapú dəhen pú Mose mbla asunápú. Béha mí lowu ipón, pú mí wá ahá ání bومegyí Yudafá ibito. ³⁴ Bóbwé mí ahinlá, tú atsunó wólí mí, nwén mí mpli, mó mí, támē eke sáásí a, Bulu obókvusúa mí tsú afúlito.”

*Jhande Osúum Mv Aba
(Mateo 20:20-28)*

35 Sebedeo abí Yakobo mva Yohane bəkpukpér mantáa Yesu bláa mu bée, “Osunápú, anidékléa fubwée təku ha aní.”

36 Múú Yesu léfíté amú əbée, “Ntó mlidéklé mlhaa mbwée ha mli?”

37 Bebláa mu bée, “Ha anito əkvle otsia fú gyopisú, əkvle é otsia fú binasu bréá Bulu əwá fú numnyam.”

38 Támē Yesu lébláa amú əbée, “Mluméyín tóá mlidékulí! Mlétalí wun iwiisin ámúú nebá bowun amu, ntéé mlétalí wú lowu ámúú nówu ámu?”*

39 Bele mó ənó bée, “Ee abétalí.”

Múú əlebláa amú əbée, “Mlowun iwiisin ámúú nebá bowun amu, wú lowu ámúú nówu ámu é, ⁴⁰ támē mma túmi ání néle əhá ání obétsiá mí gyopí ntéé binasu. Alí otsiákpá anfi mó ida gyo ahá ámúú Bulu lalá in yáí há ámu.”

41 Bréá akasípó idú atráhe amu bonu asón ánfi á, Yakobo mva Yohane iwi lówa amú əbló. ⁴² Yesu létí amú féé ba mu iwi wá, əlebláa amú əbée, “Mliyin ání ahá ání bvtobú amúá bvgyi əmátfosu agyipú bvtchíé amú ahá, amú ahande é bvtényá túmi amúsú. ⁴³ Támē mlitó mó á, imába alí. Əhá ání odekcléa əbóbwé mlitó əhande əbwée mli féé əkpábi. ⁴⁴ Ní mlitó əku é dékleá əbóbwé mli nkpa ogyápu a, əbwée mli féé əkpábi. ⁴⁵ Tsúfé mí, Nyankpasa-Mu-Bi ánfi é mméba mbée, bvsúm mí. Ahá osúmkpá neba, ampu mí nkpa ho ahá tsatsaotsa nkpa.”

*Ansibi Obwiepú Əkv Ilø Tsa
(Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43)*

46 Boyówie Yeriko wúluto. Bréá mva mu akasípó pú ədəm kpoñkpəənkpoñti ámúú bوبuo mu amu bvdedali inu á, bowun Timeo mu bi Bartimeo. Mu ansibi labwíé, otsie əkpato əde ató kvlí. ⁴⁷ Bréá olonu ání Yesu Nasaretyin amu détsúvn a, ilowa kplón bi əbée, “Aní Wíe Dawid mu na Yesu, wun mí nwe!”

48 Amótó ahá tsatsaotsa bəkplón wa mu bée, əkpá ənó bun, támē mu mó əlekakplón dun alí əbée, “Aní Wíe Dawid mu na, wun mí nwe!”

49 Yesu lési lí, əlebláa amú əbée, “Mlitó mu ha mi.”

* **10:38** Mlétalí wun iwiisin ... wú lowu ámúú nówu ámu? Ntéé Mlétalí nu ntá neba bonu ntéé há bəbə mli asú ámúú nebá bəbə ámu?

Bokpolí ansibi obwiepó ámu, bebláa mu bée, "Fú klun idí fú asi, afukusú ba. Ðde fú tū!"

⁵⁰ Inu oyin ámu lítswi mu osúsv atadié tsálífwí, wáan kvsú ba Yesu wá.

51 Yesu léfíté mu obée, "Ntɔ fvdeklé fée mbwée ha fv?"

Inu ansibi obwiepó ámu lébláa mu obée, "Osunápó, ha mí anwun ató!"

⁵² Inu Yesu lébláa mu obée, "Nati, fú hógyi latsá fú ilo."

Inunu mu ansíbi lobwií, olekplá buo Yesu.

11

Bəhə Yesu Fέ Owie Yerusalem

(Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)

¹ Bréá bowie Betfage móá Betania, awúlu ání ibu Nfɔ-nyíbu ámu* asi, batá Yerusalem wie tá á, ələwa mu akasípó abanyá gyankpá. ² Obée, "Mliyo wúlu anfi ida mli ansítá ánfito. Ní mlowíe wúlu amu ənó á, mlowun afrímú kanáhe akv da əfétó, əhaa mákótsiá muvsu ki. Mlsanki mu, amlíkpá mu ba mi. ³ Ní akv əfíté mli obée, 'Ntogyi sú mlidé mu sankí?' á, mlíbla mu mliaa, 'Áni Wíe dé mu hián. Obéyinkia mu ba séi.'

⁴ Bøyá á, bøyótó afrímú ibí ámu da əfétá wóyi ámu ənó əkpabái. ⁵ Bréá bvde mu sankí á, aha akvá bvlí inu befuté amó bée, "Ntogyi sú mlidé afrímú ibí ámu sankí."

⁶ Bele mó ənó alí ámu Yesu lébláa amó ámu pépéépé. Besi amó; akasípó amu besankí mó. ⁷ Bekpa afrímú ibí ámu ba Yesu. Bveyai amó atati dínká muvsu, əlodú bian muvsu. ⁸ Amútó ahá tsatsaotsa beyai amó atati tswi əkpato, akv é bebiabía afitáa bunbun əkpa ámuvsu. ⁹ Ahá ámuwó bugya Yesu nkpa móá əma amu bəsúrā okitikití bée, "Hosiána! Bulu oyúla əhá anfi əbá aní Wíe dátá ánfí! ¹⁰ Bulu oyúla aní náin Dawid iwíegyí ámuwó ibá ámu! Hosiána bu osúsvósú!"

¹¹ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, əloyá Bulu ətswékpa, ələwa ansí ki tógyító wunsinésú inu wankláán. Owí lapón. Mó su muva mu akasípó dúanyá ámu beyinkí yó Betania wúluto.

Pontə Oyí Lwí

(Mateo 21:18-19)

¹² Oyi kehé bréá beyinkí tsú Betania bəbá á, akón de Yesu. ¹³ Olowun pontə kvá ilahié pói sisí, ilú mantáa əkpa. Əloyá yékí bée obénya ku móntó. Támē olowie mó asi á, afitáa sóón bu mósv, tsúfé oyí ámu swiebí mákófún.

¹⁴ Inu əlebláa oyí ámu obée, "Tsú nde póya a, əhaa méetrá gyi fú abi swiehé."

Mu akasípó amó é bonu asón ánfí.

Ibia Agyípó Gyáa Le Bulu Ətswékpa Wunsinésú

(Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

¹⁵ Bréá bowie Yerusalem a, Yesu lóyá Bulu ətswékpa wunsinésú. Inunu ələwa ató afepú pú ató ahópu amu aná fée gyáa dalí inu bi. Olowuwúta kóba atsepú mpónú dá, suńsunki abrádumá afepú mbíá dá. ¹⁶ Əmeha ató afepú əkvku osúra mu ató fehé ka tsun Ətswékpa wunsinésú inu kúráá. ¹⁷ Olosuná amó ató əbée, "Buməwanlín wá Bulu asun wanlínhé amvtó bée, 'Béti mí ətswékpa bée, əmá fée mpái əbəkpá?' Támē mlilapó inu mlí awikplu ənjaínpká."

¹⁸ Bréá Bulu igyí ahapú dehen pó Mose mbla asunápó amu bonu tóá alabwé á, bodunká əkpa ání bótson mósv mó mu. Benya ifú, tsúfé mu atosunáhé amu leha ənó lobwie ədəm amu.

* **11:1** Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, bvtetí mó Olifbv.

19 Bréá owí lopon a, Yesu mu akasípó bédali wúlu amuto.

*Hógyi Iwi Atosundhé
(Mateo 21:20-22)*

20 Bréá budestsón nyanki a, bowun ání pöntö oyí ámu ilawú tsú mu osú beyi asi. 21 Inu Petro lékaín asón ání Yesu lébláa pöntö oyí ámu. Múú olébláa Yesu obéé, “Osunápó, ki, pöntö oyí ámu folwú ámu ilawú!”

22 Yesu lébláa amú obéé, “Mluhó Bulu gyi. 23 Onokwali nde mli bláa, əhagyóha ání obébláa ibu ánfi obéé, ‘Púli yowie əputó’, omegyi nwéen mu klunto, olohogyi ání asún ámu mablí ámu ibéba móntá á, ibópulí yó. 24 Inu su nde mli bláa mbéé, tógyítáa mlékóvíl Bulu á, mlhgogi ání mlilanyá mu dodo. Mli ibi béda mó. 25-26 Ní mlilíi mlidé mpái bo, əku asún bu mli klunto á, mlsi əhá ámu lakpan kie mu, méni mli Sí ámu obu osósú ámu é obési mli klé kíé mli.†”

*Yesu Túmi Iwi Asvn Fitéhé
(Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

27 Yesu mu akasípó amú bétrá yinkí ba Yerusalem. Bréá əna odecki Bulu ətswékpá wunsinésú inu á, Bulu igyí ahapó dəhen, Mose mbla asunápó pó Yudafó ahande amú beba mu wá. 28 Befité mu bée, “Túmi məmu fdepbwé ntobi ánfi? Ma léha fó túmi ámu?”

29 Yesu lélé mó ənó obéé, “Nfíte mli asún kua kule. Ní mlelé mó ənó há mí á, mí é nébláa mli túmi oduá ndepbwé ntobi ánfi. 30 Bulu wá Asú Əbəpó Yohane lénya túmi póbó ahá asú lóó, ntée nyankpósa? Mlibla mu!”

31 Amú wvlewulé bəyo asún ánfita bée, “Ní ablí aniaa itsú Bulu wá á, əbésíté anı obéé, mó ntogyi su mlímáhó mu gyi? 32 Ntée ablú aniaa itsú anyánkpósa wá?” Táme bude ahá ámu ifú nya, tsúfē amú feé bohogyi ání lélé Bulu ənósú ətəípó onutó Yohane gyí. 33 Mú su bəle mó ənó bée, “Ohwée! Anümeyín ətínéa olenya mu túmi tsú.”

Múú Yesu é lébláa amú obéé, “Mómó mí é mméébláa mli túmi oduá ndepbwé ntobi ánfi.”

12

*Apafó Laldhé Akv
(Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19)*

1 Yesu lówa amú asún bláa ayébitó bi. Əbée, “Oyin əku lódo wáin ndo. Olegyi iban bómlí mó. Olokwi wáin amu onyimékpá, əlopwe obu fúahé ku há ndo ámu agyópu. Móó olépü ndo ámu wá apafó ibito, olotu əkpa. 2 Bréá wáin-abí ámu kpötibí ləfon a, ələwa mu osúmpó apafó ámu wá obéé, əjéhó mu ogyíkpá ba mu. 3 Táme apafó ámu bikitá mu, dá mu, gya mu sisí ibikpan. 4 Ndo mu wie amu létrá wa mu osúmpó nyooxi amú wá. Apafó ámu beda mu é, pílan mu nwunto, súpa mu. 5 Əletrá lawá əbambará. Mu mó á, bəmə mu. Ali kén bəbwé atráhe é ní. Béda akv, mó akv é. 6 Ilesi mu onutó mu bi əkvle péá ətamatsúlá muvsu. Əki obéé, bóbu mu mó. Mú su ələwa mu é. 7 Táme apafó ámu bəblí bée, ‘Əni obégyi mu si ató ní. Mliha amo mu, méni ndo ámu ibémlí anı klé.’ 8 Mú su bikitá mu, mó mó, tswi mu dálí ndo ámuto.

9 “Ekéá ndo mu wie amu obá á, ntə mlilahogyi mliaa əbóbwé apafó ánfi? Əbéha bəmə amú. Əbelapó ndo ámu wá apafó hámbará ibito. 10 Ntée mlímókókla Bulu asún wanlínhé amu ki? Bəwanlín bée, ‘Ibwi ámu obu ayípó bekiná ámu

† 11:25-26 Mótó yée 26 bu nwuló dada amu akvto: Táme ní mlilémésikié ahá a, mli Sí ámu obu osósú ámu é oméesikié mli.

lébemlí okonkísóbwí ní.
11 Bulu lóbwé mó ali.

lów wánwan.’ ”

12 Inv Yudafó ámu bekleá békítá Yesu, tsúfé bebi ání amú su alahá yébi ánfi, támē bvde ədəm amu ifú nya. Mó su benatí sí mv.

Lampóoka

(Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Əma a, bəwa Farisifó pú Owie Herode ahá bęe, bøyétetée Yesu ənótá asón nu, abunya mv akitálé. 14 Bréá beba mv wá á, bebláa mv bęe, “Osunápó, aniyin ání ənəkwalipu fogyi. Fvtamahá əhaa ətse fú agywun, tsúfé fvftamakı əhaa ansítá. Mboún Bulu asón ámúv igyi ənəkwali amu fvdesuná. Mó su anidé fú fité anu. Anı mbla leha əkpa ání akáa lampóoha Roma owie dəhen Kaesare, ntée anımáka?”

15 Yesu lébi ání bukı ansi. Mó su əlefíté amú əbée, “Apinabwəbí abwəpú, ntogyi só mlidé mí sóo ki? Mlitsu kóba amu iku ba mi anki.”

16 Bəpəba mv. Móv əlefíté amú əbée, “Ma nwun pú mv idá dín mósó?”

Bəle mó ənó bęe, “Kaesare.”

17 Móv əlebláa amú əbée, “Mómó mlipu tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlipu móvá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

Mv iwi láwa amú ifú.

Kvsú Tsú Afúlítə Iwi Asvn Fitéhé

(Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Əpasua kvá bvitetí mó Sadukifó akv beba Yesu wá. Bogyi əpasua kvá bvteblí bęe, kvsú tsú afúlítə ma inu. Befité mv bęe, 19 “Osunápó, Mose lówanlín tswi anı əbée, ‘Ní əkvı mva mv ka bvməkwí asa olowu sí mv ka ámu a, mv pio otsú mv ka ámu tsia, fəki əkvwí ha owupú ámu.’ 20 Oyin əkvle abí abasiénó akv betsiá. Amótá ogyankpapu létsiá əká, támē əməkwí asa olowu. 21 Mv gyama lótsu əsvrapuva amu tsia, támē mv é əməkwí. Əsaasi lótsu ətsi ámu tsia. Mv é əməkwí. 22 Alu yótø osienósí amu. Amótá əkvkv mókwí asa olowu. Əma-əma a, əsvrapu amu é lóbowu. 23 Afúli əkvské a, amótá əməmu əbəbwé mv kulu? Tsúfé amú abasiénó ámu fée betsiá mv.”

24 Móv Yesu léle mó ənó əbée, “Megyí mli ológyi. Mluméyín Bulu asvn wanlínhé amu ntée Bulu túmi. 25 Tsúfé ní afúli bəkúsó á, bóbwé fē Bulu-abəpu. Buméetsiá aká móva akúlu. 26 Támē afúlikosó iwi mó á, yéé mlilakla Mose əwəwlí, nü asón ámúv Bulu lébláa mv dimbísó bréá olowun oyibi kū de ogyá tsii, támē əmedéháo amu? Əbée, ‘Migyí mli anáin Abraham móva Isak pú Yakob Bulu ámu ni.’ 27 Inv əlebláa amú əbée, “Megyí awupú Bulu ógyi, akiankpapu Bulu ógyi. Mli mó mlilafwí fée.”

Bulu Mbla Amvta Móá Idvn

(Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Mose mbla asunápó amvta əkule lóbatu amú inu, olonu asón ání bvdebeití. Olowun ání Yesu lalé Sadukifó ámu asón ənó wankláán. Mó su əlefíté Yesu əbée, “Bulu mbla ámvtə məmə dón?”

29 Yesu léle mó ənó əbée, “Bulu mbla ámvtə móá idvn ni. ‘Israelfó, mlínu. Bulu əkvle pé anı Wíe Bulu gyí.’ 30 Mó su pú fó kluv, fó əkláa, fó agywun pó fó əwənlín fée dwe fó Wíe Bulu.” 31 Mó nyooṣi é gyí, ‘Dwe fó bá fé fó iwi.’ Mbla kuvkvitráa ma invá idvn íni.”

32 Mbla osunápó amu lébláa Yesu əbée, “Osunápó, fablí ənəkwali. Anı Wíe Bulu nkvlé pé bv inu, əkvkvitrá əma inu. 33 Apóv anı kluv, anı agywun pú anı əwənlín fée dwé mv, adwé anı aba fē anı iwi. Idvn mbwi tóhé pú afədié kugyíkv.”

34 Yesu lówun ání alabí lé asón ámu enó wankláán, əlebláa mu əbée, “Fúma ifó Bulu iwíegyí ámvtó.”

Mú əma a, ohaa métára wa kluñ fité mu asvansu.

Ma Gyí Kristo Amv?

(Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Bréá Yesu dé ató suná Bulu ətswékpá nwunsinésú inu á, əlefíté əbée, “Nkálí só Mose mbla asunápú amu bétalí blí bée, Owíe Dawid mu na gyí Kristo, (ahá ámóó Bulu léda mu ofúli amu)? 36 Tsúfíe Əhe Wankíhé léha Owíe Dawid onutó léblí əbée,

‘Aní Wíe Bulu lébláa mí Wíe əbée,

“Tsia mí gyöpísu nfi

yófvu bréá néha fëtsatsáa fú alupúsó.” ’

37 Owíe Dawid onutó léti mu əbée mu wie. Nkálí su ətráa ogyi mu na?”

Asón ánfí lówa ədám kponkpónkpontí ámúv befia bomlí mu amu ədwé, bëpvu ansigyí nú mu asón.

Mose Mbla Asunápú Tsiátó

(Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47)

38 Yesu léblí mu atosunáhé amvtó əbée, “Mlíki wankláán Mose mbla asunápúsu. Butekle ligá wa náti kí, butekle bée, ahá bvbún ha amú itsiá dinsu. 39 Otsiákpá yilé butekle tsiá Yudafá ofiakpa pú nké ogyíkpá.

40 Butesísi asvrapu, swíi amú amú wóyi. Butepina bo mpái tíntíntí aháto póbun amú lalaħesu. Bulu əbébití amú isu kínkíinkín!”

ɔsvrapu ɔkv Tswítswi

(Luka 21:1-4)

41 Yesu létsiá mantáa tswítswi dáka Bulu ətswékpá inu, əde ahá kú bvdépu amú tswítswi bëwa móvtó. Ahá ání amú ibitó bu odwin bvdépu kóba akpónkpontí bëwa. 42 Inu ɔsvrapu ɔkvá əma tötó é lópu mu kóba-ana bëwa dáka ámvtó. 43 Múv əleti mu akasípó amu ba mu wá, əlebláa amú əbée, “Onékwali nde mlí bláa, tswítswiá ɔsvrapu anfí əma tötó lawá á, idvn əhagyíha klé. 44 Tsúfíe atráhé amu fée á, amú kóba tsatsaotsa balé kpalobí tsú bëwa. Támé inuá ɔsvrapu anfí mu má tötó su tóá əbu fée alapú bëwa á.”

13

Bulu Ətswékpá Amv Bwie

(Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Bréá Yesu lédali Bulu ətswékpá wunsinésú inu ɔyá á, mu akasípó amvtó ɔkvüle lébláa mu əbée, “Osunápú, kí mbu wankláán pú abwi akpónkpontí ánfí bëpvüi mó ánfí akile!”

2 Múv əlebláa mu əbée, “Yéé fawun mbu akpónkponkpontí ánfí? Bóbwie mu fée bun. Ibwi kule kóráá méesian dínká mu básó.”

Iwøsin Múa Ikplán

(Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Bréá Yesu tsie Nfɔ-nyílbú ámu, əde Bulu ətswékpá mbu ámu kí a, Petro, Yakobo, Yohane mu Andrea nküle befité mu bée, 4 “Bla aní, bré mómvtó iní fée béba? Osúna mómvtó é əbéba, ibósuná ání mó bré lafún?”

5 Inu Yesu lébláa amú əbée, “Mlíki wankláán, méní əhaa méemlé mlí.

6 Ahá tsatsaotsa bëpvü mí dák ba bée, amígíyí Kristo amu ni. Bémlé ahá tsatsaotsa bëfwi əkpa. 7 Ní mlonúá isá ladá mantáa mlí ntéé ətnekv á, opúni mátsií mlí Tsúfíe lehián ání iní aná fée béba, támé imedésuná ání

oyí ḷnómačé ámu lafvn. ⁸Tsúfē ḷmá bókə aba. Awíe bákusú líi abasv. ḷsulóv békpinkí ntíné-ntíné. Akón é bέba. Iní fée igyi fē iwiosin ání ḷtsi towun bréá ikwíi dē mu dwiin.

⁹“Mó sv mli mó mlukí mli iwí wankláán. Tsúfē mí sv bópv mli há Yudafó asón agyípó, bέda mli amó ofiakpa awúlu-awúlusv. Békpa mli ya ḷmásó agyípó pó awíe ansító, méní mlégyi mí iwí adánsie. ¹⁰Támē ilehián ání bégyankpá dá asvn wankláán ámu ḷkan súná oyító ahá fée. ¹¹Ní békítá mli ya a, mlmágywín asón ání mléblí. Mlubli asúngyiasón ání Bulu ḷbópvá mli ḷnó ali bré ámvto. Tsúfē megyí mli onutó ḷbótai, ḷhe Wankihé ḷbótai tsvn mlisv.

¹²“Apíó bέle amó apíó há lowu. Abí así bέle amó abí há. Abí é bákusú líi amó akwiúpósv, há bóm̄ amó. ¹³Mí sv ahá fée bólú mli, támē ní mlétalí wá kluv líi kíñkiúinkín yófvn mó ḷnóma á, Bulu ḷbóhó mli nkpa.

Iwiosin Wuunbi (Mateo 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴“Támē ní mlowun akisítá itobwíe ḷmá, ida ḷtínéá mlumédín ansí ání ibéba a, (aklápv, mlinu mó as.) Mómó ahá ání bvbv Yudea ḷmátsó bvsri yo abusv. ¹⁵Ohá ání ḷdn obusv mákpli botsu tóto obuto! ¹⁶Ohá ání ḷbv ndetó é máyinkí botsu mv tati. ¹⁷Amenyapó pó abí-ayín ání bvpia abi bbbwe ali bré ámvto, bvgýowí ní! ¹⁸Mlikokoli Bulu mluaa, mli ḷsríké amó umábwé nyankpv múa atsalbí. ¹⁹Tsúfē asvn wunhe ání ibéba ali bré ámvto odu mokóba tsu bréá Bulu lóbwé oyí ḷpá ki. Mú odu kvkv é iméetrá ba ekekéek. ²⁰Ní Bulu médinkí nke ámuvs á, teki ḷhaa méesian oyító. Támē ahá ámóó alalé póbwé mv kle amó sv aladínkí nke ámuvs.

²¹“Ali bré ámvto á, ní ḷku lébláa fv ḷbée, ‘Ki, Kristo, (ohá ámóó Bulu ladá mv ofúli amó) bv nfí ntéé nána’ á, máhogyi. ²²Tsúfē ahá ání bēe amógyi Kristo amó pó ahá ání bówa afunu bēe, Bulu ḷnósv atjípó bvgyi tsatsaotsa bέba oyító. Bóbwé ofúla pó osúna pómé ahá. Ní bétalí kúráá á, bémé ahá ámóó Bulu lalé ámu é. ²³Támē mlukí wankláán! Nabláa mli tógyító asa ibéba.

Nyankpusa-Mv-Bi Amv Ibábi (Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴“Iwiosin wúun amó ḷma a, owí ḷbéta, ḷtsra é oméetrá feí. ²⁵Ntsrakpabi békpa tsu ḷsósó beda. Nwulútáa múa mótv ató fée békpinkí. ²⁶Ohagyíha obówun ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ḷnfí napó túmi múa numnyam kpónkponti mbv nwulútáato tsu ḷsósó nebá. ²⁷Inv Bulu ḷbówa mv abópv býekpa mv ahá ámóó alalé ámu tsu oyí afunka ana ámu féesv.

Oyí ḷnóma Iwi Osúna (Mateo 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸“Mlipukí pönto oyí. Ní mó abámbi depoí, idé ate pöpwé le á, mlitebí ání awikpan bré lafvn. ²⁹Ali kén, ní mlowun ání ntobi ḷnfí fée idé mótv bá a, mlébí ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ḷnfí ibábi lafvn ta ní. Nawié wóyí ámu ḷnó tá. ³⁰ᷓnokwali nde mli bláa. Ndembá-abí ḷnfí fée bvmóowu tá, asa íni fée bέba mótv. ³¹ᷓsó múa así fée bótvn, támē mí asvn blíhé móotsvn ekekéek.

Nyankpusa-Mv-Bi Amv Ibábi (Mateo 24:36-44)

³²“Támē ḷhaa méyín eke ntéé bréá ntobi ḷnfí fée ibéba. Bulu-abópv bvmeyín. Bulu mv Bi ámu é méyín, nkéti aní Sí ámóó ḷbu ḷsósó ámu nkule pé yin. ³³Mlidinka ansí iwisu, tsúfē mluméyín ekeá bré ámu ibófvn. ³⁴Igyi fée ḷkvá ḷde ḷkpa tu, olesi mv wóyí wá mv asúmpó ibito. ḷleha okugyíkv

agyómá əbée əbwéε. Əlebláa wóyí ámu ogyópu é əbée, ɔyíri iwi ogyo wóyí ámu wankláán. ³⁵ Mú su mlidinka ansí iwisu, tsúfē mlímeyín bréá wóyí mu wie amu əbéba. Fíalı ntópwé o, ɔyí-nsiné o, baké o, ntéé nyanki. ³⁶ Mlidinka ansí iwisu, méní əbá bofwie mlító á, əməbötö mli ání mlüladídí. ³⁷ Asún ánfí nde mli bláa anfi kén nde ɔyító ahá fée bláa. Mbéε, ‘Mlidinka ansí iwisu.’ ”

14

Bekiklú Yesu Nwunso

(Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

¹ Ilesi nkenyj Yudafó abugyi Israelfosu Katsvn Nke pú Bodobodo MátuhéNke. Ali bré ámutö Bulu igyi ahapó dəhen pú Mose mbla asunápó bodunká əkpa ání bótson mósú kítá Yesu ŋáintə, mó mu kokooko. ² Támē bəblí bée, “Megyí Katsvn Nke ánfítö abámə mu, méní kpokiti méeda əmá ámutö.”

Ofobi Fánfáánfán Pwólí Yesu

(Mateo 26:6-13; Yohane 12:1-8)

³ Bréá Yesu bu Betania wúluto, Simon əkvá alalá ilə pepə ki wóyító əde ató gyí a, ətsi əkv léba inu; əde prentva wankláán kvá ofobi fánfán ání ibu ibiá bu móttó. Oletií mó ənó, əletsei ofobi ámu wólí Yesu nwuntö. ⁴ Akv bubu inuá iməwa amú ədwə. Befité aba bée, “Ntogyi sú əde ofobi ánfí yintá? ⁵ Teki abétalí fé ofobi fánfán ánfí, mó ibiá bódun əbakóle ofi əkvle ikoká ánfí, púhá ahiánfó.” Béhie wá iyin wá ətsi ámu.

⁶ Támē Yesu léblí əbée, “Mlisi mu! Ntogyi sú mlidé mu háan? Itə yilé alabwé há mí. ⁷ Ahiánfó bétsiá mli wá ekekegyíeké. Brégyibréá mlidéklé a, mlétalí wá awitöle há amú, támē mí mó mméetsiá mlító yó. ⁸ Alabwé múa əbétalí pólá mí ɔyulóv yáí há mí opuláké. ⁹ Ənəkwali nde mli bláa. ɔyító ətínegyiotínéá bédä Bulu asún wankláán ámu əkan a, béblí tó ánfí ətsi ánfí labwé ánfí pükáin müssu.”

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Əbélé Yesu Há

(Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Mú əma a, mu akasípó dúanyö ámutö əkvleá bvtetí mu Yuda Iskariot lóywun Bulu igyi ahapó dəhen amu, méní əbélé Yesu há amú. ¹¹ Bréá bonu asún ánfí á, əlehie wá amú ədwə. Béhie mu así ání békä mu iko. Mú su olodunká əkpa ání əbótson mósú lé Yesu há amú.

Katsvn Atogyihé Gyi

(Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

¹² Bodobodo MátuhéNke ámutö əke gyankpavá bvtomó Israelfosu Katsvn Nke akufa lófvn. Yesu akasípó bftitë mu bée, “Osunápó, obu məmütö ayela ha fu, afugyi Katsvn Nketo atogyihé amu?”

¹³ Múv ələwa amútö abanyó, bláa amú əbée, “Mlyö Yerusalem wúluto, mléfia oyin əkvá əsu ntsu-əló, mlubuo mu. ¹⁴ Wóyí oduátobowie á, mlifite wóyí mu wie amu mliaa, ‘Nkúnú afəd əswiíkpá bu, ání mia mí akasípó abéba begyi Israelfosu Katsvn atogyihé amu?’ ¹⁵ Obósuná mli abansörv yilé kvá balá móttó yáí. Mlbwé ató ámu yai inu.”

¹⁶ Yesu akasípó amu bəyə wúlu amütö á, bowun tógyító ali ámóó Yesu lébláa amú ámu pépéépé, bəbwé Israelfosu Katsvn atogyihé amu yáí inu.

¹⁷ Bréá nsaintö deklútun a, Yesu mva mu akasípó bəba inu. ¹⁸ Ató ámu ogyíkpá a, Yesu lébláa amú əbée, “Ənəkwali nde mli bláa, mlító əkvleá mia müssu ibi da əlepətə əbélé mí há.”

¹⁹ Asón ánfi léhié han akasípó amu. Mó su befi ası bvdé mu fité ikvle-kvle bęe, “Mí ní lóó?”

²⁰ Yesu lébláa amú obée, “Ml ahá díuanyo ánfito okvleá mía munyo ibi da olépeto obéle mí há ní. ²¹ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi nówu fē alia bawanlín tswi, táme ohá ámuú obéle mí há ámu ogyówi ní. Ní bu metepí kwii mu kóráá á, teki ibu alé há mu.”

Yesu Ntvpwe Atogyihé Tráhe

(Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintof 11:23-25)

²² Bréa bvdé ató ámu gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, oleda Bulu ipán, bíabia móto pohá amú, blí obée, “Mlhó, mí ɔyolúv ní.”

²³ Inv olotsu ntá-ewé, oleda Bulu ipán, pohá amú féé bonu. ²⁴ Móó olébláa amú obée, “Mí obugya ní. Mó Bulu dépusí mu ntam* áni alaká há ahásu ní. Bétsei mó wólí ası ahá tsotsaotsa lakpan su. ²⁵ Onokwali nde ml bláa, mméetrá nu wáin-abí ntá ánfi alu yéfun ekeá nónu mó pwpwé Bulu iwiegí ámuotó.”

²⁶ Benya wá ilu dá Bulu ipán tá ali, benatí yó Nfö-nyibú ámu sv.

Petro Obóswú Obéé Mumeyín Yesu

(Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

²⁷ Móó Yesu lébláa amú obée, “Ml féé mléyinkí mí oma. Tsúfé Bulu onásó atóipó amu bawanlín wá Bulu asón ámuotó bęe, ‘Néda akúfa ɔkpapú ámu lédá, mu akúfa bédasáin.’ ²⁸ Táme ní Bulu okósúa mi tsú afúlito á, négya ml nkpa yó Galilea omátó.”

²⁹ Petro lébláa mu obée, “Ní amú féé beyinkí fó omá kóráá á, mí mó mméyinkí ekekéeké.”

³⁰ Yesu lébláa mu obée, “Onokwali nde fó bláa. Onyení, asa bate obéle onó tse nyó á, fóswí pó ibi wá ogyá tse sa fée fumeyín mí.”

³¹ Inv Petro léfin yabi yi obée, “Ní lowu igyi kóráá á, mméekiná fó ekekéeké.”

Ali kén atráhe amu é féé bshlí ní.

Mpáibó Getsemane

(Mateo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Boyowie otinekvá bvtetí inv Getsemane. Móó Yesu lébláa mu akasípó amu obée, “Mltsia nfi, nøyóbó mpái.” ³³ Olékpa Petro mua Yakobo pó Yohane buo iwi. Inv asón lehié han mu, mu ansi lepe. ³⁴ Móó olébláa amú obée, “Asón ihié de mí háan. Ideklé mo mí. Mltsia nfi, amligyo.”

³⁵ Inv oléatí yó nkpa kpalobi, oleda akpawunu kókoli Bulu obée, “Ní ibówa alé á, ha bré ánfi itsvn misv.” ³⁶ Móó oléblí obée, “Abba† Mí Sí, futetálí bwé tógyító. Ha ntá-ewé ánfi† itsvn misv! Táme megyí tóá ndeklé, mboún móá fvdeklé ibá móto!”

³⁷ Oleyinkí bá akasípó amu wá bowun ání bvdedidi. Inv su oléfíté Petro obée, “Simon, fvdeklé? Fvmetalí gyo dənhwíri kvle kpán?” ³⁸ Mligyo amlukokoli Bulu, méni mlumóowie isókitó. Tsúfé onjé ámu déklé, táme nyankpusa lópon.”

³⁹ Olétrá yébó mpái, bláa Bulu asvn kua kvle amu kén. ⁴⁰ Olétrá yinkí ba bowun ání akasípó amu bvtará bvdedidi, tsúfé dídí de amú bu. Bvmetálí bláa mu asvansu.

⁴¹ Bréa oléba otse saasí a, oléfíté amú obée, “Mlilatráa si mlida mlidé skpónú da? Itsia ali ngya! Bré ámu lafon ání bópu mí, Nyankpusa-Mu-Bi

* **14:24** Ntam pwpwé bu nwolú dada amu akvto. **† 14:36** ‘Abba!’ ası gyí, ‘Mí Sí!’ **‡ 14:36** Ntá-ewé ánfi igyi iwiásin ání Yesu obówun.

ánfi wá lakpan abwepú ibító. ⁴² Mlikvsu ayo. Mlikí, áhá ámówó əde mí le há ámu ná á!”

Yesu Kitá

(*Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12*)

⁴³ Yesu ənó mesi asa akasípó dúanyó ámvto əkvleá bvtetí mu Yuda lóbowie inu. Ədəm ání bvde ndayí pó nkpotí bvbuo mu. Bulu igyí ahapó dehen, Mose mbla asunápó pó Yudafó ahande amu lówa amó. ⁴⁴ Yuda amóvó əlele Yesu há ámu lébláa ədəm amu yáí əbée, “Chá ámówó nélatá pútá amu gyí áhá ámu ni. Mlikita mu kinkíinkin, amlikpa mu natu.”

⁴⁵ Inu əlenatí laa yá Yesu wá, yókpólí mu əbée, “Osunápó!” Əlelatá mu pútá. ⁴⁶ Inu áhá ámu benatí tú Yesu, kítá mu kinkíinkin. ⁴⁷ Táme inu alúpú amvto əkvle lótswi mu ədayí kpá Bulu igyí əhapó dehen osúmbi əku tsu lé. ⁴⁸ Inu Yesu léfité amu əbée, “Ogyo otswapó ngyi, só mlilatsú nkpotí pó ndayí mlebá mí əkitákpa? ⁴⁹ Ntsie mlí wá Bulu ətswékpa wunsinésú inu ekekegyíeké, nde mlí ató suná, mlímékítá mí ekekeeké. Inu lahá Bulu asun wanlínhé amu ulaba móntó.”

⁵⁰ Inu mu akasípó amu fée besrí sí mu.

⁵¹ Ilesi ɔyasubi əkvá olówa ligá nkole. Bekitá mu, ⁵² táme ələkəli, sí mu ligá ámu wá amu ibító, pó yayá srí.

Yudafó Ahandé Ansító Lú

(*Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Bekpa Yesu ya Bulu igyí əhapó dehen wóyí. Iggyí ahapó dehen, Mose mbla asunápó pó Yudafó ahande amu fée bafia inu. ⁵⁴ Petro lépetí buo amú əma tsútsúútsú, alu yówie wóyító inu. Inu oleyétsiá inu asúmpó wá, əde ogyá núu. ⁵⁵ Inu Bulu igyí ahapó dehen pó Yudafó asón agyípó§ atráhe fée bodunká ahá ání béka asón dínká Yesusv, ménü bélí amú asun blíhésu mó mu, táme bumenya. ⁵⁶ Tsúfē ahá tsotsaotsa bōwa afunu dínká musv, táme amú fée ənó lótsvn ətsan.

⁵⁷ Inu akv bōksú ká asón dínká musv bée, ⁵⁸ “Anlónuá əleblí əbée, ‘Nóbwie Bulu ətswékpa anfi bapó ibi yi anfi, táme nkensá əma a, nélaiyí pópwéá megyí nyankpusa əbópu ibi yi mó.’” ⁵⁹ Táme amú é amó ənó məbwé kvlé.

⁶⁰ Inu Bulu igyí əhapó dehen amu lókvssú líí amó fée ansító, əlefíté Yesu əbée, “Fuma ənó lé? Fuma asvansu blí pólé fú iwi?”

⁶¹ Táme Yesu mélé asvansu ənó. Móó Bulu igyí əhapó dehen amu létrá fité mu əbée, “Bulu ámówó bvtékánfú ámu mu Bi gyí fú? Fúgyí Kristo, (əhá ámówó Bulu léda mu ofúli amv) ni?”

⁶² Yesu lélé mu ənó əbée, “Ee! Mí ní! Mlowun ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí ntsie Bulu Otúmípó gyopisv ánfi ndin nwulótáasv tsú əsüsü nebá.”

⁶³ Bulu igyí əhapó dehen amu lékitá mu atadie báli mó kiaan.* Móó əleblí əbée, “Adánsie məmuv anitráa anigyo? ⁶⁴ Mllanú abususv ání alablí. Nkálí gyí mlí agywun?”

Amó fée botsulá ání olegyi pón, bvmáo mu.

⁶⁵ Amótó akv bōwa atsvnó tutúu wvli mu bi. Bəpv ató tin mu ansíbi, bəfvli mu atswé, bláa mu bée, “Bulu ənósü ətəipú, suna anı áhá ání əlfvli fú ıtswe!” Inu agyópu amu é bedadáa mu asvto.

Petro Lásuwí Əbée Mvmeýin Yesu

(*Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27*)

§ **14:55** Yudafó asón agyípó anfi bvtetí Sanhedrin Griiki əblíto. * **14:63** Ilosuná ání asón ámu lawié mu iwtó dəvli.

⁶⁶ Petro lézi otsie wunsinésú inu, Bulu igyí ɔhapó dəhen amu osúmbi tsihé əku léba. ⁶⁷ Bréá olowun Petro tsie əde ogyá níu a, əlekí mu díin. Móó ɔlefíté Petro əbée, “Fóá Yesu Nasaretyin amu nyó ná.”

⁶⁸ Támē Petro lóswi blí əbée, “Mmeyín tətə tsú asún ánfí fvdeblí ánfí iwí!”
ɔlenatí yélí əkpa ənó, inu bate lóbvn.[†]

⁶⁹ Osúmbi tsihé ámu létrá yótó mu inu, əlowa ahá ámúv bvlí inu ámu bláa bi əbée, “Amútó əkvle gyí oyin ánfí.” ⁷⁰ Támē Petro létrá swí pú ibi wá ogyá.

Iləbwé kpalobí á, ahá ámúv bvlí inu ámu bəbláa Petro bée, “Lélé mó á, amótó əkvle fvgyi, tsúfé Galileayin fó é fogyi?”

⁷¹ Inu Petro lówa ntam kakáa bi əbée, “Neká tógyítá, mmeyín oyin ánfí mlidé mu iwí asún blí ánfí.”

⁷² Inu bate lóbvn otse nyəosi. Móó Petro lékaín asún ámúv Yesu lébláa mo əbée, “Fóswí tse sa fée fvmeýín mí asa bate əbélé ənó tse nyó.” ámuvsu. Móó əlekpa isú yi, híe sú woo.

15

Yesu Pilato Ansító Líi

(Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohane 18:28-38)

¹ ɔyi kehe nyanki-nyanki a, Yudafó ahande-ahande amu fée befia kítá agywün. Akv bvgyi, Bulu igyí ahapó dəhen, Mose mbla asunápó pú Yudafó ahande atráhé*. Inu bəha bəklí Yesu, pú mu yówa Pilato ibitó. ² Pilato léfité Yesu əbée, “Fúgyí Yudafó Owíe amu ni?”

Yesu léle mó ənó əbée, “Ee, mó fablí á!”

³ Inu igyí ahapó dəhen amu bəka asún tsətsəotsə dínká Yesusu. ⁴ Mó su Pilato léfité Yesu əbée, “Kí asún tsətsəotsəá baká dínká fósú, fuma mó ənó lé?”

⁵ Támē Yesu mele asvansu ənó. Mu su əlowa Pilato wánwan.

Yesu Lowu Ipón Ha

(Mateo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohane 18:39–19:16)

⁶ Katsvn Nke kugyívtó á, igyi əmású ogyípó Pilato amándié áni obési obu adıpvtó əkvleá amu onutó bvdeklé há amú. ⁷ Oyin əkvá bveté mu Baraba muva mu aba bvdá obu ali bré ámvtó. Bəkvusú líi əmású, kpokiti léda, bəmo əha mótó. ⁸ ɔdəm amóv bəyo Pilato wá yóbwíi ipa há mu bée, osíi obu adıpó əkvle ha amó ali ámúv otetsiá bwé há amó ámu. ⁹ Móó Pilato léfité amu əbée, “Mlidékläré mliaa, nsíi Yudafó Owíe anfí ha mlí lóó?” ¹⁰ ɔlefíté amu ali, tsúfé olowun áni Yesu iwí olu sú Bulu igyí ahapó dəhen amu bakítá mu ba mu.

¹¹ Igýi ahapó dəhen amu bəha ɔdəm amu ənó bée, bukókoli Pilato, osí Baraba mboún ha amú. ¹² Pilato létrá fité amu əbée, “Ntə mbwéé əhá ámúv mlidéti mliaa, Yudafó Owíe amu?”

¹³ Inu amó fée bəsurá okitikiti bée, “Da mu manta oyikpalíhesu!”

¹⁴ Pilato léfité amu əbée, “Tsitsa məməv alabwé?”

Támē belasvrá okitikiti kóklókúv bée “Da mu manta oyikpalíhesu!”

¹⁵ Pilato dékléá əbóbwé ɔdəm amu apé há amú. Mó su olesi Baraba há amú, əlha mu isá akəpó bəpití Yesu mpli, ələpv mu wá amó ibitó əbée, bvgýeda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Ahinlá Bwe

(Mateo 27:27-31; Yohane 19:2-3)

† **14:68** Inu bate lóbvn əma nwvlá dada amu akvto. * **15:1** Ahande atráhé anfí bveté Sanhedrin Griiki əblito.

¹⁶ Isá akəpó ámu bəkpa Yesu ya əmású ogyípó amu wóyító. Bətə amó aba isá akəpó atráhe amu fée, bəda Yesu əbvn. ¹⁷ Bəpə ligá pepe ku wá mu, bolə obungyo-awu, bwé mó owíepa bun mu nwun. ¹⁸ Inu bəbwə mu ahinlá, betə mu bəe, “Yudafə Owie, fú nkpasu ənlinsv!” Bətswi opé! ¹⁹ Inu bəpə oyí sísi mu nwuntsə, tutúu atsvnó wólí mu, dá akpawunu mu ansító. ²⁰ Bəbwə mu ahinlá tá á, bəwəi amó ligá pepe amu, yínkia mu onutó atadié wá mu, bəkpa mu dálı beyéda mu mántá oyikpalihesv.

Yesu Da Mántá Oyikpalihesv

(Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

²¹ Befia Kireneyin əkvá bətetí mu Simon, ogyi Aleksandro mua Rufo əsi. Otsú abú ası əbá, bəka mu híé bəe, əsúra oyikpalihə amu. ²² Múvə bəkpa Yesu ya ətinékvá bətetí inu Golgota. Mú ası gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.” ²³ Bəpə afá kvá iteba iwiəsin ası wá ntátó tin Yesu ənó bəe onúu, támē omonu. ²⁴ Bəda mu mántá oyikpalihə amusu tá á, beye mu atadietə. Inu bətswi abi púki əhagyioha ogyíkpá. ²⁵ Ibóbwə fé nyanki dokwebátá bəda mu mántá oyikpalihesv. ²⁶ Múvə bəwanlín tóá svá bude mu da mántá oyikpalihə amusu dínká mu awunso bəe, “YUDAFƏ OWIE.” ²⁷⁻²⁸ Bəda awikplu abanyó akvə é mántá nyikpalihesv tsia muvə. Əkvələ bu mu gyopisv, əkvələ é bu mu binasv.[†]

²⁹ Inu atsónpv bəkpukpóv nwuntsə, bli mu iwi abususv bəe, “Yée fú fəe, fətalı bwíé Bulu ətswékpə amu, lápwé mu nkensá owító ní? ³⁰ Hə fú iwi, afokplu tsu oyí ámusu akvə!”

³¹ Bulu igyí ahapó dehen pó Mose mbla asunápó amu é bəbwə mu ahinlá bəe, “Ələhə ahá nkpa, támē əmetálı hə mu iwi. ³² Ní məgjí Israelfə owie, Kristo, (əhá ámúvó Bulu lédə mu ofúli) a, əkplu tsu oyí ámusu awun, aho mu gyi!”

Ahá ámúvó bəda mántá oyisú mu gyopisv múa binasv ámu é bəbwə mu ahinlá.

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

³³ Bréá dódúanyə ledə á, owí leta əsvlívə amusu fée alı yófən ntópwə dəsatə. ³⁴ Dəsa ámuto a, Yesu lókplv kóklókvó, bli əbée, “Eloi, Eloi, Lama Sabaktani?” Mú ası gyí, “Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi sví fakpá mí əma?”

³⁵ Ahá amúvó bulı inu ámuto akvə bonu asún ánfi, bəblı bəe, “Mllnu, əde Elia kpoli.” ³⁶ Inu amótó əkvə lésri tsu əsapə, pódá ntá ədáitə, púyi oyisú, tsu mó fóa pótin mu ənó əbée, onúu. Múvə əlebli əbée, “Mllnu akvə bəe, Elia əbéeba bəsiei mu lé oyí ámusu?”

³⁷ Inu Yesu lókplv kóklókvó, əlele ənjé.

³⁸ Inuñu Bulu lébalı tatiá bəpuká ətswékpə obu ámuto anyə, tsu awunso beyi ası. ³⁹ Bréá isá akəpó əhandeá əlü Yesu ansító ədékü lówun alia Yesu lélé ənjé tráhe a, əlebli əbée “Lélé, Bulu mu Bi oyin ánfi gyi!”

⁴⁰ Atsı akvə é bulı ifóntá bədékü sisí. Amótó akvə gyí, Magdalayintse Maria, Salome pó Maria ání ələkwi Yakobo mua mu gyama Yosef. ⁴¹ Amú é bətsiá buo Yesu, tsia kí mvsu bréá əbu Galilea. Atsı tsətsəatsə akvá bobuo mu ba Yerusalem é buvə inu.

Yesu Pulá

(Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

[†] **15:27-28** Mótó yée 28 bu nwoló dada amu akvə: Inu líha Bulu asón ámúvó bəwanlín tswi amu léba móttə. Asón ámu gyí, “Bekla mu wá lakpan abwepótə.”

⁴² Eke ámu igyi ekeá Yudafó bvtópólá iwi asa bvtégyi amú əkpónó ədaké. Bréá owí depóon a, ⁴³ Arimateayin Yosef lówa iklvn yó Pilato wá yókvilí mu əbée, osii Yesu fúli ha mu amvppula. Yudafó asón ogyipó ogyi, bvtobú mu. Mu é əde Bulu iwíegyí ámu əkpa kú. ⁴⁴ Ilówa Pilato wánwan ání Yesu lawúna wu. Mú su oleti mu isá akopú əhande, fité mu ní olowu ilawá opá. ⁴⁵ Bréá isá akopú əhande amu lótsulá mósó á, Pilato lési fúli amu há Yosef. ⁴⁶ Múu Yosef lóhó əhráda, əloyo yésieí Yesu lé oyí ámusu, kíkli mu wá əhráda ámvtó, tsú mu yópulá əbó kvá beda bvtátó, olemináa ibwi yíléyílé ku tin əbó ámu ənó. ⁴⁷ Magdalayintse Maria mua Yosef mu yin Maria bowun Yesu opulákpá.

16

Yesu Kvsí Tsú Afúlito

(Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

¹ Yudafó əkpónó ədaké ámu ılotsvn a, Magdalayintse Maria mua Yakobo mu yin Maria pú Salome báhó ofobí fánfán kú bée, bęyékpa Yesu fúli amu.

² Kwasieda nyanki, bréá owí lopwié a, bęyo Yesu opulákpá inu. ³ Bréá buna əkpata á, amú wülewüle bude aba fité bée, “Ma abénya obémináa ibwi ámu lé əbó ámu ənó há aní?” ⁴ Botsu ansí kí a, bamína ibwi ámu lé əbó ámu ənó dodo. Ibwi ámu léhié móóní. ⁵ Bréá bebitíwé əbá ámvtó á, bowun ání əyasubi əkv lówa ligá futútútú, otsie əbó ámu gyöpísu. Ifú lekitá amó.

⁶ Əyasubi ámu lébláa amú əbée, “Mlumánya ifú. Nawun ání Yesu Nasaretyin amóó beda mánta oyikpalíhesu ámu mlidédunká. Bulu lakúsá mu, əma nfi. Mlikí ətíné ámóó bopulá mu amu. ⁷ Mliyébláa mu akasípó amu pú Petro mlíaa, alagya mli nkápá əyó Galilea əmátó. Inú mlówun mu fé ali ámóó əlebláa mli ámu ni.”

⁸ Inú besrí dalí əbó ámvtó, tsúfé opúni letsíi amú, ənó é lobwie amú. Mú su bréá bęyo á, bvmébláa əhaa, tsúfé ifú de amú, budekpinkí kpakpakpaka.

Yesu Iwíowanle Súná Magdalayintse Maria

(Mateo 28:9-10; Yohane 20:11-18)

⁹ [Kwasieda báke, bréá Yesu lókvssú tsú afúlito á, olegyankpá lé iwi əwan súná Magdalayintse Maria amóó olegya ənjé laláhе asienó lé mvtó ámu.

¹⁰ Mu é əleyébláa Yesu abúopu amóó bude mu sú, bude awírehó gyí amu.

¹¹ Támé bréá əlebláa amú əbée, Yesu lakúsú, mawun mu a, bvmohogyi.

Yesu Iwíowanle Súná Mv Abúopv Abanyó

(Luka 24:13-35)

¹² Inú əma a, Yesu léle iwi əwan əkpa bámbású súná mu abúopv abanyó bréá buna bęyó akuda, támé bvmékósi bí mu. ¹³ Amú é beyinkí yébláa atráhé amu, támé amú é bvmohogyi.

Yesu Iwíowanle Súná Mv Akasípó

(Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihé 1:6-8)

¹⁴ Inú fée əma a, Yesu léle iwi əwan súná mu akasípó dúokvn ámu bréá bude ató gyí. Amú klvntó-odwin pú amú máhogyi su əlowa ıyin wá amú.

Tsúfé bvmohó ahá ámóó bowun mu mu kvsú tsú afúlito əma amu gyi. ¹⁵ Móó əlebláa amú əbée, “Mliyó əyító fée, amliyeda Bulu asón wankláán ámu əkan ha ahá fée. ¹⁶ Oha ání olohogyi, bəbə mu asú á, Bulu əbáhó mu nkpa, támé əhá ání omohogyi obégyi pán. ¹⁷ Osúna anfi obóbuo ahá ání bohogyi ni. Bégya ənjé laláhе mí idátó, békli əblí bámbá, ¹⁸ békítá awo ibito, bónu

afá ání itomá kugyíkv, támē imáobwé amú tətə. Bópu ibi dínká aləpvsu, iwi bówa amú ənlín.”

*Yesu ɔsísí Yɔ
(Luka 24:50-53; Gyumagyihé 1:9-11)*

¹⁹ Bréá ani Wíe Yesu lébláa amú asún tá á, Bulu lótsu mv ya əsúsó, oleyétsiá mv gyəpisu. ²⁰ Mv akasípú amu befi ası bvde asún ámu əkan da ətinegyiətíné. Anı Wíe Yesu lélú amú əma bɔyo agyúmá. Ələtsvn osúna ání bəbwesu, wá asún ámu əwənlín.]*

---

* **16:20** Mótó yée 9-20 ıma nwvló dada amu akvto.

Asvn Wankláán Aní Luka Lówanlín

¹ Onumnyampu Tiofilo:

Ahá tsotsaotsa babó mbódí wanlín tóá ileba anito tswi. ² Bəwanlín tóá ahá ámoo búbu inu tsú mó nfiásí, bugyi mó asúmpó amu bowun, dá mó okan amu bəbláa ani pépéépé. ³ Onumnyampu Tiofilo, mí é nabó mbódí kwí móto wankláán tsú mó nfiásí. Mó su ndekléa nówanlín mó pépéépé há fú, ⁴ méni fébiá ató ámoo basúná fú amu igyi ənəkwali.

Asú Əbəpú Yohane Kwí Asón

⁵ Bréa Herode dé iwé gyí Yudea omátó á, Bulu igyí əhapú əku létsiá, bvtetí mó Sakaria. Otsú Bulu igyí ahapú əpasua kvá bvtetí mó Abiató. Mó ka gyí Elisabet, otsú Bulu igyí əhapú Aaron abí-anátó. ⁶ Mua mó ka asón da əkpa Bulu ansító. Bvtegyi ani Wíe Bulu mbla pú mó nhilié féeésú pépéépé. ⁷ Bvma obí, tsúfē Elisabet mégyi ətsi kwíipó. Mua mó kulu féé bahié dan.

⁸ Eke əku ilotu Sakaria aná əpasua áni amu əbéha Bulu igyí. Sakaria lýo əbu Bulu ansító əde mó agyúmá yo. ⁹ Abi butətswi pvlé əhá áni obébitiwie Əwankíkpá inu yówa əhién ogyá, igyí ahapú amu amándié ənó. Bətswi a, ileyi Sakariasu. ¹⁰ Bréa əde əhién amu ogyá wa á, ədəm áni bəyo ətswékpá inu féé bvlí kpankpá bvdé mpái bo.

¹¹ Bulu-əbəpú əku lébelí afədile-asubwi amu gyəpisu, lé iwi əwan súná Sakaria. ¹² Bréa olowun Bulu-əbəpú amu a, əlowan, ifú lowie mó ayeto. ¹³ Inu Bulu-əbəpú amu lébláa mó əbée, “Sakaria, mánya ifú! Bulu lanú fú isú. Fú ká obénya omé kwí obi yinhé há fú. Dinka mó dá ‘Yohane.’” ¹⁴ Obi ánfí kwí bðwa mlı ədwé, wá mlı ansigyi. Ibówa ahá tsotsaotsa é ansigyi. ¹⁵ Tsúfē kebi ámu əbóbwé əha kpənkənti Bulu ansító. Nta bvhé kuku máda mó ənó ekekekeke. Əje Wankihé əbóbulá mvtə tsú bréa əbu mó yin iwtə. ¹⁶ Əbéha Israelfə tsotsaotsa bédamlí kləntə ba amu Wíe Bulu wá. ¹⁷ Bulu ənósú ətəpó Elia túmi pú mó ənjé bétiá mvtə. Obégya ani Wíe nkpá bá. Əbéha abí así bðdwé amu abí, əbédamlí ahá áni bvtəkúsú lú Bulusu agywun, ibwe fé yile abwəpú klé, méni əbélá ahá yáí wankláán há ani Wíe.”

¹⁸ Sakaria léfité Bulu-əbəpú amu əbée, “Ntə nápvbí áni asón ánfí ibéba móto? Tsúfē mía ká anlapon.”

¹⁹ Inu Bulu-əbəpú amu lébláa mó əbée, “Mí dá gyí Gabriel. Bulu ansító olípó ngyi. Mvlawá mí əbée, mbébláa fú asvn wankláán ánfí. ²⁰ Tsú nde pónya ekeá asón ánfí ibéba móto á, fótə omúmu, tsúfē fomjəhó mí asvn blihé ánfí ibéba mó brétá anfisv gyí.”

²¹ Iləbwé ali á, iməwánki ahá ámoo bvlí bugyo Sakaria amu tóá svá alawá əpá ətswékpá obutótó inu ali. ²² Bréa əledali ba a, alató omúmu. Mó su bowun áni alawun təkv obutótó inu. Inia əmetálí tóí su á, ələpu mó ibi móa mó nwun bláa amu asón.

²³ Sakaria létsiá ətswékpá inu yófon ekeá əleha Bulu igyí tá, oleyinkí yó wóyí. ²⁴ Nke ámu əma a, Elisabet lénya omé, tsíá əján iwi alu tsra anu kéké. ²⁵ Elisabet léblí əbée, “Ini mí Wíe Bulu labwé há mí ní. Alawun mí nwé, dinkí nsúpa lé mísó aháto.”

Yesu Kwí Iwi Asón

²⁶ Bréá Elisabet əmē ləhə tsra asie á, Bulu lówa mu əbəpəu Gabriel wúlu kvá ibu Galilea əmáttó, bvtetí mó Nasaret. ²⁷ Bulu lówa mu obitebí əkvá əməkvdí oyin wá ki, bvtetí mu Maria wá. Alí bré ámutə bvdəpəu obitebí ámu há oyin əkvá bvtetí mu Yosef, ogyi owié Dawid mu na bée otsia. ²⁸ Bulu-əbəpəu amu léba Maria wóyító bəha mu itsiá, bláa mu əbée, “Bulu lagyi fə bvale, alahíé yúlá fú!”

²⁹ Asón ánfí leha Maria légyiggyáa, əlefíté mu iwi əbée, “Ngya nt̄ itsiá odu əhá ánfí lahá mí alí?” ³⁰ Bulu-əbəpəu amu lébláa mu əbée, “Maria, mánya ifú. Bulu lahíé yúlá fú!” ³¹ Ki, fénya əmē kwíú obi yinhé. Dinka mu dá ‘Yesu.’ ³² Əbóbwé əha yilé. Béti mu Əsósóvsú Bulu mu Bi. Anı Wíe Bulu əbeyáa mu mu nain Owié Dawid obiású. ³³ Obégyi iwíe Yakob* wóyísú bré féeétó. Mu iwiegýi mőəmə ənó ekekeeké.”

³⁴ Maria léfité Bulu-əbəpəu amu əbée, “Nkálı əbóbwé asa íni əbéba mótó, tsúfē mmeyín oyin.”

³⁵ Bulu-əbəpəu amu léle mó ənó əbée, “Əhe Wankihé əbéba fuṣu. Əsósóvsú Bulu ámu túmi bóbun fuṣu. Inı su ahá béti Obi wankihé amúv fókwí ámu bée, ‘Bulu mu Bi.’” ³⁶ Ki, fú obusuanyin Elisabet kúráá əbá békwi obi yinhé mu tsidéhen anfito. Ahá bée, megyí ətsi kwíipó ogyi, támé mu əmē laha tsra asie dodo. ³⁷ Tsúfē tötə mədón Bulu bwé!”

³⁸ Inı Maria lébláa Bulu-əbəpəu amu əbée, “Bulu osúmbi ngyi. Ibá mótó ha mi fē alia fablí.” Inı á, Bulu-əbəpəu amu lénatí sí mu.

Maria Léyesindá Elisabet

³⁹ Nke ámutə á, Maria lókvá ató, wa əsa yó Yudea abusu wúlu kvtó. ⁴⁰ Mvó olowie Sakaria wóyító há Elisabet itsiá. ⁴¹ Elisabet lénya nú itsiá ámu alí kebi ámu lékan iwi mu iwtó, Əhe Wankihé ləbulá mótó. ⁴² Inı ələkplón blí əbée, “Bulu layúlá fú atsi féeétó. Alayúlá fú iwtó obi ámu é.” ⁴³ Iyé! Mí Wíe mu yin onutó lába mí wá á? Ntogyi sú Bulu lawá mí numnyam anfí odu? ⁴⁴ Ki, nenyanyú fú itsiá ámu alí obí ámuv əbu mí iwtó ámu lékan iwi ansigýisú. ⁴⁵ Bulu layúlá fú, tsúfē fahogyi ání tóá alahíé há fú əbéba mótó.”

Maria Bulu Kanfú Ilv

⁴⁶ Inı Maria lówa ilu əbée,

“Mí əkláa dé mí Wíe Bulu kanfú.

⁴⁷ Mí Nkpa Əhópú Bulu lahá ansí de mí gyí.

⁴⁸ Tsúfē alakáín mí mu osúmbi ání əma tötə bwetósú, wun mi nwé. Tsú séi puya a, abí-aná féeé békli bée, Bulu layúlá mí.

⁴⁹ Bulu Otumípú amu labwé ató kpənkəpənti há mí.

Əlwankí.

⁵⁰ Otowun ilín kugyíkvtó

ahá ání bvtenyá mu ifú nwé.

⁵¹ Alapú mu túmi bwé ató akpənkəpənti, pódá iwi atsupú nwuntó asón sáin.

⁵² Alakplí awié mbíású, tsú ahá ání buma tatə bwetá fóá.

⁵³ Alahá ahiánfó bamlí iwi anyapú, há iwi anyapú banátí əlkpan.

⁵⁴⁻⁵⁵ Alakpá mu asúmpó Israelfó.

Əmetan ání əleblí əbée, mówun anı anáin Abraham mu abí-aná nwé bré féeé, fée alia əlebláa amú.”

* 1:33 Israelfó gyí Yakob abí-aná.

Ali Maria lómpo mu ilu ámu onó ní. ⁵⁶ Oletsiá Elisabet wá fé tsra asa asa oleyinkí yó wóyi.

Asú Óbaápí Yohane Kwí

⁵⁷ Bréá Elisabet lóbékwí á, olékwí obi yinhé. ⁵⁸ Mu abusuafó pú mu aba bonu áni aní Wíe Bulu lahié wun mu nwé. Mú su ansí légyi amó fée.

⁵⁹ Obí ámu lénya ndawótsví á, mu iwisu ahá beba mu obuto olékpá, abutin mu keté, dinka mu dá. Teki bee abupu mu si dá Sakaria dinka mu, ⁶⁰ támē mu yin lébláa amó obéé, “Ó-o! Mlidinka mu Yohane.”

⁶¹ Ahá ámu bebláa mu bee, “Anumókónú abutí fú obusuanyin akuku ali ki.” ⁶² Inv hóbwe mu si ibi, fíté mu alia bútú kebi ámu.

⁶³ Sakaria lóbewé ibi obéé buntsú tókv ha mu amuwlanlín mó dinka mósú, oléwanlín obéé, “Mu dá gyí ‘Yohane.’” Ilofwie amó fée. ⁶⁴ Invonu mu odandu lesankí, olotói kánfú Bulu. ⁶⁵ Ifú lekitá apíó aba ámu fée. Ali asón ánfí lekleí wá Yudea abusú awílu amó fée. ⁶⁶ Ḍhagyíha áni olonu asón ánfí léfité mu iwi obéé, “Ntó obí kebi ánfí obóbwé ekekú?” Tsúfí lówankí amó áni Bulu ibi dín musu.

Sakaria Bulu Kanfú Ilv

⁶⁷ Inv á, Ḍjé Wankihé lóbulá Sakariat, oléwa asón áni Bulu lapóhá mu bli bi.

⁶⁸ Obéé,

“Mlíha akanfu aní Wíe Israel Bulu.

Tsúfí alabele mu ahá, há anulagyí iwi.

⁶⁹ Alalé Ḍhápu Ḍwónlínpú akú

tsú mu osúmpó Owíe Dawid abusuantó há aní.

⁷⁰ (Fé alia oléblí tsón mu onósó atóipó wankihé amusú tswí dodoodo.)

⁷¹ Obéé, méle aní tsú aní alupú
pó ahá áni bútamafia aní ibitó.

⁷²⁻⁷³ Obéé, mówun aní anáin nwé.

Oméetan mu ntam wankihé amúó oléka há aní náin Abraham amusú.

⁷⁴ Obéé, méle aní tsú aní alupú ibitó,

méní abétalí súm mu, animéenya adún ifú.

⁷⁵ Obéha abóbwé mu ahá,

bwé yilé mu ansísú aní nkpató fée.

⁷⁶ Mí bí, fú mó á, ahá béti fú bee, ‘Osósúósú Bulu ámu onósú atóipó.’

Tsúfí fégya aní Wíe nkpa,

lá akpa há mu.

⁷⁷ Fébláa mu ahá fe, Bulu obétalí hó amó nkpa
tsón lakpansikíésú.

⁷⁸ Aní Wíe Bulu nnewúun su

Kristo amu obédali ffé owí tsú osúsú ba aní wá.

⁷⁹ Obówankí wólí ahá ámuó buntsie oklúntó pú lowu akpasú ámu féesú.
Obékpá aní tsón iwilwii akpasú.”

Inv Sakaria lópumó mu asón onó ní. ⁸⁰ Kebi ámu lédan, nya Ḍjetó Ḍwónlín. Oletsiá dimbísó alii yófun ekeá oléle iwi Ḍwan súná Israelfo.

2

Yesu Kristo Kwí (Mateo 1:18-25)

¹ Ali bré ámtó á, Roma owíe dehen Augusto lówa mbla obéé, bukláa ahá áni bubu Romafó asi fée, abuwlanlín amó adá. ² Múgyí ahákla gyankpapu

ní. Ali bré ámuto á, oyin əkvá bvtetí mu Kirenio dé Siria əmású gyí. ³ Iní su əhagyíha lóyo dá əwanlínkpá mu onutó wúluto.

⁴ Yosef é lkusú tsú Nasaret wúlu ání ibv Galilea əmájtó dó yó Yudea əmájtó, Owie Dawid wúluto Betlehem. Tsúfél Owie Dawid mu na ógyi. ⁵ Mu María amúú bapóhá mu bée otsía, ona odwinsu ámu nyó lóyo dá ámu əwanlínkpá. ⁶ Bréá buvu Betlehem inú á, ikwí lekan Maria, ⁷ ələkwi mu bití, oyin oyin. Əlekiklú mu wá tatidató, pú mu tswi mbwi atogyihé dákato, tsúfél buomenya otsiákpá afó əswíkpá.

Akúfa Akpapú Pú Bulu-abəpv

⁸ Ali bré ámuto á, akúfa akpapú akv buvu inú fún dimbító, buvde amú akúfa iwi gyo onyé. ⁹ Bulu-abəpv léle iwi əwan súná amú, Bulu numnyam lówankí wólí amúsú. Mó su ifú lehié kítá amú. ¹⁰ Inú á, Bulu-abəpv amú lébláa amú əbée, “Mlumánya ifú! Mlikí, napó asón wankláán ání ibwá mlha oyító ahá fée ansigýi ba ml. ¹¹ Nde bakwú nkpa Əhópo, aní Wíe Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amú) há mlí Owie Dawid wúluto! ¹² Tóá mlópbí mu gyí, mlówun kebi bəbwé əkvá bapú tatida kíklí mu iwi, əda mbwi atogyihé dákato.”

¹³ Ətsawle pé á, Bulu-abəpv tsatsaotsa heba betsiá Bulu-abəpv amuto, buvde Bulu kanfú bée,

¹⁴ “Mlha apu numnyam ha Buluá abu əsósúúsú!

Iwi ilwii ahá ání Bulu ansí tegyi amú iwi əsvlósú.”

¹⁵ Bréá Bulu-abəpv amú beyinkí yó əsósú á, akúfa akpapú amú bəbláa aba bée, “Mlha ayə Betlehem, aye kí itó ánfi laba, Bulu lalé súná aní ánfi.”

¹⁶ Iní su bəwa əsa yó. Lélé á, bowun Maria mua Yosef pó kebi bəbwé amú, əda mbwi atogyihé dákato. ¹⁷ Bréá bowun kebi amú a, bəle mu iwi asón amúú bonu amú blí. ¹⁸ Akúfa akpapú asón ánfi lówa ahá ání bonu mó fée wánwan. ¹⁹ Támé María mó lékitá asón amú fée wá nwuntó, tsíá gywín mó iwi. ²⁰ Bréá akúfa akpapú amú beyinkí boyó á, buva buvde Bulu adábi da, kánfú mu, asón amúú bonu pó itó amúú bayówun fée ali amúú Bulu-abəpv amú lébláa amú amú sv.

Yesu Idá Dinká

²¹ Kebi ámu obuto əleké á, betün mu keté, dínká mu dá Yesu. Idá ánfi Bulu-abəpv amú léha mu asa mu yin lénya mu əmé ní.

Yesu Pvya Bulu Ətswékpá

²² Bréá mu akwíipú bógyoráa iwi Mose Mbla ənó ləfun a, bəpv mu dó yó Yerusalem, pú mu yópv wá Bulu ibító. ²³ (Tsúfél bəwanlín wá Mose Mbla ámuto bée, “Ilehián ání Israelfə bəpv amú bití okugyíəkvá há Bulu.”) ²⁴ Mó su boyóbə afədię amú Mbla amú ənó. Abródvma anyə ntéé aklobi anyə bəpvbá ali afədię ánfi há Bulu.

²⁵ Ali bré ámuto á, oyin dehen əku bu Yerusalem, bvtetí mu Simeon. Yilé əbwepú ógyi, otényá Bulu ifú. Əjə Wankihé bu məsə, otsie ogyo bréá Bulu abəpv Əlepó ba mu ahá Israelfə. ²⁶ Əjə Wankihé amú léle súná mu ání omóowu, yófun bréá alawun Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amú) asa. ²⁷ Əjə Wankihé amú léha Simeon lóyo Bulu ətswékpá wünsinésú. Ali bré ámuto á, Yesu akwíipú baba mu amändié ánfi əbwekpá fée aliá Mose Mbla amú leblí. ²⁸ Inú Simeon lóha kebi bəbwé amú, əlekantó Bulu əbée,

²⁹ “Mí Wíé! Asón amúú feblí tswi amú laba móttó.

Séi mó á, mí fú osúmbi anfí nétalí wú iwlwiitó ngya.

³⁰ Tsúfél mí onutó napó mí ansíbi wun Əlepó amú.

³¹ Fú onutó falá mu bwé ahá fée ansító.

32 Wanki ogyi, əbélé fú súná ahá ání bvmegyí Israelfo,
pó numnyam ba fú ahá Israelfo.”

33 Asón ánfi Simeon léblí tsú kebi bəbwé anfi iwl kha ənjó lobwie mu akwiúpó. 34 Simeon lóyulá amú, əlebláa obí mu yin Maria əbée, “Ina kebi ánfi su Israelfo əfan bédida, əfan é bélí. Osúna ogyi tsú Bulusu, ahá bókvusú líi mvsu. 35 Ini su Bulu əbéha ahá tsətsətsə kluvnsu asón bélín əwan. Fú é á, awirehó békue kítá fú kluv. Ibóho fu əsin fé ədayi iya anya bakpié yi fu.”

36 Ətsi dehen əkvá ogyi Bulu ənású ətáiþú é bu inu. Mu dá gyí Hana. Mu si gyí Fanuel, otsú Asa abusuanta. Ətsi dehen anfi mva mu kulu betsiá aba nifinsienó, mu kulu lówu. 37 Olosu ısvura alu bəfun bréá ələhə nfi adukwe-na (84). Ələp Bulu ətswékpa wunsinésú inu mlí mu ədikpa, əde Bulu súm, klí ənó, bó mpái əpa múa onyé. 38 Mu é əledalí ba békantví Bulu, bli kebi bəbwé amu iwl asón súná ahá ámúv bvdé Yerusalemfo ıwígyí əkpa kí amu.

Yesu Yinkia Ya Nasaret Wíluto

39 Bréá Yesu akwiúpó bəbwé amándié ámu tá Bulu mbla ámu ənó á, beyinkí kplí yó amó wúluto Nasaret, Galilea əsvlósu. 40 Kebi ámu lédan, nyá əwvnlin, nyá nyánsa, Bulu é lóyulá mu.

Yesu Bv Bulu Ətswékpa

41 Yesu akwiúpó bvtetsiá yó Yerusalem yégyi Israelfosu Katsvn Nke offigiyofi. 42 Bréá Yesu líha nfi dýanyo á, mva amónyo bøyø nké ámu ogyíkpá fé alia bvtøyá yá. 43 Bréá begyi nké ámu tá beyinkí á, Yesu akwiúpó bvməbi ání alasín inu. 44 Bükí bæe mva mu abanyo ná. Mú su benatí əkewvöle owító asa bəwa mu dunká apió abato bı. 45 Bréá bodunká mu kásíán á, beyinkí yó Yerusalem, yódunká mu. 46 Əke sáásí a, boyowotí muvsu Bulu ətswékpa wunsinésú inu. Otsie Mose mbla asunápó wá, əde asu yáa amó asóntó, əde amó asón fité. 47 Ənó lobwie ahá ání bvbv inu fée, tsú alia əde asón ámu ası nu pú alia əde mu ənó le. 48 Ənó lobwie mu akwiúpó bréá bowun mu. Mu yin léfité mu əbée, “Mí bí, ntogyi su fabwé anı ali? Mía fó sínyo ansí lapé anidé fú dunká.”

49 Inu Yesu léfité amó əbée, “Ntogyi su mlidé mí dunká? Ilehián ání mlébi ání mí Sí wóyító nétsiá.” 50 Támé mu akwiúpó bvmoru asón ání əde amó bláa ası.

51 Mva amónyo beyinkí yó Nasaret, əleba iwiásı há amó. Maria lékitá asón ámu fée wá kpawunuto, tsíá gywín mu iwl. 52 Yesu lédan, wa əwvnlin, nyá nyánsa, Bulu múa anyánkpósa fée ansí legyi mu iwl.

3

Asú Əbəpó Yohane Bulu Asón Əkanda

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Yohane 1:19-28)

1-2 Roma owié dehen Tiberio iwiggyi ofi dýanúsito á, Bulu lébláa mu igyi əhapó Sakaria mu bi Yohane dimbísú əbée, ədáá mu asón əkan. (Ali bré ámutó á, Pontio Pilato dé Yudea əmásó gyí. Herode dé Galilea əmásó gyí. Herode mu dehen Filipo é dé Iturea pó Trakoniti əmásó gyí, Lisania é dé Abilene əmásó gyí. Bulu igyi əhapó dehen ání bvbv inu ali bré ámutó é gyí Hana múa Kaifa.) 3 Mú su Yohane léki Yordan bvnkpa ənó, əde əkan da bli əbée, “Mıldamlı kluvnto, amlısı lakpan bwé. Bulu osikie mli, ambə mli asú.”

4 Bulu ənású ətáiþú Yesaia lówanlin Yohane iwl asón wá mu əwvlító əbée,
“Əkv dékplvn dimbísú əbée,

‘Mlıla anı Wíe əkpa.

Mlitswii ikpa ha mu!
 5 Mlitin bvnkpa kugyikv,
 amlibwiebwie abv mva nkuku fce.
 Mlitswii ikpa,
 amlila mvsó wankláán.
 6 Ahá fce bówun Bulu nkpahó.” ”
 7 Odóm beba Yohane wá bce, obó amó asú. Olefité amu obéé, “Abé abí-aná, ntó gyá mli, mlisri Bulu isvbítí ámoo ibá ámu? 8 Mvnmú mliswie abí odua ibósuná áni lélé mliladámlí klvnto. Mlumáki mliaa, mli nain gyí Abraham. Ndé mli bláa mbéé, Bulu obétalí há abwi ánfí ibédamlí Abraham abí-aná.
 9 Sái á, Bulu lapó efé yi nyí-atsitsitó. Oyígoyí áni imoswie abi wankláán á, bókun mó dá, wá mv fce ogýá.”

10 Odóm amu bfité Yohane bce, “Ntó mée abwéé?”
 11 Yohane lébláa amó obéé, “Fóá fvbu atadé anyo á, pu kvle ha ohá áni oma kvkv. Fvá fvbu atogyihé é bwe mu ali.”

12 Lampó ahópu akv é beba asú obókpá. Befité Yohane bce, “Osunápú, ntó ilehián áni abóbwé?”

13 Yohane lébláa amó obéé, “Mlumátsví dinká ahá. Mliho tóá bce mlíhó.”

14 Isá akopú akv é bfité Yohane bce, “Ani é mé, ntó abwéé?”

Yohane lébláa amó obéé, “Mlumápu ówvnlin swíi ohaa kóba, ntéé wá afunu dinká ohaaasv. Mli akatua igyí mli ansí.”

15 Iná amó ansí din Kristo amvsu, bvdé mu okpa kú su á, imowánkí amó ni Yohane gyí Kristo amu. 16 Mó su Yohane lébláa amó obéé, “Ókvá odvn mi bv omá obá. Mmofvn áni nésankí mu ntvkvta ofé kóráá. Mí mó á, ntsu ndepvbó mli asú. Mu obópu Óhe Wankihé pó ogýá bó mli asú ní. 17 Óde mu ilín, obópfúní ntéte lé ayó ámu. Obékpa ayó ámu wá mu oduduto. Táme obéfei ofuníkpá iuv wankláán, kpá ntéte amu wá ogýá áni itamadunto.” 18 Yohane léda asón wankláán ámu okan, bláa ahá ámu asón tsotsaotsa obéé, budámlí klvnto.

19 Isv ogyipú Herode laswi mu dehen Filipo mu ka Herodia tsía, trá bwe lalahé tsotsaotsa tsía móvtó. Mó su Yohane lékiná há mu. 20 Mvám idvn kóráá gyí, Herode léha bkitá Yohane wá obu.

Yesu Asubo (Mateo 3:13-17; Marko 1:9-11)

21 Bréa Yohane dé ahá ámu asú bo á, Yesu é léba, Yohane lóbo mu asú. Bréa Yesu dé mpái bo á, nwulótáa lefinkí, 22 Óhe Wankihé lédamlí fe abródvma, kplí bogyonká mvsu. Óme ku lotsu osósó obéé, “Fúgyí mí bíá ntodwé, mi ansi téhíé gyi fv iwi ní.”

Yesu Andin Ilintó (Mateo 1:1-17)

23 Bréa Yesu lóho fé nfí aduasa á, olefi Bulu asón okanda asi. Ahá mu bvgin áni Yosef mu bi ní. Yosef mu sí gyí Eli. 24 Eli mu sí gyí Martat. Martat mu sí gyí Lewi. Lewi mu sí gyí Melki. Melki mu sí gyí Yanai. Yanai mu sí gyí Yosef. 25 Yosef mu sí gyí Martatia. Martatia mu sí gyí Amos. Amos mu sí gyí Nahum. Nahum mu sí gyí Hesli. Hesli mu sí gyí Nagai. 26 Nagai mu sí gyí Mahat. Mahat mu sí gyí Martatia. Martatia mu sí gyí Semein. Semein mu sí gyí Yosek. Yosek mu sí gyí Yoda. 27 Yoda mu sí gyí Yohanen. Yohanen mu sí gyí Resa. Resa mu sí gyí Serubabel. Serubabel mu sí gyí Sealtiel. Sealtiel mu sí gyí Neri. 28 Neri mu sí gyí Melki. Melki mu sí gyí Adi. Adi mu sí gyí Kosam. Kosam mu sí gyí Elmadam. Elmadam mu sí gyí Er. 29 Er mu sí gyí Yosua. Yosua mu sí gyí Elieser. Elieser mu sí gyí Yorim. Yorim mu sí gyí

Martat. Martat mu sī gyí Lewi. ³⁰ Lewi mu sī gyí Simeon. Simeon mu sī gyí Yuda. Yuda mu sī gyí Yosef. Yosef mu sī gyí Yonam. Yonam mu sī gyí Eliakim. ³¹ Eliakim mu sī gyí Melea. Melea mu sī gyí Mena. Mena mu sī gyí Martata. Martata mu sī gyí Natan. Natan mu sī gyí Owie Dawid. ³² Owie Dawid mu sī gyí Yisai. Yisai mu sī gyí Obed. Obed mu sī gyí Boas. Boas mu sī gyí Salmon. Salmon mu sī gyí Nahson. ³³ Nahson mu sī gyí Aminadab. Aminadab mu sī gyí Admin. Admin mu sī gyí Arni. Arni mu sī gyí Hesron. Hesron mu sī gyí Peres. Peres mu sī gyí Yuda. ³⁴ Yuda mu sī gyí Yakob. Yakob mu sī gyí Isak. Isak mu sī gyí Abraham. Abraham mu sī gyí Tera. Tera mu sī gyí Nahor. ³⁵ Nahor mu sī gyí Serug. Serug mu sī gyí Reu. Reu mu sī gyí Peleg. Peleg mu sī gyí Eber. Eber mu sī gyí Sala. ³⁶ Sala mu sī gyí Kainan. Kainan mu sī gyí Arfaksad. Arfaksad mu sī gyí Sem. Sem mu sī gyí Noa, Noa é mu sī gyí Lamek. ³⁷ Lamek mu sī gyí Metusela. Metusela mu sī gyí Enok. Enok mu sī gyí Jared. Jared mu sī gyí Mehalaheel. Mehalaheel mu sī gyí Kenan. ³⁸ Kenan mu sī gyí Enos. Enos mu sī gyí Set. Set mu sī gyí Adam. Adam é mu sī gyí Bulu.

4

Yesu Isóki

(Mateo 4:1-11; Marko 1:12-13)

¹ Bréá Yesu léyinkí tsú Yordan ntsu ḥnó á, Ḏhe Wankihé ləbulá muṭo, ləkpa mu ya dimbisú. ² Bréá obv iṇv á, Ḏbunsám létsiá bəso mu kí nké advana kéké. Yesu mégyii tətə nké ámvtə fée. Mú su bréá nké ámu ləmo ḥnó á, akón híe de mu.

³ Inv Ḏbunsám ləbláa mu ḥbée, “Ní Bulu mu Bi fügyi á, mórmó ha ibwi ánfi idamli bodobodo.”

⁴ Yesu lélé mu ḥnó ḥbée, “Bəwanlín wá Bulu asún ámvtə bēe, ‘Megyí atogyihe wole nyankpusa ogyii tsia nkpa.’”

⁵ Ḏbunsám lópu mu ya ibv fúahé kvsu. Olosuná mu oyító iwíe ogyíkpá fée ḥtsáwule pé. ⁶ Móvə oləbláa mu ḥbée, “Nópu ḥomá ánfi fée túmi pú amó numnyam há fú, tsúfē mí ibito bapuwá. Ḏhá ání ndeklé a, mu nápuhá. ⁷ Mó su ní fosum mí á, nápu mó fée há fú.”

⁸ Yesu ləbláa mu ḥbée, “Bəwanlín wá Bulu asún ámvtə bēe, ‘Da akpawunu ha fú Wíe Bulu. Mu nkvlé fu súm.’”

⁹ Ḏbunsám ləkpa mu ya Yerusalem, oləpu mu yélí Bulu ḥtswékpá obu ámu ḥtántra. Inv oləbláa Yesu ḥbée, “Ní Bulu mu Bi fügyi lélé á, tu kpayi.

¹⁰ Tsúfē bəwanlín wá Bulu asún ámvtə bēe, ‘Bulu ḥbéha mu abəpu békí fvsu. ¹¹ Békpatá fú ibitə, méní fó yabi méeda ibwi kkvusu.’”

¹² Yesu lélé mu ḥnó ḥbée, “Betrá wanlín bēe, ‘Mákapó fú Wíe Bulu kí.’”

¹³ Bréá Ḏbunsám lómo isóki anfi fée ḥnó á, oləku nátí sí mu asa.

Yesu Gyumagyihé Asitsuá Galilea ḥmátó

(Mateo 4:12-17; Marko 1:14-15)

¹⁴ Ḏhe Wankihé túmi ləkpa Yesu, oleyinkí yó Galilea ḥmátó. Mu iwl asún lekléí wa ḥomá ámu féeétó. ¹⁵ Oletsiá súná ató Yudafə ofiakpa, ahá ámu féeékən fú mu.

Bvəməhə Yesu Mu Wúluto

(Mateo 13:53-58; Marko 6:1-6)

¹⁶ Inv Yesu léyinkí bá Nasaret, ḥtínéá oletsiá dan. Fé alia otetsiá bwé á, oləyə Yudafə ofiakpa əkpúnú ədaké. Bréá oləkvusú yélí amú ansító ḥbékla

Bulu asún á, ¹⁷ botsu Bulu ənású ətápó Yesaia əwvlú há mu. Əlesankí mű á, olowun ətinékuvá bəwanlín wá bęe,

¹⁸ “Ani Wie Bulu ladá mí ofili.

Inu su mu Əjé bu misu.

Alalé mí əbée, ndáa asun wankláán ámu əkan suna ahá ání buvma tətə.

Əbée, mbébláa nkpbí mbée, masí amó iwi há amó.

Mí ambla ansibi abwiepó mbée, mabwíi amó ansibi.

Əbée mbébláa ahá ání buvde amó ipiantə wa é mbée, malé amó ipiantə.

¹⁹ Fówun mí amblı mbée,

ani Wie ahá nwewúunbi lafun.”

²⁰ Inu olokuntá əwvlú ámu, yínkia ha mósú əkípu, əlswaí tíá ası. Ahá amúú buvu ofiakpa inu ámu fée besi buvde mu kú díin. ²¹ Inu Yesu lébláa amó əbée, “Nde, Bulu asun wanlínhé anfi laba móttó. Mú mlulanú á.”

²² Ahá ámu fée bonu asun wankláán ámuú lledalı mu ənó ámu. Ənó lobwie amó, befité bęe, “Megyí Yosef mu bi ámu ni?”

²³ Yesu lébláa amó əbée, “Nyin ání mléha mí yébi anfi mliaa, ‘Ilə ətsapó, tsa fú iwi!’ Mlélabláa mi mliaa, ‘Bwe ató ámuú anilanú ání fódebwé Kapernaum amu fú wúluto nfi é.’ ” ²⁴ Inu oleyinkí bláa amó əbée, “Ənkwalı nde mlı bláa. Butamahə Bulu ənású ətápó əkvku asún mu wúluto.

²⁵ “Mlinu, Bulu ənású ətápó Elia bísu á, nyankpu mótswíe nfinsa múa ifun kéké. Akón lehie ba Israel əmató fée. Ilə móttó ání asúrapu tsətsəatsə betsiá Israel əmató alı bré ámutə, ²⁶ támē Bulu méha Elia əyo amútó əkvku wá. Əsurapu əkvá əbu Sarefat wúluto, Sidon əmató nkule wá əleha mu əloyo. ²⁷ Ilə pepe alöpü tsətsəatsə é betsiá Israel əmató Bulu ənású ətápó Elisa bísu. Támē əmeha əkvku iwi meplí, dən Naaman ání otsú Siria nkule.”

²⁸ Əbló lehie kítá ahá ámuú buvu ofiakpa inu ámu, bréá bonu Yesu asun blihé anfi. ²⁹ Bəkusú gya mu dálı amó wúluto. Wúlu amu idün buvsu. Begya mu alı yówie wúlu amu ənó, bęe abuwuta mu wa tsonkolito. ³⁰ Yesu lénatí tsun amótó yó stínéá əyo.

Yesu Əjə Laláhe Gyáa

(Marko 1:21-28)

³¹ Inu Yesu lékpíl yó Kapernaum, Galilea wúlu kuto. Olosuná amó ató amó ofiakpa əkpónú ədaké. ³² Mu atosunáhé lobwie amó ənó, tsúfə olosuná amó ató túmisu. ³³ Oyin əkvu bu ofiakpa inu, ənjə laláhe bu mvsu. Ələkpłón bli əbée, ³⁴ “Ki mi! Yesu Nasaretyin, amansu bu ania fonyo nsiné? Ntée anı əhkpa febá lóó? Nyin əhá oduá fúgyi. Fúgyí Bulu Əha Wankihé amu ni!”

³⁵ Yesu lókpłón wa ənjé ámu əbée, “Kpa ənó bun, afudalı mutə.” Inu ənjə laláhe amu lefin oyin ámu dá ahá ámutə inu, dálı mutə. Tətə məbwé mu.

³⁶ Ənó lobwie amó fée, befité aba bęe, “Amansu ni? Oyin ánfı bu túmi, ədekplón wa ənjə laláhe, idə mu bu, dálı ahátó?” ³⁷ Mu iwi asún lekleí wá əmá ámu féeétó.

Alöpü Tsətsəatsə Tsa

(Mateo 8:14-17; Marko 1:29-34)

³⁸ Yesu lédalı Yudafə ofiakpa inu yó Simon wóyító. Əloyə á, owisó lakítá Simon mu sia tsihé, əda kíñkíñkín. Bebláa Yesu bęe, ogyií mu buvalə.

³⁹ Yesu lókpukpé tú ətsi ámu, ələkpłón wa owisó ámu əbée, ikúsú mvsu. Inuñu lókvsú mvsu, ətsi ámu lókvsú bwé amó afəótó.

⁴⁰ Bréá owí deta á, ahá bəsvrá amó ahá ání buvde ilə ətsan-ətsan lə ba, Yesu lópü ibi dínká amúsú tsá amútó okugyíəkvu ilə. ⁴¹ Əjə laláhe bu amútó akvuto.

Yesu lókplon wa əŋe laláhe amu. Bédalı, bude okitikíti bee, "Fúgyí Bulu mu Bi ámu nı."

Táme Yesu lówa mbla wá əŋe laláhe amu ání bvmátó, tsúfé buyin ání mvgyí Kristo, (ahá ámúó Bulu ladá mu ofúli amu) nı.

Bulu Asón Okanda Yudafó Ofiakpa

(Marko 1:35-39)

⁴² Mú oyi kehe baké a, Yesu lédali wúlu amútó yó itsétó otineku. Ahá bodunká mu alu ýtu mu, bokokóli mu bee əmánatí sí amú. ⁴³ Táme əlebláa amú əbée, "Ilehián ání néda Bulu iwíegyí iwi asvn wankláán ámu əkan awúlu atráhe amu éssó. Tsúfé mó əbwékpá Bulu lówa mí ní."

⁴⁴ Inı sv oleki Yudea əmátó fée, dá Bulu asvn wankláán amu əkan amú ofiakpa.

5

Yesu Akasípó Gyankpav Tı (Mateo 4:18-22; Marko 1:16-20)

¹ Eke əku Yesu líi Genesaret paati* ənó, ahá tsatsaotsa beba boputá mu ání bónu Bulu asón. ² Olowun nkluń anyo paati ámu ənó. Aye alepú ámu bakplí yó bude amú asawutó da. ³ Yesu lódu wié kuleá igyi Simon kléto. Móó əlebláa Simon əbée, osún mó kpalobí dinka ntsusuv. Inu oletsia móttó súná ahá ámu ató.

⁴ Bréá əlató tá á, əlebláa Simon əbée, "Mlípla əklun amu ya okluklúkpá, amliyətsví asawu le aye."

⁵ Móó Simon lébláa mu əbée, "Owíé, anilóbwe kásíán ígye onyé fée, animénya tóto. Táme inia fée ayó, sv náyotsví asawu amu." ⁶ Bréá bojótsví asawu amu a, bélé aye tsatsaotsa. Mó sv asawu amu lówa tutú bl. ⁷ Inu bəbwé ibi tí amú agyómá ayəbá ámúó bvbv əklun nyəosito ámu bee bvbétsa amú. Beba betsa amú, bélé aye amu bólá nkluń anyo ámu dédéédé, ideklé imé. ⁸ Bréá Simon Petro lówun mó ali á, əlelda akpawunu Yesu ayabito, bláa mu əbée, "Mí Wié, mákpavkpé mantáa mi! Lakpan əbwépú ngyi."

⁹ Tsúfé aye amúó balé ámu lówa mva mu aba ámu wánwan. ¹⁰ Alı kén ilowa Sebedeo abí Yakobo mva Yohane, bugyi Simon agyómá ayəbá ámu é wánwan ní.

Móó Yesu lébláa Simon əbée, "Mánya ifú! Tsú nde pöya a, anyánkpósa félé." ¹¹ Simon mva mu aba ámu benya plá nkluń amu besi otsubúno ali, besi tógyító tswí, kplá buo Yesu.

Ilə Pepe Əlopó Oku Tsa

(Mateo 8:1-4; Marko 1:40-45)

¹² Eke əku Yesu bu wúlu kusv, ilə pepe əlopó əku lówun mu. Inu əlebeda akpawunu, pö əsvükpi yi əsvülto, kókóli mu əbée, "Owíé, ní fótsulá á, fétalí há mí iwi bëpli."

¹³ Yesu létinkí ibi da mu, bláa mu əbée, "Natsúlá, fó iwi ıplú." Inuñu ilə ámu léja le mu iwi. ¹⁴ Inu Yesu léda mu əlá əbée, "Mábla əhaa. Natı laa afvpv fó iwi yosuná Bulu igyi əhapó, afvha mu iwígyuráto amúó Mose mbla losuná tsú ilə pepetsa iwi ámu. Igyi adánsie suna ahá ání fó iwi laplú."

¹⁵ Táme Yesu iwi asón létrá kleí yó ntíné dínká mósó. Ədəm beba mu atosunahé onukpá, ətsa amútó aləpu é ilə. ¹⁶ Táme oletsia dálı amótó bréku yó dimbísú otineku mu nkule yébo mpái.

* **5:1** Genesaret paat: Mó kén gyí Galilea əpv nı.

*Tsukvle Osínpv Tsa
(Mateo 9:1-8; Marko 2:1-12)*

17 Eke əku Yesu dé ató suná. Farisifø, Mose mbla asunápú akvá botsú Galilea pú Yudea əmátá pú Yerusalem bëba betsiá ası inu. Bulu túmi bu Yesuto há ilätsa. 18 Inu á, ayin akvá bësürá tsukvle osínpv akpasu ba. Bekleá bópv mu wíe wóyítá, pú mu tswi Yesu ansítá. 19 Odäm amu sv buomenya əkpa. Ini su bøyödö obu ámu awunso, dá mu ətuneku tíi, bekplía akpa amu tswi ahá ámutö Yesu ansító inu. 20 Bréá Yesu lówun ání bahö mu gyi a, əlebláa tsukvle osínpv amu əbée, “Opio, nasí fú lakpan kíe fú.”

21 Mose mbla asunápú pú Farisifø ámu bëblí wá nwuntö bëe, “Ma gyí oyin ánfí əde abususu blí ánfí? Ma əbetalí sí lakpan kíe ahá dvn Bulu nkylé?”

22 Yesu lébi amu agywun. Mú su əlefíté amu əbée, “Ntogyi só mlidé íni odu gywín? 23 Məməv lópən ha blí? ‘Nasí fú lakpan kíe fú.’ lóó, ntée ‘Kvsu tsu fú akpa afvñati?’ 24 Támē ndekléa mlibú ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí mbu túmi oyí ánfítö sí ahá lakpan kíe amú.” Inu əlebláa tsukvle osínpv amu əbée, “Nde fú bláa mbée, kvsu. Tsu fú akpa afvñati yo wóyí!”

25 Inuñunnu tsukvle osínpv amu lókusú líi amu fée ansítá, tsú mu akpa, ələpu əkpa oyó wóyí əde Bulu kanfö. 26 Onó lobwie ahá ámu fée. Ifú lowie amu féeétö, bëkanfö Bulu bëe, “Nde anülawun ofúla!”

*Lewi Ti
(Mateo 9:9-13; Marko 2:13-17)*

27 Mú əma bréá Yesu lédalí inu á, olowun lampóo ahópu akvá bvtetí mu Lewi, tsie mu lampóo ahókpá. Yesu lébláa mu əbée, “Bobuo mi.” 28 Inu Lewi lókusú, sí mu tógyítá əmagyáa, yóbuo mu.

29 Mú əma a, Lewi lótswi əpónú mu wóyító há Yesu. Lampóo ahópu tsətsəətsə pú aha bambá é bëba atá ámu ogyikpá. 30 Farisifø pú Mose mbla asunápú ání bvbü Farisifø ámutö bëfité Yesu akasípó amu bëe, “Ntogyi só mlia lampóo ahópu pú lakpan abwepó mlidé ibi wa gyi atá, mlidé ntá ní?”

31 Yesu léelé mu ənó əbée, “Aləpu léhián ilə ətsapó, megyí ahá ání iwi bu amu ənlín. 32 Mmëba aha wankláán ətikpá. Mboún lakpan abwepó ətikpá neba, méni bédamlí klvntö.”

*Ənóklí Iwi Asvn Fitéhë
(Mateo 9:14-17; Marko 2:18-22)*

33 Aha akvá bëbláa Yesu bëe, “Asú Əbepó Yohane akasípó bvtetsíá klí ənó bó mpái. Farisifø akasípó é bvtəbwé ali, támē fú akasípó mu budegyí, bvdenuú.”

34 Yesu léfité amu əbée, “Otsi əkpaínpó anyawíe békli ənó bréá obu amu wá? Ekekéeké! 35 Támē eke əku bëba ání békpa mu náti sí amu. Alı nkë ámutö békli ənó ní.”

36 Inu əleha amu yébi əbée, “Ohaa tamapó tati pəpwë tan tati dada. Ní əbwé mu alı á, alayintá pəpwë amu, pəpwë amu pú dada amu ansi é ımeeukanáa aba. 37 Alı kén bvtamapó nta pəpwë wá əwəlú-kpákpa kente wuhétö ní. Nta pəpwë amu ibófu fá kente amu tsítsá, yíntá kente amu é. 38 Inu su əwəlú-kpákpa kente pəpwëtö bvtəpó nta pəpwë wá. 39 Ohaa tamafíté nta pəpwësu bréá alanu dánhe. Tsúfë ətebli əbée, ‘Idánhe amu bu alé dvn.’ ”

¹ Yesu mva mu akasípó bôtsun ayó ndó kuto əkpónó ədaké. Mu akasípó amu bôpróvn ató-abí ámu kv, bôpusáa mó wí. ² Farisifó ámu akv bëfíté amó bëe, “Ntogyi só mlidé tâa ani mbla meha əkpa ání bwéewé əkpónó ədaké bwé?”

³ Yesu léfíté amú əbée, “Mlumókúkla nu tâa Owie Dawid lóbwé bréá akón de mva mu abúopu kí? ⁴ Olebitiwé Bulu osúmkpa yótsu bodobodoá bapohá Bulu igyí ba, mva mu abúopu amu begyi. Bulu igyí ahapó nkule bële əkpa bôtegyi ali bodobodo amu.”

⁵ Múvú Yesu əlomo mu asón ənó əbée, “Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí gyí əkpónó ədaké mu wie.”

Ilotsa Əkpónó Ədaké

(Mateo 12:9-14; Marko 3:1-6)

⁶ Yesu lóyo ató osunákpá Yudafó ofiakpaəkpónó ədaké bámbá. Oyin əkvá mu gyöpí ibi lawú bu inu. ⁷ Mose mbla asunápó pó Farisifó akv bëte Yesu kí bëe, əbëtsa ilə əkpónó ədaké, méní bénya mu iwi asón, poyénatí mvsu súná ahande. ⁸ Yesu yin amú nwuntó asón. Mú su əlebláa oyin ámúvú mu ibi kule lawú ámu əbée, “Kvsu beli amú ansító nfti.” Inu oyin ámu lóksu beli amú ansító. ⁹ Múvú Yesu lóbláa amú əbée, “Nde mlí fíté, ntó mbla ámu léha əkpa ání abwéé əkpónó ədaké? Yilé lóó, ntéé lalahé? Aháo əha nkpa lóó, ntéé amáó mu?” ¹⁰ Inu əledamlí kí amú fée flá. Múvú əlebláa oyin ámu əbée, “Tinkí fó ibi amu.” Olenya tinkí ibi amu ali pé, ənjé lowie móntó.

¹¹ Əbló lekitá amú, bëfíté aba bëe, “Ntó kóún abéhié bwé Yesu anfti?”

Akasípó Amu Adá

(Mateo 10:1-4; Marko 3:13-19)

¹² Eke əku Yesu lóyo yó ibusu yóbó mpái há Bulu tsú onyé yéha oyí kehe. ¹³ Mú oyí kehe a, əleti mu akasípó, əlele amútó dúanyó, əleti amú mu sumbí ayopú. ¹⁴ Amúgyí, Simon ání əledinká mu Petro mva mu pio Andrea; Yakobo mva Yohane; Filipo, Bartolomeo, ¹⁵ Mateo, Toma, Alfeo mu bi Yakobo, Simon ání ogyi iwisutsiá adunkápó əpasuata əha; ¹⁶ Yakobo əku mu bi Yuda pó Yuda Iskariot ání əlebelé Yesu há.

Yesu Atósundá Móva Ilə Tsa

(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Yesu mva sumbí ayopú ámu bekplí tsú ibu ámusu ba əsvlúv tantasu. Mu abúopu tsotsaatsa pó ədám kpoenkpoənkpoentia bôtsú Yudea əmátó, Yerusalem pó əpu ənó awúlu Tiro múa Sidonsu bëba inu. ¹⁸ Bëba bëba bonu mu asun blihé, ətsa amú il. Ahá ání ənjé lalahé de amú háan é bëba, olegya ənjé lalahé lé amútó. ¹⁹ Amú fée bekleá bôpu ibi da mu, tsúfí ənjé dedali móntó, əletsa amú fée il.

Oyula Asón

(Mateo 5:1-12)

²⁰ Yesu lótsu ansí kí mu akasípó, əlebláa amú əbée,

“Bulu layúlá mlíá mlímá tóto,

tsúfí mlíbú mu iwigyi amu ni.

²¹ Bulu layúlá mlíá akón de mlí séi,

tsúfí mléba begyi mwé.

Bulu layúlá mlíá mlidésú séi,

tsúfí mléba bómäsi.

²² “Bulu layúlá mlíá bûde mlí lu, bûde mlí gyáa le amútó, siá mlí, tí mlí ida lalahé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí sv. ²³ Ansí igyí mlí eke ámu, amlifuli

kpayi ansigyi'sv, tsúfē mlı i kəká tsə ośsv. Alí amú anáin bəbwə Bulu ənəs'v atəp'v amu nı.

24 Támē mlı ání mllanyá iwı séi, mlıgyəwı nı.

Tsúfē mlı ansigyi fée mllanyá á.

25 Mlı ání mllamwé séi, mlıgyəwı nı.

Tsúfē akón béba bəkitá mlı.

Mlı ání mlidéməsi séi, mlıgyəwı nı.

Tsúfē mléba begyi awıreho, su.

26 "Mlı ání ahá fée bvdə mlı kanfó, mlıgyəwı, tsúfē alí mlı anáin bəkanfó Bulu ənəs'v atəp'v afunupu amu é nı.

Alupódwę

(Mateo 5:38-48; 7:12a)

27 "Támē nde mlı ání mlónu bláa mbée, Mlidwę mlı alupó, amlıbwę yilé ha amú. **28** Mlyula ahá ání bvtəlwı'ı mlı, amlıbə mpái ha ahá ání bvtəs'ıa mlı. **29** Ní əha ədá fú tsvtə a, damli nyəəsı é ha mv əda. Ní əkvə əswı'ı fú tati á, wəi fú atadıe é ha mv. **30** Ní əkvə əkólı fú ató á, ha mv. Ní əkvə é otsú fú ató á, máyəhō mó. **31** Bwə ha ahá alia fudeklé fée bvbw'ee ha fv.

32 "Ní fú adwəpó nkule fvtədwé á, ipán məmə fénə? Lakpan abwəpó kórará bvtədwé amú adwəpó. **33** Ní əhá ání ətəbwé yilé há fú nkule fvtəbwé yilé há á, ntogyi sú Bulu ədáa fú ipán? Lakpan abwəpó é bvtəbwé ali. **34** Ní əhá ání fuyin ání obénə há fú nkule fvtəhá ipán a, ntogyi sú Bulu ədáa fú ipán? Lakpan abwəpó óó bvtəpó ató pan amú aba, yínkí hə mó ali. **35** Mó sú mlidwę mlı alupó, mlıbwę yilé ha amú, mlıpan amú ató, mlımáti amú ako, ménı Bulu əbékə mlı i kə tsətsətsə. Fówun mlılabwę Əsəsvüs'ı Bulu ámu abı. Tsúfē əbu awıtəle há ahá ání ató tamagyı amú ansı pú aha laláhe fée. **36** Mlbwę nwə awúnpv fée alia mlı Sí Bulu gyı nwə owúnpv.

Ilále

(Mateo 7:1-5)

37 "Mlumále ahá ilá, ménı Bulu méele mlı ilá. Mlumáha əhaa ipón, ménı Bulu é əméeha mlı pón. Mlisi mlı aba ilá kie amú, Bulu osi mlı klé kie mlı. **38** Mlha ahá tóá de amú hián, Bulu əbélahá mlı. Əbópv ató susıhə wankláán wá mó, wósvu mó, silá mó, ibbəkulá tsıtsá há mlı. Tsúfē tóá fəpvs'usu ha fú bá á, mó kén Bulu əbópvus'usu ha fv nı."

39 Yesu léträ ha amú yébi əbée, "Nsibi obwiepó əbétalí kpá nsibi obwiepó? Amú fée bvméekpa wié əbótó? **40** Əkasıpó tamadıv mv wie, támē əkasıpó əkásı bí á, ətəbwé fée mv wie.

41 "Ntogyi sú fóde ipí túkúrılıbi wúun fú bá nsibisv, támē fumədē ogyakpatín ání idın fó klésu mó wúun? **42** Ntée ntogyi sú fóde fú bá bláa fée, 'Mí pió, ha mí andunkı ipí fó nsibisv', támē fumədē ogyakpatín ání idın fó klésu mó wun? Apinabwəbí əbwəpó, gyankpa dünki ogyakpatín ámu fú nsibisv, ménı fówun ató wankláán, tálı dínkí ipí ámu fú bá klésu.

Oyi Pú Mv Abi Swiehē

(Mateo 7:6-20; 12:33-35)

43 "Oyi wankláán méetalí swié abi laláhe. Alí kén oyi laláhe é méetalí swié abi wankláán nı. **44** Tsúfē oyı-ibı bvtəpúbı mó. Bvtamakpótı kankaba okplóto oyı'sv, bvtamakpótı tsəkpvn é tunkpa iflasv. **45** Əha wankláán telé tsiátó wankláán əwan tsú mv klvntə, əha laláhe é telé tsiátó laláhe əwan tsú mv klvntə. Tsúfē tóá idvn əha klvntə, mvtédálı tsu mv ənó.

*Bvtású pó Osublítə Obuyti
(Mateo 7:24-27)*

46 “Ntogyi só mlidé mí tı mliaa, ‘Mí Wié! Mí Wié!’ táme mlitamagyí mí asón blíhésu? 47 Nósuná mli aliā ohá ání əleba mí wá bonu mí asón, gyi dinká mósv gyi. 48 Ogyi fé ohá ání əbá beyi obu á, olegyankpá kwí mó ntswiiasi əbó yótú butá, əlowa ntswiiasi ámu dinká mósv. Bréá ntsu lóbulá kítá mó á, imetalí kpínkí obu ámu, tsúfí oleyi mó wankláán. 49 Táme əhagyíha ání olonu mí asón blíhé, omegyi mósv gyi fé ohá ání oleyi mó obu əsulúsú keke, əməwa mó ntswiiasi. Bréá ntsu lóbulá wa mó á, ilobwie dá gbloo invn, yíntá fée!”

7

*Romaf̄ Isá Akəp̄ Əhande Osúmp̄ Əkv Ilə Tsa
(Mateo 8:5-13; Yohane 4:43-54)*

¹ Bréá Yesu lébláa ahá ámu asón ánfí fée tá á, əloya Kapernaum wúluto. ² Romaf̄ Isá akəp̄ əhande əkv bu inu. Əbv osúmp̄ əkvá ətehíé kle mó asón. Osúmp̄ amu délo, odekklé owu. ³ Bréá Isá akəp̄ əhande amu lónu Yesu nká á, əlowa Yudaf̄ ahande akv sísi Yesu əbée, buyókokóli mó əbetsa mó osúmp̄ amu ilə ha mó. ⁴ Ahande amu bəhie kókóli Yesu bée, “Abwí iipa, ní əkv léhián fú mbua á, mórmó oyin ánfí ní! ⁵ Tsúfí ətədwé anı pi. Muléyi anı oflakpa kúráá há anı ní.”

⁶ Mú su Yesu mua amónyo bəpu əkpa. Bréá bəta wóyí ámvətə wie tá á, Isá akəp̄ əhande amu lówa mó anyawie əbée buyéfia Yesu, abvbla mó bée, mbée, “Owíé! Máhan fú iwi, tsúfí mməfvn ání féba mí wóyító. ⁷ Nawun ání mí é mməfvn ání néba fú wá. Fú mó bli asvanku, iwi bówa mó osúmp̄ amu ənlín. ⁸ Tsúfí mí é mbu ahande akv ası. Isá akəp̄ akv é bvbv mó wóyító. Nelé ənó mbée amótá əkv ənatı á, ətenatı. Ní mbée əbá é á, əteba. Tógyítá nebláa mó osúmp̄ mbée əbwéé á, ətbwéé.”

⁹ Bréá Yesu lónu asón ánfí á, ənó lobwie mó, əledamlí bláa ədəm amóó bvbuo mó amu əbée, “Ənəkwali asón, nde mli bláa, mməkówun ohá ání əbu hógi kpənkəpənti ánfí odu Israelfətə kúráá kıl!”

¹⁰ Bréá abəpu amóó Isá akəp̄ əhande amu lówa ámu beyinkí yó wóyító a, bowun ání osúmp̄ amu iwi lawá mó ənlín.

Əsvrapu Əkv Mv Bi Tsinkı

¹¹ Əməwa əpá kuku Yesu lóyo Nain wúluto. Ədəm bvbuo mua mó akasípó. ¹² Bréá olowie wúlu ənó á, əlstu akv, bvsən fúli akpasu bəbá. Obi yinhé əkule pé ogyi há əsvrapu əkv. Ədəm kpənkəpəntiá botsú wúlu amvətə é bvbuo ətsi ámu. ¹³ Bréá anı Wíe lówun ətsi ámu a, mó asón lówa mó nwé, əlebláa mó əbée, “Másu!” ¹⁴ Móó əloyópu ibi da akpa amu, asvrápó amu besi lí. Inu əlebláa fúli amu əbée, “Çyasubi, nde fú bláa mbée, kvsı!” ¹⁵ Inu fúli amu lókvusú tsíá, wá tó bi. Yesu lópu mó wá mó yin ibito.

¹⁶ Ifú lektá ahá ámu fée, bəkanfú Bulu bée, “Bulu labəbvá mó ahá! Mó ənású ətəipó kpənkəpənti əkv lalín anitə!”

¹⁷ Yesu iwi asón ánfí lekleí wá Yudea əmá pó awúlu ání ibu nsiné inu féeétó.

*Yesu Mva Asú Əbəp̄ Yohane
(Mateo 11:2-19)*

¹⁸ Asú Əbəp̄ Yohane akasípó beyébláa mó asón ánfí fée. Mó su əlowa amótá abanyó sísi Yesu əbée, ¹⁹ buyéfíté mó bée, “Fúgyí ohá ámu əbéba amu ni, ntéé akví əha bambá əkpa?”

20 Bréá ahá ámu bëba bowie Yesu wá á, bëbláa mu bëe, "Asú Òbepú Yohane əbée abéfíté fó aniaa, 'Fúgyí əhá ámu əbëba amu ni, ntéé akú əha bambá əkpa?'"

21 Yesu létsa alëpu pó ahá ání iwi dé amú əsin tsotsaotsa alí bré ámu. Olegya ənjé laláhe lé ahátó, bwíi ansibi abwiepú tsotsaotsa é ansibi. 22 Inu əlele Yohane akasípú asún ámu ənó əbée, "Mliyinki yébláa Yohane tóá mllabowun pú múa mllabonu. Mllabowun ání ansibi abwiepú buðe ató wúun, abo buna. Ila pëpe alëpu iwi deplú, isu atínpvu buðe asún nu. Afúli buðetsinkí, ahiánfó é buðe asun wankláán ámu nu. 23 Bulu obóyulá əhá ání mí bwéhé mäküsú líi muşu."

24 Bréá abí ámu Yohane lówa sumbí ámu beyinkí bøyó á, Yesu lówa tóí tsú Yohane iwi súná ədém amu bi. Òbée, "Bréá mllédali yo dimbísú inu á, ntó əkíkpá mllíyó? Fítáa ání afú de mó tsúvun lóó? Ekekeeké! 25 Ní megyí mó á, ntó kóún əkíkpá mllíyó? Ohá ání ədídí ntsrim. Ekekeeké! Ahá ání buðedídá tati ámu odu gyi ədwé á, awié wóyí buðetsiá. 26 Mlubla mi! Bulu ənósú ətəípó mllédali yéki? Ee, Yohane ni. Ədvñ Bulu ənósú ətəípó. 27 Mu iwi asún Bulu léblí bøwanlín mó tswi bëe, 'Ki, nde obí wa gya fu nkápá. Mu əbela əkpa há fó ní.' 28 Yesu lóyo mu asúnsú əbée, "Nde mli bláa mbéé, əhagyíha ání əha tsihé lakén kwí mófun mu, támé mu é əməfun Bulu iwíegyí ámu. əkusu kóráá."

29 Aha ání bonu Yesu asún ánfí pó lampóo ahápu kóráá bowun ání Bulu asún da əkpa. Botsulá há Asú Òbepú Yohane lóba amú asú. 30 Támé Farisifó pó Mose mbla asunápó amu mó bømeha Yohane əbo amú asú. Bekiná tóá Bulu léhíhíe ha amú bwé.

31 Yesu lóyo mu asúnsú əbée, "Séi ánfi á, amendü nòpvukápó ndembá-abí ánfí? Ntó bëlian? 32 Bugyi fé nyebiá buðsie dínsu buðe aba kpolí, bli bëe, 'Anulapléi ansiyísú, mlimétsa. Mó su anulawá awírehó ibu, támé mlimósú.' 33 Mliyí fé nyebi ánfi, tsúfé Yohane léba á, oletsíá klí ənó, omoru ntá, támé mliaa, 'Ojé laláhe bu mvtó!' 34 Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi mó naba nde ató gyí, nde ntá núú. Mú é mliaa, 'Mlikí opotsuapú pó nta əbvpó. Lakpan abwépú pó lampóo ahápu onyawie.' 35 Támé əhá ání əbu Bulu nyánsa á, mu tsíató telé mó əwan."

Ətsi Lakpan Òbwépú Òkv

36 Farisiyin əkv léti Yesu ató ogyíkpá mu wóyítá. Bréá Yesu tsie əpónú ámu así á, 37 ətsi əkvá əbu wúlu amvtó, ogyi lakpan əbwépó lónu Yesu nka ání batswi əpónú há mu Farisiyin amu wóyítá. Inu olotsu mu ofobí fánfán ání ibu bía prentva wankláán əbu ba inu. 38 Əlebeda akpawunu Yesu ayabiasi, əlekpa isú yi woo. Ələpu mu ntsú fwí Yesu ayabiasi, pó mu nwunusú-imi tsítsi mó. Ələkvá Yesu ayabi pútá, tséi ofobí fánfán ámu wólí mu ayabisu. 39 Bréá Farisiyin amú əleti Yesu amu lówun iní á, əleblí wá nwunts əbée, "Ní Bulu ənósú ətəípó oyin ánfi gyí léé á, teki alawun əhá oduá ətsi ánfi gyí asa ədepú ibi da mu, tsúfé lakpan əbwépó ogyi."

40 Yesu lébláa oyin ámu əbée, "Simon, mbu asvanku bláa fu."

Simon léfíté mu əbée, "Osunápó, amansu igyi? Bla mi."

41 Yesu lébláa mu əbée, "Ahá abanyó əkv bëpan sika oyin əkv wá. Əkvle lépan bliba-anu (5,000,000), əkvle é lépan mpím lafanu (500,000)*. 42 Bumenyá kába amu ká. Mó su oyin ámu lésikié amu abanyó fée. Bla mi, amótá əməmu əbódwe oyin ámu dvn?"

* 7:41 Sika ánfi igyi sika fututú lafanu (500) múa aduenu (50), igyi əha nké lafanu (500) múa aduenu (50) iköká.

⁴³ Simon lébláa mu əbée, “Nahogyiá əmvaamúvó mu ikə tsə dvn amv.”

Yesu lébláa mu əbée, “Oñekwali igyi.” ⁴⁴ Inu Yesu léyinkí kí ətsi ámu, ələbláa Simon əbée, “Fawun ətsi ánfí? Neba fó wóyítá a, fumeha mí ntsu anfwí ayabiasi. Támē ətsi ánfí mó lapó mu ntsú fwí mí ayabiasi, pú mu nwunsv-imí tsítsi mó. ⁴⁵ Fumelatá mí pútá, támē tsú bréá neba nfí əpá á, ətsi ánfí mókósí mí ayabi kvlá pútá. ⁴⁶ Fumetseí ofobí wólí mí nwuntó, támē mu mív alatséí ofobi fánfán wólí mí ayabisu. ⁴⁷ Mú su nde fú bláa mbée, ədwé tsətsəotsa ánfí alalé súná mí ánfí idesuná ání Bulu lasí mu lakpan tsətsəotsa ámu féé kíé mu. Támē əhá ání Bulu osíi lakpan kpalobí kíé á, ədwé kpalobí ətelé súná.”

⁴⁸ Inu Yesu lébláa ətsi ámu əbée, “Nasí fú lakpan fée kíé fó.”

⁴⁹ Ahá ámóó amúa Yesu bvtse əpónásí ámu, beblí wá nwuntó bée, “Ma gyí oyin ánfí əbée muña muñde ahá lakpan sikíé amó.”

⁵⁰ Móó Yesu lébláa ətsi ámu əbée, “Fú hógyi lahə fv nkpa. Natı iwilwiitó.”

8

Atsíá Bobuo Yesu

¹⁻² Imowa əpá kuku, Yesu léki awúlu múa nkuda asi, əde Bulu iwiegí ámu iwi asvn wankláán əkan da. Mu akasípó díanyó ámu pó ətsi akvá ole-gya ənjé laláhe lé amótó, tsá amú iló bobuo mu. Atsí ámu gyí, Magdalayintse Maria ání Yesu légya ənjé laláhe asienó lé mvtó. ³ Owíe Herode wóyísó okípó Kusa mu ka Yohana. Ətsi okvá bvtetí mu Susana pú ətsi tsətsəotsaá betsiá pú amú ató kí Yesu muva mu akasípúsu.

Ató-abí Owunyápv Iwi Yébi

(Mateo 13:1-9; Marko 4:1-9)

⁴ Bréá ədəm kponkpaoñkpontí botsu awúlu-awúlusu ba befia Yesu wá á, əleha amú yébi əbée,

⁵ “Oñotópə əkv líyo ató-abí owunyákpa. Bréá əde mó wunyáa a, iku lówulí okpato, ahá bətsatsáa mósú, mbubwi é bətswetswéé mó fée. ⁶ Iku lówulí abutásó, ətinéá əsí kpalobí dín. Iləwa əsa kwé, támē bréá owí lelin a, ilətó mó mó, tsúfí imenya ntsu. ⁷ Abí ámu ku lówulí awuto, awu ámu lóbulá kitá mó, imedan. ⁸ Abí ámu ku lówulí əsulúv wankláánsú, dan. Iloswie abí tsətsəotsa fó mó ámóó olodu ámu odu tsé lafa.”

Yesu lómə mu asón ənó əbée, “Oñá ání əbu asu onúu.”

Tóá Svá Yesu Lótóí Ayébisu

(Mateo 13:10-17; Marko 4:10-12)

⁹ Yesu akasípó bəfíté mu yébi anfí asi. ¹⁰ Əlebláa amú əbée, “Bulu lahá mli okpa əbée, mlibú mu iwiegí ámu iwi asvn ənáihé. Támē nde aha bambá asón bláa ayébisu, méní bówun, támē bvméebi. Bónu, támē bvmóonu mó asi.

Ató-abí Owunyápv Yébi Amv Asi

(Mateo 13:18-23; Marko 4:13-20)

¹¹ “Yébi amv asi ní. Ató-abí ámu gyí Bulu asón. ¹² Abí ámóó iləwulí okpato ámu gyí ahá ání bvtónu asón ámu, támē əbvsám teba bəle mó lé amú klvntó, méní bvmóohó móosó gyí, fówun bénya nkpa ání itamatá. ¹³ Abí ámóó iləwulí abutásó amv gyí ahá ámóó bonú asón ámu pé, bahó mó ansigýisú, támē bvmá nlín. Mó su bvtamahogyi wa əpá. Ní əsóki ku inyá té amú pé, badida. ¹⁴ Abí ámóó iləwulí awuto ámu gyí ahá ání bonú asón ámu a, bahó mó, támē əyí ánfito ató hiánhe iwi gywiín, pú móttá atonyahé iwi ansigýi tegyi asón ámu. ¹⁵ Abí ámóó iləwulí

osulív wankláánsú ámu gyí ahá ámóó bonú asón ámu a, bu:tahó mu wá klvn wankláán ání itonú asón, gyi mósótó. Iní su bu:totomi swié abí tsotsaotsó.

*ɔkandíe Iwi Yébi
(Marko 4:21-25)*

16 "Ohaa tamanywé ɔkandíe pú atá bun mósú, ntéé pówá mpá ayasi. ɔfu:kpá ɔtəpóbian, ménü ibó:wankí há ahá ání bēba wóyí ámutó.

17 "Tsúfē tətə má inuá ibéjaín, iméelín ɔwan. Asun ɔnáihé kuku é ma inuá bu:méebi mó.

18 "Mlíki wankláán mlí asón-nutó. Tsúfē ɔhá ání odeckléá obónu mí atosunáhé amu asi á, Bulu əbópu iku tsia mó:tó há mu. Támé ɔhá ání omedékleá obónu mó asi á, Bulu əbóswí mu kpalo:bí ámóó olosusú ání alabí ámu kóráá."

Yesu Abusuanfó Onuto

(Mateo 12:46-50; Marko 3:31-35)

19 Yesu mu yin mua mu apíó beba mu wá, támé ədəm amu su bu:metalí wié ba mu wá. 20 Ahá ámutó ɔku lébláa Yesu əbée, "Fú yín mua fú apíó bu:lí kpankpá, bu:dekléá bówun fu."

21 Yesu lébláa amó əbée, "Mí yín mua mí apíó gyí ahá ání bu:tonú Bulu asón ámu, gyi mósú."

Atsufú Asibá

(Mateo 8:23-27; Marko 4:35-41)

22 Eke ɔku Yesu lébláa mu akasípó əbée, "Mlíha afa Galilea əpu yo mó əbin." Mú su bəpu əkpa bəyá. 23 Bréá bəyá á, Yesu lédidi. Inu afú kpənkpəənkəpənti ku lówa tsúvun bi. Ntsu ámu idéda wié ɔklvn amutó, ideklé imé. Ilətu amu ansí pepe. 24 Mú su betsinkí Yesu, bláa mu bee, "Ani Wíe! Anidé ntsu wié!"

Yesu lókvusú lé ənó wa afú múa ntsu ámu, inu féeé ləlvá. 25 Inu əlefíté amu əbée, "Mlí hógyi mē?"

Ifú ləkitá amú, ənó lobwie amú, bəfité aba bee, "Nyankpusa əməmu ni, alalé ənó wa afú múa ntsu kóráá, banú mu əmə ali?"

ɔjé Laláhe Gyá Le Ogbedépító

(Mateo 8:28-34; Marko 5:1-20)

26 Yesu mua mu akasípó bəfa əpu tsú Galilea yówie Gerasefó* osulívus.

27 Bréá Yesu dédalı ɔklvn amutó á, oyin ɔkvá otsú wúlu amutó, ənjé laláhe bu mutó lébefia mu. Oyin ánfí lékpa atá, tú dálí wóyító, yó ətsie afúli opulákpa ilawá əpá. 28 Bréá olowun Yesu a, ələsvrá okitikítí, dá akpawunu Yesu ayabitó, kplón blí əbée, "ɔsósóó Bulu mu Bi Yesu, amansu igyi? Kókoli, mápití mí atá." 29 Ali bré ámutó á, Yesu lakplón wa ənjé laláhe amu əbée, idálí mutó dodo. Mú su oyin ámu léblí ali ní. ɔjé laláhe amu itowié mutó brégyibré. Mú su bu:təwá mu ibi pú mu ayabi ikan, gyo mu iwl. Mó óó á, otebía ikan amu, ənjé laláhe amu itehá mu ətesrí wié apitu.

30 Inu Yesu ləfité mu əbée, "Nkáli bu:tətí fú?"

Oyin ámu lélé mó ənó əbée, "Mí dá gyí 'Ódəm.' " Tsúfē ənjé laláhe tsotsaotsó bu mutó. 31 ɔjé laláhe amu bokokóli Yesu əbée, əmágya amú yówa ilán klúklúúklúá umenta əkató.

32 Mprákuo tsotsaotsó ɔku bu:degyí okúku kvsu inu fón. Mú su ənjé laláhe amu bokokóli Yesu bee, ɔhá abuyowie mprákuo ámutó. ɔleha amó əkpa

* 8:26 Gadarafo bu nwoló dada amu akvto. † 8:31 Ilán klúklúúklúá umenta əka gyí ənjé laláhe iwu obitíkpá.

obéé bwyá. ³³ Invnu bedali oyin ámvtó yowie mprákuo ámvtó, amú fée besrí kpákplí okúku amu wíe ḡpvtó, wíwu.

³⁴ Bréá mprákuo akpapó ámu bowun tóá laba a, besrí yéblí asón ánfi wúluto pó omá ámvtó. ³⁵ Inu ahá beba bekí tóá laba. Bowun ání oyin ámoo tekí ojé laláhe bvbv mutó ámu ansító ladí, alawá atadie otsie Yesu wá. Ilówa amú ifú. ³⁶ Ahá ámúv bowun itó ámúv leba amu bebláa amú aliá oyin ámoo ojé laláhe bvbv mutó ámu lénya mu ilotsá. ³⁷ Omá ámvtó ahá fée bokokóli Yesu bee, ḡdáli amó omátó, tsúfē ifú lehié kítá amó. Mó su Yesu lówie ḡklon amvtó obéé amvnati. ³⁸ Oyin ámúv tekí ojé laláhe tsie mutó ámu lókokóli mu obéé, “Ha mí ambuo fv yo.” Táme Yesu méha mu ḡkpa.

³⁹ Mboún ḡlebláa mu obéé, “Yinki yo wóyí, afuyébláa mlí pi toyiléá Bulu labwé há fv.”

Mó su oyin ámu léki wúlu amu fée fiá, ḡde toyilé ámúv Yesu labwé há mu amu blí wúlu amvtó fée.

ঞানে ইকু মু বি ম্বা চত্তি ইকু ই ত্সা
(Mateo 9:18-26; Marko 5:21-43)

⁴⁰ Bréá Yesu léyinkí yowie ḡpu amu ḡbín a, ḡdóm bōhō mu atúu, tsúfē bvdé mu ḡkpa kú. ⁴¹ Inu oyin ḡkvá bvtetí mu Yairo, ogyi Yudafó ḡflakpa ḡhandé leba beda akpawunu mu ayabitó, kókóli mu obéé, ḡbá abuyó mu wóyító. ⁴² Mu bi tsihé ḡkvle péá ḡbv, alahó nfi díúanyo da odewu.

Bréá Yesu lópu oyó inu á, ḡdóm amúv bvbuo mu amu bekpá buo mu yee. ⁴³ Chátsi ḡkvá obugya de mu wvlí nfi díúanyo ní, chaa mókótáli tsá mu, alayintá mó iwisu ató fée ilo atsapó ibitá bv ahá ámvtó. ⁴⁴ Chátsi ánfi lótsun yo Yesu omá, pó ibi da mu tati osiebí. Invnu obugya amu leka itin. ⁴⁵ Móó Yesu léfité obéé “Ma lápó ibi da mi?”

Bréá ahá ámu fée bee bvmkópó ibi da mu a, Petro léfité Yesu obéé, “Mí Wié, ḡdóm anfi ḡvpu fv ánfi á, mó fvdé asón ánfi fité?”

⁴⁶ Táme Yesu léblí obéé, “Ikv lapó ibi da mi. Nawun ání ojé ku ladáli mitó.” ⁴⁷ Bréá ḡtsi ámu lówun ání itó ámúv mabwé ámu lalin ḡwan á, ḡledali ba. ḡdekpunkí kpakpakpakpa, ḡleyéda akpawunu Yesu ayabitó, bláa mu ahá ámu fée ansító tóá svá məpu ibi da mu, pó aliá manyá ilotsá. ⁴⁸ Inu Yesu lébláa mu obéé, “Mí bi, fv hógyi latsá fv ilo. Nati iwilwiito.”

⁴⁹ Bréá Yesu bv mu tóí anfisu á, ḡkv lesrí tsú Yairo wóyító ba bebláa Yairo obéé, “Fv bi ámu ḡdikpa məwa alé. Mátepí trá wa osunápó tóí.”

⁵⁰ Bréá Yesu lónu asón ánfi á, ḡlebláa Yairo obéé, “Mánya ifú. Fv mó hogyi wvl, obénaya nkpa.”

⁵¹ Bréá Yesu lówie wóyító inu á, oméha chaa obuo mu yo obuá kebi ámu da mótó, dn Petro, Yohane, Yakobo pó kebi ámu akwíipó. ⁵² Alí bré ámvtó á, ahá ámu fée bvdésú, bvdé okitikiti. Yesu lébláa amu obéé, “Mlisi okitikiti surá. ḡmkówú, diidí ḡde.”

⁵³ Ahá ámu fée bwyin ání otsibi amu lawú. Mó su bəməsí Yesu. ⁵⁴ Inu Yesu lékitá otsibi amu ibi, kpólí mu obéé, “Obí, kvsu!” ⁵⁵ Ché lelawié mu, ḡlkusó líi otsawule pé. Móó Yesu lébláa amu obéé, “Mlidunka tóku ha mu ogyi.” ⁵⁶ Chó lobwie otsibi amu akwíipó, táme Yesu léda amu olá obéé, “Mlumábláa chaa asón ánfi.”

9

Akasípó Díúanyo Ámu Sumbíwa
(Mateo 10:5-15; Marko 6:7-13)

¹ Yesu léti akasípó dúanyo ámu fia, əleha amú túmi, há amú əkpa əbée, bvygáa ənje laláhe féé, abutsa ilo. ² Ələwa amú əbée, bvyéda Bulu iwiegýi ámu əkan, abutsa aljpv. ³ Əlebláa amú əbée, “Ní mlajý á, mlumátsu tətə. Mlumátsu oyi yiáhé, akpankogyo, atogyihé, kóba ntéé atadie nyɔɔsi. ⁴ Wóyigýiwóytáa bóho mli á, mlitsia inu yófun ekeá mlédalı wúlu amvto. ⁵ Ní bvməhə mli wúlu kvsu, mlidédalı mlajý á, mlıkpakpa mli ayabit-isi wúlu wúlu amvto, isuna ání bvməbı bwé.”

⁶ Benatí kí nsiné inu awúlu féésü, bude asun wankláán ámu əkan da, tsá ilo.

Herode Légyigýda

(Mateo 14:1-12; Marko 6:14-29)

⁷ Bréá Galilea əmású ogypó Herode lónu tóá ide mósú yo á, olegyigýáa. Tsúfē akv bvdéblí bęe, “Asú Əbəpó Yohane lakósú tsú afúlito.” ⁸ Akv é bęe, “Bulu ənósú ətəípó dada Elia lálé iwi əwan.” Akv é bęe, “Bulu ənósú ətəípó dada amvto əkv lákósú tsú afúlito.” ⁹ Herode léblí əbée, “Nahá batın Yohane. Ngya oyin əməmu iwi asón ntráa ndenu al?” Mó su əlobə mbadí ání mówun Yesu.

Ahá Mpím-nu Atogyihé Ha

(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Yohane 6:1-14)

¹⁰ Yesu sumbí ayɔpó amu beyinkí bá bębláa mu tóá bayóbwę. Əlekpa amú buo iwi, amú nkule bɔyo Betsaida wúluto. ¹¹ Bréá ədəm amu bębı ání əbu inu á, begya mu əkpa yó inu. Yesu lóhə amú atúu, əlebláa amú Bulu iwiegýi amu iwi asón, əletsa amvá bvdəlo.

¹² Bréá owí depóon a, sumbí ayɔpó dúanyo ámu bęba bębláa Yesu bęe, “Ha amú abunati, méní bétalí yó awúlu ání ibu mantáa nfisv yódunká atogyihé múa ədikpa, tsúfē anuménenya tətə há amú dimbí ánfito.”

¹³ Támē Yesu léle mó ənó əbée, “Mlidunka ató ha amú abugyi.”

Akasípó amu bębláa mu bęe, “Tóá anibü féé gyi bodobodo apin anu pó ntsutso iye bwáhé anyo. Nkéti anilayáhə atogyihé ba ahá ánfi féé.” ¹⁴ (Ayin ání bvbv inu bóbwe fé mpím-nu (5,000).)

Yesu lébláa akasípó amu əbée, “Mliha amú abutsia okútó. Iku kvlé ibwéé fé ahá aduenu (50).”

¹⁵ Akasípó amu bóbwe dínká mósú, əhagyíha létsiá ası. ¹⁶ Inu olotsu bodobodo anu pó ntsutso iye bwáhé anyo ámu. Inu olotsu ansı fóá kú əsüsú, əleda Bulu ipán. Móó olebiabía móttó pohá akasípó amu əbée, bvyéee mó ha ahá ámu féé abugyi. ¹⁷ Amu féé begyi mwé sian. Bréá akasípó amu bətəsí isianhə amu a, iləbulá alakpá dúanyo.

Əhá Aní Yesu Gyí

(Mateo 16:13-19; Marko 8:27-29)

¹⁸ Əke əkv Yesu nkule dé mpái bō, mu akasípó amu bvbv inu. Móó əlefíté amú əbée, “Ma ahá bęe ngyi?”

¹⁹ Bele mó ənó bęe, “Akv bęe, fógyí Asú Əbəpó Yohane. Akv bęe, Bulu Ənósú Ətəípó Elia. Akv é bęe, Bulu ənósú ətəípó dada əkv lákósú tsú afúlito.”

²⁰ Móó əlefíté amú əbée, “Mli é mé? Mli mígyí ma?” Petro léle mó ənó əbée, “Fógyí Kristo, (əhá ámu Bulu ladá mu ofúli amu) ni.”

Yesu Iwiesin Pó Mv Lowu Iwi Asón Blí

(Mateo 16:20-28; Marko 8:30-9:1)

²¹ Inu Yesu léda amú slá kpákpáákpá əbée, bvmábláa əhaa mu iwi asón ánfi. ²² Əletrá bláa amú əbée, “Ilehián ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi néhie

wun iwiwsin tsotsotsa Yudafə ahande, Bulu igyi ahapó dehen pú Mose mbla asunápú ibito; amú fée békiná mí, há bómə mí, támə Bulu obélakúsva mi tsú afúlito eke sáásí.”

²³ Inv olebláa ahá ámu obéé, “Ní əku dékléá obóbuo mi á, osíi táá otekle bwé, ətsu mu oyikpalihé ekekegyiéke bobuo mi. ²⁴ Tsúfē ní əku lépri mu nkpa á, obóholú mó. Ní əku é lesi mu nkpa há mí su é á, Bulu obóhə mu nkpa. ²⁵ Ní əku onyá oyító ató fée, támə əhólí mu əkláa a, labi məmə ilowa há mu? ²⁶ Ní əku onyá mí atosunáhé péli a, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi é nénya mu péli bréá nna mí Sí pú mu abəpu wánkíhé numnyamtə nebá. ²⁷ Ənəkwali nde mlı bláa. Aku buvu mlito nfi buvmóowu asa bówun Bulu iwiegí amu.”

Yesu Iwitséε

(Mateo 17:1-8; Marko 9:2-8)

²⁸ Yesu léblí asón ánfi ndawátsví əma a, əlekpa Petro mva Yohane pú Yakobo buo iwi, bədu yó mpái obəkpá ibu kvsu. ²⁹ Bréá əde mpái ámu bə á, mu ansító letsé. Mu atadie lofulí hónánáná, əde ogyá kpa. ³⁰⁻³¹ Inv á, ahá abanyá áni batsíá ki, buvgi Mose mva Elia bəle iwi əwan əsósó numnyamtə. Amúa Yesu bətəi tsú mu lowuá Bulu léhié tswi mu áni imáowa əpá obówu Yerusalem iwi. ³² Petro mva mu aba ámu bedidi. Bréá bəwan tsinkí á, bowun Yesu numnyam, ahá abanyá ámu é bəlú mu wá. ³³ Bréá ahá abanyá ámu budeñatí á, Petro lébláa Yesu obéé, “Mí Wíé, ibu aléá abétsiá nfi. Ha ada abú asa. Fó klé kule, Mose klé kule, Elia é klé kule.” (Əməbi táá ədeblí).

³⁴ Bréá əde asón ánfi blí á, agyinde ku lobobun amú féésó. Inv ifu lekitá amú abasá ámu. ³⁵ Inv á, əme ku lədalı tsu agyinde amuto obéé, “Əni gyí mí Bía nalé ní. Mliyaa asu amlinu mu əme.”

³⁶ Əme amu lótsutsúa ibeka tin á, ilasi Yesu nkule inv. Akasípó amu bəkpa onó bun asón ánfisu nke ámutə. Buvebláa əhaa itáá bayówun.

Il Dídahe Əlopó Tsa

(Mateo 17:14-18; Marko 9:14-27)

³⁷ Mú ɔyl kehe a, Yesu mva akasípó abasá ámu bəkplí tsú ibu ámusu, ədəm amu befia mu. ³⁸ Inv amútə əku lókplon obéé, “Osunápú, kókoli, damli ki mí bí ha mi. Obi yinhé əkulé pé ogyi mí. ³⁹ Əhe laláhé ku towié mutə, ətəkplón. Ətedida gbla, ədekə tsikitsiki, mu ənó təbwé afu. Ipiantə asa itesí mu, əde mu yintá. ⁴⁰ Nobobwií ipa há fú akasípó amu mbéé, buvgáa mó le mutə, támə buvmetalí.”

⁴¹ Yesu léle mó ənó obéé, “Ndəmba-abíá mlímá hógyi, mlı tsiátó ma ale. Alí nétsiá mlı wá, nyá klvn há mlı ekekegyiéke ní?”

Inv olebláa oyin ámu obéé, “Kpa fú bí ámu ba mi.” ⁴² Bréá əlekpa kebi ámu obá á, ənəe laláhé amu léfin mu dá, ədekə tsikitsiki. Támə Yesu lókplon wa ənəe laláhé amu, tsá kebi ámu. Inv oleyinkia mu há mu si. ⁴³ Bulu túmi kpənkپənti ámu leha ənó lobwie ahá ámu fée.

Yesu Lowu Iwi Asín Blí Otse Nyəosi

(Mateo 17:22-23; Marko 9:30-32)

Bréá mu bwəhé əde əhagyíəha wánwan wa á, Yesu lébláa mu akasípó obéé, ⁴⁴ “Mlihié yaa asu amlinu. Béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi há adún bómə mí.” ⁴⁵ Támə akasípó amu bomonu mó asi. Bulu lópu mó asinu ŋáin amu. Mó su iməwankí amu asón ání ədeblí. Ifú é de amó ání bəfité mu.

Ma Əbəbwə Əhandə?

(Mateo 18:1-5; Marko 9:33-37)

⁴⁶ Nwéen kv léba akasípó amu nsiné, tsú amótá ohá ání obóbwé ohandé iwi. ⁴⁷ Yesu lébi amó agywun. Mó sv əlekpa kebi oku beli mu iwi wá. ⁴⁸ Móv əlebláa amó obéé, “Ohagyíha ání əlhé kebi ánfí mí dátó lahó mi. Ohagyíha ání ohó mi é lahó ohá ámuv əlówa mí ámu. Tsúfé ohá ání ogi ətráhe mlitó fée gyí ədéhen.”

*Ani Obúopu
(Marko 9:38-40)*

⁴⁹ Yohane lébláa Yesu obéé, “Mí Wíé, anilówun oyin oku dépu fú dá gya ənje laláhe, aniléka mu tin, tsúfé əma anito.”

⁵⁰ Táme Yesu lébláa amó obéé, “Mlímáka mu tin! Tsúfé ohá ání əmokusú líi mlsu buo mli.”

Samariafó Bvumhó Yesu

⁵¹ Bréá nkeá Bulu obótsu Yesu ya əsúsú dekpukpé ba a, əlobwé agywun ání obóyo Yerusalem kokooko. ⁵² Əlówa abí gyankpá yó Samaria wúlu kvsu obéé, bvyéla inu yai ha mu. ⁵³ Táme bvmhó mu wúlu amuto, tsúfé Yerusalem əyá. ⁵⁴ Bréá mu akasípó Yakobo muva Yohane bowun ali á, bafitén mu beé, “Ani Wíé, füdeklé fée ahá ogýá itsu əsúsú böhó amó mó?”

⁵⁵ Táme Yesu lédamlí, wá ıyin wá amó.* ⁵⁶ Móv bəpu əkpa yó wúlu bámbású a.

*Ahá Aní Beé Bóbwe Yesu Abúopu
(Mateo 8:18-22)*

⁵⁷ Bréá buna əkpató bøyó á, oyin oku lébláa Yesu obéé, “Nóbuo fu yó ətínegyítinéa føyó.”

⁵⁸ Yesu lébláa oyin ámu obéé, “Awíá bvbv mbó, mbubwi é bvbv asia, táme mí, Nyankpúsa-Mu-Bi ánfí mó á, mma ətínéa nípu mí nwun tswi.”

⁵⁹ Yesu lébláa əha bambá é obéé, “Bobuo mi.”

Táme oyin ámu lébláa mu obéé “Owíé, ha mí anyopulá mí sí asa ambobuo fu.”

⁶⁰ Móv Yesu lébláa mu obéé, “Si awupó† abupula amó afúli. Táme fú mó yó afuyeda Bulu iwiegýí ámu əkan.”

⁶¹ Oku é lébláa mu obéé, “Mí Wíé, nóbuo fu, táme ha mí anyinki yeklá mí wóyítá ahá asa.”

⁶² Yesu lébláa mu obéé, “Ohá ání ətesrí dámlí ki əma mófún ha Bulu iwiegýí amuto agyómá yo.”

10

*Akasípó Aduesienó-nyó Sumbi Wa
(Mateo 10:7-16)*

¹ Iní əma a, Yesu léle mu akasípó aduesienó-nyó (72)* akv é, əlówa amó abanyó-abanyó obéé bvyánkpa yó wúlugyíwúluá mu onutó móyo móv.

² Əlebláa amó obéé, “Ató kpətihé amu itsó, táme mó akpətípó bvmotsó. Mó sv mlíkokoli ndó mu wie, əwa akpətípó tsotsó abuba bəkpətí mu atá ámu.

³ Mlinati, mlíbi ání nde mlí wa fé akufabi əyá adúnduto. ⁴ Mlímátsu sika kente, akpankogyo ntée ntukota kítá. Ní mliná əkpató á, mlímálí túntun ahá. ⁵ Ní mlowíé wóyígíwóyítá a, mligyan kpa bla amó mliaa, ‘Bulu əhá mlí iwilwii.’ ⁶ Ní wóyí mu wie amó tekle iwilwii a, mlí iwilwii bésin

* ^{9:55} Iní bu nwóló dada amó akvó: Əbéé, “Mlímeyín ənje oduá ide mlí kpa. Tsúfé Nyankpúsa-Mu-Bi ámu méba ahá əmokpá, nkpa ohókpa əlóba.” † ^{9:60} Awupó gyí ahá ání bawú ənjetó.

* **10:1** Aduesienó-nyó (72): Aduesienó (70) bu nwóló ámu akvó.

wóyí ámuvsu. Táme ní otamakle iwilwii a, ibésankí bá mli wá. ⁷ Mlutsia wóyí ámóvú böhö mli móntó ámuvtó. Mligyi ató, amlinu tógyítá béha mli, tsúfél agyómá eyepó buteká ik. Mlumátu láyétsiá wóyí bámbátó. ⁸ Ní mlowié wúlu kusv, böhö mli á, mligyi tsá béha mli. ⁹ Mlutsa alópu ání buvu wúlu amvtó, amlibla wúlu amvtó ahá mliaa, ‘Bulu iwiegýi lawié wóyí tá.’ ¹⁰ Táme ní mlowié wúlu kusv, buvhöhö mli á, mlidali yelü brónvsu, amlibli mliaa, ¹¹ ‘Anidé mli wúluto otútúu amóvú llawólí aní ayabiası amu kóráá kpakpáa wólí. Táme mlíbi ání Bulu iwiegýi ámu lawié wóyí tá.’ ¹² Nde mli bláa mbéé, Bulu obébití wúlu amvtó ahá isu dvn Sodomfö mu asón ogyíké amu.

Ahá Ání Buemedamlí Klvntó Asóngyi

(Mateo 11:20-24)

¹³ “Korasinfö, mligywí. Betsaidafö, mligywí ní. Ní Tiro pú Sidon awúlu laláhé amvtó nobwe ofúla akpónkponti ánfi nobwe mlitó ánfi á, tekí buda akpekkpetö, bakpá nsúó wá nwuntó pósúná ání badámlí klvntó. ¹⁴ Táme mlíbi ání Bulu obébití mli isu mu asón ogyíké dvn Tiro móa Sidonfö. ¹⁵ Mli Kapernaumfö, mlidéklé mliaa mlótsu iwi fúá alu yówá osósú? Ekekeek! Bulu obéba mli así yówíe afúlito.”

¹⁶ Yesu lébláa mu akasípó amu obéé, “Ohá ání ohá mli asón laho mi. Ohá ání olekiná mli asón hó lakíná mí asón hó. Ohá ání olekiná mí asón hó é lakíná mí Sí ámóvú oléwa mí ámu asón hó.”

Akasípó Aduesienó-nyo Ámu Yinkí Ba

¹⁷ Akasípó aduesienó-nyo ámu beyinkí ba ansigýisú. Bebláa Yesu bée, “Aní Wíé, ní akplón wa ənjé laláhé kóráá fó dátó a, bvtobú aní.”

¹⁸ Yesu lébláa amó obéé, “Nowun ání Satan lékpa tsú osósú fé alia nsainto tafwí ibi beda əsvlótó po. ¹⁹ Mlinu! Nahá mli túmi ání mlitsatsa awó pú nyankpukpíesu tsvn, amligyi Obvnsám túmi féesú. Totətö móbewé mli. ²⁰ Táme ansí mágyi mli ání ənjé laláhé labú mli. Mboún ansí igyi mli ání Bulu lawánlin mli adá tswi osósú.”

Ansí Legyi Yesu

(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Alí bré ámuvtó á, Ohé Wankihé léha ansí lehié gyi Yesu. Múvú oléblí obéé, “Mí Sí, osó muva así Owíé! Nedá fó ipán ání falé tsá fópvnjáin anyansapu pú asón abipó əwan súná ahá ání buveyín olala, bugyi fé nyebí. Ee, Mí Sí! Alí fodeklé fée ibá móntó ní.”

²² Móvú olébláa mu akasípó amu obéé, “Mí Sí lapú tógyító wá mí ibitó. Ohaa méyín ohá ání Obí ámu gyí, nkéti Osí ámu nkülé. Ohaa méyín Osí ámu é, nkéti Obí ámu, pú ohá ání Obí ámu latsúlá ání obéle mu súná mu.”

²³ Bréá ohaa má amó wá á, olédamli ki amó, bláa amó obéé, “Mli mó á, Bulu layúlá mli, mlidé ató ánfi wúun. ²⁴ Nde mli bláa mbéé, Bulu ənósú atoipó pú awié tsotsaotsa bekle ání bówun ató ánfi, abvnu asón ánfi mlidénu, táme bumenya mó alí.”

Samariayin Awitəlepü Ökv

²⁵ Mose mbla osunápó əkv lókvusú líi fité Yesu asón ánfi pósó mu ki. Oléfité mu obéé, “Osunápó, ntu mbwéé asa anya nkpa ání itamatá?”

²⁶ Yesu lébláa mu obéé, “Nkálí Mose Mbla léblí? Nkálí fonu mó así?”

²⁷ Oyin ámu lébláa mu obéé, “Po fó klon, fó okláa, fó əwvnlin pú fó agywun fée dwe fó Wíé Bulu, afvdwe fó bá fó iwlí.”

²⁸ Yesu lébláa mu obéé, “Mú fablí á. Bwe mó, fénya nkpa ání itamatá.”

29 Táme oyin ámu lékléá obósuná ání mó asón da ɔkpa. Mú su ɔlefíté Yesu əbée, “Ma gyí mí bá?”

30 Yesu lébláa mu əbée, “Bré kusv oyin əku lækplí tsú Yerusalem eyó Yeriko. Bréá ɔna əkpato á, oleyéfia ogyo atswapú akv. Ahá ánfi békpa mu tati, swíi mu ató fée, dá mu sian mu mō, nátí sí mu tswi. ³¹ Bulu igyi əhapó əku ná əkpa ámu kénsó. Bréá olowun mu sisí á, əlebaí tsvn ifóntó nátí sí mu. ³² Alí kén Lewiyin əku é lóbotu mu, báí tsvn ifóntó nátí ní. ³³ Táme Samariayin əkvá ɔná əkpa ámusu mó léba bowotí muvsu. Bréá olowun oyin ámu a, olówa mu nwé. ³⁴ Əlenatí yótu mu. Əletseí nta kpekle wólí mu nlósu, yí ofobí wá mó, klí mó, tsú mu dínká mu afrímúsó, pó mu ya afáó əswiúkpá yéki muvsu. ³⁵ Mú eyí kehe a, Samariayin amu lélé sika futútú anyó há afáó əswiúkpá inusu əkipu əbée, ‘Kí muvsu ha mí. Ní feyintá tóku tsía a, neyinkí néka fó.’”

36 Yesu lómó mó ɔnó əbée, “Fú ató kihetó á, ahá abasá ánfito əməmú gyí oyin ámúvó olefia ogyo atswapú ámu mu ba?”

37 Mose mbla osunápó amu lébláa mu əbée, “Oyin ámúvó olowun mu nwé ámu.” Yesu lébláa mu əbée, “Múmú yo afuyəbwé mó odu.”

Marta Mva Maria Wá Yó

38 Bréá Yesu muva mu akasípó buña əkpato bøyó Yerusalem a, bowie wúlu kusv. ɔtsi əkvá butetí mu Marta lího mu afáó, əlekpa mu ya mu wóyító. ³⁹ Mu pio tsihé gyí Maria. Maria anfi lèbetsiá Yesu ayabiasi, əde mu atosunáhé nu. ⁴⁰ Marta nkule dédamlí tsvn móntó, alíá ibóbwé əbóbwé amú afásto. Ilədvun mu. Múv əlenatí yó Yesu wá, yéfíté mu əbée, “Mí Wié, fawun ání mí pió lasí agyómá ámu fée tsví mi nkulesu? Bla mu əbetsa mí.”

41 Yesu lébláa mu əbée, “Oo Marta, Marta! Fvde fó iwi háan ntobí tsotsaotsa iwi. ⁴² Toku kule pé déhián, Maria lalé móá ibu alé dvun. Əhaa méetalí swíi mu.”

11

Mpáibə Iwi Atosundhé (Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Eke əkv Yesu bu ətineku əde mpái bə. Bréá ələbə mpái ámu tá á, mu akasípó amutə əkvole lébláa mu əbée, “Mí Wié, suna anı mpái bə fé alíá Asú Əbopó Yohane lósuná mu akasípó.”

² Yesu lébláa amú əbée, “Ní mlíbə mpái á, mlíbə mó alí.

‘Anı Sí,

ahá bvbúu fó dá.

Ba begyi iwíe.

³ Ha anı atogyihéá ibófun anı ekekegyíeké.

⁴ Si anı lakpan kie anı,

fé alíá anitesíkíé ahá ání bvtópó llá gyi anı.

Mákpa anı wá isókitó.’”

⁵ Inu əlebláa amú əbée, “Ní mlíto əkv bu onyawié a, əbókusó yó mu wá əyínsiné yébláa mu əbée, ‘Mí nyawíe, pan mí bodobodo apin asa. ⁶ Mí nyawíe əkv labəswí mí sésééséi. Mma tóta néha mu obégyi.’”

⁷ “Mu nyawie amú əbébláa mu sisí əbée, ‘Máwa mí tú. Mía mí abí anuladí. Nafin obu, mméetalí kúsú beha fó tóta.’ ⁸ Ndé mlí bláa mbéé, fialu onyawié əkpasu á, əmázokusó há mu. Táme alíá əde mu kokóli kótató su á, əbókusó há mu alíá odekli.

⁹ “Mú su ndé mlí bláa mbéé, mlíkvlí Bulu, əbéha mlí. Mlidunka, mlówun. Mlidá mu klnsnsu, obéfinkí mó há mlí. ¹⁰ Tsúfél əhá ání ətəkólí ató tenyá. Əhá

ání otodúnká ató towun. Ḍhá ání ətedá klvnsu bótelfinkí há. ¹¹ Əsí əməmə
bu iñu, mu bi əkvíli mu iye a, əbékítá iwo wá mu ibito? ¹² Ntée ní əkvíli mu bənə
a, əbékítá nyankpukpíe wá mu ibito? ¹³ Ml̄ı lakpan abwepú kúráá ml̄iyin
aliá bwtəpú ató wankláán há ml̄ı abí. Ntogyi só ml̄ı Sí ámúú əbu əsəsú ámu
mú māópu Ḍhe Wankihé há ahá ání buđe mu kvlí?”

Yesu Mva Beelsebul

(Mateo 12:22-30; Marko 3:20-27)

¹⁴ Yesu légya əŋe laláhe lé oyin əkvá alatá omúmutə. Bréá əŋe laláhe
amv lédalı a, oyin ámu lówa tóı bi. Mú su əná lobwie ədəm amv. ¹⁵ Támē
amótá akv beblí bęe, “Ḍhe laláhe owie Beelsebul túmi ədəpugya əŋe laláhe
lé ahátə.”

¹⁶ Amótá akv é bekleá bósə Yesu ki. Mú su bebláa mu bęe, əbwée osúna
pusuna ánílélé otsú Bulu wá. ¹⁷ Támē Yesu lébi amú agywun. Mú su əlebláa
amú əbée, “Iwíe ogýkpá ání ılaye anyo, buđe aba kə tədida. Wóyí oduá
mótó atsiápú buđe aba kə é tobwié. ¹⁸ Ní Satan iwíe ogýkpá labói anyo,
buđe aba kə á, mu iwiegýi bədida. Támē mlidéblí mliaa, Beelsebul dátó
nde əŋe laláhe gyáa le ahátə. ¹⁹ Ní Beelsebul túmi ndəpugya əŋe laláhe lé
ahátə á, mómó ma túmi ml̄ı abí é buđepugya əŋe laláhe lé ahátə? Ml̄ı abí
ámu onutó obégyi ml̄ı asón. ²⁰ Támē íniá Bulu túmi ndəpugya əŋe laláhe
su á, ml̄ibí ání Bulu iwiegýi ámu laba ml̄ı wá dodo.

²¹ “Tsúfē ní əwənlínpó bu akətə, əde mu wóyí gyo a, mu tətə tamafwí.
²² Támē ní Ḍhá ání əbu əwənlín dvn mu əbá begyi məsə á, ətoswú mu mu
akətə ámóó mu ansí dín mósú ámu, yée mu atzá olenya étó.

²³ “Ḍhá ání omobuo mi dé mí lu. Ḍhá ání əmedé mí tsa akpa ahá ba Bulu
é dé amú gyáa teía mi.

Ḍhe Laláhe Yinkí Ba Ḍhatə

(Mateo 12:43-45)

²⁴ “Ní əŋe laláhe idáli əhatə á, iteyéki dimbísú dúnká otsiákpá, támē
itamanyá. Inu ɪteblí ání ibéyinkí yó mu wóyí dadato. ²⁵ Ní ɪsánkí yó á,
itowun ání baféi mójtó, lá mójtó wankláán. ²⁶ Iteyinkí yékpá mu aba asienó
áni bwtəbwé lalahé dvn mu, bwtəba betsiá inu. Inu əhá ámu tsiató teyintá
dvn aliá igyi yáí.”

Oyula Onuto

²⁷ Bréá Yesu dé asón ánfı blí á, ətsı əku bu ədəm amvto. Ətsı ámu lótsu
əme fóá blí əbée, “Bulu layúlá opúni amúú fəd̄ı mójtó pú nyópu amúú fonyɔpú
ámu.”

²⁸ Támē Yesu lébláa mu əbée, “Ahá ání bwtənú Bulu asón, gyí mósú
mboún Bulu layúlá!”

Bodunká Ofúla

(Mateo 12:38-42)

²⁹ Bréá ədəm amv bwdemoní tsia a, Yesu léblí əbée, “Ndəmba-abí laláhe,
mlidé osúna dunká amlıwun, támē mlumóowun kuvvukv dvn Bulu ənósó
ətəipó Yona osúna amv. ³⁰ Tsúfē alı ámúú Yona lóbwə osúna há Niniwefə
ámu a, alı mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı é nóbwe osúna há ndəmba-abí ní.

³¹ Seba owie tsihé əbókvusú líí Bulu asón ogýiké, há ml̄ı ndəmba-abí ánfı
ipón. Tsúfē olotsu əsaasí əmá kuto kéin gya əkpa ba, bonu Salomo nyánsa
atosunahé. Mlkı, əhá ání ədvun Salomo líí nfı á. ³² Niniwefə é bókvusú líí
Bulu asón ogýiké amv, há ml̄ı ndəmba-abí ánfı ipón. Tsúfē bréá Yona léda
Bulu asón əkan súná amú á, bədamlí klvntə ba Bulu wá. Mlkı, əhá ání
ədvun Yona onutó líí nfı á.

Nyankpusa-oyí Ḍkandíe
(Mateo 5:15; 6:22-23)

33 “Ohaa tamanywé Ḍkandíe púñjáin, ntéé pú olá bun mósó. Ḍfuákpá atopúbian, méní ibówankí há ahá ání béba wóyí ámvtó. 34 Fó ansíbi igyi Ḍkandíe há fó nyankpusa-oyí. Ní fó ansíbi bu alé á, fó nyankpusa-oyí ámu fée bówankí. Támé ní fó ansíbi ma ale a, fó nyankpusa-oyí ámu fée ibóklun. 35 Mó su mlíkí ání wankí onutó bó mlító, megyí oklún. 36 Ní fó nyankpusa-oyí ámu lówankí, oklún ma ḍtinetine a, fó iwi fée bówankí fé alia Ḍkandíe tewánkí wólí físsó.”

Mose Mbla Asunápú Pó Farisifó Tsiátó
(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

37 Bréá Yesu lótó tá á, Farisiyin əkvu léti mu ató ogyíkpá mu wóyító. Mú su Yesu lóyo yétsiá əpónvá ámu ası. 38 Ilówa Farisiyin amu wánwan ání Yesu mófwí ibi púgyóra iwi asa əde ató ámu gyí. 39 Iní su Yesu lébláa mu əbée, “Mlí Farisifó mlítzfí mlí nwé pú mlí ablanwé wankláán, támé ənsípe múa owuntolín sóón lábólá mlí. 40 Mlí aha mimláhé, megyí móttó múa mó əma fée Bulu lóbwé? 41 Mlípu mlí atonyahé ámu ha ahiánfó, tógyító iwi bétun ha mlí.

42 “Farisifó, mlígyowí ní! Mlíteye mlí ətsutsó pú kpántánkplámá aná féeftó idú, pú idúsí amu há Bulu. Támé mlímédé Bulu mbla ámóó ihié dehián, igyi asúngyí ənökwalisu pú Buludwé ámusó gyí. Múdéhián ní, támé mlumákiná iyéto dúsí amu é ha.

43 “Farisifó, mlígyowí ní! Mlítekle ətsiákpá yíle tsiá Yudafó ofiakpa. Mlítekle mlíaa, ahá bvbún ha mlí itsiá dinsó. 44 Mlígyowí ní! Mlílabwé fé ntsán ání bumehe mó nsó*, ahá bvtotsó mósó bumeeyín ání ntsán igyi.”

45 Mose mbla asunápú amvtó əkvle lébláa Yesu əbée, “Osunápú, ní feblí alí á, fasiá aní é o.”

46 Yesu léblí əbée, “Mose mbla asunápú, mlí é mlígyowí ní! Tsúfí mlítapó ató dwindwín súrá ahá, támé mlitamapó osrebi əkule kóráá tsá amú súrá.

47 Mlígyowí ní! Tsúfí mlítapwé Bulu ənósó atóipó amóó mlí anáin bómó ámu ntsán wankláán. 48 Iní désuná ání mlilatsúlá dínká mlí anáin bwéhé ámosó ní. Tsúfí mlí anáin bómó amó, mlí é mlilapwé amó ntsán. 49 Mú su Bulu lópu mu nyánsa bli əbée, ‘Nówa mí ənósó atóipó pú mí sumbí ayapó amótó. Bómó akv, dínká akv éssó.’ 50 Bulu əbéfíté mlí ndemba-abí ánfi mu ənósó atóipó ámu obugya amóó iléwólí ası tsú bréá oyí lelin əpá ámu.

51 Əbéfíté tsú Habel obugyasó alu bəfún Sakaria klésu. Mu bómó afadi-asubwi múa Bulu ətswékpá amu nsiné ní. Ee! Nde mlí bláa mbéé, Bulu əbéfíté mó tsú mlí ndemba-abí ánfi wá.

52 “Mose mbla asunápú, mlígyowí ní! Tsúfí mlídé asónbi sáafi amu. Mluméfinkí wié, mluméhá ahá əkpa é abuwie.”

53 Bréá Yesu lénatí inu oyá á, Mose mbla asunápó pú Farisifó ámu bəpó mu iwi əblá, yó bvdé mu asón tsotsaotsó fité púfíni mu yibi, 54 ki bée bénya mu ənótó asvanku pükítá mu.

12

Apinabwébíbwé Iwi Oláda
(Mateo 10:26-27)

1 Igyi alí, bréá ahá mpím-mpím bəba befia inu, bvdé aba ayabiasi tsatsásá a, Yesu légyankpá dá mu akasípó amu olá əbée, “Mlíkí wankláán

* **11:44** Yudafó amándié ənó á, ní fetsá ntsánsó a, ifin lada fv. Mó su bvetkpá mó afá futútú, púhíe mó nsó.

Farisifə Bodobodotu-afású,* tsúfē apinabwəbí abwəpó bvgyi. ² Tətə má iñvá babun ató mósú ání bvgmōobwií mósú. Togyító é ma iñvá ilejaín ání iméelün ḷwan. ³ Béda asón ání mliléblí nklobítə ḷkan. Kugyíkvá igyi, ipló bóbón.

Ḏhá Aní Abénya Ifú

(Mateo 10:28-31)

⁴ “Apió aba, nde mlı bláa mbée, mlumánya nyankpusa ifú. Ḷbétalí mó mlı oyolóv, táme ḡméetalí bwé mlı tətə mó ḡma. ⁵ Nósuná mlı ḡhá ání mlinyá ifú. Mvgýi Bulu. Mu ḡmó mlı ḡma a, ḡbu túmi tswı mlı ḡkláa é wá tsobití ogyá ání itamaduntə. Ee! Mu mlinyá ifú ní!

⁶ “Afini bvtəkvə fe akénsire anu kéké? Megyí kóba ana? Amó kóráá á, Bulu tamatan ḡkukvəsu, ⁷ méni bęe mlia Bulu yin mlı nwunsu imi kóráá klátə. Mú su mlumánya ifú. Mlbv ibiá dvn akénsire tsətsəotsə!

Addánsiagyí Pó Asívkiná

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Nde mlı bláa mbée, ní ḡku létalí gyi mí iwi adánsie ahátə á, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı é négyi mu iwi adánsie Bulu-abəpə ansító. ⁹ Támē ní ḡku lékiná mí ahátə á, mí é nékiná mu Bulu-abəpə ansító.

¹⁰ “Jhagyóha ání ḡleblí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı iwi asvn laláhe a, Bulu Ḷbétalí sikié mu. Támē ní ḡku léblí Jhe Wankihé amu iwi abususu a, Bulu méesikié nde, oméesikié mu ḡke.

¹¹ “Ní bękpá mlı ya Yudafə ofiakpa, ntéé ḡmású agyípó pú awié ansító á, mlumágywíuñ asón ání mléblí pöká iwi lé ntéé alía mléléle mó ḡnó. ¹² Tsúfē Jhe Wankihé amu obósuná mlı alía mléblí alí bré ámvtə.”

Osikani Mimláhe ḡkv Iwi Yébi

¹³ Ḷdóm amvtə ḡku lébláa Yesu ḡbée, “Osunápó, bla mí déhen, ḡha mía mnyo aye atáá anı sí lési yái anıto.”

¹⁴ Támē Yesu léfité mu ḡbée, “Agya, ma léyaí mí asón ogyípó ntéé atótá oyépə há mlı?” ¹⁵ Móó ḡlebláa ahá ámu fée ḡbée, “Mlkı wankláán ḡnsipewasu, tsúfē nyankpusa nkpa iuma atonyahé tsətsəotsətə.”

¹⁶ Inv ḡleha amó yébi ḡbée, “Osikani ḡku ndətə ató lehie wá alé ofi ḡku. ¹⁷ Móó ḡlefité mu iwi ḡbée, ‘Nkálı nóbwe mí ató-abí? Mma ḡtinéá nápuyáí.’

¹⁸ Inv ḡleblí ḡbée, ‘Nyin tóá nóbwe. Nóbwie mí idan, láwá akpənkəpənti. Mótó nápü mí atíko pú mí ntobi ámu wá ní. ¹⁹ Fówun nabláa mí ḡkláa mbée, “Mí ḡkláa, ikln idí fú ası. Ki, fubv atá tsətsəotsətə ida ha fú nfi-nfi. Gyi, afvnu, anší igyi fú.” ²⁰ Inv Bulu lébláa mu ḡbée, ‘Jha mimláhe! Onyenı nde fú ḡkláa hóó le fú ibito. Ma obégyi ató ánfı fakle yái ánfı fée?’”

²¹ Yesu lámə mó ḡnó ḡbée, “Alí bóbwe ḡhá ání olekle ató yái há mu iwi ḡsvlóv anfisu, táme ḡma tətə Bulu wá ní.”

Aní Pvdińká Bulusv

(Mateo 6:25-34)

²² Inv Yesu lébláa mu akasípó ḡbée, “Mú su nde mlı bláa mbée, mlumáhan iwi tóá mlégyi, tóá mlónu pú tóá mlédidá su. ²³ Nyankpusa nkpa dehián dvn atogyihe. Mu ḡyplóv é idun ató dıdáhé. ²⁴ Mlkı aklankpa. Bvtamadú, bvtamasiéti wá idantə. Bvma idan ntéé ifa, táme Bulu tehá amó atogyihe. Mlumá labi dvn mbubwi? ²⁵ Mltə ma ḡbétalí han iwi pú bré kpaloibí tsia mu nketo? ²⁶ Ní mluméetalí bwé itó tüküríibi ánfı kóráá á, ntogyi sú mlidé iwi háan tráhe amvsu? ²⁷ Mlkı alía pututo-oyí ntswítswí tədan. Itamayó

* **12:1** Farisifə Bodobodotu-afá gyí amó afunu atosunáhé. Ki Mateo 16:12.

agyómá ntéé ló atati. Támé nde mli bláa mbéé, Owíe Salomo, mu inya féeétó a, ḡmetalí híhié iwlí wá akílē fé oyí ntswítswí anfito kóku. ²⁸ Ní Bulu dé ifá ání nde ilú, ḡke ilawú, bawá mó ogyá tati dídá á, ḡméetalí dídá mli atati dvn mó? Ntogyi sú mli hógyi mótsó ah?

²⁹ “Mú su mlumágyiwún tóá mlégyi ntéé tóá mlónu iwlí, iha mli ansí ipé. ³⁰ Tsúfél íni aná ḡmá-ḡmá butesrí gya ni. Mli Sí ámu yin ání idé mli hián. ³¹ Itóá mlígyánkpa dunka gyí Bulu iwiegýí, Bulu ḡbópu íni tsia móttá há mli.

*Atonyahé Pydái ḡsósó
(Mateo 6:19-21)*

³² “Opasua túkúrífíbi, mlumánya ifú. Tsúfél ibu mli Sí ámu ḡdwé ání ḡbópu iwíe ogyíkpá amó há mli. ³³ Mlife mli iwlisu ató, amlípu kóba amó kie ahá ání buvma tóto. Mlbín akenteá iméeyintá ha mli iwlí. Mógyí, mlíyai mli siadie ḡsósó. Inu mó á, kóku méedali móttá, tsúfél awikplu buvma inu, atéple é bvtamawí ató inu. ³⁴ Tsúfél atínéá fú siadie bu a, inu fú agywíun tetsiá.

Asúmpóá Bvtogyo

³⁵ “Mliwa atadié, amlinywe mli nkandíé. ³⁶ Mlibwé iwlí fé asúmpóá buvde amó wíe ḡkpa kú, ḡbótsu ḡká otsiákpá ba. Fékí ní ḡbá bédä klvnsu á, béfinkí há mu. ³⁷ Ansí bégyi asúmpó oduá amó wíe ḡbéba bótó amó buvsie buvgo mu. ḡnökwalí nde mli bláa. Amó wíe amó ḡbésabáa tati, há amó bétciá ḡpóniásí, mu onutó ḡbókónkí atogyihé amó há amó. ³⁸ Ansí bégyi amó, ní ḡbá bótó amó buvsie buvgo mu, ḡyínsiné ntéé bake. ³⁹ Támé mlunu asón ánfí. Ní wóyí mu wie yin bréá owikplu ḡbéba mu wóyítá a, teki omesi wóyí ámu tswí, owikplu móbwie wíe wí mu ató. ⁴⁰ Mli é mlugyo, tsúfél mí, Nyankpwsa-Mu-Bi ánfí néba bréá mli ansí medín míssú.”

*Osúmpó Wankláán Pó ḡlaláhe
(Mateo 24:45-51)*

⁴¹ Petro léfíté mu ḡbéé, “Aní nkule fude yébi anfi ha lóó, ntéé ania ahá ánfí féé?”

⁴² Yesu léblí ḡbéé, “Ma mée gyí osúmpóá əletin ansí, ḡbu ḡnökwalí? Mu ibító mu wie tópó mu aba atráhe wá, ḡbéé ḡhá amó atogyihé dinka brésú. ⁴³ Ansí bégyi osúmpó amó ní mu wie amó ḡbá bowun ání lélé ḡde mó bwé. ⁴⁴ ḡnökwalí nde mli bláa. Mu wie amó ḡbópu mu ató féeé wá mu ibító. ⁴⁵ Támé ní osúmpó amó léblí wá nwunto ḡbéé, ‘Mí wie ibábi mokúfvn, ḡbówa ḡpá.’ Inu su olefi así ḡde mu aba asúmpó atsi móa ayin da, ḡde ató gyí si amó, ḡde ntá núu bu á, ⁴⁶ mu wie amó ḡbéba bofwie muto ekeá ḡmedín ansí. Mu wie amó ḡbéhie titi muto, trá bití mva ahá ání bómáhó mu gyi isu kékéé.

⁴⁷ “Osúmpó oduá oyin tóá igyi mu wie apé, támé ḡmela iwlí bwé yáí á, mu wie ḡbéhie pítí mu ató wankláán. ⁴⁸ Támé osúmpóá omeyín mu wie apé, ḡlobwé tóá ilehián ha ató pítí á, mu wie ḡbérpití mu kpaloibí. Bulu tefíté tsotsa tsú ḡhá ání əleha mu tsotsa wá, ḡtefíté tsotsaotsa é tsú ḡhá ání əleha tsotsaotsa wá.

*Ipian Yesu Lópvba, Megyí Iwilwii
(Mateo 10:34-36)*

⁴⁹ “Ogyá ḡvdákpá neba ḡsolív anfisú. Ní mí nkule su mó á, teki idetsii dodoodo. ⁵⁰ Asúbó kv ida misvá bóbó mí. Mí klvn méedí mí así yófvon bréá ilamá enó. ⁵¹ Imábwe mli fé iwilwii nöpvba ḡsolív anfisú. Megyí iwilwii, ahá nsiné yintá nöpvba. ⁵² Tsúfél tsú séi póya a, wóyí ání ahá abanú buvbu móttá á, abasá bókvusú líí abanyósú. Abanyó é bókvusú líí abasású. ⁵³ Abi yinhé

múa amú así nsiné béyintá. Abi tsihé múa amú ayín é nsiné béyintá. Osia tsihé múa mu sia tsihé nsiné é béyintá.”

Brétó Asón Asinu
(Mateo 16:2-3)

⁵⁴ Yesu létrá bláa ahá ámu obéε, “Ní nyankpu obilá bvsu á, mlitəblí mliaa, nde nyankpu obotswie, lélé ototswie. ⁵⁵ Ní nsainto itsú fóá á, mlitəblí mliaa, nde owí obélun, lélé itelun. ⁵⁶ Apinabwəbí abwəpó! Mliyin alá bvtelé osulúsuv pú nwvlútáasv ató así. Ntogyi sú mlímétálí nú itó ánfí idebá séi ánfí mó así?

Anyabá Nsinéla
(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ “Ntogyi só mlitamatálí gyí asón wankláán há mlí iwi? ⁵⁸ Ní əkv əsáma fu á, wa əsa ha amliblí mó wóyító, méní fó onyabá mōəpó fó ya asón ogyíkpá. Fówun asón ogyípó méegyi fó asón, pú fó wá prósiyin ibitó, əwa fó obu. ⁵⁹ Ní megyí alí á, mméemlé fó, nkéti faká tógyító tá asa fédali inu.”

13

Mlidamli Iklvnto, Méni Mlimdowu

¹ Ahá ámuú bvbv inu alí bré ámvtó akv bəbláa Yesu bεε, Pilato lamó Galileafó akv bréá bvdé afədte bə há Bulu, Yerusalem Bulu ətswékpa inu, há obugya lada afədte ámu. ² Yesu léfté amó obéε, “Mlkí mliaa, Galileafó ánfí bugyi lakpan abwəpó dun Galileafó atráhe, sú bowun iwiəsün ánfí odu? ³ Nde mlí bláa mbéε, megyí alí ígyi! Ní mlí é mlímédamlí klvnto á, mlí féeé mlówu fé amú. ⁴ Ntēε ahá dükwe ámuú abansúrv lobwie dá mó Siloam əmantí ání ibu Yerusalemto ámu mé, mlkí mliaa, lakpan abwəpó bugyi dun aha atráhe ání betsiá Yerusalem alí bré ámvtó féeé? ⁵ Nde mlí bláa mbéε, megyí alí ígyi. Ní mlímédamlí klvnto á, mlí é mlówu fé amú.”

Pəntə Máswiéhé

⁶ Móó əleha amó yébi obéε, “Oyin əkv lótswie pəntə mu ndətə. Eke əkv əloyə yéki bεε, abi ku idin móttó. Əloyə á, kkvku medín móttó. ⁷ Inu sv əlebláa mu əpayin obéε, ‘Nfinsa ní, nna oyí ánfí así. Mməkowun kkvvukv móttó. Ntogyi sú ibétrá lí yíntá əsulúv? Kun mó da!’ ⁸ Támē əpayin amu lélébláa mu obéε, ‘Mí wié, fó mó si mó iitra lí ofi əkvle, ampulipuli mó así, kpa wúna wa mó así. ⁹ Ní ofiébá iloswie á, ibu alé, támē ní imoswie á, nakun mó dá.’”

Ətsi Əkv Ilə Tsa Əkpónú Ədaké

¹⁰ Yesu lóyo əde ató suná Yudafó ofiakpa əkpónú ədaké ikv. ¹¹ Ətsi əkvá ənje laláhe líwa mu ilə nfi dükwe ní, ilahá mu alaklo, əmetálí bwíi nátí bu inu. ¹² Bréá Yesu lówun mu á, əleti mu bláa mu obéε, “Ani yín, iwi iwá fó ənlin!” ¹³ Inu əlepü ibi da ətsi ámu. Invn̄ olotswií líi kánfú Bulu.

¹⁴ Ofiakpa əhande amu lénya əbló ání Yesu latsá əha əkpónú ədaké. Mó su əlebláa ahá ámu obéε, “Nkensié bu inu há agyómá yo. Mliha nké ámvtó, abvtsa mlí ilə. Megyí əkpónú ədaké!”

¹⁵ Ani Wíe Yesu léle mó ənó obéε, “Apinabwəbí abwəpó! Mlitə okugyíəkv təwzái mu nnantswie ntéε afrimú lé ibantó, pú amú ya ntsu onúkpa əkpónú ədaké. ¹⁶ Mó ima aleá mí mó nésankí Abraham mu na ánfí Əbənsám lakíklı mu nfi dükwe kéké ánfí əkpónú ədaké?” ¹⁷ Mu asun blihé ánfí léha pəli lékitá mu alupú ámu, ansí légyi atráhe amu féeé, ofúla kpənkəpənti ámuú ədebwe ámu sv.

*Takyi-akpin Ibí Yébi**(Mateo 13:31-32; Marko 4:30-32)*

¹⁸ Inú Yesu léfité əbée, “Ntə Bulu iwíegyí ámu lelian? Ntée ntə nópvkápó mu? ¹⁹ Igyi fé takyi-akpin ibí, oyin əkv lódu wá mu ndətə. Ilədan mlí oyi yilé, mbubwi bvtogyónká mu abámbito.”

*Bodobodotu-afá Yébi**(Mateo 13:33)*

²⁰ Yesu létrá blí əbée, “Ntə mpókapu Bulu iwíegyí ámu? ²¹ Igyi fé Bodobodotu-afá ání ətsi əkv lópu tsíá bodobodo nfúó kente kule, iləha mu ilotu.”

*Obu-ənó Kplánhε**(Mateo 7:13-14, 21-23)*

²² Bréá Yesu oyá Yerusalem a, ələtsvə nkudası pó awúlusv. Əna əde amú ató suná. ²³ Oha əkv léfíté mu əbée, “Owíé, ahá kpalobí kv obénya nkpa?”

Yesu lébláa ahá ámu əbée, ²⁴ “Mlbó mbódí amlitsvə obu-ənó kplánhε amuto. Tsúfē ahá tsətsətso bóbó mbódí ání bótsvə wie inú, támē bvméetalí. ²⁵ Támē ní wóyí mu wie əkúsú fin obu ámu, mlebá belí klvə əma, dá klvə amosv mliaa, ‘Owíé, finki ha an!’ á, əbébláa mlı əbée, ‘Mmeyín mlı, mmeyín ətínéá mlotsú.’ ²⁶ Inú mléblí mliaa, ‘Ania funyo létsiá gyi ató, nú ntá, fetsiá súná ató anı dınsv!’ ²⁷ Támē əbélé mó ənó əbée, ‘Mmeyín mlı. Mmeyín ətínéá mlotsú. Mlnati tei mísú, mlı lalahé abwepó fée!’ ²⁸ Ní mlowun Abraham, Isak, Yakob pó Bulu ənósú atóipó amu fée bvbv Bulu iwíe ogyíkpá, támē bvméha mlı mó əkpa amliwie inú á, inó mlósu kpisií nı. ²⁹ Ahá bóttsu owí ədalikpa pó owí əkplíwiékpá, binasv múa gyopisv ba betsiá ató ogyíkpá Bulu iwíegyí ámuto. ³⁰ Ənəkwali, amapv ako bémli agyankpapu. Agyankpapu akv é bémlí amapu.”

*Yesu Lósú Ha Yerusalem**(Mateo 23:37-39)*

³¹ Inú Farisifə akv beba Yesu wá bəbláa mu bəee, “Dali Galilea əmátó nfi, tsúfē əmású ogyípó Herode dékléá əbómō fó.”

³² Yesu lébláa amú əbée, “Mliyebláa əkpataku ámu mliaa, ‘Négya ənə lalahé lé aháta, tsá ahá ilə nde, gya le əke, mó mó ənó klái.’ ³³ Támē ilehián ání nöyə mí ənatí amosv nde, əke móa klái. Tsúfē əkpa má inúá bómō Bulu ənósú atóipó əkvkvə ətinetiné, dvn Yerusalem!

³⁴ “Oo Yerusalemfə, Yerusalemfə! Mlitómó Bulu ənósú atóipó, dá abí ání Bulu lawá sísi mlı abwi mí nı. Nteklaá nóbun mlı abísú brégýibré, fé alá batə tobun mu abísú, támē mltamahá mí əkpa. ³⁵ Mlikı, Bulu obési mlı ətswékpə tswı mlı. Ndə mlı bláa mbée, mlhméetrá wun mi ekekeekə, yófun ekeá mléblí mliaa, ‘Bulu oyúla əhá ámóó əbá mu dátó’ ámu.”

14*Əlpv Əkv Tsa*

¹ Farisifə əhande əkv léti Yesu ató ogyíkpá mu wóyító əkpónú ədaké. Ahá bəpv ansı yi Yesusv, bvdə mu téé. ² Inú oyin əkvá alapúnyá léba Yesu wá.

³ Yesu léfité Mose mbla asunápó pó Farisifə ámu əbée, “Anı mbla léha əkpa ání bvtásá ilə əkpónú ədaké lóó, ntée əmeha əkpa?”

⁴ Amvítə əkvkvə móbwíi ənó. Mvv Yesu lékitá oyin ámu, tsá mu ilə, olesi mu əlenatí. ⁵ Inú əlefíté ahá ámu əbée, “Mltə ma mu bi ntée mu ənantswie əbékpadá wié ibúntó əkpónú ədaké, əmáokəsí lé mu?”

6 Bumetalí lé mó ənó.

Iwiasiba

7 Inv Yesu lówun ání ahá ámúú beti ató ogýíkpá inv ámuto akv bude otsiákpá yilé dunká bétsiá. Móú əleha amú yébi əbée, **8** “Ní əkv otí fú əká otsiákpá a, máyétsiá əfvákpá. Fíalı əleti əhande əkvá ədvn fu. **9** Inv əhá ámúú əleti mli ámu əbəbláa fu əbée, ‘Mí wíé, kvsu pü obiá ha əhá ánfi.’ Inv péli békítá fú, fepetí yódunká ətineku tsia. **10** Mó su ní əha otí fú ató ogýíkpá a, yetsiá obiá kusubisv mboún, əhá ámu əbəbláa fu əbée, ‘Mí wíé, betsiá əfvákpá nfi.’ Inı obótsu fú ansító fúahá ámu fée ansító. **11** Tsúfē əhagyíoha ání ototsú iwi á, Bulu teba mu asi. Əhagyíoha ání əteba iwiasi é á, Bulu totsú mu fúá.”

12 Yesu lébláa əhá ámúú əleti mu ató ogýíkpá amu é əbée, “Ní fətswi əpúnó əpa onyé á, māti fú anyawíe, fú apíó, fú abusuanfó ntéé iwi anyapóá butsie mantáa fú. Ní fəbwé mó ali á, amú é bélátí fú amó kle asi ká ikö. **13** Mboún tu ahiánfó, tsukvle asínpv, abubúpv pó ansibi abwiepó. **14** Bulu obóyulá fú, tsúfē buvma tətəá bápvká fú ikö. Bulu əbéka fú ikö ekeá əbókusúa aha yilé tsú afúlito.”

Nké Kponkponti Kv Yébi

(Mateo 22:1-10)

15 Ahá ámúú amúa Yesu buvtsie əpónóasi ámuto əkvle lónu mu asvn blihé anfi, əleblí əbée, “Ansí bégyi ahá ání bégyi ató Bulu əpónó ətswíke mu iwiegýí ámuto!”

16 Támé Yesu lébláa mu əbée, “Oyin əkv látswi əpónó kponkponti ku, əleti ahá tsotsaotsó. **17** Bréá beniná atogyihé amu tá á, əlówa mu asúmpó əbée buyébláa ahá ámúú əleti ámu bee, ‘Babwé tá!’ **18** Támé amú fée bəblí bee amú ibi de. Ogyankpav əbée, ‘Naho əsvlóv ku. Ilehián ání néyekí mu. Mó su mlikita mótó ha mi.’ **19** Onyəosi é əbée, ‘Naho nnantswie yínhé idú, bópolipúli mí ndətə há mí. Neyékapó amú ki. Mó su mlikita mótó ha mi.’ **20** Əbamáá é əbée, ‘Nwéen kótóó netsiá əká. Mó su mméetalí ba.’

21 “Inv osúmpó amu léyinkí bəbláa mu wie. Əbló lekitá mu wie amu, əlebláa mu əbée, ‘Wa əsa sri yeki dinsv pü brənəsv, afukpa ahiánfó, tsukvle asínpv, ansibi abwiepó pü abubúpv ba.’ **22** Imowa əpa osúmpó amu léba bəbláa mu əbée, ‘Mí wíé, nayó sumbi ámu, támé otsiákpá trá da.’ **23** Mu wie amu lébláa mu əbée, ‘Tsvn mmuatse móa nkpakví fée. Ti əhagyíoha ání fówun fee əbá, méní ahá bábvulá mí wóytó. **24** Nekáse, ahá ámúú nehié tí ámuto əkvku méeeda mí ató ánfi ənó!’”

Yesu Bułotə Ipian

(Mateo 10:37-38)

25 Yesu muva ədəm kponkponti ámu ná boyá. Móú əledamlí bláa amú əbée, **26** “Əhagyíoha ání əleba mí wá, támé əde mu si, mu yin, mu otsiába, mu abí, mu apíó, mu onutó kórará iwi dwe dvn mi á, əméetalí bwé mí əkasípó. **27** Əhá ání omotsu mu oyikpalihé bobuo mi mófun ání əbábwé mí əkasípó.

28 “Mlíta əməmv bó inv, ní obéyi obu kponkponti á, əméetsiá asi ki tás obéyintá, wun ání mu kóba bōfun? **29** Ní əmeki mó ali, asa əlokvsó wá obu ámu ntswiasi, pwé mó fun əkpató, əmetálí mó mó ənó á, obu ámu awúnpv fée bóməsí mu. **30** Béblí bee, ‘Oyin ánfi lókvusú əde obu yii, əmetálí mó mó ənó.’

31 “Ntéé owié əməmv bu invá ní owié əko dé akopó mpím-advanyo (20,000) əbá bəkə mu a, əméetsiá asi ki alia əbábwé əbápv mu isá akopó mpím-dú (10,000) yéfia amú? **32** Ní owun ání əméetalí á, əbáwa abí əsasv

bóyókokóli mu há ıkulébwé, bréá bvmokónyá kpókpé ba. ³³ Inı su mltó əhá ání omesi mu tógyító omagyáa oméetalí bwé mi okasípó.

Njɔliá Ima Labi

(*Mateo 5:13; Marko 9:50*)

³⁴ “Nfóli bu alé, támé ní itá ədwé á, ntó bélapówá mó ədwé? ³⁵ Itráa ma ale há tötötó bwé. Tsei bvtetséi mó tsitsá wúnasu. Chá ání əbu asu onúu asún ánfi.”

15

Kufa Fwihé

(*Mateo 18:12-14*)

¹ Eke əku lampoo ahópu pú lakpan abwepó beba Yesu asun blíhé onukpá. ² Farisifó pú Mose mbla asunápó amu bowuntí mu bée, “Oyin ánfi mua lakpan abwepó ténatí, bvtowá ibi gyi ató kúráá.” ³ Mó su Yesu léha yébi pósúná amu ató əbée,

⁴ “Mltó ma bó akúfa lafakule (100), əkule əfwí á, omesi adukwebákwebá (99) tráhe wá dimbító inu, yódunká mu alu kpéfon bréá obówun mu? ⁵ Nahogyi mbéé, ní owun mu a, ansí bégyi mu, obótsu mu wá nkónko, ⁶ pú mu ya wóytá. Əbéti mu anyawie pú mu aba, bláa amú əbée, ‘Mliha anya ansigyi. Nawun mí kufa amóó ələfwí ámu!’ ⁷ Alí kén nde mli bláa mbéé, ní lakpan əbwepó əkule pé ədámlí klvntó á, ansí békue gyi ahá osúsú inu dvn alia ibégyi amó aha wankláán adukwebákwebá (99) ání bvmétrá hián klvntdamlí iwi.

Kóba Fwihé

⁸ “Ntées ní ətsi əku bu sika futútú dú, mótó kule lafwí á, omóonywe əkandíe kikí mu wóytá wankláán, kpákpá ntobító ki, féí wóyí ámuñ wankláán yófon bréá alawun mó? ⁹ Ní owun mó á, əbéti mu apió aba, bláa amú əbée, ‘Mliha anya ansigyi. Nawun mí sika futútú ámuñ ələfwí ámu.’ ¹⁰ Ndé mli bláa mbéé, alí ansí békue gyi Bulu-abópu ní lakpan əbwepó əkule ədámlí klvntó ní.”

Obi Fwihé ɔkv

¹¹ Yesu létrá ha amó yébi əbée, “Oyin əku létsiá, əbu abi yinhé anyo. ¹² ɔkvusú amu lébláa mu si əbée, ‘Mí sí, ye fú atótó, afvpv mí klé ha mu.’ Inu mu si lékitá mu atótó ye há amó. ¹³ Imegyi nké kokv əkvusú amu lókulá mu ató fée, olotu əkpa yó tsútsúutsú omá kvtó. Inu oleyétsiá nkpa laláhe yíntá mu ató ámu fée. ¹⁴ Bréá oleyintá ató ámu tá á, akón kpənkronti ku léba omá ámuñ, ələwa akón di bi. ¹⁵ Mó su ələpv iwi yémantá inuyin əkvusú, oyin ámu lékpa mu yáa mu ibúasí əbée, ɔyéki mu mprákuosu ha mu. ¹⁶ Teki olekleá obétsiá gyi mprákuo atogyihé amu ku, támé əhaa méha mu mó iwi əkpa. ¹⁷ Bréá mu ansí leyinkí ba mu iwisu á, əlefíté mu iwi əbée, ‘Apafó amomu kúráá má mí sí wóytá, bvmédé ató gyi sian ekegeyíleké? Mó ntsie nfí, akón de mí mó?’ ¹⁸ Nókvusú yínkí yó mí sí wá, yébláa mu mbéé, mí sí, napú ilá gyi Bulu, pógyi fú é. ¹⁹ Mmekanáa ání fétrá ti mí fú bí. Pv mí bwéé fú apafó ámuñ əkule.’ ²⁰ Mó su ələkvusú pú əkpa əbá mu si wá.

“Bréá olowotii, mu si lówun mu sisí á, ələwa mu nwé, əlesrí yéfia mu, látá mu pútá. ²¹ Inu mu bi ámu lébláa mu əbée, ‘Mí sí, napú ilá gyi Bulu, pógyi fú é. Mmekanáa ání fétrá ti mí fú bí.’ ²² Támé mu si léti mu asúmpó, bláa amó əbée, ‘Mliwa osa yotsu atadíe wankláán ámu bəwa mu. Mliwa mu opetia, amlıwa mu ntukvta. ²³ Mliyelé ənantswie yínhé kánahé amóó alawá nfí

ámu ba, amlibomə mu, apugyi nkə ha mu. ²⁴ Tsúfē mí bí ánfı lawú tsínkí. Ələfwı, anulawun mu.' Inu bəwa nkə gyi bi.

²⁵ "Ali bré ámvtə á, obi dehen amu bv ndətə. Bréá olotsu ndə ámvtə obá, alatá wóyító wie tá á, olonu áni pléi de wóyító inu. ²⁶ Mú su əleti mu si asúmpó amvtə əkvle, fité əbée, 'Amansu lába?' ²⁷ Osúmpó amu léle mó ənó əbée, 'Fú píó laba. Mú su fú sí lahá bamó ənantswie kánáhe amu, tsúfē alayinkí batu mu, əbu nkpa, əbu ənlin.'

²⁸ "Obló lekitá ədéhen amu. Mú su olesin mmuáa. Mu si lédalı ba bokokóli mu əbée, əbá wóyító. ²⁹ Támə əlele mó ənó əbée, 'Mí sí, ki nfi dívúvdúá napútsiá fú wá súm fú. Mmækóbwé mábúla kvku ki. Támə fumækúhá mí əkpálabi fee mía abá apówa iwi ansigyi ki. ³⁰ Támə fó bí ánfı alayintá fú tógyítá, mva akipó bayégyi nkpa ánfı mó laba a, famó ənantswie yinhé kánáhe amúú alawá nfó ámu há mu!' ³¹ Inu mu si lébláa mu əbée, 'Mí bí, yée fú mó fóbu mí wá brégyibré. Fóbó mí ató féé. ³² Fú píó ánfı lawú tsínkí. Ələfwı, anulawun mu. Mó su lehián áni abégyi mó nkə, nyá ansigyi.'

16

Agyómású Əkipu Ansutínpv Əkv

¹ Yesu lébláa mu akasípó əbée, "Iwi onyapó əku létsiá, əbu agyómású əkipu. Ahá bowi tsá mu wie amusu bee əde mu gyi. ² Inu su əleti oyin ámu, fité mu əbée, 'Ntə asún ndenu tsú fú iwi ali? Bobu akúnta ha mi, tsúfē fuméetrá ki mí agyómású.' ³ Agyómású əkipu amu léfité mu iwi əbée, 'Nkáli nóbwe? Mí wíe əbá begya mi. Mma əwvnlin áni nénatí də ha ahá. Ibu mi péli áni nénatí kólí ató é. ⁴ Ibu alé! Nyin tóá nóbwe, méní ní osí mí á, nénya ahá áni böhö mi wá amú wóyító.'

⁵ "Mú su əleti ahá áni bvdə mu wie iko kvlekule. Əlefíté ogyankpapu əbée, 'Iko afını fóde mí wíe?' ⁶ Iko əkitápó amu léle mó ənó əbée, 'Nfó agbongbó lafa-anyo (200).' Agyómású əkipu amu lébláa mu əbée, 'Tsan fó adánsie əwvlú ámvtə, afuwlanlın lafakule (100).' ⁷ Əlefíté əku é əbée, 'Iko afını fóde?' Iko əkitápó amu lébláa mu əbée, 'Bodobodo nfúó akente əpím-əkvle (1,000).' Agyómású əkipu amu lébláa mu əbée, 'Tsan fó adánsie əwvlú ámvtə afuwlanlın lafakwe (800).'

⁸ "Osikani ámu lékanfó agyómású əkipu anfı əma ənəkwali ánfı áni alatálí tin ansí ali." Yesu lámə mó ənó əbée, "Ndembə-abí áni buhuo əyítá ató ansitún áni bəpu bvtsie amu abato idv̄ amú bøyin Bulu klé."

⁹ "Ndé mlı bláa mbéé, mlıpu əyítá ató bwé apíó, méní ní itá á, Bulu əböhö mlı wá mu wóyíá ibu inu bré féétó. ¹⁰ Ohá áni əletalí kítá ató tüküríibi, olegyi ənəkwali mósú á, mu kén obégyi ənəkwali ató kpənkəpənti ésú ni. Támə ohá áni əməwa ənəkwali ató tüküríibisú əməowa ənəkwali ató kpənkəpəntisú. ¹¹ Mó su ní mlımá ənəkwali əyítá atósú a, ma mee əböhö mlısu gyi, pú əsósú ató onutó wá mlı ibito? ¹² Ntée ní fvma ənəkwali əku klésu á, ma mee əböhö fu klé há fú?

¹³ "Osúmpó əkvle méetalí súm awie anyo. Əbódwe əkvle, lú əkvle. Ntée obóbu əkvle, omóobu əkvle. Fuméetalí súm Bulu, súm Kóba."

Yesu Asvn Blíhē Kv

(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marko 10:11-12)

¹⁴ Farisifə bvtodwé kóba. Mú su bréá bonu Yesu asvn blíhē anfı á, bəbwə mu ahinlá. ¹⁵ Inu Yesu lébláa amú əbée, "Mltelé iwi súná áni aha yilé mlıgyí ahá ansító, támə Bulu mó yin mlı klvnto. Tsúfē tóá nyankpusa tekia ibu labi igyi Bulu akisító.

16 “Mose Mbla ámu pú Bulu ənósú atəípú amu asun wanlínhé løyø agyómá alii bœfún Asú Əbəpú Yohane brésú. Tsú mvsu bude Bulu iwíegyi ámu iwi asun wankláán əkan da, ahá é budeprú wie móntó. ¹⁷ Əsú móa ası bétalí mó ənó, támē itoduáhé ntée asúnbi ıkulé kóráá móowu Mose Mbla ámvtó.

18 “Oyin okíná mu ka láyétsiá ətsi bámbá á, alató mbua. Oyingyioyin ání ətsia ətsi ánfí mu kulu lakíná mu é lató mbua.”

Iwi Onyapú Əkv Mva Lasaro

19 Yesu lébláa amú obéé, “Iwi onyapú əkv létsiá. Atati wohihé ətedídá, otegyi nkpa wankláán ekekegyíké. ²⁰ Ató əkólípó əkvá mu iwi letsitsíi nlö é létsiá. Bütetí mu Lasaro. Betsiá pú ohiáni ánfí yéyáí iwi onyapú ámu əkpa ənó. ²¹ Əkiá obénya atogiyihé mpupubiá ibékpakpáa bun oyin ámu əpónásı gyi. Akái létsiá beyintá mu nlö ámu kóráátó.

22 “Bréa ohiáni ánfí lówu á, Bulu-abəpú botsu mu ya, oleyétsiá anı náin Abraham wá əsósó. Iwi onyapú ánfí é lóbowu, bopulá mu. ²³ Əloyø əbu ısvibítí ogyá ání itamaduntó, əde iwiəsin wúun. Olotu ansí fóá, olowun ání Lasaro tsie Abraham wá tsútsúútsú. ²⁴ Inu ələkplón əbée, ‘Anı sí Abraham-ée! Wun mi nwé, afuhá Lasaro əyəpú mu osrebi da ntsutso pübeda mí əndandusú, ilwii kplobí. Nde iwiəsin wúun ogyá ánfito dəvbi!’

25 “Támē Abraham lébláa mu əbée, ‘Obí, kañ, fó nkpatxiátó a, fegyi ədwé, Lasaro é letsia əsíntó. Séi á, əbu ədwetó, fó é fóbu əsíntó. ²⁶ Əma a, ilán kpónkpəənkpənti kv da ania fonyø nsiné. Mú su əhaa méetalí fá tsú nfi ba fó wá inu, əhaa é méetalí fá tsú inu ba anı wá nfi.’ ²⁷ Oyin ámu lébláa Abraham əbée, ‘Mómó nobwií ipa, anı sí Abraham, wa Lasaro sisí mí sí wóyító. ²⁸ Mbü apio yinhé abanú akv inu, əyeda amú əlá, méní bowú á, büméeba bowun iwiəsin ánfí odu.’

29 “Abraham léle mu ənó əbée, ‘Mose mva Bulu ənósú atəípú amu nwolú bu amú wá, əde amú əlá da. Bvnúu mó, abugyi móosó.’ ³⁰ Oyin ámu léle mu ənó əbée, ‘Anı sí Abraham, asún ámu nu keke méeha amú abudamli klvntó. Mboún ní əkv əkúsú tsú afúlító yó amú wá á, bédamlí klvntó.’ ³¹ Támē Abraham lébláa mu əbée, ‘Ní bümegyi Mose mva Bulu ənósú atəípú amu nwolútó asún ámuvsu á, əkv əkúsú tsú afúlító yó inu kóráá á, bümóonu əhá ámu asún.’ ”

17

Lakpanbwé

(Mateo 18:6-7, 21-22; Marko 9:42)

1 Yesu lébláa mu akasípó amu obéé, “Ibwébwéébwé á, tokv béha nyankpusa əbóbwe lakpan, támē əhá ání ina mvsu mu ba lóbwé lakpan əgyówí ní. ² Ní əkv léha ahá ánfí bümekúdan mísó hógyító ánfito əkv lóbwé lakpan á, ní beda nfúókwebu sián mu əmetó, tswi mu wá əpú okluklúkpá pó á, ibu alé dun. ³ Mú su mlikı mli iwi wankláán.

“Ní fó bá əpú ilá gyi fu á, wa iyün wa mu. Ní əledamlí klvntó á, sikie mu. ⁴ Ní ələpú ilá gyi fu tse sienó* əkewólk owító, ələla bobwií ipa há fó á, sikie mu.”

Hógyi

5 Yesu sumbí ayəpú ámu bəbláa mu bëe, “Ha anı hógyi imoni tsia.”

6 Yesu léle mu ənó əbée, “Ní mli hógyi lómoní fé takyí-akpin ibí á, mléetalí bláa keli ánfí mliaa, ‘Puli yelü əpvtó.’ Ibóbwé dínká móosú.

* 17:4 Idesuná ání tsé dódóá ələpú ilá gyi fu.

Osúmpó Gyumagyihé

⁷ “Ní mlító akv bu osúmpóá otayó agyómá mu ndotó ntée otéki mu akúfasu, otsú agyómátó ba a, bláa mu wie tebláa mu obéé, ‘Wa esa bwé afugyi ató?’ Ekekéeké! ⁸ Bláa otébláa mu obéé, ‘Tsu tati saba, afubotswi opónó ha mi. Beliú mí angyi ató. Negyi ta á, fayégyi fó klé.’ ⁹ Otédá osúmpó amu ipán obéé, alabwé tóá mowa mu bwé? Ekekéeké! ¹⁰ Iní su ní mlí é mlabwé tóá bowa mlí bwé tá á, mlíblí mliaa, ‘Asúmpó keke angyí. Tá igyi ani bwéhé anlabwé á.’”

Iló Pepe Allopó Dú Tsa

¹¹ Yesu ná Samaria pú Galileafó okasú oyó Yerusalem. ¹² Bréá oleta wúlu kvsu wie tá á, iló pepe allopó dú akv buña bembá bezia mu, besi lí tsútsú. ¹³ Inu békplón bli bëe, “Yesu! Owié! Wun ani nwé.”

¹⁴ Yesu lótsu ansí ki amú, oelebláa amú obéé, “Mlupu mlí iwi yosuná Bulu igyi ohapó.”

Bréá bëpó okpa bøyá á, amú iwi lépli. ¹⁵ Okule mó lówun ání mu iwi laplú a, oleyinkí odekplón kanfú Bulu kóklókúú. ¹⁶ Olebemlí búñ Yesu ayabitó, ode mu ipán da. Samariayin oyin ánfí gyí. ¹⁷ Inu Yesu léfité obéé, “Megyí ahá idú natsá? Mú kwebá atráhe mé? ¹⁸ Mú su amútó okukú méba békankú Bulu dñ Samariayin ofáó ánfí nkule?” ¹⁹ Inu oelebláa oyin ámu obéé, “Kvsu natu. Fó hogyi latsá fó iló.”

Bulu Iwiegylí Amu Ibá

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Farisifó akv befité Yesu bëe, “Omenke Bulu iwiegylí ámu ibéba?” Yesu lebláa amú obéé, “Megyí tóá oha obópu ansíbi wun Bulu iwiegylí ámu igyi. ²¹ Ohaa métalí bli obéé, ‘Ki, móbu nfti.’ Ntée ‘Móbu nána á.’ Tsúfé mlí klvntó Bulu iwiegylí amu bu.”

²² Inu Yesu lebláa mu akasípó obéé, “Eke akv ibá, mlódunká ání mlówun mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ekekewlé pé, támé mlumóowun mó. ²³ Ahá békbláa mlí bëe, ‘Obu nfti.’ Ntée ‘Obu nána,’ támé mlumásrí buo amú yéki. ²⁴ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí obáke bóbwe fé alí ámu nyankpu təfwí ibi, buutowun mó nsaintó féé ámu. ²⁵ Támé négyankpá wun iwiásin tsotsaotsa, ndembá-abí ánfí é békina mí. ²⁶ Alí ámu illegyi Noa brésú amu a, alí ibégyi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é ibábi ni. ²⁷ Ahá betsiá, bude ató gyí, bude ntá ní; bude aká tsiá, bude atsi kítá há akúlu alu yófvn ekeá Noa lówie mu dáka kpənkənti ámu, ntsu lóbvlá bəmə amú fée. ²⁸ Alí kén ileba Lot é brésú ni. Ahá betsiá, bude ató gyí, bude ntá ní, bude ató hóó, bude ató fe; bude ató du, bude ibu yíi, ²⁹ yófvn ekeá Lot lédalí Sodom wúlutó, ogýá múa atonkodu lotswie tsu osósó bëhi amú fée. ³⁰ Alí kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí iwiwanleké bófwie aháto ní.

³¹ “Eke ámu a, ahá ání odin obusu, mu ató ibu obuto omákplí botsu tətə. Alí kén oha ání obu ndotó é mayinkí botsu tətə ni. ³² Mlikain Lot mu ka asónsó! ³³ Tsúfé ní akv lódunká ání obépri mu nkpa á, obóholú mó. Támé ní akv lóholú mu nkpa á, obélanyá mó. ³⁴ Nde mlí bláa mbéé, alí eke ámu onyé á, ní ahá abanyó buda oklan kólesu á, Bulu obótsu okule sí okule.

³⁵⁻³⁶ “Ní atsi abanyó bude nfúó kwe á, Bulu obótsu okule sí okule.” ³⁷ Yesu akasípó amu befité mu bëe, “Ani Wie, nkónó ibéba?”

† **17:14** Abobi ání mlí iwi laplú Mose mbla okpasu. † **17:32** Bréá omobu Bulu, oledamli ki oma a, olemlí nfólsin. Ki Genesis 19:26. § **17:35-36** Mótá yée 36 bu nwoló dada amu akoto: Ní ayin abanyó bude agyómá yo ndə kóleto á, Bulu obótsu okule sí okule.

Yesu lébláa amó əbée, “Otinéá ito wuhé da a, inú alása butefia ni.”

18

Osvrapu Mva Asón Ogyípí Okv

¹ Inu Yesu léha yébi ku pósúná ání buvbóo mpái brégyíbré, imákpon amó.
² Olebláa amó əbée, “Asón ogyípí okv létsiá wúlu kusv. Otamanyá Bulu ifú, otamanyá əhha é péli. ³ Osvrapu okv é létsiá wúlu amvtó. Oletsiá bokokóli mu əbée, ogyii mu asón ənəkwalisu ha mu, əle mu tsu mu olupú ibító! ⁴ Teki olekle okina, támé əma-əma a, olebláa mu iwi əbée, ‘Ibu móttáa ntamanyá Bulu ifú, ntamanyá əhha é péli. ⁵ Támé ali ánfí osvrapu anfi ná əde mí háan anfi su á, négyi mu asón ənəkwalisu. Ní megyí ali á, oméesi mí tó wa. Əmeeha mméenya əkpa bwé tóto.’”

⁶ Yesu lóyo mósú əbée, “Mlíki aliá asón ogyípí anfi otamagyai asón ənəkwalisu ánfí lablí. ⁷ Mómó nkálí Bulu mó méegyi mu ahá ámúú alalé, buedesú kpolí mu əpa-onyé ámu asón ənəkwalisu? Obési amó asón wá obiátó? Ekekéeké! ⁸ Ndé mli bláa mbée, obégyi mó ənəkwalisu há amó əsasv. Támé ndefité mbée, ní mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí neyinkí bá a, nówun ahógyipu akv əsuluv anfisv?”

Lampoo Əhpov Mva Farisiyin

⁹ Yesu létrá ha yébi ku pósúná amó ató tsú ahá ání buteki amó iwi yilé abwepó dvn amó aba. ¹⁰ Oleha yébi amó əbée, “Ayin abanyó akv bədu yó mpái əbəkpá Bulu ətswékpa. Amútá əkvle gyí Farisiyin, əkvle é gyí lampoo əhpov.

¹¹ “Farisiyin amu lókusú líi, bó mpái wá nwuntó əbée, ‘Bulu, nedá fú ipán ání mmegyi fíe akv. Mí mó mma ənsípe, ntamasisi əha, ntamató mbua, mmegyi fíe Lampoo əhpov anfi é. ¹² Ntekli ənó tse nyó ndawótsví ikvletó. Nteye mí ató fíetó dú, lé idúsí há fú.’

¹³ “Támé lampoo əhpov amu mó léyelú tsútsú, oloko nwuntó wá. Omotsulá tsú ansí kúráá fúá ki əsósó. Olepu əbimáá dá ibító, kókóli Bulu əbée, ‘Oo Bulu, wun mi nwé, lakpan əbwepó ngyi.’” ¹⁴ Yesu lóma mó ənó əbée, “Ndé mli bláa mbée, asa beyinkí yó wóyí á, Bulu ansí légyi lampoo əhpov amu iwi dvn Farisiyin amu. Tsúfí əhá ání ototsú iwi á, Bulu əbéba mu asi. Əhá ání əteba iwiásı é á, Bulu obótsu mu fúá.”

Nyebí Yulá

(Mateo 19:13-15; Marko 10:13-16)

¹⁵ Aha akv bəpü amó abí ba Yesu bée, əpúu ibi dinka amású, oyula amó. Mu akasípó bowun amó. Mú su bəwa iyin wá amó. ¹⁶ Támé Yesu léti nyebí ámu ba mu iwi wá, olebláa akasípó amu əbée, “Mlíha nyebí ámu abuba mí wá. Mlumátin amu əkpa, tsúfí ahá ánfí odu bú Bulu iwiegýi amu ni. ¹⁷ Ənəkwalı ndé mli bláa. Əhá ání əməhə Bulu iwiegýi ámu fí kebi á, omóowie móttá.”

Atonyahé Iwi Atosundhé

(Mateo 19:16-30; Marko 10:17-31)

¹⁸ Eke əkv Yudafó əhande əkv lébəfité Yesu əbée, “Osunápó yilé, ntó nóbwe asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁹ Yesu léfité mu əbée, “Ntogyi sú fvde mí ti əha yilé? Əha mégyí əha yilé, nkéti Bulu nkule. ²⁰ Yéé fuyin Bulu mbla ámu o. Mógyí, mátsó mbua, mámo əha, máwi ató, máka asón dínká fú bású, bu fú sí muva fú yín.”

²¹ Əhande amu lébláa mu əbée, “Tsú mí nyebito əpá ndé mó fíesv gyí.”

²² Yesu lónu mu asvn blíhé anfi á, əlebláa mu əbée, "Toku kule ilesí ání fábwé. Yefé fú iwísu ató féé, afuye kóba amu ha ahiánfó, méní fénya siadie əsósó. Fábwé mó tá á, ba afubobuo mi." ²³ Bréá oyin ámu lónu asvn ánfi á, iléto mu kbn, tsúf é ohíé əbu ató.

²⁴ Yesu lówun ání ılahan mu. Mó su əleblí əbée, "Ibu ənlín asa iwi onyapó obowie Bulu iwíegyi ámuto. ²⁵ Lélé mó á, ilépon ha kpósó ání əbótsvn əbin-ata əbótó, don ání iwi onyapó obowie Bulu iwíegyi ámuto."

²⁶ Ahá ání bonu asvn ánfi əlefíté bée, "Mómó ma mee Bulu əbáho nkpa?"

²⁷ Támé Yesu lébláa amu əbée, "Tóá nyankpusa méetalí bwé módón Bulu bwé."

²⁸ Inv Petro lébláa Yesu əbée, "Mí Wíe, ki, anlasí anı wóyí tswi bobuo fv."

²⁹ Yesu lébláa amu əbée, "Oñokwali nde mlu bláa. Ohaa má inuá obési mu wóyí, mu ka, mu apió, mu akwiúpó ntéé mu abí tswi Bulu iwíegyi ámu sv, ³⁰ Bulu mélawá mó otsiákpá há mu tsé dù tsé lafa séi, láha mu nkpa ání itamatá bré ámuú ibá ámuto."

*Yesu Lowu Iwi Asvn Blí Otse Saasi
(Mateo 20:17-19; Marko 10:32-34)*

³¹ Yesu léti akasípó dúanyó ámu ya itsétó, əlebláa amu əbée, "Ayó Yerusalem. Inó asvn ámuú Bulu ənósó atjípó amu bowanlín tsú mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi iwi ámu féé béba móto ní. ³² Béle mí há ahá ání bumegyí Yudafó. Bóbwe mí ahinlá, síá mí, tú atsvná wúlí mí. ³³ Bépití mí ató, mó mí. Mó eke saásí a, nókvusó tsú afúlito."

³⁴ Akasípó amu buemonu íni asi, tsúfé Bulu lópuñáin amu. Bumegbi tóá ədeblí é.

*Ansibi Obwiepú ɔku Ilø Tsa
(Mateo 20:29-34; Marko 10:46-52)*

³⁵ Yesu léta Yeriko wúluto wie tá á, ansibi obwiepú ɔku tsie əkpa ənó, əde ató kvlí. ³⁶ Ansibi obwiepú ámu lónu ání ədəm buðetsvun. Móó əlefíté əbée, "Amansu igyi?"

³⁷ Ahá əlebláa mu bée, "Yesu Nasaretyin amu détsvun."

³⁸ Inv ansibi obwiepú ámu lókplvn blí əbée, "Anı wíe Dawid mu na Yesu, wun mí nwé!"

³⁹ Ahá ámuú bugya Yesu nkpa ámu boaplón wa ansibi obwiepú ámu bée, əwáa əsa kpa ənó bun. ɔlelakplón dvn alí əbée, "Anı wíe Dawid mu na, wun mí nwé!"

⁴⁰ Yesu lési lí, əleha əbée bukpá mu ba mu. Bréá békpa mu ba a, Yesu léfité mu əbée, ⁴¹ "Ntó fvdeklé fée mbwéé ha fv?"

ɔlelë mó ənó əbée, "Owíe, ha mí anwun ató!"

⁴² Yesu lébláa mu əbée, "Fó hógyi latsá fó ilø. Wun ató."

⁴³ Invnu mu ansibi lobwi, əlekplá buo Yesu, əde Bulu kanfó. Ədəm amu féé bowun íni, amu é békantó Bulu.

19

Yesu Mva Sakeo

¹ Yesu déka tsvn Yeriko wúluto. ² Lampóo ahópø əhande əkvá əbu kóba bu wúlu amuto, butetí mu Sakeo. ³ Oyin ánfi dékléá əbópø ansibi wun Yesu, támé əma i swí, ahá é bədvü. ⁴ Mó su əlesrí yódu pəntə-oyí kvá Yesu əbótsvn mó asi, méní obówun mu. ⁵ Bréá Yesu lówie oyí ámu asi á, olotsu ansí fúá, wun Sakeo, əlebláa mu əbée, "Sakeo, wa əsa kpli ba. Nde, fó wóyí nóswíi ní."

⁶ Sakeo lówa əsa kplí, pú ansigyi kpá mu ya wóyító. ⁷ Ahá ání bowun mó fée bowuntí bée, “Oyin ánfí layóswíí lakpan əbwepó wóyító.”

⁸ Sakeo lóksó líí wóyító inu, bláa anı Wíe Yesu əbée, “Mí Wíé, kí, néye mí atótó anyo, pú ifvn kié ahiánfó. Ní nasisi əku é á, nélahá mu mó aku ana.”

⁹ Yesu lébláa mu əbée, “Nde Bulu lahó wóyí ánfí nkpa, tsúfí Abraham mu na óni ánfí é gyí. ¹⁰ Ahá ání bafwí odunkákpá mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí neba, anhó amó nkpa.”

Asúmpó Kóba Ha (Mateo 25:14-30)

¹¹ Ahá amó bvde asón ámúvú Yesu déblí amó nu. Ali bré amvtó á, Yesu latá Yerusalem wie tá. Mó su əleha amó yébi pótswíí amó, tsúfí bvdesusúu bée Bulu iwiegýí békí ası inonu. ¹² Əleha yébi amó əbée, “Iwí onyapó əku lóbwé agywíin əbée, mótu əkpa yá amó owié dehen wá, ɔyai mu owié, oyink begyi iwíe mu əmáttó. ¹³ Asa əbóyo á, əleti mu asúmpó idú, oleye pásanu kólekvlé há amó fée. Əlebláa amó əbée bvpúyo agyvómá yófvn ekeá méba. ¹⁴ Támé mu wúluto ahá bolu mu, wá abí buo mu bée, bumedékléá əbwéé amó owié.

¹⁵ “Támé mó óó á, owié dehen amó léyaí mu iwíe amó, əlesankí ba wóyí. Olenya wíe pé əleha beti mu asúmpó amó, əku tóá banyá dínká kóba amusu. ¹⁶ Ogyankpapú léba bebláa mu əbée, ‘Mí wíé, nanyá pásanu dú tsíá fó klé amvtó.’ ¹⁷ Móó əlebláa osúmpó amó əbée, ‘Fabwé ató. Osúmpó wankláán fógyi. Inia fawá onokwali itó túkúrííbi ánfí iwí su á, nópv awúlu idú wá fó ibito, fékí mósó.’ ¹⁸ Onyəosi léba bebláa mu əbée, ‘Mí wíé, nanyá pásanu anu tsíá fó klé amvtó.’ ¹⁹ Owié amó lébláa mu əbée, ‘Fó é fékí awúlu anusu.’

²⁰ “Əbambá é léba bebláa mu əbée, ‘Mí wíé, fó sika amó ni. Neda mó wá dükubi ənó yái. ²¹ Nyin fv. Nde fó ifú nya, tsúfí fó asón bu ənlín. Fötotsú ató ətínéá fumopu tóta yái, fótækptí ató é ətínéá fumodu tóta.’ ²² Mu wie amó lébláa mu əbée, ‘Osúmpó laláhe. Fó ənótó asón nápvgyi fv asón. Yée fuyin ání mí asón ihié bu ənlín, ntotsú ató ətínéá mmopu tóta tswí, kpptí ató ətínéá mmodu tóta a?’ ²³ Mó ntogyi sú fumopu mí kóba amó yótswi silka ɔyaíkpá. Féki ní neyínkí ba a, nójəhó múa mívó abí?’

²⁴ “Inu owié amó lébláa ahá ání bvbü inu əbée, ‘Mliswu osúmpó anfí kóba amó ha əmvamóó olenya idú amó.’ ²⁵ Támé ahá amó bebláa mu bée, ‘Nanáin, əbu pásanu dú dodo o!’ ²⁶ Owié amó lébláa amó əbée, ‘Nde mli bláa mbée, əhá ání odekcléá obónu mí atosunáhé amó ası á, Bulu əbópu iku tsíá móttó há mu. Támé əhá ání omedékléá obónu mí atosunáhé amó ası á, Bulu əbóswíí mu kpalobi ámúvú alabí ámú kóráá.’ ²⁷ Séi á, mlikpa ahá ámúvó bokusó líí mísó bée mmágyi iwíe amó ba, amlibomomóo amó mí ansító nfi!’”

Bəhə Yesu Fé Owié Yerusalem (Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Yohane 12:12-19)

²⁸ Yesu léha amó yébi anfí tá á, əletsón gyankpá pú ɔyó Yerusalem.

²⁹ Əleta Betfage múa Betania awúluu idün Nfɔ-nyíbú* ámusu wie tá á, əlswa mu akasípó abanyó gyankpá, ³⁰ bláa amó əbée, “Mliyó wúlu anfí ida mli ansító ánfisu. Ní mlowié wúlu ənó á, mlowun afrímú kanáhe əku da əfétó, əhaa mákútsíá musu ki. Mlisankí mu ba mi. ³¹ Ní əku əfté mli əbée, ‘Ntogyi sú mlidé mu sankí?’ á, mlibla mu mliaa, ‘Aní Wíe dé mu hián.’”

* ^{19:29} Nfɔ-nyíbú igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, bvtetí mó Olifbv.

³² Akasípó abanyá ámu bøyowun afrímú kánáhé ámu fé alia Yesu lébláa amó. ³³ Bréá buvde mu sankí á, mu awié bëfité amó bëe, “Ntogyi sú mlidé mu sankí?”

³⁴ Bele mó onó bëe, “Ani Wíe dé mu hián.” ³⁵ Besi bekpa afrímú kánáhé amu ba Yesu, bëyaí amó atati dínká mvsu, tsú Yesu bian mvsu. ³⁶ Bréá Yesu tsie mvsu oyá á, ahá ámu bekpa amó atati yáí tswi okpató, olenatí mósú tsu.

³⁷ Bréá Yesu lówa Nfö-nyílbv ámu kplí oyá Yerusalem wúluta bí a, mu abúopu amu féé bøtswi opé kánfú Bulu kóklukóó, ofúla amúú olabwé, bowun amu fée sv. ³⁸ Bëe, “Bulu oyúla owié anfi əbá mu dátó ánfi! Iwilwii bu əsúsó. Numnyam ibwéé Bulu klé əsúsúúsó inu.”

³⁹ Farisifö akv buvu ədəm amvtó. Inu bebláa Yesu bëe, “Osunápó, ka fó abúopu anfi itin!”

⁴⁰ Yesu lébláa amó əbée, “Nde mlí bláa mbéé, ní ahá ánfi behié kpá onó bun kúráá á, abwi ánfi bókplu kanfú Bulu.”

Yesu Lósú Yerusalem Sv

⁴¹ Bréá Yesu léta Yerusalem wie tá, olowun wúlu amu sísi á, olosu ha mó. ⁴² Əbée, “Yerusalemfö, tekü ilehián ání mlébi táá itapó iwilwii ba nde, támē mlumétálí bí mó. ⁴³ Bré ku əbá, mlí alupó békafia mlí abuntii, pwé okpó wá mlí, sá mlí tin okpagyíokpasu. ⁴⁴ Béhi wúlu anfi pó móttó atsiápó. Buméesi ibwi kóle dínká mó bású, tsúfé mlumébi bréá Bulu léba mlí nkpa əhókpá!”

Ibiá Agyípú Gyáa Le Bulu Ətswékpá Wunsinésú

(Mateo 21:12-17; Marko 11:15-19; Yohane 2:13-22)

⁴⁵ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, əloya Bulu ətswékpá wunsinésú. Olenya wié inu ali, əløwa ibiá agyípú gyáa bí. ⁴⁶ Əlebláa amó əbée, “Bəwanlín wá Bulu asón ámvto bëe, ‘Béti mí ətswékpá bëe, mpái əbəkpá.’ Támē mlílapó inu mlí awikplu ənjaínpá.”

⁴⁷ Oletsia súná ató Bulu ətswékpá inu ekekegyíeké. Bulu igyí ahapó dehen, Mose mbla asunápó pó Yudafö ahandé amu bodunká əkpa ání bótson mósú mó mu. ⁴⁸ Támē buvmenya, tsúfé ahá ámu fée bubuo mu asun blíhé.

20

Yesu Túmi Iwi Asvn Fitéhé

(Mateo 21:23-27; Marko 11:27-33)

¹ Eke əkv Yesu bu Bulu ətswékpá wunsinésú inu əde Bulu asón wankláán ámu əkan da, əde ató suná. Inu Bulu igyí ahapó dehen, Mose mbla asunápó pó Yudafö ahandé bëba bøtu mu. ² Bëfité mu bëe, “Ma léha fó əkpa fóde ntobí ánfi bwé? Ma léha fó túmi?”

³ Yesu léle mó onó əbée, “Mí é nfite mlí asun kua kóle. ⁴ Bulu wá Asú Əbepó Yohane lénya túmi póbó ahá asú lóó, ntéé nyankpusa? Mlibla mí.”

⁵ Amó wolewøle bøyä asón ánfitó bëe, “Ní ablí aniaa itsú Bulu wá á, əbëfité ani əbée, mó ntogyi sú anumóhó mu gyí? ⁶ Ní ablí aniaa nyankpusa wá é á, ədəm anfi bëda ani abwi mó, tsúfé bohogyi ání Bulu ənósú ətöipó Yohane gyí.” ⁷ Mó sv bele mó onó bëe, “Ohwée! Anuméyín ətínéá olenya mu túmi tsú.”

⁸ Yesu lébláa amó əbée, “Mómó mí é mméébláa mlí túmi oduá ndepubwé ntobí ánfi.”

Apafö Laláhë Akv

(Mateo 21:33-46; Marko 12:1-12)

⁹ Inv Yesu létrá ha amó yébi əbée, “Ođetöpu əku lódo wánun ndo, ələpu ndo ámu wá apafə ibito, tú əkpa yó əmá kvtə yétsiá inv nfi-nfi. ¹⁰ Bréá wáun-abí ámu kpətibí ləfən a, ələwa mu osúmpó apafə ámu wá əbée, oyjhə mu ogyikpá ba mu. Támē apafə ámu bəda obí ámu, gya mu sisí ibikpan. ¹¹ Ođetöpu amu lélawá mu osúmpó nyəosi amó wá. Apafə ámu bəda mu, súpa mu, gya mu é sisí ibikpan. ¹² Ođetrá lawá əba sáásí. Apafə ámu bepilán mu, gya mu lé ndo ámuto. ¹³ Múv ndo mu wie amu ləblí əbée, ‘Nkálí kúráá nóbwe? Nówá mí onutó mí bí ədwepó amó wá. Fíalí bóbu mu mó.’ ¹⁴ Támē bréá apafə ámu bowun mu bi ámu sisí á, bəbláa aba bëe, ‘Oñi obégyi mu si ató ní. Mliha amə mu, méni ndo ámu ibémlí anı klé.’ ¹⁵ Inv bekitá mu, bítia mu dálí ndo ámuto yómó mu.

“Ntə mlilahogyi mliaa ndo mu wie amu əbábwə apafə ánfí? ¹⁶ Obéba bəmə amó, pó ndo ámu wá apafə bámbá ibito.”

Bréá ahá ámu bonu asún ánfí á, bəblí bëe, “Inv mó itsón anisú!”
¹⁷ Yesu léki amó ansító díin, əlefíté amó əbée, “Bulu asún ánfí ası mé? Ibwi ámuú obu ayípó bekiná ámu
 ləbemlí okonkísóbwı ní.”

¹⁸ Oħagħiha ání əledida ibwi ámuvsu obébiabía blúblúblúblú. Ní ibwi ámu isúnki dá əkuvsu é á, ibókwə mu fikfílkófikó fé nfúó.”

Lampóoka

(Mateo 22:15-22; Marko 12:13-17)

¹⁹ Iljawankí Mose mbla asunápó pó Bulu igyí ahapó amu áni amó iwi yébi alahá. Inv bekleá békítá mu, támē benya ahá ámu ifú. ²⁰ Mó su bodunká əkpa áni bótson mósú kítá Yesu. Inv bəle ahá bëe bvpína bwe iwi fé aha wankláán, abvte mu ki bëe bónu asvanku tsú mu ənó, méni bélí mósú kítá mu ya əmású ogyípó. Mvbvv túmi gyi mu asún. ²¹ Yesu atépu amu bəfté mu bëe, “Osunápó, aniyin áni ənəkwalipó fuġgi, fútosúná mu é. Futmakú əhaa ansító. Mboún fútosúná Bulu əkpa ámu ənəkwalisú. ²² Afite fó! Ani mbla leha əkpa áni akáa lampóo ha Roma owie dəhen Kaesare, ntéé animáma?”

²³ Támē Yesu lówun amó agywun. Mó su əlebláa amó əbée, ²⁴ “Mlipu kóba amu kv ba mí anki.” Bəpuba mu. Múv əlefíté amó əbée, “Ma nwun pó mu idá dín mósú?”

Bəle mó ənó bëe, “Kaesare.”

²⁵ Múv əlebláa amó əbée, “Mómó mlipu tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlipó móá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

²⁶ Mó su bvmetalí líi Yesu asún blihé anfisu kítá mu ahá ámu ansító. Ənó é lobwie amó, bvmetalí trá bwíi ənó.

Kvṣ́ Tsú Afúlitó Iwi Asvn Fitéhé

(Mateo 22:23-33; Marko 12:18-27)

²⁷ Sadukifó əpasua bvtəblí bëe, kvṣ́ tsú afúlitó ma inv. Amótó akv bəba Yesu wá, ²⁸ bəfté mu bëe, “Osunápó, Mose lówanlín tswi anı əbée, ‘Ní əkv mva mu ka bvməkwí asa olouw sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, fékli əkwu ha owupó ámu.’” ²⁹ Oyin əkule abi abasiénó akv betsiá. Amótó ogyankpapu létsiá aká, támē əməkwí asa olouw. ³⁰ Mu gyama lótsu əsvrapuka amu tsíla, támē mu é əməkwí. ³¹ Əsaasi é lótsu ətsi ámu tsíla. Mu é əməkwí. Alu yótv osienásí amu. Amótó əkvku mókwí asa olouw. ³² Əma-əma a, əsvrapu amu é lóbowu. ³³ Afúli əkvusék a, amótó əməmu əbábwə mu kulu? Tsúf é amó abasiénó ámu féé betsiá mu.”

³⁴ Mvbvv Yesu léle mó ənó əbée, “Oyí ánfító ahá tétsía aká móa akúlu.

³⁵ Támē iméeba ali bré ámuú ibá ámuto. Ahá ámuú bəfən ání bökvsú tsú afúlitó, tsíla nkpa oyí ámuú ibéba amutó ámu mó bvméetsiá akúlu,

būméetsiá aká. ³⁶ Būmēetrá wu, tsúfē bóbwe fé Bulu-abəpv. Bulu ahá buŋyi, tsúfē bakúsó tsú afúlito. ³⁷ Ani náin Mose kóráá lówanlín ató tsú afúlikusó iwl. Tsúfē olowanlín əbée, eke ámuv olowun oyíbi ku de ogyá tsíi, támē imedéhóo amu a, oleti Bulu əbée, ‘Abraham muva Isak pú Yakob Bulu.’ ³⁸ Megyi awupú Bulu ógyi, akiankpapv Bulu ógyi, tsúfē mu ansító mó á, amú fée bubu nkpa.”

³⁹ Inv Mose mbla asunápú amu akv beblí bée, “Osunápó, fabí lé mó onó!”
⁴⁰ Mó su amútó okukuvvku métréa wa kluv fité mu asvansv.

Ma Gyi Kristo Amv?

(Mateo 22:41-46; Marko 12:35-37)

⁴¹ Inv Yesu léfité mbla asunápú amu əbée, “Nkálí ulbwé asa ahá bée, Owíe Dawid mu na gyí Kristo amu? ⁴² Tsúfē owíe Dawid onutó léblí Israelfo ilv ámvtó əbée,

‘Ani Wie Bulu lébláa mí Wie əbée,

Tsia mí gyopisv,

⁴³ yófon bréá nápv fó alupú bwé fó ayabi oyíkpá.’

⁴⁴ Owíe Dawid léti Kristo amu əbée, mu wie. Mó nkálí su ətráa ogyi mu na?”

Mose Mbla Asunápó Tsiádtó

(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

⁴⁵ Inv əlebláa mu akasípó ahá ámu ansító əbée, ⁴⁶ “Mlíki Mose mbla asunápó anfi wankláán. Bvtekle ligá wa nátí kí. Bvtekle bée ahá bubún ha amú itsiá dinsv. Otsiákpá yilé buntekle tsiá Yudafó ofiakpa pú nké ogyíkpá. ⁴⁷ Bvteswíi asvrapv amú wóyí, buntepina bō mpái tintúntín ahátó póbun amú lalahesv. Bulu əbébití amú isv kínkíinkín!”

21

Osrapv Okv Tswitswi

(Marko 12:41-44)

¹ Bréá Yesu tsie mantáa tswitswi dáka ámu Bulu ətswékpá inv á, olowun aliá ahá ání amú ibitó bv odwin bvdépv kóba akpənkpənti bəwa dáka ámvtó. ² Inv əsrapv ohiáni okv é lópv mu kóba ana bəwa móttó. ³ Móó Yesu léblí əbée, “Oñekwali nde mli bláa, tswitswiá əsrapv anfi, oma tóto anfi lawá á, idvn əhagyíha klé. ⁴ Tsúfē atráhé amu fée á, amú kóba tsətsəotsətə balé kpaloibí tsú bəwa. Támē əsrapv anfi mó íniá oma tóto su tóá əbu fée alapú bəwa á.”

Bulu Ətswékpá Amv Bwie

(Mateo 24:1-2; Marko 13:1-2)

⁵ Yesu akasípó akv bvdetó tsú aliá bəpv abwi ání ibu bía yi Bulu ətswékpá amv, pú atokiehé wankláán lá móttó. Támē Yesu lébláa amú əbée, ⁶ “Bré kv ibá, bóbwie mó fée bun. Ibvi kvlé kóráá méesian dinká mó básó.”

Iwəsin Mvá Iklplán

(Mateo 24:3-14; Marko 13:3-13)

⁷ Móó mu akasípó amv bcfité mu bée, “Osunápó, bré məmvtó íni fée béeba? Osúna məmu abópvbíá bré ámu ılaufv?”

⁸ Inv Yesu lébláa amú əbée, “Mlíki wankláán, méní əhaa mēemlé mli. Tsúfē ahá tsətsəotsə bəpv mí dá ba bée, amúgyí Kristo amu ni. Mó bré lafon ta, támē mlumábivo amú. ⁹ Ní mlonúá isá móva kpokiti ladá á, opúni mátsíi mli. Tsúfē ilehián ání íni aná bégyankpá bá, támē oyí onóməké iméeba invnv.”

¹⁰ Inv əlebláa amú əbée, “Ómá bókəsú líi abasv. ¹¹ Əsvlúv ibékpinkí ntíné-ntíné. Akún múa ilə tsánkíhé é béba ntíné-ntíné. Ntobiá ihíé bu ifú pó osúna akponkponti béba tsú əsúsú. ¹² Támē asa mó féeé béba a, békítá mli, béhie dínká mlisv, pó mli ya Yudafə ofiakpa yégyi mli asón, wá mli obu. Mí sv békpa mli ya awié pó əmású agyipó ansító. ¹³ Inv əbéha mli əkpa mlétalí gyi mí iwi adánsie súná amú ní. ¹⁴ Támē mlémáhan mli iwi susúu alia mleké iwi ənó. ¹⁵ Tsúfē néha mli nyánsa múa ənwanki, mli anyabá ámvtə əkvku méetalí gyi mli nwéen. ¹⁶ Mli akwípú, mli apió, mli wóyító ahá pó mli anyawié kóráá bélé mli há, bómə mlito akv. ¹⁷ Mí sv ahá féeé bólú mli. ¹⁸ Támē mli nwunusv-imi kóle kóráá mðəfwí. ¹⁹ Ní mletálí líi kinkin á, mlénya nkpa ání itamatá.

*Yerusalem Bwie Iwi Asón Blí
(Mateo 24:15-21; Marko 13:14-19)*

²⁰ “Ní mlowun ání əsá akopó bakáfia Yerusalem wúlu a, mlíbiá wúlu amú ibá obwiekpá. ²¹ Múmú ahá ání bvbv Judea əmátó bvsrú yo abvsu. Ahá ání bvbv Yerusalem wúluto bvdáli. Amáá buma wúlu amvtə é bümáyinkí ba. ²² Tsúfē ali nké ámu ibóbwé Israelfə əsvbití nké fé alia Bulu ənósú atápó amú bəwanlín tswi. ²³ Amenypó pó abí ayín ání bvpia abi bəbwé ali bré ámvtə, bugyówí ní. Tsúfē asvn wunhe amú ənó bówa ənlín. Ikplán kpónkponti békpa əsvlúsv, əsvbití kpónkponti é ibéba mósú atsiápósv. ²⁴ Amótó akv bésin ədayí ənó. Békítá amú akv é ndoun ya əmá-əmátó. Yerusalem wúlu bétziá əmá bámbásófó ası, alu yófvn bréá amú əmá ámu asitsiábí lamó ənó.

*Nyankpusa-Mv-Bi Ámv Ibábi
(Mateo 24:29-31; Marko 13:24-27)*

²⁵ “Bówun osúna owí, ətsra pó ntsrakpabisv. Əpu bédä ifúsó. Əsvlúsv atsiápó bénja ifú, büméebi tóá bvbwé. ²⁶ Nwvlútáa múa móto ató féeé békpinkí. Mú sv ahá bénja ifú, tún əné tóá ideo sv. ²⁷ Alí bré ámvtə á, əhagyíøha obówun ání mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi napó túmi múa numnyam kpónkponti mbv nwvlútáató tsú əsúsú nebá. ²⁸ Ní ntobi ánfi ideo mósú yo á, mlíkvusv lu, amlitsu ansí fva ki, tsúfē mli nkphahóbí lafvn.”

*ɔy ɔnómo Iwi Osúna
(Mateo 24:32-35; Marko 13:28-31)*

²⁹ Yesu léha amú yébi əbée, “Mlípvki pöntö múa nyí atráhë. ³⁰ Ní ideo até pöpwé le á, mlítowun mó, bí ání awíkpan bré lafvn ta. ³¹ Alí kén, ní mlowun ání ntobi ánfi féeé ideo móto bá a, mlíbi ání Bulu iwíegyí ámu ilawié wóyítá.

³² “Ənökwalı nde mli bláa. Ndembä-abí ánfi féeé bümóowu tá, asa iní féeé békpa móto. ³³ Əsú múa ası féeé bótsv, támē mí asvn blíhë móotsv ekekceke.

Iwsvda

³⁴ “Mlíki wankláán, méní opotsuawa, ntábu pó əyító ató əmagyáa méeegyi mli agywunsv, méní mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi əbákë amú méebekitá mli fé yibi. ³⁵ Tsúfē ibéba əyító ahá féeésó. ³⁶ Inv sv mlígyo, amlíbo mpái, méní mlénya əwvnlin táli tsvn ofúla amú féeétó, belíú mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfi ansító.”

³⁷ Nké ámvtə á, Yesu létsiá yósuná ató Bulu ətswékpá inu əpa. Onyé á, alanatí yó Nfə-nyílvu ámu sv. ³⁸ Ahá tsətsəətsə bvtəküs v ba Ətswékpá inu bake, bonu mu asvn blíhë.

22

Békiklí Yesu Nwunusv

(*Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Yohane 11:45-53*)

¹ Israelfo Bodobodo MátúhéNke, igyi amósú Katsvn Nke ámu gyí ibá bøfvn. ² Bulu igyí ahapú døhen pú Mose mbla asunápú amu bodunká økpa ání bótsvn mósú kítá Yesu ñainto, mó mu, tsúfë bøde ahá ámu ifú nya.

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Ùbélé Yesu Hå

(*Mateo 26:14-16; Marko 14:10-11*)

³ Inv Ùbunsám lówie Yuda Iskariot, ogyi Yesu akasípú dúanyo ámu to økvletó. ⁴ Mó su òloyo Bulu igyí ahapú døhen pú Bulu øtswékpá agyópu døhen wá, bekítá agywun aliá øbélé Yesu há amú. ⁵ Ansí légyi amú. Mó su botsulá ání béka mu ikö. ⁶ Yuda lótsulá. Mó su olodunká økpa ání øbótsvn mósú híeé lé Yesu há amú, bréá ahá tsotsaotsa ámu bøma inu.

Katsvn Atogyihé Gyt

(*Mateo 26:17-19; Marko 14:12-21; Yohane 13:21-30*)

⁷ Bodobodo MátúhéNke ámu to økeá bøtómó Israelfosu Katsvn Nke akúfa lèfvn. ⁸ Yesu lówa Petro mua Yohane øbée, bøyóbwé Israelfosu Katsvn atogyihé amu yaí ha amú.

⁹ Petro mua Yohane bøfité mu bëe, “Ani Wié, nkunu ayóbwé mó yaí?”

¹⁰ Móó ølebláa amú øbée, “Ní mlowié wúlu onó á, mléfia oyin økvá osu ntsu-øló. Mlbuo mu yo wóyító. ¹¹ Mlowié á, mlifite wóyí mu wie amu mliaa, ‘Osunápú øbée, afite fú, nkunu afso øswiúkpá bu, ání mía mí akasípú abéba begyi Katsvn atogyihé amu?’ ¹² Obósuná mlı abansórú yílé kvá balá móto yáí. Mlbwé ató ámu yaí inu.”

¹³ Petro mua Yohane bøpü økpa. Boyówun tógyító ali ámu Yesu lébláa amú ámu pépéépé, bøbwé Katsvn atogyihé amu yáí inu.

Yesu Ntúpwé Atogyihé Tráhe

(*Mateo 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korintof 11:23-25*)

¹⁴ Ató ámu gyibú lèfvn, Yesu mua mu sumbí ayopú bøeba betsiá øpúnú ámu ası. ¹⁵ Yesu lébláa amú øbée, “Nhíe ndeklé mbée, mía mlinyo abégyi Katsvn Nketó atogyihé anfi asa mí anwun iwæsin. ¹⁶ Tsúfë nde mlı bláa mbée, mméetrá gyi mó økekeké yófvn ekeá itó ámu atogyihé anfi ilí há ámu laba móto Bulu iwíegyí amu.”

¹⁷ Inv olotsu ntá-ewé, dá Bulu ipán, ølebláa amú øbée, “Mlího amlinu ha aba. ¹⁸ Tsúfë nde mlı bláa mbée, mméetrá nu wáin-abí ntá ánfí økekeké yófvn bréá Bulu iwíegyí ámu ibéba.”

¹⁹ Inv ølele bodobodo ipín, øleda Bulu ipán, bíabía móto pöhá amú, bli øbée, “Mí øyuláa mlı su nasí há ní. Mlitsia bwé ínu pukaın míssú.” ²⁰ Ali kén, bréá begyi ató ámu tá á, olotsu ntá-ewé ámu há amú, bli øbée, “Ntá-ewé ánfí gyí Bulu ntam pøpwé ání nétséi mí obugya wólí pøsí mósú há mlı ní.”

²¹ “Iníá ndebli á, mía dhá ámu ábélé mí há ámu ibi da ølepø økvletó. ²² Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nówu fé alá Bulu léhié yáí, támé dhá ámu ábélé mí há ámu ogýowi.”

²³ Inv befi ası bøde aba fité bëe, “Ngaya anito ma øbóbwé íni?”

Ma Ùbóbwé Ùhande?

²⁴ Nwéengyi léba sumbí ayopú ámu, amótó omuá øbóbwé øhande su. ²⁵ Yesu lébláa amú øbée, “Omátfó awié bøbu túmi amú ahásu. Ahá ámu bøtetí amú ahande bëe, ‘Buale agyipú.’ ²⁶ Támé mlito mó á, imába ali. Dhá ání odekclé øbóbwé mlito øhande øbwéé mu iwi øtráhe. Dhá ání odekclé øbée,

mábwé mli nkpá ogyápu é abwéé mu iwi fé osúmpó. ²⁷ Ma dón mu ba? Jhá ání otsie ɔpónvásı lóó, ntéé ɔhá ání odesúm ɔpónó ámu así? Megyi ɔhá ámóó otsie mó así ámu dvn? Táme mbv mltó fé osúmpó.

²⁸ “Mlulówa kln buo mi mí tsóki féeétó ni. ²⁹ Alí ámóó mí Sí layái mí owié amu a, alí mí é nde mli yaí ní, ³⁰ méní mlétsiá mí ɔpónvásı, gyi atá, nú ntá mí iwie ogyíkpá inu. Mlétsiá awié mbíásó, gyi Israel abusuan dúanyó ámu asón.”

Petro ɔbáswí ɔbée Mvmeýin Yesu

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Yohane 13:36-38)

³¹ Yesu lébláa Simon Petro ɔbée, “Simon, Simon! Ki, ɔbunsám dé ɔkpa kólí ɔbée, obófuní mli fé ayó. ³² Táme nakókoli Bulu há fú mbéé, fvamádida hógyító. Ní feyinkí ba mí wá á, wa fú aba ámu é ɔwvnlin.”

³³ Petro lébláa mu ɔbée, “Mí Wié natsúlá, ní obu igyi kúráá mía fvnyo abédi. Ní lowu ígyi é á, mía fvnyo abówu.”

³⁴ Yesu lébláa mu ɔbée, “Petro, nde fó bláa mbéé, nde, asa bate ɔbélle ɔnó á, fóswí pú ibi wá ogyá tse sa fée fvmeýin mí.”

Iwklí Aní Ibéba Ekekí

³⁵ Inu Yesu léfité akasípó amu ɔbée, “Bréá nəwa mli sumbí, mlumédé sika akente, mlumédé akpankogyo ntéé ntukuta nyɔosi a, tóku lehián mli?”

Bele mó ɔnó bée, “Ekekéeké! Tóto mehián ani.”

³⁶ Móó ɔlebláa amu ɔbée, “Táme séi mó á, fúá fúbu sika kente, ntéé akpankogyo a, tsu kíta. Ní mltó ɔkv má ɔdayí iya anyó á, ɔfé mu tatí puho kv! ³⁷ Tsúfé ilehián ání mí iwi asón ámóó ibu Bulu asón wanlínhéto ámu ibéba móttó. ɔbowanlín bée, ‘Békla mu wá lakpan abwepútó.’ Tsúfé asón ámóó ɔbowanlín tsú mí iwi ámu ibá lafun ta.”

³⁸ Akasípó amu bebláa mu bée, “Aní Wié, ki, ndayí anyó ní.”

Móó Yesu lébláa amu ɔbée, “Itso.”

Mpdibó Nfɔ-nyibvsu

(Mateo 26:36-46; Marko 14:32-42)

³⁹ Yesu lédalí wúluto yó Nfɔ-nyibv ámu sv, fé alia otetsiá yó inu yáí. Mu akasípó é bobuo mu. ⁴⁰ Bréá bowie inu á, ɔlebláa amu ɔbée, “Mlkokoli Bulu, méní mlumóowie tsókito.”

⁴¹ Móó ɔledali amútó yó nkpá kplobí fé nfí móá nfí, yéda akpawunu bó mpái ɔbée, ⁴² “Mí Sí, ní fótulsá á, ha ntá-ewé ánfí* itsvn misv. Táme megyi tóá ndeklé, móá fvdeklé ibá móttó.” ⁴³ Inu Bulu-ɔbopu lótsu ɔsósó bá bélé iwi ɔwan súná mu, wá mu ɔwvnlin. ⁴⁴ Asón thié de mu háan. Mó sv ɔləbó mpái kinkíinkín. Iléha mu apípi lemli fé obugya, idetín da osulóto ta-ta-ta.

⁴⁵ Bréá ɔləkusú tsú mpái ámu ɔbokpá, yinkí ba akasípó amu wá á, olowun ání bvdedidí. Awirehó de amú. Mó sv iwi lawú amú. ⁴⁶ Móó ɔlefíté amu ɔbée, “Ntogyi sv mlidédidí? Mlkvsu amlíkokoli Bulu, méní mlumóowie tsókito.”

Yesu Kitá

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Yohane 18:1-11)

⁴⁷ Yesu ɔnó mesi, ɔdəm bowotíi amósú. Akasípó dúanyó ámu tó ɔkuléá bvteti mu Yuda gyá amu nkpá. Inu ɔlenatí tú Yesu ɔbée, amulata mu puta, ⁴⁸ táme Yesu léfité mu ɔbée, “Yuda, latá félata mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí pútá, pólé mí há?”

⁴⁹ Akasípó amúó bvbu Yesu wá ámu bowun tóá ibá. Mó sv bftitén Yesu bée, “Akáó amú? Anibv ndayí.” ⁵⁰ Inu amútó ɔkulé lótsví mu ɔdayí kpá Bulu igyi ɔhapú dēhen osúmpó ɔkv gyɔpri-isu lé.

* 22:42 Ntá-ewé ánfí igyi iwiésin ání Yesu obówun.

⁵¹ Yesu lébláa əkasípó amu əbée, “Mábwe! Isii mlı əka!” Inv ələpu iþi da osúmpó amu isu ámu, ileyinkí tsá.

⁵² Móó Yesu léfité Bulu igyí ahapó dəhen, Bulu ətswékpa agyópu ahandé pú Yudafó ahandé amúú bəba mu əkitákpa amu əbée, “Ogyo otswapó ngyi, sú mlilatsú nkpotí pú ndayí mlebá mí əkitákpa?” ⁵³ Ntsie mlı wá Bulu ətswékpa wunsinésú ekegeyíleké, mlumópu iþi da mi ekekéeké. Táme mlı bré ní, oklún túmi dé iwé gyí.”

Petro Lóswú Əbée Mmeyín Yesu

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marko 14:53-54, 66-72; Yohane 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Inv ahá ámu bekutá Yesu, kpá mu ya Bulu igyí əhapó dəhen wóyító. Petro lépetí obuo amó əma tsúsúútsú. ⁵⁵ Táme bréá bosun agyabi wunsinésú inv, bətsie mó ası á, Petro léyétsiá amú wá. ⁵⁶ Otsibi əkvá ogyi osúmpó inv lówun ání Petro tsie ogyá ámu ası, əlekí mu díñ, bli əbée, “Oyin ánfí é buo Yesu!”

⁵⁷ Táme Petro lópu ənəlí bli əbée, “Ətsi, mmeyín mu ətinetiné!”

⁵⁸ Iləbwé kpalobí á, əha əku é lówun Petro, ələbláa Petro əbée, “Fú é fúbu amótó.”

Táme Petro lébláa mu əbée, “Owíé, megyí mí ní!”

⁵⁹ Fé dənhwíru kule əma a, əha bambá é léba botsulá mósú əbée, “Lélé, oyin ánfí é létsiá mu wá, tsúfz Galileayin ogyi.”

⁶⁰ Táme Petro lélé mó əná əbée, “Agyal! Ki, mmeyín asún ánfí iwi kuku.”

Petro əná mesi, bate lóbón. ⁶¹ Ani Wíe Yesu lédamlí kí Petro. Inv Petro lékáin asún ámuú ani Wíe lébláa mu əbée, “Fóswí tse sa feé fumeyín mí asa bate əbelé əná onyení.” ámuṣu. ⁶² Inv əledalí yó kpankpá híé yósu.

Yesu Ahinlá Bwe

(Mateo 26:67-68; Marko 14:65)

⁶³ Yesusu akípó bəfi ası bude mu ahinlá bwé, bude mu da. ⁶⁴ Bəpu ató klí mu ansíbi, fité mu bəe, “Bulu ənásóv ətəípó, maládá fó? Bla ani.” ⁶⁵ Bəkpa mu asiabí, bláa mu nyányála.

Yudafó Asín Agyípó Ansító Lú

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Yohane 18:19-24)

⁶⁶ Yudafó ahandé, Bulu igyí ahapó dəhen pú Mose mbla asunápó amu bəfia əyí kəhe nyankı-nyankı, bəbitía Yesu bəlú amú ansító. ⁶⁷ Bəbláa Yesu bəe, “Ní fógyí Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu) a, bla ani.”

Yesu lébláa amú əbée, “Ní nebláa mlı kóráa, mlumóohogyi. ⁶⁸ Ní nefité mlı asvanku é á, mluméele mó əná. ⁶⁹ Táme tsú séi póya a, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nétsiá Bulu Otúmípu amu gyəpisu.”

⁷⁰ Amó fée bəfité Yesu bəe, “Mó su fógyí Bulu mu Bi ámu ní?”

Yesu lébláa amú əbée, “Ee, ənəkwali amu mlilablí á.”

⁷¹ Inv bəfité aba bəe, “Ntogyi sú abéträ dunká adansifó bámbá? Mó anilanú tsú mu onutó əná á.”

23

Yesu Kpa Ya Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Yohane 18:28-38)

¹ Inv ahá ámuú bəfia inv ámu bəkvusú kpá Yesu ya əmásó ogyípó Pilato.

² Bəka asún dínká muṣu bəe, “Anlawun ání oyin ánfí dé əmá ánfito ahá yintá. Əde amú bláa əbée, bəmátra ka lampoo há Roma owié dəhen. Ədebli

É əbée, mūgyí Kristo, (zhá ání Bulu ladá mu ofúli amu), idesuná ání owie ogyi.”

³ Pilato léfité Yesu əbée, “Fógyí Yudafə owie amu ni?”

Yesu léle mó ənó əbée, “Ee, mó fablí á.”

⁴ Pilato lébláa Bulu igyi ahapó dehen pú ədəm amu əbée, “Mməkówun tsitsa kuvvá oyin ánfı labwé.”

⁵ Támē amu mó bude mótó kótóó bée, “Ədepu mu atosunahé tí itré múa ikó wá Yudea əmá ánfito. Olefi mó asi tsú Galilea, alapú bowie nfi.”

Yesu Lú Herode Ansító

⁶ Bréá Pilato lónu asón ánfı á, əlefíté əbée, “Galileayin oyin ánfı gyí?”

⁷ Bréá əlebi ání Yesu ətsú Galilea, ətínéá owie Herode dé iwíe gyí a, əleha békpa mu ya Herode. Alı bré ámvtó á, Herode bu Yerusalem wúluto inu.

⁸ Bréá owie Herode lówun Yesu a, ansí lehíe gyi mu. Tsúfē olodunká ání obówun mu dodoodo, mu iwlí asón ání alauń su. Odekli ání Yesu əbwéé osúna ku suna mu. ⁹ Mó su əlefíté Yesu asón tsətsəo tsó, támē Yesu mélé kuvvó ənó. ¹⁰ Bulu igyi ahapó dehen amu pú Mose mbla asunápó amu bülü inu, budekplón ka asón dínká muvsu. ¹¹ Owie Herode mua mu isá akopó ámu é bəsəpáa mu, bwé mu ahinlá. Bəpü sríki ligá ku wá mu, beyinkia mu ya Pilato. ¹² Owie Herode mua Pilato bemlí anyawie tsú eke ámu. Teki amu nsiné una ale yái.

Yesu Lowu Ipón Ha

(Mateo 27:15-26; Marko 15:6-15; Yohane 18:39-19:16)

¹³ Pilato léti Bulu igyi ahapó dehen, Yudafə ahande pú əmá ámu fée befia.

¹⁴ Móó əlebláa amu əbée, “Mlilékpa oyin ánfı ba mi mliaa, əde əmá ámu agywun yintá. Nafité mu ənótó asón mli ansítá, nawun ání asón ámuú mliléka dínká muvsu ámu ıma mótó. ¹⁵ Owie Herode é lawun mó alı. Mó só alayinkia mu sísi ani ní. Oyin ánfı mókúbwé tötá bómə mu. ¹⁶ Ini su néha bępití mu ató, mí ansi mu ənatú.”

¹⁷⁻¹⁸ Inu ədəm amu fée bəkplón bli bée, “Le mu inu, afusi Baraba ha ani!”*

¹⁹ (Baraba anfi da obu, tsúfē ələkvusú líi wúlu amuvsu, ələmə əha é mótó.)

²⁰ Pilato lékléá obési Yesu. Mó su əletrá tóí kplá ədəm amu. ²¹ Támē bəkplón kúklókóó bláa mu bée, “Da mu manta oyikpalihesu! Da mu manta oyikpalihesu!”

²² Pilato lébláa amu otse saasi əbée, “Tsitsa məmu alabwé? Mməkówun tóá alabwé, só néha bómə mu. Néha abvpití mu ató, ənatú.”

²³ Támē buvu mósvu budekplón kuvklókóó bée, əháa abvda mu manta oyikpalihesu. Inu bədvən mu ənəjli. ²⁴ Mó su Pilato lóbwé dínká tó ámuú budedunká ámuvsu. ²⁵ Olesi oyin ámuú ələkvusú líi əmá ámuvsu, mó əha mótó só əda obu ámu, olesi Yesu há mu isá akopó əbée bubwéé mu alia ahá ámu budeklé.

Yesu Da Mánta Oyikpalihesu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Yohane 19:17-27)

²⁶ Bréá békpa Yesu bəyó á, befia Kireneyin əkvá bvtetí mu Simon. Otsú abúas. Isá akopó ámu bəka mu híe bée əsúra oyikpalihesu amu buo Yesu.

²⁷ Ədəm bobuo Yesu. Atsiá buvu amótó bupu amu anyópu, buhíe budesu ha Yesu. ²⁸ Yesu lédamli, əlebláa amu əbée, “Yerusalemə atsi, mlumásu mi. Mlisu mli iwlí pú mli abi. ²⁹ Tsúfē nkə ku ibá mléblí mliaa, ‘Bulu layúlá atsiá

* **23:17-18** Mótó yée 17 bu nwuló dada amu akvə: Katsvn Nke kugyíkvə á, lehián ání Pilato obési obu ədipó əkvə ánfı Yudafə ámu budeklé há amu.

būməkókwí kí, obí mókúdí amú opúnít̄ kí, obí mókúnyópú amú é kí.' ³⁰ Ali bré ámvt̄o á, ahá bélbláa abu bée, 'Ml̄bwie bun anisv. Nkúku, ml̄ipula aní.'

³¹ Tsúfē ní bude oyi bōbwē ogýá wa ali á, nkálí bōbwē oyi wulhē?"[†]

³² Isá akopó ámu békpa lalahe abwepó abanyó é mántá Yesusv, bøyómo amú. ³³ Bréá bowie ɔtinekvá bvtetí iñv "Nwun Okokobi" a, beda Yesu mántá oyikpalíhesu. Beda amú abanyó ámu é mántá nyikpalíhesu. Okule bu Yesu gyopisv, ɔkvle é bu mu binasv. ³⁴ Inv Yesu léblí ɔbée, "Mí Sí, sikie amú, tsúfē būmeyín tóá budebwē."[‡]

Isá akopó ámu bətswi abi ye Yesu atadieto. ³⁵ Ahá tsotsaotsa ámúv bobuo amú yó iñv ámu besi bulí iñv bude mu kí. Yudafó ahande amú bōbwē mu ahinlá bée, "Olaho ahá nkpa. Ní lélé mvyí Kristo, (ahá ámúv Bulu ladá mu ofúli), mu Bulu lalé ní á, eháo mu iwlí nkpa!"

³⁶⁻³⁷ Isá akopó ámu é bōpu ntá ɔdái tin mu onó, bwé mu ahinlá bée, "Ní fogyí Yudafó owie amu ni á, le fó iwlí!"

³⁸ Bōwanlín ató mántá oyikpalíhe amu awunso bée, "YUDAFÓ OWÍE AMU NI."

³⁹ Lalahe abwepó ámúv beda mántá oyikpalíhesu ámvt̄o ɔkvle léblí Yesu iwlí abususv ɔbée, "Megyí fogyí Kristo amu ni? Le fó iwlí, afole aní mce!"

⁴⁰ Támē onyəəsi amu lówa iyn wá mu ɔbée, "Fomedé Bulu ifú nya! Fúa mvnyo féé dé isvbití kule hóo. ⁴¹ Aní mu á, aní isvbití ida ɔkpa, aní lakpan ání anulábwē sv. Támē oyin ánfí mó mókóbwé laláhe kuku." ⁴² Mvv ɔlebláa Yesu ɔbée, "Yesu, ní febá fú iwlíe ogýikpá a, kain misú!"

⁴³ Yesu lébláa mu ɔbée, "Oñekwali nde fó bláa. Nde, mía fonyo abétsiá Paradiso."

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Yohane 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ali bré ánfí ibóbwē fé ɔpa dóduanyo. Owí leta ɔsvlúv amusv fée alu yófún ntópwē dəsato. Owí metrá lin ε. Inv á, tati ámúv bōpuká Bulu Otswékpa obu ámvt̄o ləbalí anyo. ⁴⁶ Yesu lókplón kóklúkvó bli ɔbée, "Mí Sí, napú mí ɔnjé wá fó ibito." Olenya bli alu tá pé, ɔlele ɔnjé.

⁴⁷ Bréá isá akopó ɔhande amu lówun tóá ilaba a, ɔlekanfú Bulu ɔbée, "Lélé, oha yilé oyin ánfí gyí."

⁴⁸ Ahá ámúv bulí iñv ámu fée bowun tóá ilaba, bōpu awirehó náti bøyó wóyí. ⁴⁹ Támē amúv bwyin Yesu pú atsi ámúv bobuo mu tsú Galilea ɔmátsá amú besi bulí tsútsúutsú bude itóá idé mósú yo kí.

Yesu Pula

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Yohane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Oyin ɔku létsiá, bvtetí mu Yosef. Otsú Yuda wúlu kvá bvtetí mó Arimateato. Oha yilé ogyi, obú é bu mosv. Ibu móztáá ɔbu ɔmá ámu asón agyípó, támē omotsulá dínká amú agywun pú amú bwehé ánfisu. Otsie ogyo Bulu iwiegýí ámu. ⁵² Oyin ánfí lóyo Pilato wá, yókvli mu ɔkpa ɔbée, osii Yesu fulí amu ha mu. Pilato léha mu ɔkpa. ⁵³ Inv Yosef léyesié Yesu fulí, ɔlopú ɔhráda kíkli mu iwlí, pú mu yówa ɔbó kvá mu onutó ɔleha beda bvtatá há mu iwlí, bwmakópíulá ɔhaa móztó kí. ⁵⁴ Eke ámu igyi Fieda. Eke ámu igyi ogýá ɔdvadáké. Owí inyá tá pé, ɔkpónó ɔdaké ámu lafi asi.

⁵⁵ Atsi ámúv bwyin Yesu amu tsú Galilea amu bobuo Yosef yéki Yesu opulákpá pú alia ɔlopú fulí amu tswi ɔbó ámvt̄o. ⁵⁶ Beyinkí yó wóyí yókwé ohuam,

† 23:31 Ní mí ánfí mí asón da ɔkpa ánfí kóráá budebwē ali á, nkálí Bulu ɔbóbwē ahá ání bégyi pón mu ansító? ‡ 23:34 Mótó yée 34 ima nwuló dada amu akvto.

ɔhíén pú ofobí fánfán ání bópu yékpa Yesu. Botsutsúa abubwé ta á, owí latá, beda əkpónó əkpónó ədaké ámu fé alia Mbla leblí.

24

Yesu Kvsú Tsú Afúlito

(*Mateo 28:1-10; Marko 16:1-8; Yohane 20:1-10*)

¹ Kwasieda, igyi ndawótswító eke gyankpapu bake a, atsi ámu bokusú tsú afá ámóó békwe yái ámu yó Yesu ntsán ámu asi. ² Bowun ání bamína ibwi ámóó bəpuitin əbó ámu ənó ámu lé iwu. ³ Mú su bebitíwíé əbó ámutə, támē burowun Yesu fúli amu. ⁴ Besi buli, buðe nwuntə bu. Beke a, ayin abanyó aky lii amu wá iwu á. Amu atadie de ogyá kpa. ⁵ Ifú lekitá atsi ámu, beda akpawunu pú ansító bun əsvlóto. Támē ayin ámu befité amu bee, “Ntogi si mldé əkiankpapu dunká afúlito? ⁶ Əma nfi, alakósó! Mlkain asón ámóó əlebláa mli bréa mlia mwnyó mlubu Galilea əmáts ámuvsu. ⁷ Əbeé, ‘Ilehián ání bélé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi há lakpan abwepó. Béda mí mántá oyikpalíhesu. Mú eke sáásí a, nökvsó tsú afúlito.’ ” ⁸ Iwu atsi ámu bekaín Yesu asón ánfisu. ⁹ Beyinkí tsú ntsán ámu asi bebláa sumbí ayopú díukun ámu pú aha atráhe amóó bubu iwu ámu fée tás bayówun.

¹⁰ Atsiá bøyø ntsán ámu asi gyí, Magdalayintse Maria, Yohana pú Yakobo mu yin Maria. Amóó atsi akyá bubu amótó lékla asón ánfí suná sumbí ayopú ámu. ¹¹ Asón ámu ləbwé sumbí ayopú ámu fé mimlála. Mú su burowha mwsú gyí. ¹² Támē Petro mu lókvusú, tsíi əsrí yó ntsán ámu asi. Olobun kpeléki əbó ámutə. Tati ámóó bəpupúlá Yesu nkule olowun ání ida ifvntá. Oleyinkí yó wóyító, əde nwuntə bu tsú asón ánfí laba anfi iwi.*

Emaus Wúluto Yø
(*Marko 16:12-13*)

¹³ Eke ámu kén á, abúopu amu abanyó benatí boyó wúlu kvá bvtetí mu Emaustə. Tsú Yerusalem ya iwu bóbwe fé máli asienó. ¹⁴ Amóó nkule buona buðe nkombó gyí tsu asón ámóó laba amu iwi. ¹⁵ Bréa buðe móttó yo á, Yesu onutó é lábotu amu, mva amónyó buña. ¹⁶ Bulu létin amu ansí. Mú su buvmebi mu. ¹⁷ Yesu léfité amu əbée, “Amansu iwi nkombó mlná mlidégyí alí?”

Besi lí tilka, awirehə lekitá amu. ¹⁸ Amótó əkvelé bvtetí mu Kleopa léfité əbée, “Fú nkule gyí əfaó Yerusalem wúluto, fúmeyín asón ání laba iwu nké ánfito?”

¹⁹ Yesu léfité mu əbée, “Amansu igyi?”

Bebláa mu bee, “Yesu, Nasaretyin amu iwi asón igyi. Bulu ənásó ətəipú ogyi. Ələbwé ofúla akpənkponti, bli Bulu asón túmisu, Bulu mva anyánkpósa fée ansító. ²⁰ Anı Bulu igyi ahapú dəhen pú wúlu ahande bapú mu há ahá, bahá mu lowu ipón, dá mu mántá oyikpalíhesu. ²¹ Teki mgýí əhá ání aniléki əkpa aniaa, əbéha anı Israelfó abégyí iwi ní. Nde eke sáásí əpá asón ánfí lóbá. ²²⁻²³ Múá idvn kóráá á, anito atsi aky bayó mu ntsán ámu asi bakieni, támē burowun mu fúli amu. Bee, bayówun Bulu-abopu aky babláa amu bee, əbu nkpa. Tás beyinkí bebláa anı lawá anı wánwan. ²⁴ Iwu su anito aky é basrí yó ntsán ámu asi, bayówun mu fé alia atsi ámu bəba beblí. Amó é burowun fúli amu.”

²⁵ Yesu lebláa amu əbée, “Mlémimlá o! Mli agywün tamayó agyómá əsasvu. Nkali igyi si mlumóha asón ámóó Bulu ənásó atəipú amu beblí tswí amu féesú gyí? ²⁶ Mlémeyín mliaa, ilehián ání Kristo, (əhá ání Bulu ladá

* ^{24:12} Móttó yée 12 umenta nwuló dada amu akvto.

mu ofúli amu) obówun iwiəsin, asa obénya mu numnyam?” ²⁷ Inv Yesu lélé mu iwi asón áni bawanlín wá Bulu asun wanlínhé amuto, tsú Mosesu bøtu Bulu ənósó atoípó amu féesó asi súná amú.

²⁸ Bréá bowie wúlu amuto bøyó á, Yesu lóbwé fé ədetsóon eyó ətine bambá. ²⁹ Táme abúopu amu bebláa mu bëe, “Ani sí, owí lapən, di ani wá nde.” Mó su Yesu lébaí yó amuwá. ³⁰ Bréá bude ató gyí a, Yesu lélé bodobodo ipín, dá Bulu ipán. Móó olebiabía mító pöhá amú. ³¹ Invnu amu ansísú letitú amú, bëbí mu, táme ələfwí sí amú. ³² Inv befité aba bëe, “Ansí mehie gyí ani bré amuwá ania munya aniná, əde ani asón bláa, əde Bulu asun wanlínhé amu asi le súná anu amú?”

³³ Bøkvúñ invnu yínkí ba Yerusalem. Beba a, sumbí ayəpú dúəkuñ amu pú aha tráhe bafia, ³⁴ bvdəblí bëe, “Lélé, ani Wíe lakvúñ. Alalé iwi əwan súná Simon!”

³⁵ Mó su ahá abanyó amu é bëblí tóá bayówun əkpató. Tóá bəpəbí mu gyí bodobodo amuwó oleye ha amu amú.

Yesu Iwiawanle Súnd Mv Akasípó

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Yohane 20:19-23; Gyumagyihé 1:6-8)

³⁶ Ahá abanyó amu bvbü mósú bvdetó ali á, Yesu onutó léba belí amu nsiné. Əleblí əbée, “Iwi ilwii mli.”†

³⁷ Opúni letsíi amú, bawan. Iləbwé amu fé fúli bvdewúun. ³⁸ Inv Yesu léléfíté amu əbée, “Ntogyi só mlidé ifú nya, mlidé nwéen gyí mli klvntó ali?

³⁹ Mlkı mí ibi, amlıkı mí ayabiasi. Megyí mí onutó ní? Mlkita mí amlıkı. Fúli má əyvlúñ móa awú fé aláh mbu.”

⁴⁰ Bréá əleblí asón ánfi tá á, əlopú mu ibi pú mu ayabi súná amú. ⁴¹ Ansí lehie gyi amú, asón amu é lówa amu wánwan. Mó su bvmohogyi ání lélé mu ni. Inv əlefíté amu əbée, “Mlbu atogyihé ku nfí?” ⁴² Beha mu iye təhé itin ku,

⁴³ əlhəh mó, wí mó amu ansító inv.

⁴⁴ Inv əlebláa amu əbée, “Inv gyí asón ání nebláa mli bréá mbu mli wá ni. Nebláa mli mbée, ilehián ání mí iwi asón kugyíkvá bawanlín wá Mose Mbla, Bulu ənósó atoípó nwuló pú Israelfa ilu əwvlótó féé béba móntó.”

⁴⁵ Inv olowií amu agywun, méní bónu Bulu asun wanlínhé amu asi. ⁴⁶ Əlebláa amu əbée, “Bawanlín tswi bëe, Kristo, (zhá amuwá Bulu ladá mu ofúli amu) amu obówun iwiəsin, wú. Bulu əbókvúsa mu mó eke saásí tsú afúlito. ⁴⁷ Mó əma a, ahá bédä Bulu asun wankláán amu əkan mí idátó há əmá féé bëe bvdámli klvntó, féki Bulu obési amu lakpan kié amú. Béfi mó asi tsú Yerusalem. ⁴⁸ Mlgyí mí adansifó há asón ánfi ní. ⁴⁹ Nópu Əhe Wankihé amuwá mí Sí lehie yáí há mli amu sisí mli. Mó su mlitsia wúlu anfitó alu yófon ekeá Əhe Wankihé amu obotsu əsüsó há bëha mli túmi.”

Yesu Əsüsú Yó

(Marko 16:19-20; Gyumagyihé 1:9-11)

⁵⁰ Bréá Yesu léblí asón ánfi tá á, əlekpa amu dálí, bøyø Betania wúluto. Inv olotsu ibi fóá, yúlā amú. ⁵¹ Bréá əde amu yulá á, móa amónyə nsiné lówa ifó wa bi, Bulu lótsu mu ya əsüsó. ⁵² Inv bëda akpawunu súm mu, bëpø ansigyi kponkpənti yínkí yétsiá Yerusalem. ⁵³ Betsiá yó Bulu ətswékpa inv brégyibré, yékanfó Bulu.

† 24:36 Əleblí əbée, “Iwi ilwii mli.” umenta nwuló dada amu akvto.

Asún Wankláán Aní Yohane Lówanlín

¹ Asa ɔyí lebelin a, Asón ámu bv inu. Asón ámu mva Bulu bv inu. Asón ámu gyí Bulu.

Asón Aní Itéhá Nkpa

² Asón ámu mva Bulu bv inu asa ɔyí lebelin. ³ Mvsú Bulu lótsvn bwé tógyító. Tétoeto má inuá Bulu lóbwé tsvn mu ɔma. ⁴ Mvto nkpa itsú. Nkpa ámu tópó wanki ba ahá fée ní. ⁵ Wanki anfi tówánki oklúnto, támē oklún mókogyi mósú ki.

⁶ Bulu lówa oyin ɔkvá bvtetí mu Yohane* sisí. ⁷ ɔleba bebláa ahá wanki amu iwi asón, méní ahá fée böhö asón ámusu gyi. ⁸ Megyí Yohane onutó gyí wanki amu. Mu mó wanki amu iwi asón ɔleba bebláa ahá. ⁹ ɔhá ámúó ogyi wanki onutó, otwánki há ɔhagyíha amu ɔbá ɔyító.

¹⁰ ɔbu ɔyí ánfito. Musú Bulu lótsvn bwé ɔyí, támē ɔyí ánfito atsiápó bvmehi mu. ¹¹ ɔleba mu onutó ɔmátó, támē mu pi bvmehi mu. ¹² Támē ɔleha ahá ání böhö mu, ho mu gyi fée ɔkpa ání bwbwéé Bulu abi. ¹³ Amú Bulu abi bwé motsú ilínto, ntéé nyankpusa apébwéto, ntéé oyin ɔwáli ɔkpasu. Mboún Bulu onutó lóbwé amú mu abi.

¹⁴ Asón ámu lébemlí nyankpusa, oletsia anito. Awitole pú ɔnəkwali sáón letsiá muto. Aniluwun mu numnyam. Mu Si lówa mu numnyam amu, tsúfē Obí ɔkvánú ɔkvle pé ogyi há mu.

¹⁵ Yohane lélé mu súná, tóí tsú mu iwi ɔbée, “Ini iwi asón neblí mbéé, “ɔhá ámúó obuo mi ɔbá ámu dvn mi, tsúfē ɔbu inu asa bökwií mí” ” ní.

¹⁶ Mu awitole itsó. Ini só ɔde awitole tsotsaotsó ánfí wa há aní fée ní. ¹⁷ Mosesu Bulu mbla ámu ná ɔleba, támē ɔnəkwali mva awitole mó ina aní Wíe Yesu Kristosu ɔleba. ¹⁸ ɔhá mókówun Bulu ki. Obí ɔkvánú ɔkvle pé, mu onutó ogyi Bulu, otsie ɔsí ámu gyopisú, ɔsí ámu tehíe kle mu asón ámu, nkvlé labláa aní alia Bulu gyí.

Asú ɔbəpú Yohane Bulu Asón Okanda

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Yudafó ahandé ání bwbu Yerusalem bəwa Bulu igyi ahapó pú Lewifó Yohane wá bęe bwuyéfíté mu bęe, ma ogyi? Yohane mési asvansu ɔján amú. ɔlele bláa amú ɔbée, “Megyí mígyí Kristo, (ɔhá ámúó Bulu ladá mu ofúli amu).” ²¹ Befité mu bęe, “Mómó fúgyí ma? Fúgyí Elia?”

ɔlele mó ɔnó ɔbée, “Megyí mígyí Elia.”

Betrá fité mu bęe, “Fúgyí Bulu ɔnósú ɔtáiþó amúó ɔbéba amu?”

ɔlele mó ɔnó ɔbée, “O-o.”

²² Múó befité mu bęe, “Ma fuhíe fúgyi? Bla aní, méní abéyébláa ahá ámúó bəwa aní ámu. Nkálí fódeblí tsú fú onutó iwi?”

²³ Yohane lópu asón ání Bulu ɔnósú ɔtáiþó Yesaia léblí tswi lé mó ɔnó ɔbée, “Mígyí ɔhá ámúó ɔdékplón dimbísú ɔbée,

“Ml̄tswwí aní Wíe ɔkpa ámu ha mu’ amu ni.”

²⁴⁻²⁵ Inu Farisifó akvá bəwa Yohane wá é befité mu bęe, “Ní megýí fúgyí Kristo amu, megýí fúgyí Elia ntéé Bulu ɔnósú ɔtáiþó amúó ɔbéba amu é á, ntogyl só fvde ahá asú bə?” ²⁶ Yohane lélé mó ɔnó ɔbée, “Ntsu ndepvbó ahá

* **1:6** Asú ɔbəpú Yohane

asú, támē ɔha əkvu bu mlitə nfí, mluméyín mv. ²⁷ Muygí əhá ání obuo mi əbá ní. Mməfún ání nésankí mv ntukvta əfē kpán.”

²⁸ Asón ánfi fée léba Yordan ntsu əbin Betania wúluto. Inó Yohane létsiá bó ahá asú ní.

Bulu Okúfabí

²⁹ ɔyi kehé a, Yohane lówun ání Yesu ná əbá mv wá. Múú əlebláa ahá ámu əbée, “Mlíki, Bulu Okúfabí amu əbá á. Mvsú Bulu tatsun sí oyító ahá lakpan kíé amó ní! ³⁰ Mu iwi asón neblí mbéé, ‘Ókv buo mi əbá. Óduñ mi, tsúfē əbu inu asa bəkwí mi’ ní. ³¹ Mí onutó mmeyín mv, támē neba nde ahá asú bó, mén̄ Israelfo bébi əhá ání ogyi.”

³² Yohane léblí əbée, “Nowun ɔjé Wankihé amu, əlekplí tsú əsósú fé abrédvma bogyonká mvsv. ³³ Mí onutó mmeyín mv, támē Bulu lówa mí əbée mbá bəpv ntsu bó ahá asú. Mulébláa mi əbée, ‘Əhá ámóó fówun ɔjé Wankihé amu əbékplí tsú əsósú bogyonká mvsv ámu əbópv ɔjé Wankihé amu bó ahá asú ní.’ ³⁴ Nawun ání ilaba mótó. Mú su nde mu iwi adánsie gyí mbéé, muygí Bulu mv Bi ámu ní.”

Yesu Akasípú Agyankpapv

³⁵ Mú ɔyi kehé a, Yohane mva mv akasípú abanyó besankí ba inu. ³⁶ Bréá Yohane lówun Yesu détsvun a, əleblí əbée, “Mlíki, Bulu Okúfabí amu ná inu á.”

³⁷ Akasípú abanyó ámu bonu asón ánfi. Mú su békplá buo Yesu. ³⁸ Yesu lédamlí kí wun ání buvuo mv. Múú əlefíté amó əbée, “Ntə mlidédunká?”

Befíté mu bée, “Osunápó, nkónu fotsie?”

³⁹ Yesu léle mó ənó əbée, “Mliba bəku.” Mú su ayin abanyó ámu bobuo Yesu yéki mv otsiákpa. Ibóbwé fé ntópwé dənatə. Betsiá mv wá tá owí.

⁴⁰ Ayin ámóó bonu asón ání Yohane léblí tsú Yesu iwi, békplá buo Yesu amvətə əkule gyí Simon Petro mv pio Andrea. ⁴¹ Mú əma a, itə gyankpapvá Andrea lóbwé gyí, oloyódunká mv pio Simon, bláa mv əbée, “Anlawun Mesia.” (Mú ası gyí, “Kristo”, əhá ámóó Bulu ladá mv ofúli amu.)[†] ⁴² Inó əlekpa Simon ba Yesu wá.

Yesu léki mv díín, əleblí əbée, “Fúgyí Yohane mv bi Simon ní. Tsú nde púya a, béti fú Kefa.” (Griiki əblító “Petro.” Mú ası gyí, “Bvtá.”)

Filipo Mva Nataniel Ti

⁴³ ɔyi kehé a, Yesu lóbwé əbée móyó Galilea əmátó, olowun Filipo. Múú əlebláa Filipo əbée, “Buo mi.” ⁴⁴ Filipo otsú Betsaida, Andrea mva Petro wúluto. ⁴⁵ Filipo lówun Nataniel, əlebláa mv əbée, “Anlawun oyin ámóó Mose lówanlín mv iwi asón wá Bulu mbla ámvtə, Bulu ənósú atɔípú amu é bəwanlín mv iwi asón ámu. Mv dá gyí Yesu. Mv si gyí Yosef, otsú Nasaret wúluto.”

⁴⁶ Nataniel léfité mv əbée, “Itə yilé kv bétalí dalı tsu Nasaret wúluto?”

Filipo əlebláa mv əbée, “Ba afubekü.”

⁴⁷ Bréá Yesu lówun Nataniel əbá mv wá á, əleblí əbée, “Israelyin onutónutó ní. Afunu kvkv ma mvtə.”

⁴⁸ Nataniel léfité Yesu əbée, “Nkálí lóbwé febi mi?”

Yesu léle mó ənó əbée, “Nowun fu bréá fubu pəntə-oyí ámu ası inu, asa Filipo lébeti fú.”

⁴⁹ Nataniel əlebláa mv əbée, “Osunápó, fúgyí Bulu mv Bi Israel Owíe amu ní.”

† 1:41 Kristo igyi Griiki əblíi, Mesia é igyi Hebri əblíi.

50 Yesu lébláa mu əbée, “Ali ámuú nabláa fu mbéé, nowun fu pəntə-oyí ámu así ámu su fahogyi? Fówun ofúla ání idvn ínu.” ⁵¹ Yesu létrá bláa mu əbée, “Onokwali nde mli bláa, mlówun ání əsósó lafinkí, Bulu-abəpv bude əsósú yó yínkí bá Nyankpusa-Mu-Bi ámusu.”

2

Okátsia Kana Wúluto

¹ Eke sáásí a, betsiá əká Kana wúlu ání ibu Galilea əmátó. Yesu mu yin bu inu. ² Beti Yesu muva mu akasípó é mó así. ³ Bréá amú ntá leta á, Yesu mu yin lébláa mu əbée, “Buträa buvma ntá.”

⁴ Yesu lébláa mu əbée, “Amú yín, yéé megyí mí asón igyi o! Mí bré məkónyá fún.”

⁵ Mu yin lébláa wóyí ámuñtə asúmpó əbée, “Mlibwə dinka asúngyíasón ání əbébláa mliṣu.”

⁶ Yudafə bvtəfwí iwi amú amándié əkpasv. Mó su bəpv awündi akpənkpəonkpənti asie yái wóyí ámuñtə. ⁷ Yesu lébláa inu asúmpó amu əbée, “Mliṣa ntsu bula awündi ámu féé.” Lélé besa. ⁸ Inu əlebláa amú əbée, “Mliṣa iku ya nkəsu əkípú amu.” Besa ya mu. ⁹ Əleda muv ənó á, iladámlí bwé ntá. Omeyín ətínéá benya ntá ámu tsú. (Támē asúmpó amu mó buyin.) Inu əleti əká otsiápú amu ya itsétó, ¹⁰ əlebláa mu əbée, “Nta wankláán əhagyíha tegyankpá yái. Ní bonu mó tá asa bvtəpó móá ıma ale ba. Támē fó mó fapó wankláán ámu yái bəfun séi.”

¹¹ Inu gyí osúna gyankpapu ání Yesu lóbwə ní. Əlobwə mó Kana ání ibu Galilea əmátó, pólé mu numnyam əwan. Iləha mu akasípó bəhə mu gyi.

¹² Inu əma a, Yesu muva mu yin, mu apió pú mu akasípó bəyə Kapernaum wúluto, yétsiá inu nkə kpəlobí.

Yesu Bulu Ətswékpa Yə

(Mateo 21:12-13; Marko 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Bréá nkəá Yudafə bópugyi Israelfəsu Katsvə Nkə lowie wóyí tá á, Yesu lódu yó Yerusalem. ¹⁴ Əloyə Bulu ətswékpa amu wunsinésó yówun ání ahá bude nnantswie, akúfa pó abródvma fe. Olowun akv é bvtse mpónásı bude kóba tséé. ¹⁵ Inu əlobwə mpli, wié amúñtə, gyáa amúa mbwı ámu féé dálí. Olowutá kóba atsépú amu mpónó dá, dá amú kóba sáin. ¹⁶ Móó əlebláa abródvma afəpó ámu əbée, “Mliṣe amú nfí! Mliṣápu mí Sí wóyító bwé mli ibiá ogyíkpá.” ¹⁷ Inia əleba ali su á, mu akasípó amu bəkaín Bulu asun wanlınhé anfisu. “Fó osúmkpá amu asón ihié igyi mí asunbogya.”

¹⁸ Yudafə ahandé amu bəba Yesu wá bəfité mu bəe, “Osúna məməv fóbwə pósúná aní ámu Bulu túmitə fóde inu bwé?”

¹⁹ Yesu lébláa amú əbée, “Mlibwə Bulu ətswékpa anfi, nōpv nkənsá yí mó.”

²⁰ Yudafə ahandé amu bəbláa mu bəe, “Nfí adəvana-sie kéké bəpuyi obu ánfí. Mó fó mó feé, fópv nkənsá yí mó?”

²¹ Támē mu nyankpusa-oyí iwi asón ədeblí, megyí Bulu ətswékpa amu.

²² Bréá Bulu lókvusá mu tsú afúlito əma a, mu akasípó amu bəkaín ání əleblí asón ánfí. Mó su bəhə Bulu asón pó Yesu asun blihē amusu gyi.

Yesu Yin Nyankpusa Klvntə

²³ Yesu lóbwə osúna tsətsəətsə Israelfəsu Katsvə Nkə ámuñtə bréá əbu Yerusalem, ahá tsətsəətsə bowun. Mó su bəhə mu gyi. ²⁴ Támē Yesu mópv ansí dínká amúsú, tsúfē oyin alia amú féé bugyi. ²⁵ Mehian ání əhaa əbébláa mu əha iwi asón, tsúfē mu onutó oyin asón ání ibu nyankpusa klvntə.

3

Yesu Mva Nikodemo

¹ Yudafə əhande əku létsiá, bvtetí mu Nikodemo. Farisiyin ogyi. ² Əleba Yesu wá eke əku onyé bəbláa mu əbée, “Osunápó, aniyin áni Bulu lówa fó sísi fé ató osunápó. Tsúfə əhaa méetalí bwé osúna anfi fúdəbwé ánfı, ní Bulu móbüo mu.”

³ Yesu léle mó ənó əbée, “Ənəkwali nde fú bláa, əhaa méetalí nyá Bulu ogyi iwíe mvsu, nkéti balákwií mu.”

⁴ Nikodemo léfité mu əbée, “Nkálí bélakwií əhá áni aladan? Əbétalí sánki wíe mu yin iputo, əbelakwií mu?”

⁵ Yesu léle mó ənó əbée, “Ənəkwali nde fú bláa. Ní bùməlakwií əku tsuń ntsu múa Ənjé Wankihéto á, oméetalí wíe Bulu iwiegyí ámuń. ⁶ Əyulúv nkpa itsú nyankpusatə, ənjétó klé é itsú Bulu Ənjétó. ⁷ Mó su máha mó iwa fú wánwan áni nabláa fu mbée, ilehián áni bélakwií mli. ⁸ Afú tətsuń yo ətínéá ideklé. Futonú mó nka, támē fumeyín ətínéá itsú pú ətínéá iyó. Ali kén igyi há əhagyíoha áni bakwií mu tsú Ənjé ámuń ní.”*

⁹ Nikodemo léfité mu əbée, “Ngya ntə asón ní?”

¹⁰ Yesu léle mó ənó əbée, “Israelfə osunápó yilé fúgyi, mó fee fuməkónú asón ánfı ası? ¹¹ Ənəkwali nde fú bláa. Tóá aniyin iwi anidétoń tsú, tóá anılawun é iwi anidé adánsie gyí, támē mlitamahə anı asón ámu. ¹² Ní nebláa mli tóá ide mósú yo əyí ánfı, mlímöhogyi a, nkálı ibbwé nebláa mli tóá ide mósú yo əsüsö mboún mlöhogyi? ¹³ Əhha mókódó yó əsüsö iwu ki, nkéti Nyankpusa-Mu-Bi ámuń olotsu iwu ba amu.

¹⁴ “Ali ámuń Mose lópu kəðbrı iwu sián oyisú, tsú mó líi dimbísú iwu ámu a, ali kén ilehián áni bédə Nyankpusa-Mu-Bi ámu mántá oyisú, tsú mó líi,† ¹⁵ ménı əhagyíoha áni ələhə mu gyi obénya nkpa áni itamatá ní. ¹⁶ Tsúfə dwé Bulu léhię dwé anyánkpúsa. Mó su ələpü mu Bi əkvükónú əkule pé ámu há, ménı əhagyíoha áni ələhə mu gyi omóowu, mboún obénya nkpa áni itamatá. ¹⁷ Bulu mópü mu Bi ámu sísi əyí ánfı, əbée, əbá begyi ahá asón, əha ahá ipón, mboún əbée, əbá bohə ahá nkpa.

¹⁸ “Əhá áni ələhə mu Bi ámu gyi lagyi asu. Əhá áni əməhə mu Bi ámu gyi a, Bulu lahá mu ipón dodo, tsúfə əməhə mu Bi əkule pé ámu gyi. ¹⁹ Aliá əbéha ipón ámu gyí, wankı amu laba əyító, támē ahá bədwé oklún duń wankı amu, tsúfə lalahə abwepü bugyi. ²⁰ Əhagyíoha áni ətəbwé lalahə tolú wankı amu. Ətamakpókpé mantáa mó, tsúfə əde ifú nya áni mu bwəhə bélın əwan. ²¹ Támē əhá áni ətəbwé yilé tchá wankı amu təwánkí wólí mvsu, ménı ahá bówun áni Bulu apé ədəbwé.”

Yesu Mva Asú Əbəpó Yohane

²² Iwu əma a, Yesu mva mu akasípó bədalı Yerusalem yó Yudea əmátó. Betsiá iwu kpalobi, oletsiá bə ahá asú. ²³ Ali bré ámuń á, Yohane é dé ahá asú bə Aenon nsáintó, mantáa Salim wúlu. Tsúfə ntsu dada nsiné iwu. Ahá betsiá yó mu wá, oletsiá bó amó asú. ²⁴ (Bùməkónyá kítá Yohane tswi obu ali bré ámuń.)

²⁵ Iwigyráa iwi nwéengyí kú leba Yohane akasípó pú Yudayin əku nsiné. ²⁶ Iwu Yohane akasípó bəyo mu wá yébláa mu bəe, “Osunápó, yée fakáin oyin ámuń fúa munyo mli létsiá Yordan bvnkpa əbın, fegyi mu iwi adánsie wankláán ámuń? Əde ahá asú bə, ahá fée bude mu wá yo.”

* 3:8 Ənjé múa afú lehan aba Griiki əblito.

† 3:14 Mu oyikpalishesu sián iwi asón ədəblí.

27 Yohane léle mű ənő əbée, “Ohaa méetalí bwé totó, nkéti Bulu lahá mu əkpa. 28 Mlı onutó mléetalí gyi mi adánsie ání nebláa mlı mbéé, ‘Megyí mígyí Kristo amu, támē Bulu lówa mí gya mu nkpa.’ ” 29 Inú ələha amó yébi əbée, “Óká otsiápı bó mu ka. Óká otsiápı amu mu nyawie é tetsiá əká otsiákpa inu, ménı ansı bégyi mu ní onú mu nyawie amu əme. Alı kén ansı de mí gyi séi ní. 30 Mí atumabi béta wíe mu kletó.”

Əhá Ání Olotstu Əsésü Ba

31 Əhá ámúv otsú əsésü ámu dvn əhagyı́ha. Əhá ání otsú əsulósu é gyí əsulósu əha. Əsulósu asón əteblí, támē əhá ání otsú əsésü dvn əhagyı́ha. 32 Otegyi tásá alawun pó tásá alauń iwi adánsie, əhaa tamaha mu asın blíhé. 33 Támē əhagyı́ha ání ələhə mu asın blíhésu gyi dé mósú si ání Bulu asón igyi ənəkwali. 34 Əhá ámúv Bulu lówa ámu telé Bulu asón bli, tsúfę Bulu təpö Əhjé ámu bólá mutó. 35 Əsi ámu tədwé mu Bi ámu, alapó túmi féé wá mu ibito. 36 Əhagyı́ha ání ələhə mu Bi ámu gyi bu nkpa ání itamatá. Əhagyı́ha ání əməhə mu gyi má nkpa ání itamatá. Bulu ısvibití é idin müssu.

4

Yesu Mvu Samariayintse Əkv

¹ Farisifə bonu ání Yesu dé abúopu nya, bó amú asú dvn Yohane. ² (Támē megýí Yesu onutó dé amú bo. Mu akasípó dé amú bo.) ³ Bréá Yesu ləbı ání Farisifə ámu banú asón ánfı á, əledalı Yudea əmátó yínkí yá Galilea əmátó. ⁴ Támē lehián ání əbótsu Samariafə əsulósu.

⁵ Yesu lóywíe Silkar ání igyi Samaria wúlu kvtó. Wúlu anfı bu mantáa əsulóu kuá Yakob lípohá mu bi Yosef bímbí ámu. ⁶ Inú Yakob ibún bo nı. Əkpa ámu bu tfs. Mú su Yesu lótsutsúa obowie inu á, ilapián mu. Mú su oletsiá ibún ámu ası. Alı bré ámuń á, ilabwé fé əpawísu.

⁷ Inú á, Samariayintse əkv léba ntsu əsakpá. Yesu lókvılí mu əbée, “Nobwíi ipa, ha mí ntsu annu.” ⁸ Alı bré ámuń á, Yesu akasípó bøyó wúluto yóhə atogyihe.

⁹ Yudafə butamapó ibrı da Samariafə nwe núu ntsu. Mú su ətsı ámu léfíté Yesu əbée, “Yudayin fugyi, mí é Samariayintse ngyi. Nkálı igyi sú fvde mí ntsu kvlí?”

¹⁰ Yesu léle mű ənő əbée, “Ní fuyin Bulu atokiehé pó əhá ání əde fú ntsu kvlí á, teki fókvlí mu, əbéha fú ntsu ání itehá nkpa.”

¹¹ Ətsı ámu lébláa mu əbée, “Anı sí, fomedé əfę, ibún ánfıto é bu oklú. Nkónu fénya ntsu ání itehá nkpa? ¹² Fódvn anı náin Yakob ání olokwi ibún ánfı há anı, mva mu abí pó amú mbwı bonu ntsu mvtó?”

¹³ Yesu léle mű ənő əbée, “Əmewólı bélakítá əhagyı́ha ání otonu ibún ánfıto ntsu. ¹⁴ Támē əhagyı́ha ání obónu ntsuá néha mu a, əmewólı méetrá kitá mu ekekceke. Ntsu ámúv néha mu amu ibédamlı ntsu əwíkpa mutó ání ibéln ha nkpa ání itamatá.”

¹⁵ Ətsı ámu lébláa mu əbée, “Anı sí, ha mí ntsu ánfı kv, ménı əmewólı méetrá kitá mí, mméetrá ba nfi é besa ntsu.”

¹⁶ Yesu lébláa mu əbée, “Yetı fó kúlu amlıba.”

¹⁷ Ətsı ámu léle mű ənő əbée, “Mma okúlu.”

Yesu lébláa mu əbée, “Ənəkwali igyi fablí ání fuma okúlu. ¹⁸ Tsúfę fatsıa akúlu tse nu ki. Mégyí fú kúlu gyí oyin ámúv fúa munnyo mluná séi ámu é. Fawá ənəkwali.”

¹⁹ Mvú ətsi ámu lébláa mu əbée, “Aní sí, nawun ání Bulu ənású ətápó fügyi. ²⁰ Aní anáin Samariafó bosúm Bulu ibu ánfisu, támē mlí Yudafó mó mliaa Yerusalem kóúin lehián ání əhagyíóha obósum Bulu.”

²¹ Yesu lébláa mu əbée, “Ətsi, hó mí asón ánfisu gyi. Bré ku béba ání ahá bvméetrá súm Əsí ámu ibu ánfisu ntéé Yerusalem. ²² Mlí Samariafó mluméyín əhá ání mlidésum. Aní Yudafó mó aniyín əhá ání anidésum, tsúfé Yudafosu ina nkrahjó leba əyít. ²³ Bré ibá, ilafun ta ání Bulu asúmpó anəkwalipú bósúm Əsí ámu ənjétó pú ənəkwalisú. Tsúfé ahá ánfi odu Əsí ámu dédunká əbée bosúm mu ni. ²⁴ Ənjé Bulu gyi. Mó su ilehián ání ahá ání buotosúm mu bósúm mu ənjétó pú ənəkwalisú.”

²⁵ Ətsi ámu lébláa mu əbée, “Nyin ání Mesia*,” (əhá ámu Bulu ladá mu ofúli amu) əbéra. Ní əbhá á, əbélé asóngyíasón así súná aní.”

²⁶ Mvú Yesu lébláa mu əbée, “Mí ánfi nde fú asón bláa anfi gyi Kristo amu ni.”

²⁷ Inu akasípó amu besankí tsú wúluto ba bétu amu. Iləwa amú wánwan ání bawun Yesu mua ətsi bulú bvdetó. Támē amótó əkvku métalí fité əbée, “Ntə vdedunká tsú mu wá, ntéé ntogyi sú fúa ətsi ámu mlidétó?”

²⁸ Ətsi ámu lési mu oló yái inu, yinkí yó wúluto yébláa ahá əbée, ²⁹ “Mluba amlibekí oyin əkvá alabláa mi tóá nabwé kí féé. Mlalahogyi mliaa, megyi Kristo amu ni?” ³⁰ Mó su ahá bédali tsu wúlu amvto békí Yesu.

³¹ Alí bré ámvtó á, mu akasípó ámu bvde mu kokóli bée, ogyií ató.

³² Támē əlebláa amú əbée, “Mbú tóá négyi, mluméyín mó iwl kovvuk.”

³³ Mó su akasípó amu bfité aba bée, “Ntéé əkv labéha mu təkv alagyí?”

³⁴ Yesu lébláa amú əbée, “Mí atogyihe gyi ání nóbwe tóá əhá ámuv ələwa mí sisí ámu əbée mbwéé, ammə mó əná. ³⁵ Yée mliteblí mliaa, ‘Tsra ana pé lasí ayó tñbí bbfon?’ Támē nde mlí bláa mbée, mlitsu ansí kí adobóv amvto, ayó ámu lablí fon tñ. ³⁶ Bvde mu atínpv akə ka dodo. Bvde mó tñ yaí há nkpa ání itamatá. Mó su ansí bégyi adupó móva atínpv amu féé ekewvóle. ³⁷ Mó su ənəkwalí igyi boteblí bée, ‘Əkv todú, əkv é tetin.’ ³⁸ Nəwa mlí mbée mluyétlín ayóá mlumáyo mó odukpá. Aha bambá lkyo mó iwl agyvma, ilawá labí há mlí.”

³⁹ Samariafó bvbó wúlu amvto tsətsəotsə bħo Yesu gyi, adánsie ámu ətsi ámu légi suná amú əbée, “Alabláa mi tógyítá nabwé mí nkpató féé” ámu su. ⁴⁰ Inu su bréá bēba Yesu wá á, bokokóli mu bée, ətsia amú wá. Yesu létsiá inu nkenyó.

⁴¹ Yesu asón blihé su Samariafó ámu tsətsəotsə é belahó mu gyi. ⁴² Bebláa ətsi ámu bée, “Megyi fú asón ámu sú anuléträ hó mu gyi ngya o. Aní onutó anulanú, anilawun ání lélé oyin ánfi gyi əyító Nkpa Əhópv amu ni.”

Əhande Əkv Mv Bi Ilə Tsa

⁴³ Nkenyó ámu əma a, Yesu lénatí yó Galilea əmátó. ⁴⁴ (Tsúfé mu onutó olowun bli əbée, “Bvtamabú Bulu ənású ətápó mu onutó əmátó.”) ⁴⁵ Bréá olowie Galilea a, inufó bħo mu atíu, tsúfé amú onutó bħej Yerusalem Yudafosu Katsun Nke ámu ogyikpá. Mó su bowun tóá ələbwé inu féé.

⁴⁶ Yesu léträ yinkí yó Galilea əmátó, Kana wúluto, ətíné ámuv ələdamli ntsu bwé ntá ámu. Əmá əhande əkv tsie Kapernaum wúluto. Əvu obi yinhé əkvá əda ədəlo. ⁴⁷ Bréá əhande amu lónu ání Yesu latsú Yudea ba Galilea a, olegya mu əkpa yókokóli mu əbée, mu bi yinhé lawú tá, əkplú ba Kapernaum, əbetsa mu ilə ha mu. ⁴⁸ Yesu lébláa mu əbée, “Mó su ní mlumákówun osuna a, mlumáho mi gyi ekekéeké?”

* **4:25** Griikifo téti Mesia bée Kristo.

49 Ḍomá əhande amu lébláa mu əbée, “Owíé! Ní anı ayabi mowa ɔsa á, kebi ámu obówu.”

50 Yesu lébláa mu əbée, “Yo! Fú bí ámu obénya nkpa!”

Oyin ámu lóhó asón ámúú Yesu lébláa mu amusu gyi, oleyinkí oyó wóyí.
51 Bréá oyó á, mu asúmpú beba befia mu, bláa mu bée, “Fú bí ámu lanyá nkpa.”

52 Inu əlefíté amó bréá iwi lówa mu bi ámu ənlin. Bébláa mu bée, “Owísó ámu lési mu ígye ɔpa ədó-kvletó.”⁵³ Inu á, əlekaín ání alí bré ámvtó kén Yesu lébláa mu əbée, mu bi ámu obénya nkpa ní. Inu su mua mu wóyítató féeé bəhó Yesu gyi.

54 Inu gyí osúna nyɔosíá Yesu lóbwé bréá olotsu Yudea ba Galilea ní.

5

Tsukvle Ostínpv Ḍkv Ilø Tsa

1 Asún ánfi əma a, Yesu lódu yó Yerusalem Yudafó Bulusúm nke kó ogyíkpá. 2 Bəpwé buntii wá wílu amu. Bokwi ibún ku mantáa buntii amu əkpa ənó kvá butetí mó Akúfa Ḍtsvnkpa. Butetí ibún ámu Betesda Hebri əblító. Beyi mbu anu bómlí mó. 3-4 Aləpv tsətsəotsa bvbun ibún ámu ası mbu ánfító. Amótó akv bugyi ansibi abwiepú, abo pó tsukvle asínpu.*
5 Oyin əkvá alasin tsukvle níí adwasa-kwe (38) kéké da inu. 6 Bréá Yesu lówun mu a, olowun ání alaló, dí inu wá əpá. Mú su əlefíté mu əbée, “Fudeklé féeé iwi iwá fú ənlin?”

7 Tsukvle osínpv amu léle mó ənó əbée, “Owíé, ní bowúli ntsu ámvtó á, mma əhá ání obótsu mí wá mójtó. Nótutsúa ambəbwé á, əkv lagyanlkpá wíé mójtó dodo.”

8 Yesu lébláa mu əbée, “Kusv! Tsu fó əklan, afunati!”⁹ Inuñuvnu oyin ámu iwi lówa mu ənlin, əlkusv tsú mu əklan, wá natí bı.

Ali eke ámu igyi Yudafó Ḍkpónó Ədaké.¹⁰ Mú su Yudafó ahandé beka oyin ámuú Yesu latsá mu iló ámu anstító, blí bée, “Nde igyi Ḍkpónó Ədaké. Anı mbla meha əkpa ání fósvr fó əklan.”

11 Əlebláa amu əbée, “Əhá ámúú əletsa mí iló ámu lébláa mí əbée, ‘Tsu fó əklan, afunati.’”

12 Mú su bəfté mu bée, “Ma lébláa fu əbée, fótsúu fu əklan afunati?”

13 Oyin ámu mébi əhá ání əletsa mu iló, tsúfé ahá buhíé bvsó inu, Yesu lófwí wá amútó.

14 Ḍomá a, Yesu lóywun mu Bulu Ḍtswékpa inu. Móó əlebláa mu əbée, “Yéé fawun ání iwi lawá fú ənlin. Máträ bwé lakpan, méní móá idun iní méeba fusó.”

15 Oyin ámu léyébláa Yudafó ahandé amu əbée, Yesu létsa mu iló. 16 Inuá Yesu dé ntobi ánfi odu bwé əkpónó ədaké su á, Yudafó ahandé amu bəwa mu kpekpéé bı.¹⁷ Támé Yesu lébláa amu əbée, “Mí Sí mókósí agyómá yo. Mú su mí é mməkúsí.”

18 Mu asun blíhé anfi su á, Yudafó ahandé amu bekle ání bómó mu əkpagyókpasó. Tsúfé megyí əkpónó ədaké mbla ámu nkule tóvn su, mboún əleblí əbée, mu sì gyí Bulu, ilosuná ání mua Bulunyó bugyi kékéé.

Bulu Téhá Mu Bi Ámu Túmi

19 Yesu léle mó ənó əbée, “Ənəkwali nde mlı bláa. Mí Bulu mu Bi ánfi onutó mméetalí bwé tóto mí iwiñu. Tóá nowun ání mí Sí débwé á, mó ntəbwé.²⁰ Tsúfé mí Sí tədwé mí, otosúná mí itzá mu onutó ədebwe féeé. Inn!

* 5:3-4 Mótó yée 4 bu nwolú dada amu akoto: Ibv nu bv inu á, Bulu-əbəpv tobowlui ntsu ámvtó. Inu bu tsie inu bugyo mu. Tsúfé ní əbá bowulfí mó á, fóá fegyankpá wíé mójtó á, fotenyá ilotsá.

Ibówa mli wánwan ání obósuná mí móá idvn al. ²¹ Alí ámúú mí Sí tókósvá ahá tsú afúlító, há amó nkpa ámu a, alí mí é ntéhá ahá ání ndeklé nkpa ní. ²² Mí Sí tamagyí asún há ipón, támē alapú asýngyí fée wá mí ibító, ²³ méni ḥagyíha obóbu mí fé alú otobú mí Sí ámu. Óhá ání ḥtamabú mí tamabú mí Sí ámúú olépu mí sisí ámu é.

²⁴ “Ónokwali nde mli bláa mbéé, ḥagyíha ání otonú mí asón, ḥtēhá ḥahá ámúú oléwa mí sisí ámu gyi, bu nkpa ání itamatá. Bulu méegyi mu asón, há mu pón, tsúfé aladálí lowutó ba nkpató dodo. ²⁵ Ónokwali nde mli bláa. Bré ku ibá. Bré ámu ilawúna fun ání ahá ání bvgyi fé aha wuhé† bónu Bulu mu Bi ámu omé. Amúá bonu mó bénya nkpa. ²⁶ Tsúfé mí Sí bónu túmi, ḥtēhá nkpa. Alí kén alahá mí ánfí ngyi mu Bi ánfí túmi, ḥbée nháah ahá nkpa ní. ²⁷ Alahá mí túmi ḥbée, ngyíi ahá asón, tsúfé mígyí Nyankpusa-Mu-Bi ámu ní. ²⁸ Asón ánfí imáwa mli wánwan. Bré ku ibá, afúlí fée bónu mí omé, ²⁹ kúsú. Amúá bəbwé yilé bélakósú, nyá nkpa ání itamatá. Amúá bəbwé laláhe a, négyi amó asón, há amó ipón.”

³⁰ “Mméetáli bwé tótaotó mí iwisu. Asón ání nonú tsú mí Sí wá á, mó ntəpúgyí asón. Mú só ntegyi asón ḥnakwalisú ní. Tsúfé ntamabwé tóá mí onutó ndeklé, mboún tóá ḥahá ámúú oléwa mí sisí ámu teke.”

Yesu Iwi Adánsie Wankláán Agyípí

³¹ Yesu lóyo móssú bli ḥbée, “Ní mí onutó negyi mí iwi adánsie á, mlímóhó mó ání ḥnakwali igyi.† ³² Bulu é tegyi mí iwi adánsie. Nyin ání mí iwi adánsie ámúú odegýí amó igyi ḥnakwali. ³³ Mlławá abí sisí Yohane. Alabláa mli ḥnakwali amó. ³⁴ Mí mó á, mmehián anyánkpósa adánsie. Mboún nde mli asón ánfí bláa, méni Bulu ḥbóhó mli nkpa. ³⁵ Yohane asón blíhé ləbwé fé ḥkandíe ání idewankí. Mú su mlulotsulá gyí mó ḥdwé kpalobí. ³⁶ Mbv tóá itegyi mí iwi adánsie, idvn Yohane klé amó. Agyómá ámúú mí Sí lawá ḥbée mbwéé mo mó ḥná, nde mó bwé ámu dé adánsie gyí ání mulówa mí sisí. ³⁷ Mí Sí ámúú oléwa mí ámu onutó lagyi mí iwi adánsie. Mlímókunu mu omé, mlímókówun mu é ki. ³⁸ Mlímáha mo asón wá mli klontó, tsúfé mlímóhó mí ámúú oléwa sisí ámu gyi. ³⁹ Mlkáa mlénya nkpa ání itamatá tsú Bulu asón wanlínhé amvtó. Mú só mli ansí lapé, mlidé mó kasí ní. Mí iwi adánsie Bulu asón wanlínhé amó idegyí. ⁴⁰ Támē mlílakíná mí wá bá, méní mlénya nkpa ámu.

⁴¹ “Mmedédunká mbéé, ahá bvkánfu mí, ⁴² tsúfé nyin mli dodo. Nyin ání mlítamadwé Bulu tsú mli klontó. ⁴³ Naba mí Sí dátó, mlímóhó mi. Támē ní ḥha bambá ḥbá mu onutó iwisu á, mlíhó mu. ⁴⁴ Mlítakleá mlékánfu aba, támē mlítamabó mbódí ání Bulu ḥkule pé ámu ḥkánfu mli. Nkálí ibóbwé mlíhó mi gyí? ⁴⁵ Mlmáki mlaa, néle mli llá mí Sí ansító. Mose amúú mli ansí idin mvsu mlaa ḥbóhó mli nkpa ámu mboún ḥbélé mli llá Bulu ansító ní. ⁴⁶ Ní lélé mlílóhó Mose asónsú gyí a, tekí mlíhó mí asónsú gyí, tsúfé mí iwi asón oléwanlín tswi. ⁴⁷ Támē iñiá mlímóhó tóá oléwanlín tswísú gyí a, nkálí ibóbwé mlíhó mí asón blíhésu gyí?”

6

Ahá Mpím-nu Atogyihé Ha

(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Iní oma a, Yesu mva mu akasípó bəfa Galilea ɔpvá bvtetí mó Tiberia amó yó mó ḥbin. ² ɔdəm betsiá buo mu, tsúfé ḥde alópu tsa wánwansu. ³ Mva mu

† 5:25 Ahá ání bawú ḥjétó. † 5:31 Mose mbla lósuná ání ahá abanyó ogyi adánsie.

akasípó bədu yó okúku kvsu, yétsiá ası inu. ⁴ (Alı bré ámvtə á, Yudafə nkəá bópvgi Israelfəsu Katsvn Nke ámu ilafvn ta.) ⁵ Inu Yesu lótsu ansı fóá wun áni ədəm kpənkpəonkpənti bəbá mu wá. Móó əlefíté Filipo əbée, “Nkónó abénya atogyihé hə ha ahá ánfı bégyi?” ⁶ (Yesu léblí asón ánfı púsə Filipo ki, tsúfē oyin tóá əbóbwə dodo.)

⁷ Filipo léle mu ənó əbée, “Ní apó tsra kwe ıkká hə atogyihé kúráá á, imóófən áni okugyíóku obénya kpəlobí gyí!”

⁸ Simon Petro mu pio Andrea, ogyi akasípó amvtə əkvəlé lébláa Yesu əbée, ⁹ “Oyimbi əkvəl dé bodobodo apín pútúpútú anu pó ntsutso iye bwáhē anyo. Támē ntə iní bóbwə ahá tsətsəotsə ánfı?”

¹⁰ Yesu lébláa mu akasípó amu əbée, “Mlha amú abvtsiatsia ası.” Ahá ámu fée betsiá ifású. Ayin áni bvbu amótá bóbwə fé mpím-nu (5,000). ¹¹ Móó Yesu lóhə bodobodo amu, dá Bulu ipán, əleha beye mu há ahá ámu bvtse inu ámu. Alı kén ələbwə ntsabi bváhē amu é ní. Amótá okugyíóku lénya alia odekklé. ¹² Begyi mwə sian. Yesu lébláa akasípó amu əbée, “Mlkvəla sianhe amu, méni imóóbwə atə yintahé.” ¹³ Lélē, bətəsí sianhe amú benya tsú bodobodo anu ámvtə ámu. Iləbələ alakpá dúanyə kéké.

¹⁴ Ahá ámu bowun osúna anfi Yesu labwé ánfı. Mú su bəblí bəe, “Lélē, oyin ánfı gyí Bulu ənósú atəipó amú bəwanlín mu iwi asón wá Bulu asúntə bəe, əbēba əyítá ámu ní.” ¹⁵ Yesu lówun áni ahá ámu babwé agywın bəe, bēba bəkitá mu əwənlíntə yáí mu iwíe. Mú su mu nkəle əleladú yó nkpa sí amú.

Opvsu Natí

(Mateo 14:22-33; Marko 6:45-52)

¹⁶ Bréá owí ləpən a, Yesu akasípó bəkplí ba Galilea əpu ənó. ¹⁷ Owí latá, támē Yesu mákýyínkí bətu amú. Mú su bədu wíe əklvntə, budefa bəyó Kapernaum. ¹⁸ Afú kpənkpənti ku léba ıdetsvón, əpu amu lówa dabı. ¹⁹ Alı bré ámvtə á, akasípó amu baplá əklvn amu yó fé málı asa ntée ana. Inu bowun áni Yesu ná əpu amvsu əbá amú wá. Mú su ifú lekitá amu. ²⁰ Támē Yesu lébláa amú əbée, “Mí ní, mlümánya ifú!” ²¹ Inu botsu mu wá əklvn amvtə ansigyiśó. Ilotsutsúa ıwankı amú á, əklvn amu lawié otsubúnə, ətíné amú bəyó ámu.

Yesu Dunká

²² Əyí kəhə a, ədəm amú besi bvbu əpu amu əbın inu ámu bowun áni əklvn kvku itráa melíi inu. Móá tekí ilí invtə akasípó amu bowie nátí ní. Bowun áni Yesu mówie mótó asa benatí. ²³ Mó əma a, nkln akvə lótsu Tiberia wúluto belí mantaa ətíné amú begyi bodobodo amú Yesu léda Bulu ipán pöhá amú ámu. ²⁴ Ədəm amu bowun áni Yesu lanatí inu, mu akasípó amu é bu ma inu. Mú su bədu wíe nkln amvtə yó Kapernaum, bude Yesu dunká.

Bodobodo Itəhá Nkpa

²⁵ Bréá ədəm amu boyówun Yesu ntsu əbın inu á, bəfité mu bəe, “Osunápú, bré məməu fobowie nfi?”

²⁶ Yesu lébláa amú əbée, “Onəkwali nde mli bláa. Megyí osúna amú ndebwə mlidéwúun amu su mligiyá mí əkpa. Mboún bodobodo amú neha mli, mlilégyí mwə ámu sv. ²⁷ Mlümawun ipian atogyihé áni iteyíntá sv. Mboún mlıwun ipian múa ibétsiá yó, ibéha nkpa áni itamatá, áni mí, Nyankpəsa-Mv-Bi ánfı néha mli sv. Tsúfē mí mí Sí Bulu lahie nsu áni mbu əkpa há mó.”

²⁸ Befté Yesu bεε, "Gyuma məməv abwée isuna ání anidé tóá Bulu tekle bwé?"

²⁹ Yesu lélé muv ənó əbée, "Tóá Bulu déklé əbée mlıbwée gyí, mlıhə mí ánfı ələwa sísi ánfı gyi."

³⁰ Inu befté Yesu bεε, "Osúna məməv fóbwé abówun, ménı abóhə fu gyi? Ntó fóbwé? ³¹ Áni anáin begyi mana dimbí ámuvsu. Bəwanlín mu wá Bulu asón ámuvsu bεε, 'Mose léha amú atáá ilotsu əsósú bá begyi.'"

³² Múú Yesu lébláa amú əbée, "Ənəkwali nde mlı bláa. Mégí Mose léha mlı atogyihé amu tsú əsósú. Mí Sí léha mlı bodobodo onutónutó ámu tsú əsósú. ³³ Tsúfē bodobodo ání Bulu téhá gyí mí ánfı natsú əsósú bá, nebá bεha oyító ahá nkpa ánfı."

³⁴ Ahá ámu bebláa mu bεε, "Owié, tsia ha anı bodobodo anfı brégyibré, tsú séi póya."

³⁵ Yesu lébláa amú əbée, "Mígí bodobodo amúv itehá nkpa ámu ni. Akón mécikitá əhá ání əleba mí wá ekekeeké. Əmewúl mécikitá əhá ání əlhə mí gyi é ekekeeké. ³⁶ Fé alia nebláa mlı á, mlılawun mi, támę mlımókóhə mí gyi bəfvn séi. ³⁷ Əhagyíha ání Əsí ámu léha mí əbéba mí wá. Mméegya əhagyíha ání əleba mí wá. ³⁸ Tsúfē mmotsu əsósú ba mbéε, nebá bəbwé tóá ndeklé. Mboún tóá əhá ámuv ələwa mí sísi ámu déklé əbwékpá neba. ³⁹ Tóá əhá ámuv ələwa mí sísi ámu déklé gyí, ahá ámuv ələpuhá mí ámuvsu əkukú mādalı mí ibi. Mboún nkósva amó féé tsu afúlito eke tráhe amu. ⁴⁰ Tóá mí Sí ámu tekle gyí, əhagyíha ání olowun mí, mu Bi ánfı, hə mi gyi obénya nkpa ání itamatá. Nékusúa mu tsú afúlito eke tráhe amu."

⁴¹⁻⁴² Inuá Yesu léblí əbée, "Mígí bodobodo amúv notsu əsósú ba amu ni" su á, Yudafə ámu bəwa mu wuntí bi. Bεε, "Megyí Yosef mu bi Yesu amu ni? Anuméyin mu sı mua mu yin? Əkpa məməv sú ədeblí əbée, 'Əsósú notsu neba?'"

⁴³ Yesu lébláa amú əbée, "Mlsı wuntí mlı wulewule. ⁴⁴ Əhaa méetalí ba mí wá, nkéti mí Sí ámuv ələwa mí sísi ámu lakpá mu ba mi. Mí é nökusúa mu tsú afúlito eke tráhe amu. ⁴⁵ Bulu ənósú atóipó amuvsu əku lówanlín tswi əbée, 'Bulu obosuná ahá féé ató.' Əhagyíha ání alanú mí Sí asón, kásí mó tsú mu wá teba mí wá. ⁴⁶ Əhaa mókowun Əsí ámu ki. Mí ánfı notsu Bulu wá bá anfı nkule láwun mu ki. ⁴⁷ Ənəkwali nde mlı bláa. Əhagyíha ání ələhə mi gyi bu nkpa ání itamatá. ⁴⁸ Mígí bodobodoa itehá nkpa ni. ⁴⁹ Inuá mlı anáin begyi mana dimbísú óó á, amú féé bowu. ⁵⁰ Támę bodobodo anfı gyí múa ılatı əsósú bá, ménı əhagyíha ání obégyi mu móowu ni. ⁵¹ Mígí bodobodo amúv ntéhá nkpa, natsú əsósú ba amu ni. Əhagyíha ání ogyi bodobodo anfı obétsiá nkpa, omóowu ekekeeké. Mí oyulúv gyí bodobodo amu. Mó nési há, ménı oyítófó bénya nkpa ni."

⁵² Inu Yudafə ámu benya asón anfı Yesu lablí ánfı iwi əbló. Amú wulewule begyi aba nwéen bεε, "Nkálı oyin ánfı əbétalí pó mu oyulúv há anı əbée agyii?"

⁵³ Yesu lébláa amú əbée, "Ənəkwali nde mlı bláa. Ní mlımégyi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı oyulúv, nu mí obugya a, mlımá nkpa ání itamatá kuvvuku mlito. ⁵⁴ Əhá ání olegyi mí oyulúv, nu mí obugya bu nkpa ání itamatá. Nökusúa mu tsú afúlito eke tráhe amu. ⁵⁵ Tsúfē mí oyulúv igyi atogyihé onutó, mí obugya é igyi atonuhé onutó. ⁵⁶ Əhá ání ogyi mí oyulúv, nu mí obugya tsie mito, mí é ntsie mito. ⁵⁷ Mí Sí Əkiankpapu amu lówa mí sísi. Mu sú mbu nkpa. Mó sú fúá fegyi mi a, mí sú fú é fubu nkpa. ⁵⁸ Mígí bodobodo onutóá notsu əsósú ba ni. Mlı anáin begyi mána, támę bowu. Əhá ání ogyi bodobodo anfı mu obétsiá nkpa ání itamatá."

59 Yesu léblí asón ánfi bréá əde ató suná Kapernaum, Yudafó ofiakpa.

Nkpa Ání Itamatá Asón

60 Yesu abúopu tsətsəotsə ámvtə akv bonu asón ánfi á, bəblí bəe, “Ato-sunáhé ánfi mó bv ənlin o! Ma əbetalí hó mó?”

61 Yesu lówun ání mó abúopu amvtə akv bvde wunti ání alablí ali sv á, əlefíté amó əbée, “Asón ánfi ilahan mli? ⁶² Mómó ní mlowun Nyankpusa-Mu-Bi ámu əyó ətínéá olotsu ba me, nkálí mlbwé? ⁶³ Bulu Əjé ámu téhá nkpa. Nyankpusa əwɔnlín mó á, kpaalí igyi. Asón ánfi nde mli bláa anfi itsú Əjé ámu ətēhá nkpa ámu wá, ⁶⁴ támē mlita akv bvəməhó mósú gyi.” Yesu lówun amúá bvəməhó mósú gyi pú əhá ání əbélé mu há yáí dodoodo. ⁶⁵ Ələtrá bláa amó əbée, “Iní sv nebláa mli mbéé, əhaa méetalí ba mí wá, nkéti mí Sí lakpá mu ba mi” ní.

66 Tsú eke ámu a, Yesu abúopu amu tsətsəotsə beyinkí mu əma, bvəmetrá buo mu. ⁶⁷ Mó sv Yesu léfíté mu akasípó dúanyo ámu əbée, “Mli é mlidékléá mléyinkí mí əma lóó?”

68 Simon Petro lébláa mu əbée, “Owíé, ma wá abóyo? Fú wá asón ání ətēhá nkpa ání itamatá bv. ⁶⁹ Anılahogyi, anılabí ání fúgyí Əha Wankihé amúó fotsú Bulu wá ámu ni.”

70 Iní Yesu lébláa amó əbée, “Mli ahá dúanyo nelé, támē mlita əkv gyí əbūnsám!” ⁷¹ (Simon Iskariot mu bi Yuda əde á. Tsúfé ogyi akasípó dúanyo ámvtə əkulé. Mu əbélé mu há ní.)

7

Yesu Mva Mv Apio Yinhe

¹ Mó əma a, Yesu létsiá kí Galilea əmátó. Omekleá əbóyo Yudea əmátó, tsúfé Yudafó ahande amu bvde mu téé abvəmə mu. ² Támē Yudafó Kantankpatətsiá Nkegyí lafun. ³ Mó sv mu apio yinhe bəbláa mu bəe, “Nati yo Yudea nké ámu ogýíkpá, méní fú abúopu amúó bvbu inu ámu é bówun ofúla ání fvdebwé. ⁴ Əhá ání odekcléá ahá bvəbí mu gyumagyihé tamañáin iwi. Iníá fóde ntobiá igyi ali bwé á, wuna le mó suna, oyí fée abvəwun.” ⁵ (Mu apio ámu kórará bvəməhó mu gyi. Mó sv bəbláa mu ali ní.)

⁶ Iní sv Yesu lébláa amó əbée, “Bréá nójó inu məkónyá fun. Mli mó mléetalí yó inu brégyibré. ⁷ Oytásfó bvəmēetalí lú mli, támē mí mó bvde mí lu, tsúfé nde amó ílá le. ⁸ Mliyo nké ámvtə. Mí mó mməkónyá yó, tsúfé mí bré məkúfun.” ⁹ Yesu léblí asón ánfi tá á, olesi tsia Galilea əmátó.

Yesu Kantankpatətsiá Nke Ámu Ogyíkpá Yo

¹⁰ Támē bréá Yesu apio ámu benatí yó nké ámu ogýíkpá a, mu é olenajín iwi yó inu. ¹¹ Yudafó ahande amu bodunká mu nké ámu ogýíkpá, bvde ahá fité bəe, “Oyin ámu me?”

¹² Ədəm amu bəblí asón tsətsəotsə nklobító tsú Yesu iwi. Akv bəe, “Əha wankláán ogyi.” Akv é bəe, “Ekekéeké, əde ahá mlé.” ¹³ Támē amútó əhaa métalí blí mu iwi asón kóklu ahá abvənu, tsúfé bvde Yudafó ahande amu ifú nya.

¹⁴ Bréá bowie nké ámu nsiné á, Yesu lódu wíe Bulu ətswékpa wunsinésó inu yéfi ató suná así. ¹⁵ Mu atosunáhé lobwie Yudafó ahande amu ənó. Mó sv bəfté aba bəe, “Oyin ánfi mákókásí əwəlv yó nkpa. Nkálí ləbwé asa əlebi əwəlv ali?”

¹⁶ Yesu lélé mó ənó əbée, “Megyí mí wá atosunáhé anfi itsú. Itsú Bulu wá. Mulówa mí sísí. ¹⁷ Ní əkv dékléá əbóbwé Bulu apé á, obówun ní atosunáhé anfi itsú mí wá ntéé Bulu wá. ¹⁸ Əhá ání əde mu onutó asón blí dé mu

numnyam dunká. Táme ní akv todúnká numnyam há əhá ání ələwa mu sí sí á, ənəkwalipu əhá ámu gyi. Ətamawá afunu. ¹⁹ Yéé Mose lópu mbla ámu ba mli a? Táme mlitə akvku médé móosú gyi. Ntogyi su mlidékléá mlómə mí?"

²⁰ Inu ədəm amu bəbláa mu bəee, "Əhe laláhé bu futo! Ma dékléá əbómə fú?"

²¹ Yesu lébláa amú əbée, "Ofúla kule pé nobwe əkpónú ədaké, mli fée ənó lobwie mli. ²² Mose líwa mbla há mli əbée, mlitún keté. (Ibu mító ání megyí Mose lótsə keté tím, mli anáin léfi mó ası.) Yéé mó só mlitetin ahá keté əkpónú ədaké ní a? ²³ Ní mlidé keté tún əkpónú ədaké, ménı mlumáokusú líí Mose mbla ámuvsu á, ntogyi su mlilanyá əblí míssú mliaa, natsá nyankpusa kékí əkpónú ədaké? ²⁴ Mliy় asántó wankláán, asa amlıha ipón. Mlipu ənəkwalí gyi asón."

Yesu Iwi Nwéengyi

²⁵ Yerusalemfö akv bəfité amó iwi bəee, "Megyí oyin ánfi Yudafə ahandə bvdedunká abumə ní? ²⁶ Megyí mu líí ahátə ədetəi, amótó akvku mékpla mu a? Ntée ilawánkí amú ání mugyí Kristo, (əhá ámuvsu Bulu ladá mu ofúli amu) ní? ²⁷ Oyin ánfi mó a, anı fée aniyin ətinéá otsú, táme ní Kristo ámu əbá á, əhhaa méebeı ətinéá otsú."

²⁸ Bréá Yesu bu móosú əde ató ámu suná Bulu ətswékpaa wunsinésú inu á, olotsu ənó fúá blí əbée, "Mliyin mí, mliyin ətinéá notsú, táme megyí mí onutó túmisu neba. Ənəkwalipu əhá ámuvsu ələwa mí sí sí ámu gyi. Mluméyín mu. ²⁹ Táme mí mó nyin mu, tsúfē mlólwa mí sí sí. Mu wá notsu ba."

³⁰ Inu bekle abukita mu, táme bvməpə ibi da mu, tsúfē mu bré məkófún. ³¹ Táme amótó ahá tsətsəətsə bəhə mu gyi. Mú su bəfité bəee "Ní Kristo amu əbá á, əbétalí bwé osúna dvn mó ánfi oyin ánfi débwé?"

Bəwa Bəee Bvkítá Yesu

³² Bréá Farisifö ámu bonu ání ədəm amu bvdə Yesu iwi asón blí nklobítá á, amóva Bulu igyí ahápə dəhen amu bəwa Bulu ətswékpaa agyópu bəee bvkítá Yesu. ³³ Inu su Yesu lébláa amú əbée, "Ilasí nkə kpaloibí pé nétsiá mli wá. Mú əma a, néyinkí yó əhá ámuvsu ələwa mí sí sí ámu wá. ³⁴ Mlódunká mí, táme mlumóowun mli. Mluméetalí ba ətinéá mbu é ekekeke."

³⁵ Yudafə ahandə amu bəfité aba bəee, "Nkúnó oyin ánfi obótū əkpa yó, su abódunká mu anímóowun mu? Ntée odekcléá əbýə Griikifö awúlu amóó anı pi badásáiń yó móosú ámuvsu, ntée obóyósuná Griikifö ámu ató? ³⁶ Asón ánfi ədeblí é ası mé? Əbée, 'Mlódunká mí, táme mlumóowun mli. Mluméetalí ba ətinéá mbu é.'"

Nkpa Ntsu

³⁷ Nkə ámu eke tráhəá ígyi eke titriu á, Yesu lókusú líí kplvən blí əbée, "Ní əmewólı de əkv á, əbá mí wá obonu ntsu. ³⁸ Əhagyíoha ání ələhə mí gyi a, 'Nkpa ntsu bówi dalı mvtə.' Alí bəwanlín wá Bulu asón ámuvsu ní." ³⁹ (Əhe Wankihé amóó Bulu əbéha ahá ání bóhə mu gyi amu iwi asón ədeblí. Alí bré ámuvsu á, Əhe Wankihé amu mákónyá ba, tsúfē Bulu mákónyá wá Yesu numnyam.)

Ahd Amvətə Leye

⁴⁰ Bréá ədəm amu bonu Yesu asón blíhə anfi á, amótó akv bəblí bəee, "Lélé, Bulu ənósú ətəipú amóó anidé mu əkpa kú amu ní."

⁴¹ Akv é bəee, "Kristo amu ní!" Táme amótó akv é bəblí bəee, "Yéé megyí Galilea əmáttó Kristo amu obótus o. ⁴² Bəwanlín wá Bulu asón ámuvsu bəee, Owíe Dawid abusuants Kristo amu əbédalı tsu. Bókwuí mu Betlehem,

Dawid wúluto.”⁴³ Ina Yesu iwi asún ánfi su ikwlebwé metsiá amútó.
 44 Amótó akv bekle abukita Yesu, támé əhaa mópu ibi da mu.

Yesu Mähogyi

45 Əma-əma a, Bulu ətswékpa agyópu amúú bəwa sumbí ámu besankí ba Bulu igyi ahapó dehen pó Farisifó ámu wá. Befité agyópu amu bəe, “Ntogyi su mlumékitá mu ba?”

46 Bele mu ənö bəe, “Əhaa mókótói fé oyin ánfi ki!”

47 Farisifó ámu befité amú bəe, “Mú su oyin ámu lamlé mlı é. 48 Mlilawun əhande ntée Farisiyin əkv laho mu gyi ki? 49 Ekekekéke! Ədəm anfi bümeyín Mose mbla ámu iwi təta. Mú su Bulu əlwú amú.”

50 Inv Farisifó ámu əkvle, ogyi Nikodemo amúú əloyo Yesu wá onyé ámu léfíté amú əbée, 51 “Anı mbla leha əkpa ání abéha əkv ipón asa abéfíté mu ənötó asún nú?”

52 Befité mu bəe, “Galileayin fú é fógyi? Ki Bulu asún ámu wankláán. Fówun ání Bulu ənönsú ətəipú əkvkvukv móotsu Galilea əmátó.” 53 [Inv amú fée benatí yó wóyító.]

8

Otsi Əkv Mbvatı Pó Mu Kitá

1 Bréá ahá amu bedasáin á, Yesu lódu yó Nfö-nyíbu ámuvsu*. 2 Mú əyi kehe bakes a, oleyinkí ba Bulu ətswékpa wunsinésu inv. Ahá amu féé beba mu wá. Mú su oletsia ası, olefi ası əde amú ató suná. 3 Bréá ədetói á, Farisifó pó Mose mbla asunápó amu bækpa ətsi əkvá bakítá mu, əde mbvata ba belí amú ansító. 4 Múú bæbláa Yesu bəe, “Osunápó, bakítá ətsi ánfi mbva ətəkpá. 5 Mose Mbla ámu léblí əbée, adáa atsi ánfi odu abwi mo. Nkálí fvdeblí tsú asún ánfi iwi?” 6 Asúnklé sú befité mu asún ánfi, abuyotó mu ha ahande. Inv Yesu lóbun, pó osrebi əde ató wanlín əsvlótó.

7 Bréá bætráa bude asún ámu fité plá á, ollobwií tsíá, bláa amú əbée, “Mlitə əhá ání əməkúbwé lakpan ki ogyánkpa da ətsi ánfi ibwi.” 8 Əleblí mó ali á, oleyinkí bun əde mu ató wanlín əsvlótó. 9 Bréá ahá ámu bonu mu asún ánfi á, bəwa natí ikwle-kvle bi, tsú ahandesu bətu nyebísú. Illebesi Yesu muva ətsi ámu nkule əbvn nsiné inv. 10 Yesu lóbwií tsíá, əlefíté ətsi ámu əbée, “Ətsi, nkú ahá ámu me? Əkvku mésian ání əbéha fú ipón?”

11 Ətsi ámu lélé mu ənö əbée, “Owíé! Əkvku méha mí pón o!” Múú Yesu lébláa mu əbée, “Ibu alé! Mí é mméeha fú ipón! Natı, mátrá bwə lakpan.”]†

Jýító Wanki

12 Inv əma a, Yesu léyinkí bláa Farisifó ámu əbée, “Mígyi əyító wanki ni. Əhagyóha ání obuo mi obénaya wankı ání ibéha mu nkpa, oméesin oklúnto ekekekéke.”

13 Inv á, Farisifó ámu bæbláa mu bəe, “Nföli tamakánfú mu iwi. Fuməkúblí təto.”

14 Yesu lébláa amú əbée, “Ní mí onutó nde mí iwi adánsıe gyí ó á, ənəkwali igyi. Tsúfí mí mó nyin ətínéá notsú pó ətínéá nøyó. Támé mluméyín ətínéá notsú pó ətínéá nøyó. 15 Anyánkpósa asúngyi əkpasu mlitegyi asún tsvn, támé mí mó ntamagyı əhaa asún. 16 Ní negyi asún ó á, ənəkwali əkpasu negyi mó tsvn. Tsúfí megyi mí nkule tegyi mó. Mía mí Sí ámuú ələwa mí sisí ámu nyə tegyi mó. 17 Bəwanlín wá mlı onutó Mbla ámu bəe, ‘Ní adansıfó

* 8:1 Nfö-nyíbu igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, bətetí mó Olifbv. † 8:11 Ima Griikifó nwolú dada amu akvto.

abanyó bəblí asvn kua kvl a, amó asvn ibv módtó.’ 18 Mí onutó ntegyi mí iwi adánsie. Mí Sí lówa mí sisí. Mu é otegyi mí iwi adánsie.”

¹⁹ Befté mu bée, “Nkónú fó sí bu?”

Yesu léle mó onó obée, “Mlímeyín mí wankláán, mlímeyín mí Sí ámu é. Ní mliyin mli wankláán á, teki mlébi mí Sí ámu é.”

²⁰ Yesu léblí asvn ánfí bréá əde atá suná Bulu ətswékpá tswitswi adáka otsiákpá. Táme əhaa mékitá mu, tsúfé mu bré moknýá fun.

Yesu Ḍsúsvyó

²¹ Yesu létrá bláa amó obée, “Mí mó nøyó. Mlódunká mí. Mlowu wá mli lakpanto. Mlméetalí ba ətínéá nøyó.”

²² Yudafó ahande amó befté bée, “Mó obómó mu iwi, sú ədəblí obée, mlíméetalí ba ətínéá nøyó?”

²³ Yesu léle mó onó obée, “Mli mó mlotsú oyí ánfító, táme mí mó notsú əsósú. Oyí ánfító mlígyí. Mmeyí oyí ánfítóyin mí mó ngyi. ²⁴ Mú sú nde mli bláa mbée, mlowu wá mli lakpanto ní. Mlowu wá mli lakpanto, ní mlímohogyi ání ‘Mígyí əhá ámúú mbée ngyi ámu.’”

²⁵ Befté mu bée, “Fógyí ma?”

Yesu lébláa amó obée, “Oħá ámúú ntébláa mli yáí mbée, ngyi ámu kén ntráa nde mli bláa a. ²⁶ Mbu asvn tsatsaotsaá néblí tsú mli iwi pöhá mli pón. Táme onəkwaliplu əhá ámúú əlōwa mí sisí ámu gyí. Asvn ání nonu tsú mu wá nde mli oyító bláa.”

²⁷ Iməwankí amó ání mu Sí ámúú obv əsúsú ámu iwi asvn əde amó bláa. ²⁸ Mó su Yesu lébláa amó obée, “Ní mlédá Nyankpusa-Mu-Bi ámu mántá oyikpalihesu, tsú mó lú á, mlówun ání ‘Mígyí əhá ámúú mbée ngyi’ ámu. Mlébi ání ntamabwé tətaota mí onutó túmitó. Móá mí Sí lópuwá mi onó á, mó ntéblí. ²⁹ Oħá ámúú əlōwa mí sisí ámu buo mli. Əməkúyinkí mí əma, tsúfétá itegyi mu ansí ntəbwé brégyibré.”

³⁰ Inu ahá ámúú bonu mu asvn ánfító tsatsaotsa bħoħ mu gyi.

Abraham Abi-andá

³¹ Yesu lébláa Yudafó ámúú bħoħ mu gyi amó obée, “Ní mlobuo mí atosunáhé a, mlígyí mí akasípó lélé. ³² Mlébi onəkwali amó. Onəkwali amó ibéha mlígyí iwi.”

³³ Beblí bée, “Abraham abí-aná anígyí. Anumókúbwé əhaa nkápabi kú. Mú ntogyi sú fvdé aní bláa fée, ‘Mlégyi iwi?’”

³⁴ Yesu léle mó onó obée, “Onəkwali nde mli bláa. Oħagyóha ání ətəbwé lakpan á, ogyi lakpan əkpábi. ³⁵ Əkpábi tamatsiá mu wie wóyi yó, obi tetsiá mu si wóyi yó. ³⁶ Mó su ní Bulu mu Bi ámu əhá mlegyi iwi á, mórmó mlūlagyi iwi fée. ³⁷ Nyin ání Abraham abí-aná mlígyí, táme mlidékléá mlómó mí, tsúfét mlímáħo mí atosunáhé. ³⁸ Tóá nowun tsu mí Sí wá ndéblí. Mli é asvn ání mlilónu tsú mli sí wású mlidégyí.”

³⁹ Bebláa mu bée, “Aní sí gyí Abraham.”

Yesu lébláa amó obée, “Ní Abraham abí mlígyí á, teki mli bwəhé lelian Abraham. ⁴⁰ Mlidékléá mlómó mí, tsúfét nde mli onəkwali nonu tsú Bulu wá bláa. Abraham móbwé ali! ⁴¹ Mli sí bwəhé mlidébwé.”

Bebláa Yesu bée, “Megyí mbua bətə kwú aní. Bulu onutó gyí aní Sí. Anumá əsí əkvku tsia mutó.”

⁴² Yesu lébláa amó obée, “Ní mli Sí gyí Bulu á, teki mlitədwé mí, tsúfét mó wá notsu ba. Mwlówa mí sisí. Megyí mí onutó túmitó neba. ⁴³ Ntogyi sú mlímédé mí asvn blihé así nu? Mlímédé mó así nu, tsúfét mí asvn dē mli asvta wó. ⁴⁴ Əbunsám gyí mli sí. Mó su mlitekleá mlóbwe tóá mli sí tekle.

Ahá əmərpó ogyi tsú nfiasí. Ḍtamabuo ənəkwali. Mó su ənəkwali kuku uma mvtó. Ní əwá afunu a, mu tsiátó əwan ədele, tsúfē ofunupu ogyi. Muyí afunupu fée əsí ní. ⁴⁵ Támē nteblí ənəkwali. Mó su mlitamahó mí asónsú gyi ní. ⁴⁶ Mlito ma əbétalí súná ání lakpan əbwepú ngyi? Ní nde ənəkwali blí á, mó ntogyi mlumóhó mí gyi? ⁴⁷ Ḍhá ání otsú Bulu wá teyáá asu nú mu asón. Mlí mu mlumótsú mu wá. Mó su mlitamayáá asu nú mu asún ní.”

Yesu Mva Nanáin Abraham

⁴⁸ Yudafó ámu bəbláa mu bęe, “Ní ablí anlaa Samariayin fogyi, əŋe laláhe bu fvto á, anlawá afunu?”

⁴⁹ Yesu lébláa amó əbée, “Əhe laláhe ma mító. Ntobú mí Sí, támē mlí mó mlitamabú mí. ⁵⁰ Mmedé mí iwi numnyam wa. Ḍha əkv bu invá əde mó dunká há mí. Muyí asún ogyípó wankláán ámu ní. ⁵¹ Ənəkwali nde mli bláa. Ḍhagyíəha ání otsgyi mí atosunáhésu omóowu ekekeeké.”

⁵² Inu Yudafó ámu bəbláa mu bęe, “Séi ánfí mó á, anlawun ání lélé əŋe laláhe bu fvto! Abraham mva Bulu ənósú atoípó amu bawú. Támē fú mó fvdeblí fée, Ḍhagyíəha ání otsgyi fó atosunáhésu omóowu ekekeeké. ⁵³ Aní náin Abraham lówu. Fukí fée fvduñ mu? Bulu ənósú atoípó amu é bowu. Nkálí fóde fú iwi kíú?”

⁵⁴ Yesu lélé mó ənó əbée, “Ní nowá mí iwi numnyam a, kpaalı ígyi. Mí Sí gyi əhá ání ətəwá mí numnyam. Mu mlidéblí mliaa ogyi mli Bulu ní. ⁵⁵ Inu mótó ání mluméyín mu, támē mí mó nyin mu. Ní neblí mbée mmeyín mu a, nabwé ofunupu fée mli. Mí mó nyin mu, ntsgyi mu asónsú. ⁵⁶ Mlí náin Abraham lénya ansigyi ání mówun mí bábi. Olowun mó é, ansí legyi mu.”

⁵⁷ Yudafó ámu bəbláa mu bęe, “Fvəmkóhó nfi aduenu (50) kóráá, mó fée fvto Abraham?”

⁵⁸ Yesu lébláa amó əbée, “Ənəkwali nde mli bláa. Mbu inu asa bəkwí Abraham.”

⁵⁹ Yesu lénya blí alí pé, ahá ámu bəkwí abwi bęe abutswí da mu mə. Támē Yesu lóbwę híéé, dálí Bulu ətswékpa wunsinésú inu.

9

Ansibi Obwiepó Ḍkv Tsa

¹ Eke əkv Yesu mva mu akasípó buna əkpato, bowun oyin əkvá bəkwí mu ansibi obwiepó. ² Yesu akasípó amu bəfté mu bęe, “Osunápó, ma lakpan sú bəkwí oyin ánfí ansibi obwiepó? Mu onutó lakpan su lóó, ntéé mu akwípó?”

³ Yesu lélé mó ənó əbée, “Megyí mu ntéé mu akwípó lakpan su bəkwí mu ansibi obwiepó. Mboún aliá Bulu əbélé mu túmi súná tsvn mu ilo ámtó sv. ⁴ Ilasí kpalobi owí əbéta. Ḍhaa méetalí trá yə agyómá. Mó su ilehián ání abóyo agyómá ámuú əhá ámuú ələwa mí sisí ámu líwa mí əbée nyóó amu. ⁵ Iná nenya mbu oyí ánfito á, mígyí oyí ánfita wankí.”

⁶ Bréá Yesu lébláa amó asón ánfí tá á, olotu atsvnó tswí əsvlútó, eləpu osrebi tsíá tsí, titi mó tan ansibi obwiepó ámu ansíbisv. ⁷ Múú əlebláa ansibi obwiepó ámu əbée, “Nati yəfwí ansító Siloam paatító.” (Siloam asi gyí, “Bəwa mu sisí.”) Oyin ámu lóyófwí ansító yínkí əbá wóyí á, əde ató wúun.

⁸ Mu aba pú ahá ání bvtowun mu əde ató kvlí bəfté bęe, “Megyí oyin ánfí tetsíá kvlí ató bré ámu ní?”

⁹ Amító əkv bęe, “Mu ní!” Akv é bęe, “O-o, kian ələlan mu.”

Inu oyin ámu onutó léblí əbée, “Mí ní.”

¹⁰ Bəfté mu bęe, “Nkálí iləbwę asa fvde ató wúun ngya?”

¹¹ Өlele mó ənó əbée, “Oyin ámúvó bvtetí mu Yesu amu lábwé ədiba tan mí ansíbisu. Múvó əlebláa mi əbée, nnáti yafwí ansító Siloam paatitó. Noyófwí, móvó nde ató wúun a.”

¹² Befité mu bée, “Nkúnú əbu?” Móvó əlele mó ənó əbée, “Ohwée.”

Farisifo Ansibi Obwiepó Ámu Asón Fité

¹³ Inv bækpa oyin ámúvó tekí ogyi ansibi obwiepó ámu yáa Farisifo wá.

¹⁴ Eke ámúvó Yesu lábwé ədiba póbwií mu ansibi amu igyi əkpúnó ədaké.

¹⁵ Mó su Farisifo ámu belafíté oyin ámu alia lábwé asa əde ató wúun. Əlebláa amu əbée, “Ədiba əlopvtan mí ansíbisu, noyófwí ansító. Móvó nde ató wúun ngya a.”

¹⁶ Farisifo ámu akv bæblí bée, “Megyí Bulu əha oyin ámúvó olobwií mu ansibi amu gyí, tsúfí ətamagyí əkpúnó ədaké mbla ámu.”

Támē akv é befíté bée, “Nkálí lakpan əbwepó əbétalí bwé osúna anfi odu? Asón ánfi su bvmétrá bwé kule.”

¹⁷ Mó su belafíté oyin ámu bée, “Fee mulóbwíí fú ansibi. Amansu fvbu bli tsú mu iwi?”

Oyin ámu léle mó ənó əbée, “Bulu ənósú ətəípó ogyi.”

¹⁸ Yudafó ahande amu bvmohogyi ání lélé, bækwií mu ansibi obwiepó asa séi əde ató wúun, kpéfún bréá betí mu akwípó ba. ¹⁹ Befité amó bée, “Mlí bí ámúvó mlíaa, mu ansibi lobwie asa mlílókwíí mu amu ni? Nkálí lábwé asa əde ató wúun ngya?”

²⁰ Mu akwípó amu belé mó ənó bée, “Aniyin ání aní bí ní. Aniyin ání anlókwíí mu ansibi obwiepó. ²¹ Támē alia lábwé asa əde ató wúun pú əhá ání olobwií mu ansibi mó á, anímeyín. Kókoli mlí, mlifite mu onutó. Megyí kebi ógyi, aladan. Əbétalí lé mó ənó.” ²² Mu akwípó amu bvde Yudafó ahande amu ifú nya. Mó su bæblí alí ní. Tsúfí ahande amu bablí tswí bée, əhagyíha ání əbélí əbée, Yesu gyí Kristo, (əhá ámúvó Bulu ladá mu ofúli amu) a, bégya mu lé Yudafó ofiakpa inv. ²³ Mó su mu akwípó amu bée, “Megyí kebi ógyi, aladan, mlifite mu onutó!” ní.

²⁴ Belatí oyin ámúvó bækwií mu ansibi obwiepó ámu otse nyøssi, bláa mu bée, “Ka ntam Bulu ansító ání féblí ənəkwali. Aniyin ání lakpan əbwepó oyin ámúvó olobwií fú ansibi amu gyí.”

²⁵ Móvó oyin ámu lélé mó ənó əbée, “Ní lakpan əbwepó ogyi o, yilé əbwepó ogyi o, mí mó mmeyín. Toku kule pé nyin. Mógyí, tekí bré ámu ntamawun ató, támē séi mó ndewúun.”

²⁶ Móvó befíté mu bée, “Nkálí ələbwé fó? Nkálí olobwií fú ansibi amu?”

²⁷ Móvó əlele mó ənó əbée, “Nabláa mlí dodoodo, támē mlímónu. Ntogyí sú ntráa bla mlí? Mlí é mlidékléa mlóbwé mu akasípó lóó?”

²⁸ Besia mu, bláa mu bée, “Fúgyí mu əkasípó. Aní náin Mose akasípó aní mó anigyí. ²⁹ Aniyin ání Bulu lótái bláa Mose asón, támē anímeyín ətínéá oyin ánfi mó otsú.”

³⁰ Oyin ámu lébláa amu əbée, “Ngya ntə asón ní? Mlímeyín ətínéá otsú, támē mulábwíí mí ansibi ni o. ³¹ Aní féé aniyin ání Bulu tamanú lakpan abwepó isu. Əhá ání otobú mó, otegyi mu mblasu isu otónu. ³² Tsú bréá Bulu lábwé əyí əpá á, əhaa mókúnú ání əkv labwíí əhá ání bækwií mu ansibi obwiepó ansibi ki. ³³ Ní megyí Bulu əha oyin ánfi gyí á, tekí əméeetalí bwé tətəctó.”

³⁴ Ahande amu belé mó ənó bée, “Fú ánfi fügyi lakpan əbwepó tsú bréá bækwií fú ánfi dékléa fósuná aní asón?” Invnu begya mu lé ofiakpa inv.

Əjétó Ansibi Bwie

35 Yesu lónu ání bagya oyin ámu lé ofiakpa inu. Mú su bréá olowun mu a, əlefíté mu əbée, “Feho Nyankpusa-Mu-Bi ámu gyi?”

36 Oyin ámu lébláa mu əbée, “Owíé, suna mí ohá ání ogyi, mí anhó mu gyi!”

37 Yesu lébláa mu əbée, “Fawun mu dodo. Mgýí ohá ánfi əde fú asún bláa séi ánfi á.”

38 Múú oyin ámu lébláa mu əbée, “Mí Wié, naha fu gyi.” Inu olosúm Yesu.

39 Yesu léblí əbée, “Asún ogyíkpa neba oyí ánfitó, méní ahá ání bùmedé ató wúun bówun ató. Ahá ání bùdewúun é ansíbi ibwie.”

40 Farisifó akvá bùbu Yesu wá inu bonu asón ánfi. Móó bëfíté mu bëe, “Mú su fùdeblí fée amí é anugyí ansíbi abwiepó?”

41 Yesu léle mó ənó əbée, “Ní ansíbi abwiepó mlígyí á, tekí Bulu mééha mli ipón. Táme inuá mlíaa mlidé ató wúun su á, mli lakpan lasin mlísu.”

10

Akúfa Əkpapú Mva Mu Akúfa

1 Yesu léblí əbée, “Onokwali nde mli bláa. Ohá ání ədú tsun akúfa ibansú wié móntó, emətsun əkpa ənó á, owikplu pó ogyo atswapó ogyi. 2 Tsúfé iban ənó akúfa əkpapó tətsun wie móntó. 3 Iban ámuvsu əkípú tefinkí mó há akúfa əkpapú ámu tebitíwié. Ətəpó akúfa amu dá tí amó, bùtonú mu eme, ətekpá amó dálí. 4 Ní əkpá akúfa amu féé dálí a, otegya amu nkpa, bùtobuo mu, tsúfé bùyin mu eme. 5 Butamabuo əfəá. Srí butesrí sí mu, tsúfé bùmeyín mu eme.”

6 Yesu léha amú yébi anfi, táme bùmonu mó asi.

Akúfa Əkpapú Wankláán Ámu

7 Yesu létrá bláa amú əbée, “Onokwali nde mli bláa. Mígyí akúfa iban ámu ənó ní. 8 Awikplu pó ogyo atswapó ahá ání begyankpá ba féé bùgysi. Akúfa amu bùmèbi amu eme. 9 Mígyí akúfa iban ámu ənó ní. Ní əku ətsun mító wié dálí a, tətə móobwé mó. Obéyénya ató gyí mwe. 10 Owikplu agywun gyí, əbá bowi, emə, oyinta ató. Mí mó neba, méní ahá bénya nkpa ání iləfvon.

11 “Mígyí akúfa əkpapó wankláán ámu ni. Akúfa əkpapó wankláán totsúlá hólí mu nkpa há mu akúfa. 12 Táme akúfa əkpapó ání əde ipa gyí, megyí mu onutó bú akúfa amu tesrí ni owun əkpataku əbá békítá amó. Əkpataku ámu tekítá akúfa amuto əku, atráhe bùtedásáin. 13 Oyin ámu tesrí, tsúfé ipa keke odehyí. Akúfa amu nkpa tamahíán mu. 14 Mígyí akúfa əkpapú wankláán ámu ni. Nyin mí akúfa, mí akúfa é bùyin mi, 15 fé alíá mí Sí ámu yin mi á, alí mí é nyin mu ni. Ntəhólí mí nkpa há mí akúfa. 16 Mbù akúfa bámbá akúfa é. Bùma akúfa iban ánfitó. Iléhián ání nékpa amú é ba. Amú é bónu mí eme. Amú féé bòbwé akúfa iku kule pó əkpapú əkvle.”

17 “Ini só mí Sí tekle mi asón ni. Tsúfé natsúlá ání nöhólí mí nkpa há ahá, méní nélanyá mó. 18 Ohaa méetalí swíí mí. Mí onutó latsúlá ání nöhólí mí. Mbù əkpa hólí mí nkpa, mbù əkpa lányá mó é. Ini mí Sí lébláa mi əbée mbwéé ní.”

19 Mu asún blihé anfi su Yudafó ahande amu bùmetrá bwé kule. 20 Amótó akvá bëblí bëe, “Ohé laláhe bu mwóta. Mu nwun ideyintá. Ohaa mátrá nu mu asún blihé.”

21 Akvá é bëe, “Ohá ání ohé laláhe bu mwóta méetalí blí asón ánfi odu. Ohé laláhe əbétalí bwíí ansíbi obwiepó ansíbi?”

²² Ekeá bvtópókáin Bulu ətswékpa gyvrásu Yerusalem lófvn. Alı bré ámu igyi lilito. ²³ Yesu lóyo odecki Bulu ətswékpato ətinekvá bvtetí inu “Salomo Abránandaásó.” ²⁴ Yudafó ahande amu akv befia bomlí mu. Befité mu bée, “Oménke kékí asa fébláa anıənokwali amu? Ní fúgyí Kristo, (ohá amúú Bulu ladá mu ofúli amu) a, wuna le mó tii ani.”

²⁵ Yesu lébláa amu əbée, “Nebláa mlı bøtsvn, támę mlımédéhogyi. Ofúla amúú ndebwe mí Sí dátó amu dé mí iwi adánsı gyi. ²⁶ Támę mlımédéhogyi, tsúfę mlımá mí akúfato. ²⁷ Mí akúfa butonú mí əme. Nyin amu, butobuo mi. ²⁸ Ntehá amu nkpa ánı itamatá. Bumóowu ekekéeké. Ohaa méetalí swí mí amó. ²⁹ Mí Sí amúú əløpu amu há mí amu dun tógyító. Ohaa méetalí swí amu lé mí Sí ibító. ³⁰ Mía mí Sí anıgyí kule.”

³¹ Inu á, Yudafó ahande amu bétrá kvlá abwi bée abvtswı da Yesu mo. ³² Támę Yesu léfité amu əbée, “Nabwé ofúla tsotsaotsa itsú mí Sí wá súná mlı. Mótó məmən só mlidékléa mléda mí abwi?”

³³ Bebláa mu bée, “Megyí ofúla ánı fabwé kuvuvku só anuaa abéda fó abwi. Alı amúú fablí abususu pívksó líi Bulusu amu su. Nyankpusa fúgyi, támę fee Bulu fúgyi.”

³⁴ Yesu léfité amu əbée, “Bumowanlín wá mlı Mbla əwulú ámvtó bée, Bulu əbée, ‘Mligyí fé Bulu?’ ³⁵ Anıyin ánı ənokwali Bulu asón igyi. Mú su ní Bulu léti ahá amúú əløpu mu asón há amu əbée, bugyi fé mu a, ntogyi só mlidé əbló nya? ³⁶ Mí mó á, mí Sí léle mí yái, ngyi mu kle, əløwa mí sisí ɔyí ánfito. Ntogyi só mlidéblí mliaa nablı mbée, ‘Bulu mu Bi ngyi’ su nablı abususu pívksó líi muvsu? ³⁷ Ní megyi mí Sí agyómá ndebwe mó á, mlumáhó mi gyi. ³⁸ Támę ní mí Sí agyómá ndebwe, asa mlumáhó mi gyi kóráá á, mórmó mlıhó ofúla amúú ndebwe amu mó gyi, amlıbı ánı Mí Sí amu bu mito, mí é mbu mıtɔ.”

³⁹ Bétrá bwé ánı békítá mu, támę əledalı amu ibı, náti sí amú.

⁴⁰ Yesu léyinkí fá Yordan əbón ba ətíné amúú Yohane létsiá bó ahá asú amu, olesi tsiá inu. ⁴¹ Ahá tsotsaotsa beba mu wá, bude aba bláa bée, “Yohane móbwé osúna kuvuvku, támę asón ánı Yohane léblí tsú oyin ánfı iwi fée laba móto pépéépé.” ⁴² Ahá tsotsaotsa bohó mu gyi inu.

11

Lasaro Lowu

¹ Oyin əkvá bvtetí mu Lasaro mva mu apio tsihé Maria pó Marta betsiá Betania wúluto. Oyin amu lóló. ² Maria anfı lítsei mu ofobi fánfáánfán wólí anı Wíe Yesu ayabisu, pú mu imi tsítsi mó nı. Mu pio yínhé gyi Lasaro anfı əda ədəlo á.* ³ Mú su mu apio tsihé ánfı bəwa abí sisí Yesu bée, “Owíé, fó ədwepó délö.”

⁴ Yesu lónu asón amu a, əleblí əbée, “Megyí ilı ánfı əbómə mu, mboún ıbelé Bulu numnyam əwan. Ilówa mí Bulu mu Bi ánfı é numnyam.”

⁵ Yesu tekle Marta mva Maria pó Lasaro fée asón. ⁶ Támę bréá olonu ánı Lasaro délö á, əletrá si tsiá ətínéá əbu nkenyó kéké. ⁷ Mú əma a, əlebláa mu akasípó əbée, “Mlha ayinki yo Yudea.”

⁸ Mu akasípó amu befité mu bée, “Osunápó, nwén nfi Yudafó ahande bakle abvda fó abwi mo. Mó fee fértrá yinkí yo inu?”

⁹ Yesu lópu yébi lé mó ənó əbée, “Megyí dənhwíri dùanyə bu ekekewóletó? Ní əha ná ɔyi kehetó á, ətamasúti, tsúfę nsainto lówankí, su odewúun. ¹⁰ Támę ní əkv ná oklúnto á, otosúti, tsúfę əmedé ató wúun.” ¹¹ Asón ánfı əma a, əletrá blí əbée, “Anı nyawíe Lasaro ladídi, támę nøyó anyetsinkí mu.”

* **11:2** Inu kén bu 12:1-8to.

12 Akasípó amu bεbláa mu bεe, “Ani Wíe, ní ədədidi mó á, iwi bówa mu ənlín!”

13 Lasaro lowu iwi asón Yesu déblí, támē akasípó amu mó bvkí bεe mu dídí keke iwi asón ədəblí. 14 Inu Yesu lówunáa kpa mó opulu əbée, “Lasaro lawú. 15 Ml̄ su llawá mí ansigyi ání mma inu asa olowu, mén̄ ml̄h̄o mí gyi. Ml̄ba ayekí mu.”

16 Inu Toma ání ogyi Tabí† lébláa mu aba ámu əbée, “Ml̄ha ania munyo fée ayo, mén̄ ní lowu ígyi kóráá á, ania munyo awu!”

Əhá Aní Nkpa

17 Yesu lówie Betania wúluto á, bεbláa mu bεe bopulá Lasaro ilagyi nkéná. 18 Tsú Betania ya Yerusalem məfon máli anyo. 19 Mú su Yudafə tsətsətsə beba Maria mua Marta gyəwi əhakpá, amú píó lowu su.

20 Benya bláa Marta ání Yesu əbá ali, əlokusú yefia mu əkpa. Maria mó lésin wóyító. 21 Móó Marta lébláa Yesu əbée, “Mí Wíe, teki ní fubu nfí á, teki mí píó mówu sí mí. 22 Támē séi kóráá nyin ání tógyítá fókulí Bulu á, əbéha fú.”

23 Yesu lébláa mu əbée, “Fú píó ámu əbelakúsú.”

24 Marta lébláa mu əbée, “Nyin ání əbóküsú eke tráhe amúú afúli báküsú ámu.”

25 Yesu lébláa mu əbée, “Mígyi əhá ání ntəkósúa ahá tsú afúlito, há amú nkpa. Əhá ání əlh̄o mí gyi owú kóráá á, əbétrá tsiá nkpa. 26 Əhá ání otsie nkpa, əlh̄o mí gyi é móowu ekekeek. Faho mósú gyi?”

27 Marta lótsulá mósú əbée, “Ee! Mí Wíe, nahogyi ání fógyí Kristo, (əhá amúú Bulu ladá mu ofúli), Bulu mu Bi amúú bεe əbéba oyító ámu ni.”

Yesu Lósú

28 Bréá Marta léblí ali tá á, oleyinkí ba wóyító beti Maria ya itsétó, bláa mu əbée, “Osunápó laba, əde fó ti.” 29 Maria lénya nú mó ali, əlokusú yó Yesu wá. 30 (Ali bré ámu á, Yesu mókónyá wíe wúluto. Əli ətíné amúú Marta lóyító mu amu.) 31 Bréá ahá amúú buitsie Maria wá wóyítá, buđe mu kluñ yiá ámu bowun ání alakúsú ətsáwule pé oyó á, böküsú buo mu. Bvki bεe oyó opulákpá inu yósu.

32 Bréá Maria lówie Yesu wá á, əleda akpawunu, bláa Yesu əbée, “Mí Wié, ní fubu nfí á, teki mí píó mówu sí mí!”

33 Bréá Yesu lówun ání Maria mua ahá amúú bvbuo mu amu fée bvdésú a, əlehüe han mu. Mú su mu ansí lepe. 34 Əlefíté amú əbée, “Nkúnú ml̄lópulá mu.”

Inu bεbláa mu bεe, “Ani Wíe, bəki.”

35 Inu Yesu lósú. 36 Mú su Yudafə ámu bεblí bεe, “Kí alia ətehíé dwé Lasaro!”

37 Támē amótá akv bεblí bεe, “Megyí oyin ánfi lóbwíi ansibi obwiepó ámu ansibi ni. Ntogyi só əmtalí kítá Lasaro yái, alawú?”

Lasaro Kvsúa

38 Yesu ansí létrá pé, əlenatí yó opulákpá inu. Ibwi alato bopulá mu, bemináa ibwi tin mó ənó. 39 Inu əlebláa amú əbée, “Ml̄mina ibwi ámu le əbó ámu ənó.”

Támē owupú ámu mu pio tsihé Marta lébláa mu əbée, “Mí Wié, nde aná mó á, alayintá. Nde eke náásí əpá bopulá mu.”

40 Yesu lébláa mu əbée, “Mməbláa fu mbée ní fohogyi a, fówun alia Bulu iwi bu ifú?” 41 Inu bemináa ibwi ámu le əbó ámu ənó. Yesu lótsu ansí fóá ki

† 11:16 Didimus móa Toma ası gyi Tabí Griiki móa Hebre əblító.

əsósó, bli əbée, "Mí Sí, nedá fú ipán ání fanú mí əmę. ⁴² Nyin ání futonú mí mpái ekekegyíeke. Támę ahá ánfı bvlı nfı ánfı sú nablı alı, ménı böhogyi ání fólówa mí." ⁴³ Bréá ələbə mpái ánfı tá á, ələkplón bli əbée, "Lasaro, dalı ba!" ⁴⁴ Lasaro lédalı a, tati klı mu ibı pú mu ayabi. Dúku é klı mu mu ansító. Yesu lébláa amú əbée, "Mlisankı mu ənatı."

Bekiklí Yesu Nwunsv

⁴⁵ Yudafó ámu bobuo Maria ba inu ámu bowun tóá Yesu labwé. Mú su amú tsətsəatsə bohə mu gyi. ⁴⁶ Támę amótó akvə bøyə yébláa Farisifə ámu tóá Yesu labwé. ⁴⁷ Invnı Bulu igyí ahapó dehen pú Farisifə ámu betı aba asón agyipó fia. Múó befté aba bée, "Nkálı abóbwę? Lélé mó á, oyin ánfı dé osúna tsətsəatsə bwę. ⁴⁸ Ní anıméka mu itin á, əhagyíøha əböhə mu gyi. Ibéha Romafə béba bobwie anı Bulu ətswékpə amu, yínta anı əmál!"

⁴⁹ Támę amótó əkvleá bvtetí mu Kaifa, ogyi Bulu igyí əhapó dehen ofi ámutə lébláa amú əbée, "Mlı mó mlümeyín əlala! ⁵⁰ Mlümökóbı ánı ibı aléá əbakóle obówu ahá fée nwunsv, dvn ánı əmá ámutə ahá fée běhi?" ⁵¹ Megyi Kaifa onutó agywıun ələpvblı asón ánfı. Támę inıá ofi ámutə mvgı Bulu igyí əhapó dehen su á, igyi asón ánı əleblı tswı ánı ilehián ánı Yesu obówu há Yudafó əmá. ⁵² Megyi bée əmá ámu nkule pé su obówu, mboún alá əbékpa Bulu ahá ání badásáin fée bəwa abatə, bóbwe ıkvle su.

⁵³ Tsú eke ámu bəwa agywıun bwę ánı bómə Yesu bi. ⁵⁴ Inı su Yesu méträ tsıá lé iwi əwan Yudafətə. Mboún əlenatı yó wúlu kvá bvtetí mu Efraim, ánı ibı dimbísü. Mua mu akasípó amu betsiá inu.

⁵⁵ Bré ámutə á, Yudafó nkəá bópvgyi Israelfəsv Katsın Nke ámu lawié wóyı tá. Ahá tsətsəatsə botsu awúlusó dú yó Yerusalem ánı bøyágvráa iwi asa nkə ámu ifvn. ⁵⁶ Bréá bøyə Bulu ətswékpə wunsinésu inu á, bodunká ánı bówun Yesu. Mú su befté aba bée, "Nkálı mlidékü? Mlalahogyi mliaa, əbéba nkə ánfı lóó?" ⁵⁷ Támę bré ámutə á, Bulu igyí ahapó dehen pú Farisifə ámu babláa ahá bée, ní əkvə owun ətínéá Yesu bu a, əhá amú ibı, ménı beyékitá mu.

12

Ofobi Fánfáánfán Powólı Yesu

(Mateo 26:6-13; Marko 14:3-9)

¹ Ilesi nkensié abugyi Israelfəsv Katsın Nke a, Yesu láyo Lasaro amúó əlkusúa tsu afúlitə ámu wúluto Betania. ² Mú ntópwesu bətswi əpónó há mu. Marta léye atogyihə əpónó ámu asi. Lasaro mua ahá ámóó betı ámu bəwa ibı gyi ató Yesu wá. ³ Inı Maria lópv ofobi fánfáánfán ánı ibı ibiá prentva yílé əbə betseí wólı Yesu ayabisu, əlpvı mu nwunsv-imi tsıtsı mu. Ofobi ámu əfan ləhə wóyı ámutə fée.* ⁴ Támę Yuda Iskariot, ogyi Yesu akasípó amutə əkvle, əbélé Yesu há ámu mū léblı əbée, ⁵ "Ofobi ánfı bu bíá. Ntogyi sú bümefə mó, pú kóba amu há ahiánfə? Mú bíá bóbwe əbakóle ofi əkvle akatua." ⁶ Megyi ahiánfə nwewúun su Yuda dé asón ánfı bli. Owikplu ógyi su. Mu wá sika okentebi bu, otetsiá wí kv lé móts.

⁷ Yesu léblı əbée, "Mlisi mu əpvı ofobi ánfı wólı mí ha mí opuláké. ⁸ Ahiánfə mó bétsiá mlı wá ekekegyíeke, támę mí mu mméetsiá mlı wá yó."

Bekiklí Lasaro Nwunsv

* **12:3** Oyí kvá bvtetí Naadı nlın bvtəpóbwę ofobi ámu.

9 Yudafə tsatsəətsə bonu ání Yesu laba Betania. Mú su begya əkpa yó mu əkíkpa. Megyí mu nkule su bəyó inu. Beyéki Lasaro amúú Yesu lókusúa tsu afúlito ámu é. ¹⁰ Mú su Bulu igyi ahapó dehen amu bəbwə agywun bəe bómə Lasaro é. ¹¹ Tsúfē mu kusúa tsu afúlito su Yudafə tsatsəətsə buđe əma yinkí bəhə Yesu gyi.

*Bəhə Yesu Fé Owíe Yerusalem
(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Luka 19:28-40)*

12 Oyi kehe a, ədəm amúú baba nkə ogýikpá amu bonu ání Yesu əbá Yerusalem. ¹³ Mú su beka mbláá, bəpü əkpa beyéfia mu. Buđe okitikítı bəe, “Hosiána! Bulu oyúla əhá anfí əna aní Wíe Bulu dátó əbá ánfı! Bulu oyúla Israel Owíe amu!”

14 Yesu lénya afrímú əkv, əldəv bian mvsu, fé alia bəwanlín wá Bulu asónató bəe,

15 “Sionfə, mlumánya ifú!

Mlı Wíe dín afrímú ibísú əbá á!”

16 Yesu akasípó amu bəməkəsí nú asón ánfı ası. Támə bréá Bulu lókusúa Yesu tsú afúlito, wá mu numnyam əma a, bəkaín ání bəwanlín asón ánfı tsu mu iwl. Mú bəbwə há mu a.

17 Aha ání bobuo Yesu bréá əleti Lasaro fúli-əbótó, kúsúa mu tsú afúlito bəyo mvsú dá asón ánfı əkan. ¹⁸ Inı su ədəm amu beyéfia mu ni. Bonu ání alabwé osúna anfı. ¹⁹ Farisifə amu bəbláá aba bəe, “Mlilawun ání anlabwé kásfán. Mlkı, ahá fée bayó bəbəuo mu o!”

Griikifə Akv Bodunká Yesu

20 Griikifə akv bəbəu ahá ámuú bəba Bulu osúmkpá Yerusalem Israelfəsu Katsvn Nke ámuñ. ²¹ Bəyo Filipo ání otsu Betsaida ání ibu Galilea əmətás wá yébláa mu bəe, “Owíé, anidékléá abówun Yesu.”

22 Filipo lébláa Andrea, mua monya bəyébláa Yesu. ²³ Yesu lébláa amó əbée, “Bré lafun ání bówa Nyankpusa-Mv-Bi ámu numnyam. ²⁴ Ənəkwali nde mlı bláá. Ní kpolibí məkowié əbótó, ikwə, pló á, kpoli ibi-kvle amu kén igyi. Támə ní ikwə, pló á, itəbwé abı tsatsəətsə. ²⁵ Ní əkv tədwé mu nkpa əyí ánfito á, əbóhulú mu. Ní əkv é tamadwé mu nkpa á, obénya nkpa ání itamatá. ²⁶ Ní mlito əkv əbée mósúm mí á, ilehián ání obóbuo mi, ménı obétsiá ətínéá mbu. Ní əkv dé mí sum á, mí Sí əbówa mu numnyam.”

Yesu Lowu Iwl Asón Blí

27 Yesu lóyó mósú əbée, “Séi á, asón dé mí klvn háan! Amansu néblí? Blí ntəblí mbéé, Mí Sí, le mí tsu asón wunhə anfito lóó? O-o, mu su neba ni. ²⁸ Mí Sí, wa fó iwl numnyam!”

Inı á, əme əkv lótsu əsósú ba əbée, “Nawá mí iwl numnyam dodo. Nétrá wa mó.”

29 Bréá ədəm amúú bulú inu ámu bonu əme amu a, bəblí bəe “Opráda lapútı.” Akv é bəe, “Bulu-əbəpü lálbláa mu asón!”

³⁰ Inı Yesu lébláa amú əbée, “Mlı su əme anfı lalın, megyí mí. ³¹ Bréá Bulu obégyi əyítáfə asón ni. Bréá Bulu əbékplí Əbənsám, əyísú ogýipú amu obiású ni. ³² Támə mí mó á, ní bedá mí mántá oyikpalihesu, tsú mó lú á, nékpa ahá fée ba mí iwl wá.” ³³ (Yesu léblí asón ánfı pósúná lowu oduá mówu.)

³⁴ Inı ədəm amu bəfté mu bəe, “Aní mó anulónu tsú anı Mbla əwuló ámuñ ání Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu) obétsiá bré fée. Mú ntogyi su fódeblí fée, ilehián ání bedá Nyankpusa-Mv-Bi ámu mántá oyísú, tsú mó lú? Ma gyí Nyankpusa-Mv-Bi ámu?”

³⁵ Yesu lébláa amú əbée, “Bré kpalobí kv pé llasí ání Wankí amu əbétrá tsíá mli wá. Iníá Wankí amu trá əbu mli wá á, mlínatí wankí amvtó, méní owí méeta wá mli. Tsúfē əhá ání əna oklúnta tamabí ətinéá ɔyó.” ³⁶ Bré ánfi wankí† amu trá əbu mli wá á, mlíhó mu gyi, méní mlíbwé wankí amu abí.”

Yudafó Yesu Mahogyi

Bréá Yesu lébláa amú asvn anfi tá á, əlenatí yéjaín. ³⁷ Iníá ələbwé osúna tsətsəotsa amú ansító á, bvmohó mu gyi. ³⁸ Iníá léha Bulu ənású ətəipú Yesaia asón ámúv əleblí tswi dodo amu léba mütó. Əbée,
“Aní Wié, ma láhó asón ámúv anléléblí ámvsu gyi?”

Ma aní Wié lalé mu túmi súná?”

³⁹ Mú su bvmetálí hó Yesu gyi, tsúfē Yesaia létrá blí əbée,
⁴⁰ “Aní Wié Bulu lahá bvmédewúun,

bvmédé asón nu,

Mú su bvmóowun ató,
bvmónou asón, méní bédamlí ba mí wá,
nëtsa amú iló.”

⁴¹ Yesaia lówun Yesu numnyam. Mó su əleblí asón ánfi tsú mu iwí ní.

⁴² Mó ó á, Yudafó ahandé amu tsətsəotsa bəhó mu gyi, támé bvmelé amú hogyi əwan. Tsúfē benya ifú ání Farisifó ámu bəbi amú, gya amú lé amú ofiakpa. ⁴³ Tsúfē bvtékle bée ahá bvkánfú amú dvn ání Bulu əbékánfú amú.

Yesu Asín Bulu Obépygji Ahá Asín

⁴⁴ Yesu lókplvn bli əbée, “Megyí mí nkule əhagyíha ání ələhó mi gyi déhogyi. Əhá ámúv ələwa mí sisí ámu é. ⁴⁵ Əhagyíha ání əde mí wíun dé əhá ámúv ələwa mí sisí ámu é wíun. ⁴⁶ Naba ɔyí ánfító fé wankí, fékí əsulóv anfisú iwaniki, méní əhagyíha ání ələhó mi gyi méesin oklúnta. ⁴⁷ Ní əkv onú mí asón, támé omegyi móosú á, megýí mí əbéha mu ipón. Tsúfē mméba asón ogýikpá. Ahá nkpa əhákpa neba. ⁴⁸ Əha ání okíná mí, əməhó mí asón é bu asón ání bópvhá mu ipón. Mí asvn blíhé amu ibéha mu ipón eke tráhe amu. ⁴⁹ Tsúfē megýí mí onutó túmi nəpvtó. Mí Sí lówa mí sisí. Mvléha mí asón ání mblú, pó alia mblú mó. ⁵⁰ Nyin ání mu asón ámu itehá nkpa ání itamatá. Mó su asón ání ətəwá mí bli kóún ntéblí.”

13

Akasíp Amu Ayabiasi Fwi

¹ Asa béri Israelfósu Katsvn Nke ámu gyí ası á, Yesu lébi ání mu bré lafon ání médali ɔyí ánfító yó mu Sí wá. Əldwé ahá ámúv bvgyi mu kle əsulósu nfí ámu alu yéfvn mu owuké.

² Mva mu akasíp amu befia ntópwé ató ogýikpá. Ali bré ámvtó á, əbvnsám lawúna wie Simon Iskariot mu bi Yuda kluntó ání ɔyéle Yesu ha.

³ Yesu yin ání mu Sí lópu tógyító wá mu ibitó. Oyin ání Bulu wá motsu ba, mu wá méyinkí yó ní. ⁴ Mó su əlele ibi əlepé ámvtó, ələkusú wóí mu atadie tswi, tsú əsan sába. ⁵ Əletseí ntsu wá onuwétá, olefi ası əde mu akasíp amu ayabiasi fwi. Əfwí əmáyín a, alapú mu osiéttá əsan ámu tsítsi mu ayabiasi.

⁶ Bréá lətə Simon Petro a, əlefíté Yesu əbée, “Mí Wié, fó əbófwí mí ayabiasi?”

⁷ Yesu lélé mu ənó əbée, “Fumónou tó ánfi ndəbwé ánfi ası séi. Əma asa fóbonu mó ası.”

⁸ Móó Petro lébláa mu əbée, “O-o! Mméesi, afvfwí mí ayabiasi ekekeeké.”

Yesu lébláa mu əbée, “Ní mməfwí fó ayabiasi á, fuménya ogýikpá mí wá.”

† **12:36** Yesu gyí Wankí amu.

⁹ Simon Petro lébláa mu əbée, “Mí Wíé, megyí mí ayabi nkule. Wuna fwí mí ibí pú mí nwunto é.”

¹⁰ Yesu lébláa mu əbée, “Ohá ání alabie ntsu mérá hián ntsubíe. Mboún mu ayabiası fwí pé, tsúfē alalın dodo. Mlı iwi lalin, támę megyí mlı fée.”

¹¹ (Yesu lébláa mu alı, tsúfē oyin əhá ání əbélé mu há. Mú su əleblí əbée, “Megyí mlı fée lálin” ni.)

¹² Bréá əlefwi amú ayabiası tá á, əlelatsú mu atadıe wá, yínkí yétsiá əpónú ámu ası. Mívú əlefíté amú əbée, “Mlılanú itó ánfı nabwé há mlı ánfı ası?

¹³ Mlitetí mí ‘Osunápú,’ mlitetí mí ‘Owíé.’ Mó əkpa ní, tsúfē mó ngyi ní. ¹⁴ Ní mí ání ngyi mlı osunápú pú mlı Wíe, nafwí mlı ayabiası á, mórmó ilehián ání mlı é mlófwı mlı aba ayabiası. ¹⁵ Nabwé súná mlı, ménı mlóbwę mó alı ámu nabwé mó há mlı ámu. ¹⁶ Ənəkwali nde mlı bláa. Osúmpó əkvıko módnı mu wie. Alı kén sumbí əyəpó módnı əhá ání əlöwa mu ni. ¹⁷ Inıá mlılabí ənəkwali anfı á, Bulu obóyulá mlı ní mlegyi mósv.

¹⁸ “Megyí mlı fée iwi asón ndeblí. Tsúfē nyin ahá ání nalé. Támę lehián ání Bulu asón ánfı ibéba móto. Asón ámu əbée, ‘Ohá ámu mía monyo anidé ibí wa əlepetsı ámu lakósı líi mísó.’ ¹⁹ Nde mlı bláa séi asa iba, ménı ní ibá á, mlóho mı gyi ání mígyí əhá ámu mbée ngyi ámu ni. ²⁰ Ənəkwali nde mlı bláa. Əhagyıha ání əlhəo əhá ání nəwa sumbí lahə mı. Alı kén əhagyıha ání əlhəo mı lahə mí Sí ámu əlöwa mí sisí ámu é ni.”

Yesu Le Há

(Mateo 26:20-25; Marko 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ Bréá Yesu léblí asón ánfı tá á, asón ihié de mu háan mu kluntı. Mú su olowunáa kpa mó tati əbée, ‘Ənəkwali nde mlı bláa, mlıto əkule əbélé mí há.’

²² Akasípó amu bækpelé ki aba ansítı, tsúfē bumeyín amótó əmuá əde.

²³ Akasípó amuto əkulá otsie mantaa Yesu, gyí əmuá Yesu tehié dwé ni.

²⁴ Mú su Simon Petro lóbun mu ansíbi əbée, əfíté mu əhá ání əbélé mu há.

²⁵ Mívú əkasípó amu léyinkí kpísá Yesusı, fité mu əbée, “Mí Wíé, ma əbélé fú há?”

²⁶ Yesu lébláa mu əbée, “Ohá ámu nébia bodobodo, pódá opusutá há ámu gyí mu ni.” Inı olebia bodobodo pódá opusutá há Yuda, ogyi Simon Iskariot mu bi. ²⁷ Olenya hı mó alı, Əbınsám lówie móto. Mú su Yesu lébláa mu əbée, “Bwe tóá fudekléá fóbwę sasa!” ²⁸ Ahá ámu bıtsie əpónú ámu ası ámu əkulá mēbı tóá suá Yesu lébláa mu asón ánfı. ²⁹ Amótó akı bıki bęe, Yuda gyí amú sikası əkípı. Fıalı Yesu dé mu bláa əbée, əyóhı atáá bópvıgyı nke ámu, ntéé əpónu tóku ya ahiánfı.

³⁰ Yuda lénya hı bodobodo amu alı, əledalı. Owı latá alı bré ámu.

Mbla Pəpwę

³¹ Yuda lénya dálı obuto inı alı Yesu léblí əbée, “Bréá Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfı numnyam bélın əwan ní. Bulu əbótsın misı lé mu numnyam əwan. ³² Ní ətsın misı lé mu numnyam əwan á, alı kén əbótsın mu iwişın lé mí numnyam əwan ní. Əbówa mí numnyam inınu. ³³ Mí abı, mméetrá tsiá mlı wá, wá əpá. Mlodunká mí. Alı ámu nebláa Yudafı ahande amu mbée, ‘Mluméetalı ba ətínéá nojyá ámu’ a, alı kén nde mlı bláa mlı é ni. ³⁴ Mbla pəpwę ndewa há mlı mbée, mlıdwę aba. Alı ámu nojdwe mlı ámu a, alı kén mlıpó ədwę ámu dwę mlı aba ní. ³⁵ Ní mlıdékaba dwę á, ibosuná ahá fée áni mí akasípó mlıgyı.”

Petro Əbıswı Əbée Mvmeýin Yesu

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simon Petro léfité Yesu əbée, “Mí Wié, nkónu foyó?”

Yesu lélé mó ənó əbée, “Otíné ámúú nøyá ámu a, fuméetalí buo mì yó inu séi. Táme ɔma a, fóbobuo mì.”

³⁷ Petro léfité mu əbée, “Mí Wié, ntogyi sú mméetalí buo fu séi. Nówu fó su!”

³⁸ Yesu léfité mu əbée, “Fówu mí su? Ənəkwali nde fú bláa. Fóswú pó ibi wá ogyá tse sa fee fumeyín mí asa bate əbélé ənó.”

14

ɔsi Amu Wá ɔkpa

¹ Yesu lébláa mu akasípó amu əbée, “Opúni mátsií mli. Mlíhø Bulu gyi, amlíhø mì gyi. ² Otsiákpá tsotsaotsa bu mí Sí wóyítá. Ní otsiákpá ma inu á, teki mmébláa mli mbéé neyéla inu yáí mli. ³ Ní nøyá yéla otsiákpá amu yáí mli tá á, néyinkí bá bekpa mli yáá mí iwi wá, méní mlétsiá otínéá mbu. ⁴ Mliyin ɔkpa ání ida yo otíné ámúú nøyó.”

⁵ Inu Toma léfité mu əbée, “Mí Wié, animéyín otínéá foyó, nkálí abóbwé abébi ɔkpa ámu?”

⁶ Yesu lélé mó ənó əbée, “Mígyí ɔkpa ámu, ənəkwali amu pó nkpa ámu. Əhaa méetalí yó mí Sí ámu wá, nkéti alatsun misu. ⁷ Ní mliyin mì lélé á, teki mlilabí mí Sí ámu é. Táme séi mó mlilawun mu, mlilabí mu é.”

⁸ Filipo lébláa mu əbée, “Ani Wié, suna ani fú Sí ámu. Mú kpán tsø ani.”

⁹ Yesu léfité mu əbée, “Filipo! Mbu mli wá dodoodo. Mú su fumékbí mí? Əhagyøha ání alawun mì kí lawun mí Sí ámu. Ntogyi sú fúdeblí fee, nsúna mli ɔsi ámu? ¹⁰ Fumohogyi ání mbu mí Sí ámu, mu é əbu mitø? Asón ánfi nde mli bláa anfi motsú mí onutó wá. Mboún mí Sí ámúú əbu mitø ámu dé mu agyómá yø. ¹¹ Ní nde mli bláa mbéé, mbu mí Sí ámu, mu é əbu mitø á, mlíhø mì gyi. Ní mlímøha asón ámu su gyi óó á, ofúla amúú ndebwé ámu su mlihø mì gyi. ¹² Ənəkwali nde mli bláa. Əhagyøha ání əlhø mì gyi a, obóbwé itóá ndebwé. Əbóbwé mó dñu mí klé, tsúfë mí mó nøyá mí Sí ámu wá. ¹³ Nóbwe tógyítóá mlékölí mí idátó há mli, méní nòwa mí Sí ámu numnyam. ¹⁴ Ní mlékölí tógyító mí idátó á, nòbwé mó.

ɔye Wankihé Amu Ibá

¹⁵ “Ní mlitadwé mí á, mlégyi mí mblasu. ¹⁶ Nákölí mí Sí, əbópu ɔma ɔlúpó bambá sisí mli, əbéba betsiá mli wá bré féé. ¹⁷ Muygí ɔye Wankihé. Mvtósúná ənəkwali ání ibu Buluto. ɔyító ahá bùméetalí hø mu, tsúfë bùmèdë mu dunká. Bùmèebi mu é, táme mli mó mliyin mu, tsúfë əbu mli wá, obétsiá mlítø.

¹⁸ “Mméesi mli tswi fé awumbi. Néyinkí bá mli wá. ¹⁹ Ilasí kpalobí ɔyító ahá bùmèetrá wun mì, táme mli mó mlówun mì. Inia mbu nkpa su á, mli é mlétsiá nkpa. ²⁰ Ní eke ámu ifon a, mlébi ání mbu mí Sí ámu. Mli é mlubu mitø fé ali ámúú mí é mbu mlítø ámu.

²¹ “Ahá ání bùde mí mblasu gyí a, amúgyí mí adwepó ní. Əhagyøha ání ətadwé mí á, mí Sí əbódwé mu. Mí é nádwé mu, lé mí iwi ɔwan súná mu.”

²² Múú Yuda (megyí Yuda Iskariot) léfité mu əbée, “Mí Wié, ntogyi sú ani nkule pé féle iwi ɔwan súná, megyí ɔyító ahá féé?”

²³ Yesu lélé mó ənó əbée, “Ní ɔku dé mí dwe á, əbóbwé dínká mí atosunahésu. Mí Sí əbódwé mu. Mía mí Sí ámu nyø abéba betsiá mu wá.

²⁴ Əhá ání otamadwé mí əmøabwé dínká mí atosunahésu. Asón ánfi ndeblí mlidénu ánfi motsú mí onutó wá. Mí Sí lówa mí, mu wá itsú.

25 "Nde mli asón ánfí bláa, séi ánfí mbv mli wá. 26 Táme Čoma ɔlúpó, ogyi Čhe Wankhé amúv mí Sí əbópvsísi mí idátó ámu obósuná mli tógyító. Obékaín mli asúngyíasón ání nebláa mli.

27 "Iwilwii nde mli ha! Napó mí iwilwii há mli. Megyí mū ámúv oyítófó bvtéhá ámu odu. Mlumáha opúni itsii mli. Ifú é mákitá mli. 28 Nabláa mli bøtsvn mbée, ndenatí, táme néyinkí bá mli wá. Ní mlitadwé mí á, teki mlénya ansigyi ání nøyó mí Sí wá, tsúfé ədvñ mi. 29 Nde mli ín fée bláa yaí, méní ní ibá móttó á, mlóhogyi. 30 Mméetrá toí yó nkpa, tsúfé oyísó ogypú ámu obá. Čoma túmi míssú. 31 Ntonú mí Sí ɔme, méní oyítófó hébi ání ntadwé mu.

"Mlkusv anati."

15

Wáin Oyi Onuto

1 Yesu léblí obée, "Mígyí wáin ifla onutó. Mí Sí gyí mū ədópv. 2 Bámbigybámbiá ibv mí iwi, itamaswíe á, ətekpálí mū tsítsá. Táme kugyíkvá itoswíe á, ətelá mū wankláán, méní ibóswie tsøtsøtsø dvn. 3 Mí atosunahé anfí mllanú ánfí sv mli iwi latin dodo. 4 Mlitsia mító, mí é antsia mltó. Bámbo kuvvukv méetalí swié abí, nkéti itsa mū oyísó brégyibré. Ali kén mli é mluméetalí swié abí, nkéti mlibv mító ní.

5 "Mígyí wáin ifla ámu. Mlígí mū abámbi. Ohá ání obv mító, mí é mbv mító obósowie abí tsøtsøtsø, tsúfé mluméetalí bwé tøtaotø tsøn mí ɔma. 6 Ohagyíha ání ometsie mító gyí fē bámbiá bakpálí mū bun, ibówvl, békpa mū wá ogyá. 7 Ní mlitsie mító, mí asón é ibv mltó á, mléfite mí Sí tógyítóá mlidéklé, obéha mli. 8 Ní mloswíe abí tsøtsøtsø á, ibówa mí Sí numnyam. Mú obósuná ání mí akasípó mlígíyí ní. 9 Ali ámúv mí Sí tødwé mí ámu a, ali kén mí é ntødwé mli ní. Mlitsia mító, méní nödwé mli yó. 10 Ní mlegyi mí mblasv á, nödwé mli yó, fē ali ámúv mí é ntegyi mí Sí mblasv, ətødwé mí yó ámu.

11 "Nabláa mli asón ánfí fée, méní ansigyi ámúv ibv mító ámu bëtsiá mltó. Fówun ansí bëgyi mli wankláán. 12 Mbla ání ndepuhá mli gyí; mlidwë aba fē aliá ntødwé mli. 13 Ədwé kuku módón ání əkv obówu mū nyawie nwunsv. 14 Ní mlegyi mí mblasv á, mí anyawie mlígíyí. 15 Mméetrá ti mli mí asúmpó. Tsúfé osúmpó méyín tóá mū wie débwë. Nde mliti mí anyawie, tsúfé nabláa mli tógyítóá nonu tsú mí Sí wá. 16 Megyí mli lélé mí. Mléle mli yáí mbée, mliyóo amliyoswie abiá ibétsiá bré fée, méní mí Sí obéha mli tógyítóá mlékolí mū mí idátó. 17 Mbla ání ndewa há mli gyí, 'Mlidwë aba.'

Ahá Bolu Mli

18 "Ní oyító ahá bvdé mli lu á, mlükain ání mí begyankpá lú. 19 Ní oyító ahá mlígíyí a, teki oyító ahá bódwe mli fē amú abí. Táme nalé mli tsú oyítófó, sv mlumá amútó. Ini sv oyítófó bvtolú mli ní. 20 Mlükain asón ámúv nebláa mli mbée, 'Osúmpó əkvku módón mū wie' amvsu. Ní ahá bvdun míssú a, mli é bédinká mlisv. Ní begyi mí asónsú á, mli é bëgyi mli asónsú. 21 Táme mibv mli, sv bþpó ín fée gyi mli, tsúfé bvmeyín ohá ámúv eløwa mí ámu. 22 Ní mmækobláa amú asvansv á, teki bøma ipón kuku gyí. Táme séi ánfí mū bøma ønó lé. 23 Ohagyíha ání otolú mí tolú mí Sí é. 24 Nabøbwë agyómá ání øhaa mákubwé mū odu ki amútó. Ní bvmøpø amú ansíbi wun mū á, teki Bulu méeha amú ipón. Bowun tóá nəbwë asa bvdé mía mí Sí lu. 25 Iléhián ání ibéba ali, méní asón ámúv bøwanlín wá amú Mblato bëe, 'Bolu mí kpaalí' ámu ibéba mító.

26 "Nówa Ḍoma Ḍlúpó obótsu mí Sí wá bá. Mvgyí Ḍjé Wankihé amu. Mutósúná ḡonokwali ání ibu Bulutó. Obégyi mí iwi adánsie. 27 Mlı é mlégyi mí iwi adánsie, tsúfē mlıatlatsiá mí wá tsú bréá nefi ató suná asi.

16

1 "Nabláa mlı asón anfi fée, ménü mlıméedida hógyito. 2 Yudafó ahande begya mlı lé amó ofiakpa. Bré ku kórará ibéba ání ahá bómø mlı, súsú bęe Bulu agyómá bvdęyo. 3 Bópu íni gyi mlı, tsúfē bvmækóbí mí ntée mí Sí ámu. 4 Támé nabláa mlı asón ánfi, ménü ní ibá á, mlékaín ání nebláa mlı yái.

Ḍjé Wankihé Gyumagyihé

"Mmækəsí bláa mlı asón ánfi, tsúfē mbu mlı wá. 5 Támé séi nde mlı bláa, tsúfē nøyó ahá ámuú əlowa mí sisí ámu wá. Támé mlıto ḡokvku méfité mí əbée, 'Nkónú foyó.' 6 Inia nabláa mlı asón ánfi su á, awirehə lahíé kítá mlı. 7 Támé nde mlı ḡonokwali bláa. ḡoklá lawá mlı ogyá ání nøyó. Tsúfē ní mmayo á, Ḍoma Ḍlúpó amu ḡoméeba mlı wá. Támé ní nøyó á, nápı mu sisí mlı. 8 Ní əbá á, əbélé súná oyító ahá ání lakpanbwę su bafwí, əbélé tóá igyi Bulu yilébwę pú mu asóngyí é súná amó. 9 Bébi ání mísú máhogyi igyi lakpan. 10 Bébi tóá igyi Bulu yilébwę, tsúfē nøyó mí Sí wá, mlıméetrá wun mı ekekéeké. 11 Bébi tóá igyi Bulu asóngyí, tsúfē Bulu lahá əbınsám, ogyi oyısv ogyípú amu ipón dodo.

12 "Mbı asón tsotsaotsa ání nebláa mlı, támé mlıméetalí nü mó fée asi séi. 13 Ḍjé Wankihé amu tósúná ḡonokwali ání ibu Bulutó. Ní əbá á, əbélé asón ání igyi ḡonokwali fée súná mlı. Tsúfē megyí mu onutó túmito əbótai, mboún əbéblí asón kugyıkva olonu. ḡobébláa mlı móá ibéba é. 14 Ḍjé ámu əbówa mí numnyam, tsúfē əbébláa mlı asón ání nteblí. 15 Tógyítóá mí Sí bív a, mí bó. Mú su nabláa mlı mbée, Ḍjé ámu əbébláa mlı asón ání nteblí ní.

Akasípó Amu Awirehə Pó Ansigyi

16 "Ilasí kpalobi mlıméetrá wun mı, támé imóowa əpá kvkv mlélawun mı."

17 Akasípó amutə akv bęfité aba bęe, "Ngya ntə asón ní? ḡobé, Ilasí kpalobi, anıméetrá wun mu, támé imóowa əpá kvkv, abélawun mu. ḡobéblí é əbée, 'Nøyó mí Sí wá?' 18 'Ilasí kpalobi' ánfi asi mé? Anımédé asón ánfi ədəblí ánfi asi nu."

19 Yesu lëbi ání akasípó amu budeklé abufite mu asón ámu. Mú su əlebláa amu əbée, "Blí ndeblí mbée, ilasí kpalobi mlıméetrá wun mı. Támé imóowa əpá kvkv mlélawun mı. Ini mlıdé aba fité ní? 20 ḡonokwali nde mlı bláa. Mlısú kpisíi, támé oyító ahá mó bénya ansigyi. Mlégyi awirehə, támé mlı awirehagyí amu ibéba bemlí ansigyi. 21 Ní ikwń de ətsı dwiín á, ahvumitı tekítá mu, tsúfē mu iwiəsin wıwınbı lafun. Támé onyákwi tá pé ətetan mu iwiəsin ámu, tsúfē ansı de mu gyí ání makwíi obı wá oyító. 22 Ali kén igyi há mlı ní. Ahvumitı de mlı séi, támé nélawun mlı. Mú su mléhię nyá ansigyi ání əhaa méeetalí ká mlı itin.

23 "Ali eke ámu a, mlıméetrá kvlí mí tətəto. ḡonokwali nde mlı bláa. Tógyítóá mlákvli mí Sí mí idátó a, əbéha mlı. 24 Bətu nde mlımókófíté tətəto mí idátó. Mlıfite, əbéha mlı, ménü ibéhię wá mlı ansigyi.

Yesu ḡyisv Gyi

25 "Nde mlı asón ánfi bláa ayébisı, támé bré ku béba, mméetrá tóí ayébisı. Nówuná kpa mí Sí asón tati súná mlı. 26 Tsú bré ámu, puya a, mlákvli mí Sí ámu ató mí idátó. Mmedéblí mbée, mí əbókvli mu ató há mlı. 27 Tsúfē mí Sí ámu onutó tədwé mlı. ḡtədwé mlı, tsúfē mlıtədwé mí,

m̄lilahogyi ání notsú mu wá. ²⁸ Mí Sí wá notsú ba oyító. Séi á, ndeyinkí tsú oyító nøyó mí Sí ámu wá.”

²⁹ Inú akasípó amu b̄ebláa mu b̄e, “Ehéen! Séi mó á, f̄otráa f̄omedétoí ayébisu. ³⁰ Séi mó anilabí ání f̄uyin tógyítá. Mú su mehián ání ohaa obétra fité f̄o asvansu. Inú lahá anilahogyi ání lélé fotsú Bulu wá.”

³¹ Yesu léfité amú obéee, “Séi mó m̄lilahogyi? ³² Bré ku ibá. Ilafvn ta, mlédasáin. Mlt̄o okugyísku obóyo mu otsukpá sí mí. Táme iméesi mí nkole, tsúfē mí Sí ámu bu mí wá. ³³ Nabláa m̄l asón ánfí f̄éé, méní ml̄tsvn misu nyá iwilwii. Mlowun iwiosin oyí ánfito, táme mliwa klu, tsúfē nagyi oyisú dodo!”

17

Yesu Lábo Mpái Mu Akasípó Nwunsu

¹ Yesu léblí asón ánfí tá, olotsu ansí fúá ki osósú bá mpái obéee, “Oo mí Sí, bré lafon. Wa mí numnyam, méní mí é nöwa fú numnyam. ² Tsúfē feha mí túmi ahá féésú, ání nháa ahá ání feha mí féé nkpa ání itamatá. ³ Nkpa ání itamatá ámu gyí, bubü fú Bulu ɔnəkwali p̄u ɔkvóle pé ánfí, abubí mí Yesu Kristo anfí f̄opüsisi oyító ánfí. ⁴ Nawá fú numnyam osuluv anfisv, tsúfē namó agyómá ámuv f̄opuhá mí ámu féé onó. ⁵ Mí Sí! Wa mí numnyam fú ansító ngya, f̄e alí ámuv mbu mó fú wá yáí asa f̄obwé oyí ámu.

⁶ “Nalé fú súná ahá ámuv f̄ele oyító há mí ámu. Fóbú amó, f̄opu amó há mí, bagyi fú asónsú. ⁷ Séi babí ání tógyítá mbu itsú fú wá. ⁸ Tsúfē nabláa amó asón ání f̄opuhá mí féé, banú. Babí ání lélé fú wá notsú, bahogyi ání fólówa mí.

⁹ “Nde fú kokóli ha amó. Megyí oyító ahá féé nde mpái b̄o há. Mboún ahá ámuv f̄opuhá mí ámu, tsúfē fóbú amó. ¹⁰ Mí klé igyi fú klé, fú klé é igyi mí klé. Fatsvn amósú lé mí numnyam ɔwan. ¹¹ Nebá fú wá séi. Mméetrá tsiá oyító, táme amó mó bubü oyító. Mí Sí Wankihé, pu fú idá ámuv f̄opuhá mí ámu túmi ki amósú, méní b̄obwé kule f̄e alí ámuv mía fonyo anigyi kule amó. ¹² Bréá mbu amó wá á, nekitá amó wankláán, idá ámuv f̄opuhá mí ámu túmitó. Nele ansí kítá amó wankláán. Mmeha amótó ɔkvóku mófwí, dv̄n ɔmvamuv ida yaí ání obéhi ámu, f̄ekí Bulu asón wanlínhé amó ibéba móntó. ¹³ Nebá fú wá séi. Táme bré ánfí ntráa mbu oyító nfí nde asón ánfí bli, méní bénya ansigyi f̄e alí ámuv mí é mbu ansigýtó amó. ¹⁴ Nabláa amó asón ámuv febláa mi ámu. Mú su oyító ahá buðe amó lu, tsúfē buðráa bumegyí oyítóf̄, f̄e alí ámuv mí é mmegyí oyítóyín amó. ¹⁵ Mmedéblí mbée, fulée amó le oyító. Mboún mbée fukú amósú wankláán, méní buðóowie lalahé obwepó* ámu ibitó. ¹⁶ Alí ámuv mmegyí oyítóyín ngyi ámu a, alí amó é bumegyí oyítóf̄o ní. ¹⁷ Fú asón ámu gyí ɔnəkwali. Tsvn mósú afopu amó bwé fú klé. ¹⁸ Alí ámuv f̄owa mí sisí oyítá ámu a, alí mí é nawá amó sisí ní. ¹⁹ Amó su nöpu iwi há fú, méní amó é bótson ɔnəkwali amusu ml̄í fú klé.

²⁰ “Megyí mí akasípó amu nkule nde mpái b̄o há. Mboún ahá ání bótson amó atosunáhésu h̄o mi gyi féé nde b̄o há. ²¹ Nde mpái b̄o mbée, amó féé buðwéé kule. Mí Sí, alí ámuv fubu mitó, mí é mbu fvtó ámu a, ha amó é abutisia anito alí kén, fowun oyító ahá b̄ohogyi ání fólówa mí sisí oyító. ²² Nawá ahá ánfí numnyam amuv f̄owa mí ámu, méní b̄obwé kule f̄e alí ntsu tamatsvn mía fonyo nsiné. ²³ Mbu amótó f̄e alá fubu mitó, méní b̄obwé kule, ntsu mótsvn amó nsiné. Ní ibá alí á, oyító ahá b̄ebí ání fólówa mí, fvtódwé amó f̄e alí ámuv fvtódwé mí ámu.

* **17:15** Obvnsám gyí lalahé obwepó.

²⁴ “Mí Sí! Ndeklé mbéé ahá ámúó fópvhá mí ámu bétisia mí wá ɔtíné ámúó mbu amu. Fówun bówun numnyam amúó fówa mí ámu. Tsúfé fótodwé mí asa fóbwé oyí. ²⁵ Mí Sí Yilé əbwepó! Oyítófó bwmébi fó, támé mí mu nyin fó. Ahá ánfí é buyin ání fólówa mí sisí oyító. ²⁶ Nele fó súná amó. Nétrá le fó súná amó. Fówun ədwé ámúó fótodwé mí ámu itsia amútó, méní mí é nétsia amótó.”

18

Yesu Kitá

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ Yesu lóbó mpái ánfí tá á, mua mu akasípó amu bénatí yótsvn Kidron tsonkolito wié ndobii kvtó. ² Yuda amúó əlele Yesu há ámu é yin ndobii amutó, tsúfé Yesu mua mu akasípó bøtetsia yéfia inu. ³ Mó su Yuda lékpa Romafó isá akopó pú Bulu ətswékpa agyópu akvá Bulu igyí ahapó dëhen pú Farisifó bçowa, bçyo inu. Bude mbia, nkandíe pú akotó. ⁴ Inia Yesu yin tóá ibá mvsu su á, əledalí fia amó, fité amó əbée, “Ma mlidédunká?”

⁵ Bele mó ənó bée, “Yesu Nasaretyin amu.”

Yesu lébláa amó əbée, “Mí ní.”

(Yuda amúó əde mu le há ámu é lú amó wá inu.) ⁶ Bréá Yesu lébláa amó əbée, “Mí ní” á, besankí yédida lalá kpla. ⁷ Yesu lélafitíe amó əbée, “Mbéé, ma mlidédunká?”

Bébláa mu bée, “Yesu Nasaretyin amu.”

⁸ Yesu lébláa amó əbée, “Nakó bláa mli mbéé, mí ní. Mó su ní mí mlidédunká mó á, mlha ahá ánfí abvnatu.” ⁹ (Lébláa amó alí, méní asún ámúó əleblí ámu ibéba mótó. Əbée, “Ahá ámúó fópvhá mí ámutó əkvku mófwí.”)

¹⁰ Inu á, Simon Petro dé ədayí iya anyó, əlebití mó lé, kpá Bulu igyí əhapó dëhen osúmpó gyöpí tsu. Osúmpó amu idá gyí Malkus. ¹¹ Yesu lébláa Petro əbée, “Sankia fó ədayí wa mó əflétó! Imehián ání nówun iwiásin ání mí Sí lahá mí əbée nwunun ló?”

Yesu Kpa Ya Hana

(Mateo 26:57-58; Marko 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Inu isá akopó ámu, amó əhande pú Bulu ətswékpa agyópu amu békítá Yesu, klí mu ibi. ¹³ Begyankpá kpá mu ya Kaifa mu sia Hana. Kaifa gyí Bulu igyí əhapó dëhen ofí ámutó ní. ¹⁴ Molébláa Yudafó ahandé amu əbée, ibu aléá əbakvúle obówu ahá féé nwunsv ní.

Petro Lékindá Yesu

(Mateo 26:69-70; Marko 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simon Petro mua əkasípó bambá bobuo Yesu. Bulu igyí əhapó dëhen amu yin əkasípó bámbá ánfí wankláán. Mó su olobuo Yesu bítiwíe Bulu igyí əhapó dëhen amu wóyító. ¹⁶ Támé Petro mó lésti əlú wóyí ámu ənó. Əkasípó bámbá ánfí óyin Bulu igyí əhapó dëhen anfi lédalí yébláa otsibi əkvá əde wóyí ámu ənó gyo, əlekpa Petro ba wóyí ámutó. ¹⁷ Otsibi amu léfité Petro əbée, “Megyí oyin ámu əkasípó amutó əkv fógyi?”

Petro lélé mó ənó əbée, “Ekekeeké. Mma amútó.”

¹⁸ Atsalí bu inu. Mó su asúmpó pú agyópu amu bódvdá ogýá, bulí mó así. Petro é léyeli amó wá, əde ogýá ámu núu.

Bulu Igyí Əhapó Dëhen Léfité Yesu Asún

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Bulu igyí əhapó dëhen amu léfité Yesu asún, tsú mu akasípó pú mó atosunáhé iwi. ²⁰ Yesu lélé mó ənó əbée, “Ahá ansító nelú bli mí asún féé.

Netsiá súná ató Yudafə ofiakpa pó Bulu ətswékpə, ətínéá ahá fée bøtefia. Mməblí asvansu njainto. ²¹ Ntogyi só fúde mí asón ánfi fité. Fite ahá ání bonu asón ání neblí. Amó yín asón ání neblí.”

²² Bréá Yesu léblí asón ánfi á, inu agyópu amvə əkvleá olí mantáa mu léda mu isvə, fité mu əbée, “Alí félé Bulu igyi əhapú dehen asón ənó ní?”

²³ Yesu lébláa mu əbée, “Ní nablı asvupan á, le mó blí əhagyıha onu. Támē ní ənəkwali nablı á, ntogyi su fúde mí da?”

²⁴ Yesu trá əda əfétó əhande Hana lópu mu sísi Bulu igyi əhapú dehen Kaifa.

Petro Létra Kind Yesu

(Mateo 26:71-75; Marko 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Simon Petro trá olí ogyá ámu asi, əku léfité mu əbée, “Megyí oyin ánfi akasípó amvə əkvle fügvi?”

Petro lóswí əbée, “Ekkække. Mma amótá!”

²⁶ Bulu igyi əhapú dehen amv osúmpó əkv, ogyi əhá ámóó Petro lékpə mu isv kule amv mu pio léfité Petro əbée, “Megyí fúa mwnyə nowun ndobii amvə ní?”

²⁷ Petro létrá swí pó ibi wá ogyá. Invnu baté lóbən.

Yesu Kpa Ya Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Əyi kehə bake-bake a, békpa Yesu tsú Kaiafa wóyító ya Roma əhande ání ədəe Judea əmású gyi wóyító. Yudafə ahandə amv bømedékléa bápü ifin da iwi. Mó su bømbebitiwé wóyító inu. Tsúfē bødekcléa békí ání amv iwi letin, méni bétalí gyi Israelfəsu Katsvə Nke ámu.* ²⁹ Mó alı su Pilato lédali ba kpankpá befté amó əbée, “Amansu mlívü blí tsú oyin ánfi iwi?”

³⁰ Bebláa mu bęe, “Ní əhá ánfi mókúbwé lakpan á, teki anímékpa mu ba fu.”

³¹ Pilato lébláa amó əbée, “Mómú mlıkpa mu ya, amlıyegyi mu asón mli mbla ənó.”

Yudafə ahandə amv bele mó ənó bęe, “Anımá əkpa mó əha.” ³² (Asón ánfi léba móntó, méni asón ámóó Yesu léblí tsú mu lowu ání obówu iwi ámu ibéba móntó.)

³³ Inu Pilato léyinkí wíe wóyító. Móó əleti Yesu, fité mu əbée, “Fógyí Yudafə owié amv ni?”

³⁴ Yesu lélé mó ənó əbée, “Fó onutó asvə fitéhé igyi, ntéé akv lábláa fu mí iwi asón?”

³⁵ Pilato lélé mó ənó əbée, “Yudayin ngyi? Fó onutó ahá pó Bulu igyi ahapú dehen lékpə fu ba mi. Ntə fabwé?”

³⁶ Yesu lébláa mu əbée, “Megyí oyí ánfito nde iwíe gyi. Ní oyí ánfito á, teki mí abúopu bákə hə mi. Buméeha bømáopu mí wá Yudafə ahandə ibitə, támē megý oyí ánfito nde iwíe gyi!”

³⁷ Pilato léfité mu əbée, “Mómó yée owié fügvi á?”

Yesu lélé mó ənó əbée, “Ənəkwali fablí fée Owie ngyi. Mí á, bøkwí mí neba oyí ánfito ání mbá ambegyi ənəkwali amv iwi adánsiə. Əhagyıha ání ogyi ənəkwali amv klé teyaa asv nú mí əmə.”

³⁸ Pilato léfité mu əbée, “Ntə gyi ənəkwali amv?”

Pilato Léha Əkpa Əbée Bømáó Yesu

(Mateo 27:15-31; Marko 15:6-20; Luka 23:13-25)

* **18:28** Ní fowíe əhá ání omegyí Yudayin wóyító a, ifin lada fu.

Pilato léblí asón ánfi tá á, əletrá dali yo Yudafá ámu wá wóyí ənó inu. Əlebláa amú əbée, “Mməkówun lalahé kuvvukvá nópvhá oyin ánfi ipón. 39 Táme mli amándié ənó á, ntesí obu ədipó əkvle há mli Katsvn Nke kugyíkvtó. Mlidéklé mliaa, nsii Yudafá Owie anfi ha mli?”

40 Bokplón le mó ənó bée, “Ekekéeké! Megyí mu. Si Baraba ha aní.” (Ogyo otswapú Baraba é gyí).

19

¹ Inu Pilato léha békpa Yesu ya, yépití mu ató wankláán. ² Isá akopó ámu bəlo obungyo-awu, bwé mó owíepa bun mu nwun, bəwa mu ligá pepe kv. ³ Inu benatí bwé mu ahinlá bée, “Yudafá Owie, fú nkpasu ənlinsv!” Fówun badá mu ısutó kpa.

⁴ Pilato létrá dali yo wóyí ənó inu yébláa amú əbée, “Nakpá mu neba mli, amlıwun áni mməkówun lalahé kuvv mu iwl.” ⁵ Bréá Yesu lédalí ba a, obungyo-awu ipa ámu bun mu nwun, ələwa ligá pepe amu. Pilato lébláa amú əbée, “Mu ní!”

⁶ Bulu igyi ahapó dehen pó Bulu ətswékpá agyópu amu benya wun mu pé, bəsvrás okitikítí blí bée, “Da mu manta oyikpalihesv! Da mu manta oyikpalihesv!”

Pilato lébláa amú əbée, “Mli onutó mlíkpa mu ya, amlıyeda mu manta oyikpalihesv. Mí mó mməkówun lalahé kuvv mu iwlá nópvhá mu ipón.”

⁷ Yudafá ámu bəbláa mu bée, “Ani mbla ənó á, ilehián áni obówu. Tsúféləblí əbée, Bulu mu Bi mygyi.”

⁸ Bréá Pilato lónu asón ánfi á, ifú létrá kítá mu tsía mótó. ⁹ Oleyinkí yó mu wóyító yéfité Yesu əbée, “Nkónó fotsú?”

Táme Yesu mékpla mu. ¹⁰ Mó su Pilato léfité mu əbée, “Fuméekplá mí? Fumeyín áni mbv túmiá nétalí si fú ntée nétalí há bəda fú mántá oyikpalihesv mó fú?”

¹¹ Yesu léle mó ənó əbée, “Ní megyí Bulu léha fú əkpa á, tekí fuma túmi kuvv míssó. Inu su əhá ámúvələpə mí wá fú lbító ámu lakpan dvn fú klé.”

¹² Pilato lónu asón ánfi á, olekle osi Yesu. Táme Yudafá ámu bəsvrás okitikítí kóklükvú blí bée, “Ní fesi əhá ánfi á, mómu megyí Roma owie dehen* mu nyawie fogyi. Tsúféləhagyíha áni əblí əbée owie mygyi á, alakósó lí Roma owie dehensv!”

¹³ Bréá Pilato lónu asón ánfi á, əlekpa Yesu dálí ba kpankpá, tsíá mu asóngyi obiá áni itsie ətinékvá bəpə abwi bwé inu, bvtetí inu “Abwitə” su. (Bvtetí inu “Gabata” Hebrew əblítə.) ¹⁴ Eke ámu igyi ogyá ədvadáké há Israelfəsu Katsvn Nke. Ibóbwə fē əpa dódúanyotó á, Pilato lébláa Yudafá ámu əbée, “Mli Owie amu ní!”

¹⁵ Bəsvrás okitikítí bée, “Kpa mu ya, kpa mu ya, afuyeda mu manta oyikpalihesv.”

Pilato léfité amú əbée, “Ndáa mli owie manta oyikpalihesv?”

Bulu igyi ahapó dehen amu bəbláa mu bée, “Anumá owie əkvu dvn Roma owie dehen!”

¹⁶ Inu Pilato lési Yesu há amú əbée buyéda mu manta oyikpalihesv.

Yesu Da Mántá Oyikpalihesv

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Luka 23:26-43)

Isá akopó ámu békpa Yesu náti. ¹⁷ Mu onutó olotsu mu oyikpalihé dínká mu nkanta alı yéwie ətinékvá bvtetí inu “Nwun Okokobi Otsiákpá.” (Bvtetí

* **19:12** Roma Owie dehen gyí Kaesare.

inu “Golgota” Hebri əblítə.) ¹⁸ Beda Yesu mántá oyikpalíhesu inu, beda ayin abanyó akv é mántá nyikpalíhesu mu wá inu. Okule bu Yesu binasu, okule é bu mu gyepisv, Yesu bu amú nsiné. ¹⁹ Pilato lówanlín asón mántá oyikpalíhe amu awunso. Asón ámu gyí, “YESU NASARETYIN, YUDAFƏ OWIE.” ²⁰ Yudafə tsotsətsə bekla ason wanlínhé anfi. Tsúfē otiné ámuú beda Yesu mántá oyikpalíhesu ámu ibu mantáa Yerusalem. Əleha bawanlín asón ámu Hebri əblíi, Roma əblíi pó Griiki əblítə. ²¹ Bulu igyí ahapó dehen amu bebláa Pilato bée, “Máwanlín fée, ‘Yudafə Owie.’ Mboún wanlín fée, ‘Oyin anfi əbée, mígyí Yudafə Owie.’ ”

²² Pilato lébláa amu əbée, “Mvá nawánlín á, nawánlín mó dodo.”

²³ Isá akopú ámu beda Yesu mántá oyikpalíhe amusu tá á, botsu mu atadié, beye mótó aku ana. Okugyíəku klé kule. Botsu mu ligá áni bəlu mó tsú əsósó beyi ası. ²⁴ Inu bəbláa aba bée, “Mlumáha abalı atadié ánfı mótó. Ml̄ıha atswı abi ki bée, ma obénya mó.” Asón ánfı léba, ménı Bulu asón ámuú bəwanlín tswı bée,

“Beye mí atadietə,

bətswı abi mí ligásó” amu ibéba mótó.

Isá akopú ámu bəbwə dinká mósó.

²⁵ Yesu mu yin, mu yin mu pio tsihé Maria, ogyi Klopá mu ka pó Magdalayintse Maria bvlú oyikpalíhe amu ası. ²⁶ Bréá Yesu lówun mu yin pó mu əkasípó ámuú ətehíé dwé ámu, bvlú mantáa inu á, əlebláa mu yin əbée, “Amú yín, fó bi ní.”

²⁷ Mvú əlebláa əkasípó amu é əbée, “Fú yín ní.” Tsú eke ámu a, əkasípó amu lékpa mu ya mu wóyító.

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Inı əma a, Yesu lówun áni mu agyómá lamó ənó. Mvú əleblí əbée, “Əmewólı de mím.” Inı leha Bulu asón ámuú bəwanlín tswı amu leba mótó.

²⁹ Onuwé ku tsie inu, ntá ədái iba mó. Isá akopú ámu bəpə əsapə dá ntá ámu to püsíán oyisó, tsú mu fúá yétin mu ənó. ³⁰ Yesu lékpíkpiú mó mé. Inu əleblí əbée, “Ilatá!”

Mvú oloko nwuntə wá, əlele ənje á.

Yesu Abinto Ató Wə

³¹ Eke ámu igyi Fieda. Mó oyi kehe igyi əkpónú ədaké kpənkəpənti há Yudafə. Mó su bumekle áni ahá ámu busian nyikpalíhe amusu yófvu owi tahé.† Mó su bəkulí Pilato əkpa bée əháa mu isá akopú abuyebiabía amu ayabi, ménı bákəsi wú, fówun bélé amu tsu nyikpalíhe amusu asa owí əta. ³² Mó su bəyə yébiabía ayin abanyó ámu ayabi. ³³ Támə bréá bowie Yesu wá á, bowun áni alawú dodo. Mó su bumebia mu ayabi. ³⁴ Támə isá akopú ámu to əkule lópu mu pía wə Yesu abinto, ntsu móa obugya lefen dal. ³⁵ (Əhá ámuú olowun mu ámu légyi mu iwı adánsı, fówun mlı é mlóhogyi. Megyl afunu igyi. Oyin áni ənəkwalı asón muədeblí.) ³⁶ Inı fée léba mótó, ménı Bulu asón ámuú bəwanlín tswı bée, “Buméebia mu iwú kuvukv” ámu ibéba mótó. ³⁷ Bulu asón wanlínhé amu kén leblí əbée, “Békı əhá ámuú bəwə mu abinto pía ámu.”

Yesu Pula

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ Inı fée əma a, Arimateayin Yosef léba bokokóoli Pilato əbée, əpón Yesu fulı amu ha mu. (Yosef anfi buo Yesu ənáintə, tsúfē əde Yudafə ahandə amu

† 19:31 Yudafə əkpónú ədaké tefi ası tsú owi tahé.

ifú nya.) Pilato léha mu əkpa. Mú su Yosef léyelé Yesu fúli amu oyópulá.
³⁹ Nikodemo amóóv əleba Yesu wá eke əkv onyé ámu é léba. Ələpv afá fánfáánfán aku anyo‡ ání bəkwé mó wá abata tsətsəotsə ba. Mú odwin bóbwe kílo adwasa (30). ⁴⁰ Ayin ánfi bəpú əhráda kíklı afá ámu mántá fúli amu iwi fé alia Yudafə bvtəbwé amu afúli asa bvtəpulá amó. ⁴¹ Ndobii ku ibu mantáa ətíné ámuóó beda Yesu mántá oyikpalíhesu ámu. Bolotí bvtətát bwé mó fúli-əbó inu. Buñokúpulá əhaa móttó ki. ⁴² Inia eke ámu igyi ogyá ədváké, fúli əbó ámu é ibu mantáa inu su á, bopulá Yesu móttó.

20

Yesu Kvsí Tsú Afúlito

(Mateo 28:1-8; Marko 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Ndawátswítá eke gyankpapv, igyi Kwasieda bakə-bakə, bréá nsaintə mánkótítı a, Magdalayintse Maria lóyo Yesu opulákpá inu. Olenya wíe inu alí olowun ání bamína ibwi ámu lé əbó ámu ənó. ² Mú su oleyinkí srí ba əkasípú ámuóó Yesu téhie dwé mu amu mua Simon Petro wá, bəbláa amu əbée, “Balé Yesu əbó ámu. Anümeyín ətínéá bapú mu yówa!”

³ Móó Petro mua monyə bəpv əkpa bəyó opulákpá inu. ⁴ Amú abanyó ámu féé betsii əsrí, támē əlesri sí Petro gyankpá yówie opulákpá inu. ⁵ Bréá olobun ki ntsán ámu. ⁶ Olowun əhráda ámu kpán dá, támē omebitíwíe móttó. ⁷ Simon Petro lóbatu mu, əletsən bítiwíe ntsán ámu, olowun əhráda amu da. ⁸ Olowun əhráda ámuóó bəpvtó mu nwun ámu é, ilokuntá ida ifontá. ⁹ Əkasípú amóó olegyankpá wíe inu ámu é lébitíwíe móttó, wun əhráda ámu pú mó ámuóó bəpvtó mu nwun ámu alí olohogyi. ¹⁰ Bré ámu. ¹¹ Bulu asón wanlínhé amóó əleblí əbée, iléhián ání Yesu əbókvusó tsú afúlito ámu məkónyá wánkí amó. ¹² Beyinkí yó wóyí.

Yesu Iwíwanle Súnd Magdalayintse Maria

(Mateo 28:9-10; Marko 16:9-11)

¹¹ Támē Maria lézi əlí opulákpá inu odesú. Bréá odesú a, olobun ki əbó ámu. ¹² Inu olowun Bulu-əbəpv abanyó ání bəwa atadie futútúutú, bətsie ətíné ámuóó bəpv Yesu fúli tsəvi amu. Əkvə tsie mu adianwun, əkvə tsie ayabiasi. ¹³ Befitē mu bee, “Amú yín, nkálı igyi sú fvdesú?”

Əlele mó ənó əbée, “Balé mí Wíe nátí. Mmeyín ətínéá bapó mu yótswi!”

¹⁴ Əleblí tá á, əledamlí ki əma. Əki a, Yesu líi mu əma, támē əməbiá Yesu ni. ¹⁵ Yesu léfíté mu əbée, “Amú yín, nkálı igyi sú fvdesú? Ma fvdedunká?”

Mu mó əki ání ndobii amots agyómá əyəpó ní. Mú su əlebláa Yesu əbée, “Aní sí, ní fülatsú mu yótswi ətineku á, suna mí, anyetsu mu natu.”

¹⁶ Yesu lókpolí mu əbée, “Maria.”

Əledamlí ki, kpólí Yesu Hebri əblító əbée, “Rabuni!” (Mú ası gyí, “Osunápó.”)

¹⁷ Yesu əlebláa mu əbée, “Mápv ibi da mi, tsúfē mməkónyá yó əsósú mí Sí wá. Mboún natu yébláa mí apió ámu feé, nəyó mí Sí ání ogyi mli Sí wá. Nəyó mí Bulu ání ogyi mli Bulu wá.”

¹⁸ Magdalayintse Maria léyəbláa akasípú amu əbée, “Nawun anı Wíe!” Əlebláa amu asón ání Yesu əlebláa mu.

Yesu Iwíwanle Súnd Mv Akasípú

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Luka 24:36-49)

‡ 19:39 Afá aku anyo ámu adá gyí mire múa aloe.

19 Kwasieda amu ntópwesu á, akasípó amu befia. Befin obu wá iwi, tsúfē bude Yudafá ahandé amu ifú nya. Inu á, Yesu lébelí amú nsiné, olébláa amú əbée, “Iwi ilwii mli.” 20 Olébláa amú alí tá á, olapu mu ibító pó mu abintó súná amú. Ansí légyi amú, tsúfē bawun amú Wie. 21 Yesu létrá bláa amú əbée, “Iwi ilwii mli. Alí amóú mí Sí lawá mí amu a, alí nde mli wa ní.” 22 Inu olélón ənjé fó wólí amúsú, bláa amú əbée, “Mlihó Óje Wankihé amu. 23 Ní mlesí ahá lakpan kíe amú á, Bulu lasíkíe amú. Táme ní mlumésikíe amú á, Bulu méesikíe amú.”

Yesu Iwiawanle Súná Toma

24 Bréá Yesu léba a, amótó əkvleá bvtetí mu Toma, bvtelátí mu Tabí má inu. 25 Mú su akasípó atráhe amu bēbláa mu bée, “Anilawun anu Wie!”

Táme Toma lébláa amú əbée, “Ní mmokwun mu ibító ndatobi nló amu, kpíe osrebi wá móttó, kpíe ibi wá mu abintó oló amottó á, mmóohogyi ekékékeke.”

26 Nkekwe əma a, akasípó amu bétrá fia obu amottó. Alí eke amu mó á, Toma bó amótó. Befin obu amu, táme Yesu lébelí amú nsiné, bláa amú əbée, “Iwi ilwii mli.” 27 Múv olébláa Toma əbée, “Kí mí ibító, kpie osrebi wa nfi. Kpie fó ibi wa mí abintó. Si nwéen gyí, afuhogyi!”

28 Toma lélé mó ənó əbée, “Mí Wie pó mí Bulu!”

29 Yesu lébláa mu əbée, “Alí amóú fawun mí amu su fahogyi lóó? Ansí bégyi ahá amóú bvmepu amú ansíbi wun, asa bohogyi amu!”

Tád Svá Bawanlín Əwvlí Anfi

30 Yesu létrá bwé osúna tsotsaotsó mu akasípó amu ansító ání bumanwanlín wá əwvlú ánfitó. 31 Táme bawánlín ínu, méní mlóhogyi ání Yesu gyí Bulu mu Bi Kristo amu. Asón ánfigu hógyi əbéha mlénya nkpa ání itamatá mu idátó ní.

21

Yesu Iwiawanle Súná Akasípó Abasiénás

1 Iní əma a, Yesu létrá le iwi əwan súná mu akasípó Tiberia əpu* ənó tsun əkpa ánfigu. 2 Simon Petro muva Toma ání bvtelátí mu Tabí, Nataniel, otsu Kana wíluá ibu Galilea əmáttó, Sebedeo abi ámu pú akasípó abanyó é befia. 3 Simon Petro lékla amú əbée, “Noyá əpusu yéle aye.”

Bēbláa mu bée, “Aní é abóbu fu yó.” Iní su boyówie əklvntó nátí. Táme betsiá ntsusu onyé ámu féé, bumenya tóto. 4 Bréá oyí ibá béké a, bowun əku líí əpu amu ənó. Bumebi ání Yesu ní. 5 Múv Yesu léfité amú əbée, “Mí anyawié, mluménya tóto?”

Béle mó ənó bée, “Ee!”

6 Yesu lébláa amú əbée, “Mlitswí asawu amu wa gyopisu fón, mléle aye.” Mú su bətswi wa inu. Aye ləbulá asawu amu, bumentalí bíti mó lé.

7 Múv akasípó amóú Yesu təhié dwé ámu lébláa Petro əbée, “Aní Wie Yesu ní!” Bréá Petro lónu ání aní Wie Yesu ní á, olotsu mu atadíe mla iwi. (Tsúfē əlwái mu atadíe tswi), olotu wié ntsu ámu gyuua, ədepití oyó Yesu wá.

8 Táme akasípó atráhe amóú bvbv əklvntó ámu bēbitía asawu amóú aklemetí bvbv mó ámu ba otsubúno, tsúfē buma ifá əpu ənó inu. Mú ifátó bóbwe fayabi lafasa (300). 9 Bréá bowie əpu ənó á, bowun ání bawá agyawunu ogýá, bude iye tó mósv, bodobodo é da mó asi. 10 Múv Yesu lébláa amú əbée, “Mhlé aklemetí amóú mlilalé ámu ku ba.”

* 21:1 Bvtetráa tó mó Galilea əpu.

¹¹ Mú su Simon Petro léyinkí dó wíe əklvn amvtó, əleyébitía asawu amóó aklemetí akpənkپənti bvbə mó ámu bətswi əpu ənó. Aklemetí ámu bvgyi lafakvle aduenu-sa (153). Iniá bətsə ó á, asawu amu metitú. ¹² Yesu léti amó əbée, “Mlibegyi ató.” Amútó əkvəkə métalí wá klvn fité mu əbée, “Ma fogyi?” Tsúfē bəbə áni amó Wíe ni. ¹³ Yesu lótsu bodobodo amu há amó, olotsu aye amu é há amó.

¹⁴ Bulu lákosúa Yesu tsú afúlító əma a, íní gyí otse saasi áni əlele iwi əwan súná mu akasípó amu ni.

Yesu Mva Petro

¹⁵ Bréá begyi nyankı atogyihé amu tá á, Yesu léfité Simon Petro əbée, “Yohane mu bi Simon, fvtədwé mí dvn fú aba ánfí lóó?”

Petro lélé mó ənó əbée, “Ee, mí Wié, fvyin áni ntədwé fú.”

Yesu lébláa mu əbée, “Kí mí akúfa amusv.” ¹⁶ Əletrá fité Petro otse nyəəsi əbée, “Yohane mu bi Simon, fvtədwé mí?”

Petro lélé mó ənó əbée, “Ee, mí Wie, fvyin áni ntədwé fú.”

Yesu lébláa mu əbée, “Kpa mí akúfa amu.” ¹⁷ Yesu léfité mu otse saasi əbée, “Yohane mu bi Simon, fvtədwé mí lélé?”

Iləhan Petro, tsúfē otse saasi Yesu lafité mu əbée, “Fvtədwé mí?” á. Mú su əlele mó ənó əbée, “Mí Wié, fú onutó fvyin tógyító. Yéé fvyin áni ntəhíé dwé fú!”

Yesu lébláa mu əbée, “Kí mí akúfa amusv. ¹⁸ Ənəkwali nde mlı bláa. Bréá fogyi əyasubi á, fú onutó fvtetálí tsú fú atadie hihie iwi, kvsó yó ətínegyistinéá fvdekle. Támē ni fsbwé oyin dəhen a, fətunkí ibi, há əkvə əbédidá fú ató, kpá fú ya ətínéá fvmedékle.” ¹⁹ (Yesu léblí asún ánfí, púsúná əkpá áni Petro əbótsvn mósó wú pówá Bulu numnyam.) Invə əlebláa Petro əbée, “Buo mi!”

Yesu Mva Əkasípóá Ətəhíé Dwé

²⁰ Petro lédamlí ki a, Yesu əkasípó amóó ətəhíé dwé ámu buo amó. (Mugyi əhá ámu oleyinkí kpísá Yesusu ntópwé ató ogyíkpá, fité mu əbée, “Owíé, ma əbélé fú há?” ámu ni.) ²¹ Bréá Petro lówun mu a, əlefíté Yesu əbée, “Mí Wié, ntə əbéba oyin ánfí ésó?”

²² Yesu lélé mó ənó əbée, “Ní ndeklé mbéé otsia nkpa yófvn bréá néyinkí ba a, fú asún igyi? Fú mó buo mi wüle!”

²³ Asún ánfí ıleklei wá Yesu abúopu amvtó, áni alı əkasípó amu mó móowu. Támē Yesu méblí əbée, omóowu. Blí əleblí əbée, “Ní ndeklé mbéé, otsia nkpa yófvn bréá néyinkí ba a, fú asún igyi?”

²⁴ Mugyi əkasípóá olowun íní fée, ələwanlín mó tswi ni. Aniyin áni mu asún blíhé anfí igyi ənəkwali.

Ənəmə

²⁵ Ató tsətsəətsə ıtráa bu invá Yesu lóbwə tsia ínító. Ní bəwanlín mó fée wá nwvlótó ıkvle-kvle a, tekı bvméenya nwvló ámu əyaíkpá əsvló anfisv. Natőí tá.

Sumbí Ayəpú Amu Gyumagihe

¹ Mí wié Tiofilo,

Mí Luka dé əwəló ánfí wanlín sisí fó. Mí əwəló gyankpapu amvto á, nəwanlín Yesu atə bwehé pó mu atosunáhé fée; tsú bréá olefi mu agyómá así, ² bəfʊn ekeá Bulu lótsu mu ya əsúsó. Asa Bulu lótsu mu nátí á, ələtsvn Əjə Wankihé túmitó bláa ahá ámúv əlele əbée, bubwéé mu sumbí ayəpú amu tóá bubwéé. ³ Mu iwiəsin wúun pó mu lowu əma a, oletsia lé iwi əwan əkpa ətsan-atsansu súná amú, pósúná ání lélé ətsie nkpa nke advana ání əlelatssiá əsvlósv fée; əde Bulu iwigeyí iwi asón blí. ⁴ Bré kvá muva amónyo befia a, əleda amú əlá əbée, “Mlímánatí Yerusalem. Mlitsia inu gyo mí Sí atokiehé ámúv əlehie yáí əbée méha mli, nebláa mli mu iwi asón amú. ⁵ Asú Əbəpú Yohane lópu ntsu bó ahá asú, támē nke kútuklú kv əma a, Bulu əbəpú Əjə Wankihé amu bó mli asú.”

Yesu Əsúsí Yo

⁶ Mú su bréá muva amónyo bəlafia a, bəfité mu bəe, “Anı Wié, bré ánfito fəyinkia iwigeyí amu há Israelfə ní?”

⁷ Yesu lébláa amú əbée, “Imehián ání mlébi nke ntéé bréá mí Sí nkule lahíé mu onutó túmitó. ⁸ Mboún ní Əjə Wankihé amu owíé mltó á, mlényá túmi tálí gyi mí iwi adánsie tsú Yerusalem wúluto, Yudea pó Samaria əmátó fée yófon əyí əka.” ⁹ Bréá əleblí asón ánfí tá á, amú ansító inu Bulu lótsu mu ya əsúsó, oljfwí wié nwulótáato.

¹⁰ Besi bvdé nwulótáa kú alu. Belákí a, ayin abanyó akvá bəwa atadie futútú líi amú wá á. ¹¹ Ayin ámu bəfité amú bəe, “Oo Galileafə ayin, ntə mlidékúi nwulótáasú al? Alí ánfí mlilawun Bulu latsú Yesu əya əsúsó ánfí á, alí kén obéyinkia mu ba ní.”

*Matias Yuda Otsiakpá Tsiá
(Mateo 27:3-10)*

¹² Inu beyinkí kplí tsú Nfə-nyíbu ámuvs^{*} ba Yerusalem. Əkpa ámu ibóbwé málu fvñ. ¹³ Bowie wúluto á, bədu yó abansúrvətə, ətíné ámúv buvsie yaí ámu. Sumbí ayəpúa bəyə ipu gyí: Petro, Yohane, Yakobo muva Andrea, Filipo muva Toma, Bartolomeo muva Mateo, Alfeo mu bi Yakobo, Simon ání ogyi iwiətsiá adunkápó əpasuato əha pó oyin əkvá bətetí mu Yakobo mu bi Yuda. ¹⁴ Ahá ání bətrá du yó inu gyí, atsi akv, Yesu mu yin Maria pó Yesu apió. Ahá ánfí fée létsia bwé ikule bó mpái.

¹⁵ Nke ámuvs á, ahogyipu bábwé fée lafakulé-advanyó (120) befia. Inu Petro lókusú líi amú nsiné bláa amú əbée, ¹⁶ “Mí apió ahogyipu, Əjə Wankihé asón ámúv əleblí tsun Owie Dawidsu, ibu Bulu asón wanlínhe amvto, tsú Yuda Iskariot ámúv əlekpa ahá beyékitá Yesu iwi ámu ilaba móvtó. ¹⁷ Yuda Iskariot anfí létsia anito. Ania muvnyó lóyo osum agyómá ánfí.”

¹⁸ Yuda lópu mu lalahé ání əlbwé ikvá beka mu yóhə əsvlúv kv. Əlekpa tsu əsúsó bəda əsvlúv amusu pə, mu ipu lefa po, mu mpúni é lefen dalí wúrədə. ¹⁹ Əhagyíəha ání əbu Yerusalem lónu asón ánfí. Bədinká əsvlúv amu dá amú əblító bəe, “Hakeldama.” Mú asú gyí, “Əsvlúvá obugya lawúlí mūsú.”

* ^{1:12} Nfə-nyíbu igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, bətetí mó Olifbú.

²⁰ Petro lóyo mu asónsú obéé, “Tsúfē bōwanlín wá Israelfo ilu ḥawolú amvto bée,
‘Mu wóyí idí kpan.

Obha mátsiá móntó.
Betrá wanlín tswi bée,
‘Oba bambá otsia mu otsiákpá.’

²¹⁻²² “Mó su ilehián ání ḥeku obétsa aní Yesu afúlitakusú ánfí iwi adánsie gyí. Ilehián ání ḥahá amv obótsu ayin amvú betsiá anito bré amvú anilobuo aní Wíe Yesu, nátí kí ntiné-ntiné amvto. Obahá ání olobuo aní tsú bré Asú Obəpó Yohane léblí asúbo asón alu bōfun eke amvú Bulu lótsu Yesu ya ḥosúsú sí aní amv.”

²³ Iní su bele ahá abanyó, bugyi Yosef ání bōtetí mu Barsaba, butetráa ti mu Yustus mua Matia. ²⁴ Móu bəbə mpái bée, “Aní Wíe, fuyin ḥagyiha klvntó asón. Suna aní ahá ánfító ḥomá falé, ²⁵ otsia Yuda amvú alakíná agyómá ánfí, nyá mu ḥusbítí amv otsiákpá, ḥoyó fú osum agyómá amv.” ²⁶ Móu bəkapó ató amv abanyó nwunsu. Ileyi Matiasu. Mó su bəpú mu wá sumbí ayo pú dūokun amvto, belabwé dúanyo.

2

Obje Wankihé Ibáto

¹ Pentekoste Eke, igyi Israelfo ató pəpwé ḥonó ḥidaké amv lófun a, ahogyipu amv fée bəba befia amv ofiakpa. ² ḥotsáwvle pé á, olú kvá igyi fée afú kpənkpənti ilotsu ḥosúsú bəbvlá wóyí amvú bvbv mótó amv. ³ Iní bowun təkvá igyi fée ogya plenplen, iləlian ḥandau. Ilədasáin dinká amvto okugyíokusu. ⁴ Obje Wankihé bəbvlá okugyíokvta, iləha okugyíokv léfi asi ḥde ḥoblí bámbá bli.

⁵ Bré amvto á, Yudafəá butenyá Bulu ifú, bvbv ndító fée baba bvbtsie Yerusalem. ⁶ Bréá ḥdəm anfí bonu okitikiti amv a, besri befia in. Amvto okugyíokv lónu mu wúluto ḥoblí. Mó su ḥonó lobwie amv. ⁷ Iləwa amv ifú, wá amv wánwan. Mó su besíté bée, “Ahá ánfí bvdetó á, megyí Galileafə sóón bugyi? ⁸ Mó nkálí iləbwé asa anidénuá bvdé anito okugyíokv wúluto ḥoblí bli? ⁹ Anito akv atsú Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Pamfilia, Egyipte ḥomáto pú Libia awúlu ání ibu mantáa Kirene wúluto. Akv é botsú Roma wúluto, ¹¹ bogyi Yudafə pú amvá bvmegyí Yudafə bawié Yudafə Bulusúmtó aná fée bvbv anito. Kretafə pú Arabifə é bvbv anito. Támē anidénuá bvdé Bulu ató kpənkpənti ání alabwé bli anito okugyíokv ḥoblito.” ¹² Alí amvú asón amv ilobwie amv ḥonó amv su bəbwé yo, sí bvdé amv aba fité bée, “Ngya amansu é ní?”

¹³ Támē amvto akv bəbwé ahogyipu amv ahinlá bée, “Ntá banu bv.”

Petro Asónntóle Súná Ahá Amv

¹⁴ Iní Petro mua mu aba dūokun amv bəkvsú líi. Móu Petro lótsu ḥome fúá bláa ḥdəm amv obéé, “Apíó aba Yudafə pú mli féeá mlívbu Yerusalem, mlívbu yaa asu, anle asónntó suna mli. ¹⁵ Mlumákí mliaa ahá ánfí babbó, tsúfē ḥoyí məkóke. Bréá dokwebá ladá ní. ¹⁶ Mboún asón ánfí laba nde ánfí Bulu ḥonósú ḥtjípó Yoel léblí yáí ní. Obéé,

¹⁷ ‘Bulu obéé, “Nke tráhē amvto á,

nópu mí Obje wá anyánkpúsa féeétó.

Mli abi yinhé pú mli abi tsihé bēblí asón ání nópwá amv ḥonó.

Mli nyasubi bówun ató.

Mli ayin dehen bókun nkude.

¹⁸ Nke amvto á, nópu mí Obje wá mí asúmpú

atsı múa ayin féétó.

Mú su bébli asón ání nópuwá amú anó.

¹⁹ Nóbwe ofúla nwulótáasu,
bwé osúna əsvlósu.

Ogyá, obugya pú ogyási tuun béba oyító.

²⁰ Owí əbéta əpá.

Ətsra é əbérpe kəo fé obugya,
asa anı Wíe numnyam eke kpənkəpənti ámu ibáfvn.

²¹ Ibéba ání əhagyíha ání okpólí anı Wíe a, əbéha mu obénaya nkpa.” ”

²² Petro lóyo mósv əbée, “Mí apió Israelf, mlyaa asu amlinu asún ánfi. Bulu lóbwé ofúla múa ató kpənkəpənti pú osúna tsətsəətsə tsən Yesu Nasaretyin amvsu, pósúná ání mvlswa mu. Mlı fée mlilowun múa, tsúfē mlı ansísú íní fée leba. ²³ Igyi tás Bulu yin yaí dodo, igyi mu apé ání bélé Yesu há mlı. Mlléha ahá ání bvtamagyí mblasv beda mu mántá oyikpalíhesv, mó mu. ²⁴ Támē Bulu léle mu lowu sínsínsíntó, kósúa mu tsú afúlito. Tsúfē lowu méetalí gyi mvsu, osin afúlito. ²⁵ Iní sú Owíe Dawid léblí mu iwi asún əbée,

‘Brégyíbré á, ntowun anı Wíe mí ansísó.

Tsúfē əlú mí gyəpisv, su tətə mójwa mí ifú.

²⁶ Mú su ansí tegyi mi,
ntətői ansigýísv.

Nyankpəsa ngyi. Lowu da gyo mí,
támē nde Bulu əkpa kú.

²⁷ Tsúfē fuméesi mí əkláa wá afúlito.
Fuméeha mí fú osúmpó wankihé mməoplá.

²⁸ Fólósuná mí əkpa ání ntsúvn mósv, mí anya nkpa ání itamatá.
Ní fóbv mí wá á, ansí bégyi mi ekekegyíke.” ”

²⁹ Petro létrá bláa amú əbée, “Mí apió Israelf, mbúa hie bla mlı amlinu. Anı náin Owíe Dawid lówu, bopulá mu. Bótu nde mu ntsán da anı wá nfi.

³⁰ Bulu ənósó otəipó ogyi, oyin ání ntam ání Bulu léka há mu béba móbtó. Bulu léka ntam há mu əbée, méha mu natına əku obétsiá mu obiású eke kó.

³¹ Iní anı náin Owíe Dawid lówun mó yáí su á, ələtái tsú Kristo, (əhá ámu Bulu ladá mu ofúli amú) kvsú tsú afúlito iwi əbée,

‘Bulu méesi mu wá afúlito.
Mú su mu əyulív móapló.’ ”

³² Petro lóyo mósv əbée, “Yesu gyí əhá ání Bulu lókvá tsu afúlito, anı fée anigýí mó adansifo. ³³ Bulu lótsu Yesu ya əsósv, há mu otsiákpa yillé mu gyəpisv. Anı Sí Bulu lópv Əjé Wankihé ání əlehie yáí əbée, məpvhá mu ahogyipó há mu. Əjé ámu Yesu lapvhá anı á. Mó gyumagihe mlidewúun, mlidénu á. ³⁴ Megyí Owíe Dawid Bulu lótsu ya əsósv, támē muléblí yáí əbée,
‘Anı Wíe Bulu lébláa mí Wíe əbée,

Tsia mí gyəpisv,

³⁵ yáfvn bréá nápó fú alupó bwé fú ayabi oyíkpa.” ”

³⁶ “Mú su mlı Israelf fée mlilnu. Ibv móbtá mliléda Yesu mántá oyikpalíhesv. Támē mlilhie bı ání Bulu ladá mu ofúli, bwé mu Kristo pú anı Wíe.” ”

³⁷ Bréá Israelf ámu bonu asún ánfi á, əlehie han amú. Mó su bəfité Petro mua mu aba sumbí ayəpó atráhe amú bęe, “Apío, ntə abwée?” ”

³⁸ Múv Petro lélé mó ənó əbée, “Mlito okugyíəkv ədámli klvntó, abo mlı asú Yesu Kristo dátó, ménı Bulu obési mlı lakpan kíe mlı, há mlı Əjé Wankihé

amu. ³⁹ Tsúfē mlia mli abí-aná pú ahá ání bubu tsútsúútsú ání Bulu əbéti fée əlehié Əhe Wankihé anfi há.”

⁴⁰ Petro léblí asún tsatsaotsa, pútóí kplá amó əbée, “Mlile mlí iwi tsu ndembá-abí laláhe anfito.” ⁴¹ Amótó ahá tsatsaotsa böhö Petro asún ámu. Mó su böhö amó asú. Eke ámu a, ahá bóbwe fé mpím-sa (3,000) betsiá ahógyipu amvto. ⁴² Ahógyipu amu bele ansí kítá sumbi ayopó ámu atosunahé, amó ikolebwé tógyítótá, əpasua ámvtó atogylhetó yée pú mpálbtó.

Ahógyipu Amv Tsiátó

⁴³ Sumbí ayopó ámu bóbwe ofúla pú osúna tsatsaotsa, enó lobwie əhagyíha. ⁴⁴ Ahógyipu amu fée bóbwe tógyító kule. Betsiá ye amú ató há aba. ⁴⁵ Betsiá fé amú ató, ye kóba ání benyatō há amótó okugyíaková əma. ⁴⁶ Amó fée betsiá fia Bulu ətswékpa wunsinésú ekekegyíeké. Bəpu amó klvntó-ədwé tsíá gyi ató əpasuatō amó aba wóyító. ⁴⁷ Betsiá kánfú Bulu, ahá fée bekle amó asún, anı Wíe Bulu létsiá pú ahá ání ədele betsiá amótó ekekegyíeké.

3

Petro Mva Yohane Ibø Əkv Tsa

¹ Eke əku ntópwé dəsatō mpáibø bré á, Petro mva Yohane bøyø Bulu ətswékpa amu wunsinésú. ² Oyin əkvá bəkwí mu ibø tetsiá Bulu ətswékpa amu əkpa enó kvá butetí mó “Əkpa enó Wankláán.” Ahá butotsú mu ba bəyaí inu ekekegyíeké, ətöküli ahá ání bówie Ətswékpa inu kóba. ³ Bréá ibø amu lówun ání Petro mva Yohane budebitiwé Ətswékpa inu á, ələkulí amó kóba. ⁴ Petro mva Yohane besi líi buvde mu kíi díín. Móvú Petro lébláa mu əbée, “Fú mó ki anı wvle.” ⁵ Ibø amu ki əbée, běha mu təku. Mó su olotsu ansí fúá əde amó kíi. ⁶ Támé Petro lébláa mu əbée, “Mma sika futútú ntée pépe, támé néha fú táá mbu. Kusv lu, afvnatı Yesu Kristo Nasaretyin amu dátá!” ⁷ Inu Petro lékitá mu gyopí bi, tsú mu líi, inonu əwənlín lowie mu ayabi pú mu ntsakpátó. ⁸ Olofulí kpáyi ətsáwøle pé, wá natí bi. Mó su əlekplá buo Petro aná wíe Bulu ətswékpa wunsinésú inu; əna odefulí kpáyi; əde Bulu kanfú. ⁹ Ahá ání bubu inu fée bowun mu ání əna əde Bulu kanfú. ¹⁰ Mó su bréá iləwankí amó ání ibø amóó otetsiá Əkpa Ənó Wankláán inu kólí ató ámu ni á, iləwa amó wánwan, bwíe amó enó.

Petro Təi Bulu Ətswékpa Wunsinésú

¹¹ Oyin ámu pú Petro mva Yohane kíñkíínkín Bulu ətswékpa wunsinésú, ətinekvá butetí inu Salomo Abrándaású. Mu ilətsa lówa amó wánwan. Mó su besrí ba amó wá inu. ¹² Bréá Petro lówun amó á, əlefíté amó əbée, “Mí apió Israelfø, ntogyi sú asún ánfi lawá mlí wánwan ali? Ntogyi sú mlilaba mlidé anı kíi ali? Mlkí mliaa, anı onutó túmi ntée anı Bulusúm wankláán láhá su oyin ánfi lakúsú əna?” ¹³ Bulu ámuwó anı anáin Abraham, Isak pú Yakob bosúm ámu lówa mu osúmpó Yesu numnyam. Támé mlilópu mu há mliaa bümáo mu. Mlilékiná əhá ánfi tekí Pilato lóbwé agywun ání mési mu ənati ánfi. ¹⁴ Mlilékiná Əha Wankihé pú Yilé Əbwepó ánfiá bəwanlín mu iwi asún wá Bulu asún əwəlötó anfi, bláa Pilato mliaa, osíi ahá əməpó ámu mboún ha mli. ¹⁵ Mliléha bəmə nkpa əhapó ánfi, támé Bulu lókvúa mu tsú afúlito. Anigyi mó iwi adansifó ní. ¹⁶ Yesu túmi láhá ibø anfi mlyin yaí, mlidékí anfi iwi lawá mu ənlin. Anı Yesu hógyi látsá mu, mlí fée mlidéwúun a.

¹⁷ “Iní su mí apíó, nyin ání mábí léha mla mli ahande mlulápú iní fée gyi Yesu. ¹⁸ Táme a, Bulu léblí tsun mu onósú atóipú amu féesú yái əbée, ‘Kristo, (zhá ámúú nedá mu ofúli amu) obówun iwiásin.’ Mó su əleha iléba ali ní. ¹⁹ Mó su mlidamli klöntä, amliyinkí ba Bulu wá, méní obésí mli lakpan fée kié mli, wá mli əwunlín pöpwé, ²⁰ lápó Yesu sisí mli. Mu Bulu léda ofúli yái há mli ní. ²¹ Ilehián ání Yesu obétsiá osósú inu yófun bréá Bulu əbélá tógyító bwé, fé alá əleha mu onósú atóipú wankihé amu bëblí tswi. ²² Aní náin Mose léblí əbée, ‘Mli Wíe Bulu əbélá mu onósú atóipú əkvá ogyi fé mí əbédalí tsu mltó há mli. Mligyi mu asun blíhé féesú.’ ²³ Əhagyísha ání omobu onósú atóipú anfi á, Bulu əbélé mu lé mu ahátó, mó mu.”

²⁴ “Tsú Samuelsu á, Bulu onósú atóipú bëba fée bëtöi tsú asún anfi idebá nke ánfta iwi. ²⁵ Mligyi Bulu onósú atóipú amu abi-aná. Mlibú itó ámúú Bulu léhie yái há aní anáin amu. Tsúfélé Bulu lébláa Abraham əbée, ‘Nótsun fú abi-anású yúlá əyító ahá fée.’ ²⁶ Iní su bréá Bulu léle mu osúmpó Yesu a, olegyankpá pú mu sisí mli Israelfó, əbée obóyulá mli, amlisi lakpan bwé ní.”

4

Petro Mva Yohane Ənslé Yudafó Asón Ogyíkpá

¹ Bréá Petro mva Yohane bubu mósú bvdetöi kplá ahá ámu a, Bulu igyí ahapú múa Bulu ətswékpá agyópu əhande pú Sadukifó akvá bëba bëtö amu. ² Əblí lekitá ahande anfi. Tsúfélé sumbí ayapú ámu bude ahá ámu ató suná bëe, Yesu lawú kúsú tsú afúlito. Mó su wukúsú bu inu há əhagyísha. ³ Ahandé amu bëkitá Petro mva Yohane. Owí deta su bëpú amú yówa obu yéha oyí kehe. ⁴ Táme ahá ámúú bonu amó atosunáhé amutó ahá tsotsaotsa bohogyi, bëtsiá ahogyipu amutó. Mó su ahogyipu amutó ayin bëbwé fë mpím-nu (5,000).

⁵ Oyi kehe nyankı a, Yudafó awié, amó ahande pú Mose mbla asunápó bëba befia Yerusalem. ⁶ Ahá anfi pú ahande ání befia asún ámu asi gyí; Bulu igyí əhapú dehen Hana, mu wóyító ahande Kaiafa, Yohane, Aleksandro pú wóyí ámu anfi. ⁷ Bëha bëpú Petro mva Yohane belú amó ansító, bëfité amó bëe, “Ma túmitó ntéé ma dátó mlilétsa oyin anfi?”

⁸ Iní á, Əhje Wankihé lobvlá Petrotá. Mó su əleha mu túmi əlebláa Yudafó awié pú amó ahande amu əbée, ⁹ “Nde mó mlidé aní fité tóá svá anilawá awítale há ibó anfi, tsá mu iló? ¹⁰ Múmú tsú nde mla Israelfó féeé mlibi ání Yesu Kristo, Nasaretyin amu túmi pú mu dátó oyin anfi əlú mli ansító anfi lanyá ilétsá. Mugyí əhá ámúú mliléda mántá oyikpalihesu mó mu asa Bulu lóküsúa mu tsú afúlito ámu ni. ¹¹ Yesu anfi iwi asún bëwanlín wá Bulu asún ámu anfi bëe,

‘Ibwí ámúú mli obu ayípú mlilékiná ámu

lábëbwé okonkísúbwi ní.’

¹² Yesu anfi nkule pé gyí əhá ání Bulu lópvahá aní oyí ánfta əbée, atsúvn musu nya nkpa. Əhja trá əma inuá ədvn mu.”

¹³ Iníá Yudafó ahande amu buyin ání Petro mva Yohane bumekókásí əwuló kí, táme ifú medé amó su á, onó lobwie amó. Iləwankí amó ání babuo Yesu kí. ¹⁴ Ahandé amu bumenya asvansu bli. Tsúfélé bowun ání ibó amúú alanyá ilétsá ámu líi Petro mva Yohane wá. ¹⁵ Mó su bëbláa Petro aná bëe, bëdálí asún oyigíkpá inu kpalobi, abukita agywün. Múú ahande amu bëfité aba bëe, ¹⁶ “Nkálí abóbewé ahá anfi? Əhagyísha labí Yerusalem wúluto ání amó labwé osúna kpənkponti anfi. Anuméetalí gyi mó nwéen. ¹⁷ Táme

aliá ibóbwé asún ánfi méetrá kleí á, mliha ada amú olá kínkíinkín aniaa bvmátra bláa əhaa asvansu Yesu dátó ε.”

¹⁸ Inu belatí Petro mva Yohane ba obuto inu, beda amú olá bée, bvmátra bláa əhaa asúngyiasún ntéé súná ató Yesu dátó ekekéeké. ¹⁹ Mvú Petro mva Yohane bəbláa amú bée, “Mli onutó mliki. Məmu bu alé Bulu ansító, ání abónu mli asún lóó, ntéé Bulu klé? ²⁰ Tsúfē ani mó animéetalí sí tóá anjlawun pú asún ání anilanú blí.” ²¹ Bvmetalí bítí amú isu, tsúfē ahá amu fée bvde Bulu kanfú ofúla kpənkpənti ámúú alabwé amu sv. Mú sv ahande amu betrá da amú olá kínkíinkín, besi amú benatí. ²² Oyin ámu iltsá lówa ifú, tsúfē alahó dvu nfi aduana (40) alí bré amútó.

Ahogyipu Amu Atə Kvlíhé

²³ Yudafó ahande amu benya sí amú alí, Petro mva Yohane beyinkí ba amú aba ahogyipu amu wá. Bəbláa amú asún ání Bulu igyi ahapó dehen pú Yudafó ahande amu bəblí fée. ²⁴ Bréá ahogyipu amu bonu asún ámu a, amú fée bəpu əme kule kólí Bulu bée, “Ani Wíe Bulu Otumípü, fülóbwe əsu fabwé asi, əpu múa ntsu pú mótó ató fée. ²⁵ Fətsvn Əhe Wankihésu há ani náin Dawid, ogyi fú osúmpó léblí əbée,

‘Ntogyi só omá-omá banyá əbló?

Ntogyi só ahá fée babwé agywun kvku kpaal?

²⁶ Əsulúsuv awié badídá ató.

Wúlu ahande batí aba fia,

kítá agywun laláhe ani Wíe Bulu mva Kristo, (əhá ámúú oleda mu ofúli) amusv.”

²⁷ Petro lóyó mu asónsú əbée, “Lélé á, asún ánfi laba mótó. Owie Herode mva Pontio Pilatoá bvmegyi Yudafó pú Israelfó babwé kule wúlu anftó, kósó líí Yesusu. Mogyi fú osúmpó wankihéá feda mu ofúli ni. ²⁸ Támé bumebi ání tóá fehhlíe yaí fée ibéba mótó fú apé pú fú túmitó dodo babwé á. ²⁹ Ani Wíe Bulu, ki alia baká anisu, afvka fú asúmpó, méní abétalí blí fú asún ámu, anuméenya ifú. ³⁰ Tsa ahá iló fú túmitó, afvha abwé ofúla pú osúna fú osúmpó wankihé Yesu dátó.”

³¹ Bréá bəbə mpái ánfi tá á, amú ofiakpa inu fée iləkpünkí. Əhe Wankihé lásbulá amútó. Mó sv bəwa kluñ dá Bulu asún ámu əkan.

Ahogyipu Amu Atató Yée

³² Ahogyipu amu fée bəpu kluñ kule múa agywun kule tsíá. Əkvku méblí əbée tóá mu bəpu igyi mu nkule klé. Mboún okugyioku ató ləbwé amú fée klé. ³³ Sumbí ayəpó ámu bəpu túmi kpənkpəonkpənti gyi ani Wíe Yesu iwi adánsie bée, Bulu lakósúa mu tsú afúlits. Bulu léhle wá awitóle há ahogyipu amu fée. ³⁴ Amútó əkvku mégyi ohian, tsúfē amúá bəbu əsulúv pú wóyí betsiá fée mó, pú mó ənó kóba ba ³⁵ sumbí ayəpó ámu, betsiá ye mó há əhagyíha alia ilehián mu.

³⁶⁻³⁷ Mó sv alí kén Lewiyin əkvá bvtetí mu Yosef léfe əsulúv, ələpu kóba amu ba sumbí ayəpó ámu ni. Yosef anfi otsú Kipro əmáttó, sumbí ayəpó bəha mu idá Barnaba, (mó ası gyí, “Ahá atetə-ənlın əwapó.”)

5

Anania Mva Safira

¹ Inu oyin əkvá bvtetí mu Anania mva mu ka Safira é bəfe amú siadie kv. ² Támé Anania lélé kóba amu ku əjáin, mu ka é yin mó iwi. Ələpu kóba amu tráhe ba sumbí ayəpó ámu. ³ Mvú Petro léfité mu əbée, “Anania, ntogyi só fahá Əbunsám lagyi fvsu, fapó kóba amúú fenya ámu ku əjáin, bówa afunu

suná Ḍhe Wankíhé? ⁴ Fúbú fó əsulívú asa fefe mó. Inuá fefe mó é á, fúbú fó kóba. Ntó láhan fu só fabwé itóá igyi alí? Bulu fawá afunu súná o, megyí anyánkpósa.” ⁵ Anania lénya nú asón ánfí alí á, əltin da wú. Mó su ifú lehie kítá ahá ání bonu asón ánfí féé. ⁶ Inu nyasubi akv bokusó tsú tati kíkli mó iwi, tsú mó yópulá.

⁷ Illegyi fé dənhwíri asa əma asa mó ka Safira é lóbowie inu. Alí bré ámvtó á, omeýín tóá ulaba mó kulusó. ⁸ Petro léfíté mó əbée, “Safira, bla mi. Kába anfí gyí tóá fó kulu mlilénya bréá mliléfe əsulívú amu ní?”

Safira léle mó ənó əbée, “Ee, alí anilénya ní.”

⁹ Mó su Petro léfíté mó əbée, “Ntogyi su fúa fó kulu mlilabwé ənó-əkvle mliaa mlósó Anı Wíe Ḍhe kí? Kí, nyasubi ání bayópulá fó kulu yínkí lawié obu-ənó inu á. Bósurá fó é ya.” ¹⁰ Inuńu ətsi ámu é létin da Petro ayabitó inu wú. Bréá nyasubi ámu bobowie inu á, bowun ání Safira é lawú, su botsu mó yópulá mó mantáa mó kulu. ¹¹ Ifú lehie wíe əpasua ámu pú ahá ání bonu asón ánfí féé.

Sumbí Ayəpó Ámu Ofúla Pó Osúna Bwé

¹² Bulu lótsvn sumbí ayəpó ámu sv bwé ofúla pó osúna tsatsaotsa wúlu amvtó. Ahógyipu amu féé bəbwé kule tsíá fia ətnekvá bvetí inu Salomo Abrándaásó. ¹³ Ahá ání bvmegyí ahógyipu kóráá beti ahógyipu amu ıdayilé. Támə əkvku móbwe agywün əbée, mēbetsiá ahógyipu amvtó. ¹⁴ Igyí alí óó á, atsi móya ayin tsatsaotsa bəhə anı Wíe Yesu gyi. Bulu létsiá pó amu tsíá ahógyipu amvtó. ¹⁵ Sumbí ayəpó ámu ofulábwé su wúlu amvtó ahá betsíá tsú amu aləpu ba brónusó, bəyai nklan tswi pú amu tswi músó. Fówun ní Petro əbá bətsvn inu á, mó yiyí bówulí amúsó. ¹⁶ Ədəm ání botsú awúluá ibv bomlí Yerusalemto é bəpó amu aləpu pú ahá ání ənje laláhe dé amu háan ba, sumbí ayəpó ámu bətsa amu iló.

Sumbí Ayəpó Ámu Lu

¹⁷ Sumbí ayəpó ámu iwi lówa Bulu igyi əhapó dehen amu móva mó aba ání bvbv Saduki əpasuató olu. ¹⁸ Inu su bekítá sumbí ayəpó ámu wá obu. ¹⁹ Támə onyé, Bulu-əbəpu əkv léba befinkí obu amu, kpá sumbí ayəpó ámu dálí. ²⁰ Bulu-əbəpu amu lébláa amu əbée, “Mliyo amliyelí Bulu ətswékpá wunsinésú inu, amlibla ahá nkpa pəpwé amu iwi asún féé.” ²¹ Sumbí ayəpó ámu begyi Bulu-əbəpu amu asúnsó. Mó su benatí yó wunsinésú inu bakes, bude ahá ató suná.

Əma-əma a, Bulu igyi əhapó dehen amu léti Yudafó asón agyípó amu féé fia. Móó bəwa abí bəe bəyélə sumbí ayəpó ámu ba. ²² Támə bəyo á, sumbí ayəpó ámu bəma inu. Inu su beyinkí bəbláa ahande amu bəe, ²³ “Anılýo inu á, anılówun ání aklvn amu fin wankláán. Obu adıpósó akípu amu bvlí bude aklvn amu ənó gyo. Támə bréá anlífinkí aklvn amu a, animówun shaa obu ámvtó.” ²⁴ Bulu ətswékpá agyópu əhande móva Bulu igyi əhapó dehen amu bonu asón ánfí a, bəbwé yəo, sí bude asón ání ibéba mó əma gywiín. ²⁵ Inu əha əkv lébebláa amu əbée, “Mlikí, ahá ámóó mlilswa obu ámu bvlí Bulu ətswékpá wunsinésú inu, bude ahá ató suná.” ²⁶ Mó su Bulu ətswékpá agyópu əhande amu móva mó aba bəyo yékpa sumbí ayəpó ámu ba. Bekpa amu díín pú amu ba, tsúfé benya ifú ání ní bəpó ibi da amu á, ahá bédə amu abwi.

²⁷ Bəpó amu ba bəlú Yudafó asón agyípó amu ansító. Móó Bulu igyi əhapó dehen amu léfíté amu əbée, ²⁸ “Anuméda mlı əlá anuaa, mlímáträ tı oyin ánfí dá súná ató? Támə mlíkí tóá mlilabwé. Mlilahá mlı atosunáhē labólá Yerusalem wúluto féé. Mlidékláa mlósó mó lowu súrá anı.”

²⁹ Petro mua sumbí ayəpó atráhé amu bele mó ənó bəe, “Bulu asónsú lehián ání abégyi, megýí anyánkpúsa. ³⁰ Mliléda Yesu mántá oyikpalíhesú mó mu. Támē anı anáin Bulu lókvósá mu tsú afúlito. ³¹ Olotsu mu ya əsósó, pú mu yéyái mu gyəpisú, bwé mu ahá Əkpapú pú Nkpa Əhópu. Fówun əkpa ıdú ha Israelfő abudamli klvntó, Bulu osi amú lakpan kie amú. ³² Anıgyí ah asón ánfi iwi adansifo ní. Əhe Wankihé amú Bulu lópvkíé ahá ání bvtégyi mu asónsú amú é dé mó iwi adánsie gyí.”

³³ Bréá Yudafő ahande amu bonu asón ánfi á, ilowa amú əbló. Mú su bəbwé agywüln bəe, bóm̄o sumbí ayəpó ámu. ³⁴ Támē Yudafő ahande amutə əkvá ogyi Farisiyín, mu dá gyí Gamaliel, ogyi Mose mbla osunápó ání ahá fée bvtobú mu lókvósú líi, blí əbée bvkpá sumbí ayəpó ámu dalı kplobí. ³⁵ Inv əlebláa Yudafő ahande amu əbée, “Israelfő ayin, mlíki wankláán itó ánfi mliaa mlópvgyi ahá ánfi iwi. ³⁶ Mlkain ání bré kuto á, oyin əkvá bvtetí mu Teuda létsiá. Əlobwé mu iwi fé əha kpənkəpəti əku. Mú su ahá bóbwe fé lafana (400) sóón bobuo mu. Támē bəm̄o mu, mu abúopu fée bedasáin, mu bwəhé é fée lowie ntsu. ³⁷ Mu əma a, Yuda ání ogyi Galileayin é léba aháklabi. Mu é əlekpa ədəm buo iwi. Támē bəm̄o mu, mu abúopu amu fée bedasáin. ³⁸ Mú su nde mlı bláa mbée, mlisi ahá ánfi. Mlmápu ibi da amú. Tsúfē ní itsú anyánkpúsa wá á, mó fée ibéba bətsvn. ³⁹ Támē ní itsú Bulu wá á, mlíméetalí ká amú itin. Mú su mlímábwe amú tətə, mén̄i imóobwe fé mlia Buluny়o mlidéko.”

Yudafő ahande amu botsulá dínká Gamaliel asón ánfisu. ⁴⁰ Inv bəha beti sumbí ayəpó ámu ba obuto inv. Beha bənwən amú ató, bəda amú əlá bəe, bəmátra ti Yesu dá súná ató ekekeeké, besi amú benatí. ⁴¹ Bréá sumbí ayəpó ámu bədalı Yudafő asón ogyikpa inv bəyó á, ansí de amú gyí. Tsúfē Bulu lahá amú é bawun iwiəsin Yesu su. ⁴² Sumbí ayəpó ámu betsia súná ató ekekegyíeké, dá Bulu asón wankláán ámu əkan Bulu ətswékpə inv pú wóyígyiwóyító bəe, Yesu gyí Kristo, (əhá ámúv Bulu ladá mu ofúli amu).

6

Ənó Aliipó Abasiénó Lə

¹ Bréá akasípó amu bəba bvdéklei á, itré leda Yudafő Griiki ablípó amúó bvtəblí Hebri əblú amu nsiné. Griiki ablípó amu bəe, ekekégyíeké, ní bvdə ató yée a, bvtamahá Griikifə asvravp amu. ² Mú su sumbí ayəpó dúanyo ámu beti ahógyipu amu fée fia, bláa amú bəe, “Ima aleá abési Bulu asón əkanda betsia ye ató. ³ Inv su apió, mlíki mlitə amlıle ahá abasiénó ání obú bu amúsú, Əhe Wankihé móa nyánsa itsə amótá. Fówun apu amú lu atató yée ənó, ⁴ mén̄i anı é abéle ansí ki mpábo pó Bulu asón ámu əkanda.”

⁵ Ansí legyi ahógyipu amu fée asón ánfi iwi. Mú su bəle oyin əkvá mu hógyi ənó bu ənlın, Əhe Wankihé é itsə mutə, bvtetí mu Stefano mua Filipo, Prokoro, Nikanor, Timon, Parmena pú Nikolao, ogyi Griikiyín əkvá otsú Antiokia asa alawié Yudafő osúmtó. ⁶ Bəpu ahá ánfi bosuná sumbí ayəpó ámu, sumbí ayəpó ámu é bəpu ibi dínká amúsú, bō mpái há amú.

⁷ Inv su Bulu asón ámu lekleí, akasípó amu bomoni Yerusalem. Bulu igyí ahapú ámu óó tsətsəotsə bəhə Yesu asón ámu.

Stefano Kitd

⁸ Bulu lówa awítale há Stefano túmi kpənkəpənti. Mú su əlobwé ofüla pú osúna akpənkəpəti omá ámvtó. ⁹ Támē akv bəkvósú líi musu. Ahá ánfi botsú ofiakpa kvá bvtetí mu “Nkpábiá Bahə Iwısn̄tsiá.” Amú akv bvgyi Yudafőa botsú Kirene pú Aleksandria awúlusu. Akv é botsú Kilikia pú Asia

əmáttó. ¹⁰ Támē Əjə Wankihé léha Stefano nyánsa əlopvtóí. Mú sv bumetalí gyí mv nwéen. ¹¹ Iní sv beha akv ənó bée bublí bée, bonu ání Stefano détoí wó Mose mva Bulu. ¹² Iní léha ahá ání bubu inu pó Yudafó ahande pó Mose mbla asunápú amu benya əbló Stefanosu. Inu benatí yótó mv, kítá mv, kpá mv ya Yudafó Asón Agyípú amu ansító. ¹³ Belahá akv bəwa afunu dínká musu bée, “Oyin ánfi tótóí wó Bulu ətswékpa wankihé pó Mose mbla ámu ekekegyílek. ¹⁴ Anulónu ání ədeblí əbée, ‘Yesu Nassaretyin amu obóbwie Bulu ətswékpa amu, tse amándié ání Mose lósuná aní fée.’ ” ¹⁵ Yudafó Asón Agyípú amu fée besi bvde Stefano kú díín. Inu beki a, mv ansító de ogýá kpa fé Bulu-əbəpu ansító.

7

Stefano Iwi Ənóle

¹ Bulu igyí əhapó dehen amu léfité Stefano əbée, “Asón ánfi bablí tsú fó iwi ánfi fée bv móttó?”

² Stefano léle mó ənó əbée, “Mí apió pó mí así, mliyaa asv amlinu! Bulu Onumnyampu amu léle iwi əwan súná aní náin Abraham bréa otsie Mesopotamia əmáttó, Kaldeafó asa olotu yétsiá Haran wúluto. ³⁻⁴ Iní Bulu lébláa mv əbée, ‘Tu dalí fó əmáttó si fó abusuan, afyó əsvlóv kvá nösuná fósó.’ Mú sv Abraham lótú tsú Kaldeafó əsvlósu yétsiá Haran wúluto. Mv si lowu əma a, Bulu léha mv olotu ba ətíné ánfi mlitsie nde ánfi. ⁵ Bré ámuto á, Bulu mákónyá há Abraham əsvlóv anfi yabi oyíkpa kule kóráá. Támē Bulu léhie mv así yaí əbée, mva mv abi-aná obégyi əsvlóv anfi əkekó. Ali bré ámuto á, Abraham mákókwíí obí. ⁶ Asón ání Bulu lébláa mv gyí, ‘Fó abi-aná bóbwe afó əsvlóv kvsu. Bópu amó bwé nkpbí, wá amu amúmuyó nfi lafana (400). ⁷ Támē négyi əmá ámúv fó abi-aná béketsiá amu así ámu asón, bíti amú isu. Mú əma a, néle amú lé amú ibuto, fówun béba bosum mí nfi.’ ⁸ Bulu léka ntam há Abraham. Ntam amu ənó á, Abraham əbétun mv abi-aná keté. Mú sv mv bi Isak líhó nkekqué á, Abraham létun mv keté. Isak é létun mv bi Yakob keté. Yakob é létun mv abi, bvgi aní anáin dúanyó ámu keté amú nyebito.

⁹ “Aní anáin anfi befe amó gyama Yosef, mv iwi olu sv. Mú sv əloyo yébwé əkpábi Egyipte əmáttó. Támē Bulu lélíu mv əma, ¹⁰ lé mv lé mv asvn wunhe féeétó. Bulu léha mv nyánsa, há Egyipte owie lénya mv iwi ansigyi. Mú sv ələbwé Yosef mv əmá pó mv wóyí féesú əkípu. ¹¹ Akón kv lébá Egyipte pó Kanaan əsvlósu fée. Iləpu ıkpán ba əmá ámuto. Aní anáin amu buinenyá ató gyí. ¹² Mú sv bréa Yakob lónu ání atogyihé bv Egyipte a, ələwa aní anáin anfi sisí. Bøyó inu eke gyankpapu yénya atogyihé ba. ¹³ Beyinkí yó otse nyəəsi a, Yosef léle iwi əwan súná amó əbée, mvgyí amó gyama Yosef ni. Iní sv Egyipte owie é lébí Yosef abusuan. ¹⁴ Mú əma a, Yosef lówa mv apió sisí əbée, bvgékpa mv si Yakob pó mv abusuanfó, bóbwe fé ahá aduesienónu (75) ba, abubetsiá Egyipte əmáttó. ¹⁵ Iní Yakob líyo Egyipte. Inú mva aní anáin amu bowu ní. ¹⁶ Nfi tsotsəətsə əma a, bəpu amótó akv afúli ya Sekem. Wúlu anfitó Abraham légyankpá tsíá ní. Bopulá amó ilán kvá Abraham ləpu kóba ho tsu oyin əkvá bvtetí mv Hamor abi wátó.

¹⁷ “Nke ámúv Bulu léhie Abraham amu lotsutsúa ıbəfvn a, aní anáin amu bakléí wá Egyipte əmáttó. ¹⁸ Əma a, Egyipte owie əkvá əməbi Yosef lébetsiá obiá ámu sv. ¹⁹ Owie anfi lówa owuntəlun aní anáin amu sv. Əleka amú híé əbée, butswí amú abi bóbwe tsalifwí abuwu. ²⁰ Ali bré ámuto bəkwíí Mose ni. Ogyi obi ání əhié əbv akíle, Bulu ansí legyi mv iwi. Mv yin léyaí mv tsra asa mv si wóyító. ²¹ Bréa bele mv mv wóyító a, Farao mv bi tsihé lótsu

mu, pó mu bwé mu bi alu, əledan. ²² Egyiptefə bosuná Mose amú amándié kugyíku. Əlobwé əha kpənkpənti mu itdi pó mu bwéhétó.

²³ “Bréá Mose lóho nfi advana (40) á, əlobwé agywun əbée, móyə yékí alia Egyiptefə bəpu bvde mu apio Israelfə kpa. ²⁴ Inu á, olowun ání Egyipteyin dé mu apio Israelfə ámvətə əku da. Mú su əloyə oyáhə mu pio ámvú idə mu dívun amu, ilemlí mua Egyipteyin amu nyə. Inu əleda Egyipteyin ámu mó. ²⁵ Mose mó kí əbée, ibówankí mu apio Israelfə ání Bulu dépu mu hə amú nkpa, támē imowankí amú. ²⁶ Mú oyı kehe a, olowun Israelfə abanyó bvdeko. Əloyə oyékpáta amú, əlebláa amú əbée, ‘Mlikí, apio mlígyi. Ntogyi só mli wwléwulé mlidé aba amvumoyə wa?’ ²⁷ Támē əmvamúvó əde mu ba da ámu lówutá Mose sisí, fité mu əbée, ‘Ma lówa fú əbée fubégyi anisú, afugyi anı nsiné asún?’ ²⁸ Fudekléá fómá mí, fé ali ámvú ígye fómá Egyipteyin amu lóó?’ ²⁹ Mose lénya nú asón ánfi ali, əlesri dalı Egyipte əmátó yó Midiafə əsvlúsu. Oletsiá inu kwí abi anyo.

³⁰ “Nfi advana əma a, Bulu-əbəpu léle iwi əwan súná Mose dimbísó oyibi kvá ibu awu, oyá detsií móttó, mantáa Sinaibü. ³¹ Mose lówun mó á, ələwa mu ifú. Bréá əlkpvkpké oyá yékí mó wankláán á, Bulu lébláa mu əbée, ³² ‘Mígí fú anáin Abraham, Isak pú Yakob Bulu.’ Mose lénya ifú, ədékpínkí kpakpkapka. Mú su əmetalí kí mó. ³³ Anı Wíe Bulu lébláa mu əbée, ‘Wəi fú ntukuta tswi, tsúfē ətíné ánfi fvlú ánfi igyi ətine wankihé. ³⁴ Nawun ání mí ahá bvde iwiəsin wíun Egyipte əsvlúsu. Nanú amú isú. Mú su nakplí nebá bəhə amú. Ba, anwa fó Egyipte.’

³⁵ “Mose anfi Israelfə bekiná Egyipte əmátó, fité mu bée, ‘Ma lówa fú əbée fubégyi anisú, afugyi anı nsiné asún?’ ní. Mose anfi kén Bulu léha əbée, əbwé anı anáin amúsú oyípó pó amú əlepú ní. Bulu lówa mu sumbí ánfi tsón Bulu-əbəpu amúvó əlele iwi súná mu oyga plenplento ámusu. ³⁶ Mu kén gyí əhá ání əlekpa amú dalı Egyipte, bwé ofúla pó osúna tsətsəətsə Egyipte əsvlúsu, Əpu Pepe amu ənó pó dimbí ámusu nfi advana (40) kéké ní. ³⁷ Mu kén lébláa Israelfə ámu əbée, ‘Bulu əbélé mu ənósú ətəipó əkvá oygi fé mí tsú mlito há mli’ ní. ³⁸ Bréá mua Israelfə ámu befia dimbí ámusu á, Mose anfisu Bulu-əbəpu amu lótái tsón Sinaibü ámusu há anı anáin amu ní. Mu kénsov Bulu lópu mu nkpa asón ámu tsón, idə anı é tu ní.

³⁹ “Támē anı anáin bəmobu mu. Bekiná mu asón nu. Amú nkvele su mó á, tekí bətráa bəbu Egyipte əmátó. ⁴⁰ Inu su əbebláa Aaron bée, oyá ikpi ání békpa amú ha amú. Tsúfē bəmeyín tásá ilabwé Mose amúvó əlekpa amú tsú Egyipte amu. ⁴¹ Ali bré ámvətə á, əbeblí sika pepe ənantswiebí púbwé əkpi, tsíá há mó igyi. Amú ansí legyi amú ibi ənó ito bwéhétó ánfi iwi. ⁴² Bulu lézi amú asón, bəyə bvde owí múa ətsra pó ntsrakpabi tswéé. Fé alia bəwanlín wá Bulu ənósú atəipó amu əwvlótó bée,

‘Israelfə! Megyí mí mlilómə mbwi bó afədile há

nfi advana (40) ámvú mlillétsiá dimbí ámusu.

⁴³ Mboún əkpi Molok tati-obu

pó Refan ntsrakpabi əkpi
mlilóbwe sórá, náti tswé.

Inu su négya mli yówa Babilonfə əsvlúv əma ətineku.’

⁴⁴ “Tati-obu ámvú itosúná amú ání Bulu bə amú wá ámu é letsiá anı anáin amu wá dimbí ámusu. Mose lóbwé mu alia Bulu lósuná mu əbée, əbwéé mu pépéép. ⁴⁵ Anı anáin amu bowu sí Bulu tati-obu ámu há anı así, Yosua légya amú nkpa bəpuba əsvlúv anfisu. Amú onutó ansító Bulu légya əmá-əmá lé əsvlúv anfisu póhá amú. Bulu tati-obu ámu letsiá amú wá alu

bötö Owié Dawid brésó. ⁴⁶ Bulu ansí legyi Owié Dawid iwi. Mú su Dawid lóklví mu əbée, mvyí obu ha mu, méní aní Yakob abí-aná fée abósum mu inu. ⁴⁷ Táme Owié Salomo mboún lébeyi obu ámu.

⁴⁸ “Táme Ḍsúsúsú Bulu tamatsiá nyankpusa obu yihetó. Fé alia Bulu ənósú ətəípú əku léblí əbée,

⁴⁹ ‘Aní Wíe Bulu əbée, “Dsúsú gyí mí owié obiá,
osulvó é igyi mí ayabi oyikpa.

Ntə obu mliaa mléyi ha mí?

Nkónu gyí mí əkpónó ədakpá?

⁵⁰ Megyí mí lóbwé ntobi ánfi fée?” ’ ”

⁵¹ Stefano lómo mu asón ənó əbée, “Asvto-ənlın awié, kluvtə bu mli odwin. Mhlakíná Bulu asón ámu nu. Mli é mltəkvsú líi Ḍhe Wankihé amu asónsú brégyíbré, fé alia mli anáin amu betsiá bwé. ⁵² Bulu ənósú ətəípú əməmvsú mli anáin bumedinká? Bəmə Bulu ənósú atəípú amívú bəblí yáí bəe, Yilé Ḍbwepó ámu əbéeba amu é. Mliléle Yilé Ḍbwepó ámu há, bəmə mu. ⁵³ Mlilého Mose mbla ámu tsú Bulu-abəpú ámu wá ní, táme mlumégyi móssó.”

Stefano Abwi Da Mó

⁵⁴ Bréá Yudafə ahande amu bonu Stefano asvn blíhé anfi á, obłó lehié kítá amú, bəda ansító kpvn. ⁵⁵ Táme Ḍhe Wankihé lóbulá Stefanoto, olotsu ansi fvá, əde əsúsú kú. Olowun Bulu numnyam, Yesu líi Bulu gyopisú. ⁵⁶ Múv əlebláa amú əbée, “Mlíki, nawun áni əsúsú lafinkí, Nyankpusa-Mu-Bi ámu líi Bulu gyopisú.”

⁵⁷ Bréá bonu íní á, bəpü ibi tin asv. Inu amú fée bəsvrá okitiktí tú bun mvsu, ⁵⁸ bəbitía mu dali wúlu amvətə beyéda mu abwi mó. Adansifó ámu bəwái amú awunso atadie tswi əyasubi əkvá bətetí mu Saulo wá. ⁵⁹ Bude mu abwi da alı, olokpolí aní Wíe əbée, “Mí Wíe Yesu, hə mí ənjé.” ⁶⁰ Inu á, əledea akpawunu, kplón kvlkókvó əbée, “Mí Wíe, si lakpan ánfi kie amú.” Olenya blí alı pé, olomu ənó.

8

¹ Saulo é lótsulá dínká Stefano məsv.

Saulo Əpasua Ámvsu Dinká

Tsú eke ámvsu á, bedinká əpasua ámuwú ibu Yerusalem amvsu, wá amú mo bi. Mú su əpasua ámu fée bedasáin wá Yudea pó Samaria əmáttó, sí sumbí ayəpó ámu nkule pé wá inu. ² Táme Bulu asúmpú əku bosu Stefano, bín mu.

³ Saulo mó léfi əpasua ámu bwie asi. Oletsiá kí ahá wóytó, bítia ahógyipu atsí móá ayin fée yówa obu.

Filipo Bulu Asón Əkanda Samaria Wúluto

⁴ Ahógyipu amu bəda Bulu asvn wankláán ámu əkan ətinegyiötiné áni bedasáin yó. ⁵ Mú su Filipo lóyo Samaria wúlu yilé kvtə yébláa amú Kristo, (əhá ámuwú Bulu ladá mu ofúli amu) iwi asvn wankláán ámu. ⁶ Aftapu amu fée bonu mu asvn blíhé, bowun osúna áni əlobwé é. Mú su bəhə mu asón ámu. ⁷ Ḍhe laláhe lósvrá okitiktí dálí ahá tsətsətsətə. Ahá áni amú ifún lawú pó tsukvle asínpu tsətsətsə é benya ilotsá. ⁸ Mú su ansí lehié gyi Samariafó ámu.

⁹ Alı bré ámvtə á, əfápú kpənkpənti əkvá bətetí mu Simon bu wúlu amvtə. Bréá Filipo mókóba inu á, ətəbwé túmila súná mu pi amu, itəwá amú ifún. Ətəpó ibi sí kántó blí əbée, otumípú kpənkpənti müggi. ¹⁰ Nyebí ahande fée bətobú mu, blí bəe, “Oyin ánfi dé Bulu túmi kpənkpənti ámu.” ¹¹ Inu á

ədəpu mu asuma bwé ofúla suná amú, ulawá əpá su á, amú fée bəhə mu gyi. ¹² Támē bréá Filipo léba bəda Bulu iwiegýí pó Yesu Kristo iwl asun wankláán ámu əkan a, atsí múa ayin bəhə mu asón ámvsu gyi, ələbə amú asú. ¹³ Simon onutó é lóhogyi, əleha Filipo lóbə mu asú. Mu asúbə əma a, ələpə iwl mantáa Filipo. Bréá olowun alia Filipo dé ofúla múa osúna bwé á, ənó lobwie mu.

¹⁴ Sumbí ayəpó ámúvú bvbv Yerusalem amu bonu ání Samariafə bahə Bulu asón ámu. Mó su bəwa Petro mua Yohane amú wá. ¹⁵ Bréá boyowie iwl á, bəbə mpái há Samariafə ahogyipu amu bəe, bvnýaa Əjə Wankihé. ¹⁶ Tsúfē asú kékə babó amú ani Wie Yesu dátó, támē amútó əkvku mőkúnyá Əjə Wankihé amu. ¹⁷ Inu Petro mua Yohane bəpv ibi dínká amú nwunsu, Bulu léha amú Əjə Wankihé amu.

¹⁸ Simon lówun ání ibi keké sumbi ayəpó amu bapó dínká ahogyipu amu nwunsu, Bulu lahá amú Əjə Wankihé. Mó su əlele kóba há Petro mua Yohane, ¹⁹ əlebláa amú əbée, “Mliha mí túmi ánfı kv, ménı ní mí é nəpó ibi dínká əkvu nwunsu á, Bulu əbéha mu Əjə Wankihé.”

²⁰ Támē Petro əlebláa mu əbée, “Fóa fú kóba ámu nyə fée mlıhi. Tsúfē fuki fəe, fétalí pó kóba hə Bulu itokiehé ánfı. ²¹ Fuma ogýikpá ntée əlúkpá anı gyumagyihé anfitə, tsúfē fó klvntə metn Bulu ansító. ²² Damli klvntə tsu fó lakpan ánfıtə, afukulu anı Wie Bulu. Fíali obési agywıun laláhə anfı fabwé ánfı kíé fó. ²³ Tsúfē nawun ání fuhié fvbv ənsıpe, lakpan lagyi fvısu.”

²⁴ Simon əlebláa Petro mua Yohane əbée, “Nobvíi ipa, mlıkokoli mlı Wie Bulu ha mi, ménı əméeha asón ánfı fablí ánfıtə kuku méeba misu.”

²⁵ Bréá Petro mua Yohane begyi adánsıe, dá Yesu iwl asón ámu əkan tá á, beyinkí yó Yerusalem. Bréá buna bəyó á, bəda asun wankláán ámu əkan Samaria nkuda tsətsəotsə ası.

Etiopia Owie Sikasu Əkípv Klvntədamlı

²⁶ Alı bré ámutə á, Bulu-əbəpv əlebláa Filipo əbée, “Kvsu pu əsaasí dimbísú əkpa ámúv ida tsu Yerusalem iyó Gasa amu.” ²⁷ Móvú Filipo lókvısu pó əkpa. Bréá əyó á, əlotu Etiopia əmá əhande əkvá baflo mu. Əhande amu gyi Etiopia owie tsıhé Kandake sikasu əkípv. Oyin ánfı layó Yerusalem yósum Bulu, ²⁸ yínkí əyó wóyí, otsie mu kekétó, mpənök bvdə mu biti. Əde Bulu ənósú ətəípü Yesaia əwvló ámu kláa. ²⁹ Móvú Əjə Wankihé əlebláa Filipo əbée, “Kpvkpe manta keké ánfı.” ³⁰ Filipo lésrí tú keké ámu wun ání Bulu ənósú ətəípü Yesaia əwvló ámu oyin ámu dé kláa. Mó su əlefíté mu əbée, “Əhande, bvdə asón ámúv fudəkláa amu ası nu?”

³¹ Əhande amu léle mó ənó əbée, “Nkálı lbóbwə nónu mó ası ní əkvu mélé mó ası súná mí?” Mó su əlebláa Filipo əbée, “Du tsia mí wá ayo.” ³² Bulu asón ání ədekláa əwvló ámutə gyi:

“Əlobwe díín fée kufa ání bapó bəya əməkpá. Əmobwií mu nnonyo.

Əlobwe díín fée alia kufa təbwé
ní bvdə mu iwl imi dínkí.

³³ Bəkpəi mó, bvmegyi mó asón ənəkwalişu.

Əhaa méeetalí súná mó abi-aná,
tsúfē beka mó nkpa tin əsvlúv anfısu.”

³⁴ Móvú əmá əhande amu léfíté Filipo əbée, “Ma iwl asón Bulu ənósú ətəípü anfı déblí, mó onutó ntée əha bambá?” ³⁵ Inu Filipo lélí Yesaia asun wanlınhé anfısu bláa mó Yesu iwl asun wankláán ámu. ³⁶⁻³⁷ Bəpv bəyó á,

bótu ntsu kv. Múvú əmá əhande amu léfíté Filipo əbée, “Ntsu dá a, ntó létin mí asúba əkpa?”*

³⁸ Mú su əmá əhande amu léha mu keké ámu əbtípú lélí. Muu Filipo békplí wié ntsu ámvtó, Filipo lóba mu asú. ³⁹ Bréá bédalı ntsu ámvtó á, anı Wíe Əjé lotsu Filipo nátí. Əmá əhande amu méträ wun mu, támé əlpv ansigyi natí oyó wóyí. ⁴⁰ Filipo é léyedali Asoto wúluto. Əlenatí kí inu awúlusv dá asvn wankláan ámu əkan alı, oloyowie Kaearea wúluto.

9

Saulo Klntədamlı (Gyumagyihé 22:6-16; 26:12-18)

¹⁻² Alı bré ámfító fée á, Saulo mókósı Yesu akasípú amu bláa əbée, móma amó. Mú su əloyo Bulu igyi əshapú dəhen wá yókví mu əbée, əwánlin əwóló pole mu suna Damasko Yudafə ofiakpa ahande, ménı ní mu ibı da oyin ntéé ətsı əkv, əna anı Wíe əkpa ámvsu a, mékitá mu, kpá mu ba Yerusalem.

³ Saulo lópu əkpa oyó Damasko. Əleta wie tá á, nsainto lekpa ogyá wa mu. ⁴ Əledida əsvlútó kpla. Inu olonu əme kv. Əme amu léfíté mu əbée, “Saulo, Saulo, ntogyi só fódn mísó alı?”

⁵ Saulo léfíté əbée, “Fó ma ni, mí Wié?” Múvú əme amu lébláa mu əbée, “Mí Yesu ni. Mísó fódn ní. ⁶ Kusv, afuyó wúluto inu. Əkv obósuná fó tóá lehián ání fóbwé.”

⁷ Saulo aba ání muu amónyo buna besi líi díín. Bonu əme amu, támé bümowun əhhaa. ⁸ Saulo lókvı́ líi. Olobwiı́ ansıbi, támé əmedé ató wúun. Mú su békítá mu ibı, kpá mu ya Damasko wúluto. ⁹ Oletsıá nkensá owító omowun ató. Omegyi atá, omonu tóta é alı bré ámvtó.

¹⁰ Alı bré ámvtó á, Yesu əkasípú əkvu bu Damasko, bütetí mu Anania. Olowun ató. Mótó á, anı Wíe Yesu lókpolı mu əbée, “Anania!”

Olotsulá əbée, “Mí Wié, mí ní.”

¹¹ Múvú anı Wíe lébláa mu əbée, “Kusv, yo brónu ámuú bütetí mu ‘Əkpa Tswíihé’ amvsu. Wie Yuda wóyító, afufite oyin ámóó otsı Tarso, bütetí mu Saulo amvsu. Alaba, əbu inu əde mpái bı. ¹² Alawun ání oyin əkvá bütetí mu Anania laba bəpv ibı dínká mvsu, mu ansıbi labvíi.”

¹³ Múvú Anania lébláa anı Wíe əbée, “Mí Wié, nanú oyin ánfı iwi asón. Alıá ədepv lalahə gyi fó ahá ání bvbv Yerusalem. ¹⁴ Igyí ahapú dəhen amu é bahá mu túmi bee, əbá Damasko békítá ahá ání butəbó mpái fó dátó fée.”

¹⁵ Anı Wíe lébláa mu əbée, “Yo, mılalé mu mbée, əbwéé mí osúmpú, əha əmá bámbátʃı, amó awié pó Israelfə fée abvbı mí. ¹⁶ Mí onutó nösuná mu alıá əbókvıku wun ipian mí su.”

¹⁷ Mú su Anania lóyó Yuda wóyító, yópv ibı dínká Saulosv, bláa mu əbée “Opío Saulo, anı Wíe Yesu amvú əlele iwi əwan súná fó bré ámuú febá nfı ámu láwá mí fó wá. Əbée, mbəha fó afvlawun ató, Əjé Wankihé əbvla fótó.” ¹⁸ Təkvá igyi fée klemeti afwlémaín lé mu ansıbisv kpádá inu. Mú su əkla əde ató wúun. Inu əlokvsı, bəbə mu asú. ¹⁹ Beha mu ató olegyi, əwvnlin ləlawié mu.

Saulo Bulu Asón Əkanda Damasko

Saulo létsıá akasípú amu wá nkə kplobı. ²⁰ Inu əlenatí yó amu ofiakpa, yéfi Yesu iwi asón əkan da ası əbée, “Yesu gyi Bulu mu bi ámu ni.”

* ^{8:36-37} Mótó yée 37 bu nwóló dada amu akvtó: Filipo lébláa mu əbée “Ní fahə Kristo gyi tsú fó iklın fée a, nətalı bá fó asú.” Əlebláa Filipo əbée, “Ee, nahogyi mbəe Yesu Kristo gyi Bulu mu Bi.”

²¹ Ahá ání bonu mu asun blíhé anfi féé ənó lobwie amó. Mú su befité bëe, "Megyí mwdé Yesu asúmpó mo Yerusalem ní? Megyí amó əkitákpá əleba nfi, əkpa amó ya igyi ahapú dñehen amó?"

²² Táme Saulo lélanyá túmi bli asón ámu əwvnlínsú əbée, lélé Yesu gyí Kristo, (ohá ámuv Bulu ladá mu ofúli amu). Alia əlehie lé asón ámvtó leha Yudafá ání bubu Damasko inu bəbwé basaa. Buñowun móá bótsu.

²³ Nke tsətsəotsa əma a, Yudafá ámu befia kítá agywün bëe bómá Saulo. ²⁴ Mú su betsiá gyo wúlu amu ənó əpa onyé, méní bénja mu mó mu. Táme akv bowi tsá Saulosu bëe, alí Yudafá ámu babwé agywün ní. ²⁵ Mú su eke akv onyé á, Saulo abúopu amvtó akv botsu mu wá lakpátó, pú mu tsun ikwitó kplí mu yi iiban əma, əlesrí natí.

Saulo Yerusalem Yø

²⁶ Bréá Saulo lówie Yerusalem a, ələtsun əkpa kugyíksu ání obowie Yesu akasípó amvtó. Táme buñohogyi ání alabwé əkasípó. Mú su benya mu ifú. ²⁷ Inu Barnaba lékpa mu ya, yéle mu súná sumbí ayoþpó amu. Əlebláa amó alia anı Wíe léle iwi əwan súná Saulo Damasko əkpata, mva Yesunyá batató; pú alia Saulo lówa klvn dá Bulu asón ámu əkan əwvnlínsú Yesu dátó Damasko wúluto. ²⁸ Mú su Saulo lówie amótó, beki Yerusalem wúluto. Əlowa klvn bli Bulu asón ámu Yesu dátó. ²⁹ Mva Yudafá ámuv bvtéblí Griiki əblí amu betsiá tó, gyi aba nwéen. Táme alí bré ámvtó féé á, bvdé agywün bwé ání bómá mu. ³⁰ Bréá mu afú lówlí ahógyipu amu a, bekpa mu yáa Kaesarea, há mu əlenatí yó Tarso.

³¹ Mú su iwi lolwií əpasua ání bu Yudea, Galilea pú Samaria əmátó. Əhe Wankihé lékpa amó békli, dan hógyito, betsiá tsiatvá ilegyi anı Wíe Yesu ansí.

Aha Akv Ilø Tsa

³² Petro lénatí ki Samaria nkudasí. Eke akv əleyéki Bulu ahá ání bubu Lida wúluto. ³³ Inu á, oleyéfia oyin əkvá bvtetí mu Enea, olesin tsukule nfikwe ní. ³⁴ Petro lébláa mu əbée, "Enea, Yesu Kristo latsá fó ilø. Kvsv kunta fó əklan." Inu Enea lókvusú. ³⁵ Ahá ání bvtsie Lida wúluto pú Saron nsáintó féé bowun oyin ámu. Mú su bohogyi, bobuo anı Wíe.

³⁶ Ətsi əkv bu Yopa wúluto, oygi əkasípó. Bvtetí mu Tabita. Mu dá ámu así Griiki əblító gyí, "Dorka." Mú así gyí, "Abre." Yilé əbwepó oygi. Əbu awitəle há ahiánfa. ³⁷ Bréá Petro bu Lida a, ilø leda Tabitasu. Olowu, bebie mu ntsu, sí mu tswi abansúrvu kuto. ³⁸ Yopa múa Lida awúlu imafá aba wá. Mú su bréá akasípó amuv bubu Yopa amu bonu lowu ánfi á, bəwa abi anyo sisí Petro bëe, bobwií ipa há mu, əwáa əsa tu amó. ³⁹ Inu Petro lówa əsa bwé, múa amónyá əbenatí. Bréá olobowie inu á, bekpa mu ya abansúrvu amvtó. Wúlu amvtó asúrapu féé bubu fúli amu así. Bekpa pútá Petro budesú, bvdé atadiéá Dorka lóbwé bréá otsie nkpa pusúná mu. ⁴⁰ Petro légya asúrapu amu féé lé obu ámvtó. Múv əleda akpwunu bó mpái, asa əledamlí kí fúli amu bli əbée, "Tabita, kvsv." Inu Tabita lóbwíi ansíbi. Bréá olowun Petro a, əlkvsú tsíá. ⁴¹ Inu Petro lékitá mu bi, əlkvsú líi. Petro léti asúrapu amu pú ahógyipu atráhe amu. Múv ələpü Tabita súná amú ání alatsinkí. ⁴² Asún ánfi lékli wá Yopa wúluto. Mú su ahá tsətsəotsa bəhə anı Wíe gyi. ⁴³ Petro létsiá Simon ání ətəyó əwvló-kpákpá iwi agyómá wá Yopa inu wá əpá.

¹ Oyin əku létsiá Kaesarea iñv, bvtetí mu Konelio. Ogyi Romafó isá akopó ḥapasua kvá bvtetí mó Italia əhande. ² Əbv nsi Bulusúm iwi. Muva mu wóytifó fée bvtosúm Bulu. Konelio tekíé Yudafó ahiánfó ató. Ətbó mpái há Bulu brégyibré. ³ Eke əku Konelio lówun ató ntópwé dōsató. Mu atowunhe amutó á, olowun Bulu-əbəpü ansí káin, Bulu-əbəpü amu lókpolí mu əbée, “Konelio!”

⁴ Ifú lekitá mu. Mú su olesi əde Bulu-əbəpü amu kú. Múv əlefíté Bulu-əbəpü amu əbée, “Mí Wié, nkálí igyi?”

Bulu-əbəpü amu lébláa mu əbée, “Bulu lahó fú mpái. Fú ahá ató kie é lagyi mu ansí. ⁵ Wa abí abuyó Yopa yeti Simon Petro ba. ⁶ Əleyóswí əwulú-kpákpá iwi agyómá əyəpó Simon wóytó, mantáa əpu ənó.” ⁷ Bréá Bulu-əbəpü amu lénatí á, Konelio léti mu asúmpó abanyá ání buvu mu wóytó pó mu əbisufé ání ogyi isá əkəpó, otényá Bulu ifú. ⁸ Əlebláa amu asún ání llaba fée, oləwa amu sísi Yopa.

⁹ Mú əyi kehé bəkvüs bəyó Yopa. Beta iñv wie tá á, ibóbwé fé əpa dódúanyeto. Petro é dédu əyó obu awunso mpái əbəkpá. ¹⁰ Akón ihé de mu. Mú su olekle ání obénya təku wá ənó. Bréá buvde ató ámu niná há mu a, Petro lówun ató. ¹¹ Atowunhe amutó á, olowun ání əsósú laflinkí, təkuá igyi fé əhráda téhé, buvde mu nsiebí ana, idékplí ibá əsulósv. ¹² Əyító mbwi ətsan-ətsan, mbwiá buvu ayín, támē bvtéká abənə pú əyító mbubwi fée buvu əhráda ámu. ¹³ Múv olonu əme ku lédali əbée, “Petro, kvsu mə mbwi ánfi afəwl.”

¹⁴ Támē Petro lélé mó ənó əbée, “O-o! Mí Wié, bəkwí mí əpá á, mməkógyi tóá Yudafó amándié lekisí ntéé mó iwi metin ki.”

¹⁵ Əme amu lélá bláa mu əbée, “Máti tóá Bulu latin mó iwi atokisihé.”

¹⁶ Atowunhe amu pú əme amu léba tse sa. Mu ansító iñv á, botsu əhráda ámu ya əsósú ətsawülé pé.

¹⁷ Bréá Petro dé nwuntó bu tsú atowunhe anfí iwi á, Konelio abí ámu é bafíté wun Simon wóytó, ba buví əkpa ənó. ¹⁸ Konelio abí ámu bokpolí fíté bee, “Əfəj əku tsie nfi, bvtetí mu Simon Petro?”

¹⁹ Petro trá əde nwuntó bu tsú atowunhe amu iwi, Əje Wankihé lébláa mu əbée, “Simon, ahá abasá akvá baba buvde fú dunká. ²⁰ Kvsu bwé, afvkpli yefia amu amlınati. Mágyi nwéen, tsúfí mīlawá amu fú wá.” ²¹ Inv Petro lékplí yótó amu, bláa amu əbée, “Mígyí əhá ámu mlidé Dunká ámu ni. Ntogyi sú mlıná?”

²² Ahá ámu bəle mó ənó bee, “Anumédé tsitsa. Isá akopó əhande Konelio ání otényá Bulu ifú, Yudafó fée bvtetí mu ıdayilé lówa anı fú wá. Bulu-əbəpü əku labəbláa mu əbée, əbá beti fú afvba mu wóytó, ménü obónu asón ání fóbu bli.” ²³ Múv Petro lékpa amu wá wóytó, əleha amu ədikpa.

Əyi kehé a, Petro muva amúnyó bəkvüs pú əkpa bəyó Kaesarea. Bréá bəyó á, ahogyipó akvá buvu Yopa iñv é bobuo amu yó. ²⁴ Mú əyi kehé a, boyówie Kaesarea wúluta. Botsutsúa abuwie iñv á, Konelio latí mu wóytó ahá pú mu anyawie kláklá befia, əde amu əkpa kú. ²⁵ Bréá Petro lówie wóytó ámu ənó á, Konelio lókvüs yefia mu, dá akpawunu mu ayabitó súm mu. ²⁶ Támē Petro léha mu oləkvüs. Əlebláa Konelio əbée, “Kvsu, máda akpawunu há mí. Nyankpusa mí é ngyi.” ²⁷ Petro muva munyó buvna bvdetó alu olowie wóytó. Inv olowun ání ahá tsətsətsə bafia. ²⁸ Múv əlebláa amu əbée, “Ml onutó mlyin ání Yudafó mbla meha əkpa ání Yudayin muva əmá bámbátóyin bubwéé anyawie ntéé əbýyó mu wá kpán. Támē Bulu lahá mí nabí ání mmáki mbée əku iwi metin ntéé əməfvn amándié əkpasv. ²⁹ Mú sú bréá fəwa abí fée buvbeti mí á, mməkpvkpú nwuntó ni. Amansu igyi? Bla mi.”

³⁰ Mvú Konelio lébláa mu əbée, “Nde eke náási, ntópwé dəsatə mbu wóyító nde mpái bø. Otsawole pé á, nowun oyin əku líi mí ansító. Oyin ámu lówa atadie fututú. ³¹ Oyin ámu lébláa mi əbée, ‘Konelio, Bulu lanú fú mpái. Fú ahá ató kie é lagyi mu ansí. ³² Mó su wa abí abuyø Yopa wúluto yeti Simon Petro ba. Ḍwulú-kpákpa iwi agyómá oyopú Simon wóyi əłoswíi. Otsie mantáa əpu ənö.’ ³³ Mó su inunü nəwa abí sisí fú. Ibu aleá faba. Séi á, anı fée anlafia Bulu dátó. Anigyo anı Wíe asún ání alapvhá fú əbée, fvbláa anı.”

Petro Asvn Blíhé

³⁴ Mvú Petro lótsu ənó blí əbée, “Nawun ání lélé Bulu tamakı əhaa ansító. ³⁵ Mboún əhá ání otenyá mu ifú, ətəbwé yilé asún otekle əmágýiomátó. ³⁶ Mlyin asún wankláán ání Bulu lópvhá Israelfø. Asún ámu gyí, Bulu lapó iwilwii ba tsuñ Yesu Kristo, ahá fée Owíe amuñ. ³⁷ Mlyin asún kpənkənti ání ıleba Yudea əmátó fée. Ilotsu ası tsú Galilea əmátó, bréá Asú Əhpø Yohane léda asúbø əkan əma. ³⁸ Mlyin anı Wíe Yesu Nasaretyin amu. Mlyin ání Bulu lópu mu Əhe Wankihé pó túmi wá muto, oleki ətínegyítiné bwé yilé, tsá ahá ání bubo əbunsám túmi ası ılo, tsúfē Bulu buo mu. ³⁹ Anigyí ahá ání anlówun mu bwéhé ání əlbwé Yudea pú Yerusalem əmátó fée ní. Beda mu mánta oyikpalihesu mó mu. ⁴⁰ Táme mu eke sáásí a, Bulu lókvúa mu, lé mu əwan, ahá bowun mu. ⁴¹ Megyí oyító ahá fée lówun mu, táme anı ahá ámóó Bulu lélé yáí əbée, abwée mu adansifá ámu mó anlówun mu. Mu kúsú tsú afúlito əma a, ania monyø légyi, anlówi ní. ⁴² Əlehüe anı əbée, adáa mu asún wankláán ámu əkan suna ahá, agyi mu iwi adánsie ání mugyí əhá ání Bulu laléá obégyi akıankpapu pú awupó fée asún ní. ⁴³ Bulu ənösví atəpó amu fée beblí bëe lélé, əhagyíha ání əlhø Kristo gyi a, Bulu obési mu lakpan fée kíe mu Kristo dátó.”

Əmá Bámbásfø Əhe Wankihé Nya

⁴⁴ Bréá Petro dé asún ánfi blí á, Əhe Wankihé lébá ahá ámóó bvde mu asún ámu nu ámu féeés. ⁴⁵ Ənó lobwie Ÿudafø ahógyipu amóó bobuo Petro ba inu ámu ání Bulu lapó mu Əhe Wankihé amu kíe ahá ání bùmegyí Yudafø. ⁴⁶ Tsúfē bowun ání ahá ámu bvde əblú bámbá blí, bvhíe bvde Bulu kanfú. Mó su Petro lébláa amu əbée, ⁴⁷ “Bulu lahá ahá ánfi é Əhe Wankihé fée anı. Əku əbétalí tin amó əkpa əbée bùmábø amó asú?” ⁴⁸ Mó su əleblí əbée, bvbó amó asú Yesu Kristo dátó. Mó əma a, bokokóli Petro bëe, otsia amó wá kpalobi.

11

Petro Iwi Asón Ənöle Yerusalem

¹ Yesu sumbí ayopó ámu pú ahógyipu amóó bubo Yudea əmátó ámu bonu ání əmá bámbátófø é bahø Bulu asún ámu. ² Mó su bréá Petro lóyo Yerusalem wúluto á, mua ahógyipu akvá bvtekleá ahá butún keté asa abuwie əpasua ámutø bebití asún. Befté mu bëe, ³ “Ntogi su fayó ahá ání bùmetün keté wóyí, fúa amonyø mlilawá ibi gyi ató?” ⁴ Mó su Petro lélé asún ání ılebatø súná amó ıkvle-kvle əbée,

⁵ “Mbø Yopa wúluto nde mpái bø nowun ató. Mótó á, nowun ání təkvá igyi fée əhráda téihé, bvde mu nsiebí ana lékplí tsú əsósó bá mí wá. ⁶ Nowun pututo-mbwí pú wúluto mbwi, mbwiá bubo ayín, táme bùteká abono pú oyító mbubwi fée əhráda ámutø. ⁷ Inu nonu əme ku ledalı bláa mi əbée, ‘Petro, kvsu mo mbwi ánfi afwui.’

8 "Múú neblí mbéé, 'Mí Wie, ekekéeké. Bokwií mí əpá á, mmækógyi tás Yudafó amándié lekisí ntéé mó iwi metin kí.'

9 "Múú əme amu lótsu əsúsv lábláa mi əbée, 'Mátí tás Bulu latín mó iwi atokisihé.' 10 Tsesa sóón nowun atowunhe anfi. Mú əma a, ilélayínkí yó əsúsv.

11 "Ali bré ámvtó kén á, ayin abasá akvá bəwa mí wá tsú Kaesarea baba bvlí wóyí ámúú ntsie mító ámu ənó. 12 Əjə Wankihé lébláa mi əbée, mbúo amó yó, mmággi nwéen. Apíó abasié anfi botsú Yopa anfi é bobuo mi yó Kaesarea, anı féé anilýo Konelio wóyító. 13 Konelio lébláa anı əbée, mowun Bulu-əbəpü əku mu wóyító, əlebláa mu əbée, 'Wa abí abuyó Yopa yeti oyin əkvá botetí mu Simon Petro ba. 14 Əbebláa fu asón ání fúa fú wóyító ahá féé mlátsvn mósú nyá nkpa.'

15 "Nenya tsú ənó ndetój ali, Əjə Wankihé léba amúsú fé alia iléba anisuv eke gyankpapu amu. 16 Inu nekaín anı Wie asun blíhesu. Əbée, 'Yohane lópu ntsu bó ahá asú. Támē mli mó á, Bulu əbəpü Əjə Wankihé bó mli asú.' 17 Mú sv ní Bulu lapú mu atokiehé ámu kíe amú, fé alia əlopukíe anı ahá ámúú anilhóh anı Wie Yesu Kristo gyi amu a, mígyí ma ání nétin Bulu əkpa?"

18 Bréá sumbí ayəpú ámu bonu asón anfi á, besi Petro tóí wa, bəkanfú Bulu bəe, "Múmú Bulu lahá ahá ání bùmegyí Yudafó əkpa əbée, amu é bvdámlı klvntó, abunya nkpa."

Kristo Əpasua Aní Ibv Antioquia

19 Stefano lowu əma a, bədinká ahógyipu amusv. Mú sv bedasáin yó Foinike múa Kipro əsulsv pú Antioquia wúluto. Yudafó nkve bəbláa Bulu asun wankláán ámu. 20 Támē amútó akvá mó botsu Kipro pú Kirene əmáttó ba Antioquia bəbláa Griikifó ámu anı Wie iwi asun wankláán ámu. 21 Anı Wie Bulu lélí amú əma. Mú sv amútó ahá tsətsəotsə bohogyi, dámli klvntó ba anı Wie Yesu wá.

22 Yerusalem əpasua ámu bonu asón anfi. Mú sv bəwa Barnaba sisí Antioquia. 23-24 Barnaba gyí əha wankláán, Əjə Wankihé pú hógyi é itsə mutó. Bréá olowie Antioquia, olowun alia Bulu lagyi amú bvaile a, ansí legyi mu. Móó əlotój kplá amú əbée, bvpóv amú klvñ fée dinka anı Wie Yesusu, abuygi mu mbblasv. Inu sv ahá tsətsəotsə bətsvn mu asón ámosv hə anı Wie gyi. 25 Mú əma a, Barnaba lóyó Tarso wúluto yódunká Saulo. 26 Bréá olowun mu a, əlekpa mu ba Antioquia. Betsiá inu ofi əkvle, tsíá fia əpasua ámu, súná amú ató. Antioquia begyankpá tí akasípó amu bəe "Akristofó" ní.

27 Bulu ənású atəipó akvá botsu Yerusalem ba Antioquia ali bré ámvtó kén.

28 Amútó əkule dá gyí Agabo. Əlokvs líi, bli Əjə Wankihé túmitó tswi əbée, "Akón kpənkəpənti ku bέba Roma əmáttó fée." Iléba móttó bréá Roma Owíe Klaudio tsie obiásó. 29 Akasípó amu bəbwé agywun bəe, amútó okugyifókó obódunká tás obénya, abvpv yekie apíó ahógyipu ání bvbv Yudea əmáttó. 30 Begyi dinká mósú, bəpvhá Barnaba mva Saulo bəpuya əpasua ámu ahande.

12

Petro Obudi

1 Ali bré ámvtó á, Owíe Herode lédinká əpasua ámvtó akvusv, wá amú amvomvya. 2 Əleha betin Yohane mu pio Yakobo ədayító. 3 Herode lówun ání ibu Yudafó ámu ədwé. Mú sv omesi, əleyéktá Petro é. Ali bré ámvtó bvdé Israelfó Bodobodo MátuhéNké gyí. 4 Mú sv bréá əlekítá Petro a, əlepü mu tswi obu, əlele isá akəpú dúasie əbée, bvtśia gyo mu iwi abaná-abaná.

Olóbwé agywun əbée, begyi Nke ámu tá á, mégyi Petro asón dunsu. ⁵ Bówa Petro obu, támé əpasua ámu bəbə mpái kínkíinkín há mu.

Petro Obule

⁶ Onyé asa oyí əbéké Owié Herode əbélé Petro ba dunsu begyi mu asón á, bəwa Petro ikan anyo kéké, əda ədədidi isá akəpó abanyó nsiné. Isá akəpó akyu é bəlú bvdé obu ámu ənó gyo. ⁷ Ətsáwvle pé á, Bulu-əbəpü əku lébeli amú wá obuto inu, inu fée lówanki. Bulu-əbəpü amu lópu ibi da Petro abintó, oletsinki. Əlebláa Petro əbée, “Wa əsa kvsu.” Inu ikan amu lówai lé mu ibi. ⁸ Móó Bulu-əbəpü amu lébláa mu əbée, “Kvsu pu ofé klí osiétó, afotsu fó ntvkvta wa.” Petro lóbwé. Móó əletrá bláa Petro əbée, “Tsu fó ligá wa afvba ayo.” ⁹ Petro lóbuo Bulu-əbəpü amu dálí obu ámvtó. Iməwanki Petro ní akíankpató ntéé atowunhetó Bulu-əbəpü amu dé mu asón bláa. ¹⁰ Mva Bulu-əbəpü amu bətsvn obu-ənó gyankpapu pó nyɔɔsi agyópusu. Beba bətu dátó iklvn ání fópvudálí wie wúluto. Iklvn amu onutó lefinkí há amu bətsvn. Bəpvtvn brənu kvsu bəyó á, Bulu-əbəpü amu lófwí sí Petro.

¹¹ Bréá Petro ansító letití mu a, əleblí əbée, “Séi mó nawun ání lélé Bulu lawá mu əbəpü, alabelé mí Owié Herode ibi pó táo Yudafə bvdé əkpa kító.”

¹² Inia Petro lówun mó ali su á, əlenatí yó Yohane ání butetrá tı mu Marko mu yin Maria wóyí. Alí bré ámvtó á, ahá tsətsətsə bafia inu bvdé mpái bə. ¹³ Petro léda amu iklvnsu, osúmbi tsihé əkvá butetí mu Rode lébeki əhá ání ogyi. ¹⁴ Bréá Rode lébi ání Petro əme ni á, ansí lehié gyi mu. Mó su əletan obu ámu finkí. Mboún oleyinkí srí yébláa amu əbée, “Petro laba əlü obu-ənó.” ¹⁵ Ahá ámu bebláa mu bęe, “Fú nwun layíntá.” Támé əloyó mvsú, ədeblí əbée, “Lélé a.” Mó su bebláa mu bęe, “Mómó fialı Bulu-əbəpvná ətekí Petrosu ní.”

¹⁶ Alí bré ámvtó fée á, Petro trá əde iklvn amusu da. Bréá bəyó yéfinkí mó, bowun Petro a, ənó lobwie amó. ¹⁷ Petro lóbwé ibi súná amu əbée bvkásu, əlebláa amu alia aní Wíe lalé mu obu. Əlebláa amu əbée, “Mlibla Yakobo mva apió ahogyipu atrahé amu asón ánfi.” Móó əlenatí amu wá yó ətine bambá á.

¹⁸ Bréá oyí leke a, isá akəpó ámu fée begyigýáa, fíté aba bęe, “Nkúi Petro me?” ¹⁹ Owié Herode léha bodunká Petro ətinegyiötíné, támé bvmowun mu. Mó su əleti obu adipósó akípu amu, fíté amu asón, əleha bəmə amó.

Mó əma a, əlenatí Yudea əmätá yétsiá Kaesarea wúluto nkensá kv.

Owie Herode Lowu

²⁰ Bré kuto á, əbló lehié kítá Owié Herode Tiro mva Sidonfə su. Mó su awúlu anyo ánfi bəle abí bęe buyókokóli mu, iwiliwii itsia amu nsiné. Tsúfē Owié Herode əmätá butenyá atogiyihé tsú. Ahá ámu begyankpá yéle asóntá súná Owié Herode wóyisú əkípu əkvá butetí mu Blasto, olotsulá gya amu nkpká bəyó Owié Herode wá yókokóli mu.

²¹ Owié Herode lehié amu eke. Eke ámu lófun a, əlehihié iwi dálí betsiá mu obiásó, bláa amu asón. ²² Ahá ámu bəkplón bli bęe, “Megyí nyankpvsu détői, mboún əkpi détői o!” ²³ Invnu Bulu-əbəpü léda Herode, anyambi bəwí mu, olowu. Tsúfē əməpü numnyam há Bulu.

²⁴ Bulu asón əloyó mvsú, kléi yó tsútsúútsú.

²⁵ Barnaba mva Saulo bəyó amu agyóma tá Yerusalem, bəkpa Yohane ání butetrá tı mu Marko buo iwi yínkí yó Antiochia.

¹ Bulu ənósó atáipó pú ató asunápó akv betsiá Antiokia əpasua ámvtó. Amúgyí: Barnaba, Simeon ání bvtetí mu Obibi, Lukio ání otsú Kirene əmáttó, Manaen ání beyáí mva Galilea əmásó ogýipó Herodenyo tsukvle pú Saulo. ² Bréá békli əná, bvdé anı Wíe súm á, Əjje Wankihé lébláa amú əbée, “Mlile Barnaba mva Saulo ha mi, abuyá agyómá ámú neti amú mbéé bvbóyo ámu.”

³ Mú su bréá békli əná ámu bó mpái tá á, bopu ibi dínká amú nwunsu, sí amú əkpa.

Barnaba Mva Saulo Kipro Əsvlís V Y

⁴ Əjje Wankihé lówa Barnaba mva Saulo sumbí. Bøy Seleukia wúluto yótsu ntsusu-yibi fá yó əsvlív kvá ibu ntsu nsiné, bvtetí mó Kiprosu. ⁵ Bréá bowie wúlu kvá ibu inu, bvtetí mó Salamisu á, bøy Yudafə ofiakpa yéda Bulu asón ámu əkan. Yohane ámúv bvtetráa ti mu Marko amu é lóbuo amú yétsa amú agyómá yo.

⁶ Bedali Salami wúluto, benatí alu bowie əsvlív kvá bvtetí mó Pafosu. Inu befia əfápó kpənkpoñti əkvá bvtetí mu Bar-Yesu. Ogyi Yudayin, ətəwá afunu əbée Bulu ənósó ətəipó mugyi. ⁷ Mu nyawie gyí inu əmásó ogýipó Sergio Paulo. Əmásó ogýipó anfi létun ansí. Ələwa əyéti Barnaba mva Saulo ba mu wóyító. Tsúfə odekcléá mónu Bulu asón. ⁸ Támē əfápó Bar-Yesu anfi mu dá ası gyí, Elimä Griiki əblítə anfi méha amú əkpa abubla əmásó ogýipó amu Bulu asón ámu. Ələbo mbödí áni əmásó ogýipó amu manu Yesu iwi asón ámu, fówun əməhə mósó gyí. ⁹ Inu Əjje Wankihé lóbulá Saulo amúv bvdé mu ti Paulo amvtó, olesi olí əde əfápó amu ansító kú. ¹⁰ Múv əlebláa əfápó amu əbée, “Əbənsám mu bi, fotekisi ito wankláán kugyíku. Fapú ahámle pú lalahegyí bwé fú agyómá. Mú su füméesi Bulu ənökwalı amu afunutə wa? ¹¹ Ki, Bulu əbəbtí fú isu. Fú ansíbi bóbwie. Füméetrá wun əyí kehetə owí alu yófn bré kv.”

Invnu Elimä ansító loklun mu. Mú su ələwa tatápu bi, əde əkv dunká əkita mu oyító. ¹² Bréá əmásó ogýipó amu lówun tóá ilaba a, ələhə anı Wíe gyi. Anı Wíe iwi asón ámúv bvdé mu suná ámu leha əná lobwie mu.

Barnaba Mva Paulo Antiokia Ání Ibv Pisidia Əmátó V Y

¹³ Paulo mva mu aba ámu botsu ntsusu-yibi tsú Pafo wúluto yó Perge ání ibu Pamfilia əsvlís. Támē Yohane Marko mó léyinkí amú əma tsú inu yó Yerusalem. ¹⁴ Bəkvsu tsú Perge yó Antiokia ání ibu Pisidia əsvlís. Əkpónv ədaké á, bøy inu Yudafə ofiakpa yétsiá ası. ¹⁵ Bekla atá tsú Mose Mbla pú Bulu ənósó atáipó nwólbtó ta á, ofiakpa amu ahande bəwa abí əyébláa Paulo aná bée, “Apíó, ní mlidé asvankvá mléblí pówá ahá anfi əwvnlin á, əkpa da.” ¹⁶ Múv Paulo lókusó líi, ələbwé amú ibi əbée bvkásu. Múv əlebláa amú əbée,

“Apió Israelfə pú əmá bámbásáfəá mlitenyá Bulu ifú, mlıyaa asu amlinu. ¹⁷ Israel Bulu lélé anı anáin bwé mu ahá. Əleha béklerí bréá bugyi afəó Egyipte əsvlís. Ələpu mu túmi kpənkpoñkpənti kpá amu dalı əmá ámvtó. ¹⁸ Olenya klın kpá amú nfi aduana (40) kéké dimbí ámvsu. ¹⁹ Oleyintá əmá asienó kéké Kanaan əsvlís, oleye amú əsvlív amu pówé siadie há anı anáin. ²⁰ Nfi lafana aduenu (450), əlopwbwé íni feé há amú.

“Mú əma a, əleha asón agyípó békpa amú alu bətv Bulu ənósó ətəipó Samuel. ²¹ Bréá bębláa Bulu bée əyái awié ha amú á, Bulu léyaí Kis mu bi Saulo owié há amú. Saulo otsú Benyamin abusuanta. Olegyi iwíe nfi aduana (40). ²² Bréá Bulu lékplí mu a, əleha beyáí Dawid obiású há amú.

Asón ánfi Bulu léblí tsú mu iwí ní. Ḍbée, ‘Yisai mu bi Dawid gyí ahá ání mí klón dín mvsu, tsúfē ḡbóbwé tógyítá nébláa mu mbéé ḡbwéé.’

²³ “Dawid anfi abí-anátó Bulu labele Yesu tsú há Israelfo ḡbée, ḡbwéé amó ḡlepú fé alia əlehie yáí. ²⁴ Asa Yesu lébá a, Asú Ḣbəpú Yohane légyankpá dá əkan súná Israelfo fée ḡbée, budámlı klvntó, abuha mu ḡbə amó asú. ²⁵ Bréá Yohane ḡbá bəmə mu agyómá ənó á, əlefíté ahá ámu ḡbée, ‘Ma mlidésusúu mliaa ngyi? Megyí mígyí ahá ámóó mlidé əkpa kú amu. Mu mó ḡbéba mí əma. Mməfún ání nówái mu ntukvuta.’

²⁶ “Mí apió, Abraham abi-aná pú əmá bámbásúfóá mlitenyá Bulu ifú, mlıyyaa asú amlinu. Anigyi ahá ání Bulu lópu nkphahóó asón ámu sísi. ²⁷ Yerusalem atsiápú pú amó ahande bùməbí ání Yesu gyí ḡlepú. Bùmonu Bulu ənósú atəípú amu asón ání bəwanlín tswi asi. Butekla mó əkpónú ḡdaké kugyíku. Támé begyi Yesu asón, há mu ipón, mó mu; iléha Bulu ənósú atəípú amu asón ánfi leba móttó. ²⁸ Bumenya Yesu iwí asón kkvá bélí mvsú mó mu, támé bebláa Pilato bëe ahá abumó mu. ²⁹ Mó su bréá ḡbóbwé tóá bəwanlín tsú mu iwí fée tá á, bele mu tsú oyikpalihé amvsu yópulá mu. ³⁰ Támé Bulu lóksúa Yesu tsú afúlito. ³¹ Mó əma a, oletsiá le iwí súná ahá ámóó mu a amónyo benatí tsú Galilea yó Yerusalem amu bré tsətsəatsət. Ahá ánfi gyí ahá ání bude mu iwí adánsie gyí suná Israelfo ní.

³²⁻³³ “Ani mó anidé mlı asún wankláán ámu bláa. Mógyí, Bulu labwé tá ámóó əlehie anı anáin amu há amó abí-aná. Amúgyí anı á. Tsúfē alakúsúa Yesu tsú afúlito há anı, fé alia bəwanlín wá Israelfo ilu nyəəsito bëe, ‘Mí Bí gyí fú.

Nde nabwé fú Sí.’

³⁴ Bulu létrá tóí tsú Yesu kvsú tsú afúlito pú mu əyvlúu amóó imáopló wá ḡbótó əkəkeke ámu iwí ḡbée,

‘Nópu mí oyúla wankhé amóó nehié mbéé, ibwé alıagyíalíá
nópvhá Dawid amu há mlı.’

³⁵ Owie Dawid é létrá lawánlin wá Israelfo Ilu bámbátó ḡbée,
‘Füméeha fú osúmpó wankhé móopló wá füli ḡbótó.’

³⁶ Owie Dawid lósum Bulu mu nkpató, bwé Bulu apé tá á, olowu, bopulá mu mu anáintó, əlopłó. ³⁷ Támé Yesu anfi Bulu lóksúa tsu afúlito ánfi mó mópló. ³⁸⁻³⁹ Mó su apió, mlınu asún ánfi anidé mlı bláa anfi asi. Yesu anfi nkvləsu mlıotsu nya lakpansikié. Mose mbla métalí há amlıgyi asu Bulu ansító. Támé əhagyiha ání alahə Yesu anfi gyí obégyi asu Bulu ansító. ⁴⁰ Mó su mlıki wankláán, ménı asún ámóó Bulu ənósú atəípú beblí tswi amu méeba mlısu. ⁴¹ Asón ámu gyí,
‘Asón ámu iwá mlı

ahá ání mlitəwá Bulu asún nyányáa ifú, amlıwu.

Tsúfē ní nde əku ḡbli gyuma ání ndegyí mlitə kóráá á,
mlımoohogyi.’”

⁴² Bréá Paulo muva Barnaba bvdədalı Yudafəofiakpa inu á, ahá ámu bəkvlı amó bëe bvbá ḡkpónú ḡdaké ámóó ibá ámu, abvtra bətői tsu asón ámu iwí suna amó. ⁴³ Bréá ahá ámu bədalı Yudafəofiakpa inu á, Yudafə tsətsəatsə pú əmá bámbátó abí ání bawié Yudafə osúmtó bekplá buo Paulo muva Barnaba. Mó su sumbí ayəpú ánfi bətői kplá amó bëe, bvpvúu ansí dinka Bulu awitəlesu.

⁴⁴ ḡkpónú ḡdaké amóó bebláa amó bëe bvbá amu lófun a, ilesi kplobí tekí ahá bëta wülu amuto. Amó fée bëba Bulu asún onukpá Yudafəofiakpa inu.

⁴⁵ Bréá Yudafə bowun ḡdəm amu a, Paulo aná iwí lówa amó olu. Inı su begyi Paulo asún blıhé amu nwéen, sıá mu. ⁴⁶ Támé Paulo muva Barnaba

bówa klvn bláa ahá ámu bëe, "Teki mli lehián ání abégyankpá bláa Bulu asón ánfí. Támē ínúá mlilékiná mó nu, mlidé mli iwl kú mliaa, mlíméhián nkpa ání itamatá ámu sv á, anilayínkí ayó əmá bámbásfó wá. ⁴⁷ Tsúfē alí Bulu lówa aní ní. Əbée,

"Napó fó bwé əkandíe há əmá bámbásfó.

Oyítá ahá féeé bótson fusu nyá nkpa ání itamatá."

⁴⁸ Bréá əmá bámbásfó ámu bonu asón ánfí á, ansí legyi amú, békafv aní Wíe asón ámu. Inu ahá ání Bulu lalé əbée, bonyáa nkpa ání itamatá böhö asón ámu sv gyi.

⁴⁹ Aní Wíe asón ámu ılekleí wíe əmá ámutó ətínegyítiné. ⁵⁰ Támē Yudafó ámu pó atsiá bwbu Yudafó osúmtó, obú bu amúsó pó wúlu ahande bökvs líí Paulo mva Barnabasv, gya amó lé əmá ámutó. ⁵¹ Sumbí ayopú ámu békpkapkáa amú ayabitó-isi wólí amú nwunsv, benatí yó Ikonion wúluto. ⁵² Támē Əhe Wankihé pó ansigýi ləbvlá Antiokia akasipú amuto.

14

Paulo Mva Barnaba Bulu Asón Blí Ikonion Wúluto

¹ Ikonion wúluto é á, ali kén Paulo mva Barnaba bçyó Yudafó ofiakpa ni. Beblí Bulu asón inu wankláán. Mú sv Yudafó pó Griikifó tsatsaotsa böhö Yesu gyi. ² Támē Yudafó ámuú bvmohogyi amu bötái wá əmátató ámu asuto, há amú bökvs líí ahogyipu amusv. ³ Ifú mekitá Paulo mva Barnaba. Betsiá inu wá əpá bli aní Wíe Yesu asón ámu wankláán. Yesu é lélí amú əma, sv bəbwə ofúla pó osúna pósúná ání mu awitóle asón ámóó budeblí ámu igyi ənəkwali. ⁴ Mú sv wúlu amuto ləbói anyo. Aku bobuo Yudafó ámu, aku é bobuo sumbí ayopú ámu.

⁵ Mú əma a, Yudafó, əmátató pó amú ahande bəbwə agywun bëe, bówa sumbí ayopú ámu iwiəsint, dá amú abwi mó. ⁶ Sumbí ayopú ámu bonu asón ánfí. Mú sv besrí yó Likaonia awúlu yilé Listra mva Derbe pó awúluá ibu mantáa inusv. ⁷ Beda asun wankláán ámu əkan inu é.

Paulo Mva Barnaba Gyumagyihé Listra Mva Derbe

⁸ Oyin əku létsiá Listra wúluto, bökviú mu ibo. Əmeküküs líí mu ayabisv ki. ⁹ Ibo anfí tsie əde Paulo asun blíhé nu. Paulo lési lú kí mu alu, olowun ání alahogyiá Bulu əbetalí tsá mu. ¹⁰ Mú sv əlkplón kvklókúú blí əbée, "Kusv lu fó ayabi anyəsv." Inu oyin ámu lókvus ətsawvle pé, wá natí bi. ¹¹ Bréá ədəm amu bowun tóá Paulo labwé á, bökplón blí Likaonia əblító bëe, "Ikpi ámu badamlí anyánkpósa kplí ba aní wá." ¹² Mú sv bəpu amú əkpi kpənkpoñti dá tí Barnaba bëe, "Seus." Bəpu mu ətsiámí dá tí Paulo bëe, "Hermes," tsúfē Paulo líí amú ənó, ədetəjí ní. ¹³ Əkpi Seus ətswékpá bu wúlu ənó. Seus igyi əhapó lóyópu nnantswie pó oyí ntswítswú ba wúlu ənó inu. Tsúfē mva ədəm amu budekleá bótswé sumbí ayopú ámu.

¹⁴ Bréá Barnaba mva Paulo bonu tóá bəbá bəbwə á, békítá amú atadie báli. Ilosuná ání bvmotsulá dínká itó ámuú bəbá bəbwə ámušv. Besrí wíe ədəm amuto blí bëe, ¹⁵ "Ntogyi mlidé inu bwé? Aní é anyánkpósa anigýi fë mli. Bulu asun wankláán abá bebláa mli, amlisi atəkpan ánfí əmagyáa bobuo aní Wíe Bulu Əkiankpav. Məlbwé əsú múa asi, əpó pó móntó ató fée. ¹⁶ Bimbí ámu a, olesi əkpa há əmagyiomá ání bwé wé tóá budeklé. ¹⁷ Támē mó ó á, Bulu móküsí ató wankláán tsatsaotsa bwé, pósúná ání mwbu inu. Mətəhá nyankpv totswie, mli ndətə ató təwá alé. Mətəhá mli atogyihé, ətəhá ansí tegyi mli." ¹⁸ Paulo aná asun blíhé anfí féeé əma a, ləwa ənlın asa əbetálí ká ədəm amu tin bëe, bwmátin mbwí wúli amú ayabiasi tswe amú.

¹⁹ Mó əma a, Yudafə akv botsu Antiokia ání ibu Pisidia əmátó pó Ikonion wúluto ba bəblí asún pótse ədəm amv agywüñ, bəkvsú líi Paulosó. Bəda Paulo abwi, bítia mu dálí wúlu amvto. Buķi bəe alawú, su besi mu tswi. ²⁰ Támē bréá akasípó amv bəba bobomlí Paulo a, əlkvsó yínkí yó wúlu amvto. Mó oyı kehe a, mva Barnaba benatí yó Derbe wúluto.

Antiokia Ání Ibu Siria Əmátó Yinkí Bá

²¹ Paulo mva Barnaba bəda asún wankláán ámu əkan Derbe. Ahá tsətsəətsə bədamlí klvnto mlí Yesu akasípó. Móy bəlayinkí yó Listra, tsən yó Ikonion alu bəbedalı Antiokia ání ibu Pisidia əmátó. ²² Inu Paulo mva Barnaba bəwa akasípó amv atetə-ənlın bəe, bukita hógyi amvto. Bəbláa amv bəe, “Ilehián ání abótsən ipian tsətsəətsətə asa abówie Bulu iwiegí ámvtə.” ²³ Bətú əpasua kugyíku á, bəteklí ənó bó mpái, yáí ahandə há amv, pó amv wá anı Wíe amvó amv ansí dín mvsu ámu ibito.

²⁴ Beki Pisidia əmátó əpasua ámuvsu tá á, bəba Pamfilia əmátó. ²⁵ Bəda Bulu asún wankláán ámu əkan Perge wúluto. Bəkvsó tsú inu yó Atalia wúluto. ²⁶ Paulo mva Barnaba bəlatsiá ntsusuv-yibitə tsú inu bowie Antiokia. Inu gyí ətínéá ahógyipu amv begyankpá klí ənó bó mpái, ání Bulu əwáa awitələ ha amó, méni býo agyómá ánfı bamó mó ənó ánfı ní.

²⁷ Bréá bowie Antiokia a, bəti əpasua ámu fée fia. Bəbláa amv alá Bulu lapó amv gyi gyoma, pú alá Bulu láhah áhá ání bumegyí Yudafə é bahö mu gyi. ²⁸ Betsiá akasípó amv wá nke tsətsəətsə.

15

Sumbí Ayəpó Pó Əpasua Amv Ifta Yerusalem

¹ Bréá Paulo mva Barnaba bəbu Antiokia a, ayin akv botsu Yudea əmátó ba inu. Bosuná ahógyipu ámuó bəmegyí Yudafə ámu ató bəe, ní bəmekötín keté Mose mbla ənó á, Bulu mójhə amv nkpa. ² Paulo mva Barnaba bəkvsó líi asún ánfisv. Mó su amúa ató asunápó amv begyi mó nwéen kíñkíñkin. Inu su bəblí bəe, bəwa Paulo mva Barnaba pú Antiokia ahógyipu amv akv Yerusalem, abuyowun Yesu sumbí ayəpó pú inu əpasua ahandə amv tsú asún ánfı iwl.

³ Əpasua ámu besi ahá ámu əkpa benatí. Bréá bəyó á, bəna Foenike pú Samaria əmátó. Bəbláa inufə ámu bəe, ahá ání bəmegyí Yudafə é badamlí klvnto ba Bulu wá. Asún ánfı lehié wá ahógyipu amv fée ansigyi. ⁴ Bréá bowie Yerusalem a, əpasua ámu, amv ahandə pú sumbí ayəpó ámu bəhə amv atíu. Paulo aná bəbláa amv tóá Bulu labywé tsən amvən fée. ⁵ Támē ahógyipu amv akvá botsú Farisifətə bəkvsú líi blí bəe, “Ilehián ání əmá bámbásófó ámu bétin keté, gyi Mose mbla ésó.”

⁶ Sumbí ayəpó ámu pú əpasua ahandə amv befia yó asún ánfito. ⁷ Bəbiti asún ánfı wá əpá. Mó əma a, Petro lókvusú líi, bláa amv əbée, “Mí apió, mlıyin ání tsú bré kuto á, Bulu léle mí tsú mlıltə əbée, mbláa ahá ání bəmegyí Yudafə mu asún wankláán ámu, méni amv é bónu, hə mósó gyi. ⁸ Bulu yín nyankpusa klvnto. Əlepü Ənej Wankihé amv há amv, fə alia əlopvhá anı pósúná ání alahə amv. ⁹ Olosuná ání bəmegyí ətsan há anı, tsúfə əleha amv klvnto letin bréá amv é bohogyi. ¹⁰ Ntogyi su mlidé Bulu sóo ki? Ntogyi su mlidépü Mose mbla ánfı ania anı anáin anımetál gyi mósó ánfı han akasípó anfi? ¹¹ Ekekéeké! Anılahogyi ání Bulu əbótsən anı Wíe Yesu awitəlesv hə anı nkpa fē amó.”

¹² Bréá Petro lótai tá á, afiapu amv fée bəbwə díin. Múv Paulo mva Barnaba bəbláa amv alá Bulu lótən amvən bwé ofúla pú osúna tsətsəətsə

ahá ámúv būmegyi Yudafó ámvtó. ¹³ Bréá Paulo mva Barnaba bətái tá á, Yakobo lóyo mósvó abée, "Apíó, mliyaa asu amlinu. ¹⁴ Simon Petro labláa aní obée, Bulu légyankpá lé súná ání otekle ahá ámúv būmegyi Yudafó ámu asón. Mó su ələs amótó akv bwé mu ahá. ¹⁵ Asón ánfí pó Bulu ənósó atoipó amu asón blíhé labwé kvlé. Tsúfē bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bée,

¹⁶ 'Bulu abée. Iní əma a, nélatsú Dawid iwíegyí amúv uladida ámu kósv.

Nélayí mó abuntii fée,

há mó bélí wankláán,

¹⁷ méní aha tráhē amu pó amúv būmegyi Yudafó,

mí dá dñi amósó fée bódunká míá ngyi amú Wíe, wun m.

¹⁸ Alí mí, mli Wíe Buluá

nele iní súná tsú bímbí ndeblí ní.'

¹⁹ "Iní su tóá mí Yakobo ndeblí gyí, mlímáha apu asvansu kíkli ahá ánfí būmegyi Yudafó, badámlí klvntó ba Bulu wá ánfí. ²⁰ Mboún mlha awanln əwvló bláa amú aniaa, būmagyi atogyihéá bapóhá ikpi, tsúfē mó iwi metin. Bumáwa atsí múa ayin asón. Bumágyi əbwliá bəpusáa mu mó pó obugya. ²¹ Tsúfē bímbí ɔpá á, bvtedá Mose mbla amú əkan wúlugiyiwúluto, bvtetkla mó Yudafó oflakpa kugyíku əkpónó ədaké é."

Əwvló Pvsiší Ahógyipá Būmegyi Yudafó

²² Mó su sumbí ayopó ámu, əpasua ahande amu pó əpasua ámu bəbwé agywun bée, bélé ayin akv tsú amótó abubuo Paulo mva Barnaba yo Antiochia. Bélé Yuda ání bvtetí mu Barsaba mva Silas. Amú fée bvgyi akpapó há ahógyipó amu. ²³ Əwvló ání bəpvhá amú bəpvyáto asón gyí:

"Ahógyipá mlímégyi Yudafó, mlibu Antiochia, Siria pú Kilikia əmátó. Mli apió sumbí ayopó pú əpasua ahande dé əwvló ánfí wanlín sisí mli.

"Anidé mli itsiá ha.

²⁴ "Anulónu ání aní apió akv botsu anító ba mli wá inu, bəpv asvanku kíkli mli, poyintá mli agywun. Anımákúwá amú. ²⁵ Iní su anılaufia, tsúlá ání abéle aha akv abukpa aní apió adwepú Barnaba mva Paulo ba mli wá. ²⁶ Ahá ánfí lásí amú nkpa há aní Wíe Yesu Kristo agyómá ámu su ní. ²⁷ Mó su anidé Yuda mva Silas wa aniaa, bvgpó ənó bəbláa mli asón ámúv anılawánlin wá əwvló ámvtó ámu kén. ²⁸ Əhe Wankihé lalé súná aní, aní é anılahó mó ání ıma aleá abópu ató dwindwín kvló súrá mli, dñi mbla ánfí mó iwi dehián anfi. ²⁹ Mbla amú gyí, 'Mlímágyi atogyihéá bapóhá ikpi. Mlímágyi əbwliá bəpusáa mu mó pó obugya. Mlímáwa atsí múa ayin asón.'

"Ní mlidé mbla ánfisu gyi a, ibówa alé há mli. Anulafun nfi."

³⁰ Bəwanlín əwvló ánfí há amú tá á, besi amúv sumbí ayopó ámu əkpa bəpvyá Antiochia. Boyowie inu tí ahógyipó amu fée fia, pó əwvló ámu wá amú ibitó. ³¹ Bekla əwvló ámu a, an sí lehíe gyí amú, tsúfē móvó asón leha klvn lédi amú así. ³² Yuda mva Silas, bvgyi Bulu ənósó atoipó amu bətái kplá amú wankláán pówá amú əwvnln, wá amú ateto-ənlín. ³³⁻³⁴ Betsiá amú wá nké kpaloibí, əpasua amú lézi amú əkpa iwilwiito, beyinkí yó ahá ámúv bəwa amú sumbí ámu wá.*

³⁵ Paulo mva Barnaba é betsíá Antiochia inu yófon bré kv. Amúv inu ahógyipó amu akv betsíá súná ató, tsíá dá aní Wíe asón wankláán amú əkan.

Paulo Mva Barnaba Abasvmaín

* **15:33-34** 15:34 Mótó yée 34 bø nwvló dada amu akvto: Támé Silas mó lóbwé agywun ání obésin Antiochia inu.

³⁶ Bré ku ɔma a, Paulo lébláa Barnaba əbée, "Ha ayinki yó awúluá aníladá ani Wíe asun wankláán ámu əkan féešv, ayekei alia bùtsie." ³⁷ Barnaba lékléá békpa Yohane ání bùtetí mu Marko buo iwi. ³⁸ Táme Paulo léblí əbée, ima aleá Marko obóbua amú, tsúfē əmetrá buo amú abuyó Bulu agyómá ámu. Oleyinkí amú ɔma tsú Pamfilia wúluto ɔpá. ³⁹ Paulo múa Barnaba bęprú asón ánfí kíñkíñkín, ıleha bęmaín abasu. Barnaba lékpa Marko buo iwi, botsu ntsusv-yibi yó Kipro əmátó. ⁴⁰ Paulo é lékpa Silas buo iwi, Antioquia ahógyipu amú bępu amú wá Bulu ibító, bępu əkpa. ⁴¹ Paulo lóyotsv Siria múa Kilikia əmátó; əlowa ɔpasua ámuú ibubu inu amú əwvnlíń.

16

Timoteo Léyétsiá Paulo Mva Silasto

¹ Paulo múa Silas bęnatí yó Derbe pó Listra. Ohógyipu əkvá bùtetí mu Timoteo bu Listra wúluto inu. Mu yín gyí Yudayin ání əleha Yesu gyi, táme mu si gyí Griikiyin. ² Apíó ání boubu Listra pó Ikonion beti Timoteo ıdayilé. ³ Paulo lékléá əbékpa Timoteo nátí. Mú su əleha betin Timoteo keté, tsúfē Yudafá ámuú bubu inu ámu fée bøyin ání Griikiyin Timoteo mo si gyí. ⁴ Bréá bøyó á, bowié wúlugyiwúlusu butosúná inu ahógyipu mbla oduá Yesu sumbí ayopú ámu pó ɔpasua ahande amúú bubu Yerusalem amu bawá bęe bøyigii mósv. ⁵ Ini su ɔpasua ámu benya əwvnlin hógyito, kléi ekegegyíek.

Paulo Makedonia Əmátó Yó

⁶ Paulo múa mu aba ámu bętsv Frigia pó Galatia əmású. Tsúfē Əhe Wankihé méha amú əkpa əbée, bvdáa Bulu asón ámu əkan Asia əmátó. ⁷ Bréá bowie Misia əsvlóv əka á, bəbwé agywun bęe bęyinkí tsv yó Bitinia əmátó, táme Yesu Əjé méha amú əkpa. ⁸ Mú su bętsv Misia əsvlósu kplí yó Troa wúluto. ⁹ Mó onyé á, Paulo lówun ató. Olowun ání Makedoniayin əku lú mu anstító, əde mu kokóli əbée, "Fa ɔpu amu ba Makedonia, afvbegyi anı bvale." ¹⁰ Paulo lénya wun ató ámu ali, ılwankí mu ání Bulu dé anı wa əbée, ayó yeda asun wankláán ámu əkan inu. Mú su anılópu əkpa yó Makedonia.

Lidia Klvtədamli Filipi Wúluto

¹¹ Anılówie ntsusv-yibito tsú Troa, fá ɔpu yó Samotrake əsvlósu. Mó ɔyi kehe a, anılélatsiá yó Neapoli wúluto. ¹² Anılópu ayabito tsú Neapoli yó Filipi wúluto. Filipi gyí Makedonia wúlu yilé ní. Romafá bóu wúlu anfitó. Anılétsiá inu nké kplobí. ¹³ Əkpónó ədaké á, anılédali wúluto yó ɔpu ənó ətinekvá aníkí aniaa, abówun ətineá Yudafá bùtefia bə mpái. Anılétsiá inu bláa atsi əkvá bebefia inu Bulu asón. ¹⁴ Atsiá bonu asón ámvə əkvüle gyí Lidia. Tiatirayin ogyi, ətəfə tatiá mó ntsu lepe, ibu bíá. Bulu osúmpó ogyi. Anı Wíe léha mu olonu Paulo asun blíhé amvtó. ¹⁵ Mú su bréá anılóbo múa mu wóyító ahá asú á, olobwií ipa há anı, blí əbée, "Ní mlılahogyi ání nahó Yesu gyi a, mlıbetsiá mí wóyító." Ətsi ánfí bu anisu alı anılóbuo mu yó mu wóyító.

Paulo Mva Silas Obudi Filipi

¹⁶ Eke əkv ayó Yudafá mpái əbəkpá inu á, anılótu ətsibi əkvá ogyi əkpabi inu. Atála ənjé bu mvsu, ətelá ató, blí asón ání béléba. Ətəbwé kóba tsətsəotsa há mu awié tsú móvtó. ¹⁷ Ətsibi anfi lékpłá buo ania Paulonyo. Əna ədəkplún blí əbée, "Ahá ánfí gyí Əsüsüsú Bulu ámu asúmpó ni. Amúdé mlı nkphahóó

əkpa suná ní.”¹⁸ Oləbwə mó nkə tsətsəətsəo. Inı lehan Paulo. Mó su əledamlı bláa otsibi amú əbée, “Atóla ənjé, ndə mbla wa há fú Yesu Kristo dátó, dalı mutə!” Inonu ənjé ámu lédalı mutə.

¹⁹ Əkpábi amu awié bowun áni amú kóba əkpa latin. Mó su békítá Paulo mua Silas, bítiá amú ya wúlu ahandə ansítá. ²⁰ Bəpv amú ya Romafə asún agyípú bée, “Yudafə ahá ánfi bugyi, bvdə asón klée wa anı wúlu anfito. ²¹ Bvde amándié laláhe áni anı mbla meha mó iwi əkpa suná. Romafə anı mó anıgyí. Anımémentalí hə amú amándié ámu gyi mósvó.” ²² Inu ədəm amu botu bun Paulo mua Silasvu.

Asón agyípú amu bəha bée bvwóí amú atadie, abvnwen amú mpli. ²³ Bepití Paulo mua Silas ató wankláán tá á, bəha bəpv amú tswi obu. Bebláa obu adıpósó əkípu bée, ogyo amú wankláán. ²⁴ Asón ámu bəbláa obu adıpósó əkípu amu su əlpv amú yétswi obutótó, wá amú ayabi kplakitsi.

Obu Adıpósú Əkípu Yesu Hógyi

²⁵ Mó əyí-nsiné á, Paulo mua Silas bvdə mpái bə, bvdə ilu wa kánfú Bulu. Obu adıpú atráhe amú é bvdə bvdenu. ²⁶ Ətsáwule pé á, əsvlúv lékpinkí əwvnlnsó, ilekpinkí obu ámu ntswiası. Mó aklvn fée lefinkí. Obu adıpú ámu ikan pú amú kplakitsi amu fée lwawí. ²⁷ Obu adıpósú əkípu amu létsinkí, wun áni aklvn amu fée lafinkí. Inu əlele ədayí iya anyo əbée amuwó iwi, tsúfə əki əbée obu adıpú ámu fée badálı srí. ²⁸ Támə Paulo lókplvn kóklükvó bláa mu əbée, “Mábwe iwi tətə. Anı fée anıbu inu.”

²⁹ Obu adıpósú əkípu amu léha botsu əkandíe ba mu, ələwa əsa wíe obu ámoto. Ifú de mu, su ədekpinkí kpakpkapka. Əleyéda akpawunu Paulo mua Silas ayabito. ³⁰ Inu əlekpa amú dálı yéfíté amú əbée, “Mí awié, ntə mbwée asa Bulu əho mi nkpa?”

³¹ Múú Paulo mua Silas bebláa mu bée, “Hə Yesu gyi, ménı Bulu əbóhə fúa fú wóyítá ahá fée nkpa.” ³² Múú bebláa mua mu wóyítá ahá fée anı Wíe Yesu asón wankláán ámu. ³³ Onyé-onyé ámu a, oyin ámu léyiá amú iwi nlə ámuó benya bré ámuó bəpití amú ató ámu. Əleha amú bəbə mua mu wóyítá ahá ámu asú inonu. ³⁴ Obu adıpósú əkípu anfi lópv amú ya mu wóyítá, əleyéha beniná ató há amú begyi. Inia mua mu wóyítá ahá fée bahə Bulu gyi su á, anı lehié gyi amú.

³⁵ Mó əyı kehé a, asón agyípú amu bəwa ahá akitápú akv bée bvyébláa obu adıpósú əkípu amu bée, osíi ahá ámu abvnati.

³⁶ Mó su oyin ámu lébláa Paulo əbée, “Asón agyípú amu bapv əme sísi mí bée, nsíi fúa Silas amlinatı. Mó su mlinatı iwilwiito.”

³⁷ Támə Paulo lébláa ahá akitápú amu akv əbée, “Bvmegyi anı asón, támə banwén anı ató əbunto. Romafə anıgyí, támə bawá anı obu. Ntogyi su budekléa bési anı ŋáintə? Ekekeke! Asón agyípú amu onutó bvbá bele anı.”

³⁸ Ahá akitápú amu beyinkí yó yébláa asón agyípú amu. Bréá bonu áni Romafə Paulo mua Silas bugyi á, ifú lehié kítá amú. ³⁹ Mó su boyóbwii ipa há Paulo aná, bəkpa amú dalı yókokóli amú bée bvdáli wúlu amuto. ⁴⁰ Inu Paulo mua Silas benatí yó Lidia wóyítá. Befia apío ahógyipu amu inu, toí kplá amú, wá amú əwvnln asa benatí.

17

Paulo Tesalonika Yó

¹ Bréá Paulo mua Silas benatí tsú inu bøyá á, buna Amfipoli pú Apolonia awúlusv bəba Tesalonika. Yudafə ofiakpa ku bu inu. ² Fé alia Paulo təbwé

brégyíbré á, əloyo ofiakpa inu əkpónú ədaké, mva amónyo bɔyɔ Bulu asún wanlínhé amvto. Əlobwé mó ali tse sa sőón. ³ Əlele Bulu asón ámvtó síná amú, dínká ibwi mósú əbée, “Ilehián ání Kristo, (əhá ámúv Bulu ladá mu ofúli amv), obówun iwiésin wú, lákúsú tsú afúlito.” Əloyo mu asún ámvsu əbée, “Yesu anfí nde mu iwi asón bli ánfi gyí Kristo amv nu.” ⁴ Paulo asún ánfi ləwankí Yudafó ámvtó akv. Mó su bobuo mva Silas. Ali kén Griikifó Bulu asúmpó pú atsiá obú bu amúsú tsətsəotsa é bobuo amú ni.

⁵ Inı léha Paulo mva Silas iwi lówa Yudafó ámuv olu. Mó su bekpa aha larálhé akv buo iwi tsú brənvsu, bɔpu ahá tsətsəotsa yéhan agywün wúlu amvto. Betsií yó oyin əkvá bvtetí mu Yason wóytó, bvdé Paulo mva Silas dunká abubitía amú ba ədəm amv ansító. ⁶ Támē bvmowun Paulo mva Silas. Mó su bəbitia Yason mva ahogyipó amv akv ya wúlu ahande ansító, bvdé okitikítí bée, “Ahá ánfi ná bvdé agywün hāan oyító fée ní. Bawié nfi, ⁷ Yason lahá amú yái mu wóytó. Amú fée bvdékvsó líi Roma Owie Dəhen mblasu. Tsúfé bvdé ahá bláa bée, owie bambá əkv bu inu, mu dá gyí Yesu.” ⁸ Bréá wúlu ahande pú ədəm amv bonu asón ánfi á, ilehié han amú. ⁹ Támē bəbitií Yason mva mu aba ámuv isv, beka ikv, ká ntam bée bvméetrá han agywün, besi amú benatí.

Paulo Mva Silas Beroia Yɔ

¹⁰ Besi owí ləta, ahogyipó amv bəha Paulo mva Silas benatí yó Beroia wúluto. Benya wíe inu ali, bɔyɔ Yudafó ofiakpa. ¹¹ Yudafóá bvbv wúlu anfitó botsulá hó asún ámuv dvn amvá bvbv Tesalonika. Bɔpu ansigyi hó Bulu asón ámuv, tsíá yó Bulu asún wanlínhé amvto ekekegyíeké ki bée, ənəkwali Paulo dé amú bláa. ¹² Yudafó tsətsəotsa pú Griikifó atsi múa ayin ánfi obú bu amúsú é bəhá asún ámvsu gyi. ¹³ Yudafó ámúv bvbv Tesalonika amv bonu ání Paulo layó əde Bulu asón ámuv əkan da Beroia. Inı su begya əkpa yó inu bvdé inufá ámuv agywün yintá. ¹⁴ Əsasv, ahogyipó amv bəle Paulo lé wúlu amvto ya əpv ənó, támē Silas mva Timoteo mu besi bvbv inu. ¹⁵ Ahá ámúv beyési Paulo əkpa ámuv bekpa mu alı yówie Atene wúluto. Bréá budeyinkí á, Paulo lópv eme sísí Silas mva Timoteo əbée, bvwáa əsa bətö mu.

Paulo Atene Yɔ

¹⁶ Bréá Paulo lézi otsie ogyo Silas mva Timoteo Atene wúluto á, inu tsiá lehié han mu. Tsúfé olowun ání ikpi sőón bu wúlu amvto. ¹⁷ Mó su ní əyó Yudafó ofiakpa inu á, mva Yudafó pú Griikifó ámúv bvdé Bulu süm ámuv bvtetsiá lé asvntó há aba. Ali kén mva dınsu atsiápó é betsia tóí tsú mó iwi ní. ¹⁸ Mva atiansıpv akvá botsu Epikuro pú Stoak əpasuato* ba inu é betsia bítí asón ánfi. Amútó akv bəfité bée, “Ntə əkan ənətə əkapó ánfi déda?”

Aha akv bəle mó ənó bée, “Idebwe fé ikpi akv iwi ədetií tsú.” Tsúfé Paulo dé Yesu mva afúlikvsó iwi asón əkan da. ¹⁹ Móó bekítá Paulo, kpá mu ya Areopago, igyi amú wúlu ahande ofiakpa. Ahande amv bəbláa Paulo bée, “Anidéklé aniaa, futói tsu fó atosunahé pɔpwé amv iwi suna anı. ²⁰ Anumókvnú asón ánfi ki. Mó su anidéklé aniaa, fulée mvtó suna anı.” ²¹ Tsúfé Atenefo pú afəáa bvbv inu fée bvtamabwé tóto dvn asón ání laba nu pú mó blí.

²² Inu Paulo lókvusó líi afiápı amv ansító əbée, “Atenefo, nawun ání mlitəhíe tswe ikpi. ²³ Tsúfé inuá ndeki wúlu anfitó fée á, nawun ntobi oduá mlitətswe. Nawun afədile-asubvi kvá bəwanlín dínká mósú bée, ‘BULUA

* **17:18** Epikuro əpasuatofo bvgyi aha akvá bvtelí bée, ilehián ání ansí bégyi anı. Fowú á, ilatá. Stoak əpasuatofo é bée, mehián ání ansí bégyi anı duvidubí, awirehó é makutá anı duví.

ANIMÉYÍN MU.²³ Mó su Bulu ámúvú mlidésüm, mluméyín mu dá ámu iwi økan ndeda súná mli á. ²⁴ Bulu lóbwe oyí pó móntó ató féé. Mvgyi øsov múa ası Owíe. Ótamatsiá øtswékpa ání anyánkpósa ibi léyi móntó. ²⁵ Ótamadúnká tóto tsú øhaa wá, ménü ibwe fé tóko tehian mu. Tsúfél mutéhá ahá féé nkpa, ønjé pó tógyító itehian amú. ²⁶ Mvléha su ahá féé belin tsu øbakóle pétó, øleha beklei wá oyító féé. Mvléha ømá kugyíku øtínéá butsie pó bréá bétia yófon. ²⁷ Olébwé mó ali, ménü nyankpusa obódunká mu wun mu. Táme teki øma ifó anito økvku wá. ²⁸ Tsúfél øku léblí øbée, ‘Bulu su anitsie nkpa. Mu sú anitekán iwi, anigyi alia anigyi.’ Fé alia mli ilu awapú akv beblí bée, ‘Bulu ahá ani é anigyi.’

²⁹ “Iniá Bulu ahá anigyi su á, animákí aniaa, Bulu gyí fé tankuá nyankpusa lapó sika peps, sika futútú ntéé ibwi pwé mó alia odekklé. ³⁰ Bímbí ámu a, ahá bvmehi alia Bulu gyí. Bulu lóbun ansíbi mósú, táme séi mó á, alabláa anyánkpósa féé øbée, bvdámlı klonto. ³¹ Bulu lalé eke yáí ání øbótsun øhá ámúvú alalé yáí ámu su gyi oyító øhagyíha asón ønökwalisú. Odekklé øbée ahá bvbí ání ønökwalu igyi. Mó su ølkusá øhá ámu tsú afúlito ní.”

³² Iniá Paulo lótótsu afúlukusú iwi su á, akv bvməsí mu. Táme amótó akv beblí bée, “Anidéklé aniaa, futráa ba afubebláa ani asón ánfí ku é.” ³³ Ini Paulo lókusú dálı ofiakpa inu. ³⁴ Táme ahá kpalobí ku böhö Paulo asón ámu su gyi, bobuo mu. Amótó økvle dá gyí Dionisio, oletsia wúlu ahande amotó. Mva øtsi økvá bvtetí mu Damari pó aha akv é.

18

Paulo Korinto Yø

¹ Ini øma a, Paulo lókusú tsú Atene yó Korinto wúluto. ² Oléyótú Yudayin økvá bvtetí mu Akwila, békwiú mu Italia ømanti kvá bvtetí mó Pontoto. Akwila mva mu ka Priskila bëba Korinto inu mokowá øpá. Tsúfél ali bré ámu a, Roma Owíe Klaudio lagya Yudafó féé lé Roma wúluto. Paulo lýo amú wá. ³ Tati-obubí abwepó amú é bugyi. Mó su Paulo létsia amú wá, mva monyø betsiá bwé tati-obubí amú fé. ⁴ Økpónú ødaké kugyíku á, Paulo tøy Yudafó ofiakpa yéle Bulu asón ámu wankláan súná Yudafó pó Griikifó amú, ménü böhö Yesu gyi.

⁵ Bréá Silas mva Timoteo botsu Makedonia bætu Paulo a, olesi agyómá ámu yo, pó Bulu asón ámu økanda kóún bwé mu gyumagyihé. Oletsia gyi adánsie súná Yudafó ámu øbée, Yesu gyí Kristo, (øhá ámúvú Bulu ladá mu ofúli amú) nu. ⁶ Táme bvmehi mu asón ámu. Bækusú líi mvsu, siá mu. Mó su Paulo lófwí ibi lé amú asontó, bláa amú øbée, “Tsú nde póya a, nalé ibi mli asontó. Ní lowu mlidéklé a, ibá mlsu. Néyéblaahá ání bvmegyí Yudafó mboún Bulu asón.” ⁷ Ini su Paulo lédali Yudafó ofiakpa inu yétsia oyin økvá bvtetí mu Tito Yustus wóyító. Megyí Yudayin oyin ámu gyí, táme ogyi Bulu osúmpó. Mu wóyí ibu mantáa Yudafó ofiakpa inu. ⁸ Táme Krispu ání ogyi Yudafó ofiakpa inu øhande mva mu wóyítató féé mó böhö ani Wíe Yesu gyi. Korintofó ámu tsotsotsó é bohogyi, bóbó amú asú.

⁹ Eke øku onyé á, Paulo lówun ató. Mvtó á, ani Wíe léblaahá mu øbée, “Mánya ifú. Yo mósú afuda asón ámu økan wole. Mákpa ønó bun. ¹⁰ Tsúfél mía funyø ná. Øhaa méetalí bwé fú totó. Mí ahá bvtso wúlu anfitó.” ¹¹ Mó su Paulo létsia Korinto inu súná ahá ámu Bulu asón ofi økvle múa ifun.

¹² Bréá Galio létsia Roma owíe otsiakpá, øde Griikifó øsaasi ømanti kvá bvtetí mu Akaiasú kú a, Yudafó ámu bëbwé ønø-økvle, kítá Paulo, pó mu ya

mu ansítá. ¹³ Beεe, “Oyin ánfí dé ahá asukpan suná əbée bvsúm Bulu tsvn əkpa ání llokvsó líi aní mblasvsv.”

¹⁴ Paulo lénya bwíi ənó əbée amutó alí Galio lébláa Yudafá ámu əbée, “Ní tsitsa ntée lakpan ku oyin ánfí labwé á, tekí ibu aleá néyaa asv nú mli asón. ¹⁵ Támé íniá adá pó mli onutó mbla iwi asón iwi nwéen mlidégyí sv á, mliyo amliyéblí mó. Mméegyi asón ánfí odu.” ¹⁶ Móó əleha begya amú lé asón ogýkpá inu á. ¹⁷ Ahá ámu fée bowunáa kítá Sostene ání ogyi Yudafá ofiakpa inu əhande, dá mu inu. Támé Galio mótsu kvkv lé mvtó.

Paulo Yinkí Yó Antioquia

¹⁸ Paulo létsiá ahógyipu amu wá Korinto yófvn bré ku. Móó əleklá amú, mva Priskila pó Akwila bennatí yó Kenkrea wúluto. Paulo lékpa mu nwun Kenkrea inu, pósúná ání alamó ntam kvá əleka ənó. Móó botsu ntsusu-yibi pú bɔyá Siria əmátó á. ¹⁹ Bréá bowie Efeso wúluto á, Paulo lénatí sí Priskila mva Akwila, yó Yudafá ofiakpa, mua Yudafá ámu bude asántó le há aba. ²⁰ Bokokóli mu beεe, ətráa tsia amú wá kpalobí, omotsulá. ²¹ Támé bréá ədedalí əyá á, əlebláa amú əbée, “Ní Bulu lótsulá á, néyinkí ba mli wá.” Inu olowie ntsusu-yibito tsú Efeso inu nátí.

²² Bréá əlekplí KAESAREA a, əlodú yó Yerusalem yéha əpasua ámu tsiá. Móó oleyinkí kplí yó Antioquia a. ²³ Oletsiá Antioquia inu kpalobí. Mó əma a, əlenatí inu beki Galatia pú Frigia əsvlósv, əde akasípó amu Bulu asón bláa, púwá amú əwvnlní.

Apolo Bulu Asón Əkanda Efeso Múa Korinto

²⁴ Alí bré ámu tó á, Yudayin əkvá bvtetí mu Apolo laba əbu Efeso wúluto. Bəkwíi mu Aleksandria, wúlu ání ibu Egyipte əmátó. Oyin tóí, oyin Bulu asvn wanlínhé amu é wankláán. ²⁵ Bosuná mu aní Wíe əkpa ámu. Mú sv Yesu iwi ənəkwali amu bli tehié wá mu ansigyi. Támé Asú Əbəpó Yohane asúbó ámu pé oyin. ²⁶ Apolo ménya ifú. Əlowa klvn súná ató Yudafá ofiakpa inu wankláán. Bréá Priskila mva Akwila bonu mu asvn blihé a, bəkpa mu yáa wóyítá yósuná mu Bulu əkpa ámu wankláán dvn alia oyin yaí. ²⁷ Bréá Apolo lsbwé agywvn əbée, əbóyá Akaia əsvlósv á, ahógyipu amu bəwa mu ateto-ənlı. Bəwanlín əwvló sisí inu ahógyipu beεe, buhóó mu wankláán. Bréá oloyówie inu á, əlehie búa ahá ání ina Bulu awitólesu bahó Yesu gyi. ²⁸ Apolo mva Yudafá ámu begyi Bulu asvn wanlínhé amu iwi nwéen, əlotóí lé asántó túmisv púgyi amúsó. Əlopv Bulu asvn wanlínhé amu súná amú ání Yesu gyi Kristo, (əhá ámu Bulu ladá mu ofúli amu).

19

Paulo Bulu Asón Əkanda Efeso

¹ Bréá Apolo bv Korinto a, Paulo lódv yótsvn əsüsó awúlusv bedalı tñí Efeso. Əlotv akasípó akv inu. ² Móó əlefíté amú əbée, “Mlilénya Əhe Wankihé bréá mlilöhogyi?”

Bele mó ənó beεe, “Anımokónú ki ání Əhe Wankihé ku bv inu.”

³ Paulo létrá fité amú əbée, “Asú məmə bəbə mli?”

Bele mó ənó beεe, “Yohane asú ámu bəbə aní.”

⁴ Paulo lébláa amú əbée, “Yohane lóbo ahá ání badamlí klvntó asú. Əlebláa amú əbée bvhóó əhá ámu obuo mu əbá ámusv gyi. Mvgyí Yesu.”

⁵ Bréá ahá ámu bonu asvn ánfí á, bəha bəbə amú asú aní. Wíe Yesu dátó.

⁶ Mó əma a, Paulo lópv ibi dínká amú nwunsu, Əhe Wankihé leba amúsó. Bəblí əblí bámbá, bli Bulu ənó asvn é. ⁷ Amú fée bōbwé ayin dúanyo.

8 Paulo lélatsiá yó Yudafó ofiakpa inu. Ọləwa klvn tóí lé asónntá súná amú tsra asa kéké. Omenya ifú, méní bóhó asún ámúv ódeblí tsú Bulu iwiegýí iwi ámuṣu gyi. 9 Támē amú akv bəwa klvnts odwin, bvmjhó mu asónsó gyi. Bətői wó anu Wíe ḥkpá ámúv Paulo dé amú súná ámu ahátó inu. Mó su Paulo lélkpa akasípó amu nátí, oletsiá súná amú ató oyin ḥkvá bvtetí mu Tirano ató ḥkasíkpá. 10 Paulo lósuná amú ató nfinyó kéké. Mó su Yudafó pú Griikifó aní bwbu Asia ɔmáttó fée bonu anu Wíe asún ámu.

Skewa Abi Asún

11 Bulu lótsvn Paulosu bwé ofúla akpənkپənti ku. 12 Ahá bəkulá mu adúkubi pú mu iwisu ató yédinká aləpvsu, benya ilotsá, ənje laláhē é ledali ahátó. 13 Yudafó akv é bwbu nsiné inu bvnā budeki gya ənje laláhē lé ahátó. Bəwa klvn bəe, bópú anu Wíe Yesu dá gya ənje laláhē lé ahátó. Mó su bəkplón wa ənje laláhē bəe, “Dali Yesu amúv Paulo dé mu iwi asón ḥkan da ámu dátó.” 14 Igyí ahápó ḥhande ḥkvá bvtetí mu Skewa abi yinhé abasiénó létsiá bwé inu.

15 Eke ḥkvá ənje laláhē léfité amú əbée, “Nyin Yesu, nabí Paulo, mli é mé, amendi mligyí?” 16 Əhá ámúv ənje laláhē bu muto ámu lótú wíe amótó, dá amú, tití amú atadie fée. Inu amú fée bəpū amú yayá pú amú iwi nlə srí dalı wóyí ámu. 17 Yudafó pú Griikifó bwbu Efeso inu fée bonu asún ánfí. Ifú lekitá amú. Mó su bəpū obú há anu Wíe Yesu. 18 Ahá ámúv bohogyi amuto tsətsətsəo bele amú lakpan bli. 19 Amótó akv bvgyi okó alepó. Botsu okó ámu nwvoló ba bəwa mó fée ogyá ahá ansító inu. Bobu amú nwvoló ámu ibiá á, iləbwə sika futútú mpím-aduenu (50,000)*. 20 Ina anu Wíe Yesu túmisu mu asón ámu lenya ḥkpá kléi wankláán.

Demetrio Mva Aba Ikó Le Wá Efeso

21 Asón ánfí fée əma a, Bulu Ənjé ámu léha Paulo lóbwə agywıun aní əbóyó Makedonia pú Akaia əsulósu, fówun ɔyə Yerusalem. Móó Paulo léblí əbée, “Ní nowié inu á, ilehián aní néyékí Roma wúluto é.” 22 Mó su ələwa mu abuápu abanyó, bvgyi Timoteo mva Erasto sisí Makedonia. Mu onutó olesi tsiá Asia ɔmáttó kplobí.

23 Ali bré ámu a, anu Wíe ḥkpá ámúv bvdé ahá suná ámu su asón kpənkپənti ku leda Efeso inu. 24 Oyin ḥkvá ətəbwé sika futútú ató, bvtetí mu Demetrio bu inu. Oyin ánfí təpú sika futútú bwé ḥkpí yillé Artemi† ətswékpá akusubi aní iləhan mu ətswékpá yillé ámu fée. Mva mu aba agyómá ánfí ayəpó bvtenyá kóba tsətsətsəo tsú móto. 25 Əleti mu aba ámu pú ahá aní bvtəbwé agyómá ámu odu fia. Móó əlebláa amú əbée, “Mí apió, mliyin aní agyómá ánfí sú anu fée anilawá alé ní. 26 Yéé mlitsie mlidénu, mlidéwıun tóá Paulo débwé? Alatá ahá bláa ta Efeso wúluto pú Asia ɔmáttó fée fia əbée, ikpí aní ahá bapó ibi pwé bvmegyí tóó. Alatá ahá ənó mlé tá, bvdé mu asónsó hógyi. 27 Megyí aní agyómá wóle ibéyintá. Əhha mēetrá bu ḥkpí tsihé Artemi ətswékpá yillé ámu. ḥkpí ámu dá é bófwí lé ɔyító. Támē tekí mvgyi ḥkpíahá fée bvtəswé Asia ɔmáttó pú ɔyító fée ní.”

28 Bréá ədəm amu bonu asón ánfí á, benya əblá, sívá okitikítí bəe, “Ḥkpí kpənkپənti anu Efesofó ḥkpí Artemi gyí!” 29 Kpokiti leda wúlu amuto fée. Ahá ámu bəkitá Paulo abúopu Gaio mva Aristarko aní botsú Makedonia srí pú amú ya wúlu ofiakpa. 30 Paulo onutó lékléahá əbóyó ofiakpa inu, ɔyətői kpla ədəm amu, támē akasípó amu bvmeha mu ḥkpá. 31 Əmá ámu. ahande

* 19:19 Sika futútú mpím-aduenu (50,000) bəbwə əbakóle nfi lafakole-aduasa (130) ıkká.
† 19:24 Artemi gyí ḥkpí kpənkپənti ḥkvá dá.

akpənkpənti akvá bvgyi Paulo anyawíe é bəwa obí lóyóbwí iipa há mu bəe, əmáyo ofiakpa inu. ³² Kpokiti léda ofiakpa inu. Ani bəe ali, ani é bəe ali. Amútó ahá tsatsaotsə bvməebi tóá svá befia inu. ³³ Yudafə ámu akvá bçyə ofiakpa inu. Bowutá Aleksandro sisí obvntə, bvde mu asón ání ɔyéblí bláa. Ini su Aleksandro lótsu ibi fóá, əbée amvle mu ənó. ³⁴ Táme bréá bowun ání Yudayin ogyi á, belasúrá okitikíti, blí asvn kua kvlé dənhwíri anyo kéké bəe “Okpí kpənkpənti ani Efesofə okpí Artemi gyí!”

³⁵ Ini fée əma a, wúlu ató əwanlínþpó léha ədəm amv békpa ənó bun. Móó əlebláa amó əbée, “Efesofə ayin, ma méyín ání Efeso nfi gyí ani əkpi kpənkpənti Artemi pú mu ibwi ámúvó ləkpa tsú əsósú ámu nwun? ³⁶ Əhaa má inuá əbétalí gyí asón ánfi iwi nwéen? Mlinya klvn, ménı mlímóoko mli. ³⁷ Ahá ánfi mlilakpá ba nfi ánfito əkvku mókowí tətə tsú ətswékpa inu. Bvməkóblí asvansu kúsú líi ani əkpi tsihé Artemisu. ³⁸ Táme ní Demetrio muva mu aba agyómá ayəpú amv bəe bvbv əkv iwi asón á, asón agyípú bvbv inu, asón ogyíkpá é bu inu. Bétalí pú asón ámu ya inu kpéblí mu. ³⁹ Ní mlívbu asvn bambá ku tsia ínto mó á, bétalí yéblí mó ətíné ámúvó ani fée anitefia gyi asón ámu. ⁴⁰ Tsúfē ní anímékí wankláán á, abénya asón ání anlahan wúlu amv agywun nde. Ní befité ani é á, aníméenya asvansu pólé mó ənó.” ⁴¹ Olenya blí asón ánfi tá ali, əleha amó fée bedasáin.

20

Paulo Yinkí Yó Makedonia Múa Griikifətə

¹ Kpokiti amv əma a, Paulo léba beti akasípú amv fée fia, tóí kplá amó, wá amó ateto-ənlín. Əleklá amó asa əlopú əkpa ɔyó Makedonia əsvlósu. ² Oleki nsiné inu əpasua ámuvsu tóí kplá amó asa olobowie Griikifə əsvlósu. ³ Oletsia inu tsra asa. Bréá ələbwə agywun əbée, méfa əpv yó Siria əsvlósu á, olowun ání Yudafə bvde mu téé abvkita mu. Mó su ələbwə agywun əbée mélayótsu Makedonia əsvlósu. ⁴ Ahá ání békpa mu ya inu gyí Beroiayin Sopater, ogyi Piro mu bi; Tesalonikafə Aristarko muva Sekundo pú Derbeyin Gaio; amúa Timoteo pú Asiafə Tihiko muva Trofimo. ⁵ Alı ahá ánfi begyankpá yógyo ani Troa wúluto. ⁶ Israelfə begyi amó Bodobodo MátuhéNke əma a, anilétsia ntsusu-yibitə tsú Filipi wúluto. Anilénatí nkéná owító. Eke núúsí a, anilébətu nkpa agyápu amv Troa wúluto. Ani fée anilétsia inu nkensiénó.

Eutiko Tsinkí Tsú Lowuto

⁷ Kwasieda, igyi ndawótsví ámuvtə eke gyankpapu ntópwesu á, aniléfia abégyi ató abato fée aliá ani Wié lósuná ani. Iniá Paulo dékleá əbénatí ɔyi kehe su á, ələtzi kplá amó alu yéha ɔyínsiné. ⁸ Nkandíe tsatsaotsə bu əsósú obu ámúvó aniléfia mótó ámuvtə. ⁹ Oyimbi əkvá bvtetí mu Eutiko lódv bian nfánsrí ənó, əde asón ámu nu. Iniá Paulo lótzi wá əpá su á, dídí lowie mu, fórv mu. Əlekpa tsú əsósú abansórv saası nfánsritó inu beda əsvlóto. Bréá boyótsu mu a, alawú fée. ¹⁰ Móó Paulo lékplí yó inu, yémli bun mosu, látá mu pútá, blí əbée, “Opúni mátsií mli, ɔnjé bu muvtə.” ¹¹ Paulo léyinkí dú yó əsósú inu, muva mu aba ámu nyə bebiabía bodobodo gyi. Əloyə mu tóí amvus alu yófn ɔyi kehe, əlenatí. ¹² Móó ahá ámu békpa kebi ámu ya wóyí á. Ansí lehie gyi amó ání əbu nkpa.

Paulo Troa Tsu Yó Mileto Wúluto

¹³ Anilégyankpá yówie ntsusu-yibi ámuvtə ayó Aso wúluto yótsu Paulo inu. Tsúfē Paulo léha ani ibi əbée, əbótsu ayabitə əkpa ká tíi inu. ¹⁴ Bréá

anía munnyo aniléyéfia aba Aso wúluto inu á, olowie ntsusu-yibi ámuto, aniléfa yó Mitilene wúluto. ¹⁵ Anilénatí inu oyí kehe, anilékusó inu yówie Kio. Eke nyøosi a, anilékusó inu yówie Samo wúluto. Mú eke sáásí é á, anilétréa kusó inu yówie Mileto wúluto. ¹⁶ Paulo mékléá obéyintá bré Asia ɔmátó. Mú su ɔmekplí Efeso wúluto, tsúfé ɔdekosí ání ni ɔbetalí á, obóyowie Yerusalem asa abugyi Pentekoste nke ámu.

Paulo Efeso ɔpasua Ahande Klá

¹⁷ Bréá aniléyowie Mileto wúluto á, Paulo lówa abí sísi Efeso ɔpasua ahande ɔbée, bvbá bøtu mv. ¹⁸ Bréá ahande amu bebefia mu a, ɔlebláa amu ɔbée, "Mliyin alia mía mlínyo aniléputsíá tsú eke gyankpapu ání neba Asia ɔmátó. ¹⁹ Mliyin alia neba iwiásí yó agyómá há mí Wie, pó alia Yudafø bøkusó líi misó, nowun ipian, su kóráá. ²⁰ Mliyin ání mmepu asón ání ibékpa mli nján mli bréá nedá Bulu asón ámu ɔkan dinsu pó mli wóyító. ²¹ Alia notjí kplá Yudafø pó Griikifo fée mbéé, busíi lakpan bwé abudamli ba Bulu wá, abubohó anu Wie Yesu gyi.

²² "Séi ánfi á, nyoyó Yerusalem, fé alia Òhe Wankihé labláa mi. Mmeyín tóá ibéba misu inu. ²³ Támé móá Òhe Wankihé tøbláa mí wúlugiyíwúlusu, nyin gyí, asón wunhe pó obudí da gyo mí. ²⁴ Támé mmotsu mó asunbogya. Mboún alia nómá agyómá ámuwú anu Wie Yesu léha mí ámu ɔnó. Agyómá ámu gyí, nébláa ahá Bulu awitole asón wankláán ámu.

²⁵ "Séi ánfi a, nyin ání mli ahá ánfi nebeda Bulu iwiegýi iwi asón ɔkan mlito ánfito ɔkvkvu méetréa wun mu ekekéeké. ²⁶ Mú su nde mli bláa mbéé, ní mlito ɔkvu ménya nkpa ání itamatá á, megyí mí su omenya. ²⁷ Tsúfé nabláa mli tógyítáá Bulu déklé ɔbée mlíbiú.

²⁸ "Mú su mlíki mli iwi pó ahá ámuwú Òhe Wankihé lópwawá mli ibitá ámuwú wankláán. Mlikpa Bulu ɔpasua ámuwú ɔleyáí tsón mu onutó mu bi lowusu ámu wankláán. ²⁹ Nyin ání nenatí á, akvá bvgyi fé nkpataku, bvbú iyin béba bowie mlito, dá ɔpasua ámu sáin. ³⁰ Mlikpa akv óó bøkusó, dámli onkwali amu pübítia mlito akv buo iwi. ³¹ Mú su mlida iwi. Mlikain ání netsiá mli wá nfinsa sóón, pó ansi ntsú yíri iwi súná mli ató ɔpa onyé.

³² "Mú su séi á, ndepu mli wá Bulu mva mu awitole asón ámuto. Mu awitole asón ámu iwa mli ɔwunlín, iha amlidan, talí lu kíinkín, amlinya ató ámuwú ɔlehü yáí há mu ahá ámuwú bamli mu kle amu. ³³ Bréá mbu mli wá á, mmepé ansi ɔhaa sika pepe, mu sika futútú ntéé mu atósó. ³⁴ Mli onutó mliyin ání mí ibi anfi nöpuyó agyómá nyá tóá idé mía mí aba ámu hián fée. ³⁵ Natsón ɔkpagyíokpasu súná mli alia mlópu ibi yó agyómá, pogyi ahá ání iwi ma amó ɔnlin bvalé. Mlikain anu Wie Yesu onutó asón blihésv. ɔbée, 'Bulu toyúlá ɔhá ání otekíé ató dvn ɔhá ání bvtékíé mu.'

³⁶ Bréá Paulo léblí asón ánfi tá á, mva amónyo fée beda akpawunu bó mpái. ³⁷ Amú fée bosu bréá belatá aba pútá, klá aba. ³⁸ Tóá lówa amu ahvmuti gyí mu ámuwú ɔleblí ɔbée, mvmétréa wun amu ekekéeké ámu. Besi mu ɔkpa yówie ɔpu ɔnó, olowie ntsusu-yibitó.

21

Paulo Yerusalem Yø

¹ Bréá aniléyí nkla tá á, aniléyowie ntsusu-yibitó, nátí laa yó Ko wúluto. Eke nyøosi a, aniléyø Rodo. Tsú inu á, anilébá Patara otsubúno. ² Anilénaya ntsusu-yibi kvá iyó Foinike otsubúno, aniléyowie mítá. ³ Bréá ayó á, aniléwun ɔsuluvu kvá bvtetí mu Kipro sísi. Anilési mu tswi binasú ifón, tsón yó Siria ɔmátó. Aniléyekplí Tiro otsubúno, tsúfé inu bélé ntsusu-yibi ámuto

ató ní. ⁴ Anulótú akasípó akv inu, anulétsiá amó wá nkensiénó. Ḷhe Wankihé lélé súná amó əbée, Paulo máyø Yerusalem wúluto. ⁵ Ani nké ləfún, anulótúá anı əkpasu. Bréá anidénatí á, akasípó amu, amó aká pó amó abí fée beyési anı əkpa alu yówie əpu ənó. Inu á, anı fée anuléda akpawunu bó mpái. ⁶ Anulégyí nkla, anilówie ntsusu-yibi ámvtó pó ayá, amó é beyinkí yó wóyí.

⁷ Anulédunká əpusu tsú Tiro alu bowie Ptolemai otsubúno. Bréá anilówie inu á, aniléyeha ahógyipu ání bubby inu itsiá, anilétsiá amó wá ekevíle. ⁸ Ḷyi kehé a, anilókusú tsú inu ba Kaesarea otsubúno. Anulýøswí Bulu asón əkan ədapó Filipo wóyí. Oyin ánfí gyí ahá abasiéná ámúv belse Yerusalem bée, buvsáahandé agyómá yó ámvtó əkvle. ⁹ Filipo bv abi tsihé abaná, buvákóyó ayin wá ki. Bulu ənású atópó mu abi tsihé ánfí buvgyi. ¹⁰ Anulégyí nké kpalobí inu. Eke əkv Bulu ənású ətású Agabo lótsu Yudea əmatá ba inu. ¹¹ Olenya bowie laa alí olotsu Paulo osiéttó əfí klí mu onutó ibi pó mu ayabi. Móóv əleblí əbée, “ጀhe Wankihé əbée, ‘Alí Yudafá bubby Yerusalem békli ahá ámúv əbu əfí ánfí, pó mu wá ahá ání buvmegeyi Yudafá ibító ní.’”

¹² Bréá anilónu asón ánfí á, ania ahá ámúv bubby inu ámu fée anulókokolí Paulo aniaa əmáyø Yerusalem. ¹³ Inu Paulo léfíté anı əbée, “Ntogyi só mlidésú, mllahá iwi lawú mí ali? Mí mó á, megí klí ámúv békiklú mi Yerusalem amu pé nalá iwi yáí há. Mboún nalá iwi yáí ání nówu anı Wie Yesu sv é.”

¹⁴ Paulo ənó lədvn anı. Mó sv anulési mu tóí wa. Móóv anuléblí aniaa, “Ibá móttó aliai anı Wie déklé.”

¹⁵ Inı əma a, anilókulá anı ató dv yó Yerusalem. ¹⁶ Ania Kaesareafó akasípó akv lóyo inu. Békpa anı ya oyin əkvá buvtí mu Mnason wóyító bée, aswú mu wá. Akasípó agyankpapu amvtó əkvle ogyi, otsú Kipro əmatá.

Paulo Yerusalem Wie

¹⁷ Bréá anilówie Yerusalem inu á, ahógyipu amu bəhə anı atúu. ¹⁸ Ḷyi kehé ania Paulonyø aniléyekí Yakobo. Əpasua ahandé amu fée beba inu. ¹⁹ Paulo lówa amó ənó, əlebláa amó tógyítá Bulu latsvn mvsu bwé ahá ání buvmegeyi Yudafató. ²⁰ Bréá bonu Paulo asón ánfí á, amó fée békantó Bulu. Móóv bebláa mu bée, “Opíó nu, Yudafá mpím-mpím ání badámlí kluntó fée buvde Mose mbla ámvtó kinkíinkín. ²¹ Támé akv babláa amó bée, fasúná Yudafá ání bubby əmá bámbású fée fée, buvmegeyi Mose mbla ámu. Əma é á, fée buvmátin amó abi keté, buvmegeyi anı amándié ésó. ²² Ibwebwéebwé á, ahá bónu ání faba nfí. Nkálí abóbwe tsú mu iwi? ²³ Abébláa fu tóá fubwéé. Ayin abaná akvá bubby anitó baká ntam há Bulu. Ilehián ání bógyvráa iwi. ²⁴ Kpa amó ya, amliyagyvráa iwi. Ka amó ató yintáhé fée ikj, mén békpa amó nwun. Inı əbéha ahá fée békli ání fvtegyi Mose mbla ámu. Inı sv fu iwi asón ámúv bonu ámu ima móttó. ²⁵ Anilawánlin əwuló sísi ahógyipuá buvmegeyi Yudafá dodo. Anilówanlín aniaa, anilablí ání buvmegeyi atogyihéá bapúhá ikpi. Bumagyí obugya pó əbwíá bapúsa mo. Bumáwa atsi múa ayin asón é.”

²⁶ Mó sv bréá əyí lék a, Paulo lékpa ayin abaná ámu ya, mva amónyo bɔyógyvráa iwi. Əloyø Bulu ətswékpa inu yéblí ekeá amó iwígvráa amu ibómá ənó, əbéba bəbə afədile há amútó okugyíokv.

Paulo Kitá Bulu Ətswékpa

²⁷ Bréá nkensiénó ámu ibá bəfún a, Yudafá akvá botsú Asia əmató bowun Paulo Bulu ətswékpa inu. Ədom amúv bubby wunsinésú inu ámu fée benya əblí Paulosu, békítá mu. ²⁸ Bosvrá okitikítí bée, “Israelfá ayin, mlidalı ba oo! Oyin ámúv əna əde ahá ató suná, yíntá amó agywün ámu ni. Mvdékvüsú

Lí omá ánfí, Mose Mbla pó Bulu ətswékpa amvusu ní. Alakpá Griikifá kúráá ba Bulu ətswékpa wunsinésó nfi. Mó su alapó ifin da əwankíkpá amv.”²⁹ Beblí mó ali, tsúfē bowun Efesoyín əkvá botetí mó Trofimo mva Paulo wúlu amvto dodo. Iní su bükí bée Paulo lópu oyin ámu yáa Bulu ətswékpa inu.

³⁰ Wúlu amvto fée leda kpokiti. Ahá bédalí tsu amó wóyító srí ba békítá Paulo, bëbitía mu dálí ətswékpa wunsinésó inu, fin iban ámu.³¹ Bréá bude mu da, budekléá bómó mu a, əkvá léyébláa Romafá isá akopó əhande əbée, “Kpokiti ladá Yerusalem wúluto.”³² Inonu əhande amv lékpa isá akopó ámu akvá pó amv ahande akvá besrí yó inu. Ədəm amv benya wun amó ali besi Paulo dá.³³ Əhande amv lénatí yóto Paulo, əleha mu isá akopó ámu békítá mu, wá mu ikan anyo. Móv əlefíté ahá ámu əbée, “Ma gyí oyin ánfí? Ntə alabwé?”³⁴ Ədəm amv bude okitikiti, budeletotó. Akvá bée ali, akvá é bée ali. Okitikiti amv ənó lówa onlin. Mó su əhande amv mébi ənəkwaliá ibu asún ámuto. Iní su əleha əbée, bukpá Paulo ya isá akopó ámu otsiákpá.³⁵ Bréá bowie obu-ənó ədukpá á, ədəm amv bude iyin wa. Mó su isá akopó ámu botsu Paulo wá nkənkə.³⁶ Ahá ámu fée bvbou Paulo, bude okitikiti bée, “Mlha awuna mo mu! Mlha awuna mo mu!”

Paulo Iwi Ənólé

³⁷ Bréá bowie obu ámu ənó, bódú wíe amv otsiákpá inu á, Paulo lébláa əhande amv əbée, “Nobwíi ipa, mbláa fu asvanku.”

Əhande amv léfité mu əbée, “Futonú Griiki əblí? ”³⁸ Mó su megyí fúgyí Egyipteyin amvó əleha kpokiti leda bré kuto, əlekpa ahá amopó mpím-na (4,000) buo iwi ya dimbísú ámu ni?”

³⁹ Inu Paulo lélé mó ənó əbée, “Yudayin ngyi mí mó. Tarso ání ibu Kilikia əmató bəkwí mí. Megyí wúlubitó notsú. Nobwíi ipa, ha mí ambla ahá ánfí asón.”

⁴⁰ Isá akopó əhande amv léha mu əkpa. Mó su Paulo léyeli obu-ənó ədukpá inu, bwé ahá ámu ibi békasu. Inu lótó diin. Móó Paulo lébláa amv asón Heibri əblító əbée,

22

¹ “Mí así, apió aba, mliyaa asu mí anle mí ənó amlinu.”² Bréá bonu ání Heibri əblító Paulo détój á, inu lótó diin. Móó Paulo lóyo mu asónsú əbée,

³ “Yudayin ngyi. Tarso wúluto bəkwí mí Kilikia əsvlósú, támé Yerusalem nfi bəyá mí. Gamaliel lósuná mí aní anáin mbla ámu wan-kläán. Nəwa nsi Bulusúm iwi fé alia mli é mlidé mu súm nde.”⁴ Ahá ání buna aní. Wíe əkpa ánfisu á, nedünká amósú. Nəmə akvá kúráá. Nekitá amótó atsú mva ayin akvá, kíklí amv yótwsı obu.⁵ Bulu igyí əhapó dəhen pó Yudafá asón agyipó amv fée bétalí gyi asón ánfí iwi adánsıe. Amv wá nəhə əwulú tsú pú neya apió ání bvbou Damasko wúluto, mí anyekitá ali ahá ámu wa amv ikan, pú amv ba Yerusalem, abubití amv isu.

Paulo Klvntədamlı Iwi Asón Blí (Gyumagyihé 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “Ekəá nəpü əkpa nəyő, neta Damasko wúluto wie tá, ibbwé fée əpa dódúanyo á, ətsawule pé, wankı kvá mó ənó thié bu ənlin, itsú əsósú ləwankí wólí mísú.⁷ Móá nówun a, nda əsvlótó. Inu nonu əme kv. Əme amv léfité mí əbée, ‘Saulo, Saulo, ntogiyi só füdün mísú ali?’⁸ Inu nefité mbée, ‘Fó ma ni, Owié?’ Móó əme amv lébláa mi əbée, ‘Mí Yesu, Nasaretyin amvó füdün mísú amv ni.’⁹ Mí aba ámívó mía amónyo anuná ámu bowun wankı amv, támé bvbou asón ání əme amv dé mí bláa.¹⁰ Nefité mbée, ‘Owié,

nto mbwéé?" Aní Wié lébláa mí əbée, 'Kusv, afvyo Damasko wúluto. Bébláa fó tógyítóá Bulu lahá fó əbée fubwéé.' ¹¹ Wankí amu ənó bu ənlín. Mú sv mmetrá wrun tóto. Iní sv mí aba ámu lékitá mí ibi, kpá mí ya Damasko wúluto.

¹² "Oyin əkvá bvetetí mu Anania, otenyá Bulu ifí bu wúlu amvto. Otegyi Mose mbla ámu sv wankláán. Mó sv Yudafó ání bubu wúlu amvto fée bvetetí mu idayilé. ¹³ Oyin ánfí léba belí mí ansító, bláa mí əbée, 'Opio Saulo, bwii ansíbi afvki ató.' Invnu mí ansíbi lobwií, nowun mu. ¹⁴ Əlebláa mí əbée, 'Aní anáin Bulu ámu lélé fó yái əbée, fubébi mu apé, afvbi mu Bi Yilé Əbwepó ámu, afvnú mu əme. ¹⁵ Tsúfí féba begyi mu iwi adánsie, bláa ahá fée asón ání fonu pó móá fowun. ¹⁶ Ntso futráa fügyo? Kusv kokoli aní Wié, afvha abvba fó asú, əfwí fó lakpan fée le.'

Paulo Bulu Asón Əkanda Əmátófsto

¹⁷ "Bréá neyinkí yó Yerusalem wúluto nde mpái bo Bulu ətswékpa inu á, nowun ató. ¹⁸ Mótó á, nowun aní Wié Yesu, əlebláa mí əbée, 'Wa əsa bwé, afvdali Yerusalem nfi. Tsúfí bümőhó fó adánsie ání fegyi tsu mí iwi.' ¹⁹ Inv nebláa mu mbée, 'Mí Wié, amú onutó bvyin ání netsiá yó Yudafó ofiakpa yékitá ahá ání bohó fu gyi, dá amú, wá amú obu. ²⁰ Bvyin ání bréá bohó fó ədansiyin Stefano a, mbu inu. Nelú amú əma mbée bümőhó mu, nəhö ámu atadie kóráá kítá.' ²¹ Támé aní Wié lébláa mí əbée, 'Nati, nówá fó fýo tsútsúútsú, ahá ání bümegyí Yudafó wá.' "

²² Ahá tsatsaotsa amu bëya asu nú Paulo asón blíhé alu bætu bréá əleblí əbée, Bulu lówa mu ahá ání bümegyí Yudafó wá. Inv bəsvrás okitikiti kúklukóó, bli bëe, "Mlüle mu inu! Ima aleá obétsiá əsvlúv anfisú!" ²³ Inv bəsvrás okitikiti, nyá əbló wóí amú atadie tswi tsalífí, kpá iisi tswi wá afútó. ²⁴ Móó isá akopó əhande amu lébláa mu ahá əbée, "Mlikpa Paulo, amlipu mu ya mlı otsiákpá. Mlipití mu ató əbli ənəkwali, abi tóá svá ahá ámu bude okitikiti surá mu nwunsu ali." ²⁵ Bréá beklí Paulo tá, bëe abvda mu a, əlefíté isá əkopó əhande əkvá əlhí mu wá əbée, "Mbla leha əkpa ání mlipití Romayin oduá bümökgyí mu asón, há mu ipón ató?"

²⁶ Bréá isá akopó əhande amu lónu asón ánfi á, əleyébláa mu əhande amu əbée, "Fakle afvse wvló manta iwi. Sáa Romayin oyin ámu gyí oo!"

²⁷ Móó əhande amu léba Paulo wá, befité mu əbée, "Bla mí, lélé Romayin fügji?"

Paulo lébláa mu əbée, "Romayin ngyi."

²⁸ Móó əhande amu lébláa mu əbée, "Mí mó á, ikö kpənkəpənti neka asa nemli Romayin."

Támé Paulo lébláa mu əbée, "Mí mó á, Romayin onutónutó ngyi."

²⁹ Invnu ahá ámúv bëe abvfité Paulo asón ámu fée badásáin. Ifú lekitá əhande amu onutó ó, bréá əlebi ání Romayin Paulo gyí asa alahá bawá mu ikan.

Paulo Yudafó Asón Agyípó Ansító Líi

³⁰ Əyi kehe a, əhande amu lékléá əbébi tóá Paulo lóbwé, só Yudafó bude asón kláa dinkáa musu. Mó sv əleha bəwəi Paulo lé ikan amvto, əleha bëti Bulu igyí ahapó dëhen pó Yudafó asón agyípó amu befia. Móó əleha bëkpa Paulo belí mí amu ansító.

23

¹ Paulo lótsu ansí kí Yudafó asón agyípó amu diín. Móó əlebláa amu əbée, "Mí apio Israelfó, nyin mí klvntó ání mməkótsiá nkpa laláhe Bulu ansító bætu nde." ² Móó igyí əhapó dëhen Anania lébláa ahá ámúv bulí mantáa

mú amu əbée, bvdáa mu ənósú. ³ Inv Paulo lébláa mu əbée, “Fó Bulu əbéda. Fabwí iwi fé buntiá bakpá mó afá futútú, fabetsiá así fée fópv Mose Mbla gyi mí asón. Fvde ahá bláa fée bvdá mí ansító. Fó mó megyí mbla ámu fatón a?”

⁴ Aha akvá bvlí mantáa Paulo befíté mu bée, “Bulu igyi əhapú dēhen fvdesia ali á?”

⁵ Paulo lébláa amó əbée, “Mí apíó, mmeyín mbéé, mvgyí Bulu igyi əhapú dēhen. Tsúfél bwanlín wá Bulu asón ámvtó bée, ‘Máblí əhá ání əde fó əmásó gyí iwi asón laláhe.’”

⁶ Bréá Paulo lówun ání Yudafó asón agyípó amvtó akv bugyi Sadukifó, akv é bugyi Farisifó á, əlsorá okitiktí asón ogýlkpá inu əbée, “Mí apíó, mí ánfi nlú á, Farisiyin ngyi. Mí anain é á, Farisifó bugyi. Mí é nohogyi ání awupó bélakósó. Mú ndebli sv bakpá mí ba asón ogýlkpá nfí ní.”

⁷ Olenya blí ali pé, ahá tsatsaotsa amvtó leye anyo. Farisifó ámu pó Sadukifó ámu bəwa aba nwéengyi bl. ⁸ Tsúfél Sadukifó bvtéblí bée, kvsú tsú afúlitó kvku má inu. Bulu-abəpó pó ənjel laláhe kvku é ma inu. Támé Farisifó mó bohogyi ání inu féé bu inu. ⁹ Inv léha nwéen amu ənó lehie wá ənlín. Mbla asunápú bugyi Farisifó bəkvsú lí blí bée, “Anumákówun tsitsa kvku oyin ánfi iwi. Fial ənjé kv ntéé Bulu-abəpó akv lébláa mu.”

¹⁰ Nwéen amu ənó lehie wa ənlín, ideklé imli ikó. Inv isá akopó əhande amu lénya ifú ání bōbwé titi Paulo. Mú sv əlebláa isá akopó ámu əbée, “Mliwa əsa kpa Paulo ya mli otsiákpá inu.”

¹¹ Mú onyé á, aní Wie lébelí Paulo wá, bláa mu əbée, “Wa klvn! Ali ánfi fagyi mí iwi adánsie Yerusalem nfí á, ali kén fvýegyi mó Roma wúluto é ní.”

Paulo Mə Iwi Agywun Kitá

¹² Mó ɔyi kehé a, Yudafó ámu akv befia, kítá Paulo iwi agywun. Beka ntam bée ní bvmokómá Paulo bvméegyi ató, bvmónu ntsu. ¹³ Ahá ámiú beka ntam amu bvdun aduana (40). ¹⁴ Bøyó Bulu igyi ahapú dēhen pó Yudafó əhande wá, yébláa amó bée, “Anilahié ká ntam aniaa, ní anumákówun Paulo anuméeda tóto ənó. ¹⁵ Mú sv ták anidéklé aniaa fúa Yudafó asón agyípó amu mlbwéé ha aní gyí, mlikí ansí wa abí sisí isá akopó əhande amu mliaa, əpóv Paulo ba, amlilanu mu asvntó. Aniladá iwi sv aniaa, obótutsúa obowie nfí anilamó mu.”

¹⁶ Paulo mu bitepu akv lónu asón ánfi féé. Mú sv əlesrí yó isá akopó otsiákpá inu yówi tsá Paulosv. ¹⁷ Inv Paulo léti isá akopó əhande akv, bláa mu əbée, “Kpa ɔyasubi ánfi ya mli əhande wá. Əde asvankv, əbébláa mu.” ¹⁸ Isá akopó əhande amu lékpa ɔyasubi ámu ya amó əhande wá, yébláa mu əbée, “Obu ədipó Paulo əbée, nkpa ɔyasubi ánfi ba fu. Əde asvankv, əbébláa fu.”

¹⁹ Əhande amu lékitá ɔyasubi ámu ibi, kpá mu yáa itsétó yéfité mu əbée, “Amansu fvbu ání fébláa mi?”

²⁰ ɔyasubi ámu lébláa mu əbée, “Yudafó əhande babwé agywun bée bépina wa abí fú wá bée, fvkpá Paulo ba obowun amó əke, abvulanu mu asón ámvtó wankláán. ²¹ Támé máhó mósó gyi, tsúfél amó ayin ání bvdun aduana (40) bée bénjaín əkpató gyo Paulo, mó mu. Amó féé baká ntam bée, tóto méeda amú ənó, kpéfvun bréá bamó mu. Fó nkole bugyo séi ání fótsulá kpá mu ba.”

²² Múv əhande amu léda ɔyasubi ámu əlá əbée, “Máyébláa əhaa fée fawí asón ánfi tsá misú.” Olesi mu əkpa.

Paulo Lε Ya Kaesarea

²³ Inu əhande amu léti isá akəpó ahandé abanyó, əlebláa amú əbée, “Mlile isá akəpó lafanyo (200), mpənökəsu adinkápó aduesienó (70) pú pía atswípu lafanyo (200) abukəsu onyenı dokwebátó yo Kaesarea. ²⁴ Mlha Paulo mpənökə, odinká amásó yo. Mlkpa mu, amlıha mu oyowie əmásó ogyípó Felike wá pisii.” ²⁵ Əhande amu lówanlín əwvló mántá mosu əbée,

²⁶ “Mí Klaudio Lisia dé əwvló ánfí wanlín sisí fú, əmásó ogyípó onumnyampu Felike. Nde fó itsiá ha. ²⁷ Nde fó ibi ha ání Yudafə lékítá oyin ánfí, budekléá bómə mu, támē mía isá akəpó tsətsəətsə anlýyóhə mu lé amú ibi. Tsúfē nonu ání Romayin ogyi. ²⁸ Ndeklé mbée, nébi tóá əlabwə. Mú su nəpə mu ya amú Yudafə asún agyípó ansító. ²⁹ Inu nowun ání amú mbla iwi nwéen budegyí. Mú su əməkóbwé lakpan kuvá bómə mu, ntéé bówa mu obu. ³⁰ Támē əku laba bowi tsá misú əbée, Yudafə amu əku babwé agywün bee bómə mu. Inu nəbwə agywün mbée, nōpə mu sisí fú. Nabláa mu anyabá ámu é mbée buvú amú asón ba fu. Nafun nfi. Nehá fó itsiá gyágýáágyá.”

³¹ Isá akəpó ámu bəbwə dínká amú əhande asvn blíhésu. Onyé-onyé ámu bəkpa Paulo kənkəənkən alı yówie Antipatri wúluto. ³² Bréá əyí leke a, bəha mpənökəsu adinkápó amu bəkpa mu yáa Kaesarea, ayabitə anatípó amu beyinkí yó amú otsukpá. ³³ Bréá mpənökəsu adinkápó amu boyówie inu a, bəpə Paulo pú əwvló ámu wá əmásó ogyípó amu ibito. ³⁴ Əmásó ogyípó amu lékla əwvló ámu, əlefíté Paulo əbée, “Nkónu yin fogyi?” Bréá əlebi ání Kilikia əmatá Paulo otsú á, ³⁵ əlebláa Paulo əbée, “Ní fó anyabá ámu bəbá á, nónu fó ənó asón.” Inu əlebláa amú əbée, buvú Paulo yówa Owie Herode wóyító, abugyo mu iwi.

24

Paulo Ənótin

¹ Nkenú əma a, igyí əhapó dəhen Anania muva Yudafə ahandé əku pú Mose mbla əbipó əkvá bveteti mu Tertulo bəba Kaesarea. Bəbá bəkla asón ání bvbv tsu Paulo iwi súná əmásó ogyípó Felike. ² Bəti Paulo beliú. Móó Tetulo lékla mu asón əbée,

“Onumnyampu Felike, fahá iwilwii laba əmá ánfito. Fó nyánsa lalá ató tsətsəətsə bwé anı əmá ánfito. ³ Fú bwehé legyi anı ansí ətínegyítiné. Fúdé ató bwé. ⁴ Mmedéklé mbée néyintá fó bré tsətsə. Mú su nokókoli fu, nya klvn ha anı, afunu anı asón tinbí ánfí. ⁵ Anlawun ání ató oyintápó oyin ánfí gyí. Ətchá kpokiti tedá Yudafətə əyítá ətínegyítinéá ətəyó. Ətráa ogyi Nasaret əpasua ámu Bulu igyí əhapó. ⁶⁻⁷ Alakle əpv ifin da Bulu ətswékpə inu, asa əklää ogyá anlédéblí tsú mu iwi ánfí fée bu móvtá ntéé ıma móvtó.” ⁸ Inu ámu fée botsulá mósú bee, asón ámuvv alablí ámu bu móvtó.

Paulo Ənóle Felike Ansító

¹⁰ Əmásó ogyípó Felike lóbwə Paulo ibi əbée, əlé mu ənó. Inu Paulo léblí əbée,

“Nyin ání fude asón gyí əmá ánfito llawá əpá. Inı su ibu mi ədwə ání néle mí ənó fú ansító. ¹¹ Nobwíi ıpa, fətalí fíté nú ání ibu móvtóá nəyo Yerusalem yósum Bulu, iməkódən nkə dūanyo. ¹² Mí anyabá ánfí buvowun mía əhaa agyi nwéen Bulu ətswékpə inu. Buvowun mí anha kpokiti ıda Yudafə

* **24:6-7** Inu bu nwvló dada amu akotə: Anlóbwə agywün ání abópə anı onutó mbla gyi mu asón. Támē isá akəpó əhande Lisia lópə mu túmi bəhə mu lé anı ibito. Mú əma a, əlebláa anı əbée, apú mu asón ba fu.

oflakpa koku ntéé otinetine wúlu amvt. ¹³ Bvma asvansuá bópvgyi adánsie áni amú asón ánfí bv móbtó. ¹⁴ Támé natsúlá áni ntosúm aní anáin Bulu tsvn aní Wié Ókpa ámuvó bvde mó ti ḥpasua laláhe amvsu. Ného Mose Mbla ámu pú móá Bulu ḥnósó atáipú amu b̄wanlín tswi é féésó gyi. ¹⁵ Nde ḥkpa kú fé alia amú é bvde ḥkpa kú áni Bulu ḥbókvusúa aha yilé pú aha laláhe féé tsú afilitó eke kú. ¹⁶ Iní sv ntobó mbódí áni mí klvn méetsiá há mí pón Bulu mva anyánkpusa féé ansító brégyíbré.

17 „Iniá nedalí Yerusalem ilawá ɔpá á, nayínkí ba inu, napó atokiehé nebá mí ahá abvphá ahiánfó, mí anha Bulu igyí. 18 Mú ɔbwékpá mbv Bulu ɔtswékpá inu. Bréá nögyöráá iwi tá amándié ámu ɔnó á, beba bötü mí inu. Megyí míá ɔdóm kuku lýo inu. Kpokiti kuku é meda inu. 19 Yudafá aku botsu Asia ɔmátó ba bvbu inu. Ní nöbwé itó laláhé kv á, teki amú kóráá ɔbéba bebláa fu, míá amónyó abéblí mó. 20 Ní ibówa alé kóráá á, ha ahá ánfí onutó abvbli tsitsa oduá Yudafá asón agyípó amú bowun mí iwi, bréá bapu mí ya amú ansító. 21 Asun kua kule péá nökplón blí bréá nlíi Yudafá asón agyípó amú ansító gyí, ‘Mlidé mí asón gyí nde, tsúfé nohogyi ání awupó bélakúsú tsú afúlito.’”

²² Iníá onumnyampu Felike yin aní Wíe əkpa ámu wankláán sv á, olotu asón ámu híé. Əleblí əbée, "Ní isá akəpó əhande Lisia əbá nfi á, nówun alia námó asón ámu ənó." ²³ Əlebláa isá akəpó əhande ámu əbée, ogyóo Paulo iwi wankláán, əha mu otsia iwilwiita. Jhá mu aba əkpa abukí musu.

Paulo Felike Mva Mv Ka Drusila Ansító Lú

²⁴ Nké kpalobi kó əma a, Felike mua mu ka Drusila ání ogyi Yudayintse bëba. Felike léha beyékpa Paulo ba, ələbətɔ́i tsú mu hógyi ání obu Kristo Yesutɔ́ iwi súná amó. ²⁵ Támé bréá ədetɔ́i tsú yilébwé, iwiṣugyí pó Bulu asón ogyíké amúú ibá ámu iwi á, ifú lekitá Felike. Mú su əlebláa Paulo əbée, “Ku yinki asa. Nenyá bré wankláán ku á, nélatí fó.” ²⁶ Bré ámuto féé Felike léki əkpa ání Paulo obódunká təku bëha mu ənó. Mú su ibu nu bu iṇu á, alapina wa abí bayéti Paulo, mua munnyó batáí.

²⁷ Nfinyo ḡoma a, Felike lénatí. Porkio Festo lēbetsiá mu obíasó. Iniá Felike déklé ṣbée, mu asún iwá Yudafá ámu ᵣdwé su á, olesi Paulo wá obu nátí.

25

Paulo Roma Owie Ọkpa Wá Yó

¹ Ómású ogyípú Porkio Festo lébetsiá obíású Kaesarea. Mú eke sáásí a, elədu yá Yerusalem. ² Inv Bulu igyi ahapú dehen pú Yudafə ahandé akv bəpə Paulo iwi asún yótswi mu ansító. ³ Bəbwə agywun ání býowá obúun əkpata, mó Paulo. Mú su bøyókulí Festo bəe, ɔpúu Paulo ba Yerusalem. ⁴ Támē Festo lébláa amó obéé, “Paulo da obu Kaesarea wúluts dodo. Imóowá ɔpá mí é néyinkí yá inv. ⁵ Mliha mlı ahandé amu akv abubuo mi yá inv, abuyeblí tsitsa oduá alabwé.”

⁶ Festo létrá tsíá Yerusalem nkekéntéé nké díú asa oleyinkí yó Kae-sarea. Olowie inú á, oléwa bøyópu Paulo ba, oletsíá asón ámuṣu oyí kehé.
⁷ Paulo lénya wié inú alí, ahande amóóbotsu Yerusalem ba amu bekafia mu, kla asón tsatsaotsa dínká muṣu. Támé bu metalí nyá tóto pósúná ání asón ámu ibu móntá. ⁸ Móó Paulo léle mu ḷnó obéé, “Mmokótún Yudafá mbla kuku, ntéé bwé tóku pú ifin da Bulu ḷtswékpá amu ntéé pú lalahé kuku é gyi Roma owié dehen.”

⁹ Festo déklé əbée mu asún iwa Yudafá ámu ədwé. Mú su əlefíté Paulo əbée,
“Fudeklé fée fóyo Yerusalem, mí anyegyi fú asún inu?”

¹⁰ Paulo lélé mó ɔnó əbée, “Roma Owíe Dēhen asón ogyíkpá nlí. Nfí ilehián ání bégyi mí asón. Fú onutó fuyin ání mməkóbwé Yudafó tóto. ¹¹ Ní natón mbla, ilehián lowu á, mməkótin əkpa mbée bwmáma mí. Támē ní asón ánfí Yudafó bablí dínká mílsú anfí ma móntó á, əhaa má əkpa ání əbópu mí wá amó ibító. Mó su mó bwpúu mí asón ya Roma Owíe Dēhen onutó ogyi mó.”

¹² Inu Festo mua mu ahande bøyø abriwa wá. Móó əlebəbláa Paulo əbée, “Fú onutó fée, Roma Owíe Dēhen ogyii fú asón. Mó su abópu fú ya mu wá.”

Festo Agripa Paulo Iwi Asón Bláa

¹³ Nké ku əma a, Owíe Agripa mua Berenike bëba Kaesarea. Bëbá bëha Festo nwunkpa. ¹⁴ Betsiá inu wá əpá. Mó su Festo lébláa amó Paulo iwi asón. Əbée, “Felike lówa oyin əku obu nfí, olesi mu wá nátí. ¹⁵ Bréá nøyø Yerusalem a, Bulu igyi ahapó dehen pú Yudafó ahande bëba bëblí asón tsatsaotsa dínká mvsu, bláa mi bee nháa mu ipón, abvmo mu. ¹⁶ Támē nebláa amó mbée, ‘Ima anu Romafó amándiéétó ání bëha əku ipón, nkéti mua mu anyabá bafia gyi asón.’ ¹⁷ Mó su ekeá mía Yudafó ámu anilóbowie Kaesarea nfí á, mmesi wá obiátó. Gyí këhe kótóó néha bøyøpu oyin ámu ba, netsiá asón ámuvsu. ¹⁸ Nkí mbée mu anyabá ámu bénya tsitsa ku tsú mu iwi, támē bumenya. ¹⁹ Mboún amó Bulusúm pú Yesu əkvá alawú tsón, támē Paulo əbée, ətráa otsie nkpa iwi asón budebití. ²⁰ Mó su mmowun alia nøyø asón ámuvtó. Nefité Paulo mbée, obótsulá abvø Yerusalem, yégyi asón ámu inu. ²¹ Támē əleblí əbée, mudekléa mu asón iyó Roma Owíe Dēhen ansító. Mó su néha bëwa mu obu yófvn bréá nöpu mu sísi Roma Owíe Dēhen.”

²² Móó Agripa lébláa Festo əbée, “Mí é ndeklé mbée nónu asón ánfí tsu mu onutó ənótó.” Festo lébláa mu əbée, “Oké néha bópu mu ba, əbelé asón ámuvtó suna fú.”

Paulo Agripa Ansító Lú

²³ Gyí këhe a, Agripa mua Berenike bëhíhüe iwi, isá akɔpó pó wúlu ahande bobuo amó ba. Festo léha békpa Paulo ba inu. ²⁴ Móó əleblí əbée, “Owíe Agripa mua ahá ání bafia nfí fée, mli lawun oyin ánfí əli? Yudafó ání bwøvu nfí pú Yerusalem fée bøpvu mu asón ba mi. Bee, mehián ání əbétrá tsíá nkpa. ²⁵ Bréá nøyø asón ámuvtó á, mmowun tóá alabwé su bómø mu. Támē mu onutó əbée, mpovu mu asón ya Roma Owíe Dēhen. Mó su nabwé agywün mbée, néha bópu mu ya. ²⁶ Támē mmowun tsitsa kóku mu iwi ání nówanlín mántá mvsu bópu mu ya. Mó só nakpá mu ba mli ansító ní, titriu fú Owíe Agripa. Ndekléa atéte asón ámuvtó, ətínéá illeyéyi a, mí anya asvanku wanlín sísi mu. ²⁷ Tsúfé nawun ání ima aleá bøpvu obu ədipú sísi, bwməwanlín tóá alabwé mántá mvsu.”

26

Paulo Iwi Ənólé Agripa Ansító

¹ Móó Owíe Agripa lébláa Paulo əbée, “Nahá fú əkpa, kvsu le fú ənó.” Paulo lótsu ibi fóá, lé mu ənó əbée,

² “Owíe Agripa, nawun ání əkláa lawá mí ogyá nlí fú ansító, nde mí ənó le tsú asón ánfí Yudafó bakla dínká mílsú anfí iwi. ³ Móá ibu ansigý kóráá gyí, fuyin Yudafó amándié pú tóá buategyi mó iwi nwéen fée. Inu su kókoli, nya kluñ afonu mí ənó.

⁴ “Yudafó fée bøyin mí tsiátó. Bøyin alia nəpütsiá mí əmáttó tsú mí nyebito pú alia nəpütsiá Yerusalem wúluto. ⁵ Amó fée bøyin mi dodoodo. Ní

budeklé a, amú onutó bétalí bláa fu ání Farisiyin ngyi wankláán. Farisif é bategyi Yudafó Bulusúm mbla ámuvsu wankláán dvn ɔpasua kugyíku. ⁶ Táá svá nde nlí nfí, fude mí asón gyí gyí, nde ɔkpa kú ání Bulu əbóbwé dínká mu asón ámuú əleka mó iwi ntam há aní anáin amusv. ⁷ Aní abusuán dúanyó ámu féé bəpə an sí dínká ntam anfisu ání ibéba móto há amó. Mó só bude Bulu súm ekekegyíleké ní. Nanáin, ntam anfi só Yudafó bude asón kláá dínká míso ní. ⁸ Ntogyi só mli Yudafó ánfi mó mlumétálí hógyi ání Bulu əbétalí kúsúa ahá tsú afúlito?

⁹ “Teki mí óó nohogyiá nóbwe tógyítá nétalí pótin Yesu Nasaretyin amu gyumagyihé ɔkpa. ¹⁰ Iní gyí táá nóbwe Yerusalem ní. Bulu igyí ahapó dehen amu beha mí túmi bée, nkítá Bulu ahá ámu tswí obu. Ní bómó amó é á, mí é ntotsúlá mbéé bvmóo amó. ¹¹ Netsiá yó Yudafó ofiakpa kugyíkoto, ntéhá butekitá amó, bíti amó isv, híe amó butebli Yesu iwi abusuusv. Amó iwi əbló su ntédinká amúsó yó əmá bámbású yékítá amó, bíti amó isv.

*Paulo Iklvntədamli Iwi Asón
(Gyumagyihé 9:1-19; 22:6-16)*

¹² “Mú ɔkpa eke əku Bulu igyí ahapó dehen amu beha mí nøyó Damasko wúluto yóbwe ní. ¹³ Bréá nna ɔkpato nøyó á, Nanáin, ibwe fē ɔpa dódúanyo, wanki ku lówankí tsú əsúsv wólí míso. Iləwankí dvn owí. Iləwankí wólí mia mí aba ámuú aniná ámuvsu. ¹⁴ Iní aní féé anlédida. Nonu əme ku Hebrei əblító əbée, ‘Saulo, Saulo, ntogyi só fóduń míso ali? Iwi tói fudewa.’ ¹⁵ Móó nefté mbéé, ‘Owíé, fó ma ni?’ Móó aní Wíe lébláa mi əbée, ‘Mí Yesu ní. Mísó fóduń ní. ¹⁶ Nabele iwi əwan súná fó, méní fóbwé mí osúmpó. Kvsu, afyeybláa ahá táá fawun tsu mí iwi nde, pó móá nélé súná fó. ¹⁷ Nóko hó fu tsú ahá ámuú nde fó wa sísi, bvgyi fó onutó ahá Yudafó pó amáá bumegeyí Yudafó ibitó. ¹⁸ Fóbwí amó ansí, bédali tsu oklúnta ba wankito. Féle amó tsú Satan túmi ası ba Bulu wá, méní obési amó lakpan kié amó, fówun bénya otsiákpá ahá ámuú Bulu latsun amó hógyisu bwé amó mu ahá amuto.”

Paulo Gyumagyihé Iwi Asón

¹⁹ “Nanáin Agripa, iní su nóbwe dínká ató ámuú nowun itsú əsúsv ámuvsu. ²⁰ Gyankpapó a, nøyó Damasko wúluto. Mú əma a, nøyó Yerusalem pó Yudea əmató féé. Nøyó ahá ámuú bumegeyí Yudafó amó é wá. Neyébláa amó mbéé, bvsii lakpan bwé, abudamli ba Bulu wá, abutsia tsiátó ání ilosuná ání badámli klunto. ²¹ Iní sú Yudafó amó bekítá mí bréá mbu Bulu ətswékpá inu bée bómó mí ní. ²² Táme Bulu dé mí kpa alu bəfún nde. Mó só nlí nfí nde, nde mli nyebí-ahande féé táá nawun bláa ní. Asón ání Mose mva Bulu ənósó atóipó amó bəblí bée ibéba móto kén ndebli. ²³ Bée, ‘Ilehián ání Kristo, (əhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amó) obówun iwiəsin wú, méní əbóbwé əha gyankpapó ání əbókvusó tsú afúlito. Əbópə wanki ba Yudafó pó ahá ání bumegeyí Yudafó é.’”

²⁴ Bréá Paulo léblí iní á, əmásó ogyípó Festo lókplón wa Paulo əbée, “Paulo, fó nwun layíntá! Fú əwulubí dusbudubí amó lahá fude gbedé lo.”

²⁵ Móó Paulo lébláa mu əbée, “Onumnyampu Festo, mmédé gbedé lo. Ənokwalí onutónutó nde mli bláa. ²⁶ Nanáin Agripa yin asón ánfi féé iwi. Néatalí bláa mu faan. Nahogyi ání megýi asón əjaínhé igyi há mu, tsúfē bvmobwé mó əjáin. ²⁷ Nanáin Agripa, fəhə Bulu ənósó atóipó asón wanlínhé amusv gyí? Nyin ání fəhə móso gyí.”

²⁸ Iní Owíe Agripa lébláa Paulo əbée, “Fahogyi fee fétalí dáamlí mí bwé Okristoyin bré tibní ánfito?”

²⁹ Paulo lébláa mu əbée, “Bré tinbí o, bré tsətsəətsə o, mí mpái ání ndəbə há Bulu gyí, fóa ahá ánfí mlidé mí asón blíhé nu nde ánfí féeé mléba bəbwé fí mí. Táme bərmáwa mli ikan anfí mó.”

³⁰ Inv á, Owíe Agripa mva əmásó ogýipú Festo pú Berenike mva ahá ámóó bətsie inu ámu féeé bəkvsó dál. ³¹ Beyélí itsétó, amó wəlewəle bədəblí bee, “Oyin ánfí mőkóbwé tətəá ilehián ha mu lowu ntéé mu obuwa.” ³² Móó Owíe Agripa lébláa Festo əbée, “Teki ní oyin ánfí méblí əbée, Roma owié dehen kóúñ ogýii mu asón á, tekí fétalí sí mu.”

27

Paulo Puya Roma Wúluto

¹ Bréá bəblí alı tá á, bəkitá agywün bee, abótsvn əpusu yó Italia əmátó. Bəpv Paulo mva obu adıpú akv é wá Romafə isá akəpú əhande əkvá bəteti mu Yulio ibut. Əhande anfí bu Roma Owíe Dəhen Augusto isá akəpú əpasuato. ² Anılówie ntsusv-yibi kvá itsú Adramitio fón, iyó əpu ənó awúluá ibu Asia əmátó. Makedoniayin Aristarko, otsú Tesalonika amó é bu anito. ³ Əyi kehē a, anılélí Sidon əpu ənó. Isá akəpú əhande Yulio lówun Paulo nwé, ələha mu əloyo mu aba wá, méní bəha mu atáá ibéhián mu. ⁴ Anılókvusó tsú inu, afú lefia anı əpu amusv. Móó anılóyətsvn Kipro əsulóvawunso fón, tsúfé afú ámu medétsvón inu mó. ⁵ Anılótsvn əpusu yótsvn Kilikia pú Pamfilia fúnsv yówie Likia əsulósv, Mira wúluto. ⁶ Isá akəpú əhande amó lówun ntsusv-yibi kvá itsú Aleksandria wúluto iyó Italia əmátó, əlele anı wá mító.

⁷ Anıdín əpu amusv pvtəo. Mó su anilégyí nkə tsətsəətsə əkpat. Ilepian anı asa anılówie Knido. Afú ámu méha anı əkpa. Mó su anılópv yótsvn mantáa Kreta əmá. Inv á, anılópvkplí tsvn Salmone wúlu əsaasí fón. Tsúfé afú medétsvón inu mó. ⁸ Inia anılótsvn əpu ənó-ənó kóráá ó á, ilepian anı asa anılóbowie ətinekvá bəteti inu “Otsubúno Wankláán,” ibu mantáa Lasea wúluto.

⁹ Nke tsətsəətsə lóbətsvn, nkəá bətəpóklí ənó kólí lakpansikié é ilətsvn. Nke ámvtó é á, əpu amó ideda. Mó su mósú tsvn lówa ifú. Inı su Paulo lótóí kplá amó əbée, ¹⁰ “Mí awié, nawun ání ní anuméki wankláán anı əkpa ánfí natító a, abáhvlí ató tsətsəətsə. Megyí ató pó ntsusv-yibi ámu wóle, anı onutónutó é abésin mító.” ¹¹ Táme isá akəpú əhande amó lóhó ntsusv-yibi ámvtó əhande pó mu wie asón sí Paulo. ¹² Inia otsubúno inu əma aleá abétsiá inu nyankpvtswiébi su á, amótó ahá tsətsəətsə bəblí bee abénatí inu. Amó ansí din ání abóywie Foinike, igyi Kreta otsubúno, ibu owí əkpliwíékpa fón, tsíá inu nyankpvtswiébi amó.

Atsuví Kpənkəpənti Əpusv Tsóv

¹³ Inv afú kvá itsú gyopisv lówa tsóvn brevv bı. Inı su ahá ámvtó akv bosusúu ání amó agywün ámu békanaá. Mu su belatsú símpiá itehá ntsusv-yibi telíi tsukole wá ntsusv-yibi ámvtó, bəpvtvn Kreta əpu ənó-ənó.

¹⁴ Táme əməwa əpá kuku afú kpənkəpənti kv lókvusó tsú Kreta ifúnsv. Afú ámu dá gyí “Binasu-owí-ədalukpa-afú.” ¹⁵ Afú ámu lébefia anı. Inia anumétalí sánkia ntsusv-yibi ámu su á, anilési iwi há afú ámu, iləpv ntsusv-yibi ámu nátí. ¹⁶ Iləpv mó srí yótsvn mantáa əpu nsiné əsulóv kvá bəteti mó Kauda ası. Iləwa ənlın asa bətalí tsú əklvnbi ámóó bətəpólé ahá ání bude ntsu wie, isian ntsusv-yibi ámu əma amó wá yibi ámvtó. ¹⁷ Inv ntsusv-yibi ámvtó agyómá ayəpú bəbitia əklvnbi ámu wá ntsusv-yibi ámvtó. Bəpv əfí klí ntsusv-yibi ámu kínkíinkín, méní iméemaín. Benya ifú bee afú ámu

ibótsvan ntsusv-yibi ámu yówie Libia otsubún̄ osublúto. Mó su bele tati ání isian ntsusv-yibi ámu, mén̄i ntsusv-yibi ámu bénatí pvt̄o. Mó óó á, afú ámu lótsvan ntsusv-yibi ámu náti ḥwvn̄línso. ¹⁸ Mó oȳi kehe a, afú ámu ḥn̄o lehié wá ḥnl̄n. Mó su b̄owa amó ató suráhé le wá ḥpvt̄o bi. ¹⁹ Ḫke sáásí a, bele ntsusv-yibi ámu iwi ntobí kugyíkvá amó ibi léda wá ḥpv̄ amvt̄o. ²⁰ Anitráa animédé owí máa ntsrakpabi wúun nke tsatsaotsa, afú ámu ḥn̄o é tráa bu ḥnl̄n. Mó su ani ansí metrá dinká t̄t̄osu dun lowu.

²¹ Nke tsatsaotsa lótsvan, ahá ámu buträa buvmedé ató gȳi. Inu Paulo lk̄vus líi amó fée ansít̄o, bláa amó ḥb̄ee, "Mí awié, teki ní ml̄lónu mí ḥme, animénatí Kreta otsubún̄ a, teki animókú befia ipian, hóli ani ató ali. ²² Tám̄e séi á, mbláa mli amlinu. Mliwa kl̄n, tsúf̄e anit̄o əkoku móowu, ntsusv-yibi ánf̄i wule obéyintá. ²³ Igye onyé á, mí Buluá ntosúm lówa mu ḥb̄epu mí wá. ²⁴ Ḫlebláa mi ḥb̄ee, 'Paulo, mánya ifú. Ibwébwéébwé á, félí Roma Owíe Dēhen ansít̄o. Bulu lawá awít̄ole há fú. Mó su alah̄ ahá ánf̄i fúa amónyo mliná ánf̄i fée nkpa.' ²⁵ Mó su mí awié, mlinya kl̄n, tsúf̄e mí ansí din ání Bulu ḥb̄eha ibéba mójt̄o fé alia amó ḥb̄epu labébláa mi. ²⁶ Tám̄e ibwébwéébwé á, afú ámu ibéda ani ya ḥpv̄ nsiné ḥsvl̄v kvsu."

²⁷ Ḫke duáanası onyé á, afú ámu bu móssú idé anida yáa nsiné inu ḥpvá bút̄etí mó Adriasu. Mó oȳinsiné á, ntsusv-yibi ámu agyórmá aȳopú bo-susúu ání anulatá ḥsvl̄v tu tá. ²⁸ Mó su b̄opu ḥf̄e káp̄o ḥpv̄ amó oklú ki. Benya ayabi lafakyile aduanyo (120). Bré kpaloibí ḥma bétrá kapú mó ki a, benya ayabi adukwebá (90). ²⁹ Ifú lekitáa ntsusv-yibita agyórmá aȳopú ámu ání abódu abutásó. Mó su beka asímpi ání buṭ̄opukítá ntsusv-yibi líi ana kéké sián mó ḥma, sí mó wá ḥpv̄ amvt̄o. Bokokóli Bulu b̄ee oȳi ikéé amó. ³⁰ Agyórmá aȳopú amó akv̄ bekleá bésrí dalí ntsusv-yibi ámu. Mó su beki ansí lé əkl̄n kusubi ámu dínká ḥpv̄ amvu híéé, fé símpi ámu buđepusíán əkl̄n ámu ḥn̄osó. ³¹ Tám̄e Paulo lebláa isá akopó ámu p̄o amó ḥhande ḥb̄ee, "Ní ntsusv-yibi ámu agyórmá aȳopú buvmetsiá mójt̄o á, ml̄ménenyá nkpa." ³² Mó su isá akopó amó beka əkl̄n kusubi ámu ḥf̄e tin, há afú lótsvan mó náti.

³³ Oȳi ibá beke a, Paulo lóbwíi ipa há amó fée ḥb̄ee, bugyíi ató. Ḫleblí ḥb̄ee, "Kwasieda anyo sóón ní, atogyihé medinká mli ḥwóli. Ml̄mókógyi t̄t̄ot̄o. ³⁴ Nobwíi ipa há mli, ml̄igyi ató ngya, mén̄i ml̄móowu. Mlīo əkuk̄ nwunsu-imi kule kóráá mówf̄i." ³⁵ Paulo lóbt̄i tá á, ḥlele bodobodo ipín, dá Bulu ipán amó fée ansít̄o, ḥlemaín ku wá gȳi bi. ³⁶ Inu anit̄o okugyíku lówa kl̄n gyi ató. ³⁷ Ani ahá lafanyo aduesienó-sie (276) bu ntsusv-yibi ámu. ³⁸ Bréá amó fée begyi ató alia bétalí á, bele aȳo ámu ibu ntsusv-yibi ámu amó fée wá ḥpv̄, há ntsusv-yibi ámu leta odwin.

Ntsusv-yibi Ámu Bwiebwie

³⁹ Bréá oȳi deké a, agyórmá aȳopú ámu bowun ání ḥpv̄ amó bámbi lowie ḥsvl̄v kvsu, tám̄e buvmebi otsubún̄ oduá igyi. Inu b̄bwé agywun b̄ee békán ntsusv-yibi ámu ya inu. ⁴⁰ Mó su bekakáa símpi ámu tuntin wa ḥpv̄. Besankí ntsusv-yibi ámu mpai é. Mv̄o botsu tati yílé ámóó isian ntsusv-yibi ámu ansít̄o ámu fúa, fia afú ámu, b̄opu b̄oȳo ḥpv̄ ḥn̄o. ⁴¹ Tám̄e ntsusv-yibi ámu loyádu ḥsesisu, sin inu, ḥpv̄ amó léda wóli əkl̄n amó ḥma máin-máin mó.

⁴² Isá akopó ámu b̄bwé agywun b̄ee b̄om̄ obu adipú ámu fée, mén̄i əkuk̄ méeptí dalí, srí. ⁴³ Tám̄e amó ḥhande léklé ání ḥb̄ho Paulo nkpa. Mó su ḥmeha amó əkpa ání buvmo obu adipú ámu. Tám̄e ḥlebláa amó ḥb̄ee, ḥhagyíha ání ḥb̄étalí á, otúu wie ḥpv̄ amvt̄o, ḥpit̄i dalí. ⁴⁴ Ḫma a, ḥleha

atráhé amu é bədu dínká ntsusu-yibi ámu afunsu yówie ogbémgbesu. Amó fée begyi mbla ámusu, bəyə ogbémgbesu inu.

28

Malta Wúluto Asón

¹ Ani fée anilédinká ogbémgbé amusu. Óma asa anilébi ání əpu nsiné əsolvu kva bveti mó Malta ni. ² Nyankpv détswíe, su atsalı bu inu. Táme inu atsiápó amu begyi anu bvalé dódá ogyá əpu ənó inu há anu, anu fée anilétsiá mó ası. ³ Paulo lékpa ngayibí əbée amopuwa ogyá ámuto. Sáa ibe bu móntó. Ogyá ámu okunkúu su ibe ámu lótswi yi Paulo əbiwetó. ⁴ Bréá inu atsiápó amu bowun ání iwo ámu yí mu a, bəbláa aba bée, “Ahá əməpú oyin ánfí gyí. Ibı móntó ání aladálı əpu amuto, táme anı əkpi ámuvú ətəbítı tsu ámu médékle əbée ətsia nkpa.” ⁵ Inu Paulo lówunáa ibı, iwo ámu lékpa wíe ogyá, táme tətə móbwęe Paulo. ⁶ Amó fée besi bulı budekú. Buki bée Paulo obópunyá, ntée əbétin wu. Táme bréá beli wá əpá tətə méba a, beladamlí amu agywıun bli bée, “Əkpi əku əhá ánfí gyí.”

⁷ Əhande əku bu əsolvu kva əpu nsiné inu. Mu dá gyí Publio. Ələhə anu atuu, kpá anı ya mu wóyító, anilétsiá mu wá nkensá kéké. ⁸ Alı bré ámuto á, owisó ləkitá əhande amu mu si, mu iwtəlatut; əda. Paulo léyekí mu, ələpu ibı dínká muvu bó mpái há mu, iwi lówa mu ənlin. ⁹ Mú əma a, bəpu ələpuá buvu əsolvu amusu fée ba, Paulo létsa amó lə. ¹⁰ Anilétsiá inu tsra asa, inufá ámu bəwa anu numnyam, kié anı ató tsatsaotsa. Bréá anidénatí á, bəpu atóá ibéhián anu əkpata fée sí anu əkpa.

Roma Wúluto Yə

¹¹ Anilóyə əpu ənó yótsu ntsusu-yibi kva latsiá inu nyankpvtswíebi amu fée. Itsú Aleksandria wúluto. Besré atabí akvá bvgi əkpi yí ntsusu-yibi ámu ansító. ¹² Aniléyelí əpu nsiné əsolvu kva ətəbítı tsu Sirakus, anilétsiá inu nkensá. ¹³ Tsú inu á, anilóbonmlı tsu bowie wúlu yílē kva bveti mó Regiosu. Mú əyi kehə a, afú kva lówa tsuńu bı tsu ayasi fún. Nkenyá əma a, anilóyowie ətəbítı tsu Roma wúluto. ¹⁴ Aniléfia ahogyipu əku inu. Bokokóli anı bée, ətsia amu wá nkensiéná. Anilókusú tsu inu á, anilóyə Roma wúluto. ¹⁵ Apió ání buvu Roma wúluto bonu ání abá. Mú su amótó əku bəba ibiá ogyíkpá, bveti inu Apia. Əku é bəba ətnekvá bveti inu Afəó Əswiíkpá Asa, ibu əkpata befia anı. Bréá Paulo lówun amu á, mu ansí legyi, əleda Bulu ipán.

Bulu Asón Əkanda Roma Wúluto

¹⁶ Bréá anilóyowie Roma wúluto á, Roma aban léha Paulo əkpa ání əbetalı yétsiá ətínéá ədeklé, táme isá əkəpó əku obógyo mu iwi brégyibré.

¹⁷ Əke sáásı a, Paulo léti Yudafə ahandea buvu inu fée fia. Múv əlebláa amu əbée, “Mí apio, ibu móntó mməpə lalahə kuvukv gyi mí əmətəfj, mmeyintá anı anáin amándié kuvu é. Táme anı ahandea ámu buvu Yerusalem bekıtá mí ya Roma. ¹⁸ Bəyə mí asuntó á, teki bekleá bési mí, tsúfə bomowun tsitsa kuvu mí iwi asa bée bəyiməo mí. ¹⁹ Táme Yudafə ámu buvətsulá ání busii mí. Amó bwəhé su nokovli əkpa mbée, Roma Owie Dəhen onutó ogyíi mí asón. Megyí bée mbu mí əmá iwi asvansu. ²⁰ Mú su natí mlı fia ni. Tsúfə əhá ámu əkpa kui amu só nda ikan anfit.”

²¹ Amó é bəbláa Paulo bée, “Animákoha əwəlv kuvu tsu Yudea əmətə tsu fú iwi. Anı apio Yudafə ámuto əkuvu é mákotsu inu bəbláa anı asuń laláhe kuvu tsu fú iwi. ²² Táme ha anı abi fú agywıun. Tsúfə aniyin ání ahá bvetbli asuń laláhe tsu Bulusum əpasua ánfí fúbu móntó ánfí iwi ətínegyitíné.”

23 Mó su mva Yudafə ámu bəhiə ekeá békia. Eke ámu lófʊn a, Yudafə tsətsəətsəo bəba befia Paulo wóyi iṇu. Paulo látɔí kplá amó. Ələpu Mose Mbla pú Bulu ənósú atóipó amó asún wanlínhé lé Bulu iwíegyí ámu iwi asóntó súná amó tsú nyankı pón owí. Ələbo mbódí ání əbédamlí amó abvhə Yesu Kristo iwi asón ámvsu gyi. ²⁴ Amótá akv bohogyi, támə akv bumohogyi. ²⁵ Amó wulewule amó ənó məbwə kule, bəwa asún ámu prú bi. Támə Paulo létrá bláa amó asún kua kule asa bedasáin. Əlebláa amó əbée, “Ojəe Wankihé lébláa mlı anáin ənəkwali amó tsvn Bulu ənósú atóipó Yesaiasu. Əbée,

²⁶ ‘Yə ahá ánfí wá afvyəbláa amó fəe,
Bónu lánu, támə bümóonu mó asi.

Békı lákı, támə büméebı mó.

²⁷ Tsúfē klvntə bu amó odwin.

Batíllá asv, bun ansibí é.

Ní megyí ali á, teki bówrun atá

bónu asón,

amó agywʌn bóbwií.

Bédamlí ba mí wá,

nétsa amó ilo.’ ”

²⁸⁻²⁹ Paulo lómo m̄ asún ənó əbée, “Mó su ndekléá mlbú ání Bulu nkphahə asún ámu lawié ahá ání bumegyí Yudafə é wá dodo. Amó m̄ bóhə asón ámu.”* ³⁰ Paulo létsiá iṇu nfinyo kéké. Oletsiá m̄ onutó obu háiheto. Oletsiá ho afjó ání bəba bəsinää m̄ fée. ³¹ Ələwa klon dá Bulu iwíegyí ámu iwi asón əkan, olosuná anı Wie Yesu Kristo iwi asón é ahá fée ansító. Jhaa métin m̄ əkpa.

---

* **28:28-29** Mótá yée 29 bu nwoló dada amó akvto: Bréá Paulo léblí asón ánfí tá á, Yudafə ámu bəkvəsú náti, amó wulewule bəna bvdə asón ámu nwéen gyi.

Chwylúá Paulo Lówanlín Sísí Romafə

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi Paulo dé ɔwvló ánfı wanlín sisí mlı Romafə. Bulu léti mí ɔbée, mbóbwę mu sumbí ɔyəpó. ɔlele mí yái áni néda mu asún wankláán ámu ɔkan.

² Bulu léhie asún wankláán ánfı yái tsuń mu ɔnósó atóipósu dodoodo, bɔwanlín mó wá mu asún wanlínhé amvto. ³ Asvn wankláán ámu ɔlətɔi tsú mu Bi, ogyi anı Wíe Yesu Kristo iwi. Anyánkpúsa ɔkpasú á, ɔlelin Owie Dawid abusuanto. ⁴ Bulu léle súná áni lélé mu Bi ní. ɔlətsuń ɔjje Wankihé túmito kúsúa mu tsú afúlito. Mogyi anı Wíe Yesu Kristo. ⁵ Ina mvsu Bulu lawá awitole lé mí mu sumbí ɔyəpó, méni nékpa ɔmá bámbásúfa böhö mu gyi, nú mu ɔmə. ⁶ Mlı Romafə ánfı Bulu latí ɔbée, mlıbóbwę Yesu Kristo klé é mlibu mütó.

⁷ Inı su mí Paulo nde ɔwvló ánfı wanlín sisí mlıá mlibu Roma fée. Bulu lahié dwé mlı, tí mlı, pó mlı bwé mu ahá. Nde anı Sí Bulu mva anı Wíe Yesu Kristo kokóli mbée, buygii mlı buvha, abvha mlı iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

⁸ Gyankpapv a, nna Yesu Kristosu nde mí Bulu ipán da mltó okugyíokv nwunsv. Tsúfē mlı Kristo hógyi su mlı dá de ɔyító fée. ⁹ Napó mí kln fée nde Bulu súm tsuń mu Bi Yesu iwi asvn wankláán ɔkan ámuvu ndeda ámvsu. Obégyi mı adánsie áni ntékáin mlsuń brégyibréá nde mpái bo. ¹⁰ Ntetsiá kokóli mu ekekegyifeké mbée, otsúla finki ɔkpa ha mı, antalı besináa mlı nké ánfito. ¹¹ Tsúfē idın mí ɔwólá mía mlinyo abéfia, méni nébeha mlénya ɔjje Wankihé atokiehé áni ibówa mlı ɔwvnlin. ¹² Móá ndeblí gyi, ní nebá mlı wá á, mí hógyi bówa mlı ɔwvnlin, mlı klé é ibówa mí ɔwvnlin.

¹³ Mí apió, ndekléá neha mlı bi áni nabwébwéébwé agywun áni nébesináa mlı, támē təkv de mí ɔkpa tiin bəfvn nde. Ndekléá néba inu bətɔi kplá ahá, méni böhö Yesu gyi, fē alia nahá ahá bahö mu gyi ɔmá bámbátó. ¹⁴ Inı gyi táá ilehián áni nóbwe ahá féeító nı. Ilehián áni nóbwe mu Griikifó pú ɔblı́ bámbá ablípó, atiansipu pó aha mimláhē féeító. ¹⁵ Inı su mí ansí lapé áni nébláa mlı ahá áni mlibu Roma wúluto é asvn wankláán ámu.

Bulu Asvn Wankláán Ámu Túmi

¹⁶ Bulu asvn wankláán ámu ima mí péli. Tsúfē mógyi Bulu túmi áni ɔdəpvhö ɔhagyíoha áni ɔlhö Kristo gyi nkpa nı. Yudafö gyánkpá, asa ahá áni bumegyí Yudafö buvuo. ¹⁷ Tsúfē asvn wankláán amvto Bulu léle alia ɔtbəbwé ɔha yile ɔbwəpó súná. Mú ɔsó-ası fée ilü hógyisu. Inı Bulu asvn wanlínhé amv leblí nı. “Jhá áni mu hógyi su Bulu latsú mu áni mu asún da ɔkpa obénya nkpa.”

Lakpan ɔbwəpó ɔhagyíoha Gyí Bulu Ansító

¹⁸ Bulu léle mu ɔbló súná tsú ɔsósó. Olenya ɔbló ahá áni bvtamanyá mu ifú, bvdé lalahé bwé, bapó amv owuntəlin bvdé Bulu asón áni igyi ɔnəkwali ɔkpa tiin. ¹⁹ Bulu ɔbəbití amó isu. Tsúfē táá ilehián áni bëbi tsú Bulu iwi ida amó ansítá dodo. Bulu onutó léle mó ɔwan súná ámu. ²⁰ Ibv mójtó áni ɔhaa tamawun Bulu túmiá itamatá pó alia ogyi. Támē tsú bréá Bulu lóbwę ɔyí ɔpá á, Bulu tsiátó menjaín. Tsúfē mu ato bwəhé léle mó súná wankláán áni ahá bétalí wun mó, póbí mu. Inı su ɔhaa má ɔnó kokv lá. ²¹ Buyin Bulu, támē buvəowa mu numnyam áni iletisiá mu, buvəpó ipán kuku é há mu. Mboún táá ima ası bótəgywún tsu Bulu iwi. Bvtamatráa nu mu asún ámu

asi. Basin oklúntó. ²² Butéki amú iwi bée betün ansí, támē bemimláá. ²³ Basí Bulu əkiankpapu amú tswi, yó bude ıkpi ání buma nkpa súm. Bópwé amú, ntéé sré amú fé nyankpusa ání otowú, ntéé mbubwi, ntéé mbwi pú awa aku.

²⁴ Iní su Bulu ladámlí əma há amú, basí bude ató laláheá budeklé tsu amú klvnto bwé, amóva amú aba bude iwi svápaa. ²⁵ Butamatráá hó Bulu ənəkwali amusv gyi. Asún ání ıma mútós mboún budehogyi. Iní su bayó bude Bulu ató bwéhé mboún súm, sí ató fée ɔbwepó amú onutó. Kanfú letsia mu bré fée! Amen.

²⁶ Amú bwéhé ánfi su Bulu lédamlí əma há amú, buna bude hakpanla bwé. Amó atsi kóráá besi ayin wá dí, fé alia ida yaí, amó wulewule buda aba wá. ²⁷ Ali kén ayin é besi atsi wá dí fé alia botjbwé mó yáí, buda aba wá ní. Hakpanla anfi bwé su Bulu lébití amú isu ání lekanáa ha amú, bude mó wúun ni.

²⁸ Iníá bakíná Bulu bi su á, Bulu ladámlí əma há amú, bude asokpan susúu, bude tóá ıma aleá əha əbóbwé bwé. ²⁹ Lalahé sóón bu amútó. Iku gyí; lakpanbwé, opotsuawa, olu, ənsípe, ahámə, mblíkpéé, ahámlé, agywün lalahé bwé pú ahátsii. ³⁰ Ahá ənótin, Bulu asónkiná, atómábú, iwtisú, iwi adábi da. Lakpan əkpagyáa, akwípósu kusólíí. ³¹ Butamagywún, bútamagyí amú asvn blíhésu. Butamadwé ahá, bútamawun ahá nwé. ³² Iníá bøyin ání Bulu mbla amú losuná ání əhá ání otsíá atsiábi anfi odu obówu óó á, megyí iní ánfi nkole budebwé. Butráá bude lalahé abwepó é atetó-ənlín wa dínká mósó.

2

Bulu Tamaki Jha Ansító

¹ Iní su fíá fvtsie fude fó aba ilá le, fuma ənó kókv lé Bulu ansító. Tsúfél fude akv ilá le, támē fude mó odu kén bwé. Mó su ní fude amú ilá le á, iwi pón fúdeha. ² Aniyin ání Bulu əbéha ahá ání bude iní odu bwé ipón. Aniyin é ání mó asón da əkpa. ³ Mó su ní fude ahá ilá le lakpan ání fó onutó fúdebwé su á, bi ání Bulu é əbéha fó ipón. Fuméetalí kóli dali mu ibi. Ntéé fumeyín ali? ⁴ Bulu lalé mu yilé pú mu awitóle əwan súná fó, alanyá klvñ há fó, támē fumobu mu. Ntéé fumeyín ání alia fédamlí klvnto yinkí ba mu wá su alalé mu awitóle súná fó? ⁵ Támē klvnto bu fu odwin, asutó bu fu onln. Mó su isutobtí ání ida gyo fó ekeá Bulu ɔnəkwali obégyi asón itráa démoní tsíá. ⁶ Bulu əbéka əhagyíóha ikó mu bwéhé ənó. ⁷ Akv bapú ansí dínká ání bénya numnyam, idayilé pú nkpa ání itamatá. Mó su banyá klvñ bude yilé bwé ekekegyieke. Amú Bulu əbéha nkpa ání itamatá ní. ⁸ Támē akvá bvbv ənsípe, bakíná ənəkwali amú pú yilébwé, bvbuo lalahé mó á, Bulu əbópu əblí gyí amú asón, bíti amú isu wankláán. ⁹ Asvn wunhe móva iwlásin béba lalahé abwepó féésó. Ibégyankpá tú Yudafó, asa ibótó ahá ání bumeagyí Yudafó. ¹⁰ Támē Bulu əbówa yilé abwepó numnyam, há amú iwlwii, trá ha amú aye. Obégyankpá há Yudafó, asa ibótó ahá ání bumeagyí Yudafó. ¹¹ Tsúfél Bulu tegyi asón ənəkwalsu, ətamakí əhaa ansító.

¹² Ahá ámúv bumeayín Mose Mbla ámu, bude lakpan bwé amú óó bófwí. Támē Bulu móópu mbla amú gyí amú asón. Ahá ámúv bøyin mbla amú asa bude lakpan bwé amú mó á, Bulu əbelí mbla ámusv há amú ipón. ¹³ Tsúfél megyí ahá ání bøyin Mose Mbla amú asón da əkpa Bulu ansító. Mboún ahá ání budegyi móosó. ¹⁴ Ibu mútósahá ámúv bumeagyí Yudafó bumeayín Mose Mbla ámu. Támē ní amú onutó bude mbla ámusv gyí a, budesuná ání bøyin yilé móva lalahé amú klvnto. ¹⁵ Amú bwéhé ánfi desuná ání Bulu lówanlín mbla amú dínká amú klvnsu. Amú klvñ de adánsie gyí ání lélé

bvayin mó. Tsúfē bré kvta á, amó agywun tehá amó ipón, bré kvta é á, itehá amó asu. ¹⁶ Alí kén ibéba eke ámúv Bulu obótsun Yesu Kristosu gyi tóá ahá babwé njainto iwi asún ní. Alí Kristo iwi asun wankláán ámúv nde mó əkan da ámu idesuná ní.

Yudafó Pó Mose Mbla

¹⁷ Fú fée Yudayin fugyi, fó ansí dín Mose Mbla ámusu, fódepu ibi sí kántó fée Bulu mu bi fógyi. ¹⁸ Fuyin Bulu apé, tsúfē fakásí Mose Mbla ámu. Mó su fuyin tóá ibu alé. ¹⁹ Futekí fó iwi ansibi abwiepó əkpapú, fógyi fó əkandíe há ahá ání bvmeyín Bulu, basin oklúnto. ²⁰ Fú fée fugyi aha mimláhe ansí ətínpv. Fétalí súná ahá ání bvmeyín slala tóá ibu alé. Tsúfē fatsúlá fée Mose Mbla ámu su fabí tógyító, fabí ənəkwali kugyíkv é. ²¹ Támē íniá fóde ahá yilé suná á, ntogyi su fumósuná fó iwi mó? Fude əkan da bláa ahá fée bvmáwi ató, támē fó onutó fódewi? ²² Fee bvmátsa mbva, támē fude mbva tó? Fee bvmásüm ikpi, támē fotowí əkpiası ató. ²³ Futotsú iwi Mose Mbla ámu su, támē fótepán mósó. Iní su fude Bulu kpóí. ²⁴ Bulu asun wanlínhé amó léblí əbée, “Mlí Yudafó bwéhé su ahá ání bvmegyí Yudafó bude Bulu iwi asun laláhe blí.”

²⁵ Ní mlidé Bulu mbla ámusu gyí á, mli ketétún bu labi. Támē ní mlitamagyí mósú á, mligyi fó ahá ání bvmetin keté. ²⁶ Ní əku métin keté, əde Mose Mbla ámusu gyí a, ogyi fó keté ətínpv Bulu ansító. ²⁷ Mlí Yudafó mlíyin mbla ámu, tsúfē bawanlín mó tswi mli, bétin mli keté é, támē mlitepán Mose Mbla ámusu. Mó su əhá ání əmetin keté kóráá, támē əde mbla ámusu gyí əbélé mli ilá. ²⁸ Tsúfē megyí keté ətínpv gyí Yudayin onutó. Ketétún onutónutó bu iwu. Megyí əyolósu ketétún keke. ²⁹ Ní əku gyí Yudayin onutónutó á, mu klvnts tósúná. Ketétún onutó itsú klvnts. Bulu Əjé ámu tábwe mó, megyí mbla ámúv bawanlín tswi amusu gyí. Əhá ání Bulu Əjé ámu iletin mu keté á, Bulu onutó tékánfú mu, megyí nyankpusa.

3

¹ Mómó labi məməv Yudafó bvbv duv ahá ání bvmegyí Yudafó? Ntée labi məməv ketétún bu? ² Ibu móttá labi ámu ihié itsó! Gyankpapu gyí, Bulu lópvu mu klvnsu asún wá Yudafó ibito. ³ Ibu móttá ání amótó akv bvməhə Bulu asún ámusu gyí. Támē amó tsiátó anfi odu ibetalí há Bulu obési tóá əlehie ání əbábwé lóó? ⁴ Ekekeké! Megyí ali ígyi! Ní afunupu ahá fée bvgyi óó á, Bulu mó á, ənəkwali pü ogyi. Igyi fó alá Owíe Dawid lébláa Bulu əbée, “Ní fóti á, ahá bvbli bée fó asún igyi ənəkwali.

Ní begyi fó asún é á, bvbli bée fó asún da əkpa.”

⁵ Ní aní tsiátó laláhe lalé Bulu tsiátó wankláán súná á, mórmó ní əde aní iwu bití aní tsiátó laláhe su á, nkálí abéblí? Abéblí aniaa, Bulu má əkpa bíti aní iwu? (Nyankpusa asun blíhé ndebli á.) ⁶ Ekekeké! Ima móttó ali. Ní Bulu asún meda əkpa á, nkálí obégyi əyító ahá féeé asún?

⁷ Əku əbéfité əbée, ní mí ənəkwalmáwá lalé súná ání Bulu bu ənəkwali, ulatsú mu dá fóá á, mórmó ntó sú Bulu əbétrá ha mí pón əbée lalahé əbwepó ngyi? ⁸ Ní igyi ali á, mórmó ntó sú anuméebli aniaa, “Mlíha abwé lakpan, fówun Bulu tsiátó wankláán iwu əwan?” Fé alí ámúv akv bude mí ənó tun bée, nna ndebli ámu. Bulu əbéha amó ipón alá iletanáa.

Əhha Mégyí Yilé Əbwepó

⁹ Nkálí mées abéblí pómó mó ənó? Mó su aní Yudafó anidun ahá ámúv bvmegyí Yudafó ámu lóó? Ekekeké! Anumódun amó əkpagyíəkpasú. Nablı

botsvn mbéε, ikvle Yudafó pú ahá ámúv bvmegyí Yudafó ámu fée bvgyi. Tsúfélakpan lagyi amú féésó. ¹⁰ Bulu asón leblí əbée,

“Ohaa asón meda əkpa Bulu ansító. Obakóle kóráá médalı mójtó.

¹¹ Ohaa tamanú Bulu asón ası;
shaamadúnká Bulu əkpa.

¹² Amú fée badáamlí əma há Bulu,
ámú fée bafwi.

Yilé əbwepú əkvku má inu. Obakóle kóráá médalı mójtó.”

¹³ Bulu asón ámu léträ bli əbée,

“Butekle asukpan bli.

Bvtəpú amú ənó mlé ahá.

Amú ənötó asvn blíhē təmō fé iwo elín.”

¹⁴ Bulu asón ámu léträ bli əbée,

“Ilwú pú asvn-sinsín bli bvtəggi dı.”

¹⁵ Oleträ bli əbée,

“Ahámó ma amú əpá.

¹⁶ Ctinégyiitínéá buna á, bvdə ahá yintá, bvdə ahá ipiantó wa.

¹⁷ Bvomeyín əkpa áni itəpó iwilwii ba.”

¹⁸ Bulu asón ámu kv é leblí əbée,

“Bvtamanyá Bulu ifú.”

¹⁹ Séi á, aniyin áni asóngyíasón áni Mose Mbla ámu losuná á, ida ha Yudafó ámúv bvpv mbla ámu há ámu. Mó sv əkvku méenya əkpa lé asvansu ənó bréá Bulu dé ahá fée asvn gyí. ²⁰ Tsúfél Mose Mbla ámuvsu gyí méetalí há əha ogyi asv Bulu ansító. Há mbla ámu itehá anitebí áni lakpan abwepó anigyi.

Aliá Oha Tegyi Asv Bulu Ansító

²¹ Séi á, Bulu lasúná əkpa áni ətətsvn mósú há əha asv. Imená Mose Mbla ámuvsu gyísv. Támé Mose Mbla ámu pú Bulu ənössv atəipó amu asvn wanlínhé leblí əkpa ámu iwi asón yáí. ²² Əkpa ámu gyí əkpa áni Bulu tətsvn há əha asv mu ansító ní. Yesu Kristo hógyisv Bulu tətsvn hə əhagyíha. Ma fogyi o, ma fumegyí o, nkónu fotsú o, nkónu fumotsú o, əhaa mótsvn ətsan Bulu ansító. ²³ Tsúfél ahá fée babwé lakpan. Mó sv bahúli Bulu numnyam. ²⁴ Awitəle Bulu lawá há anı. Mó sv nyankpusa obégyi asv mu ansító ní. Awitəle anfi ina Kristo Yesusv. Muléka nyankpusa nwunusv iko. ²⁵⁻²⁶ Anyánkpósa bvdə lakpan bwé tsú bré əpá, támé Bulu lénya klvn há amú, əməbití amú isv. Séi á, Bulu labəpv Yesu bó afədile, pú mu obugya lé anı iwi mbusuo, méní abótsv mu hógyisv nyá lakpansiklé. Bulu lóbwé mó alı pósúná áni mu asón da əkpa, méní ibósúná nke ánfító áni yilé əbwepó ogyi. Ototsú ahá áni bəhə Yesu gyí áni amú asón da əkpa mu ansító.

²⁷ Séi mé, təko bv inuá abótsu iwi mívsv? Tətə má inu. Ntogyi sv animéetalí tsú iwi? Mose Mbla ámu sv lóó? O-o! Anı hógyi sv animéetalí tsú iwi.

²⁸ Megyí atə wankláán ámúv Mose Mbla losuná anı bwé ámu sv aniteggi asv Bulu ansító. Ina Kristosv hógyisv abégyi asv Bulu ansító. ²⁹ Yudafó nkvlé Bulu ógyi? Megyí ahá áni bvmegyí Yudafó mó Bulu ogyi? Ee! Amú é amú Bulu ní. ³⁰ Bulu əkvle pé bv inu. Mó sv ina hógyisv olotsulá áni Yudafó asón da əkpa. Ina hógyi kénsv əlohə ahá ámúv bvmegyí Yudafó ámu é áni amú asón da əkpa. ³¹ Mó sv ilehián áni abóhə Yesu gyí, sí Mose Mbla ámuvsu hógyi lóó? Ekekéeké! Megyí alı ígyi. Yesu hógyi téhá anitekítá mbla ámuvsu kinkíinkín.

4

Abraham Iwi Asín Lasúnd Alád Hógyi Bu Labi

¹ Séri á, amansu anı Yudafə abéblí tsú anı náin Abraham iwi? Ntə olowun tsu Bulu aháhə asón ánfı iwi? ² Ní yilébwə sú Abraham légyí asu Bulu ansító á, mómú əbu tóá əbópvtusú iwi, támę megyi Bulu ansító. ³ Nkálı Bulu asón wanlínhé amu léblí? Əleblí əbée, “Abraham lóhə Bulu gyi. Mó su Bulu lótsu mu ánı mu asón da əkpa.” ⁴ Ní əkv oyá agyómá á, buteká mu ıko. Megyi atokiehé ıkká ámu gyi. Igyi tóá ilehián ánı obénaya tsú mu agyómá yotó. ⁵ Támę megyi ahá bwéhé su, mboún amú hógyi sú Bulu totsú amú ánı amú asón da əkpa. Tsúfē Bulu téhá lakpan abwepó ánı bəhə mu gyi bułtegyi asu mu ansító. ⁶ Owíe Dawid léblí oyúla asón ánfı kén dodo. Əletói tsú ahá ánı Bulu méki amú bwéhé asa olotsu amú ánı amú asón da əkpa iwi. Əlowanlín mó wá Bulu asón ámvtə əbée,

⁷ “Bulu layülá ahá ánı alası amú lakpan kíe amú,
alagyóra amú!

⁸ Ahá ámú Bulu lasí amú lakpan kíe amú, əméeträ kaín mósú ámu bégyi
ədwel!”

⁹ Keté atínpv nkule bú ədwegyi anfı Owíe Dawid dé mó iwi asón blí ánfı? O-o! Ahá ámúv bümətin keté ámu é bvbv móvtó. Kaın ánı anıłakla asvanku Bulu asón wanlínhé amvtə. Anıa, “Abraham lóhə Bulu gyi. Mó su Bulu lótsu mu ánı mu asón da əkpa.” ¹⁰ Bré məmu Bulu lótsu mu ánı mu asón da əkpa? Əletün keté asa lóó? Ekekeek! Bulu lótsu mu ánı mu asón da əkpa dodoodo. ¹¹ Əma-əma asa əlebetin keté puhie mu nsu. Ilosuná ánı mu hógyi sú Bulu lótsu mu ánı mu asón da əkpa. Inı su ogyi fé ahá ámúv bümətin keté, támę bəhə Bulu gyi, Bulu lótsu amú ánı amú asón da əkpa ámu. Mó su ogyi amú fée əsi ní. ¹² Ogyi keté atínpv amu é əsi. Tsúfē megyi amú ketetüñ su, mboún amú Buluhógyi su. Fé alı ámúv Abraham lóhə Bulu gyi asa betin mu keté ámu.

Tóá Bulu Léhie Yáí Mu Ahógyipv

¹³ Bulu léhie Abraham muv mu abí-aná ánı oyít fée ibóbwə amú klé. Megyi bée Abraham légyi Mose mblasu, su Bulu léblí asón ánfı. Támę íniá əlhəhə Bulu gyi, Bulu é lótsu mu ánı mu asón da əkpa mu ansító su. ¹⁴ Ní ahá ánı bude Mose Mbla ámvtə obégyi Bulu ató á, mómú əha Bulu hógyi igyi kpaalı. Bulu nhıhié há əha é ma labi kuvu. ¹⁵ Tsúfē Bulu əblá mbla ámu tetí. Támę ní mbla má inu á, mblatvə é ima inu.

¹⁶ Mó alı su ina hógyisv ahá bétalı nyá atóá Bulu léhie yáí há amú. Atokiehé ámúv əbópvhə Abraham abí-aná ámu ibéda amú ibı. Megyi ahá ánı butegyi mblasu nkule bú, támę ahá ánı bəhə Bulu gyi fē Abraham é. Tsúfē Abraham gyi anı fée əsi. ¹⁷ Fé alı ámúv Bulu asón wanlínhé amu ıleblí əbée, “Napó fú bwé əmá tsətsəo tsə əsi ámu. Abraham gyi anı fée əsi Bulu ansító.” Tsúfē olohogyi ánı Bulu téhá awupó nkpa, ətehá tóá ima inu yáí iteba móvtó fē tóá ibv inu yáí. ¹⁸ Bréá tətə má inuá Abraham əbópv mu ansı dínká mósú á, əlhəhə Bulu gyi ánı əbóbwə mu əmá tsətsəo tsə əsi alı ámúv əleblí yáí ámu. Bulu lébláa mu əbée, “Fó abí-aná békley fē ntsrakpabi.” ¹⁹ Alı bré ámvtə á, Abraham lahə nfi lafakvə (100). Mó su aladan tsən kwıısv. Alı kén mu ka Sara é əkwııpuńi lawú, əméeträ kwıı ní. Oyin íni fée, támę əmekpa mu hógyi əma. ²⁰ Inı fée əma a, omegyi nwéen əbée, itó ámúv Bulu léhie mu amu iméeba móvtó. Mboún əlekta mu hógyito kínkíinkín, əlekanfó Bulu mó su. ²¹ Tsúfē əhíe oyin ánı Bulu əbétalı bwé itó ámúv alahíe há mu amu. ²² Mu hógyi anfı sú Bulu léblí əbée, mu asón da əkpa ní. ²³ Megyi mu

nkule su bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bée, "Bulu lótsu mv ání mv asón da əkpa." ²⁴ Anı é, anı su bəwanlín mó. Ní anilshó Bulu gyi a, obótsu anı ání anı asón da əkpa. Mugyí əhá ání əlkvsá anı Wíe Yesu tsú afúlito. ²⁵ Anı lakpan sú Bulu léha bélé mv há bəmə mv. Bulu lókvssá mv tsú afúlito, méní obótsu anı é ání anı asón da əkpa.

5

Isvgyí Bulu Ansító

¹ Anı hógyi só Bulu latsú mó ání anı asón da əkpa. Mv su anı Wíe Yesu Kristo lalá ania Bulunyó nsiné. ² Hógyi su əkpa lafinkí há anı ngya. Iníá anı Wíe Yesu só Bulu awítóle anfi laba anisú, anilapó hogyi nyá əlúkpá ngya a, ihié bv anı ədwé. Tsúfé anidín ansí ání abébenya mv numnyam amu kv. ³ Ansí itráa de anı gyi ání anidé ipian wúun. Tsúfé ipian téhá anitowá nsi. ⁴ Nsiwa téhá anitebí tsíá alíá ilegyi Bulu ansí. Ní abí tsíá alíá ilegyi mv ansí á, abédinká ansí mvsv. ⁵ Ansí pvdínká Bulusv méeha péli méekitá anı. Tsúfé Bulu lótsvn Əjé Wankihé amúv ələpvhá anı ámvsv pú mv ədwé wá anı klonto.

⁶ Bréá anitráa anigyi lakpan abwepó, animá əwvnlin á, Kristo lóbowu há anı lalahe abwepó bréá Bulu onutó léheto. ⁷ Ní əkv asón da əkpa kóráá á, ibówa ənlín asa əkv obótsulá wú há mv. Fíali əha yilé mó á, əkv əbówa klvn wú há mv. ⁸ Támé tóá ilosuná ání Bulu tehié dwé anı gyi, bréá anigyi lakpan abwepó á, əleha Kristo lóbowu há anı. ⁹ Ina Yesu Kristo obugya amúv əlwulí ası ámvsv Bulu lézi anı lakpan kíe anı, tsú anı ání anı asón da əkpa. Kristo su əbélé anı kokooko. Əmēebítí anı isu lakpan abwepó isu-əbitiké amv. ¹⁰ Teki Bulu alupó anigyi. Támé tsóvn mv Bi ámu lowusu á, alabwé anı mu anyawie kláklá. Iníá anilabwé mv anyawie su á, əbóhó anı nkpa kokooko. Tsúfé Kristo é bv nkpa. ¹¹ Megyí mó wole. Móá itráa dvn kóráá gyi, anidé ədwé gyi. Tsúfé anı Wíe Yesu Kristo lalá ania Bulunyó nsiné. Mv su anilabwé Bulu anyawie.

Adam Mva Kristo

¹² Adam nkule bwəhé su lakpan léba əyító. Mv lakpan ámu lowu léba əyító. Iní su lowu lénya túmi əhagyíhasv, tsúfé ahá fée babwé lakpan.

¹³ Lakpan bv əyító asa Bulu lípv mv mbla ba Mose. Támé bréá Bulu mokópó mbla ámu ba mv a, olobun ansíbi lakpansv. ¹⁴ Tsú Adam brésó bótó Mose brésó lowu legyi iwíe anyánkpúsa féésó. Ibv mótó ání bómotvn mbla kuku fé Adam, támé amú é bowu.

Akú aliá Adam léklé əlian əmapv amv. ¹⁵ Adam ná ətsan há Yesu Kristo. Tsúfé Bulu awítóle amv megyí fé Adam lakpan ámu. Adam nkule lakpan só ahá fée bowu. Támé Yesu Kristo nkule awítólewa su Bulu lalawá awítóle, pú mv atokiehé há ahá tsətsəotsa. Mv atokiehé ámu ibu bíá dvn lowu ámu. ¹⁶ Tóá anyánkpúsa benya tsú Bulu atokiehé ámvtó ina ətsan há tóá benya tsú Adam lakpan ámvtó. Mv lakpan kule pé amu léha əhagyíha légyi pón Bulu ansító. Mvlópv lowu ba, támé lakpan tsətsəotsa əma a, Bulu atokiehé kule pé lha Bulu lótsu ahá fée ání amú asón da əkpa mv ansító. ¹⁷ Əbakólk lakpan su lowu legyi iwíe ahásv. Támé aliá Bulu lahíé wá awítóle há ahá ibu wánwan. Alatsvn Yesu Kristo nkulesv tsú anı ání anı asón da əkpa, ania mnyó abégyi iwíe anı nkpató féé.

¹⁸ Iní su ali ámúv əbakólk lakpan su Bulu léha ahá fée pón ámu a, ali kén əbakólk yilébwé su Bulu lahá ahá fée bagyi asv mv ansító, alahá amú nkpa ání itamatá éní. ¹⁹ Ali ámúv ina əbakólk asvtó-ənlín su ahá fée bemlí lakpan

abwepó ámu a, alí kén ina obakóle obú su Bulu obótsu ahá tsotsaotsa ání amó asón da əkpa ní.

²⁰ Bulu lópv mbla ámu ba, méní ahá bówun lakpan ání bwedebwé wankláán. Támē bréá lakpan dékleí á, Bulu awitole é idekleí tsia. ²¹ Lakpan légyi ahásu, ileha ahá bowu. Alí kén Bulu lawá awitole tsú ahá ání amó asón da əkpa mu ansító ní. Iní lahá ahá batsu an Wíe Yesu Kristosu nyá nkpa ání itamatá.

6

Kristo Sv Anibv Nkpa

¹ Nkálí abéblí séi? Iléhián ání abóyo aní lakpanbwesu, méní Bulu awitole bómóní tsia? ² Ekekeké! Igyi fé anulawú, mó su lakpan ma túmi anisu. Ntogyi su abétrá tsiá bwé lakpan? ³ Bré ámóó bōbo aní asú ámu a, ania Kristo Yesunyá anulabwé kule. Mliyin mó alí? Alí bré ámvtó á, ania Kristonyá lówu, ⁴ bopulá aní, tsúfé ania munyo anulabwé kule. Mó su alí ámóó aní Sí Onumnyampu amu lókusúa mu tsú afúlito ámu a, alí kén aní é abétsiá itsiá pəpwetó ní.

⁵ Mó su iníá ania munyo anulabwé kule mu lowutó á, alí kén ania munyo lóbwé kule mu kusú tsú afúlito é ní. ⁶ Mlibi ání bréá beda Yesu mántá oyikpalihé amusu á, mva aní tsiátó dada amu lówu, méní animéetrá bwé lakpan nkpbí. ⁷ Tsúfé ní əha owú á, ətamatráa bwé lakpan. Lakpan má mosu túmi. ⁸ Iníá ania munyo anulawú su á, anibv hógyi ání ania munyo abétsiá nkpa. ⁹ Aniyin ání Bulu lókusúa Kristo tsú afúlito. Əméetrá wu ekekeké. Lowu itráa ma mosu túmi. ¹⁰ Yesu lówunáa wu ətsawole, méní əbélé lakpan inu. Támē iníá otsie nkpa á, otsie ha Bulu. ¹¹ Mli é mlíki mli iwi ání mlilawú há lakpan, amlile mli iwi le mó túmi asi. Mlitsia nkpa ha Bulu, tsúfé mliha Kristo Yesunyá mlilabwé kule.

¹² Iní su mlumáha lakpan igyi mli nyankpusa-oyí ánfí ibówu ánfisu, méní iméeha əwóli laláhé igyi mlisú, amlibwé tóá ideklé. ¹³ Mlumápu mli nyankpusa-oyí iwi ató há lalahébwé. Mboún mlipu mli iwi féé ha Bulu, fé ahá ání alakósúa amu tsú afúlito ba nkpató, əpvu mli bwé tóá ıda əkpa. ¹⁴ Imá aleá lakpan əbétrá gyi mlisú, tsúfé séi mlitráa mlumá Mose Mbla ámu asi. Bulu awitole asi mboúin mlíbu.

Yilébwé Nkpabi Anigyi

¹⁵ Iní əma a, amansu abéblí? Ibv aléá abétrá bwé lakpan séi ánfí ánumá mbla ámu asi, anibv Bulu awitole mboúin asi? Ekekeké! ¹⁶ Mluméyín ání ní mleba iwiásı há tókv, mlidé mó apé bwé, mlidé mó súm fé mli wíe a, mlilabwé mó nkpbí? Ní mleba iwiásı há lakpan á, mómu mlówu, támē ní mleba iwiásı há Bulu á, mlégyi asu mu ansító. ¹⁷ Mhlóbwé nkpbí há lakpan bré kvtó. Séi á, mlilapú mli klon féé ha atosunahé amóó bapóhá mli ámu, mlidé mósú gyí. Mó su nde Bulu ipán da. ¹⁸ Bulu lahá mlilagyi iwi lé lakpan ibító, mlilabwé nkpbí há yilébwé. ¹⁹ Alia ibóbwé mlónu asón ánfí asi, só napó nkpbí tsiátó nde mli suná. Bré kvtó á, mlilóbwé mli iwi nkpbí há hakpan múa lalahébwé. Alí kén iléhián ání mlóbwé mli iwi nkpbí ha yilébwé, méní mlófun yi ni.

²⁰ Bré ámóó mligyi nkpbí há lakpanbwé ámu a, yilébwé má túmi mlisú.

²¹ Labi momu mlénaya tsú lakpan ámóó mlilóbwé, nde ibu mli péli amvtó? Mó labi gyí lowu. ²² Támē séi mó á, Bulu lahá mlilagyi iwi lakpanbwé túmi asi. Mlilamlí mu nkpbí. Labiá mlénaya tsú móvtó gyí; mlétsiá tsiátóá ılofun yi, nyá nkpa ání itamatá. ²³ Tsúfé lakpanbwé ikáká gyí lowu, támē Bulu

atokiehé gyí nkpa ání itamatá. Mú əlopvysi anı buale tsvn ania anı Wíe Kristo Yesu ikvlebwesu ní.

7

Mbla Amv Itráa ma Túmi Akristoføsv

¹ Mí apíó, mli fée mliyin Mose Mbla ámu. Mliyin ání bréá ɔha tsie nkpa á, ɔbu mbla asi. ² Fé ní ɔtsi tsia okúlu, mu kulu amu mókówu á, ɔbu mu kulu amu asi. Táme ní mu kulu amu owú a, alagyí iwi, okúlu wóyí mbla kuku itráa medé mu. ³ Mú alı sv ní mu kulu amu mókónyá wú, ɔdálı mu ɔma a, alatá mbua. Táme ní mu kulu amu owú mó á, ɔtráa ɔma okúlu wóyí mbla asi. Mó sv ní ɔláyétsiá oyin bámbá á, ɔmækótó mbua. ⁴ Mí apíó, alı kén igyi há mli ní. Mli é bréá mlilóho Kristo gyi a, mliha munyo mlilówu. Mó sv mlitráa mlumá Mose Mbla asi. Séi á, mlilabwé ɔhá ámu Bulu lóksúa tsu afúlito ámu klé, ménü mlóbwé yilé há Bulu. ⁵ Tsúfē bréá anibv anı tsiató dada amutó á, mbla ámu léha anı ɔwólı laláhe legyi anisv. Mó sv anulóbwé tóá itopó lowu ba. ⁶ Táme séi mó á, Bulu lahá anilagyi iwi tsú mbla ámu tekí anibv mó asi ámu ibitó. Ania Kristonyá lówu. Mó sv mbla ámu itráa ma túmi anisv. Anilagyi iwi, anidé Bulu súm tsvn ɔkpa pəpwé ání ɔjje Wankihé dé anı sunásó. Megyí ɔkpa ání mbla wánlínhé amu lósuná anisv.

Mbla Amv Mía Lakpanbwé

⁷ Mó sv anidéblí aniaa, itó laláhe Mose Mbla ámu gyí? Ekekeeké! Mbla ámu ibéha abébi tóá lakpan gyí. Tekí ní mbla ámu imebli ɔbée, “Mápe ansi fó bá atósó” a, tekí mmebi tóá gyí ɔnsípe. ⁸ Ina alı mbla ánfí sv lakpan lénya ɔkpa pú ɔnsípe kugyíku wá mító. Tsúfē ní mbla ámu má inu á, tekí lakpan má túmi míssú. ⁹ Mí onutó netsiá bré kvtó, mmebi mbla ámu. Táme bréá nebebí mó á, nowun ání napán mísú. Lakpan ɔbwepó ngyi. Mó sv nowu. ¹⁰ Nowun ání mbla ámu nki mbéé, ibéha mí nkpa ámu lópu lowu ba mi. ¹¹ Tsúfē lakpan lénya ɔkpa tsvn mbla ámusu mlé mí, mó mí.

¹² Tsiátó mbla ámu mó á, tsitsa kuku ma mó iwi. Mó nhihie kugyíku lówankí, ida ɔkpa, ibu alé é. ¹³ Mó sv idesuná ání Bulu mbla ánfí ibu alé ánfí lópu lowu ba mi? Ekekeeké! Megyí alı ígyi. Lakpan lótsvn itó wankláán ámusu pú lowu ba mi. Ina mbla ámusu lakpan lélé iwi súná ání itépí ma ale.

Ató Idékø Nyankpusa

¹⁴ Aniyin ání ɔnjétó ató mbla ámu gyí, táme mí mó á, nyankpusa ngyi. Nabwé lakpan ɔkpábi. ¹⁵ Mmetálí bí mí tsiátó, tsúfē megyí tóá ndeklé ntəbwé, tóá mmedéklé mboún ntəbwé. ¹⁶ Ní tóá mmedéklé ndebwé mó á, natsúlá ání Mose Mbla ámu ibu alé. ¹⁷ Idesuná ání megyí mí dé alı ató ánfí bwé. Mboún lakpan túmiá ibu misu téhá ntəbwé mó. ¹⁸ Nyin ání bré ánfí mbu mí tsiátó dada anfitó á, itó wankláán kuku má mító, tsúfē nyankpusa ngyi. Ntekleá nóbwe yilé, táme nakásian. ¹⁹ Mmedé yiléá ndeklé bwé. Lalahé amúv mmedékléá nóbwe ámu mboún ndebwé. ²⁰ Ní nde lalahé amúv mmedékléá nóbwe ámu bwé á, mómu idesuná ání megyí mí onutó dé mó bwé. Mboún lakpan túmi ámu ibu mitó ámu dé mó bwé.

²¹ Mó sv nawun ání mbla ánfí lagyi misu. Ní ndekléá nóbwe yilé á, lalahé kóún ntəbwé. ²² Tsúfē nhíe ndekléá négyi Bulu mbla ámusu tsú mí kluonto. ²³ Táme ntowun ání mbla kó dé mbla ámu ibu mí kluonto ámu isá kó, gyi mósú, bwé mí lakpan ɔkpábi. Ilahá lakpan ámu ibu mitó ámu idé mí bwéhé kugyíkosu gyí. ²⁴ Kí ipian kpənkpaɔnkpaɔntiá mbo míbtó! Ilapú mí iya lowuto. Ma ɔbélé mí tsú mító? ²⁵ Táme anı Wíe Kristo sv nde Bulu ipán da ání alalé mí!

Mí klvnto mó á, tekí ndekléá nóbwe Bulu mbla ámu əkpábi. Támē tsiátó laláhé amóó ibu mító ámu lahá nabwé lakpan əkpábi mboún.

8

Nkpatsiá Dínká Bulu Əjé Ámu Asónsú

¹ Ini su séi á, Bulu méétrá ha ahá ání amóá Kristo Yesunyó babwé kule ipón. ² Tsúfé Kristo Yesu su Əjé Wankihé túmi ání itehá nkpa lahá anülagyi iwi tsú lakpanbwé móá lowu ibito. ³ Mose Mbla ámu métalí lé aní tsú aní lakpantó. Tsúfé aní tsiátó dada amóó itehá antebwé lakpan ámu iméha anümégyí mbla ámu atosunahésu. Támē Bulu lótsvn əkpa pəpwesu hó aní. Ələwa mu Bi onutó lélébá fé nyankpusa ání ətəbwé lakpan, támē mu mó əməbwé lakpan. Bulu lótsvn mu lowusu mó aní tsiátó dada amóó lakpan legyi móosú ámu. ⁴ Ələbwé mó ali, méní ní anubuo Əjé Wankihé amu a, abéetalí tsíá tsiátó wankláán ámóó tekí mbla ámu lósuná ámu, anüméétrá tsíá aní tsiátó dada amu. ⁵ Tsúfé lalahe ahá ání tsiátó dada ámóó itəbwé lakpan ide amósú gyí bvtagywún. Támē ahá ání bvbuo Əjé Wankihé amu a, tásá Əjé ámu tekle bvtagywún. ⁶ Əhá ání lakpan lagyi mu tsiátósv tenyá lowu tsú móttó. Támē əhá ání Əjé Wankihé lagyi musu mó tenyá nkpa móá iwilwii. ⁷ Tsúfé əha ání lakpan lagyi mu tsiátósv tolú Bulu. Ətamagyí Bulu mblasu, tsúfé əmémentalí gyí móosú ekekéeké. ⁸ Ahá ání lakpan lagyi amó tsiátósv bvmémentalí gyí Bulu anší.

⁹ Támē Bulu Əjé bu mlitó lélé. Mú su mlémentrá tsíá mli tsiátó amóó lakpan legyi móosú ámu. Mlóbwé tásá Əjé Wankihé amu tekle. Ní əkv má Kristo Əjé ámu a, omegyí mu kle. ¹⁰ Ibu móttó lakpan su mli nyankpusa-oyí ánfí obówu. Támē ní Kristo bu mlitó á, mli əkláa bu nkpa. Tsúfé Bulu latsú mli ání mli asún da əkpa mu ansító. ¹¹ Bulu lókvusá Kristo tsú afúlitó lélé. Mú su ní mu Əjé bu mlitó á, mórmó əbótsvn Əjé ámu hár mli nyankpusa-oyí ámóó ibówu ámu nkpa pəpwé.

¹² Ini su mí apió, imehián ání abéträ tsíá aní tsiátó dada amu, bwé tásá aní əwólí laláhé tekle. Mboún lehián ání abóbwé tásá Əjé Wankihé tekle. ¹³ Tsúfé ní mletsíá mli tsiátó dada amvto á, mlówu tsítsá. Támē ní mlötvn Bulu Əjé ámu sv kíná mli nyankpusa-oyí ámu apé bwé á, mlétsíá nkpa ání itamatá. ¹⁴ Tsúfé ahá ání bahá Bulu Əjé de amó kpa gyí Bulu abi. ¹⁵ Megyí Əjé ání ibéha mlóbwé nkpbábi, tsíá nyá ifú Bulu lópvawá mlitó. Mboún Əjé ámu lóbwé mli Bulu abi. Əjé ámu su anitétalí su kpolí Bulu aniaa, “Abba, mí Sí!” ¹⁶ Əjé ámu totsúlá hár aní lélé á, Bulu abi anigyi. ¹⁷ Ní Bulu abi anigyi á, mórmó anigyi mu ató agyipó. Ana Kristonyó obégyi mu ató. Tsúfé ní awun Kristo ipian ámu kv á, mórmó abénya mu numnyam amu é kv.

Numnyam Ání Abénya Ekekú

¹⁸ Ní neki numnyam ání ida gyo ani, Bulu əbélé súná aní á, ipian ánfí anidéwúun bré ánfito iməfvn mó ətnetiné. ¹⁹ Bulu ató bwəhé féé bvhíé bvde əkpa kú ha ekeá Bulu əbélé mu abí numnyam əwan. ²⁰ Tsúfé Bulu ató bwəhé féé lasí ida keke. Megyí mó onutó apé igyi. Mboún mlóbwé mó ali, iha mu ató bwəhé féé iki əkpa ²¹ ání ekekú á, əbéha amó féé bégyi iwi, bvmémentrá yintá ekekéeké. Mu ató bwəhé ámu ibénya mu abí iwigyi pó amó numnyam amu kv. ²² Aniyin ání bətu nde á, Bulu ató bwəhé féé ide iwiəsin wúun. Idékumí fé alia ikwú todwíin ətsi. ²³ Megyí Bulu ató bwəhé ámu nkvlé dékumí. Aní ámóó alapó mu Əjé, igyi mu atokiehé gyankpapó wá anitó ámu é anidékumí aní klvntó. Anihé anitsie anigyo ekeá Bulu əbéha aní nyankpusa-oyí ánfí obégyi iwi, əbóbwé aní mu abí. ²⁴ Tsúfé əkpakú aní su

əlhəo anı nkpa. Bvtamakı tóá fúbu əkpa, tóá fúma əkpa bvteki. ²⁵ Ní anidé tóá anímá əkpa kú a, anitenyá klvn tsíá gyo mó.

²⁶ Əjé Wankihé amu tetsá anı ani pýntó. Tsúfē anuméyín aliá abókolí Bulu ató, ibégyi mu ansí. Əjé ámu onutó tehíé kímí pökölí Bulu ató há anı, dvn aliá anı onutó abétalí. ²⁷ Bulu yin əhagyísha klvnta asón. Mú sv oyin mu Əjé ámu agywun. Tsúfē Əjé ámu tokókoli Bulu há mu ahá aliá Bulu onutó dé mó klé.

²⁸ Aniyin ání Bulu tehá tógyító tówá alé há mu adwepó. Amógyí ahá ání mu onutó əleti mu nhilué ənó ní. ²⁹ Tsúfē ahá ámu Bulu yin yaí ámu a, amó əlele. Ahá ámu əleti əbée, bvbélian mu Bi ámu. Fówun mu Bi ámu əbóbwe ədéhen mu abí tsotsotsato. ³⁰ Ahá ámu Bulu yin yaí dodo amu əleti. Ahá ámu əleti ámu olotsu ání amu asón da əkpa mu ansító. Ahá ámu olotsu ání amu asón da əkpa ámu əlwa numnyam.

Yesu Bulu Ədwe Əwanlı

³¹ Amansu anitráa anıbu blí tsú íni iwi? Ní Bulu bu anı wá á, ma əbetalí kósv líi anısu? Əhaa má in! ³² Bulu mékiná mu onutó mu Bi ámu si hálouw anı féé nwunsu. Olesi mu há faan. Nkáli sú əmáopu ató tráhe féé tsíá mu Bi ámu há anı? ³³ Ma əbetalí ká asón dínká ahá ámu Bulu lalé ámu? Bulu lóó? Ekekeké! Mugyí əhá ání alatsú anı ání anı asón da əkpa mu ansító. ³⁴ Ma əbetalí há anı ipón? Əhaa má in! Tsúfē Kristo Yesu gyí əhá ání olobowu há anı, Bulu lókusúa mu tsú afúlito. Alayó ətsie Bulu gyopsu, əde mu kokóli anı nwunsu. ³⁵ Ma ntéé ət əbetalí titi ania Kristonya nsiné ədwetó? Asun wunhe lóó, ntéé ikplán? Ní bvudin anısu lóó, ntéé akón? Yaya natí lóó, ntéé lowu? ³⁶ Tsúfē bəwanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó bée, “Fú sv bude anı mə ekekegyíke.”

Bude anı kú fé akúfa ání bapó beya əməkpá.”

³⁷ Támé íni féétó a, ədwé ámu Kristo bu ha anı ámu sv anlagyi tsu dáfá.

³⁸ Tsúfē nhíe nyin ání tóto méetalí ká ədwéá Bulu bu ha anıto. Lowu o, nkpa o, Bulu-abçpu o, túmi kugyíkvá itráa de iwigé gyí əsósú o, atáa ibu nu séi pó móá ibéba o. ³⁹ Tógyítóá ibu əsó pó ası ntéé əsuluv ayası kuvvukv méetalí ká ədwé ámu Bulu ladwé anı tsun anı Wie Kristo Yesusu ámutó ekekeké.

9

Ahd Aní Bulu Lalé

¹ Mía Kristonya anulabwé kule. Mú sv ənəkwali asón ndəblí séi. Əjé Wankihé dé mí kpa. Mú sv mí klvn é de mí bláa ání mmédé afunu wa. ² Mí pi Israelfo sv asón ihié de mí háan, ahvmitiá iméká itin de mí. ³ Ní ibówa aléá nénya ilwi, mía Kristonya nsiné béyintá, méní bénya nkpa ání itamatá kúráá á, teki nópu iwi há. ⁴ Mí pi Israelfo gyí ahá ání Bulu lélé púbwé mu abi. Amó əlele mu numnyam súná. Əleka ntam há amó, pó mu mbla wá amó ibitó. Olosuná amó əkpa ání bápotswé mu. Əlebláa amó tóá alahíé ání əbópwá amó féé. ⁵ Amó lélín tsu Israelfo anáin akponkponti ámu. Múá idvn kúráá á, amutó Kristo amu lébelin əsuluv anfisu. Kanfó letsíá Kristo, (əhá ámu Bulu ladá mu ofúli amu), ogyi Bulu, ató féésú ogýipó amu bré féétó! Amen!

⁶ Inı imosuná ání Bulu asón ámu əleblí tswı amu iméeba mó. Tsúfē megyí Israelfo ámu féé gyí Israelfo onutónutó. ⁷ Megyí Abraham abí féé gyí mu abí onutó. Tsúfē Bulu əlebláa Abraham əbée, “Isaktó fú abí-aná bédali tsu.” ⁸ Inı lósuná ání megyí ahá ání botsú Abraham abí féétó gyí Bulu ahá. Abraham abí-aná ámu Bulu léhié há mu amu nkule gyí Bulu ahá. ⁹ Tsúfē

tá Bulu léhié Abraham gyí, "Néyinkí bá ofiébá sesebre. Néba a, fó ká Sara lakwíí obiyimbi."

¹⁰ Megyí íni wule. Rebeka lókwíí atabí há aní náin Isak. ¹¹ Támé bréá omokónyá kwíí amó, abudan bí yilé ntéé lalahébwé á, Bulu lébláa Rebeka amó iwi asón. Bulu lóbwé mó al, méní ibósuná aní áni əkpa ámúú ototsun mósu hó ahá ámu imená aní bwéhésú. Mboún ma mu nkule pé apé pú alá otelé mu ahásu. ¹² Asa Rebeka əbókwíí nyebí ámu a, Bulu lébláa mu əbée, "Ódhéen obósum əkvusu." ¹³ Fé alia bawanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó bee, "Ntədwé Yakob dun Esau."

¹⁴ Séi á, nkálí abéblí? Abéblí anuaa, Bulu asón meda əkpa lóó? Ekekéeké! ¹⁵ Tsúfé Bulu lébláa Mose əbée, "Ahá áni nówun amó nwé á, amó nówun nwé. Amó nahíéá négyi bvale a, amó négyi bvale." ¹⁶ Mó su megyí əha apé ntéé mu nsíwa Bulu tekí. Mboún mu onutó nwewúun igyi. ¹⁷ Bawanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó bee, Bulu lébláa Egyipte owie Farao əbée, "Atoku anyo ánfí su neyái fú iwíe, alia nótotsun fusu lé mí túmi súná, pú alá oyító ahá féé bónu mí dá, kanfú mí." ¹⁸ Íni su ní Bulu əhíé áni obówun əku nwé á, otowun mu nwé. Ní əhíé áni əbéha əku əbówa klvntó odwin é á, otéhá mu otawá klvntó odwin.

Bulu Əblónya Pó Mu Ahá Nwewúun

¹⁹ Mlíto əku əbéfité əbée, "Ní alí igyi ní mó á, ntogyi só Bulu dé nyankpúsa ipón ha? Ma əbétalí tin Bulu əkpa?" ²⁰ Támé ndé mlí fité mbéé, fógyi ma áni félé Bulu llá? Olá əbétalí fité mu əpwepú əbée, "Ntogyi su fapwé mí alí?" ²¹ Alagyialítá igyi á, ató əpwepú tópú obón pwé tá odekli. Əbétalí pó obón ipin kule pwé nlonyo. Əbópu kule bwé olá nu ntsu, kpá nsúó wá kvléto.

²² Alí kén igyi há Bulu ní. Əbu əkpa lé mu əblá súná, méní ahá bówun mu túmi. Támé əlehíe nyá klon há ahá ámúú olenya əblá amúsú amu. Tekí llófon áni əbéhi amó. ²³ Bulu bu əkpa lé mu numnyam kpənkəpənti ámu əwan ahá ámúú əlele yáí áni obówun amó nwé, əwa amó numnyam amusu. ²⁴ Anigyi ahá ámúú əlele yáí ámu ni. Megyí Yudafó nkvléto əlele ahá. Əlele ahá áni bwmegyí Yudafó akú é. ²⁵ Bulu léblí mu ənósú otáipó Hosea əwulútó əbée, "Néti ahá ámúú tekí bwmegyí mí ahá ámu mí ahá.

Ahá ámúú tekí ntamakle amó asón ámu əbóbwé mí adwepó.

²⁶ Ətiné ámúú tekí nebláa amó mbéé, 'Megyí mí ahá mlígyí' ámu a, inufó néti mbéé, 'Bulu Əkankpapu abí' ní."

²⁷ Bulu ənósú otáipó Yesaia lókplón bláa Israelfó əbée, "Ní Israelfó bekléí fé əpu əná isí kúráá á, amótá ahá kpalobi pé náho nkpa. ²⁸ Tsúfé əbisasu aní Wie obégyi oyító ahá féé asón, búa mó wankláán." ²⁹ Tsúfé Bulu ənósú otáipó Yesaia légyankpá wanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó əbée, "Ní mí Wie Bulu, túmi féé Owie mézi aní abí-aná akú yáí á, tekí aní féé abéhi fé Sodom móa Gomorafó."

Israelfó Bulu Mähogyi

³⁰ Nkálí anidéblí ngya? Anidéblí anuaa, ahá ámúú bwmegyí Yudafó ámu bwməbə mbódí kuku, asa Bulu léha amó asu! Hógyi só benya mó. ³¹ Támé Israelfó ámúú amó ansí lepe, bvdé mbla ámusu gyí, Bulu əha amó asu ámu bwmətalí. ³² Ntogyi su? Tsúfé bwmepé ansí pú hógyi dúnká mó. Iləbwé amó fé mbla ámusu gyísu Bulu əbátsun ha amó asu. Íni su bosutin "Ibwi ámúú itelé ahá dá" ámusu dida kpla. ³³ Ibwi ánfí iwi asón bawanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó bee, "Bulu əbée, 'Mlíki!

Ndəpu Ibwi* tswi Sion wúluto.
Ahá bósutín ibwi áməsu dida.
Péli méeikitá əhagyíøha ání əlhəo mu gyi.’”

10

¹ Mí apió, tóá ntekle mí klvnto, pú mpái ání ndəbo gyi, Bulu əbóhə mí ahá Israelfə. ² Nétalí gyi amú iwi adánsie mbée, amú ansí lahié pé Bulusúm iwi, támə bvmeyín økpa ání bótsun mósú súm mu wankláán. ³ Tsúfē bvmeyín økpa ání Bulu tøtsun mósú há ahá asv. Mú su bəyirí iwi bude amú økpa dunká, ménı bégyi asv Bulu ansító. Mú alı su bvmeba iwiásı há økpa ámúv Bulu tøtsun mósú há ahá asv ámu. ⁴ Ənkwali amu gyi, Kristo lómə Mose Mbla ámu fée ənó. Mú su əhagyíøha ání əlhəo mu gyi obégyi asv Bulu ansító.

Nkpahəo Bu Inv Hå Əhagyíøha

⁵ Mose lówanlín tsú əhagyíøha ání ətekí mbla ámu ání mósú Bulu əbótsun tsu mu ání mu asón da økpa iwi əbée, “Əhagyíøha ání otegyi mbla áməsu əbótsun mósú nyá nkpa.” ⁶ Támə hógyisu bvtotsun gyi asv Bulu ansító. Bulu asvn wanlínhé amu léblí əbée, “Máfite iwi fée, ‘Ma əbódu yó əsüsú?’” (Fefíté alı á, ilosuná ání fóyəpu Kristo tsúa əsüsú ba.) ⁷ Ntée fíté iwi fée, “Ma əbékplí yó əsolvú ayas?” (Fefíté alı á, ilosuná ání fóyəpu Kristo tsúa afúlito ba.) ⁸ Mboún asón ání Bulu asvn wanlínhé amu léblí gyi, “Bulu asón ámu ıma ıfó fú wá. Ibu fú ənótó, ibu fú klvnto dodo.” Asón ámu gyi hógyi asón ámúv anidéblí ámu ní. ⁹ Ní fobwíi ənó bli fée, “Yesu gyi anı Wíe,” fópó fú klvn fée hogyi ání Bulu lókvosa mu tsú afúlito á, Bulu əbóhə fú nkpa. ¹⁰ Tsúfē ıklvn əha tøpohə Kristo gyi. Fówun Bulu obótsu mu ání mu asón da økpa. Ənó é əha tøpoblí əbée, Yesu gyi mu wie, ménı Bulu əbóhə mu nkpa. ¹¹ Alı kén Bulu asvn wanlínhé amu léblí əbée, “Péli méeikitá əhagyíøha ání əlhəo mu gyi ekekekéke” ní. ¹² Ini su ımfahvun ání Yudayin függi, ntée fümegyi Yudayin. Tsúfē owié økve pé ası amú fée bvbv. Əbópó mu yilebwé gyi ahá ání bosu kpolí mu fée bvale. ¹³ Alı kén Bulu asvn wanlínhé amu léblí əbée, “Əhagyíøha ání otosu kpolí anı Wíe obénya nkpa” ní.

¹⁴ Támə nkálı bétalí su kpolí əha ání bvməhə mu gyi? Nkálı bétalí əha ání bvməkónu mu iwi asón gyi? Nkálı bónu mu iwi asón ní əhaa méda mó økan súná amú? ¹⁵ Nkálı bétalí dá mó økan súná amú, ní bvmakówá amú? Bulu asvn wanlínhé amu léblí əbée, “Ihié bu akile ání fówun ání əha əbá beda Bulu asvn wankláán økan!” ¹⁶ Támə megyi Israelfə, fée lóhə Bulu asvn wankláán ámu. Tsúfē Bulu ənósó ətəpó Yesaia lówanlín wá mu əwulótó əbée, “Mí Wíe, əhaa máhə anı asvn blíhə aməsu gyi.” ¹⁷ Támə asvn wankláán ámu téhá bvtcohogyi. Ina Kristo asón ánfi blísó ahá bvttonú mu asón. Mó nu só ahá bvtəhə mu gyi.

¹⁸ Mbéee, bée nú bvmoru asón ámu? Bonu! Tsúfē Bulu asvn wanlínhé amu léblí əbée,

“Amó omə lawié əyító fée,

ámó asón é lawié tsútsúútsú.”

¹⁹ Ntráa fite. Israelfə bvmoru mu asón ası? Móá Mose lébláa amú gyankpapu gyi,

“Bulu əbée, ‘Nópó omá ání bvmegyi Israelfə wá mlı ansıpepe.

Nóyulá omá mímláhə pówá mlı əbló.’”

²⁰ Bré bámbátó a, Yesaia lówa klvn bláa amú əbée, “Bulu əbée,
‘Ahá ání bvmédé mí dunká lémentí mí.

Ahá ání bvmefíté mísú nele iwi əwan súná.’”

* 9:33 Ibwi ámu gyi Kristo.

21 Táme Israelfó ámu mó á, Bulu léblí amú iwi asón əbée, “Iniá natéi ibító bré fée ání nólha amú atúu ó á, bùtráa buvde asutó-ənlin wa. Bumédé mí bu.”

11

Bulu Israelfó Nnewiúun

¹ Nde mli fité mbéé, mó su Bulu lakíná mu onutó ahá lélé? O-o! Mí onutó ánfí óó Israelyin ngyi. Abraham abí-anátá notsú. Benyamin abusuants obí ngyi. ² Megyí bée Bulu lakíná mu onutó ahá amúvél elele amú yái ámu. Mlikain ali ámuú Bulu asun wanlínhé amú léblí tswi əbée, Bulu ənósú atóipú Elia lékla Israelfó iwi asón súná Bulu amusú. ³ Əbée, “Mí Wíé! Israelfó bamó fú ənósú atóipú fée. Babwé fú afódie-asubwi é fée. Ilasí mí nkukónú nkule. Budékleá bómá mí é.” ⁴ Bulu léha Elia mbuaí əbée, “O-o! Megyí fú nkule lási. Tsúfé nalé ahá mpím-sienó (7,000) áni bùməkútswe əkpí Baal* kí há mí iwi.” ⁵ Ali ígyi nde nké ánfító é ní. Bulu lawá awitóle lé Israelfó kpalobi akvá yái. ⁶ Ní alawá awitóle lé aha akvá á, mórmó itráá megýi əha bwéhé su əbélé mu. Tsúfé ní ina ahá bwéhéssú mó á, teki mu awitóle amú ilesian.

⁷ Mó nkálí ilegyi? Israelfó ibí meda itó ámuú bëpe ansí bùdedunká ámu. Amútó ahá kpalobi akvá Bulu lélé yái nkule ibí léda mó. Əleha atráhe bëwa asutó-ənlin bréá əde ahá ti. ⁸ Bulu asun wanlínhé amú léblí əbée, “Bulu léha ilélin amú əwóli. Mó su bótó nde bùmetálí pú amú ansíbi wun ató, pú amú asu é nú asón.” ⁹ Owíe Dawid é léblí əbée,

“Amú ədwé ogyíkpá ibwéé mpósa abvda móttó. Ibweé agbláa, ikpa kuta amú.

Ibwéé ina, abvseri dida móttó, ibwe əsübití ha amú.

¹⁰ Ansító iklún amú, méní bùméetrá wun ató.

Ha abvtsia ipiantó bré fée.”

¹¹ Mó su ntráa ndefíté mbéé, Yudafó basréí dida, bùmémentalí trá kusó? Əkekéeké! Amú lakpan su Bulu lóhó ahá áni bùmegyí Yudafó nkpa. Fówun ipé amú ansí. ¹² Séi á, aniyin áni Yudafó lakpan só əmá féeé banyá ató wankláán. Amú dida lawá labi há ahá áni bùmegyí Yudafó. Ní belányá nkpaahó mó á, mórmó labi áni ahá áni bùmegyí Yudafó bénya ina blító.

Aha Áni Bùmegyí Yudafó Nkpahóó

¹³ Ahá áni mlumégyí Yudafó, mli nde asón ánfí bláa ngya a. Kristo sumbí oyopú ngyi. Əlówa mí sumbí mli wá. Mí gyumagyihé legyi mí ansí. ¹⁴ Fialí nétalí há mí ahá Yudafó ansí bëpe, fówun Bulu obénya əkpa hó amútó akvá nkpa. ¹⁵ Bréá Bulu lédamlí əma há Yudafó á, əleha əmá atráhe féeé bëbwé Bulu anyawie. Ní igyi ali mó á, brégyíbréá Bulu əbóhó amú é á, ibóbwé fée afúli féeé bakósú tsú afúlito.

¹⁶ Ní belé tókvá gyankpapu há Bulu igyí a, mórmó itó ámu féeé igyi mu kle. Ní Bulu bó oyí nlín á, idesuná áni oyí ámu abámbi é igyi mu kle. ¹⁷ Békpali oyí bámbi pú bambá tsá móssú. Yudafó gyí oyí ámu. Mli ahá áni mlumégyí Yudafó gyí bámbi bambá ámuú bapó bëtsa móssú ámu, méní mlényá oyí ámuú ntsu wankláán ámu kv. ¹⁸ Mú ali su á, mlumáki mliaa mli dvn oyí ámu onutó abámbi amúú Bulu lékpali lé ámu. Mlumátsu iwi amú ansító, tsúfé oyí ámu nlín tamanu ntsu lé mlito. Mli mboútonu ntsu lé móttó pódan.

¹⁹ Fialí mli akvá mléblí mliaa, “Békpali abámbi amú, méní aní é abénya oyíkpá.” ²⁰ Ibu móttó ali. Itsú aliá Israelfó bùmohogyi só Bulu lékpali amú tsítsá. Mli é mli hógyi só Bulu lapó mli tsá móssú. Mó su mlumáha nwuntó

* ^{11:4} Baal gyí əkpí əkvá ahá ámuú begyankpá tsíá əsvlóu amusú asa Israelfó bëba betsiá inu ámu bosum.

iwa mli ədwé. Mliha ifú ikita mli. ²¹ Tsúfē Israelfó ámúvó bugyi oyí ámu onutó abámbi kóráá bóbwe lakpan, Bulu lébití amó isu, mó mli? ²² Séi á, mli lawun ání Bulu bu awítolé, támé mu asón bu ənlín. Óbu ənlín ahá ání badıda hógyítosu. Támé alawá awítolé há mli. Óbówa awítolé há mli ní mli ansí dín mosu. Ní megyi alí á, əbébití mli isu mli é. ²³ Támé ní Yudafó ámúvó besi mu hógyi amó beyinkí báhó mu gyi a, Bulu əbelapó amó tsá oyí ámusu. Tsúfē obu túmi ání obéyinkíá amó tsá. ²⁴ Mli ahá ámúvó mlímégyí Yudafó ámu mó á, oyí laláhé bámbi mlígyí, bəpü mli tsá oyí ámusu. Tekluma inu alí, Israelfó mu á, oyí wankláán ámu onutó abámbi bugyi, békpalí amó tsítsá. Mú su amó yinkíá yi mó yintisu móowa ənlín há Bulu.

Bulu Towun Ahá Fée Nwé

²⁵ Mí apíó, asón əjáinhé ku bu inuá ndekléá mlíbú, méní mlíméékí mli iwi ání mlílétin ansí duví. Asón ámu gyí, Yudafó ámu akv bu bu asutó-ənlín. Bówa asutó-ənlín alí bəfon bréá Bulu lahá ahá ání bümegyí Yudafó fée baba mu wá. ²⁶ Mú əma a, Bulu əbóhó Yudafó fée nkpa. Bulu asón ámu leblí əbée,

“Sion wúluto Nkpa Əhópu amó əbelin tsu.

Əbée beha Yakob abi-aná fée bési lalahé bwé.

²⁷ Inu gyí ntam ání néka há amó bréá néle amó tsú amó lakpantó ní.”

²⁸ Inuá Yudafó ámu bümehó asón wankláán ámusu gyi su á, bemlí Bulu alupú, méní ibówa labi há mli ámúvó mlímégyí Yudafó ámu. Támé inuá bugyi ahá ání Bulu léle su a, amó anáin su otekle amó asón. ²⁹ Ní Bulu olé əkv ntéé əpú mu atokiehá há əkv á, ətamatráa tse mu agywun. ³⁰ Bré kvtó á, mli ánfí mlímégyí Yudafó ánfí mlímóbu Bulu. Támé séi á, Yudafó bümédé Bulu bu. Mú su Bulu lawun mli nwé. ³¹ Alí kén Bulu əbéba bowun Yudafó ámúvó bümédé mu bu ámu é nwé fé aliaj alawun mli nwé ní. ³² Tsúfē Bulu lótsu mó ání ahá fée bu bu asutó-ənlín, aliaj ibóbwé obówun amó fée nwé su.

Mliha Akánfu Bulu

³³ Oo, mlíkí Bulu awítolé wóle! Mu nyánsa pó mu asónbi ma əka! Ma əbétalí bí mu əkpa pó mu asóngyito? ³⁴ Bówanlín wá Bulu asón wanlínché amutó bée,

“Ma yín anu Wíe nwuntó?

Ma əbétalí súná mu asón? Əhaa má inu.

³⁵ Ma lápó tókv há mu, əde əkpa kúá əbélaka mu ikó?”

³⁶ Bulu lóbwé tógyító. Mubó tógyító. Tógyító bu inu há mu. Kanfú ibwéé mu kle bré féeító. Amen!

12

Tsiátód Bvtópósum Bulu

¹ Inuá Bulu híé əde anu nwé wúun alí su á, mí apíó, nde mli kokóli mbéé, mlípü mli iwi fée ha Bulu mli nkpató. Ibwéé fé igyi aható wankihé ha mu. Inu gyí osom ání itsú klvnta, ilegyi mu ansí ní. ² Mlímáha əsvlúv anfisú atsiábi igyi mlsu. Mliha Bulu ətsé mli agywun, iha mli tsiátó tsé. Fówun mléitalí bí ání Bulu apé bu alé, ibu ədwé, əfən.

³ Bulu agyómá ámúvó alawá awítolé pohá mí ámusu nde mltó okugyíəkv bláa mbéé, əhaa máki mu iwi dáfá aliaj ogyi. Əhagyíha əbá ansí así, əki ání əmədn hógyi amúvó Bulu lapvhá mu amó. ⁴ Nyankposa-oyí iwi ató aní fée anigyi. Ntobí ámvtó kugyíkv bu mó gyvma ání itegyi nyankposa-oyí ámusu. ⁵ Alí kén ibu mvtó ání anitsó, támé ania Kristonyo anilabwé əyvluv

əkvle nū. Mú su anigyí ntobí ətsan-ətsan ání anıtsátsáa abasv, anılbwé əyolív əkvle amv. ⁶ Bulu atokiehé ámuv əleha aní ámu ina ətsan-ətsan. Ilehián ání aní féé abþpv mu atokiehé ámu yó agyómá ató ámuv əleha aní ámu ənó. Mú su ní əkv atokiehé gyí Bulu ənó asúnblí á, əhá ámu əbwéé mó alia mu hógyi losuná mu. ⁷ Ní əkv klé gyí mu aba ahógyipv bvá a, əbúa amv. Ní əkv klé gyí ató suná á, osúna mó. ⁸ Ní əkv klé gyí ahá atetə-ənlín wa á, əwá ahá atetə-ənlín. Ní əkv é klé gyí ató kie á, əlé iwič okie mv. Ní əkv klé gyí ahá ənó lí á, əwáa nsi əbwé mó. Ní əkv klé é gyí ahá nwé wúun a, əbwéé mó ədwéč.

⁹ Mlidwe ahá tsu mlı klunto. Mlikisi lalahé kugyíkv. Mlikita yilébweto kinkíinkin. ¹⁰ Mliha mlı anısı ipé mlı aba Akristofv dvesv, amlibu aba wankláán. ¹¹ Mlumáha mlı nsıwa bwé ató ənó əba ası. Mliha Əjje Wankihé amv əwa mlı əwvnán, amlisum anı Wie. ¹² Mlı əkpakú amv su mlınya ansigyi, amlılı kinkín mlı ipianto. Mlibo mpái bré féeč. ¹³ Mlibua mlı aba Bulu ahá ání bvbv ikplánto. Mliyırı iwi ho afóo.

¹⁴ Mliyula ahá ání bvdın mlısu. Mliyula amó, mlımálví amó. ¹⁵ Ní akv bvde ansigyi nya á, mlıa amónyo mlınya ansigyi. Ní akv bvdésu é á, mlıa amónyo mlısu. ¹⁶ Mlı féé mlıtsia wankláán. Mlumátsu iwi. Mlipv iwi manta ahá ání ahá bvtamabú amó. Mlumáki mlı iwi ání mlıdvn akv.

¹⁷ Ní əkv əpó lalahé gyi mlı á, mlımápı lalahé ká mu ikv. Mlibo mbódı amlbwé tás ibu aléá ahá féé bótsulá dínká mív. ¹⁸ Aliagyialá igyi mlı mó á, iwilwii itsia mlıa əhagyíøha nsıne. ¹⁹ Mı apió adwepó, mlımápı lalahé ká mlı aba ikv. Mlsı tógyító ha Bulu. Tsúfı bəwanlín wá Bulu asón ámvtə bęe, “Bulu əbée, ‘Mı, mlı Wie téká ikv. Mı əbékha ahá akv amó lakpan sv.’” ²⁰ Bulu asun wanlínhé létrá bli əbée, “Ní akón de fó olupó á, ha mu ató ogyi. Ní əmewóli dé mu a, ha mu ntsu onu. Ní əfbwé mó alı á, ibéha péli békítá mu əbétse.”* ²¹ Mlumáha lalahé igyi mlısu, mboún mlıbwé yilé pogyi lalahesv.

13

Iwiasıbá Ha Əmá Akpapó

¹ Ilehián ání əhagyíøha əbéba iwiásı há əmá akpapó. Tsúfı Bulu téhá əmá akpapó túmi. Əmá akpapó əkvku má invá megyí Bulu léyaí mu. ² Inı su ní əkv əkósı lí əmá akpapó əkvsv á, alakúsı lí Bulu túmisv. Mú su əhá ámu dé ısvbiti klé ha iwi. ³ Tsúfı əmá akpapó bımegyá yilé abwepó, lalahé abwepó bugya. Mú su ní fvmedékleá funyáa əmá akpapó ifú á, mómó bwé yilé abvkanfu fó. ⁴ Bulu osúmbi əhagyíøha ání bapí mu yáí əmá ənó gyí. Mlı yilé su bvde agyómá yo. Támı ní əkv dé lalahé bwé á, mómó obénaya amó ifú, tsúfı bvbv əkpa bíti ahá ısv. Bulu asúmbi bugyi, əleha amó əkpa ání bubítı lalahé abwepó ısv ha mu. ⁵ Inı su əhagyíøha əbá iwiásı ha əmá akpapó. Megyí bęe bvde ifú nya ání békítí amó ısv nkvlé sv. Mboún amó klv dé amó bláa əbée, ilehián ání bóbv amó.

⁶ Inı kén só ilehián ání mléka tswitsvı é ní. Bulu asúmbi əmá akpapó bugyi. Bapó amó bré fée bvde əmásıv kí. ⁷ Mlika ikv kugyíkvá ıdvn mlısu. Mlika tswitsvı móa lampóo. Obú əkpasv á, mlıbu amó fée. Ní igyi kanfv é á, mlıkanfv amó fée.

Abadwe

⁸ Mlumákitá əhaa ikv dvı mlı abadwe. Ní əkv dé mu aba dwé á, əde mbla amó féeči gyí. ⁹ Mose Mbla ámu léblı əbée, “Mátə mbua.” “Mámə əha.” “Máwi ató.” “Mápe ansı fó ba atósı.” Inı pó mbla tráhe amó fée nwun gyí

* **12:20** Igyi fó fakpá ogýa wólí mu ətántra.

mbla kule ámúvú ʉleblí əbée, “Dwe fú bá fé fú iwi” ámu. ¹⁰ Ní əkv dé mu ba dwe á, əmáðpv lalahé gyi mu ekekéeké. Iní su əhá ání ətədwé mu aba lagyi mbla ámu féesú.

¹¹ Ml onutó ml̄iyin bré oduátó anibv. Bré lafən ání mlétsinkí, tsúfē aní nkpháhó lafən ta dvn bré ámúvú anilégyankpá hó Kristo gyi amu. ¹² Onyé dətsúvn, ɔyí lake ta. Mó su ml̄iha asi oklúntə bwehé fée bwε, atsu aní ɔyí kchets akotó tsan. ¹³ Ml̄iha aní tsiátó ibwε fé ahá ání butsie wankto. Ml̄umáhá ayinta aní bré yetsiá ədwε ogyíkpá, anidé ato dedé gyí, anidé ntá nūv bv. Anumáwa atsi múa ayin asón. Anumáwa ɔnsípe, anumátre kó. ¹⁴ Mboún ml̄ipu aní Wíe Yesu Kristo tin ml̄i iwi. Ml̄umátrá tsiá tsiátó dada amúvú ml̄i ɔwálí lalahé tekle amu.

14

Akristofə llále ɔkpa Laláhesv

¹ Ml̄iha ml̄i aba Akristofá buma ɔwvnlin hógyito wa ml̄ito. Ní bεe təkv bv alé ntéé ıma ale a, ml̄umágyi amó nwéen. ² Əkv lóhogyi ání əbv əkpa gyi tógyító, támē əkv é hógyi ənó ıma ənlín. Mó su ətamagyı iye. ³ Əkpa má ınvá əhá ání otteyi tógyító əbélé əhá ání ətamagyı təkv ilá. Alí kén əhá ání ətamagyı təkv é əmále əhá ání otteyi tógyító ilá ní. Tsúfē Bulu lahó amó. ⁴ Fúgyí ma ání fέha əkv osúmbi pón? Mu wie nkule pé bív əkpa ání əbéblí əbée, ətsie wankláán ntéé ometsie wankláán. Əbétalí tsiá wankláán, tsúfē Bulu əbétalí há mu obétsiá wankláán.

⁵ Əkv əbétalí blí əbée, eke kv dvn mó aba, əkv é əbéblí əbée nk̄e ámu fée igyi kule. Əhagyíha ɔyó mu klvntə wankláán, ətsu móá ibv alé. ⁶ Ní əkv əlé eke əkv əbée igyi eke yílé á, əde mósú gyí pøtsú Bulu fúá. Ní əkv é tegyi tógyító á, əde mó gyí pøtsú aní Wíe fúá. Ní əkv é tamagyı iye a, mu é əde mó kisí pøtsú aní Wíe fúá. Tsúfē amó fée bvtedá Bulu ipán mósú. ⁷ Anitə əhaa métsie nkpa há mu iwi, anitə əkvkv é móowu há mu iwi. ⁸ Ní anitsie nkpa á, anitsie ha aní Wíe. Awú é á, anilawú há mu. Mó su ní anilawú o, anitsie nkpa o, aní Wíe bó aní. ⁹ Tsúfē Kristo lówu, yínkí kósó ba nkpatə, méní əbábwε akiankpapv pó awupú fée Owíe. ¹⁰ Iní su imehián ání fέha fó bá ipón ntéé fékí fó bá ansító kótikótí. Tsúfē aní fée abéyélí Bulu ansító, obégyi anitə okugyílkv asón. ¹¹ Bøwanlín wá Bulu asón ámvtə bεe, “Aní Wíe Bulu əbée,

‘Nanyá mbv nkpa ánfí á,
    əhagyíha əbéda akpawunu mí ansító;
    əhagyíha əbélé blí əbée, Bulu ngyi.’ ”

¹² Mó su anitə okugyílkv əbélé mu asón ənó Bulu ansító.

Máha Fó Bá Ədida Mu Hógyito

¹³ Mó su ml̄iha asi aba ilá le. Mboún abwée agywıun ání anumábwε tətəá ibréha aní bá əkvkv méesréi ntéé dida. ¹⁴ Séi iníá namlí Okristoyin su nabí ání atogyihé kvkv má ınvá mu iwi metin. Támē ní Kristoyin əkv lóhogyi ání təkv iwi metin a, mómu mu wá mó iwi metin. ¹⁵ Ní fótegyi təkv, idé fó bá háan a, mómu fó bwεhé medé ədwε suná. Máha fó atogyihé tha fó bá ání Kristo lówu há mu ɔfwı. ¹⁶ Mó su máha tóá foyin ání ibv alé ibwε tsitsa ahá ansító. ¹⁷ Tsúfē Bulu iwíegyí ámu imégí atogyihé ntéé atonuhé asón, mboún yílēbwε, iwilwii pó ansigyi ání itsú Əhe Wanklhé amvtə asón igyi. ¹⁸ Əhagyíha ání otosúm Kristo əkpa ánfisu á, mu asón tegyi Bulu ansí. Ahá é bvtobú mu.

¹⁹ Iní su mliha aní ansí ipé tóá ibópu iwilwii ba, ibówa apió aba ɔwvnlin hógyitósu brégyibré. ²⁰ Mányintá Bulu gyumagihe fú atogyihé su. Okpa bu inuá abéetalí gyi tógyító, támé ní oku dé tóá ibéha mu ba ɔbábwé lakpan bwé mó á, ume ale. ²¹ Ní oku tamagyi iye ku, ntéé nu ntá ntéé bwé tóá ibéha mu ba ɔbédida á, ibu alé. ²² Mú su tógyítóá fohogyi tsu ntobi ánfi iwi á, ha mó ibwe fúá fú Bulunyø nsiné asón. Ní oku opúni medé mu tsíi mu bwéhésó á, mómu oklála lawá mu ogyá. ²³ Támé ní mu kluñ medí mu así mu atogyihé ku gyí su, ogyi mó á, Bulu lahá mu ipón dodoodo. Tsúfē mu ató ámu gyí melú hógyisv. Tógyítóá ɔha mópu hógyi bwé igyi lakpan.

15

Ahd Ansísv Ató Bwé

¹ Ilehián ání aní ahá ání aní hógyi ɔnó bu ɔnlín abénya kluñ há ahá ání amó hógyi ɔnó ume ɔnlín. Megyí tóá iletisiá aní wóle abóbwé. ² Ilehián ání anito okugyíoku ɔbóbwé tóá ibu alé há mu ba, méní ibéha mu ɔbédan hógyito. ³ Tsúfē Kristo kóráá móbwé tóá mu onutó otekle. Mu iwi asón bɔwanlín wá Bulu asón ámuto bée, “Asiabí ámúú besia fú ámu féé ilebedinká mínsú.” ⁴ Asón kugyíkvá bɔwanlín wá Bulu asón wanlínhé amvta tsú tituti a, bɔwanlín mó ání ibósuná aní ató, wá aní atetó-ɔnlín, atomi lu kíinkíinkín. Fówun abénya kluñ ki okpa ha ató ámúú aní ansí dun mósv ámu. ⁵ Bulu téhá ahá bɔtényá kluñ. Mutówá ahá atetó-ɔnlín. Ndé mu kvlí mbéé, ɔhá amlibwé kvlé, fé alia Kristo Yesu lósuná aní. ⁶ Iní ɔbéha mli féé mlópu ɔme kvlé kánfó Bulu, ogyi aní Wíe Yesu Kristo mu Si ámu ni.

Ahd Ání Bumegyí Yudafó Asón Wankláán Bláa

⁷ Iní su mliha aba atúu fé alia Kristo líhó mli, méní ibówa Bulu numnyam. ⁸ Tsúfē ndé mli bláa mbéé, Kristo labwé Yudafó osúmpó, méní ibósuná ání Bulu obégyi mu tó ámúú ɔlhéie amó anáin amosv. ⁹ Kristo léba, méní ahá ání bumegyí Yudafó béti Bulu idayilé, nwé ámúú olowun amó ámu sv. Fé alia Bulu asón wanlínhé amó ileblí. Asón ámu gyí,

“Aní Wíe Bulu, iní su náwa fú numnyam ahá ání bumegyí Yudafó ansító.

Nówa ilu kánfó fú.”

¹⁰ Bulu asón ámu létrá blí ɔbéé,

“Mli ahá ání mlímégyí Yudafó, mliha Bulu ahá mlinya ansigyí!”

¹¹ Bétrá wanlín bée,

“Ahá ání mlímégyí Yudafó féé, mlíkanfu aní Wíe Bulu.

ɔmá féé abi, mlíkanfu mu.”

¹² Bulu ɔnósó ɔtóipó Yesaia é léblí tswí ɔbéé,

“Oha oku ɔbelin tsu aní náin Yisai* abi-anátó.

Mu obébegyi iwíe ahá ání bumegyí Yudafósu ni.

Mysó bédinká ansí ni.”

¹³ Buluá butekí okpa há ogyi. Ndé mu kokoli mbéé, ɔhá iwi lwii mli, ansí igyi mli amlihó mu gyi. Mu ɔjé Wankihé ɔháa mli túmi, méní mu ɔkpakúi móokpón mli.

Tód Svd Paulo Léle Iwito Wánlin Ató Ali

¹⁴ Mí apió Akristofó, mí onutó nhíé nyin ání aha wankláán mlígyí, mlílabí asón tsatsaotsa, mlétalí tóí kplá aba. ¹⁵ Támé nawá kluñ nhíé ndé mli asón bláa ɔwvló ánfitó pukáin mli. Tsúfē Bulu lawá awítolé pú agyómá ánfi wá mí ibito ɔbéé mbwéé. ¹⁶ Mógyí, mbóbwé Kristo Yesu osúmbi ahá ání bumegyí Yudafó. Mú su ndé osum agyómá ánfi yó fé Bulu igyi ɔhapú. Ndé

* ^{15:12} Yisai lókwí Owíe Dawid ání ogyi Yesu Kristo mu nain.

ahá ámúvó būmegyí Yudafə ámu Bulu asvn wankláán ámu bláa, ménı bémlí igyí aható ánı Ḏhe Wankhé latin mó iwi, ilegyi Bulu ansı. ¹⁷ Ina míá Kristo Yesunyə anilabwé kvlə sv á, mbv əkpa tsú iwi agyómá ánfı ndeyo há Bulu ánfı sv. ¹⁸ Tsúfē mméetalí blí asvansu tsía atzá Kristo latsvn mí asvn blihé pó mí bwéhésú bwé ahá ánı būmegyí Yudafə, ménı bóbú Bulu. ¹⁹ Ina ofúla móa osúna amúvó nöbwé Bulu Ḏhe ámu túmitó ámvsu netalí dá Kristo asvn wankláán ámu fée əkan, tsú Yerusalem alı yédalı Iliriko əsvlós. ²⁰ Táá idın mí klvnsu bré fée, ndekléá nöbwé gyi, nénatí dá Bulu asvn wankláán ámu əkan ntínéá būmekónyá nú Kristo asón ki. Mmedékléá nótva əku gyumagyihesu. ²¹ Tsúfē bəwanlín wá Bulu asón ámvta bęe,
“Ahá ánı būmekónu mu nka ki bówun mu,
ahá ánı būmekónu mu asón ki é bónu mó ası.”

Paulo Roma Əpasua Yésindá

²² Ini láhá mməkónyá əkpa ba mlı wá bətu nde nı. ²³ Támə séi mó á, mí agyómá lamó əná nfı fónsó. Nfı tsətsəotsə nı ndekléá néba mlı wá bəki mlı. ²⁴ Mó sv nabwé agywıun ánı nı ndetsvıun nøyó Spania a, nótvn ki mlı. Agyi ədwəe kpalobí á, mlılası mí əkpa nayó inı. ²⁵ Séi á, nabwé agywıun ánı négyankpá yó Yerusalem, yóbuá Bulu ahá ánı bvbı inı. ²⁶ Tsúfē Akristofəá bvbı Makedonia pó Akaia əsvlós bapó ədwəe dúnká ató budepəsısı Bulu ahá ánı bvgyi ahiánfə Yerusalem. ²⁷ Ibv amú ədwəe ánı bóbıa ahiánfə. Bawun ánı ilehián ánı bóbıa Yudafə é ká ikə. Tsúfē banyá Ḏhetá ató, nú nkphahó asón ámu tsú amú wá. Mó sv ilehián ánı bódunká əyító ató kú há amú é. ²⁸ Ní nöpü kóba ánı bətswitswı ha mí fée wá amú ibıtó á, nöbətsvn mlı wá yó Spania. ²⁹ Nyin ánı nı nebá á, nöpü Kristo oyúla kpənkpoənkpoənti ba mlı.

³⁰ Mí apio adwəpó, ndepu anı Wíe Yesu Kristo pó ədwəea Bulu Ḏhe lahá mlı há mlı aba kókóli mlı mbée, mlılı mí əma, amlıbə mpái ha mí kíñkíñkín. ³¹ Mlibə mpái mlıaa, Bulu əléé mí tsu Yudafə ámúvó būmhə mu gyi amú ibıtó. Mlibə ha mi, Bulu ahá ánı bvbı Yerusalem inı abvhə ató ámúvó napó neya amú ámu. ³² Fówun nı Bulu lótsulá á, néba mlı wá ansiyí kpənkpoənkpoənti, bəda əkpónu. ³³ Buluá ətəhá iwilwii, otsia mlı fée wá. Amen!

16

Itsidha

¹ Nde opio tsihé Foibe le súná mlı. Kenkrea wúluto əpasuatə ahande obvápı ogyi. ² Mlhə mu anı Wíe Yesu dátó alıá əukanáa ánı Bulu ahá bóbwe, amlıbva mu əkpagyıəkpasv alıá odekłé. Tsúfē mu onutó alabúa ahá tsətsəotsə, alabúa mi é.

³ Nehá Priska mva mu kulu Akwila fée tsiá. Mía amónyə létsiá bwé anı Wíe Kristo Yesu agyómá. ⁴ Bəpı amú iwi há ánı bówu mí sv kóráá. Nde amú ipán da wankláán. Megyi mí nkvlə. Akristofəá būmegyí Yudafə əpasua fée bude amú ipán da. ⁵ Nehá əpasua ámúvó betsiá fia amú wóyítá ámu é fée tsiá.

Nehá mí ədwəpú Epaineto tsiá. Mulégyankpá hə Kristo Asia əmátá fée nı. ⁶ Nehá Maria ámúvó olowun ipian mlı sv ámu tsiá. ⁷ Nehá mí aba Yudafə Androniko mva Yunia tsiá. Bawá mía amónyə obu ki. Bvgyi Kristo sumbı ayçpó ánı obú bu amós. Begyankpá hə Kristo asa natá bəhə.

⁸ Nehá mí píó ədwəpú Kristotə Amplia tsiá. ⁹ Nehá anı Kristo agyómá əybá Urbano mva mí nyawíe kláklá Staki tsiá. ¹⁰ Nehá Apele amúvó alalé súná wankláán ánı alapó mu iwi há Kristo amu mva Aristobulo abusuanfə

féé tsiá. ¹¹ Néhá mí bá Yudayin Herodion tsiá. Néhá Narkiso abusuansfó ání bugyi Akristofó tsiá.

¹² Néhá Trifaina mva Trifosa, bugyi atsí amúvó bude Kristo agyómátó kínkíinkín ámu tsiá. Néhá mí ədwepó tsihé Persi, əde Kristo agyómá yo kínkíinkín ámu é tsiá. ¹³ Néhá Rufo mva mu yin amúvó mí é ntetí mu mí yin amú tsiá. Rufo gyí anı Wíe agyómá əyəpó ání alahó dá agyómá ámuto. ¹⁴ Néhá Asinkrito, Flegon, Herme, Patroba, Herma pú apió Akristofó amúvó bube amú wá ámu féé tsiá. ¹⁵ Néhá Filologo, Yulia pú Nero mva mu pio tsihé pó Olimpa mva Bulu ahá amúvó bube amú wá ámu féé tsiá.

¹⁶ Mlilata aba puta Bulu ədwetó. Kristo əpasua ámu féé bude mlı tsiá ha.

Tóá Roma Ahogyipu Amv Bvwéé

¹⁷ Apíó, nokókóli mlı, mlıki wankláán, ménı mlétalí wun ahá ání bube mlıtó, bude mlı dasaín. Alı ahá ámu bvtéhá ahá bvtedida hógyito. Amó atosunáhé tedá mó amúvó nosuná mlı ámu mó. Mlkula iwı le amósú. ¹⁸ Tsúfē ahá ámu odu á, megyí anı Wíe Yesu Kristo budesúm. Amó əwəli laláhe budesúm. Bapó amó ənəwankı pú ahákanfú buna bude ahá ání bumeýin əlala mlé. ¹⁹ Táme mlı mó á, əhagyıha lanú alia mlilapó mlı iwı há Kristo. Mó su ibu mi ədwé, anší de mí gyi wankláán mlı su. Táme ndekléa mltiún anší, amlıbı tóá ibu alé. Mlumáwa ibı lalahetó. ²⁰ Bulu téhá anı iwilwii. Imóowa əpá á, əbetsa Satansu mánta əsvlúv tántáantán, mlélu mvsu.

Anı Wíe Yesu Kristo ogyií mlı bvalc, olı mlı əma.

²¹ Mí bá agyómá əyəpó Timoteo dé mlı tsiá ha. Alı mí aba Yudafó Lukio mva Yason pú Sosipatro é bude mlı tsiá ha ní.

²² Mí mlı píó Okristoyin Tertio ání ənəwanlín əwuló ánfi há Paulo, nde mlı tsiá ha.

²³⁻²⁴ Mí wóyí mu wie Gaio amúvó əpasua amúvó bvtelia mu wóyító amu dé mlı tsiá ha. Erasto, ogyi wúlu kóbasu əkípu mva anı píó Kwarto é behá mlı tsiá.*

Paulo Bulu Kanfú

²⁵ Mlilha akanfu anı Bulu! Mu əbétalí tsvn Yesu Kristo asón amúvó nablı ámusu há mlélu kínkíinkín hógyito. Ələpu ənəkwali anfi ŋáin tsú əyí əpá. ²⁶ Séi mó á, alatsvn mu ənósú atəípó amu atə wanlínhésu lé mó əwan. Fé alá Buluá əbu inu bré féétó lahá əmá-əmá babí mó, ménı ahá féé bóho mu gyi, bú mu.

²⁷ Bulu nkule gyi Bulu. Mu nkule bóvu nyánsa. Numnyam ání 1lekanáa itsvvn anı Wíe Yesusv itv mu bré féétó. Amen!

* **16:23-24** Mótó yée 24 bu nwuló dada amu akvto: Anı Wíe Yesu Kristo əwáa awitole ha mlı féé. Amen!

ɔwulú Gyankpapá Paulo Lówanlín Sísí Korintof

¹ Mí Kristo Yesu sumbí ɔyəpó Paulo ání Bulu létí mu apétó pó aní píó Sostene dé ɔwulú ánfí wanlín.

² Anidé mó wanlín sisí Bulu ɔpasua ání ibu Korinto wúlútø, Bulu lalé amó, bwé amó mu ahá. Amóá Kristo Yesu babwé kule, fé aní Wie Yesu Kristo asúmpóá bubu ɔyító féé, Yesu Kristo gyí aní féé Owíe.

³ Aní Sí Bulu mva aní Wie Yesu Kristo bvgýi mlí buale, abvha mlí iwilwii.

Ania Kristo lkvelbwetø Oyuña

⁴ Ntedá Bulu pán brégyibré, alá mlia Kristo Yesu kulebwé su alawá awítøle há mlí. ⁵ Tsúfē mó su mlilanyá iwi tógyítótá. Móá idun gyí mlí toí pó mlí asónbi féeétá. ⁶ Iní lasúná ání asón amóú anlébláa mlí tsú Kristo iwi amó bu móntó. ⁷ Iní su ɔnjétá atokiehé kugyíku medé mlí hián séi ánfí mlíhíé mlidé ekeá aní Wie Yesu Kristo obótsu ɔsósó ba bele iwi ɔwan ɔkpa kú anfí. ⁸ Mu onutó ɔbówa mlí ɔwulín yáfún eke amóú ɔbésankí bá begyi aní asón amó, méní asvansu méetsiá mlí iwi. ⁹ Onokwalipu Bulu gyí. Muléti mlí ɔbée, mlia mu Bi, ogyi aní Wie Yesu Kristonyø mlibóbwé kule.

ɔpasua Amvø lkvelmabwé

¹⁰ Apíó, nəpó aní Wie Yesu Kristo kókóli mlí ání mlí féeé mlibwée kule, méní mluméedasaín. Mlia mlí agywün ibwé kule mlí asón blíhé kugyíkuto. ¹¹ Mí apíó, tóá svá ndé asón ánfí blí gyí, akvá botsú Kloe abusuanta babláa mi bee, asón bubu mlí nsiné. ¹² Bablí bee, mlita akvá mluaa, “Paulo anibuo.” Abambá bee, “Apolo anibuo.” Akvá é bee, “Petro, bvtetrá ti mu Kefa anibuo.” Akvá é bee, “Kristo anibuo.” ¹³ Nfíté mlí, beye Kristotø? Paulo beda mántá oyikpalihé amosu há mlí, ntéé mu dátó bəbə mlí asú?

¹⁴ Nedá Bulu ipán ání Gaio mva Krispu oma a, mmétrá bø mltø okukø asú. ¹⁵ Mó su ɔhaa méetalí blí ɔbée, mí idató nəbo mu asú. ¹⁶ Ké! Nakáin, nəbo Stefana mva mu wóyító ahá é asú. Amó ɔma a, mméekaián ání netrá bø ɔhaa asú. ¹⁷ Kristo mówa mí ahá asúbø. Mboún ɔbée, mbeda asón wankláán amó ɔkan. Megyí ɔnəwankí pó anyánkpósa agywün nöpbølí mó, tsúfē ní nəpó mó blí mó á, túmi kuvvukv iméetrá tsiá Kristo oyikpalihé amutø.

Bulu Túmi Pó Mu Nyánsa

¹⁸ Aní Wie Yesu oyikpalihesu lowu iwi asón amó igyi mimlála há ahá ání budehi. Támé igyi Bulu túmi há aní ahá ání Bulu dé nkpa ání itamatá ha.

¹⁹ Tsúfē bøwanlín wá Bulu asón amotø bee,

“Néyintá anyansapu nyánsa.

Mmáho amó agywün wankláán kuku.”

²⁰ Ní igyi alí á, mómu ntó onyansapu gyí? Ntó Mose mbla osunápó gyí? Óyí ánfito nwéen agyípó me? Óyító ansitún mé, imegyí mimlála Bulu ansító?

²¹ Bulu lópu mu onutó nyánsa bwé mó. Nyankpusa méetalí pó mu nyánsa bí mu ekekéeké. Mó su alapó aní mimlá ɔkan amóú anidéda amó hø ahá ání bahø mu gyi nkpa. ²² Tsúfē osúna ání itsú Bulu wá Yudafø bvtinkleá bópvibí ání asón amó bu móntó. Griikifø é á, nyánsa bvtinkleá bópvibí ání ibu móntó. ²³ Mó su ní adá ɔkan aniaa, beda Kristo mántá oyikpalihesu á, itkóosú líí Yudaføsu, igyi mimlála ɔmá bámbásúfø é ansító. ²⁴ Támé ahá ání Bulu lalé, bvgyi Yudafø pó Griikifø mó á, Kristo gyí Bulu túmi kpónkponti pó

mu nyánsa há amó. ²⁵ Tsúfé Bulu mimlála igyi ansitínla dvn nyankpusa nyánsa. Mu pón é kóráá dvn nyankpusa ḥwvnlin.

²⁶ Apíó, mlíkain alia mlígyí bréá Bulu léti mli. Ahá bvtamabú mli ḥdvduo áni mlílétun ansí. Mli ḥdvduo mlímégyí iwi anyapú, ḥdvduo é bvmotsú abusuan kplikplito. ²⁷ Bulu léle ahá áni buma nyánsa oyí ánfito, méní ḥbópu amó súpa atiansipu. Ḍele oyí ánfito apónpu é, méní ḥbópu amó wá awvnlinpú pélito. ²⁸ Ḍele ahá áni obú ma amúsú, pú amáá buma labi kuku oyí ánfito, méní ḥbópu amó wá amúá obú bu amúsú pélito. ²⁹ Ḍebwé mó féé alí, méní ḥhaa móotsu iwi mu ansító. ³⁰ Bulu su mlia Kristo Yesunyá mlílabwé kule, alapó Kristo bwé aní nyánsa. Molátsú aní áni aní asón da ḥkpa mu ansító, alabwé aní mu ahá. Alaho aní lé lakpan nkpábito, há anilagyi iwi. ³¹ Mó su fé alia Bulu asón ámu léblí á, “᠁hagyóha áni ḥbée, móotsu iwi á, ḥpúv tóá aní Wie labwé tsu iwi.”

2

Kristo Da Mánta Oyikpalíhessu

¹ Mí apíó, bréá neba beda Bulu asón ḥnáihé amó ḥkan súná mli á, mmopu ḥnawanki ntéé nyánsa kuku hebláa mli Bulu asón ámu. ² Tsúfé bréá mbu mli wá á, ḥnbwé agywun áni nótái tsu Yesu Kristo pú mu oyikpalíhessu lowu nkule iwi. ³ Bréá neba a, mí awútó yóyóoyó. Ifú de mí, ndekpínkí. ⁴ Megyí mí nyánsa pú mí ḥnawanki ḥnpudá asón ámu ḥkan súná mli. Mboún ḅhé Wankihé amó túmi léha asón ámu ilhwankí mli. ⁵ Ileba alí, méní mlénya mli hógyí tsu Bulu túmito, megyí nyankpusa nyánsato.

Bulu Nyánsa

⁶ Táme ní nowié ahá áni badan hógyí amutó wá á, ntépó Bulu nyánsa bláa amó asón amó. Megyí nde oyí kehetó nyánsa, ntéé oyí ánfito tsu agyípó áni béba baḥvulí amó túmi klé. ⁷ Nyánsa ánfí anidé mó iwi asón blí ánfí igyi nyánsa áni Bulu lópuṇján asa oyí lebelin, áni ḥbópuwá aní numnyam. ⁸ Oyí ánfito otumípú ḥkuku mébi nyánsa ánfí. Ní bəbí mó á, teki bvméda aní Wie Onumnyampu amó mántá oyikpalíhessu. ⁹ Táme fé alia ḥbowanlín wá Bulu asón ámu á,

“Tóá ansíbi ḥokówun ki, asu mókónú ki,
imokóba nyankpusa agywuntó é ki a,
mó Bulu lalá yáí há mu adwepó ní.”

¹⁰ Táme anilabí íni, tsúfé alalé mó súná aní tsuon mu ḅhé Wankihé amusv. ḅhé ámu tokwí tógyítótá ki, ḥtelé Bulu asón ḥnáihéá ibu ḥtótóótó kóráá súná aní. ¹¹ ḅhaa tamawun mu ba nwuntó, nkéti mu onutó ḅhé. Alí kén Bulu ḅhé ámu nkule tówun Bulu nwuntó ní. ¹² Aní mó á, Bulu lópu mu ḅhé wá anito, megyí oyí ánfito ḅhé bu anito. Mboún ḅhéé itsú Bulu wá, méní abétalí nú itó ámu Bulu lapókié aní faan amu así.

¹³ Mó su megyí aní onutó nyánsa asón anidé mli bláa. Mboún asón áni itsú ḅhé Wankihé ámu wá. Mó anidépvlé ḅhéétó ḥnokwali asón así ní.

¹⁴ ḅhá áni ḥma ḅhé Wankihé méetalí ho tóá itsú Bulu ḅhé ámu wá, tsúfé igyi mimlála mu wá. ḅhá áni ḅhé Wankihé bu mvtó tónú asón áni ḅhé ámu déblí así. ¹⁵ Mvtetálí téte tógyítótó nú mó así. Táme mu mó á, ḥhaa méetalí téte mu asontó, nú mu así ekekeeké. ¹⁶ Nkáli ibóbwé asa bétalí nú mó así? Igyí fé alia Bulu asón wanlínhé amó léblí ḥbée,

“Ma ḥbétalí bí aní Wie agywun?

Ma ḥbétalí súná mu asón?”

Táme Kristo agywun bu anito. Mó su aní mó abétalí bí mu agywun.

3

Bulu Asúmpó

¹ Apíó, bréá neba mlí wá á, mmetalí tóí mlí ansító fé ahá ání Ḷhe Wankihé bu amútó. Nebláa mlí asón fé ahá ání amú agywun idin ɔyí ánfító atósú. bwmokódan Kristoto. ² Nyópv-ntsu neha mlí. Mmeha mlí atogyihé onutó. Alí bré ámvta á, mlumókófon atogyihé onutó gyí. ³ Tsúfél ɔyí ánfító tsiató itráa bu mlito. Mlidé aba lu, mlidétré. Ní mlidé íní bwé mé, imosuná ání mlí agywun trá dín ɔyí ánfító atósú, mligýí fé ɔmátófo? ⁴ Mlito akv mlhaa, “Paulo mbuo.” Mlito akv é mliaa, “Apolo mbuo.” Mbéé, íní medésuná ání mligýí fé ɔmátófo?

⁵ Mbéé, ma gyí Apolo, ntéé ma gyí Paulo, só mlidétré aní sv? Bulu asúmpó keke anigýí, mlilatsón aní ibito mlí mu ahógyipu. Anito okugyíóku légyi gyuma ání Bulu léha mu. ⁶ Mílodu, Apolo lówulí mó ntsu, támé Bulu léha mó iledan. ⁷ Megyí odupú múa ntsu ɔwolípú lóbwé teto. Bulu nkule tóbwé, tsúfél mvtéhá mó itédan. ⁸ Odupú múa ntsu ɔwolípú féeé bugyí kékéé Bulu ansító, əbéka okugyíóku iká mu bwéhé ənó. ⁹ Agyómá ayopú mía Apolo anigýí há Bulu. Mligýí Bulu ndo, mligýí mu obu é ní.

¹⁰ Bulu lówa awitóle há mí, bwé mí obu oyipu ətiantsipu. Mú só nəpü abwi wá obu ámu ntswiasi, aha bambá bétalí bvdépwé dínká mósú ní. Támé əhagyíha əkú wankláán obu ámu pwetó. ¹¹ Tsúfél əhaa méetalí wá ntswiasi bámbá dún mó ámúv ida yaí, igyi Yesu Kristo amu. ¹² Ní əkv əpú sika pepe o, sika futútú o, abwi ání ibu bíá o, nyí o, afitáa ntéé ipí yi dínká ntswiasi ámúsv á, ¹³ əbú ání kugyíku ibélin əwan eke ámúv Bulu obégyi aní asón ámu. Ogyá əbópuso mó kí bee, əlobwé mó wankláán. ¹⁴ Ní ogyá ámu moha obu ámu yíntá á, Bulu əbéda mu ipán. ¹⁵ Támé ní obu ámu lóhá a, əbhéie hóli ató. Bulu əbóhá mu nkpa, támé obófuflu fé əhá ání alasrí dalí ogya plenplento.

¹⁶ Mlímeyín ání Bulu ətswékpa mligýí, Bulu Ḷhe ámu tsie mlito? ¹⁷ Əhagyíha ání oleyintá mu ətswékpa a, Bulu é obéyintá mu, tsúfél Bulu ətswékpa lówankí. Mu ətswékpa amu gyí mlí á.

¹⁸ Əhaa mámlé mu iwi! Ní mlito əkv dé mu iwi ti ətiantsipu nde ɔyí ánfító á, ilehián ání əbóbwé mu iwi əha mimláhé, méní əbóbwé ətiantsipu onutó. ¹⁹ Tsúfél ɔyí ánfító ansítón igyi mimlála Bulu ansító. Fé alia bəwanlín wá Bulu asón wanlínhé amvta bee, “Ətiantsipu agywun laláhе Bulu təpókítá mu.” ²⁰ Bulu asón wanlínhé amu letrá bli əbée, “Bulu yin ání ətiantsipu agywun itépi ma labi.” ²¹ Iní sv əhaa mápu ansí dínká əhaasú tsú iwi. Mlbó tógyító. ²² Paulo o, Apolo o, Petro o, ɔyí ánfí o, nkpa ntéé lowu o, nde o, əke o, mlhbó mó fée. ²³ Kristo bú mlí, Kristo é gyí Bulu klé.

4

Kristo Sumbi Ayopú

¹ Iní sv əhagyíha otsú mó ání Kristo asúmbi keke mía Apolo anigýí, Bulu lapó mu asón ŋaínhé amu agyómá wá aní ibito. ² Tóá lhíé dehián gyí, əhá ání bapó agyómá wá mu ibito obégyi ənəkwali. ³ Mí mó á, ní mlito akv ntéé aha bambá bvdé mí pón ha kóráá á, imegyí teto mí ansító. Mí onutó ó mməkohá iwi pón ntéé asu. ⁴ Nyin mí klvntó, támé imosuná mí asón da əkpa. Aní Wié Yesu gyí mí asón ogyípó. ⁵ Iní sv mlumákosí lé mlí aba llá kpéfón aní Wié əbáke amu. Mu əbówankí wúlí oklúnto atósú, lé aní agywun əwan, asa Bulu əbékanfú əhagyíha alia ilehián ní.

⁶ Mí apío, mli sú ndepu mía Apolo tsiátó súná mli atá, méní mlónu mó ámóó ahá bøteblí bæe, "Mlumányankí táá bøwanlín tsvisu" ámu así, fowun mlumóowun əhaa tsú iwi. ⁷ Ma lébláa fó əbée fvdvñ əkv? Ntø fvbdá imegyí Bulu léha fó? Ní Bulu léha fó tógyítá á, ntogyi sú fóde iwi tsu fé megyí ha beha fó?

⁸ Mlidékú ání mlilamwé! Mlilanyá iwi! Mlilawúna mlidé iwé gyí. Mí su mó á, tekí mlidé iwé amu gyí lélé, méní ania mlunyo abégyi iwé amu. ⁹ Ide mí bwé fé Bulu lahá aní sumbí ayopú ánfí anilabwé əma agyápú fé ndoun bakpá bøyómo. Tsúfé anilamlí ató kihé há əyítá fée, Bulu-abopu móá anyánkpúsa fée. ¹⁰ Kristo sú anilabwé aha mimláhe, mli mó mlilatin ansí. Anigyi apónpu, mli mó mlilbu əwonlín. Ahá bude mli bu, aní mó əhaa tamabú aní. Megyí alí mlidé aní kú ni? Ntée megyí alí? ¹¹ Bófvn séi á, akón móá əmewóli de aní, atatidatə anida. Bude aní atswé folí, anumá ədikpa. ¹² Aniteyíri iwi pú aní ibi yá agyómá pónyá aní ató hiánhe. Ní bølwí aní á, anitoyúlá amó. Ní bvdin anisu é á, anitotomi. ¹³ Ní bøblí aní iwi asón laláhe a, anitopú ədwé lé mó ənó. Bøfvn séi á, anilabwé wúna, bude ipí pøtsitsá anisu əyí ánfito.

¹⁴ Mmedé íni wanlín pósópa mli, mboúni ndeputóí kplá mli fé mí abí adwepó. ¹⁵ Tsúfé ní ahá mpim-dú (10,000) lósuná mli Kristo iwi asón kóráá á, əbakóle pé abí mlígyí ənjétó. Nobwe mli sí Kristo Yesutə bréá nedá asón wankláán ámu əkan súná mli. ¹⁶ Mó su nde mli kokóli, mlíkasí mí tsiátó. ¹⁷ Inu su nde Timoteo wa sísi mli. Mí bí ní, ntjdwé mu. Əbu ənkwalí Kristoto. Mu əbéba bëkaín mli tsiátó oduá nöpu mbuo Kristo, ndepusúná əpasua kugyíkvá ibu ətinegyiötiné ni.

¹⁸ Mlitó akv bude iwi tsu. Buki bæe, fialí mméetrá ba mli wá ekekéeké. ¹⁹ Támé ní aní Wíe Yesu lótsulá á, imówa əpá koku néba mli wá bëki bæe, asón keke iwi atsupú ánfí budeblí lóó, ntée lélé bvbü Bulu túmi. ²⁰ Tsúfé megyí asón blihé keke Bulu iwégyí ámu igyi, mboúni Bulu túmi. ²¹ Ní nebá mli wá á, ntø mpóba? Mpó mpli ba lóó, ntée ədwé móá iklu iwihié?

5

Mbvato Iwi Asón

¹ Bahié bøbláa mi bæe, mlitó akv bude atsi móá ayin asón wa. Omátófo kóráá bømedé mó odu bwé. Mlitó əkv mó kóráá laswíí mu si mu ka, ² ibu mli ansigyí! Ima mli awirého. Péli medé mli, méní mlígya əhá ánfí odu lé mli əpasuato. ³ Inia mlímédé mí wúun ó á, mbu mltó ənjétó. Nahá əhá ánfí əbu tsiatató anfi odu ipón dodoodo, fé mbu inu. ⁴ Mlitó əpasua ámu fia aní Wíe Yesu Kristo dátó. Nétsiá mltó ənjétó, aní Wíe Yesu Kristo túmi é ibétsiá mltó. ⁵ Inu á, mlipu mu wa Əbónsám ibitó, oyinta mu əyolóó, méní Bulu əbáho mu əkláa nkpa aní Wíe Yesu əbáke amu.

⁶ Kpaali mlidé iwi tsu. Mlumeyín ání bodobodotu-afá kpalobi téhá bodobodo amu fée itotú? ⁷ Inu su mlile lalahé əbwepó anfi mltó, méní mli iwi bétin fé bodobodoá bvmowa afá móttó, tsúfé alí mlhié mlígyí ní. Megyí bodobodoá bvmowa afá móttó, imotu bvtapúgyí Katsvn Nké? Bamá aní Israelfosu Katsvn Nké Okúfabí, ogyi Kristo amu, lé aní nwunsu mbusuo há aní dodoodo. ⁸ Mó su mlha apu bodobodoá imotu, igyi iwtitún móá ənkwalíwa gyi Katsvn Nké ámu. Mlumáha apu bodobodoá ılatú, igyi tsiátó lalahé móá lakpan gyi mó.

⁹ Nəwanlín wá əwolú kvá nəpusísí mltó mbéé, mlumápu mbua atapú gyi mba. ¹⁰ Megyí əyító mbua atapú, ənsipe awapú, awikplu ntée ikpi atswépu

iwi asón neblí. Mómó teki mlédalı oyí ánfítı asa mlumáwa amú mba ní.
 11 Táá nəwanlín sisí mli gyí, mlumápu ohá ání obée Okristoyin mvgyi, támę
 ḷtətə mbva ntéé obu ənsípe, ḷtətswę ikpı, otesia mba abu, ḷtəbó ntá ntéé otowí
 ató gyi mba. Mlia ohá ámu nyə mlumáwa ibi gyi ató kúráá.

12 Nta só négyi ahá ání buma əpasua ámvtə asón? Megyí ahá ání buvu
 mütő, buvde lakpan ánfı odu bwę mboún asón lehián ání mlégyi? 13 Bulu
 obégyi ahá ámúv buma əpasua ámvtə ámu mó asón. Támę bəwanlín wá
 Bulu asun wanlínhe amvtə bęe, “Mli mó mligya lalahę obwepó le mlito.”

6

Bulu Ahá Wvlevwle Nsiné Asýngyi

1 Ní mlito əku mva mba Okristoyin benyá á, ntogyi só mlitowá klvn
 póya əmátfə asón ogýíkpá, mlitamapó ya Bulu ahá abubli mó? 2 Mluméyín
 ání Bulu ahá obégyi oyító ahá fée asón? Ní mli obégyi oyító ahá asón á, mó
 ntogyi só mluméetalí gyi mli wvlewvle nsiné asón? 3 Ntée mluméyín ání anı
 obégyi Bulu-abəpü é asón? Ntogyi só animéetalí gyi ekekegyiéke asón mó?
 4 Ní asón idá mli nsiné á, ntogyi só mlitopóya əmátfə asón agyípú amúv
 mli əpasuafə butamabú ámu? 5 Nde asón ánfı wanlín sisí pósópa mli. Mú
 su ətiānsıpu əkvle kúráá má mli əpasuato ání obetalí gyi mu abu nsiné asón?
 6 Ntogyi só ohógyipu obésamáa mba, móa idvn kúráá pú mu yélí əmátfə
 ansító?

7 Alí ámúv asón ibu mli Akristofa wvlewvle nsiné ámu kúráá ilosuná
 ání mlilagyi pón dodo. Ntogyi só mli bá əpó ilá gyí mli, ntéé osisi mli,
 mluméesikíé? 8 Mli mboún latsın gyankpá mlidé mli aba sisii, mlidé
 lalahę pugyi mli aba? 9 Ntée mluméyín ání aha lalahę bümöowie Bulu
 iwiegýi ámvtə? Mlumámlé mli iwi. Ahá ání bvtowá atsi móa ayin asón, ikpı
 atswépü, mbva atəpü, ayin ání bvtetké amú aba ayin, 10 awikplu, ənsípe
 awapó, ntá abvpó, ahá asiapó pú ahá asisípu büméenya ogýíkpá Bulu
 iwiegýi ámvtə. 11 Teki bré ámu a, alí mlito əku mligyi ní. Támę Bulu labie
 mli ntsu, alabwé mli mu ahá. Alatsın mó Əjé ámu pú anı Wíe Yesu Kristosu
 tsú mli ání mli asón da əkpa mu ansító.

Mli ɔyvlív Pvawá Bulu Numnyam

12 Mlito əku obetalí bli obée, “Mbū əkpa bwé tótógyító.” Ee! Támę nde
 mli bláa mbée, “Megyí mó fée obówa labi.” Əku é obéblí obée, “Mbū əkpa
 bwé tótógyító, támę mméeha tətə méegyi misv.” 13 Ibu mótvá əku obetalí bli
 obée, “Atogyihə bu inu há ipu, ipu é bu inu há atogyihə.” Ee! Támę mó fée
 ibéhi ekekó. Bulu móbwé nyankpusa há atsi móa ayin asón wa. Mboún anı
 Wíe bú anı ɔyvlív, anı ɔyvlív é bó anı Wíe. 14 Bulu lókvusá anı Wíe Yesu tsú
 afúlito. Obópu mu túmi ámu kósvá anı é.

15 Ntée mluméyín mliaa, mli ɔyvlív igyi Kristo nyankpusa-oyí ámu iwi
 ató? Mó nkáli só mpóu Kristo ɔyvlív yeda obu-ənó otsiápó ɔyvlív? Itsuvn
 misv! 16 Ntée mluméyín mliaa, ní əku əpó ibi da obu-ənó otsiápó a, mva
 munyə ɔyvlív labwé kule? Tsúfē Bulu asun wanlínhe amu léblí obée, “Oyin
 ámu mva atsi ámu babwé ɔyvlív kule.” 17 Támę ní əku mva Kristo bəbwé
 kule a, mva munyə babwé ikvle ənjétó é.

18 Mlumáplei atsi ntéé ayintó. Lakpan kugyíkvá əha təbwé tamakósú líi
 mu ɔyvlív. Támę ní əku əwá atsi móa ayin asón mó á, alabwé lakpan ání
 iləkvosú líi mu onutó ɔyvlív. 19 Ntée mluméyín mliaa, mli ɔyvlív gyí Əjé
 Wankihé amu ətswékpə obu? Bulu lópvu mu há mli, otsie mlito. Mú su megyí

mlibú mli iwi. ²⁰ Ibíá kpékplékpé Bulu lóhó mli. Mú su mlipu mli oyulóu wa Bulu numnyam.

7

Akulú Mva Aká, Akpanku Pó Asvrapu Atosunahé

¹ Nayó asvn fitéhé amúú mlilawanlín sisí mí ámvtó kí a,

Ee! Ibu aléá oyin móapu ibi da ɔtsi. ² Táme mbuató ladubí su oyingyioyin onyá mu onutó ɔká, ɔtsigyiotsi é onya mu onutó okúlu. ³ Illehián ání okúlu obégyi ɔkátsiá mbla féesó ha mu ka, ɔká é ɔbóbwe mó ali ha mu kulu. ⁴ Megyí ɔtsi bó mu iwi, mu kulu bó mu. Alí megýí oyin é bó mu iwi, mu ka bó mu ni. ⁵ Mó su mlumákiná aba ɔdikpa ha, nkéti mli abanyó ámu mlilatsúlání mlétsiá nké kpalobí, méní mlétsiá bó mpái, asa mlélayó aba wá. Mlilawun aba mó ɔma, méní ɔbunsám méetalí so mli ki, ní mluméetalí kítá iwi.

⁶ ɔkpa ida ání mlébwé mó ali, táme megýí ɔhíé igyi. ⁷ Mí nkule su mó á, tekí mlétsiá kpanku fé mí, táme ɔhagyíoha bu móá Bulu lópvkíé mu. ɔmobwé aní féé kékéé. ɔhagyíoha mua mu kle.

⁸ Séi nde akpanku móá asvrapu bláa mbéé, ní bótsulá tsíá mí atsiabi a, tekí ibu alé. ⁹ Táme ní mluméetalí kítá iwi ntéé gyí mli iwisu mó á, mlitsia akúlu móá aká, dvn ání mlénatí dá tsón.

¹⁰ Táme akúlu móá aká awié mó á, mbla ku bu inúá megýí mí, mboún aní Wíe Yesu lówa há amó. ɔbée, ɔká mákiná mu kulu. ¹¹ Táme ní ɔmáin mu kulusu a, ɔkita iwi ntéé oyinki yo mu kulu wá. Okúlu é mákiná mu ka.

¹² Mli aha tráhé mó á, mí onutó dé mli inú bláa. Megýí aní Wíe Yesu dé mó bli. Ní ohógyipu yínhé tsíá ɔtsiá omegýí ohógyipu, táme ɔtsi ámu latsúlání móá mua munyo bétciá á, ɔmákiná mu. ¹³ Ní ohógyipu tsihé é tsíá oyin ání omegýí ohógyipu, táme alatsúlání móá munyo bétciá á, mu é ɔmákiná mu. ¹⁴ Tsúfó ohógyipu tsihé ámu su Bulu ɔbóhó mu kulu. Alí kén ohógyipu yínhé ámu su Bulu ɔbóhó mu ka é ní. Ní megýí ali á, Bulu móotsu amó abi ání amó asón da ɔkpa mu ansító, táme inú su Bulu latsú amó ání amó asón da ɔkpa mu ansító. ¹⁵ Táme ní okúlu ntéé ɔká ání omegýí ohógyipu dékléá obékiná mu tsiába ohógyipu a, ohógyipu amó osii mu ɔnatí. Mbla kuvu meklí mu, tsúfó Bulu léti aní ɔbée, abétsiá iwilwiito. ¹⁶ Ohógyipu tsihé, foyin ní fó ɔbóhó fó kúlu nkpa? Ntéé ohógyipu yínhé, foyin ní fó ɔbóhó fó ká nkpa?

Tsia Alá Fúgyi

¹⁷ Mú su ɔhagyíoha ɔpóu tóá aní Wíe Yesu léha mu asa Bulu léti mu tsia. Mógyí tóá ntebláa ɔpasua kugyíku ní. ¹⁸ Ní ɔku léti keté asa Bulu léti mu a, ɔmálayínkí yébwé mó iwi tótaotó. Ní ɔku é métin keté asa Bulu léti mu é á, ɔmáyétn. ¹⁹ Ketétün ntéé ketémátün megýí tóta. Bulu mbla ámu su gyí mboún gyí asón. ²⁰ ɔhagyíoha otsíá aliá ogyi asa Bulu léti mu. ²¹ ɔkpábi fogyi asa Bulu léti fó? Imáhan fu. Táme ní ɔkpa ibá ání fégyi iwi á, kuvu mósó. ²² Tsúfó ní ɔkpábi fogyi asa aní Wíe léti fó á, alahá fagyí iwi. Alí kén ɔhá ání otsie mu iwisu asa aní Wíe léti mu é gyí ɔkpábi séi há Kristo ní. ²³ Bulu lóhó mli ibíá kpékplékpéé. Inú su mlumábwé mli iwi nkápábi há anyánkpósa. ²⁴ Mí apíó, aliágýíalíá ɔhagyíoha gyí asa Bulu léti mu a, ɔpóu mó ali tsia.

Mbitebi Mva Asvrapu

²⁵ Mli mbitebiá mlumákotsíá akúlu ki mó á, mma mbla kuvuá itsú aní Wíe wá há mli. Táme aní Wíe móa mu nwewúun, alahá mí nyánsa ání mléetalí ho mli gyi. ²⁶ Asún ání nde há mli gyi, oyító lawá ɔnlín séi. Mú su

nahogyiá ibu aléá əhagyíøha obétsiá aliá otsie yaí. ²⁷ Ní fóbu øká á, mákiná mu. Ní kpanku fúgyi é á, mátepí tsia. ²⁸ Támé ní fetsiá øká á, fumækóbwé lakpan. Ní obitebiá əmækótsia okúlu ki é otsia a, əmækóbwé lakpan. Asun wunheá ibéba tekí ndetsu kósú akúlu múa akásó. Mú su nde ínì blí.

²⁹ Mí apió, móá ndebli gyí, bré itinbi ilasi. Iní su tsú séi á, əhá ání øbu øká øbwéé fé əhá ání əma. ³⁰ Əsin igyi o, ədwé igyi o, iwinya igyi o, øbwéé iwi fé asuansu mední musu. ³¹ Ahá ání bude oyí ánfits ató pubwé tóku buamápu amó ansi féé dínká mósú. Tsúfés oyí ánfí pú móntó ató féé béba bátsvn.

³² Mmedékléá asón iháan mli. Əhá ání əma øká tópú mu ansí dínká aní Wíe agyómásó, méní obégyi mu ansí. ³³ Támé øká mu wie mó tópú ansí dínká oyító atósó, méní obégyi mu ka ansí. ³⁴ Mú su mu agywün tóbwé anyo. Alí kén ətsi kpanku é tesí mu iwi há aní Wíe, oyvlóu múa ənjétó féé, méní obégyi Bulu ansí ní. Támé okúlu mu wie mó tópú mu ansí dínká oyító atósó, méní obégyi mu kulu ansí.

³⁵ Mli yilé su nde asón ánfí blí. Mmedé mli itin ka. Mboún ndekléá mlibwéé tóá ıda əkpa, amlisi mli iwi féé há aní Wíe Yesu.

³⁶ Ní oyin əfté ətsisv, owun ání əmémentalí kítá iwi, ətsi ámu é déklé ədan tsvn a, oyékpaín mu. Megyí lakpan igyi. ³⁷ Támé ní əlábwe agywün ání oméetsiá mu, əbetalí kítá iwi tsia kpanku á, øbu əkpa bwé tóá odecklé. Ní əbetalí kítá iwi á, mómú økita iwi. Ibv alé dvn. ³⁸ Ibv aléá obétsiá øká, támé ní ometepí tsia a, ibv alé dvn.

³⁹ Mbla léklí ətsi ání oméekiná mu kulu yéfun mu owuké. Támé ní oyin ámu owú á, øbu əkpa tsia oyin ání odecklé. Támé ilehián ání əhá ámu əbábwé Okristoyin. ⁴⁰ Mí nkule su mó á, ní otsie kpanku á, ansí bégyi mu dvn. Nyin ání Bulu Ənjé ámóó ibv mitó ámu sú natálí nde mli asón ánfí bláa.

8

Əkpítə Atogiyih

¹ Mliha ablı əkpítə-atá gyí iwi asón ámóó mlilówanlín sisí mí ámu.

Mlidéblí mlaaa, “Aní féé aniyin asón.” Ibv mótá, támé mlibi ání asónbi tehá əha totsú iwi, ədwé é itehá əha tedan. ² Ní øku əbée, møyin asón dvbi a, əmækónyá bí tóá idehián. ³ Əhá ání otadwé Bulu á, Bulu é yín mu.

⁴ Mú su nkali anidéblí tsú əkpítə ató gyí iwi? Aní féé aniyin ání økpí megyí tótaotə. Aniyin ání Bulu økvle pé é bu inu, økvku trá əma ətinetne. ⁵ Əniá əkpí múa túmi tsatsaotsa buvu osú múa ası ó á, ⁶ aní mó aniyin ání Bulu økvle pé bu inu. Mogyí aní Sí, osú múa ası Əbwepí. Mu anitsie nkpa há. Aní Wíe økvle pé é bu inu. Mogyí Yesu Kristo. Musu Bulu lótsvn bwé tógyító. Mu kén su anitsie nkpa ní.

⁷ Támé megyí Akristofə féé yín alí asón ánfí. Ikpisúm lamántá amó dodo. Iní su ní begyi əkpítə-atá á, bude mó tsu ání basúm økpí ámu ní. Mó su ifin lada amó, tsúfés buamakúdan hógyito. ⁸ Megyí tóá antegyi sú ania Bulunyo nsiné bówa alé. Ntə anilégyí o, ntə anumégyí o, tóta meyintá aní iwi.

⁹ Támé mlíki wankláán ání økpa ánfí mlíbu gyi əkpítə-atá ánfí iméeha əhá ání əmækódan hógyito əmémentida. ¹⁰ Ní əhá ání əmækódan hógyito owun fó ánfí fee foyin asón, fude ató gyí əkpítə á, ibv alé? Mómú yéé fude mó atetə-ənlín wa fee, oygyí əkpítə ató ánfí mu onutó oyin ání ima ale anfi ní o. ¹¹ Mómú fapó fó asónbi mlé fó pió wá. Fahá fó pió ánfí əmækódan hógyito, Kristo lówu há mu anfi lafwí. ¹² Ní fópú ilá gyi fó pió Okristoyin ání əmækódan hógyito, fehá mu øbwé tóá oyin ání ima ale á, Kristo fapú

ilá gyi a. ¹³ Mó su ní tóá négyi ibéha mí pió Okristoyin ebóbwé lakpan á, mméetepí trá gyi iye ekekéeké, méní iméeha mu odiá.

9

Sumbí ɔyapú Túmi Pó Mv Gyumagyihé

¹ Mlikí mliaa mmetsie mí iwisv? Ntée megyí sumbí ɔyapú ngyi? Mmékówun aní Wíe Yesu ki? Megyí mí gyumagyihé sú mlilamlí aní Wíe klé nde? ² Ní mmegyí sumbí ɔyapú há akv á, mli mó mliyin ání sumbí ɔyapú ngyi. Tsúfí ínlá mligyi Akristofá á, ilegyi adánsie ání aní Wíe sumbí ɔyapú ngyi.

³ Iní gyí tóá ntépólé mí iwí ənó súná ahá ání bvtelé mí ilá ní. ⁴ Mía Barnaba mó anumágyi atá, nu ntsu? ⁵ Anumá ɔkpa tsíá ohógyipu, kpá mu buo iwí, fí sumbí ɔyapú atráhe amu pú aní Wíe apió múa Petro aná? ⁶ Ntée mía Barnabanyo mó ayóo agyómá ki aní iwisv? ⁷ Isá ɔkpá onutó téká iwí iká? Ekekéeké! Odatépú əməmu tamagyi mu ndaté-ató? Mbwi ɔyaípú əməmu tamagyi mu ebwi yáihé?

⁸ Anyánkpósa agywun ndépvblí ínlá? Yéé Mose Mbla óó ilesblí alí á? ⁹ Tsúfí bəwanlín wá Mose Mbla ámutó bee, "Butamawá ənantswieá əde ayó da ənó ikán."* Fahogyi fee nnantswie iwí dé Bulu hián sú əleblí asún ánfí? ¹⁰ Megyí aní sú əde asún ánfí blí? Aní sú əde mó blí a. Bəwanlín wá Bulu asún ámutó bee, "Iflé əwópu mua ató ɔkpátipú fíé bvgyo tóá bénaya tsú agyómá ámúú bayó ámuto." ¹¹ Ní anilabláa mli asún wankláán ámu, igyi ənjétó abiá aniladú wá mlito á, aní mó anumá ɔkpa nyá aní ɔyító atohiánhe tsú mli wá? ¹² Ní akv bvbv ɔkpa nyá ató tsú mli wá á, anumá ɔkpa dun amó?

Támé anumótsu kuku lé ínto. Anilapú klontó pisii ho tógyítá, méní anumáopu tətətə tin Kristo asún wankláán ámu ɔkpa. ¹³ Mlímeyín mliaa, Bulu ətswékpa inu agyómá ɔyapú é bvbv ogýikpá inu? Ntée mlímeyín ání afədje-asubwi amu asi asúmpú bvtégyi mó asi ató? ¹⁴ Alí kén aní Wíe léhie ání mu asún wankláán ámu ɔkan adapú é bvgyi ató tsu ahá ání bvdé labi nya tsú asún ámutó wá ní.

¹⁵ Támé mí mó mmækópú alí ɔkpa ánfí mbv anfí nyá tətə tsú mli wá. Megyí bee ndekléá néfi mó asi, sú nde asún ánfí wanlín sisí mli. Ibv mí alzá nówu, dun ání níholú itó ánfí nípotsú iwí ánfí. ¹⁶ Támé ní nde asún wankláán ámu ɔkan da a, imegyí tóá nípotsú iwí. Tsúfí əhíe igyi há mí. Bulu əbébití mí isu ní mmēda mó ɔkan. ¹⁷ Ní mí onutó léblí mbéé nóbwe mó á, tekí Bulu əbéda mí ipán. Támé megyí mí onutó apétó nde mó bwe. ɔkpábi ngyi, Bulu lóbu mí ənəkwalipu pú agyómá ánfí wá mí ibitó. ¹⁸ Ikoká məmu nénya tsú móttó ngya? Múgyí néda asún wankláán ámu ɔkan, bvméeka mí tató. Tekí mbv ɔkpa pókle tóku há mí iwí, támé mmáobwé mó alí.

¹⁹ Ntsie mí iwisv. Mma əhaa asi, támé nabwé iwí ɔkpábi há əhagyíoha, méní nékpa ahá tsatsaatsa ba Kristo. ²⁰ Ntəbwé iwí fí Yudayin ní mbv Yudafətə, méní nétalí nyá Yudafə ámu. Mma Mose mbla asi, támé ntəbwé iwí fí ahá ání bvbv mó asi, méní nétalí nyá amútó akv. ²¹ Alí kén ní mía əmáttófəá buma Mose mbla asi anuná á, ntəbwé iwí fí amú, méní nétalí kpá amú ba Kristo ni. Iní medésuná ání mma Bulu mbla ámu asi, tsúfí ntobú Kristo mbla ámu. ²² Ntəbwé iwí fí ahá ání amú hógyi ənó ma ənln, méní nétalí há amú bédan Kristoto. Ntədamlí iwí ɔkpa ətsan-ətsansu há ahá fíé, méní nétalí kpá amútó akv ba Kristo.

* ^{9:9} Deut. 25:4. Ki ato táanheá bv ifvn XXX, (1 Ti. 5:18). Mó asi gyí, "Butamalé əkwéén pú ibi tsítsi əsvlító."

²³ Asvn wankláán ámu sú ntobwé íni fée, méní mí é nénya ogyíkpá móvtó. ²⁴ Mlikain ání ní ahá bvsrí a, okugyíokv teyíri iwi, támé obakóle tégyi isv, bvtéké mu ató? Ml é mluyíri iwi srí, méní mlégyi isv, békie mlí ató. ²⁵ Osru otsiípó okugyíokv tekítá iwi, méní obésrí púhó idá ání itamatsiá yó. Támé aní mó anidé íni bwé, méní abóho idá ání umófwí ekekéeké. ²⁶ Íni sv megyí kpaali nsrí. Mí ansí dun tokvsv. Ntamatswi atswé wá afútó. ²⁷ Ntesen ansító, bwé mí iwi okpábi, méní ní nedá asvn ámu ókan súná ahá ta á, Bulu méebláa mi obéé, nabwé tsítsá.

10

Ikpisúm Iwi Oláda

¹ Mí apió, ndekléa mlubú tóá Bulu lóbwé há aní anáin amu fée bímbí ámu. Oléha agyinde lobun amu féesú, oléha opv pepe bvnkpató lésé, olékpa amu fée tsvn opv amvto. ² Bulu lópu agyinde múa opv amu bó amu fée asú, pósúná ání bvgyi Mose abúopv. ³ Amó fée begyi oñétó atogyihé oloku ókvle amu. ⁴ Bonu oñétó ntsu oloku ókvle amu tsú bvtá ámu ilékpa amu ámvto. Kristo gyí bvtá ámu ni. ⁵ Támé íni fée óma a, Bulu ansí megyi amu ódvudv iwi, oléhi amu dimbí ámusv inu.

⁶ Ntobi ánfi ileba amósú ánfi fée igyi atosuánhe há aní, méní amó lalahé amu odu bwé méedinká aní ówál, ⁷ ánimóosúm ikpi é fé amu. Tsúfé Bulu asvn wanlínhé amu iléblí obéé, “Ahá ámu betsiá así gyí ató, nu ntá, kósú kóm.” ⁸ Mlímáwa atsí múa ayin asvn fé alia amvto akv bóbwe, iléha amvto mpím advanyo-sa (23,000) benya lowu ekevwé. ⁹ Mlímáha aso Kristo ki fé alia ámu amvto akv bóbwe, awo bodundun amu mó ámu. ¹⁰ Mlímále Bulu ilá fé alia amvto akv bóbwe, Bulu lópu obépv sísi, olébomé amu.

¹¹ Ntobi ánfi ileba amósú fée igyi atosuánhe há aní. Bówanlín mó tswi, pódá aní ahá ánfi oyí oñamobí latú aní ánfi. slá.

¹² Mó sv ní fvki fée folví kínkíinkín Kristo hógyitó á, ki wankláán, méní fvmedida. ¹³ Bi ání fó isóki amu matsvn ótsan há aha tráhе klé. Oñokwalipu Bulu gyí. Oñéeha isákuá idvn fv iba fvsv. Támé ní fowié isókitó á, Bulu obósuná fó ókpa áni fótsvn mósú tallí líi mó oñó, méní fédali móvtó.

¹⁴ Mó sv apió adwepó, mlímáwa iwi ikpisúmtó ekekéeké. ¹⁵ Atiansipu mlígyí. Mó sv mlí onutó mlíyo asón ánfitó amliki. ¹⁶ Ní adá Bulu ipán, anu aní Wíe Yesu opónásí ewe ámvto ntá á, imosuná ání ania Kristo obugya labwé kvle? Ní abíá bodobodo amu é ye aba á, mó é imosuná ání ania mu oyuluv labwé kvle? ¹⁷ Iníá aní tsó ó á, bodobodo ipin kvle anitegyi. Mó sv aní fée anilabwé oyuluv kvle fé bodobodo ipin ámu.

¹⁸ Mlípukí Israelfó, megyí ahá ámu bvtégyi afódié-ató ámu tóbwé kvle afódié ámu bótó? ¹⁹ Mó sv nkáli mí asón ánfi desuná? Blí ndéblí mbéé, ikpi ntéé atogyihé amu bapuhá amu igyí amu ibu labi? ²⁰ Ekekéeké! Tóá ndéblí gyí, ní akpípó behá ikpi igyí a, oñé laláhе bopuhá, megyí Bulu. Mó sv mmédékléa mlia oñé laláhе mlóbwe kvle. ²¹ Mlíméetalí pó aní Wíe ewe tin oñó, láyópv oñé laláhе ewe é tin oñó. Mlia Kristo mlíméetalí wá ibi gyi ató, mlia oñé laláhе é amlíwa ibi gyi ató. ²² Ní abwé mó alí á, animóowa Bulu obló fé Israelfó? Ntéeé aníkiá anibú ówvnlin dun Bulu?

²³ Ahá bvtéblí bée, “Anibú ókpa bwé tógyító.” Ibú móvtó alí, támé megyí mó fée bv labi. Fvdeblí fée, “Anibú ókpa bwé tógyító.” Támé megyí mó fée tóbwá aní. ²⁴ Mlímáki mlí nkvlé klé, mboún mlíki mlí aba é klé.

²⁵ Tóá mlubwéé gyí, mliwí ibíású iye kugyíkv. Mlumáfité mó iwi asvansu, mli klvn é imáha mli pón. ²⁶ Tsúfē bowanlín wá Bulu asón ámvto bée, “Bulu bó ayí móá móútó ató fée.”

²⁷ Ní omátyín atí fú ató ogyíkpá, iletssiá fú á, fayó. Táme ní foyó á, máfité mó iwi asvansu, fó klvn é imáha fó ipón. ²⁸ Táme ní əku obláa fu obéé, “Okpitó ató igyi” á, alia iméchan əhá ámu sv mágyi ató ámu. ²⁹ Megyí alia ibéhan fu sv, mboún əhá ámu sv. Múv ntogyi sv tóá əku désusúu ibétin mí iwígyi əkpa?

³⁰ Ní ntedá Bulu ipán atogyihesu asa ntogyi mó á, ntogyi sv əku obéle mí ilá ató ámu sv?

³¹ Mú sv ní fudegyí o, fudenúo, bwé mó fée püwa Bulu numnyam.

³² Mlumáha mli tsiató itin Yudafó pó Griikifó ntéé Bulu əpasua ámu Kristo wá ba əkpa. ³³ Ntamatkle mí nkule yilé. Tógyítá ntəbwé á, ntəbó mbódí ání néha ahá ansí bégyi amó, méní Kristo obóhó amó nkpa.

11

¹ Mlikasí mí tsiató, fé alia mí é nekasí Kristo klé.

Alá Atsi Bápvtisá Əpasuato

² Mí apió, ntékánfó mli, tsúfē mli ansí dín míso. Mlidébwé dinká Kristo atosunahé amóú nəpvhá mli ámu sv. ³ Táme ndekléá mlínúu mó así ání oyinyioyin bu Kristo así, ətsigyiotsi bu oyin así, fé alia Kristo é bu Bulu así. ⁴ Iní sv oyinyioyin ání obun ató nwun asa əde mpái bo ntéé əde asón ání Bulu lapówá mu ənó bli méde Kristo bu. ⁵ Táme ətsigyiotsiá əmeklí nwun asa əde mpái bo ntéé əde asón ání Bulu lapówá mu ənó bli é méde mu kulu bu. Igyí fé alakpá nwun. ⁶ Ní omáopu ató klí nwun á, mómu əkpáa mó. Táme ní ətsi əkpá nwun, ibu mu péli a, əpúv ató klí móso. ⁷ Bulu lóbwé oyin fé mu iwi, pówá mu iwi numnyam. Mú sv mehián ání obópu ató bun nwun asa obósum Bulu. Táme ətsi mó á, Bulu lóbwé mu pówá oyin numnyam. ⁸ Tsúfē oyin médalı tsu ətsito, ətsi mboún lédalı tsú oyinto. ⁹ Megyí ətsi só Bulu lópwé oyin, mboún oyin sv əlopwe ətsi. ¹⁰ Iní sv ilehián ání ətsi obéklí nwun, púsúná ání obu túmi así, tsúfē Bulu-abópu bvde mu kú. ¹¹ Inia ania Kristonyo anilabwé kule sv á, ətsi léhián oyin, oyin é léhián ətsi. ¹² Tsúfē ali ámóú ətsi gyankpapu lédalı tsu oyinto ámu a, ali kén ətsi é lókwí oyin ní. Táme Bulu lóbwé tógyítá.

¹³ Mli onutó mliyá asón ánto amlíki. Ibu aléá ətsi méeekli nwun asa obóbo mpái há Bulu? ¹⁴ Fé alia Bulu léle əyítá á, ima aléá oyin obési mu imi ibówa isví fé ətsi klé. ¹⁵ Imi tintin igyi numnyam há ətsi, tsúfē Bulu lópu mó há mu fé nwun-abúnto. ¹⁶ Táme ní əku dé mó iwi nwéen gyí a, asón ání mbu bli gyí, mmotsulá dinká kükvsu dun iní. Ali kén Bulu əpasua atráhe fée bumsulá dinká móso ní.

Əpónásayo

(Mateo 26:26-29; Marko 14:22-25; Luka 22:14-20)

¹⁷ Mmeeekanfó mli asón ánfí nebá bebláa mli ánfí móútó. Tsúfē yilé kükv tamadáli tsu mli ifiato. Lalalé kóúin itetí há mli. ¹⁸ Gyankpapu a, babláa mi bée mltamabwé kule ní əpasua ámu befia. Nahogyi ání asón ánfí ku bu móútó. ¹⁹ Lélé mó á, ilehián ání nwéengyí hétsiá mlito, méní mlówun ənəkwaliá ibu móútó. ²⁰ Táme beblí bée, ní mlefia a, megýí əpónásayo sv mlitefia. ²¹ Tsúfē mltamagyo aba. Aku butegyi amó ató, butamahá aba. Mú sv akv bvttonu bu, akv é bvtsie akón. ²² Mli onutó mlumá wóyía mlitegvi ató, nu ntá móútó? Ntéé mlidékléá mlósüpáa Bulu əpasua ámu, amlíwa

ahiánfa ámu pélítə? Amansu mblí tsu íni iwi? Nkánfu mli? Inítə mó á, ekekekeké, mméékanfú mli!

²³ Tsúfē tóá nosuán tsu anı Wie wá kén nde mli bláa a. Anı Wie Yesu léle bodobodo ipin onyé ámu bélé mu há ámu, ²⁴ əleda Bulu ipán, biabía mótó, blí əbée, "Mí oyulává ndepuhá mli ní. Mlitsia bwé íni pukain mísú." ²⁵ Ali kén atogyihé amu əma a, olotsu ntá-ewé ámu, blí əbée, "Ntá-ewé ánfí gyí mí obugya áni Bulu dépusí ntam pwpwe amú ibi mlia monyo nsiné ámuvsu ní. Brégyibréá mlónu mó á, mlínu mó pukain mísú."

²⁶ Tsúfē brégyibréá mlidé bodobodo anfí gyí, nu ntá tsú ewé ánfítə á, mlidé anı Wie lowu ámu əkan da kpéfun bréá obéyinkí bá. ²⁷ Mú su əhá áni obégyi ali bodobodo anfí, nu ntá tsú anı Wie ewé ánfítə mábú əkpasú á, alagyí anı Wie oyulává pú mu obugya amu iwi pón. ²⁸ Inı su ilehián áni mlóyo mli nwuntə wankláán, asa mlégyi bodobodo anfí, nu ntá-ewé ánfítə. ²⁹ Tsúfē ní mlumóbu anı Wie Kristo oyulává, mlilégyi bodobodo amu, nu ntá ámu é dínká ifinsu á, Bulu əbéha mli ipón mó su. ³⁰ Mú su mlítə ahá tsotsaotsa bapən, aksu bvdələ, aksu mó kórará bawú ní. ³¹ Ní anitoyó anı nwuntə wankláán asa a, teki Bulu méeha anı pón. ³² Támē ní anı Wie əlé anı ilá, bítí anı isu á, əmeeha ania oyítá ahá féeé ipón kule.

³³ Inı su mí apió, ní mleyéfia əpónó ámu ası á, mlitsia gyo aba. ³⁴ Ní akón de əkv á, ogyii ató tsu wóyító asa əba, ménı mli ifia amu iméeti isubití há mli. Mí onutó néba bəbláa mli tóá mlbwé tsu asvn tráhe amu iwi.

12

Əje Wankihé Atokiehé

¹ Séri á, apió, ndekléá néle Əje Wankihé atokiehé asón amu ası wankláán súná mli.

² Mliyin áni bréá mligyi əmáttə á, bosuná mli asunakpan, əleha mliléyo mlidé əkpiá btamatató sum. ³ Mú su ndekléá mlibú móá itsú Bulu wá. Əhagyıha áni ədəpu Əje Wankihé tóí méeetalí líví anı Wie Yesu. Əhá áni Əje Wankihé dé mu kpa nkule əbétalí blí əbée, "Yesu gyí mí Wie."

⁴ Bulu atokiehé ətsan-ətsan bu inu, támē Əje Wankihé amu kén teye mó féeé. ⁵ Bulusúm agyómá igyi ətsan-ətsan, támē anı Wie amu kén anı féeé anidésum. ⁶ Əkpa ətsan-ətsansu Bulu tøyá agyómá tsuñ anisv, támē Bulu ámu kén dé mó féeé bwé tsuñ anı féeésu. ⁷ Bulu telé mu Əjé ámu əwan tsuñ əkpa əkvusu anítə okugyíəkuto, ménı abópvukpá aba. ⁸ Əje Wankihé təhá əkv təpó nyánsa tóí kplá ahá, ətehá əkv é təbí asón. ⁹ Ətehá əkv təhíé hə Bulu gyi, ətehá əkv é tetsá ahá ilə. ¹⁰ Əje Wankihé amu kén təhá əkv túmi ətəpóbwé ofúla, ətehá əkv é təblí asón áni Bulu lópwawá mu ənó. Ətehá əkv tetálí bí ənjéá itsú Bulu wá pú móá itsú əŋje laláhe wá. Ətehá əkv təblí əblí bámbá, əkv é tonú mó ası. ¹¹ Əje Wankihé amu nkule tóbwé íni féeé, oteye atokiehé ánfí há əhagyıha alia ədekké.

Əpasua Ámu Igyi Nyankpusa-oyı Əkvle

¹² Nyankpusa-oyı iwi ató itsə, támē mó féeé lóbwé nyankpusa amu. Ali kén igyi Kristo é ní. Mu əpasua ámu gyí mu nyankpusa-oyı ámu ní. ¹³ Anito aksu anigyi Yudafə, aksu Griikifə, aksu nkápabi ntéé adíhie, támē bəpən Əje Wankihé amu bó anı féeé asú wá Kristo oyulává kule amvto, Bulu lópu Əjé ámu kén núná anı féeé.

¹⁴ Támē mégyi toku kule lóbwé nyankpusa-oyı ámu, mbouín iwi ató ətsan-ətsan. ¹⁵ Ní yabi əblí əbée, "Mma nyankpusa-oyı ámu iwi, tsúfē megyi ibi ngyi" á, ilosuná áni megyi nyankpusa-oyı ámu iwi ató ogyi? ¹⁶ Ní isu é əblí

əbée, "Mma nyankpusa-oyí ámu iwi, tsúfé megyí nsíbi ngyi" á, ilosuná ání megyí nyankpusa-oyí ámu iwi ató ogyi? ¹⁷ Ní nsíbi nkule gyí nyankpusa-oyí ámu féé á, nkálí əbóbwé obónu asón? Ntée ní isu nkule gyí nyankpusa-oyí ámu féé á, nkálí əbóhó ató afú? ¹⁸ Táme Bulu lópu iwi ató tsətsəotsə bwé nyankpusa-oyí ámu, ələpu kugyíku yi ətínéá odekklé. ¹⁹ Ní iwi ntobí ámu igyi toku kule a, nkálí nyankpusa-oyí ámu ibóbwé? ²⁰ Iwi ntobí ámu itsa mű, táme mű féé lóbwé nyankpusa-oyí amu ni.

²¹ Mó su nsíbi méetalí bláa əbí əbée, "Fuma labi há mí!" ekekéeké. Nwun é méetalí bláa yabi əbée, "Fuma labi há mí!" ²² Ní aki a, iwi ató ámúú anidékú aniaa ələpon amu iwi téhian ni. ²³ Mó ámúú anidékúá obú ima mósú ámu anitobú dvn ni. Ətíné ámúú anitamaklé ahá bəwúun amu é anitəpó atá tin ni. ²⁴ Táme anitamapó ató tin anı iwi ntobí ámúú ibu akile amu. Bulu lóbwé anı iwi ató ámu alı, ménı abóbu mű ámúú ima numnyam amu, ki mósú wankláán. ²⁵ Fówun ıkulebwé bétsiá amútó, ménı gyəpi okpítá bına a, bına é lakpítá gyəpi. ²⁶ Ní nyankpusa-oyí ámu iwi təku dé əsun wúun a, nyankpusa-oyí ámu féé towun mű. Ní bekánfú móntó ku é á, ansí tegyi nyankpusa amu.

²⁷ Yoo, ayó nkápá. Kristo əyolúv kule amu mlı féé mligyi. Mligyi mu əpasua ámu ni. Mlitə okugiyı́ku gyí mu nyankpusa-oyí ámu iwi təku. ²⁸ Bulu ləhıhíe íni féé wá mu əpasua ámvtó. Gyankpapu, sumbí ayəpó. Nyəosi, Bulu ənású atəpó, saasi, ató asunápó. Mó əma a, ofúla abwəpó. Amúá bəbəl ələtsá túmi, bəale agyipó, ahande pó əblíi bambá ablípó. ²⁹ Amú féé gyí sumbí ayəpó? Ekekéeké! Amú féé gyí Bulu ənású atəpó, ntée ató asunápó, ntée ofúla abwəpó? Iméeba móntó alı! ³⁰ Amú féé bu ələtsá atokiehé? Amú féé téblí əblíi bambá, ntée amú féé tetálí nú əblíi bambá ámu ası? ³¹ Mlibo mbódí amlıdunka atokiehé ámvtó múa idehián dvn.

Nélasúná mlı əkpa ání idvn íni tsia móntó.

13

Ədwə

¹ Ní ntetálí bli anyánkpúsa pó Bulu-abəpə əblíi féé, táme ntamadwé mí aba á, ngyi fé əkan ntée gbémgbélín ání bude mű da, ıdełin kóklukúv. ² Ní mbu Bulu ənású asónbli, Bulu asun ənákhé bı pó hógyi kpənkəpəntiá ntetálí púpúlú abu, táme mma mí bá iwi ədwə á, mórmú mma labi kəku. ³ Ní nəpó mí ató féé kié ahiánfə, nəpó mí iwi há mbée bəwáa mí ogyá, táme mma mí bá iwi ədwə á, mma labi há əhaa.

⁴ Ahá ədwəpó tenyá ıklun, abu awitəle. Əma olu, ətamaká ənótó, ətamatsú iwi. ⁵ Otobú ató, əma ənsípe. Ətamakósí nyá əbló, ətamahə asón wá iwi. ⁶ Ətamatsúlá asúkpan, ənəkwali otobuo. ⁷ Otenyá klun há tógyító, ətəhə asónsú gyi. Mu ansí tədinká asónsú, ototomi é.

⁸ Ədwə mű itamatá, táme Bulu ənású asónbli bómə ənású. Əblíi bámbá bli békə itin, asónbli é ibéba bətsu. ⁹ Tsúfē animákónyá bı tógyító tá, animákónyá bli Bulu ənású asón é yi. ¹⁰ Táme əhétá atokiehé ánfı féé iməfən. Ní múa ılfən yi ibá á, íni féé bófwı.

¹¹ Igyi fé íni. Bréa ngyi kebi á, nətəi fé kebi. Mí atə bwəhé pó mí asun susuhé féé lóbwé fé kebi. Táme séi ánfı nadan a, nasí nyebitə bwəhé ámu féé bwə. ¹² Séi á, anidé ató kú fulaa fé ogyásito anidé mű kú. Bré ıku békə a, abówun mű wankláán. Séi á, anı atəbı məfən. Əma a, abékə békə mű fé aliá Bulu yin anı.

13 Ḷnokwali a, atoku asa ánfí obétsiá ní. Hógyi, okpakú pú ədwé, támē ədwé dvn mó fée.

14

ঞে Wankihé Atokiehé Bámbá

¹ Mlidunka ədwé əkpa, amlidunka ənjétó atokiehé é. Mvá idvn a, Bulu ənó asínblí. ² Tsúfí ní əku dé əblí bambá blí á, megyí anyánkpósa ədebláa, Bulu ədebláa. Ḷhaa tamanú mó así, tsúfí mv ənjé dé asvn ənaínhé blí. ³ Támē əhá ání əde Bulu ənó asón blí mó á, ahá ədebláa, ədepvbá amú abudan hógyito. Ədepvbá amú əwvnlin, ədepvbí amú iklon é. ⁴ Ḷhá ání əde əblí bambá blí nkule tényá əwvnlin Bulusúmtó. Támē əhá ání əde Bulu ənó asón blí mó tewá əpasua ámu əwvnlin.

⁵ Teki ndekléá mli fée mléblí əblí bambá, támē ní mlidé Bulu ənó asón blí á, ibu mi alé dvn. Tsúfí Bulu ənósú ətópó dvn əblí bambá əblípó. Nkéti ní əblí bambá əblípó amú tetálí lé mó así, méní əpasua amú bénya tókv tsú mótó. ⁶ Mí apíó, ní naba mli wá séi bëblí əblí bambá kv, mmelé mó así á, labi momu ibówa há mli? Támē ní neblí asón, nehá mlébi asún, ntée neblí asvn lesúnahé kv, ntée neblí Bulu ənó asón kv, ntée súná mli ató á, ibówa labi há mli dvn.

⁷ Mlipukí itóá fedá mó itotsúlá, fí ikwé, oténte ntée əkpé aná. Ní fvmeda mó itsula wankláán á, bvtamanú mó así. ⁸ Ní klunsi ədapó mébi dá mó á, əhaa tamanú mó así, dídá ató yó isá. ⁹ Alí kén ní mlidé əblí ání əhaa médé mótó nu blí á, mlidétó wá afútó ní. ¹⁰ Əblí tsətsətsa bv oyító. Kugyílk ulófvn, ibu mó ablípó anulé. ¹¹ Támē ní əku dé əblí kv blí, mí é mmedé mótó nu á, ntamanú mv así, mv é ətamanú mí así. ¹² Mó sv íniá mlhié mlidé Ḷhe Wankihé atokiehé amú dunká á, mlukví mlúá ibówa əpasua amú əwvnlin.

¹³ Iní sv əhá ání əteblí əblí bámbá əkóli Bulu mó asinu, méní əbétalí le mó así súná mó anupó. ¹⁴ Tsúfí ní ndepv əblí bámbá bó mpái á, mí ənjé dé mó bo, támē mmedé asón ání ədeblí así nu. ¹⁵ Nkáli mee nóbwe? Nóbó mpái ənjétó bré kvto, pú mí agywun é bó mó bré bámbátó. Alí kén náwa ilu ənjétó, pú mí agywun wá mó bré kvto é ní. ¹⁶ Tsúfí ní fvde Bulu kanfú ənjétó pé á, nkáli ibóbwé əhá ání əmedé mó así nu əbetsa fó? Nkáli bëtsa fó Bulu ipán da ní bvmedé asón ání fvdeblí así nu? ¹⁷ Fíali fvde Bulu ipán da wankláán, támē itamawá fó bá əwvnlin.

¹⁸ Nedá Bulu ipán ání ntéblí əblí bambá dvn mlito okugyíkv. ¹⁹ Támē ní afia a, ntekleá néblí asón anu pé ání əhagyísha obónu mó así, ibóbwé amú é dvn ání néblí asón mpím-dú (10,000) əblí bámbátó ání əhaa mónu mó así.

²⁰ Mí apíó, mlumábwé agywun fí nyebí. Mlibwé iwí fí kebi-bəbwé lakpanbwetó, támē mligywun fí ahande. ²¹ Bəwanlin wá Bulu asón ámvtó bëe,

“Nótó tsun afóosú, bëbláa mí ahá əblí bambá.

Mú ó á, mí ahá bvmóonu mí əmve.” Aní Wíe léblí.

²² Iní sv əblí bambá blí igyi osúna há əmátfó, megyí ahógyipó. Bulu ənó asón blí é igyi osúna há ahógyipó, megyí əmátfó.

²³ Ní əpasua amú ifia, əhagyísha dé əblí bambá blí, əha bambá pú əmátyín bëbá mlito á, bvméebí bëe, mli nwun layíntá? ²⁴ Támē ní mli fée mlidé Bulu ənó asón blí, əmátfó ntée ahá ání bvtamanú mótó bëbá mlito á, amú onutó býo asón ámvtó, nú iwiasí ání babwé lakpan. ²⁵ Ibéha amú klonto asón bélui əwan, bëda akpawunu, kánfú Bulu bëe, “Lélé, Bulu bv mlito.”

Əpasua Amvtó Nhíhié

²⁶ Mí apíó, ní mlebá befia Bulu osúmkpá, mlito əku təwá ilu, əku tosúná ató, əku towun ató, əku təblí əblí bámbá, əku é tonú mó así á, bubwéé mó puwa əpasua ámu əwunlín. ²⁷ Ní əku béblí əblí bámbá á, bubwéé ahá abanyó. Ní bvtso kóráá á, abasá. Bublí mó əkule-kule, méni əku əbélé mó así. ²⁸ Ní əhaa má ofiakpa inuá əbélé mó así mó á, bukpá ənó bun, amúa amó Bulu abutso nklobító. ²⁹ Bulu ənósú atóipó abanyó ntéé abasá bvtói, atráhe abvyo amó ason blíhé amuto. ³⁰ Táme ní Bulu əlé ató súná əkvá otsie ofiakpa inu á, Bulu ənósú atóipó ámu osí tóí, əhá ámu əblí tóá alawun. ³¹ Mli fée mléetalí blí Bulu ənó asón ámu əkule-kule, méni mli fée mlósuán tóku tsú móntó pówá iwi əwunlín. ³² Bulu ənósú atóipó amó buvnyáá túmi ənjé ámoo ide amó kpa amósú, méni bótóí há amó aba əkpa. ³³ Tsúfé Bulu asón lolwií, omegyi basabasa.

³⁴ Ní əpasua ámu ifia a, atsi bubwéé díin. Buuma əkpa tóí. Bubá iwiás fée aliá Mose Mbla léblí. ³⁵ Ní budekcléá bónu asvankutó á, bufté amó akúlu wóyító, tsúfé ibu péliá ətsi əbótóí ofiakpa.

³⁶ Mlhahogyi mliaa, mli wá Bulu asón ámu ilotsuá así? Ntéé mli nkule látsó mó nu? ³⁷ Ní əku dékúi ání Bulu ənósú atóipó mugyi, ntéé əbu Əjétó atokiehé ku á, iwaniki mu ání aní Wíe onutó mbla ígyi ndewanlín sísi mli. ³⁸ Ní əmeho asón ánfí á, mli é mlímáhó mu asón.

³⁹ Mí apíó, iní su mlipri ání mléblí Bulu ənó asón, táme mlímábláa əhaa mliaa, omáblí əblí bambá. ⁴⁰ Mlibwe tógyító dinka mó əkpasu wankláán, ifun.

15

Kristo Kvsú tsú Afúlito

¹ Mí apíó, séi á, nkáin mli asón wankláán ámoo neða mó əkan súná mli, mlílhóhó mósú gyí, mli hógyi ilú mósú ámu. ² Asón ánfí əbéha mli nkpa ání itamatá, ní lélé mlílhóhó mósú gyí ni. Táme ní mlekíná mósú hogyi mó á, mli hógyi labwé kpaal!

³ Tsúfé asón ání ihié dehián bəpvá mí nəpvába mli ígyi. Múgyí, Kristo lóbowu ani lakpan su, fée aliá Bulu asón wanlínhé amó léblí. ⁴ Bopulá mu, Bulu lókvusá mu tsú afúlito eke sáásí fée aliá Bulu asón wanlínhé amó lēblí. ⁵ Əlele iwi əwan súná Petro. Mó əma a, əlele iwi əwan súná sumbí ayəpó díanyó ámu fée. ⁶ Iní əma a, əlele iwi əwan súná mu abúopu tsətsəotsəá bvdvñ ahá lafanu (500) ətsáwüle. Amútó əku bawú, táme ədvudvə buträá bvtsie nkpa. ⁷ Əlele iwi əwan súná Yakobo é. Əma a, əlele iwi əwan súná sumbí ayəpó ámu fée.

⁸ Itráhe-tráhe a, əlele iwi əwan súná mí onutó ánfí nesin əma ba anfi. ⁹ Tsúfé mígyí sumbí ayəpó ámvtó əkvusú ni. Teki mməfún ání béti mí sumbí ayəpó kúráá, tsúfé nedinká Bulu əpasua ámu su. ¹⁰ Táme Bulu awitóle sú nde namlí ali. Mu awitóle amó iməbwé kpaali. Tsúfé nayó agyvámá dun amútó okugyíəku. Táme megyí mí əwunlín nəpvýó mó. Mu awitóle amó dé mí kpa. ¹¹ Iní su ní millétrá da asón ámu əkan o, amó o, móá idehián gyí mlílhóhó ani asón ámu su.

Anı Kvsú Tsú Afúlito

¹² Ní antedá Bulu asón ámu əkan aniaa, Bulu lókvusá Kristo tsú afúlito á, ntogyi sú mlito əku mó bée, awupó buvmókvusú tsú afúlito? ¹³ Ní awupó buvmókvusú mó á, idesuná ání Bulu mákusá Kristo é. ¹⁴ Ní Kristo mákusú tsú afúlito á, tekí ani asón wankláán amó əkanda ígyi kpaali. Mli mósú hogyi é ígyi kpaali. ¹⁵ Ní Bulu tamakúsá awupó mó á, mómu afunu

anidéwa tñ Bulu enó, bli aniaa alakósúa Kristo tsú afúlito. Ní otamakósúa awupú á, mórmó asón ánfí ume móntó. ¹⁶ Ní omóküsúa amó mó á, mórmó omóküsúa Kristo é ní. ¹⁷ Ní omóküsúa Kristo a, mórmó kpaalí mlilahó mu gyi. Idesuná áni mlilasin lakpantó. ¹⁸ Mórmó itráa desuná áni Kristo ahogyipvá bawú é bafwí. ¹⁹ Ní oyí ánfító nkpa nkolesú aní ansídün Kristosu mó á, mórmó aní ilá bu nwé dvn əhagyísha.

²⁰ Táme ənakwaliá iða gyí, Bulu lakósúa Kristo tsú afúlito. Kristo labwé ahá áni Bulu əbóküsátó ogyankpapu. ²¹ Ali ámuv lowu léba tsun nyankpusasú ámu a, ali kén kusó tsú afúlito é iléba tsun nyankpusasú ní. ²² Tsúfí ali ámuv ahá butowú amúa Adam ikvlebwé su ámu a, ali kén amúa Kristo ikvlebwé su amó fée bénya nkpa ní. ²³ Táme anító okugyíóku bu mu bré. Kristo Bulu légyankpá kósúa tsu afúlito. Ní Kristo oyinkí bá a, mu é əbóküsúa mu ahá fée. ²⁴ Mú əma a, Kristo obégyi ənjétá túmi laláhe, iwiegýí pú túmiá idé oyisú gyí féésú asa oyí əbómó enó. Mú əma a, obéyinkia iwiegýí ámu wá aní Sí Bulu ibító. ²⁵ Tsúfí ilehián áni Kristo obégyi iwíe kpéfún bréá alagyí mu alupú féésú, pú mu ayabi tsá amúsú. ²⁶ Olupú tráhе áni əbéhi gyí lowu. ²⁷ Tsúfí Bulu asón wanlínhé amú 1éblí əbéé, “Bulu lópu tógyító wá mu así.” Ini imosuná áni Bulu bu Kristo así. ²⁸ Ní Kristo ogyi tógyítósó tá á, əbópu iwi wá Bulu así. Mwléha mu túmi dínká tógyítósó, fówun Bulu é obégyi tógyítóá ibu stínegyítónésú.

²⁹ Ní Bulu mósóküsúa awupú á, ntogyi só ahá buvde asú bo há ahá áni bawú? Ntogyi só béra bóbó amú asú há amó? ³⁰ Ntée ntogyi só aní mó abópu aní nkpa pléi brégyibré? ³¹ Mí apió, nekáse, ntefia alowusu ekekegyíeké! Igyi tóá ntépótsú iwi áni mlia aní Wie Kristo Yesu mlilabwé ikole. ³² Mó su kpaalí nök Efesofá bagyí fé mbwíkítá-ató? Ní Bulu mósóküsúa awupú mó a, “Mórmó mlia agyi, awí, anu, tsúfí əke sesere anilawú.” Fé alia bəwanlin wá Bulu asón ámuto.

³³ Mlumáha ahá áni bvtéblí asón ánfí odu abvmlé ml! Tsúfí ahande bée, “Mba laláhe gyí teyíntá əha.” ³⁴ Mhlabwé agywun wankláán, amlisi lakpan bwé. Tsúfí mlito akv bvtépi bvmeyin Bulu. Ndé asón ánfí wanlin sisí mli púsúpa mli.

ɔyvlívá Abópküsú Tsú Afúlito

³⁵ Oku əbefité əbéé, “Nkáli Bulu əbóküsúa awupú? ɔyvlív mómu bópküsú?” ³⁶ Əha mimláhe! Bi áni ní fodú ató-abí á, itopló asa itékwe. ³⁷ Megyí itóbi ámuv fopuwá əsvolótó ámu gyí əbán amuv itédan amu. ³⁸ Bulu təhá mó ɔyvlív pəpwé áni mu onutó odekklé. Ətəhá ató-abí kugyíku mó ɔyvlív ətsan.

³⁹ Ali ámuv ató-abí ətsan-ətsan bív ənv ámu a, alí tógyító ɔyvlív igyi ətsan ní. Anyánkpósa, mbwi, mbubwi pú ntsutso aye féeító okugyíóku ɔyvlív ətsan.

⁴⁰ ɔsósú-ató bu ənv, əsvolús-ətó é bu ənv. Mó fée ibu ɔyvlív ətsan-ətsan. ɔsósú klé numnyam ətsan, əsvolús klé é numnyam ətsan. ⁴¹ Owí numnyam igyi ətsan há ətsra. Ətsra klé é igyi ətsan há ntsrakpabi. Ətsrakpabi kugyíku ná ətsan, mó numnyam é əna ətsan há mó bá.

⁴² Ali ibóbwé bréá Bulu əbóküsúa awupú ní. Aní əsvolús-ɔyvlív anfi itowú, pló ánfí ibótsun ətsan há móá Bulu əbóküsúa tsu afúlito, tsúfí mó mó imóowu ekekeeké. ⁴³ Aní ɔyvlív anfi təpən bréá bopulá mó, táme ní Bulu əkósúa mó á, itenyá əwvnlin, wá numnyam. ⁴⁴ ɔsolvás-ɔyvlív igyi séi, táme ní Bulu əkósúa mó á, ibóbwé ənjétó ɔyvlív. Tsúfí ali ámuv əsvolús-ɔyvlív bu ənv ámu á, alí ənjétó klé é bu ənv ní. ⁴⁵ Bulu asón wanlínhé amu lébláa aní

əbée, "Adam gyankpapu amu lóbwé əkiankpapu." Táme Adam tráhe, ogyi Kristo amu mó gyí Əhéá ətchá nkpa. ⁴⁶ Əsvlósu-ɔyvlúv aniteganykpá nyá asa anitebenya ənjétó klé. ⁴⁷ Əsvlót-isi Bulu lópvpwé nyankpasa gyankpapu, ogyi Adam amu. Kristo, amúv obuo amu mó otsú əsúsó. ⁴⁸ Nyankpasa okugyíokv bu əsvlósu-ɔyvlúv fé Adam, táme anı əsúsú-ɔyvlúv mó bóbwe fé Kristo klé. ⁴⁹ Alı ámuv anigyi fé əsvlósu Adam amu a, alı kén abóbwe fé Kristo amúv otsú əsúsó ámu é ekekú ní.

⁵⁰ Apió, tóá ndeblí gyí, anı ɔyvlúv anfí igyi ɔyvlúv móa obugya anfi iméenya ogyíkpá Bulu iwíegyí ámu. Tóá iteyíntá iméetalí nyá ogyíkpá tóá itamayíntató.

⁵¹ Táme mliyaa asu amlinu asón ənáihé kuá Bulu lalé súná mí. Əbée, megyí anı féé obowu, táme anı féé ɔyvlúv bétse. ⁵² Ní əkpe tráhe ifólí pé á, anı féé abétse ətsawole pé. Bulu əbókvusúa awupú ámu. Amú ɔyvlúv iméetrá yintá, əbétse anı nkpa atsiápú é féé. ⁵³ Tsúfél ilehián ání Bulu əbétse anı ɔyvlúv anfí itowú pló ánfi, há anı ɔyvláv itamawú, itamapló. ⁵⁴ Ní ibá móttó ání Bulu latse tóá itowú, bwé mó tóá itamawú, tóá itopló é lábwé tóá itamapló á, inó Bulu asón wanlínché anfí ibéba móttó ní. Əbée, "Batu lowu ası plíplíplíplí. Isvgyí onutó laba."

⁵⁵ Bulu asón wanlínché ku é léblí əbée, "Oo lowu, nkónu fó əkpe bu?

Nkónu fó isvgyí bu?"

⁵⁶ Lakpan igyi əkpe ání itomá, Mose mbla ámu é ətchá lakpan túmi. ⁵⁷ Nkálı kóráá abókokv da Bulu ipán? Muláhá anulatsın anı Wíe Yesu Kristosu gyi asu.

⁵⁸ Mó sv apió adwepó, mllilu kínkíinkín, mlímákpínkí. Mlisi mli iwi féé ha Bulu agyómá brégyíbré, tsúfél mliyin ání mli gyumagyihé móbbwe kpaali.

16

Itswitswi Ha Yerusalem Ahiánfó

¹ Itsıwitswi ha Bulu ahá ání bubv Yerusalem asón ámu é á, mlıbwé mó fé alı ámuv nebláa əpasua ámuv ibubv Galatia əmatá mbée bubwéé mó ámu. ² Əhagyíha əkú mu kóba aliá otenyá əná, əle ku yaı Kwasiedagyíkwasiada. Mlumágyo mliaa mbá asa amlıswitswi mó. ³ Ní nebá á, nówanlín nwuló há ahá ání mli onutó mléle mliaa, bvpóv ató ámu ya Yerusalemfó ámu, pólé amú súná amú. ⁴ Ní ibu aléá nöyo á, mórmó bóbuo mi yó.

Paulo Əkpatu Nhuhé

⁵ Ní nekósú tsú Makedonia a, néba mli wá, tsúfél ndekléá nátsvn inu asa néba. ⁶ Fíali nétsiá mli wá kpalobí. Fíali kóráá nétsiá inu nyankpú móa atsalı bré ámu féé, fówun mllasí mí əkpa nayó ətinegyíatínéá nöyo. ⁷ Séri mó á, mmedékléá néba bëka tsvn mli wá keke. Ní Bulu lótsulá á, nétsiá mli wá kpalobí.

⁸ Táme nétsiá Efeso nfi kpéfon Pentekoste eke ámu. ⁹ Tsúfél əkpa kpənkpənti lafinkí há mí ání nöyo agyómá ání ibówa labi. Ibv móttáá mí alupó tsotsaotsa bubv nfi mó.

¹⁰ Ní Timoteo owié mli wá á, mlumáha ifú ikita mu, tsúfél anı Wíe agyómá ámu kén ədeyə fé mí. ¹¹ Mlumáha əhaa əkí mu ansító kótikótí. Mlisi mu əkpa wankláán oyinki bòtu mí, tsúfél ntsie ngyo mva anı apió atráhe amu.

¹² Anı píó Apolo asón ámu a, nalíi mvsu mbée, obúo apió ámu ba mli wá, táme omedékléá əbéba séi. Ní onyá əkpa á, əbéba.

Asón Tráhe

¹³ Ml̄ida iwiſu, aml̄ili kínkíinkín ml̄i hógyító. Ml̄iwa kl̄un, aml̄iwa iwi ſw̄onlín. ¹⁴ Ml̄ipu ɔdw̄e bw̄e ml̄i tógyító.

¹⁵ Mí apió, ml̄iyin ání Stefana mva mv wóyító ahá gyí agyankpapvá b̄edamlí kl̄unto Akaia nsáintó. Basí iwi há, b̄ude Bulu ahá ámu súm. ¹⁶ Nokókoli ml̄i, ml̄iba iwiſi ha amúa ahá ání b̄eba b̄etsiá amótó, b̄ópv nsi yó agyómá ámu.

¹⁷ Ansí lagyi mi ání Stefana mva Fortunato pó Akaiko baba mí wá. Tsúf̄e b̄ude ml̄i əbw̄ekpá bw̄e. ¹⁸ Bawá mí atetó-ənlín wankláán, f̄é alí ámúv b̄owa ml̄i ámu. Ml̄ibu ahá ánfi odu.

¹⁹ Əpasua ámúv ibu Asia amú f̄éé b̄ude ml̄i tsiá ha. Akwila mva Priska pó əpasua ámúv ibu amú wóyító amú é b̄ehá ml̄i tsiá wankláán anı Wíe idátó. ²⁰ Apíó aba ámu f̄éé b̄ehá ml̄i itsiá gyágýáagyá.

Ml̄ilata aba puta Kristotó.

²¹ Mí Paulo onutó lapó mí ibi wanlín íni, ndepuhá ml̄i tsiá.

²² Ní əku tamadwé anı Wíe Yesu a, iwlí dñ m̄osu!

Marana-ta! (Mó ası gyí, “Anı Wíe, ba!”)

²³ Anı Wíe Yesu Kristo ogyíi ml̄i b̄uale.

²⁴ Anıa anı Wíe Kristo Yesu ikułebw̄e su ntəhié dw̄e ml̄i f̄éé. Amen!

Ҫwulú Nyəosıá Paulo Lówanlín Sísí Korintofə

¹ Mí Paulo ánı ina Bulu apétó nabwé Kristo Yesu sumbi oyopú mua anı pió Timoteo dé ҫwuló ánfı wanlín.

Anidé mó wanlín sisí Bulu əpasua ánı ibu Korinto wúluto pó Bulu ahá ánı bvbv Akaia əsulósv fée.

² Anı Sí Bulu mua anı Wíe Yesu Kristo bvgyií mli bvale, abvha mli iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

³ Mliha akanfó Bulu. Mvgýi anı Wíe Yesu Kristo mu Sí pó mu Bulu. Mvgýi anı Síá otowun anı nwé pó anı Buluá otolwíi anı klvn əkpagyíokpasv!

⁴ Otolwíi anı klvn anı asvn wunhe kugyíkv, ménı anı é abétalí pó klvn lwiíhé ámuń anilanyá tsú mu wá ámu lwií anı aba klvn amú asvn wunhetó.

⁵ Alí ámuń Kristo léhie wun ipian kpənkpaənkpaṇti, anı é anidé mó kv wúun amu a, alí kén Bulu ná Kristosu əhíé əde anı klvn lwií ní. ⁶ Mó sv ní anidé ipian wúun a, mli iwilwii pó mli nkpaħó sv anidé mó wúun. Tsúfē Bulu dé anı klvn lwií, ménı anı é abólwií mli klvn, fówun mléetalí nyá klvn, tomi wun anı ipian ámu odu kén. ⁷ Ifú medé anı mli sv, tsúfē aniyin ánı anıa mlényo dé ipian ámu wúun. Mó sv Bulu obólwií mli klvn fé anı.

⁸ Apió, ibu aleá mlébı anı iwiəsin ámuń anilowun Asia əmátó ámu ənó lehie wá ənlin. Ilekle dvn anı. Ifú lekitá anı, anikí anı abówu kokooko. ⁹ Ənəkwali asón, ılbwé anı fé bahá anı lowu ipón. Támę alia anumópv ansı dínká anı iwiəs, mboún Buluá ətakósúa awupúsó, sv ileba ali. ¹⁰ Lélé mó á, əlele anı tsú lowuto. Anılahogyi ánı obétsiá lé anı brégyibré. ¹¹ Əbélé anı, tsúfē mlidé mpái bō anı nwunsv. Inı sv ahá tsətsəotsə bédə Bulu ipán anı nwunsv, tsúfē alawá awitəle há anı, mpái ámuń ahá tsətsəotsə bvdəbə há anı ámu sv.

Paulo Nhhíé Tsé

¹² Abétalí pó ibı sí kántó aniaa anı klvn mőkvhá anı pón anı nkpató, titriu ania mlényo nátı. Megyí anı əsulóv anfisv nyánsa anilópv anidé anı agyómá yó, mboún Bulu awitəle sv anilatalí lé iwiə anidé tógyító bwé ənəkwali. ¹³⁻¹⁴ Tsúfē megyí asón ánı mluméetalí kla, nu mó ası anitəwánlin sisí mli. Ibu módtá mlumédé mó ası nu yi, támę nahogyiá mlóbonu mó ası wankláán ekekó. Fówun mli é mléetalí pó anı tsú iwi, fé alia anı é abópv mli tsú iwi anı Wíe əbáke amu.

¹⁵ Mí ansı dın asón ánfisv. Mó sv nəbwé agywıun ánı néba mli wá, ménı mlénya oyúla anyo. ¹⁶ Mvgýi, nátsv mli wá yó Makedonia. Ní neyinkí é nəlatson mli wá; fówun mléetalí sí mí əkpa, néyinkí ba Yudea əmátó. ¹⁷ Mléfité mliaa, ntogyi só nalátsé mí agywıun. Ntée nabwé fé oyító ahá ámóó bvtəblí bée, “Ee” latsé amó ənó bée “O-o” amvto əkv? ¹⁸ Alí ámuń Bulu bı ənəkwali, otamawá afunu amu a, alí mí “Ee” igyi mí “Ee” ní. ¹⁹ Tsúfē Bulu mu Bi Yesu Kristo amu tamablí əbée “Ee” latsé mó əbée “O-o.” Mu mó á, “Ee” kóún ototsúlá. Mu iwi asón əkan mía Silas pó Timoteo aniléda súná mli ní. ²⁰ Tsúfē módtotsúlá “Ee” há Bulu nhıhié kugyíkv iteba módtó. Mó sv akánfó Bulu tá á, aniteblí aniaa, “Amen!” ní. ²¹ Bulu téhá ania mlényo anitətalí líi kíñkíñkín ania Kristonya ikolebweto. Mvgýi əhá ánı əleda anı ofúli. ²² Mu kén lópv Əhə Wankihé amu wá anı klvntó, pvhíe anı nsv; isuna ánı mubv anı, əbóbwe tóá əlehie há anı.

²³ Bulu əbítí mí tsu ní megyí ənkwali nde mli bláa. Alia mméeba bowun tsitsa kókv blí tsú mli iwi só mmétrá bôtsvn inu. ²⁴ Animédékléa ibóbwé fê anidé mli hie alia mlópu mli hógyi yó agyómá. Mboún alia ansi bégyi mli só ania mlínyo anidé agyómá yo. Anyin áni mli hógyi su mlílú kinkíinkín dodo.

2

¹ Mú su nabwé agywùn áni mméetrá ba bôwa mli awirehó. ² Tsúfé ní nebá bôwa mli awirehó á, ma əbéha ansi bégyi mi dñ mli ámúv nawá awirehó ámu? ³ Mú só nowanlín əwóló gyankpapu amu sisí mli ní. Fówun ní nebá á, mli ámúv mléha ansi bégyi mi ámu mlíméela há awirehó mboún ikta mí. Tsúfé mí ansi dñ mli féésú áni ní ansi de mí gyí a, mli é ansi bégyi mli. ⁴ Megyí ansigyí nöpwánlín əwóló ámu. Asón ihié de mí háan, ndesú asa nowanlín mó! Táme megyí alia néha mlégyi awirehó su nowanlín mó. Mboún alia mlébi áni ntéhié dwé mli su.

Lakpansikte

⁵ Jhá ámúv olépu asón ba əpasua ámuto ámu mokópó olala gyí mi. Ní bëe bukú mó á, əpasua ámu féé alapú asón gyí. (Mmedékléa nádun mó blí.) ⁶ Isubití ámúv mli ədvduo mlélébutí mu amu itsa mu. ⁷ Ilafon áni mlésikié mu, yíá mu klon ngya. Fówun asón módun mu, iwi móowu mu. ⁸ Mú su nokókoli mli, mlile suna mu áni mlitráa mlíbu mu iwi ədwé. ⁹ Ndekléa nébi ní mlétegyi mí asón ámu féésú. Mú su nowanlín əwóló ámu ni. ¹⁰ Ní mlesikié əku á, mí é nasikié mu. Ní nesikié mu é á, mli só nasikié mu Kristo idátá, ní ilehián ni, ¹¹ méni Əbunsám oméenya anı iwi əkpa, tsúfé anyin ikpa áni stotsvn mósv féé.

Paulo Klon Médí My Así

¹² Bréa neba Kristo asvn wankláán ámu əkan ədakpá Troa wúluto á, nowun áni anı Wíe laflinkí əkpa há mí. ¹³ Táme mí klon médi mí así, tsúfé mmétu mí pió Tito inu. Mó su neklá amú ká tsvn yo Makedonia nsáintó.

Isugyi Kristo Idátó

¹⁴ Táme nde Bulu ipán da áni Kristo isugyi su alabwé anı ndoun, alakpá anı buo iwi, anidé mu isugyi amu nké gyí. Ní ayó ətinegyiştiné a, ətotsvn anisv bláa ahá ámu Kristo asvn wankláán ámu, fê alia ofobí fánfán tówá əfan yó tsútsúútsú. ¹⁵ Lélé mó á, Kristo gyí ato tóhé, anigyi mó əfan áni ideozusú há Bulu, há ahá áni bvde nkpa nya pú amúvá bvdefwi féé. ¹⁶ Itobon ahá ári bvdefwi, kpá amú ya lowut, itowá ahá áni əde amú nkpa hóo əfan, kpá amú ya nkpató. Ma mee lófvn ha gyuma ánfí odu yo? Jhaa má inu. ¹⁷ Anı mó anumégyi fê ahá ədvduoá bvde Bulu asón ámu fe púkle kóba. Inia Bulu lówa anı su á, aniteblí mó ənokwalisu fê Kristo asúmbi áni bulú Bulu ansító.

3

Bulu Ntam Pəpwé Asúmpó

¹ Asón ánfí anidéblí ánfí itráa desuná áni anidé iwi kanfú súná mli lóó? Ntée ilehián áni abópu anı adánsie nwóló bá mli, ntée abóho mó tsú mli wá fê alia akv bvtobwé? ² Ekekéke! Mli onutó tsiátó gyí adánsie nwólá bawánlín dínká anı klonso, əhagyisha dé mó wúun kla, públí áni anidé agyómá wankláán yo. ³ Mligyi əwólá Kristo lówanlín, ətotsvn anisv ba. Táme megyí oyípe olépwánlín mó, Bulu Əkiankpapu amu

ঢেও ৱাল্পনিক মু। মেঝি অবী পেতেপ্লে অন্যোসু* এ ৱাল্পনিক মু দিনকা, ম্বোৱান অন্যান্কপো কলন্সু।

4 Anibু অক্পা বলি আৰি, ত্সুফে ক্ৰিস্টো সু আনি অন্তি দিন বুলুসু। **5** অন্যিন আনি অনুমোদন আনি অভেতালি বুবে তো আনি ওনুতো ইবিসু। বুলু সু অনুলভন হা তোগ্যিতা বুবে। **6** মূলহান অনুলভন মু ন্তাম পোপ্বে অমু অসুম্পো। মেঝি ইবি বুলু ৱাল্পনিক মু মু, ম্বোৱান ঢেও ওন্কিহে অমু। ত্সুফে ম্বলা ওন্লিনহে অমু ইতোপু লোৱা বা, তামে ঢেও ওন্কিহে ক্লে অমু মু ইতোপু নক্পা বা।

7 ম্বলা দাদা অমুৰ বুলু ৱাল্পনিক দিনকা অবী অন্যোসু আমু লোপু লোৱা বা। তামে মু নুমন্যাম লেহা মোসে অন্তিম লেহৈ ওন্কিহে অন্যোসু ইস্রাইলো। ব্ৰেআ নুমন্যাম অমু ওন্দা ইডে অসিবা ও আ, বুমেতালি কু মু অন্তিম। **8** ইনিা ম্বলা ওন্লিনহে অমু লেণ্যা নুমন্যাম অলি আ, মুমু ঢেও ওন্কিহে অমু গ্যুমাগ্যিহে নুমন্যাম ইবেহৈ দুন মু! **9** ম্বলা ওন্লিনহে অমুৰ ইতেহাঅন্তেগ্যি ইপোন অমু কুৱারা ইবু নুমন্যাম। মুমু নকালি ঢেও ওন্কিহে গ্যুমাগ্যিহে অমুৰ লীহে বু নুমন্যাম দুন মু আমু ইবোবুবে? ত্সুফে ইতেহাঅন্তেগ্যি অসু বুলু অন্তিম। **10** মুমু ইডেসুন আনি বুলু ম্বলা দাদা অমু ইত্ৰামা নুমন্যাম কুৱারা। পোপ্বে অন্ফি নুমন্যাম লাগি মুসু। **11** ত্সুফে নি ম্বলা দাদা অমুৰ ইমেত্সিা ও ওপা অমু ইবু নুমন্যাম অলি আ, মুমু পোপ্বে অন্ফি ইবেত্সিা ব্ৰে ফেঁ অন্ফি ক্লে ইবেহৈ দুন মু!

12 আনি অন্তি দিন ন্তাম পোপ্বে অন্ফিসু। মু সু আনিবু অক্পা তাই ফান।

13 অনিমেগ্যি ফে মোসে আনি অলেত্সিা পু ততি বুন ন্বুন, মেনি ইস্রাইলো বুমোৱুন মু অন্তিম ওন্কিহে ব্ৰেআ মু ওন্দা ইডে অসিবা। **14** তামে মু ও আ, বুলু লেহা অমু কলন্ত লোৱা ওডুই বোফন ন্দে। মু সু নি বুডে বুলু ম্বলা দাদা অমু ক্লাব অমু ওফিক্পা আ, বুতামানু মু অসি, ত্সুফে ততি অমু লেতিম অমু অগ্যুন্সু। ততি মেতালি বুবী ততি অমু লে অমু অগ্যুন্সু, নকেতি অমু ক্ৰিস্টো বুবে কুলে। **15** বোতু ন্দে কুৱারা নি বুডে মোসে ম্বলা অমু ক্লাব আ, ততি অমু ইত্ৰামা বুন অমু অগ্যুন্সু। মু সু বুতামানু মু অসি। **16** তামে নি জা ওন্যাদাম্লি কলন্ত বা আনি ওৰে পে, ক্ৰিস্টো লাবী ততি অমু লে মু অগ্যুন্সু। **17** আনি ওৰে অমুৰ অসুন অন্ফি ইডেতো ত্সু মু ইবি অমু গ্যি ঢেও ওন্কিহে অমু নি। ওটিনেগ্যিইটিনেআ ঢেও অমু ইবু আ, ইবিগ্যি তেত্সিা ইনু। **18** আনি ওৰে দে ততি অমু বুবী লে আনি ফেঁ অন্তিম। মু সু অনিদে মু নুমন্যাম অমু লে সুনানি। মু ঢেও অমু লাহাঅনিদে মু লিান, ত্সুফে মু নুমন্যাম অমু ইত্ৰামা দেওন্কিহে অনিদে ত্সিা।

4

ঔল্টো সিয়াডে

1 বুলু লাউন আনি ন্বে পু অগ্যুমাঅন্ফি ও আনি ইবিতো। মু সু অবাতো তামাউনি। **2** অনুলকিনা তো ইবু পেলি পু ওক্লুন্ত অতো ফেঁ। অনিমেডে অহাম্লে, অনিমেডে বুলু অসুন অমু ই দাম্লি বুন। ম্বোৱান অনিদে ওন্কওলি অমু ওনুতো বলি পুলে ইবি সুনাঅহাফেঁ, ইওন্কিহে অমু অলিা অনিগ্যি বুলু অন্তিম। **3** নি তকু ইবুন অসুন ওন্কলাআন অমুৰ অনিদেব্লি অমুৰ কুৱারা আ, অহাঅমুৰ বুডেফুৰি অমু নকুলে ইবুন হাঃ। **4** ইবুন্সাম গ্যি ওয়ি লালাহে অন্ফিসু ওগ্যিপু। মূলাপু অতো তিন অহাঅন্ফি বুতামাহা বুলু গ্যি অন্ফি অন্সিবি। মু সু বুমেডে অসুন ওন্কলাআন অমুৰ ইগি ওন্কিহে অমু অসুন নুনি। ওন্কিহে অমু গ্যি ক্ৰিস্টো। মুলেহৈ লিান বুলু নুমন্যাম নি। **5** ত্সুফে অনিমেনা অনিমেডে আনি ওনুতো ইবি অসুন অকান দা। যেসু ক্ৰিস্টো ইবি অসুন অকান অনিদেডা অনিআ, মুগ্যি আনি ওৰে। তো অনিদেব্লি ত্সু আনি ইবি গ্যি, যেসু সু অনুলভন ম্লি অসুম্পু। **6** ত্সুফে বুলু অমুৰ ও লেব্লি অবেে, “ওন্কিহে ইবুন্কলুন্ত!” অমু কেন লাহামু ওন্কিহে অমু ইডেওন্কিহে আনি কলন্তো। ইলাহাঅনুলভন অনি মু নুমন্যাম অমু ইডেওন্কিহে যেসু ক্ৰিস্টো অন্তিম।

7 তামে অনিগ্যি ফে ন্লি পু প্ৰেহে আনি সিয়াডে বু মুতো। সিয়াডে অমু গ্যি ওন্কিহে অমু লুমি অন্ফি ইডেওন্কিহে আনি কলন্তো। ইডেসুন আনি লুমি ক্ষেপোৱান্কপোন্তি অন্ফি

* 3:3 Abwi pétaplé anyo ámúr Bulu lówanlín mū Mbla dū dínká mósú há Mose amu.

imotsú ani, Bulu wá itsú. ⁸ Budé anu háan əkpagyíəkpasu, támē bùmékótálí sá ani tin. Iwi dé anu klí, támē imékókpón ani. ⁹ Budin anisú, támē Bulu mákósí ani há. Bütéfn anu dá, támē Bulu su anímákówú. ¹⁰ Anilatsúlá idé ani ɔylóu anfi ipian brégyíbré, anidéwu fé Yesu, méní mu nkpa ámu ibélin ɔwan anitó. ¹¹ Yesu súm su ani nkpa atsiápó anfi anitefia lowu brégyíbré. Aliá ibóbwé mu nkpa bélín ɔwan ani ɔylóu anfi idewu ánfító su. ¹² Iní désuná ání lowu dé ani laláa, mli é mlidé nkpa ání itamatá nya.

¹³ Támē anibú mósv anidé Bulu asón ámu əkan da. Tsúfé aniláhó mu gyi fé alia Israel ilu ɔwapú ámu lówanlín wá Bulu asón ámu əbée, “Nohó Bulu gyi. Mólahá só nde mó əkan da ní.” ¹⁴ Aniyin ání alí ámóvú Bulu lókusúa ani Wié Yesu tsú afúlito ámu a, alí kén əbékusúa ani, əbekpa ania mlinyo féé ba mu iwi wá ní. ¹⁵ Iní féé bówa labi há mli, méní ní Bulu híé əde awítóle wa, kpá ahá ədvuduo ba Kristo wá á, béhié dá mu ipán, wá mu numnyam.

Hógyi Potsiá

¹⁶ Mú su abatá tamawú ani. Ibu móttá anu ɔylóu anfi idewu mó, támē Bulu dé anu əkláa ɔwunlín wa ekekegyíeké. ¹⁷ Tsúfé iwiásin kpalobí anfi anidéwúun séi ánfi ibéha abénya numnyam kponkpoonkpontiá itamatá, idún iwiásin ánfi. ¹⁸ Mú su anumédé iwiásin ánfi anidéwúun anfi bu. Múá nyankpusa ansíbi tamawun əkpa anidékú. Tsúfé iwiásin ánfi ibéba bátsuń. Ansigyi ámóvú ibu əma, ibétsiá bré féé ámu əkpa anidékú.

5

¹ Ani ɔylóu anfi igyi fé kantankpa ání anitsie móttó. Ní bobwíé mó á, Bulu əbéha ani obu bámbá əsósú. Mómó á, megyí nyankpusa léyi mó. Mu onutó léyi mó, imóobwie ekekeeké. ² Tsúfé séi kóráá idé anu ipian əsulús-ɔylóu anfitó. Anihíé angyó ekeá əbópu ani əsósú-ɔylóu wá ani fé atadé. ³ Mómó anumáobwe fé ənjéá umenta ɔylóu, aniná yayá. ⁴ Idé anu ipian, anidékumí bré anfi anitráa anibú ani ɔylóu dada anfitó. Megyí bee anidékléá awú, adalí ɔylóu anfitó. Mboún anidékléá Bulu əwáá ani əsósú klé amóvú itamawú pló ámu, méní ibégyi mó ánfi itowú pló ánfisu. ⁵ Bulu onutó léla ani yáí há mó, əlopvu Əhe Wankihé amu wá anitó. Mogyí ibwiá əledinká mósv ní.

⁶ Mú su anitowá klun brégyíbré. Ibu móttá bré ánfi anibú əsulús-ɔylóu anfitó á, anibú ifó ani Wié wá. ⁷ Iní su hógyi anilapó anitsie nkpa, megyí tóá ansíbi dewúun. ⁸ Ee! Anihíé anidé klun wa, tsúfé tóá anihíé anidéunká gyí abówa ifó əsulús-ɔylóu anfi wá, ayetsiá ani Wié wá. ⁹ Mú su ní anibú əsulús nft o, otne bambá o, tóá idin ani klunsu bré féé gyí, abóbwé tóá ibégyi ani Wié ansí. ¹⁰ Tsúfé ani féé abéyélí Kristo ansító, obégyi anitó okugyíəku asón, ká mu ikó ani əsulús-ɔylóu anfi bwéhé ənó. Yilé igyi o, lalahé igyi o.

Bulu Onyawiele

¹¹ Anihíé aniyin ání ilehián ání abénya ani Wié ifú. Mú su anidétoí kplá ahá aniaa, amó é bonyáa mu ifú. Bulu híé oyin ani. Nahogyi ání mli é mluyin ani mli klunts. ¹² Megyí iwi anitráa anidétsu súná mli. Mboún anidé mli əkpa suná, méní mlótsu iwi ani su. Fówun ní ahá budé iwi tsu tóá əha topó ansíbi wun su, imegyí tóá ibu əha kluntsu su á, mlénya ku bláa amó. ¹³ Tsúfé ní bee ani nwun layíntá kóráá á, Bulu asón igyi. Támē ní bee ani ansító da mó á, ida ha mli. ¹⁴ Ədwé ámóvú Kristo bu ha ani ámu dé ani kpa, tsúfé anilanú iwiásin ání mu nkole lówu há ahá féé. Mú su mua ahá féé bawú. ¹⁵ Olowu há ahá féé lélé, méní ahá ání bénya nkpa pəpwé amu bùméketrá

tsiá nkpa alia budeklé. Mboún bétsiá nkpa há Kristo amúó olowu, Bulu láksúa mu há amú ámu.

¹⁶ Iní su anitráa anumédé ohaa kí fí alia oyító ahá bvtéki mu. Ibu mótsá bré ámu anilétsiá kí Kristo fí alia oyító ahá bvtéki mu, támé anitráa anumédé mu kí ali. ¹⁷ Mó su ní oha mua Kristo bëbwé ikvle a, alabwé oha pöpwé. Mu tsiató dada amu fée ilatsvn. Mu tsiató labwé pöpwé! ¹⁸ Nkpa pöpwé anfi itsu Bulu wá. Molótsvn Kristosv bwé aní anfi anigyi mu alupó anfi mu anyawie. Alapó agyómá anfi wá aní ibito, obéé alée aha bambá é anyawie ha mu. ¹⁹ Tsúfí Bulu lótsvn Kristosv ñde oyító ahá damlí bwé mu anyawie. Òtráa omédé amú lakpan iwi akúnta bu há amú. Iní olépvwá aní ibito obéé, abláa ahá ni.

²⁰ Kristo atsiámi anigyi, Bulu détái tsvn anisv há mli. Mó su anilíí Kristo ñlúkpá anidé mli kokóli aniaa, "Mlha Bulu obwé mli mu anyawie!" ²¹ Tsúfí Kristo móbwé lakpan kuku! Támé Bulu lópv mu bó afodíe aní lakpan sv, méní obótsvn ania munyo ikvlebwesv tsú aní aní aní asón da ókpa mu ansító.

6

¹ Ania Bulunyo anidé agyómá yo. Mú su anidé mli kokóli aniaa, mlímáha Bulu awítolé amúó mlílanyá ámu ibwe kpaalí. ² Tsúfí Bulu léblí mu asvn wanlínhe amutó obéé,
"Bréá mí bré lófvn aní nówun ahá nwé a,

nonu mli omé.

Mí nkpa ñhóke amu lófvn é á, negyi mli bvale."

Mlinu! Bré ámu láfvn a. Ndé gyí mli nkpa ñhóke amu ni!

³ Anumédéklé abétin ohaa aní Wíe wá ba ókpa, méní ohaa méenya asvansu bli tsú aní agyómá anfi iwi. ⁴ Mboún aní bwéhé féetó a, anitélé súná aní Bulu asúmbi anigyi ñenkwalisu. Anitotomi aní iwiásin, aní ikplán pó aní asvn wunhe kugyíku étó. ⁵ Bepití aní ató, wá aní obu, bekpa bun anisv dá aní. Anlóyo agyómá aní idon aní. Nkekú anitamadídi, nkekú é anitetsiá akón. ⁶ Anlótsvn aní tsiatósuv lé súná aní ifin kuku má aní iwi. Aniyin asón, anitenyá iklu. Aníbu awítolé, ñje Wankihé amu tsie anito. Anitehié dwé ahá é tsú aní klunto. ⁷ Anitedá Bulu asón ámu ñkan ñenkwalisu pó Bulu túmito. Yilebwé gyí isá-akotá anidépvkó ahá, anidéptin aní iwi é. ⁸ Akv bvtobú aní, akv é bvtosópa aní. Akv bvtékánfó aní, akv é bvtokpó aní. Aní asón da ókpa, támé bvdé aní bu afunupv. ⁹ Fé anumégyí tóta ahá ansító, támé ahá anigyi. Fowun aní fee anidéwu ni, támé ki, aníbu nkpa. Butesian aní mo, támé anitedálí mító. ¹⁰ Aníbu iwiásint, támé Kristo su aníbu ansigyi. Ahiánfó anigyi, támé anilahá ahá bamlí iwi anyapó. Anumá tóta, támé aníbu tógyító Kristo sv.

¹¹ Korintof! Anitehié nyá mli iwi ansigyi, lé iwiás bláa mli asón.

¹² Anitamakólá iwi mlsu, támé mli mó mlidé iwi kvlá anisv. ¹³ Ndé mli asón bláa fé mí onutó abi. Mli é mlímápu asvansu ñáin aní.

Omátófó Pvgyi Mba

¹⁴ Mlia omátófó mlímágyi mba. Nkálí yilé móá lalahé bétalí tsíá tsukule? Nkálí wankí móá oklún é bóbwe kule? ¹⁵ Kristo mua ñbunsám* bétalí bwé agywun kule? Ekekeke! Nkálí ohógyipu mua ñhá aní ñoma hógyi bóbwe kule? ¹⁶ Nkálí bótswé ókpi Bulu ñtswékpá? Tsúfí anigyi Bulu ñkiankpapu amu ñtswékpá ni. Igyi fí alia bëwanlín wá Bulu asón amutó bée,

* **6:15** Paulo léti ñbunsám obéé, 'Belial.'

“Bulu əbée, ‘Nétsiá mí aháto,
mía amónyó abénati.

Nóbwé amó Bulu,
amó é bóbwe mí ahá.’ ”

¹⁷ Bəwanlín wá Bulu asón ámvto é bée,
“Ani Wíe Bulu əbée,

‘Mlidal amótó, amlumain iwi le amósú.’ ”

Betrá wanlín wá Bulu asón ámvto bée,
“Mlumáwa ibi lalaheto,

mí anhó mli.”

¹⁸ Betrá wanlín wá Bulu asón ámvto bée,
“Bulu əbée, ‘Nóbwé mli Sí,

mli é mlóbwé mí abí.’ ”

Alí ani Wíe Otumípú déblí ní.”

7

¹ Mí apió adwepó, Bulu lahíé ntobiá igyi alí yáí ani. Mó su mlíha afwi ibi le togyítá ibókpó aní oyolóv pó ani əkláa féeétó. Mlíha anya Bulu ifú, méni ibéha ani iwi bétin, ifin kuku méetrá tsiá ani iwi.

Paulo Ansigyi

² Kókoli, mlumákoulá iwi anisv! Anumókópó lalahé gyi əhaa. Anumókóyíntá əhaa, anumókúsisi əhaa é. ³ Megyi ipón nde mli ha su nde asón ánfí blí. Tsúfé nablí bɔtsvñ mbéé, anitekle mli asón. Lowutó o, nkpató o, anuméetan mlisv ekekéke. ⁴ Ntetálí bla mli mí klvntó asón, nde iwi é tsu mlisv wankláán. Ani ipian fée əma a, mlilawá mí atetó-onlin. Ansigyi kpənkənti ku labólá mí klvntó.

⁵ Tsúfé bréá anilowie Makedonia a, anuménya əkpa dá əkpúnó. Atsvn nfí asón, ayinkí nfi itré. Mó su ifú letsia aní ayeto. ⁶ Táme Buluá otolwíi ahá ámuú iwi lawú amó iklvn amó lékpa Tito ba ani, pólwíi aní iklvn. ⁷ Megyi mu ibá amó nkule léha iklvn lólwií aní, mboún asón ání ələpovtsúa inu ba é. Əlebláa ani əbée, mlíhié mlidékleá mlówun mi. Alíá asón ámu lahan mli, mlilanú iwiásí ání mlumébi bwé pó alíá mlílahié tsúlá dínká mí klésu, su ansí letrá gyi mi tsia.

⁸ Tsúfé ní mí əwuló ámvto asón lehan mli kúráá á, mí mó iməhan mi. Ibó móntá iléhan mi bré kvtó, tsúfé nowun ání iléha awirehó lékitá mli kpaloibí.

⁹ Ansí de mí gyi séi. Megyi alíá iléwa mli awirehó su. Mboún alíá awirehəsú amó ilahá mliladámlí klvntó su. Tsúfé mli awirehəsú anfí odu Bulu tekle ni. Mó su mí asón ámu imeyintá tóta tsu mli iwi. ¹⁰ Tsúfé awirehəsú igyi Bulu apé təpó klvntdamlí bá. Itchá anitenyá nkpa. Mó odu bu əsin, táme ıma əsin. Əyítá awirehəsú mó á, lowu itəpóba. ¹¹ Mlikí tóá awirehəsú igyi Bulu apé latí há mli! Ilahá mlilatsú iku lé asón ámvto, mlidésuná ání mli asón da əkpa su əblí é de mli. Ilatsí mli opúni, ilahá mlíhié mlidékleá mlówun mi, mlilatsúlá dínká mí klésu. Mlíhié mlidédunká ání mlébití lalahé əbwepó ámu isv. Lélé, mlilalé súná ání mlumégyi pón asón ánfito.

¹² Nəwanlín əwuló sisí mli, táme megyi ahá ánfí su. Megyi əhá ámuú ələbwé ilá, ntée əhá ámuú ələpu ilá gyí mu amó su. Alíá néle súná mli Bulu ansító ání mlilatsúlá dínká mí klésu mboún su. ¹³ Iní lahíé wá aní atetó-onlin.

Móá idvn kúráá á, ansí legyi ani, bréá anilowun ání mli fée mlílahá ansí de Tito gyí, tsúfé mlílahá iklvn ladí mu as. ¹⁴ Ní nekanfú mli mo ansító kúráá á, mluméha péli məkitá mí. Alí ámuú asón ámuú anilébláa mli ámu fée igyi ənəkwali amó a, alí kanfú ámuú nekanfú mli mu ansító ámu é laba

mótó ní. ¹⁵ Ní Tito əkáin aliá mli fée mliteyaa asu há mu, ho mu asun blíhé, pó aliá mletenyá ifú kpínkí mu ansító á, ətetráa nya mli iwi ədwé tsía. ¹⁶ Ansí ihié de mí gyí ání nétalí pó ansí dínká mlsu əkpagyíəkpasv.

8

Akristofo Atókie

¹ Apió, anidékléá mlíbú awítoléá Bulu lawá há əpasua ámúó bvbv Makedonia əmató ámu. ² Iñia bvbv ipian móa asun wunhe tsotsotsota kóráá á, bopu amó ohian futútúútú lé amó awítolé kpənkpaənkpaṇti súná ansigýisv tsón amó atokiehetá. ³ Néblí mbéé, bekie ató dvn aliá bétalí kóráá, tsú amó kluntó. ⁴ Betsiá kólí anı əkpa bée, ahá amó é abunya əkpa wa awítolé ha Bulu ahá ání bvbv Yerusalem. Fówun amó é amó ibi hówie osom agyúmá ánfita. ⁵ Bvbwe dvn aliá anilósusúu. Gyankpapu a, besi amó iwi há anı Wie, belasí amó iwi há anı Bulu apétó. ⁶ Mú su anilahá Tito amóó olegyankpá bëha mllówa nsi ámu aniaa, ətráa yinkí bëha amlíwa nsi mo mli awítolé agyúmá ámu ənó wankláán. ⁷ Mlafvn əkpagyíəkpasv, tsúfē mlíhié mlíbu hógyi, mlíyin tó, mllétin ansí. Tötä tamakpón mli, mlítehíe dwé anı é. Ndekléá mlíbóo mbódí awítolé agyúmá ánfí étó dvn əhagyíha.

⁸ Mmedé mli hié mbéé, mlíbwéé mu. Mboún ndepu mli ədwé kápú akvá bvdéprú ání amó é bóbvá. ⁹ Tsúfē mlíyin aliá anı Wie Yesu Kristo lódwé ahá, wá awítolé. Iwi onyapó ogyi teki, táme anı su əlobwe iwi ohiáni, méní abótsvñ mu ohian ámu sv bwé iwi anyapó.

¹⁰ Mí agywün gyí, ní mlómó agyúmá ámúó mlíléfi ası ofiku ámu ənó á, ibówa labi há mli. Tsúfē mlígyí əpasua gyankpapu ání mlílbwe agywün ámu, mli kén léfi mu ası. ¹¹ Mlíwuna bwé mu mo ənó. Mlíle ikluntó bwé mu, fí aliá mlíléfi mu ası. Mlíkie mu mli əwunlin ənó, méní ibékanáa agywün ámúó mlílbwe ámu. ¹² Ní ihié igyi mli apéá mléha á, mlíkie tóá mlíbu. Mótegyi Bulu ansí, megyí muá mlímá.

¹³ Megyí bée, anidékléá abéha iwi bólwií akv, iwi iklí mli mó; mboún aliá iwi bólwií mlia amónyo féé kékéé. ¹⁴ Séi mlíbu ató tsotsá mlétalí póbá amó. Mómú ní iwa alé há amó, iwi leklí mli é á, amó é bétalí búa mli, méní mlia amónyo féé mlényá kékéé. ¹⁵ Mlíkaín ání Bulu asun wanlínhe amó léblí əbée, “Ohá ámúó əlekpa tsotsotsa ámu ménya mu dvbi. Ohá ámúó əlekpa kpalobí ámu é klé lófvñ mu.”

Tito Mva Mv Aba

¹⁶ Adá Bulu ipán ání alahá Tito é latsúlá dínká mli klésu fí mí. ¹⁷ Bréá anilówa mu aniaa əbá mli wá á, olotsulá. Mu onutó óó, ibu mu ədwé ání əbétrá ba inu. ¹⁸ Anidé mva opió əkv wa sisí mli. Əpasua ámu féé bude mu kanfú, asun wankláán ámu əkan da su. ¹⁹ Makedonia əpasua ámu féé léle mu ání ania munyo anátí ki, ahó atokiehé ámu ya Yerusalem. Anidé ató ánfí bwé pówá anı Wie numnyam, méní ibósuná ání anı onutó latsú dínká iwi su ání abóbwé mu.

²⁰ Anidé anı iwi kí wankláán, méní əhaa méele anı llá, tsú aliá anilópu anidé atokiehé ámu sv kí. ²¹ Tóá anidésusúu gyí, aliá abóbwé móá ida əkpa Bulu mva anyánkpósa féé ansító.

²² Iñi su anulapó anı apió ámvtó əkv mántá Tito anásó. Anulasó mu ki, anlawun ání əhíé əbu nsi. Alaho mli gyí séi. Mú su əhíé odekléá əbétsa anı agyúmá ámu yo. ²³ Ní əkv léfité mu sv á, mlíbla mu mliaa, mía munyo dé agyúmá yo púsúm mli. Makedonia əpasua lówa apió atráhé amúó mva

amónyo bębá ámu. Inı désuná ání Kristo bvdé numnyam wa. ²⁴Mó su mlile mlı ədwę suna amó. Isuna ɔpasua ámu fée ání mlı su anıbu ɔkpa tsú iwi.

9

Akristofəá Bvma Tətə Bvá

¹ Imehián ání nówanlín mlı ɔwvló tsú alia mlıdé Bulu ahá ání bvby Yerusalem boá iwi. ²Tsúfē nyin ání mlıhíé mlıdékłéá mlıbva amó. Nagyi mlı iwi adánsie súná amó mbéé, tsú ofiku ɔpá Akristofəá bvbu Akaia ɔsvulosu beda iwisu yáí ání bóbva. Mlı nsıwa lahá ogyá ku lawié amó ədvduvətə. Mó su amó é bafı mó ası. ³Támę nde apió ánfı wa sísi mlı, isuna ání megyí kpaalı negyi mlı iwi adánsie súná amó. Mlıda iwi, fé alia nebláa mlı yáí, amlıka mlı tswitswi fée. ⁴Tsúfē ní Makedonia Akristofə ámvtə akv bobuo mı ba inı, bowun ání mlumókódá iwisu fé alia nebláa amó á, abósvpáa amó ansító, támę mlósvpáa dvn mlı. ⁵Mó su nabwé agywıun ání néha Tito mva mu aba ámu abugyankpa ba mlı wá, iha amlidunka tóá mliléhie ání mleha yáí. Támę mliha mó tsú mli klvntə, megyí əhíe igyi.

⁶ Mlikain ání əhá ání odú kpalobí á, kpalobí ətəkpótı, támę əhá ání odú tsətsə təkpótı tsətsə. ⁷Mlıtə okugyıəku əháá múa əbetalı tsu mu klvntə. Imábwe əhíe, tsúfē əhá ání ətəpó ədwę kíe atá asón Bulu tekle. ⁸Bulu təhá mlı tóá mlidéhián brégyibré, dvn alia ilehián mli. Mó su mlénya tóá ide mli hián brégyibré. Ibófun mli sian, mlópvbwé yilé há aha bambá. ⁹Fé alia bowanlín wá Bulu asón ámvtə bęe,

“Bulu əha telé iwi kíe ahiánfı ató.

Mu yilébwę tamatá.”

¹⁰Bulu təhá adətəpv ató-abí bvtodú, ətəhá ahá atogyihé. Mligyí fé amó. Əbéha mli ató-abíá mlópv iku kíe ahá, atogyihé tsətsətsə bédali tsu mli yilébwę ámvtə. ¹¹ Əbhıe yúlá mli ɔkpagyıəkpasu, ménı mlówa awitəle há ahá brégyibré. Inı ibéha ahá ámu beda Bulu ipán, ató ámuú mlilapótsuń anısu há amó ámu su. ¹²Tsúfē atoku anyo əbédali tsu mli ató hahé ánfı. Mégı ató ámuú mlilapóhá Bulu ahá ámuú ató de amó hián, bvby Yerusalem amó nkule, mboún ibéha ahá tsətsətsə békhe dá Bulu ipán. ¹³Tsúfē ní mléhá amó á, ibéha békankfó Bulu. Ibósuná ání lélé mlıdé Kristo asón wankláán ámuú mlılıhá amusı gyı, mlıdé awitəle é wa há amúa aha bambá. ¹⁴Békhe káín mli, bó mpái há mli, tsú awitəle kpənkpkəntı ámuú Bulu lapóhá mli ámu su. ¹⁵Adá Bulu ipán há mu atokiehé ánfı idvn blí ánfı!

10

Paulo Gyumagyihé ɔnóle

¹Ibv móttóá mlito akv mlitebli mli, ní mbv mli wá á, mí asón lolwií, támę ntawánlín mí nwvló túmisu. Támę mí Paulo nde mli kokóli mbéé, mlipóki alia Kristo asón lolwií, əleba iwi. ²Mlıtə akv bvdébli bęe, mí bwehé lalián əyító ahá. Mó su ní netrá ba inı á, nawun ání ilehián ání mí ansító bówa ənlin. Kókoli, mlumáha ampu tsiátó anfı odu ba inı. ³Ibv móttóá əyí ánfı anıbu, támę megyí əyí ánfı agywıun anidépukó isá. ⁴⁻⁵Megyí əyító akötő anidépukó. Bulu akötőá ibv túmi anidépwbwé okpikplikpa kugyıkvá itəkúsó líi Bulusı. Anitəpóyínta afunu asón kugyıkvá ahá bvtəpótsuń iwi, itəhá amó botamabí Bulu. Anitəpódamlı agywıun laláhе kugyıkvı, há itobú Kristo. ⁶Ní mli aha tráhе amó mlilapó iwi há Kristo, mlıdé mu asónsú gyı a, abebütí ahá ámuú bvde asuto-ənlin wa ámu é ası.

⁷Mlikı ənəkwali amóú ida mli ansító ámu. Ní mlıdéküá Kristo bó mli á, mómú mlikı mó wankláán, amlıbi ání mbv anı é. ⁸Ní nde iwi tsu túmi

ámóó anı Wíe lapóhá anı ámu su duví a, ıma mí pélı. Tsúfé ələpvhá anı əbée, apóbva mlı amlıdan. Megyí əbée, apóyinta mlı. ⁹ Imábwe mlı fé nde nwolw wanlín, pówá mlı ifú. ¹⁰ Tsúfé akv bęe, "Mákpla Paulo. Mu asvn wanlínhe bv odwin, ətəpohié ahá. Táme nı mu onutó əbv anı wá á, ololwií, mu asvn blihé é ıma ibiá!" ¹¹ Iwánkı ahá ámu ánı asvn ánı anitəwánlín sisí ahá kén anitəbwé nı anibv amó wá nı.

¹² Lélk mó á, amendi anigyiá abópv iwi kápó ahá ánfi bude iwi kanfó ánfi? Amó wolewule dépu iwi kápó aba, bude ansı pvdínká abasv. Mimlá igyi amó. ¹³ Anı mív anumóotsu iwi dáfá, mboún əkpa ámuó Bulu léhie há anı ámu əná abótsu iwi fun. Mogyí agyómá ánı anilabwé bətu mlı nı. ¹⁴ Anilégyankpá pú Kristo asvn wankláán ámu ba mlı. Mı su nı anidé mlı asvn bláa a, anumákvtái dáfá. ¹⁵ Anumédépu əhaa agyómá é tsú iwi. Mboún anidé əkpa kú ánı mlı hógyi bédan. Agyómá ámuó anidéyo mlito ámu é ibékleí tsíia. ¹⁶ Mómó abétalí dáfá mlsu yéda asvn wankláán ámu əkan əmá bámbá ésü, ménı ımáobwé fé anilapó ətínéa əkv lagyankpá yó agyómá tsú iwi.

¹⁷ Táme Bulu asvn wanlínhe amu léblí əbée, "Ohagyıha ánı əbée, mótsu iwi á, əpovu tóá anı Wíe labwé tsu iwi." ¹⁸ Tsúfé nı Bulu əkánfó fó gyí asón, iwi kanfó mó kpaalı ígyi.

11

Paulo Mva Sumbí Ayopí Afunupv

¹ Mlinya klv, amlinu mí mimlála kplobí ánfi ası! Kókoli, mlinya klv ha mı. ² Mmesi mlı tswı fé alıá Bulu tamasi mlı tswı. Tsúfé mligyi fé obitebiá omeyín oyin, napú mlı há oyin əkvle, ogyi Kristo. ³ Táme alı ámuó iwa ámu lópv mu alape mlé Hawa amu á, ifú de mí ánı əkv əbemlé mlı, mlı ansı bédinkí ənəkwaliwa pú ədwé wanklhé amóó mlıbu ha Kristo amusv. ⁴ Tsúfé nyin ánı nı əkv əbá beda Yesu bámbá əkv iwi asón əkan súná mlı, imegyí əmavamóó aniléda mu iwi asón əkan súná mlı ámu a, mlkösí hogyi. Nı mlenyá ənjé bámbá kvá ina ətsan há móámóó mlilégyankpá nyá ámu é á, mlhö mó gyí. Ali kén nı mlonú asvn bambá ánı ina ətsan há móámóó anilébla mlı ámu é á, mlkösí hó mósú gyí nı!

⁵ Mmedéhogyiá ahá ánfi bude iwi ti "Sumbí ayopí akponkponti" ánfi bvdvñ mı əkpa əkvkusv. ⁶ Nı mmeyín tóí kóráá á, nyin asón ánı ndebli. Nahogyiá anilahá asón ánfito ılawánkí mlı əkpagyıokpasv.

⁷ Inıá nöpv iwiásıbá pú obú há mlı bréá nedä Bulu asvn wankláán ámu əkan súná mlı, mmohö mlı tóto su yées tsitsa nəbwé á? ⁸ Əpasua bámbá ató nəswií, póbá bøyagyómá há mlı. Mı su netalí súm mlı, mmohö mlı tóto nı. ⁹ Bréá mbu mlı wá, iwi leklí mí á, mmesi ipian tswı mlito əkvkusv. Mboún apió ámuó botsu Makedonia ba amu léha mí mí atohiánhe. Inı su mmesi ipian dínká mlito əkvkusv, mméesi dínká é. ¹⁰ Inıá ənəkwali nenya ndebli tsú Kristo iwi mó á, əhaa méetalí ká mí itin əbée, mmápu asón ánfi tsú iwi Akaia əsvlusv fée. ¹¹ Ntogyi su? Ntamadwé mlı lóó? Ekekeke! Bulu yin ánı ntədwé mlı!

¹² Nóbwe mí agyómá fé alıá nde mó bwé dodo. Nóbwe mó pótin amó əkpa, nı bude iwi tsu bęe, gyuma kule anıa amónyo anidébwé. ¹³ Afunupv bugyi. Bapina bwé iwi fé Kristo sumbí ayopó, buna bude mlı mlé. ¹⁴ Táme ıma wánwan! Tsúfé Əbunsám kóráá tekı ansı bwé iwi fé Bulu-əbəpv wanklhé! ¹⁵ Mı su ıma wánwan ánı mu asúmpó anfi é bapina bwé iwi fé yilé abwepó. Amó ənómo bélé amó bwəhé kugyıku əwan.

Paulo Asvn Wunhe

¹⁶ Ntráa nde mli bláa mbéε, əhaa mábu mí əha mimláhe. Támē ní mli dé mí bu ali óó á, mlitsu mó ali, mí é anya əkpa tsú iwi kpalobi. ¹⁷ Anı Wíe tamatóí ali, támē nabwé iwi fé əha mimláhe. ¹⁸ Ahá tsotsaotsa bøtotsú iwi fé oyító ahá, su mí é nótsu iwi. ¹⁹ Ee á, inia mliaa atiansipu mligyi óó á, mltotsúlá há aha mimláhe. ²⁰ Tsúfē ní əku əpú mli bwé nkápabi kúráá á, mltotsúlá. Ní əpú mli nyá iwi, ogyi iwé mlsu, obú mli tokv odu, ədá mli isvts kúráá á, mltotsúlá há mu. ²¹ Mlia mma ansító-onlin. Ee, natsúlá. Mí klé ma inu.

Támē tógyítóá əku labwé ədepvtsú iwi á, mí é nétalí pú mí kle tsú iwi. (Támē nahogyi ání igyi mimlála.) ²² Ní bæ Hebrifo býgi á, mí é Hebriyin ngyi. Ní Israelfo é bugyi á, Israelyin mí é ngyi. Ní bæ botsú Abraham abí-anátó a, inu mí é notsú ní. ²³ Bæ Kristo asúmpó bugyi? Mblí mó mimlásu, ndvñ amó! Nayíru iwi yá agyómá dvñ amó. Nadí obu dvñ amó. Badá mí dvñ amó. Nesian wu bré tsotsaotsa. ²⁴ Yudafó banwén mí mpli tsé advasa-kwebá (39) tse nu kéké. ²⁵ Romafo é baptí mí ató tse sa kéké. Beda mí abwi ətsawole. Tse sa kéké ntsusv-yibi labun mi, nasin ntsutso əkewóle owítá. ²⁶ Mí əkpa tsotsaotsa tutó á, nafá ntsu akpónkponti, natsvn ogyo atswapó ibito dálí. Natsvn əmá bámbásófó pú aní pi Yudafó fée ibito dálí. Natsvn awúlusv pú adimbísú, nafá əpu. Natsvn ahá ámívó bvde amú iwi ti bæ, Akristofó ámu aná fée ibito dálí. ²⁷ Nayá agyómá kpékplé, ilapíán mí ki. Ntamatadíu nkékó. Ntetsiá akón móva əmewóli, ntekli əná, ntedí atsalí, náti yayá aná fée. ²⁸ Iní fée əma a, tóá idün mí kluvsu, ntəgywún mó iwi ekekegyíeké gyí əpasua ámu fée aléwa. ²⁹ Ma lópon, mmotsu kuku lé mu asóntó? Ma bekpa wá lakpantó, əməwa mí əbló.

³⁰ Ní bæ ntsu iwi á, ntobiá itehá mí hógyi teba así nápotsú iwi. ³¹ Bulu, ogyi anı Wíe Yesu mu Sí, əlekanáa kanfú bré fée-tó ámu yin ání mmédé afunu wa. ³² Owíe dehen Areta léha mu əmású əkípu léyete mi Damasko wúlu əná, əkita mí. ³³ Támē bøpu mí wá lakpátó, lé mí tsuñ ikwitó, kplí mí yi buntii ání bøpwé wá wúlu amu əma, nesrí sí mu.

12

Paulo Atowunhe Pó Mu Atə Lesúnahé

¹ Iléhián ání nótsu iwi, támē tøtøtsa ima iwi tsútó. Támē mblí atjá nowun pú tóá anı Wíe lalé súná mí. ² Nfí dúana (14) ní, bøwan mi ya əsósó saasito. (Mí nyankpøsa-oyí lóyo inu o, mí əkláa o, mméetalí bí. Bulu nkule yín.) ³⁻⁴Fé alíá nakúblí á, bøwan mi ya Paradiso. (Mí nyankpøsa-oyí lóyo inu o, mí əkláa o, mméetalí bí. Bulu nkule yín.) Nonu asún ání ima blító, əhaa é má əkpa blí mó. ⁵ Néatalí pú itó ámívó nowun amu tsú iwi, támē mmóópu mí ató bwéhé tsú iwi. Ntobiá itehá mí əwvnlin ənó teba así ntəpótsú iwi. ⁶ Ní mbéé nótsu iwi kúráá á, mmóotsu iwi fé əha mimláhe, tsúfē néblí ənokwali. Támē mmóóbwé. Mmedékléá əhaa əkú mi dafa alíá mí tsiátó gyí, ntéé asún ámívó nəpuba amu.

⁷ Alá mmóópu ntobi ánfi ibu ifú, ibu wáriwan, Bulu lalé súná mí ánfi tsú iwi su á, olépu owu ku wá mí awútó, igyi əbvensám-əbøpu. Itedá wó mí, méní mmóotsu iwi. ⁸ Nakókoli anı Wíe Yesu tse sa kéké mbéé, əlé itó ámu mító. ⁹ Támē asún ání ətebláa mi brégyibré gyí, “Mí awitøle pé gyí tóá fehián. Tsúfē əha ání mu əwvnlin ənó laba asító mí túmi tehié lu əwan.” Iní su ibu mi ansigyi ání nöpu tóá itehá mí əwvnlin ənó teba así tsú iwi, méní Kristo túmi ámu ibéhié bun misu. ¹⁰ Kristo su ansí bégyi mi brégyibré. Ní mí

əwənlín ənó iba ası, bude mí sia, mbu ikplánto, budin mísó, ntéé iwi de mí əsin, tsúfē ní mí əwənlín ənó iba ası á, mó ntelányá əwənlín ní.

Korinto Əpasua Iwi Asón

¹¹ Nabwé iwi fé əha mimláhə, támē mlilahá ilaba ali. Tækı ilehián ání mléblí asvn wanklán tsú mí iwi. Tsúfē ibu mótsá mmegyí tötö, támē ndvn “sumbí ayopú akpoenkənti” ánfi mó. ¹² Bréá mbu mli wá á, notomi bwé tóá ibu wánwan pú osuna móa ofúla ətsan-ətsan, pósúná mli ání lélé sumbí oyopú ngyi. ¹³ Ntó dé mli háan? Tóá nəbwé mlito, mməbwé əpasua bámbátó gyí, mmesi iwi tswi mlisv. Kókoli, mlisikie mí!

¹⁴ Séi á, otse saasi ndebweá néba mli wá á. Mméeba besi iwi tswi mlisv, tsúfē mmédé tötö fité tsú mli wá. Mli onutó ndehián. Kebi tamatsú mu sí wá akənkə, mu sí tótsú mu wá akənkə. ¹⁵ Ibu mi ədwéá néyintá tógyítóá mbu mli sv, sí mí iwi fée kóráá há mli. Inia nde mli dwé dubi ali á, ntogyí sv ədwéá mli mó mlibu há mísó dədinkí?

¹⁶ Fialı mlilawun ání lélé, mmeeba besi iwi tswi mlisv, támē mlidéblí mliaa, nofwifwí ansí. Ndepu ató tsvn mli omuá wá mli ənó. ¹⁷ Okpa əməməsən? Nətsvn ahá ámúú nəwa mli wá ámu to əkvəsu sisí mli lóó? ¹⁸ Bréá nokokóli Tito, nəwa mva ani pió Okristoyin amu mli wá mé, olebesisií mli? Ekekéeké! Tsúfē agywun kule mía monyo anidépəbwé toku kule.

¹⁹ Fialı mlidé mó tsu bré ánfito fée mliaa, anidétóí pöká iwi lé. Megyí ali ígyi. Akristofa anigyi, anidétóí Bulu ansító. Mí adwepú, anidé tógyító bwé pówá mli əwənlín. ²⁰ Tsúfē ifú de mí ání néba mlumétsié wanklán. Mó sv mí asvn blihé bówə mli asvtə. Fialı nóbottu ıtré, ənsipe, əbló, olu, ahásia, ahá iwi assónblí, iwtüs pú abasuda mlito. ²¹ Nhíé nde ifú nya ání ní nebá unv á, mí Bulu əbétrá ba mli ası mli sv. Nósuv, tsúfē mlito akvə mlumákóví mli lakpan dada amu bwé, dámlí klvnto sí mbuato, hakpanla pú əwəli laláhə amv.

13

Iklá Pó Əlada

¹ Otse saasi nebá mli wá á. Bulu asón leblí əbée, “Asa mléha əkvə ipón á, mlinu adansifə abanyó ntéé abasá ənó.” ² Bréá neba mli wá otse nyəssi a, nedə ahá ámúú bude lakpan bwé ámu fée olá. Ntráa nde amúa aha tráhe fée olá da, tsúfē ní nebá unv á, néhie bíti amu tsu. ³ Tsúfē mlidékléá mlébi ání lélé Kristo détői tsvn mlisv. Kristo əwənlín ənó məkúba ası mlito. Mu túmi é ihié tsə mlito. ⁴ Ibu mótsá mu oyikpalihesv lowu ilosuná ání alapən, támē séi á, otsie nkpa Bulu túmito. Bréá ania monyo anidépəkpa mli ní.

⁵ Mliyo mli nwuntə ki bée, ahógyipu onutó mlígyí? Mlikapu mli iwi ki bée, lélé Kristo Yesu bu mlito? Mlilawun ání əbu mlito? Ní mlumákówun mu mlito mó á, mórm̄ megyí ahógyipu onutó mlígyí. ⁶ Nahogyá mléba bəbi ání Kristo ahógyipu onutó anigyi. ⁷ Anidé Bulu kokóli aniaa, mlumátrá bwé lalahe kuku. Megyí aliá ibósuná ání anigyi Kristo ahógyipu onutó anigyi ó á, əhá mli mó amlibwe tóá ida əkpa. ⁸ Tsúfē anı mó animéetalí kúsó líi ənəkwali asón ámu, dvn ání abéha mó ibóyo nkpá wvle. ⁹ Ní anı mó anı əwənlín ənó laba ası, mli klé ilawá ənlín á, ansí bégyi anı. Tóá anidé Bulu kuli gyí, əhá amlilalı kíñkíñkín, amlidan Kristo hógyito. ¹⁰ Inı só nagyankpá nde əwəlú ánfi wanlín sisí mli, asa amba unv ní. Méni ní nebá á, mmóobotsu ibi mlisv. Tsúfē ndekléá nöpu túmi ámúú anı Wíe lapúhá mí ámu búa mli amlidan. Mməpəvýintá mli.

11 Apíó, itréhę a, ansí igyí mlı. Mlıbə mbódı amlılı kínkúinkín, amlıdan Kristo hógyito. Mlıwa aba əwvnlin. Mlı agywıun ibwé kvlę, amlutsia iwılwiitő, ménı Bulu ámoo ətdwé anı, ətchá anı iwılwii amı obétsiá mlıto bré féé. Néhá mlı itsiá gyággyáágyá.

12 Mlıha aba itsiá, amllata aba puta ədwesv.
Bulu ahá ámoo bvbı nfi ámı fée behá mlı itsiá gyággyáágyá.
13 Anı Wíe Yesu Kristo bvalęgyí, Bulu ədwę pú Ənə Wankihé kvlębwę itsiá mlı féešv.

Chwulúá Paulo Lówanlín Sísí Galatiafɔ

¹ Mí sumbí ɔyəpó Paulo dé ɔwuló ánfi wanlín. Megyí anyánkpósa ntéé ɔhha lówa mí. Yesu Kristo mva anı Sí Bulu ámuvu ɔləkvüsá mu tsú afúlito ámu lówa mí. ² Ndé mu wanlín sisí ɔpasua ání ibu Galatia ɔsvlósuv fée. Mía Akristofa bvbv nfi fée anidé mli itsiá ha ania,

³ “Anı Sí Bulu mva anı Wie Yesu Kristo bvgyií mli bvale, abvha mli iwilwií.”

⁴ Yesu anfi lési iwi há bəmo mu anı lakpan sv, méní ɔbélé anı tsú ɔyí laláhë anfito; fē alí ámuvu anı Sí Bulu léhie yáí ámu. ⁵ Akánfu Bulu bré fée. Amen!

Asvn Wankláán Kvkv Má Inı ɔma

⁶ Mli Galatiafɔ, mli iwi lawá mí ifú ání mli lawúna yinkí Bulu ɔma. Bulu lótsun Kristo awitəlesv tí mli ɔbée, mlibbwé mu ahá. Mlikí ahá mli lawúna mlidé asvn bambá hóo mli a, mógyí asvn wankláán ámu. ⁷ Táme ina ɔtsan há asvn wankláán ámu. Aha akv dékléá békintá mli agywün, abvtse Kristo asvn wankláán ámu. ⁸ Táme ní anı, ntéé Bulu-əbəpv ɔkv kóráá lótsu ɔsósú bá, beda asvn wankláán bambá ku ɔkan súná mli, ina ɔtsan há mó ámuvu anilébláa mli ámu a, Bulu ɔlwí mu. ⁹ Nakú bli asón ánfi, táme ntráa nde mli bláa mbée, ní ɔkv ɔbá beda Bulu asvn wankláán bámbá ku ɔkan súná mli, ina ɔtsan há mó ámuvu anilébláa mli ámu a, Bulu ɔlwí mu.

¹⁰ Megyí bée, ndekléá ahá bvdwée mí. O-o! Bulu mboún ndekléá ɔdwée mí. Ní ntráa ndekléá ahá bvdwée mí á, tekí mmegyí Kristo osúmbi.

Paulo Sumbí ɔyəpú Bwé

¹¹ Mí apió, ndekléá iwaní mli ání Bulu asvn wankláán ámuvu nde mó ɔkan da ámu imotsú nyankpósa agywuntó. ¹² Megyí ɔhha wá notsúa mu, ntéé ɔkv lósuná mí. Yesu Kristo onutó lélé mó súná mí.

¹³ Tsúfē mli lanú mí tsiátó asón, alia ngyi bréá mbuo Yudafɔ-osum ámu, pú alia néhi dínká Bulu ɔpasua ámu sv, nəbə mbódia néhi amó fée. ¹⁴ Nəho gyankpa mí abato Yudafɔ-osum ámu, pú alia nəwa nsi gyi mí anáin amándié kugyíksu.

¹⁵ Táme Bulu lówa awitəle há mí. ɔlele mí yáí tsú bréá mbu mí yín iwtó, ɔleti mí ɔbée, nyó mu agyómá. ¹⁶ ɔlele mu Bi ámu súná mí, méní néda mu iwi asvn wankláán ɔkan ahá ání bvmegyí Yudafató. Mmoyó ɔhha wá mbée, osúna mí asón alí bré ámu. ¹⁷ Mmoyó Yerusalem mbée, noyówun Kristo sumbí ayəpó ámuvu bvbv inu asa neba amu é. Mboún nenatí laa yó Arabia ɔsvlósuv, neyinkí ba Damasko wúluto. ¹⁸ Yesu lélé iwi súná mí, mó ofi-saasító á, nəyó Yerusalem yówun sumbí ɔyəpó Kefa ání bvtetráa tí mu Petro, netsiá mu wá nké dúanu (15). ¹⁹ Mmetrā wun sumbí ɔyəpó ɔkvku dvn anı Wie Yesu mu gyama Yakobo.

²⁰ ɔnəkwali asón ndewanlín sisí mli. Bulu yin ání mmédé afunu wa.

²¹ Mó ɔma a, nəyó Siria pú Kilikia ɔsvlósuv. ²² Ali bré ámu, Akristofa ɔpasua ámuvu ibubv Judea ɔsvlósuv ámu bvməkónyá bí mí. ²³ Mvá bvdenu tsú mí iwi fée gyí, ahá bvdəblí bée, “Oyin ámuvu ɔdín anisuv ámu ná ɔde hógyi amóó anidé mó asón bli, ɔde anı itin ka ámu kén ɔkan da.” ²⁴ Ina mí sv bekantó Bulu.

2

Paulo Mva Sumbí Ayəpú Atráhë Amu

¹ Nfí dúana ɔma a, mía Barnaba anilékpa Tito buo iwi, yínkí yó Yerusalem. ² Bulu léle súná mí ání nyó ino, só noyo. Aliaá mí agyómá móbwé kpaali su á, negyankpá lé asontó súná ɔpasua ahande amu nkule itsétó. Nebláa amú asun wankláán ámúv nna nde mó ɔkan da ahá ání bvmegyi Yudafotó ámu. Botsulá dínká mósó. ³ Ibu móntó ání Griikiyin Tito amúv anilékpa buo iwi ámu gyí, támé bvmehie mu bée, otún keté. ⁴ Ibu móntá Akristofa afunupu akvá békí ansí bowie anitó bekleá otún keté. Tsúfá bodunká ání býintá iwisutsiá amúv Kristo Yesu lahá aní ámu; abvbwe aní amli nkabí ha Yudafó mbla ámu. ⁵ Támé anumési iwi há amó kpaloibí kúráá, méní ɔnokwaliá ibu asun wankláán ámuto iméetse ha ml.

⁶ ɔpasua ahande amúv bvbv inu ámu bvmegbláa mi asvansu bée, mpútsia asún wankláán ámúv ndebli ámuto. (Iniá nde amú tí ahande kúráá á, megyi bée, amú hande amu ibu mi labi, tsúfá Bulu mó tamakí ɔhaa ansító.) ⁷ Támé ahande amu bowun ání Bulu lópv asun wankláán ámu há mí ɔbée, ndáa mó ɔkan ahá ání bvmegyi Yudafotó, * fé aliaá ɔləpvá Petro é ɔbée, ɔdáa mó ɔkan Yudafotó. ⁸ Tsúfá Bulu léha Kefa ání butetráa tí mu Petro túmi, ogyi mu sumbí ɔyəpó Yudafotó. Mu kén láhá mí túmi, ngyi mu sumbí ɔyəpó ahá ání bvmegyi Yudafotó é ní. ⁹ Inu á, iləwankí Yakobo mua Petro pú Yohane amúv bvhíé bvgyi ɔpasua ámu otan ámu ání Bulu lópv ali agyómá ánfí kíé mí. Mú su bəwa mía Barnaba ibi, pósúná ání anilabwé kule. Botsulá ání mía Barnaba ayá agyómá ahá ání bvmegyi Yudafotó, amú é abvə agyómá Yudafotó. ¹⁰ Múá bodunká tsú aní wá gyí, akáin amútó ahá ání buma tstsuv. Mó kén gyí tóá ndekléá nóbwe é ní.

Paulo Iyinwa Wá Petro

¹¹ Támé bréá Petro léba Antiokia wúluto á, nōwa iyin wá mu ahá ansító, tsúfá tóá ɔlbwe itépí ma ale. ¹² Bréá ɔleba a, mua ahogyipuá bvmegyi Yudafó butowá ibi gyi atá, támé Yudafó akvá benya tsú Yakobo wá ba pé, ɔlebití iwi lé ahá ámuto, tsúfá ɔde ahogyipu amúv bée bvtín keté ámu ifú nya. ¹³ Iniá ndebli á, Yudafó atráhé amu é bvbvuo Petro apinabwébi ánfí. Barnaba ó léyinkí yó obuo amó. ¹⁴ Nowun ání amú bwéhé ámu imékanáa ɔnokwaliá ibu asun wankláán ámuto. Mú su nebláa Petro ahá ámu fée ansító mbée, "Petro, Yudayin fogyi, támé fumédé Yudafó amándíésó gyí. Omátófo amándíésó füdegyi. Ntogyi só füde ahá ámúv bvmegyi Yudafó ámu hie fée, bvbweé Yudafó amándié ání fakíná?"

Hógyisó Bulu Tətsvn Hə Yudafó Pú ɔmá Bámbsófó Nkpa

¹⁵ Yudafó lókwí mía fonyo. Megyi ahá ámúv bvmegyi Yudafó, bvmeyin Bulu mbla ámuto atsú. ¹⁶ Támé aní Yudafó Akristofa ámu mó aniyin ání megyi Mose mbla ámutsu gyí su Bulu totsú ɔha ání mu asún da ɔkpa mu ansító, nkéti Yesu Kristo hógyi. Mú su anilahó mu gyi, méní Bulu ɔbótsuvn mu hógyi amutsu há aní asu ní. Tsúfá ní mbla ámutsu gyí su mó á, tekí ɔhaa méegyi asu Bulu ansító. ¹⁷ Anidédunká ání Bulu ɔtsónan aní Kristo hógyisó, ɔtsu aní ání aní asón da ɔkpa mu ansító. Támé ní Yudafó akvá bvdé aní mboún kúi lakpan abwépó á, mórmó imosuná ání asukpan Kristo dé aní suná a? Ekekéeké! ¹⁸ Ní nakíná Mose mbla ámu, láyó nde móosó gyí a, mórmó ilosuná ání ita laláhē noyo ndebwé á. ¹⁹ Tsúfá Mose mbla ámu ilosuná ání nawú. Iləha negyi iwi, méní nétsiá nkpa pəpwé há Bulu. Mía Kristonyo beda mántá oyikpalihesu ɔnjétó. ²⁰ Mú su ntsie nkpa séi, támé megyi mí onutó tsie nkpa ɔsvlúv anfisu. Kristo, ogyi Bulu mu Bi ámu tsie

* ^{2:7} Ahá ání bvmegyi Yudafó támatus keté. Yudafó gyí keté atínpu.

mitő. Mvlódwé mí, bowu há mí. Mv hógyi sú ntsie nkpa. ²¹ Mú sv mmédé Bulu awítale amu kiná. Tsúfé ní Mose mbla ámu sú əha obégyi asu Bulu ansító á, mórmó kpaalı Kristo lówu!

3

Mbla Ámvsu Gyí Ntée Kristo Hógyi

¹ Oo Galatiafő aha mimláhe! Ma lálé mli ansí al? Megyí mli onutó ansító behie lé súná mli alá beda Yesu Kristo mántá oyikpalihesu, mó mu? ² Nfíté mli asvn kua kule. Mose Mbla ámvsu gyí léha mlilénya Əhe Wankihé amu lóó, ntée asvn wankláán ámuú mlilónu, mlidé mósú hógyi amu sv? ³ Aha mimláhe mlilókvu mlugyí alí á? Inia mlilópu Əhe Wankihé amu tsúa mli Kristototsiá ası mé, mli onutó túmi mliaa mlópvomó mó ənó ngya? ⁴ Kpaalı sú mlilówun ipian ámu féé asvn wankláán ámu sv? Megyi kpaalı sv! ⁵ Ntráa fite mli. Mli Mose mbla ámvsu gyí sú Bulu lapó Əhe Wankihé ámu há mli, əde ofúla é bwé mlitó? Ekekéeké! Aliá mlilónu asvn wankláán ámu, hó mósú gyí sú əlopvhá mli.

⁶ Mlipuki ani náin Abraham. Ibu Bulu asvn wanlínhe amvtó áni, “Abraham lóhó Bulu gyi. Mú sv Bulu lótsu mu áni mu asón da əkpa.” ⁷ Mú sv ilehián áni mlébiá ahá ámuú bəhó Bulu gyi amu gyí Abraham abí onutó ní. ⁸ Bulu asvn wanlínhe amu léblí yái áni Bulu əbótsuñ ahá ámuú bvmegyí Yudafó ámu hógyisu, tsú amu áni amu asón da əkpa. Iní sú Bulu lébláa Abraham asvn wankláán ámu dodoodo əbée, “Fósó nótusu yulá əsvlúsu ahá féé.” ⁹ Abraham lóhó Bulu gyi. Mú sv Bulu lóyulá mu. Mú sv séi ánfí á, Bulu əbópu oyúla amuú əlopvyúlá Abraham amu yulá ahá áni bahó Kristo gyi.

¹⁰ Táme ilwú din ahá áni amu ansí din Mose mbla ámvsu gyísu. Tsúfé bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bée, “Bulu lalwú əhagyísha áni omegyí mbla ámuú bəwanlín wá Bulu mbla əwulótó ámu féésu.” ¹¹ Séi á, ilawánki áni əhaa má inuá mu mbla ámvsu gyí sv Bulu obótsu mu áni mu asón da əkpa. Tsúfé Bulu asvn wanlínhe amu léblí əbée, “Əhá áni mu hógyi sv Bulu latsú mu áni mu asón da əkpa obénya nkpa.” ¹² Mbla ámvsu gyí méná hógyisu, táme Bulu asvn wanlínhe amu léblí əbée, “Əhagyísha áni otegyi mbla ámvsu əbótsuñ mósú nyá nkpa.”

¹³ Táme ani sú Kristo lémlí əha lwihé bréá beda mu mántá oyikpalihé amvsu. Mú sv əlele ani tsú ilwú ámuú mbla ámu léti há ani ámu ası. Tsúfé Bulu asvn wanlínhe ámu léblí əbée, “Ilwú din əhagyísha áni beda mántá oyísú.” ¹⁴ Kristo lówu, méná Bulu əbópu oyúla amuú əlehie há Abraham amu kén yulá ahá áni bvmegyí Yudafó, méná abótsuñ ani Kristo Yesu hógyisu nyá Əhe Wankihé amuú əlehie ámu.

Mbla Ámu Pó Bulu Nhíhié

¹⁵ Mí apió, mpívó nde tsiátó asvn kv flo asón ánfí ha mli. Alı ámuú əha ədinká ibwi mu asónsú əbée, əkv ogyii mu ató, əhaa má əkpa tse mó, ntée lé ikv móttó ámu a, alı igyi ntam amuú Bulu léka há Abraham amu é ní. ¹⁶ Ani náin Abraham muva mu nanyó Bulu léka ntam há. Alı asón ánfí imosuná áni mu aná tsətsəotsa, mboúm mu na əkulé pé. Mu na ámu gyí Kristo a. ¹⁷ Asón áni ndeblí gyí, Bulu léka ntam há ani náin Abraham, əledinká ibwi mósú pósúná áni obégyi mósú. Mbla ámuú əlowa há Mose nfi lafana advasa (430) əma amu méetalí ká ntam amuú əledinká ibwi mósú ámvtó, ntée tse mó ekekéeké. ¹⁸ Tsúfé ní mbla ámvsu gyí sv əha ibi béda agyapadie ámuú Bulu léhie yái ámu a, mórmó megýi hie Bulu léhie mó yái Abraham. Táme ənəkwali amu gyí, kie əlopvkíe mu.

19 Mómó labi məmə mbla ámu bv? Bulu lápv mó é mántá mósó, méní ibósuná ahá tóá lakpan gyí. Támé ələwa mbla ámu ání ibétsiá alu yáfvun bréá Abraham mu na ámu əbéba. Mogyí mu atá ogyipó ní. Əlpv mbla ámu há mu əbəpv bəpv bəwa Mose əbito. Məlbwə Bulu múa Israelfə nsiné əlapó ní. 20 Nsiné əlapó tamalíi há əbakúle, támé əbakúle Bulu gyí.

Labia Mbla Ámu Ibv

21 Bulu mbla ámu iləksú líi mu nhihie ámuú əlehié yáí ámuvsu? Ekekeke! Ní mbla kv ibétalí há anı nkpa ání itamatá á, tekı abétalí gyí asu Bulu ansító, ní anilégyí mósó. 22 Támé Bulu asuwan wanlınhé amu iləblí ání lakpan lagyi əyító ahá féesu pliplipliplí. Mú su atá ámuú Bulu léhié yáí ámu igyi Kristo ahogyipu klé.

23 Támé asa Yesu Kristo hógyi lébá əyító á, mbla ámu iləklí anı fé obu adıpó. Əhaa ménya mu iwi, bəfvun bréá Bulu lébelé Kristo hógyi əwan. 24 Mú su mbla ámu lóbwə anisu əkípu bəfvun bréá Kristo léba, méní Bulu obótsu anı ání anı asón da əkpa mu ansító, tsúvn anı Kristo hógyisv. 25 Iniá Kristo hógyi laba su á, imehián ání mbla ámu əbétrá bwə anisu əkípu.

26 Tsúfē mlı Kristo Yesu hógyi su mlı féé mlılabwé Bulu abı. 27 Mı ahá ání mlıa Yesu Kristo mlılabwé kule tsuñ asúbəsu mlılatısu mu tsiató féé. 28 Mú su Yudayın ntéeë Griikiyin trá əoma inu. Əkpábi ntéeë ədılıhie, ətsı ntéeë oyin trá əoma inu. Tsúfē mlı féé mlılabwé kule mlıa Kristo Yesunyə ıkuləbweto. 29 Iniá mlılabwé Kristo klé su á, mlılabwé Abraham abi-aná onutó, pú mu atá agyipó. Ini su itó ámuú Bulu léhié yáí Abraham amu igyi mlı klé.

4

1 Mlıyo asún ánfıto ki. Ní əha owú, sí mu agyapadıe yáí mu abı bréá bımokódan a, bıgysi fé nkpbı. Ibv móttá ámóbú amó sí ató féé, 2 támé iləhián ání béba iwiásı há amósú əkípu alu yáfvun nıfı oduá amó sí lósuná ání buhóó, asa abıpv ató ámu wa amó ibito. 3 Alı anı é anigyi asa Kristo léba ní. Anlóbwə nkpbı há ənje, ntéeë túmiá ide əyí ánfısu gyí. 4 Támé bréá bré ámu onutó ləfvun a, Bulu lówa mu Bi sısı, əha tsıhé lókwıı mu wá mbla ámu ası. 5 Bulu lówa mu ání əbá bəhə anı ahá ámuú anigyi nkpbı há Mose mbla ámu tsu nkpbıto, méní əbábwə anı mu abı onutó.

6 Bulu lódunká ání obósuná ání mlılabwé mu abı. Mú su ələpv mu Bi ámu Əjé wá anı ıklvntó ní. Əjé ámu téhá anıtokpólı mu anıaa, “Abba, mí Sí!” ní. 7 Mú su opıó, fırträa fumegyí əkpábi, mboúñ Bulu mu bi. Iniá mu bi fogyi su á, mu ató féé igyi fú klé.

Galatiafö Iwi Ipijan

8 Bréá mlımkónyá bí Bulu á, mlılbwə nkpbı há ıkpıá bımegyí tətə. 9 Támé séi mlılabı Bulu, ntéeë néblı mbée, alabı mlı. Ntogyi su mlıdékcléá mléyinkí yósum túmi ánfı ıma labi kuvvukv? Ntogyi su mlétrá yinkí yóbwę amó nkpbı fé bré ámu? 10 Mlıdék amándié kv bwə nkı kvtə, tsra kvtə, bré kvtə pú nıfı kvtə. 11 Mı bwəhé ánfı su ifú bı mitə. Ide mí bwə fé ipian ámuú ndewúun mlı su ámu féé ıbóbwə kpaali.

12 Mı apıó, nokókóli mlı, nabwé mí iwi fé mlı. Ntráa mma mbla kuvv ası. Mú su mlıtsia mí atsıabi. Megyí bęe mbée, mlılapó lalahe kuku gyi mi, su nde ınu blı. 13 Mlılakáin ání iwi ma mí ənlıñ asa neba mu beda Bulu asuwan wankláán ámu əkan eke gyankpapv? 14 Əsőki kpənkəpənti mí il ámu lóbwə hä mlı, támé mó óó á, mlımóbú mí təko. Mboúñ mlılbı hä mi fé Bulu-əbəpv, ntéeë Kristo Yesu onutó kóráá. 15 Ansı lehié gyi anı alı bré ámuvtə! Ntə lébá? Mı onutó nowun ání ní mlétalí á, tekı mlılolotı mlı ansıbi wá mí alı bré

ámvtø. Mó ntø dé mli séi? ¹⁶ Alí ámúv nde mli ḡnəkwali bláa amv su namlí mli olupú?

¹⁷ Ahá ámúv budekléá mlígyí Yudafø mblasu ámu buma mli iwi agywun wankláán kókv. Táá budeklé gyí bémáin mli lé míso, méní mlékle amó asón. ¹⁸ Ibv aléá ahá bódunká ání mlidwée amó, agywun wankláán əkpasu. Megyí bréá mbv mli wá wvle. ¹⁹ Mí abí adwepó! Iwi trá ide mí osun há mli, fé ətsiá ikwú de mu dwiín. Nkéti mllanyá Kristo tsiátó mlita asa iwi bési mí osun. ²⁰ Ihíé de mí háan ha mli. Ní mí nkule su mó á, tekí mbv mli wá séi, méní nétsé mí tóto.

Hagar Mva Sara Nfántúhún

²¹ Nfíté mli ahá ámúv mlidéklaá mlóbbo Mose mbla ámu. Mlumónu asón ání lèblí así? ²² Bawanlín wá Bulu asón ámvtø bëe, Abraham lókwí abi yinhé anyo. Okule mu yin gyí əkpábi, onyøesi mu yin gyí ədihie. ²³ Əkpábi amu lókwí mu bi keke, támē ədihie ámu mó á, Bulu léhie mu yáí ání méha mu obí asa ələkwí. ²⁴ Mlha anu asón ánfí así tsvn əkpa ánfisu. Atsi abanyó ánfí bvlí há ntam anyo ání Bulu léka. Hagar líi há Sinaibvsu klé, tsúfē nkpábi mu abí bugyi. ²⁵ Sinaibu ámu bu Arabia əmáttó. Ilí há nde Yerusalem wülu. Yerusalem pú móttó ahá fée bugyi nkpábi, Mbla ámu sv. ²⁶ Sara mó gyí ədihie, olí há osúsó Yerusalem. Mogyí aní yín ní. ²⁷ Tsúfē Bulu asón wanlínhe amv lèblí əbée,

“Otsi mákwíipó, nya ansigyi!

Otsiá ikwú makódwiín mu kí, kplvn, afvsvra okitikíti ansigysú.
Tsúfē ətsi ámúv mu kulu lési mu tswi amv obénya abí tsotsaotsa,

dvn əmvamúv mu kulu da mu wá ekekegyíke ámu.”

²⁸ Mí apíó, séi á, mlilabwé Bulu ahá tsvn mu táá əlehie yáisú; fé aláá əlehie yáí asa bökwi Isak. ²⁹ Alí bré ámvtø á, obí ámúv bökwi mu keke, ogyi Ismael amv lédinká Isak amúv bökwi mu Əhe Wankihé túmitó ámusu. Alí kén igyi há aní nde ní. ³⁰ Támē nkál Bulu asón wanlínhe amv lèblí? Əbée, “Gya əkpábi amv mva mu bi, tsúfē megyí əkpábi mu bi ámu mva ədihie mu bi ámu obégyi amv sí ató.” ³¹ Mú su apíó, megyí əkpábi amv abí anigyi. Ədihie ámu abí anigyi.

5

Mlikí Mli Iwigyiśu

¹ Aní iwigyi su Kristo lahá anilagyi iwi! Mó su mlili kínkíinkín. Mlumátrá tsulá abubwé mli nkpábi ha mbla ámu.

² Mlinu! Mí Paulo dé mli bláa ání ní mlesí iwi há, bëtün mli keté a, ilosuná ání tó ámúv Kristo lóbwé ámu ıma mli labi kókv. ³ Ntráa nde mli olá da mbée, ohagyíha ání əleha bëtün mu keté á, ilehián ání obégyi Mose mbla ámu féesú. ⁴ Nde mli bláa mbée, mli ahá ámúv mlidé mbla ámusu gyí, méní Bulu obótsu mli ání mli asón da əkpa mu ansító ámu mlilamáin iwi lé Kristosu. Bulu awitole amv ılatswi mli pan. ⁵ Aní mó aní ansí dñ ání Bulu obótsu aní ání aní asón da əkpa mu ansító. Iní gyí táá anidé əkpa kíi tsvn Əhe Wankihé amúv əde agyómá yø anito, tsvn aní hógyisu ámusu ní. ⁶ Tsúfē ní ania Kristo Yesu anigyi kókv a, ketétün ntée ketémátun mehián. Móá idehián gyí anibv hógyiá itehá anitədwé Bulu pú aní aba.

⁷ Tekí mlidé mbödí ba asa. Ma kóún latin mli əkpa əbée, mlumátrá buo ḡnəkwali amv? ⁸ Megyí Bulu bwéhé igyi, tsúfē muléle mli. ⁹ Mlikain ání bodobodotu-afá kpalobí téhá bodobodo amv fée itotú. ¹⁰ Aní Wíe lahá

nahogyi, ání mluméetrá hó əha bambá atosunáhé dvn mí nkule klé. Bulu əbébití əhá ámúvú əde mli agywun damlí ámu isu.

¹¹ Mí apió, ní ntráa nde əkan da bli mbée, ilehián ání ahá bvtún keté á, mórmó ntogi sú Yudafó bvtráa bvdín mísó? Mómó ní nde Kristo oyikpalíhesu lowu ámu é əkan da á, yéé əhaa méédinká mísó o. ¹² Mí su mó á, teki ahá ámúvú bvdé mli háan bee, ilehián ání mlétin keté ámu bawúna flo amú iwi.

¹³ Mí apió, Bulu lélé mli əbée, mlubégyi iwi. Táme mlumátsun mli iwígí amusú láyótsu mli tsiátó dada amu. Mboúin mlipu ədwé sum mli aba, ¹⁴ tsúfé Mose mbla ámu féé ilí mbla kule pé ámúvú idéblí əbée, “Dwe fó bá fé fó iwi.” amusú. ¹⁵ Táme ní mljabwé mli iwi fé mbwkítá-ató, mlidé aba finí, mlidé aba lalá a, mórmó mlíkí wankláán; ní megyí ali mléhí aba.

Tsiátó Dada Pó Əjétó Atsiábi

¹⁶ Mú su nde mli bláa mbée, mlíha Əjé Wankihé amu əkpa mli. Mómó mlumáobwé táá mli tsiátó dada tekle. ¹⁷ Tsúfé tóá aní tsiátó dada tekle ihié na ətsan há tóá Əjé Wankihé amu tekle. Tóá Əjé Wankihé amu tekle é ihié na ətsan há tóá aní tsiátó dada tekle. Atoku anyó ánfí ilékvusú líí abasú, méní mlumáobwé táá mlitekle. ¹⁸ Ní Əjé Wankihé amu dé mli kpa á, mórmó mlumá Mose mbla ámu asi.

¹⁹ Tsiátó dada bwéhé telin əwan. Mógyí; atsí móá ayin asónwa, agywun laláhe bwé, ifintotsiá, ²⁰ ikpitswéé, afátópleí, olu, itré, fó nkule klé dunká, əblíkpán, ənsípe, aba asimánú, iwimaín lé fú abasú, ²¹ əkabágyáa, ntábu, pléikpada pó móá iléhan íní aná. Mú aná iwi asón nde mli bláa, fé alá nebláa mli yaí. Mbée, ahá áni bvtobwé íní odu buméenya Bulu iwiegýí ámuva agyapadie kuku.

²² Táme ní Əjé Wankihé amu dé aní kpa á, mó abi swiehé ání ibétsiá anitó gyí, ədwé, ansigýí, iwilwii, iklunya, awítale, yilébwé, ənəkwali, ²³ ilwi pó iwisugyí. Mbla kuvvuk má inúá iletin ali ntobí ánfí əkpa. ²⁴ Ahá áni bugyí Kristo klé bamá amu tsiátó dada pó amu əwólí laláhe Kristo Yesu oyikpalíhe amusú. ²⁵ Əjé Wankihé amu lahá aní nkpa pəpwé. Mú su mlíha agyi mó asónsó. ²⁶ Anímátsu iwi súná aba, ntéé wá aba əblá, ntéé pé ansí aba atósó.

6

Ikv Tsu Lé Aba Asántó

¹ Mí apió, ní mlito əku əbwé lakpan ku á, mli ahá ámúvú Əjé Wankihé de mli kpa ámu mlinya klun tóí kpla mu pvtóo. Táme mlíkí mli iwi wankláán, méní mli é mluméedida isókí amu odutó. ² Mlitsu ikv le mli aba asántó. Ní mlidé mó bwé ali á, mlidé Kristo mbla ámusú gyí ni. ³ Ní əku dé mu iwi kú əbée mafun tógyítótá, táme omegyí tóta a, əde mu iwi mlé. ⁴ Mlikapu mli onutó tsiátó ki. Ní ibu alé á, mórmó mlétalí pó ibi sí kántó mli bwéhé su, mlumáobpu kápú əha bambá klé. ⁵ Tsúfé anitó okugyíiku əbásurá mu onutó ató suráhé.

⁶ Bulu asón ámu akasípú buyée ató wankláán ání bvbv iku ha amu asunárpú.

⁷ Mlumámlé mli iwi. Əha tamamlé Bulu. Əhagyíha əbókpottí tóá olodu.

⁸ Ní əku lódu tsiátó laláhe wá mu klvntó á, lowu əbókpottí tsú móttó. Táme ní əleha Əjé Wankihé amu lódu tsiátó wankláán wá mu klvntó á, əbókpottí nkpa ání itamatá tsú móttó. ⁹ Mí su yilébwé mákpon aní, tsúfé ní abato mowu aní á, abókpottí nkpa ání itamatá mó brétó. ¹⁰ Mú su brégyibréa anyá mó iwi əkpa á, mlíha abwé yilé ha əhagyíha, titriu aní apió ahogyipu.

Itsiáha Pó Oláda

¹¹ Mlikü ato wanlínhé akpənkəntiá napó mí onutó ibi wánlín sisí mli!
¹² Ahá ámúó bvdedunká ání bégyi asu ahá ansító ámu líi mlisv bée, mliháá abutin mli keté ní. Megyí tötö sú bude íni bwé. Aliá Yudafö bvméédinká amósó bée, bvdéblí bée Kristo oyikpalíhesu lowu ámu pésó əha əbótsvn nya nkpa. ¹³ Keté atínpv amu onutó óó bvtamagyí Mose mbla ámuvsu. Táme budekleá mltún keté, méní bópvtusú iwi súná amó aba ání bahá mllatin keté. ¹⁴ Mí mó á, imába móttá ání nótsu iwi əyí ánfits tötötösv, dvn anı Wie Yesu Kristo oyikpalíhesu lowu ámu. Tsúfē mu lowu ámu sv əyító tsiá itréa ma mí labi, mí é mma labi kkvu há mó. ¹⁵ Ketétún ntéé ketémátun megyí tötö. Mvá idehián gyí əha obémli əha p̄pwé. ¹⁶ Iwilwii móá nwewúun itó ahá ámúó bude mbla ánfisv gyí amu, pú ahá ání bvhíé bvgyi Bulu ahá!*

¹⁷ Asa nékpa mí asún opulu á, mbláá mli. Mlito əhaa máträ wa mí tói. Tsúfē mí iwi apiná ánfí idesuná ání Yesu əkpábi ngyi.

¹⁸ Mí apió, anı Wie Yesu Kristo ogyíi mli bvalé. Amen!

---

* **6:16** Ahá ání bvhíé bvgyi Bulu ahá gyí Israel p̄pwé amu ni.

ɔwɔlúá Paulo Lówanlín Sísi Efesof

Itsidha

¹ Mí Paulo ání Bulu apé su nabwé Kristo Yesu sumbí ɔyəpú, dé ɔwɔlú ání wanlín sísi mli Bulu ahá ání mlilahó Kristo Yesu gyi, mlia munyo mlilabwé kule, mlibú Efeso wúluto. Ndé mli itsiá ha.

² Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bøgyíi mli buale, abuha mli iwilwii.

ɔsísú Oyuúla Aní Anibv Kristotɔ

³ Mliha akanfu aní Wíe Yesu Kristo mu Sí pú mu Bulu. Tsúfé tsvn ania Kristonyo ikulébwetó á, alapú ɔnjétó atzá ibékpa aní fée yúlā aní tsú ɔsísú.

⁴ Asa Bulu lóbwe ɔyí á, ɔlele aní bwé mu kle tsvn ania Kristonyo kulebwesu, ání abwéé ahá ání amó iwi letun, ifin kuku má aní iwi mu ansító.

⁵ Iníá Bulu tódwé aní su á, ɔləbwé agywun yáí ɔbée, mópu aní bwé mu abí tsvn Yesu Kristosu. Iní gyí táá olekle, igyi mu apé ní. ⁶ Mliha akanfu Bulu, mu awitóle anfi ibu numnyam, ɔləwa tsvn mu Bi ɔdwepúsú há aní faan anfi su. ⁷ ɔləpv mu Bi ámu obugya ká aní nwunsu iko, sí aní lakpan kié aní. Awitale anfi Bulu léhie wá há aní ánfi ibu ifú dubyi. ⁸ Mu nyánsa pú mu asón-asinu lalé mu fée ɔwan súná aní tsvn ɔkpa tsatsaotsaasu.

⁹ Alahá anilabí mu ason ɔnáihé ání ɔlekiklí yáí dodoodo ɔbée, móbwé tsvn Kristosu. ¹⁰ Mu ason ɔnáihé amó gyí, ní bré ámu ifon a, móbwé mu ató bwéhéá ibu ɔsó múa así fée kule, púwá aní Wíe Kristo así.

¹¹ Bulu téhá mu nwunto asón pú mu apé teba móto brégyíbré. Mu onutó léle aní ɔbée abwéé mu abí tsvn ania Kristonyo ikulébwetó. Tsúfé alí ɔləbwé agywun yáí dodoodo ní. ¹² ɔlele aní agyankpapu ámu aní ansí din Kristosu ámu ɔbée, abékanfú mu numnyam.

¹³ Alí ilegyi ha mli é ní. Bré ámu mliónu ɔnakwali asón, igyi ason wankláán ámu ilhó mli nkpa ámu, ho mósú gyí ɔpá mlia Kristonyo mliibwé kule. Bulu lópv mu ɔnje Wankihé amó hie mli nsu, pósúná ání mubó mli, fé alí ámu ɔlehie yáí ɔbée móbwé ámu. ¹⁴ ɔnje Wankihé amó gyí ntswiasiá idesuná ání aní ibi béda agyapadie ámu Bulu léla yáí há mu abí amó ní. Idesuná ání alaká aní nwunsu iko, púwá mu numnyam.

Paulo Mpái

¹⁵ Mú alí su, tsú bréá nonu ání mlilahó aní Wíe Yesu gyi, pú alíá mlitodwé Bulu ahá fée á, ¹⁶ mmokósí Bulu ipán da mli nwunsu. Ní ndé mpái bō á, ntékáin mli. ¹⁷ Ntokókoli aní Wíe Yesu Kristo Bulu, numnyam ɔsí ámu mbéé, ahá mu ɔnje ámu oha mli nyánsa. Ilé mu ɔwan súná mli, méní mlébi mu wankláán. ¹⁸ Ntökólí mu mbéé, obwíi mli ansí, amliwun ató wankláán ámu ɔbée, mlibéki ɔkpa ha ámu, méní mlébi ání ató ámu ɔlelayái há mu ahá ámu ihié bu bíá. ¹⁹ ɔhá amlibí ání mu túmi dñi túmi kugyíku há aní ahogyipu. Mu túmi anfi ɔma a, kuku má inu. ²⁰ Mú kén ɔlele súná bréá ɔləkvusa Kristo tsú afúlito, pú mu yéyái mu gyopisv ɔsísú inu ní. ²¹ Inó Kristo dé iwie gyí awie fée, túmi kugyíku, ɔnje laláhe pú ɔmásógyí túmi féesó ní. Mu dibia dñi dibia kugyíkuá ibu nu séi pú ɔyí ámu ɔbée amuto. ²² Bulu lópv tógyító wá mu así, ɔləpv mu bwé tógyító nwun há mu ɔpasua. ²³ ɔpasua ámu gyí Kristo ɔyulív. Kristo wá ɔpasua ámu tenyá túmi kugyíku tsú. Mutéhá tógyító tewá alé yi ɔtínegyítiné.

2*Tsú Nkpa Dadato Ba Pápwe*

¹ Asa mlilémlí Akristofó á, asvto-ɔnlín móá lakpanbwé su mlígyí ɔnjétó aha wuhé. ² Alí bré ámvtó á, mlilétsiá ɔmátfó atsiabi. Mlilóbuo ɔnjé laláhé fée owié Obunsám. Muyí ɔnjé laláhé ání idé agyómá yó ahá ámúú bvtamabú Bulu ámvtó ní. ³ Lélé mó á, aní fée anilétsiá amú atsiabi, bwé lalaheá aní ɔwáli leklé. Anilóbuo t3á aní ɔyvlóu pú aní agywùn létsiá súná aní. Tsiátó anfi sú tekí Bulu əbébití aní isu fé aha atráhé ní.

⁴⁻⁵ Táme íníá Bulu nwewúun itsó, ɔtbehé dwé aní su á, ɔløtsvn ania Kristonyɔ ikulebwesu há aní nkpa, bré ámúú anigyi aha wuhé Bulu ansító aní lakpan su ámu. Mu awitóle sú ɔløhó aní nkpa. ⁶ Ania Kristo Yesunyɔ ikulebwé ánfi su Bulu lakósáa ania munyɔ tsú lowutó, alahá aní otsiákpá Kristo wá. Ania munyɔ abéggi iwíe ɔsñsú. ⁷ Bulu léle mu awitóle kpønkpoɔnkpoñti ánfi súná aní tsvn Kristo Yesusv, méní ahá ání bétrá lñ fée bówun ání mu awitóle lomoní dñv tógyítá. ⁸ Bulu awitóle pú mli Kristo hógyisu Bulu lótsvn hó mli nkpa. Iní motsú mli, Bulu atokiehé igyi. ⁹ Megyi mli bwéhé wankláán kvkv su, méní mlito ɔkvkv móøpu ibi sí kántó. ¹⁰ Bulu lábwé aní ali ánfi anigyi. Alabwé aní aha pøpwé tsvn ania Kristo Yesunyɔ ikulebwesu, méní abóbwé yilé ání mu onutó ɔlela yáí há aní əbée abwéé.

Kristoto Ikulebwé

¹¹ Mó su mlíkaín ání tekí ɔmátfó mlígyí. Bré ámu a, Yudafó bvtetí mli bëe, "Ahá ání bùmetin keté," bùtetí amú iwi keté atínpv. (Táme ketétün amv ó á, nyankpusa ɔyvlósu pú ibi ɔnó ató igyi.) ¹² Mlíkaín ání ali bré ámvtó á, mlíméyín Kristo. Afóó mlígyí. Mlíméyí Yudafó ɔkpagyíɔkpasv. Mlímá ogyíkpá Bulu nhihé ámúú ɔleka mó iwi ntam há Yudafó ámvtó. Mvá idvn kórará á, mli ansí medín totsv, mlíméyín mu é. ¹³ Táme séi á, mlia Kristo Yesunyɔ mlilabwé kvle. Iní su Kristo latsvn mu obugya amúú ɔletséi wólí há ania mlinyɔ ámuov, kpá mli ahá ánfi tekí mlibv ifó ánfi ba Bulu wá. ¹⁴ Tsúfé Kristo onutó lapó iwilwii wá Yudafó pú ɔmá bámbásúfó nsiné, bwé aní afunka anyɔ ámu fée kvle. Alalé olu ámúú lèbwé buntíi wá aní nsiné ámu. ¹⁵ ɔleka Yudafó mbla pú amú amándiéétó, méní afunka anyɔ amú bóbwe ɔpasua pøpwé ikule mvto. Fówun mva amúnyɔ bóbwe kvle, iwilwii bëtsiá amú nsiné. ¹⁶ ɔløtsvn mu oyikpalihésu lowu ámuov lé olu lé amú nsiné. Oyikpalihé amuov ɔløtsvn tswi amúa Bulunyɔ ɔnó ntsu. ¹⁷ Bréá Kristo lëbá a, ɔleda Bulu iwilwii asón ámu ɔkan há ahá fée. Mli ɔmátfó ání mlia Bulunyɔ nsiné bu ifó pú Yudafó ání amúa Bulunyɔ nsiné ma ifó féeétó. ¹⁸ Kristo su ɔkpa latíi há aní afunka anyɔ ámu fée. ɔnjé Wankihé ámu su abéetalí ba aní Sí Bulu ansító.

¹⁹ Iní su mlitráa mlíméyí afóó. Mlia Bulu ahá mlilabwé ikule, mlígyí Bulu woyí abí. ²⁰ Mlígí fée obuá bayi. Yesu sumbi ayɔpú ámu pú Bulu ɔnósó atípú amu gyí mó nkabí. Kristo Yesu onutó gyí obu ámu ɔtan. ²¹ Mu su obu ámu itsa aba hógyito. Mvtéhá mó itomóni bwé Bulu ɔtswékpá obu wankihé. ²² Iníá mlia Kristonyɔ mlilabwé ikule su á, ɔde mlia Yudafó ámu pvtá abasv, ɔde obu ání Bulu obëtsiá mító ɔnjétó yíi.

3*Paulo ɔmá Bámbásúfó Bulu Asón Bláa*

¹ Mí Paulo nda obu Kristo Yesu asvn wankláán ámúú nde ɔkan da mli ahá ání mlíméyí Yudafotó ámu su. ² Nyin ání mlilanú awitóleá Bulu lówa há mí, pú agyómá ánfi wá mí ibitó əbée, mbwéé, iwa labi ha mli. ³ Bulu

lélé mu asun ḥaínhe ámuvú əlekikklí yaí ámu ḥwan súná mí. Mó nawánlín kútúklú á. ⁴ Ní mlékla ḥwolú ánfí a, ibówankí mli ání nanú Kristo iwi asun ḥaínhe amu asi. ⁵ Tsú oyí əpá á, Bulu mókólé asun ḥaínhe anfí súná nyankpusa əkvku. Támē séi ánfí á, alabelé mó ḥwan tsun mu ḥjé ámuvu súná ahá ámuvú alalé, bugyi mu sumbí ayçpó pú mu ḥnósó atóipú wankihé amu. ⁶ Mu asun ḥaínhe amu gyí, Bulu layúlá ḥomá bámbásúfó é fé Yudafó, tsun mu asun wankláán ámuvu. Amúa Yudafó bamlí əlepé əkvleto ató agyípó, alabwé amúa Yudafó kule. Mó su babwé əyulúv kule. Amú é bénja ató ámuvú Bulu léhie ání əbéha Yudafó tsun Kristo Yesusu ámu kv.

⁷ Ina Bulu awitole pú mu túmisu ələbwé mí mu asun wankláán ámu osúmpó. ⁸ Ibu mütózá kebikusu ngyi Bulu ahá féétó. Támē Bulu lówa awitole há mí əbée, ndáa Kristo oyúla amuvú idvn bli ámu iwi əkan ha ahá ání bumegyí Yudafó. ⁹ Mvlówa mí əbée, nháa anyánkpósa féé abubí alia əddepó mu asun ḥaínhe amu yó agyómá. Mvlbwé əsú múa asi, ələpu mu asún ánfí ḥáin tsú oyí əpá. ¹⁰ Ələbwé mó ali, mén əbótsun mu əpasua ámuvu lé mu nyánsa ətsan-ətsan súná ənje laláhe awié pú atúmipvá bubu ətínéá bude iwíe gyí féé. ¹¹ Iní gyí táá Bulu léhie yaí asa əlele oyí ní. Alahá mó laba mütó séi tsun aní Wíe Kristo Yesusu. ¹² Inú anlaha mu gyi, ania monyo anlabwé əkvle su á, abétalí wá klvn yó mu ansító faan, animéetrá nya ifú. ¹³ Mó su nde ipa bwií há mli mbée, mlímáha abato iwu mli, iwiəsin ánfí ndewúun ha mli ánfí su, tsúfé ibówa labi há mli.

Kristo ḥdwe

¹⁴ Iní su mí akpawunu iyí asi, nde aní Sí ámu kokóli. ¹⁵ Mvtó abusuan kugyíkvá ibu əsú múa asi lelin tsu. ¹⁶ Mbbóv oyúla akpónkponti há mu abi. Mó su nde mu kokóli mbée, mu ḥjé ámu əhíe wa mli əkláa əwvnánlín tsu mu oyúla kpónkponti atokiehé ámvtó, ¹⁷ Kristo ətsun mli hógyisv tsia mli klvntó brégyibré. Nde mu kolí mbée, əhá amlile nlín yo ətótó, Buludwé pú mli abadweto, amlılı kíñkíñkín. ¹⁸ Fówun mliha Bulu ahá atráhe mlétalí bí ání Kristo ədwé lehié móni, lehié téí, ihíé bu iswí, lehié fúá, lehié wié ətótó. ¹⁹ Ntráa nde mu kokóli mbée, əhá amlılı Kristo ədwé ámuvú nyankpusa əkvku méetalí nú mó asi yi amu. Fówun mli tsiatá bóbwe fé Bulu klé.

²⁰ Iní Bulu túmi de agyómá yo anító su á, ətetálí bwé ató há aní dvn alia anítækóli mu, ntéé anitosusu. ²¹ Iní su mliha akanfu Bulu. Anyánkpósa əlító féé bukánfu mu ató akpónkponti ámuvú ədebwé Kristo Yesu pú əpasua ámvtó ámu su, tsú séi yófún bréá itamatá. Amen!

4

Ania Kristonyo lkvelbwé

¹ Iní su mí ánfí nda obu aní Wíe agyómá yo su ánfí nde ipa bwií há mli mbée, mlitsia tsiatá oduá əlekanáa alia Bulu lélé mli əbée, mlibétsiá. ² Mlíba iwiəsi, amlılıwii. Mlínya klvn ha aba, amlidwé aba. ³ ḥjé Wankihé amu lahá mlilabwé kule. Mó su mlíba mbódí amlitsia iwlwiiito, mén əkvlebwé ámu ibétsiá mlító yó. ⁴ Əyulúv kule iwi ntobí aní féé anigyi. ḥjé Wankihé kule pé bu iwu. Alí kén Bulu lélé aní féé əbée, abékí toku kule pé əkpa ní. ⁵ Owíe əkvle; hógyi kule; asúbo kule. ⁶ Bulu əkvle. Mogyí aní féé Əsí. Mvdé aní féésó gyí, əde agyómá yo tsun aní féésó, otsie aní féétó.

⁷ Kristo lówa awitole ye atokiehé há aní féé əbée, apúyo mu agyómá, ⁸ fé alia bawanlín wá Bulu asún ámvtó bée,

“Bréá əloyo əsúsú á,

əlekpa ndoun buo iwi,

kíe ahá ató.”

⁹ Ní bōwanlín wá Bulu asón ámvtó bee, “Oløyə əsúsv” á, idesuná ání Kristo légyankpá kplí wié əsvlúta. ¹⁰ Múmv idesuná ání əhá ámuvú əlekplí wié əsvlúta ámu kén lóyo əsúsv, ətínéá 1ləfvá dvn ni, méní əbábulá əsú múa asi fée, há mó ifvn. ¹¹ Kristo onutó lóbwæ anító akv mu sumbí ayopó. Akv Bulu ənósó atóipó. Akv mu asón wankláán ámu əkan adapó. Akv é akpapó pó asunápó. ¹² Kristo lélé amó al, méní Bulu ahá bétalí yó mu agyómá, pówá Kristo əyvlúv ikuł; igyi mu əpasua ámu əwvnlin, ¹³ méní aní fée abóbwæ kvlé hógyito, bí Bulu mu Bi ámu. Fówun abédan, fvñ əkpagyíokpasu fé Kristo. ¹⁴ Iní su animéetrá bwé fé nyebia ahá ání amó ənó bv ədwæ bétalí pó amó atosunahé pøpwæ kugyíkv bëmlé, fé alia ntsu tédá əklun ya ətínegyítinéá ideklé. ¹⁵ Mboún mlha abláa aba ənökwalí asón ámu ədwætó, méní abédan tógyítótó, bwé fé Kristo, ogyi əpasua ámu nwun. ¹⁶ Ina mvsu əyvlúv, igyi əpasua ámu ətínegyítiné itsa aba, idé aba wankláán. Ní nyankpusa-oyí iwi ntobi ámu fée idé mó agyómá yo wankláán á, Kristo tchá mó itedan ədwætó.

Nkpa Dada Móa Pópwæ

¹⁷ Mú su nde mlí olá da aní Wíe idátó mbée, mlumátrá tsiá fé ahá ání bvmeyín Bulu. Itóá móowa labi há amó iwi bvtøgywún. ¹⁸ Amó nwuntó lóklun. Mú su buma nkpa pøpwæ amóv itsú Bulu wá ámu, tsúfē bvmeyín tató. Ikluntó bv amó odwin. ¹⁹ Lalahébwæ tamawá amó péli, bvtøkle hakpanla kugyíkv bwé. Bvtøbwé lalahe kugyíkv, bvtamatálí kítá iwi.

²⁰ Támé mlí mó á, megyí tsiátó anfi odu mlilékasí tsú Kristo iwi. ²¹ Nyin ání mlilánú Yesu iwi asón, basúná mlí ənökwalí ibv móto é. ²² Mó su mlisi mlí tsiátó dada amóv mlilétsiá ámu. Mlí əwóli laláhe lémlé mlí ali bré ámvtó, 1leha mlí tsiátó leyintá. ²³ Mlha Bulu əbwæ mlí klun pó mlí agywun pøpwæ. ²⁴ Mlitsia tsiátó pøpwæá igyi Bulu atsiábi, mó iwi letin, ina dínká ənökwalí əkpa ámuvsu.

²⁵ Mú su mlito okugyíókv əmátrá wa afunu. Ḷhagyíha əbláa mu ba Okristoyin ənökwalí. Tsúfē aní fée anigyi nyankpusa-oyí əkuł amó iwi ató. ²⁶ Əbló ikitá mlí á, mlumáha mó iha amlibwæ lakpan. Imátsiá mlito yófvn owi tahé. ²⁷ Mlumátepí há Əbunsám əkpa əmle mlí, amlibwæ lakpan. ²⁸ Owikplu mátrá wi ató. Əpóv mu ibi yo agyómá, méní obénya takv kpá mu iwi, nyá iku é há ahá ání buma kuku. ²⁹ Mlumáha asón laláhe kuku idalı tsu mlí ənó. Mboún móvá ibóbvá əha, ibóbwæ yilé, wá labi, wá mó anupó əwvnlin. ³⁰ Mlumábwæ tóá ibéhan Ḷhe Wankihé amó. Tsúfē mu Bulu lópvhie mlí nsu, pósúná ání mubó mlí, móhó mlí nkpa eke ámu ni. ³¹ Mlile ənsípékpan, olu pó əblókpán, itré, isia pó lakpan kugyíkv agywun le mlito. ³² Mboún mlíwa awitóle ha aba. Mlívun aba nwæ, amlisi lakpan kie aba fé alí ámuv Kristo su Bulu lési mlí klé kíe mlí ámu.

5

Akristofo Atsiábi

¹ Iníá Bulu abí ání ətchíé dwé mligyi su á, mlitsia mu atsiábi. ² Mlidwæ aba əkpagyíokpasu, fé alia Kristo lódwe aní, tsúlá bəmo mu aní su. Oløyə mu iwi bwé ató hahé pó afodie-abotóá ibv əfan fánfáánfán há Bulu, ilegyi mu anší.

³ Bulu latin mlí iwi. Mó su mlumáwa atsi múa ayin asón, wá hakpan, ntéé ənsípék. ⁴ Mó əma a, əma aleá mléblí asón ání ibv péli pó móvá əma anulé, ntéé wá əplókpán. Mboún mlida Bulu ipán brégyibré. ⁵ Iwánki mlí ání mbua

ɔtɔpó, əhakpan ntéé ənsípē əwapú əkvku méenya ogyíkpá Kristo mva Bulu iwiegí ámutó. (Tsúfē ənsípē əwapú gyí fé əkpi ətswépv).

⁶ Mlímáha əkpa əhaha əpóv asón ání ıma labi kuku mlé mli. Tsúfē tsiató laláhe anfi odu sú Bulu tenyá əbló bíti ahá ání buvu asutə-ənlín isu ní. ⁷ Mó sú mlímápu amú gyi mba. ⁸ Bré ámu a, oklúntə mlitsie mlidé lakpan bwé, támé séi á, mla anı Wíenyə mlilabwé ikole. Mó sú mlitsie wankító. Iní sú mlitisiátó isúna ání mlitsie wankító. ⁹ Tsúfē əhá ání əbu wankító təbwé yilé. Mu asón da əkpa, əbu ənəkwali. ¹⁰ Mó sú mlubə mbódí amlukasí tóá Bulu tekle. ¹¹ Mlímágyi mba. Labi kuku ıma móttó. Mboún mlile amú bwéhé əwan. ¹² Ihié bv péli ání bęblí ntobiá ahá bvtəbwé ŋaintə iwi asón kóráa. ¹³ Támé ní itə wankihé iwánkí wólí tóá ibu oklúntəsú á, itemlí itowunhé. ¹⁴ Tsúfē atə wankihé telé tógyító əwan. Mó sú bęblí bee,
“Ođidípó, tsinki.

Kvsu tsu afúlitó,
Kristo əwanki wulí fúsó.” ni.

¹⁵ Iní sú mlukı mli tsiató wankláán. Mlímátsiá nkpa fé aha mimláhe, mboún mlitsia fé atiansipu. ¹⁶ Ní mlenyá bréá mlápəbwé itə wankláán á, mlímáyintá mó. Tsúfē lalahəbwé lamóni alı bré ánfító. ¹⁷ Mó sú mlímábwé mimlála. Mboún mlubə mbódí amlubı tóá anı Wíe tekle, amlubwé mó.

¹⁸ Mlímánu ntá bó, tsúfē iteyíntá əha. Mboún mlıha Əjé Wankihé amu əbula mli brégyibré. ¹⁹ Mlipu Bulu asón wá ilv, amlıwa ilvá Əjé Wankihé lápová mli kluntə pvtə kpla aba; amlıwa ilv é tsu mli kluntə kanfu anı Wíe. ²⁰ Mlida anı Sí Bulu ipán tógyítató brégyibré, anı Wíe Yesu Kristo idátó.

Akristofə Akúlu Ḿáva Aká Tsiató

²¹ Mluba iwiásı ha aba fé alia mliteba iwiásı há Kristo. ²² Otsi, ba iwiásı ha fú kulu fé alia futeba iwiásı há Kristo. ²³ Tsúfē okúlu bv túmi mu kasu, fé alia Kristo bv túmi əpasua ámu. Əpasua ámu gyí mu oyulív, Kristo amu onutó gyí mó Əlepú. ²⁴ Alı ámu əpasua ámu teba iwiásı há Kristo amu a, alı kén əká é əbá iwiásı ha mu kulu tógyítató ni.

²⁵ Akúlu, mlidwé mli aká fé alı ámu Kristo lódwé əpasua ámu, tsúlə bəmə mu mó sú ámu. ²⁶ Kristo lótsulá bəmə mu pótin əpasua ámu iwi há Bulu. Olebie əpasua ámu ntsu, pú mu asón ámu gyúra mó iwi. ²⁷ Omekleá ifin pú asuansu bëtsiá əpasua ámu iwi, ntéé mó ətnekv ibjikpukpóv tıá, ménı ibówa mu onutó ámu akile fé obitebi, əbékpa mu ba mu iwi wá. ²⁸ Alı kén lehián ání oyin əbódwé mu ka fé mu iwi ní. Oyin ání ətədwé mu ka tədwé mu onutó iwi. ²⁹ Tsúfē əhaha tamalú mu iwi, bvlá ətebvlá mu iwi, ki mu iwi wankláán fé alia Kristo é təbwé há əpasua ámu. ³⁰ Tsúfē anı fée angyí Kristo oyulív iwi ntobi. ³¹ Fé alia bəwanlín wá Bulu asón ámutə bee, “Iní sú oyin əbénatí sí mu si mva mu yín, yémantá mu kasu. Fówun amu abanyó ámu bóbwe oyolvá kule” ni. ³² Ənəkwali, Bulu asón ŋainhé anfitó bv odwin. Ndékíi mbéé, Kristo mva əpasua ámu iwi asón igyi. ³³ Mli é mli asón igyi. Mó sú ntráa nde mli bláa mbéé, oyinyioyin ədwéé mu ka fé mu onutó iwi, otsi é obu mu kulu.

6

Abí Ḿáva Akwípó

¹ Abí, mla anı Wíenyə mlilabwé kule. Mó sú mlubu mli akwípó. Tsúfē mógyí tóá ida əkpa ání mlóbwe ní. ² Iní gyí mbla ámutə gyankpapuá ələhie oyúla mántá mósú ní. “Bu fú sí mva fú yín, ³ ménı ibówa alé há fú. Fówun fédan fulí nwun fú nkpa ánfitó.”

⁴ Abí así, mlumátsiá wá mli abí əblá. Mboún mliyaı amú, amlisuna amú ató alia anı Wíe tekle.

Nkpabi Pú Amú Awíe

⁵ Nkpabi, mlıbu mli awíe. Mlinya amú ifú, amlıbu amú tsu mli klvnto fé alia mlitobú Kristo. ⁶ Mlumábwé yilé amú ansító alia békafú mli su. Táme fé Kristo nkpabi a, mlıbwé ató tsu mli klvnto fé alia Bulu tekle. ⁷ Mlile iwito yo agyómá ansigýisó ha amú, fé Kristo mlidé mó yo há, megyí nyankpusa. ⁸ Mlidinka ansí ánı anı Wíe əbeka əhagyíøha ikö, ito wankláán kugýlká əlobwe su. Ní əkpabi fogyi o, fotsie fó iwisu o.

⁹ Awíe, mli é mlıkita mli nkpabi wankláán, fé alia nablı bətsun. Mlumábwé amú kpóunkpóun. Mlíkaın ánı mlia amúnyo fée owíe ámu bu əsbsú. Mu mó ətamaki əhaa ansító.

Bulu Akötó

¹⁰ Mí asón tráhe-tráhe gyí, apío, mlitsun ania anı Wíenyø ıkvıebwesu amlıha mu əwa mli əwvnlin tsu mu túmi kpənkpənti ámvtó. ¹¹ Mlidida ısa-akötó féeá Bulu lahá mli əbée, mlıpükø Əbınsám, ménı mlétalí líi mu əmle ámu ənó. ¹² Tsúfē megyí ania anyánkpósa dékø. Mboún ania ənjétá túmi laláhe, atúmipu pú ənjé laláheá bvbı əyí klúnhe anfıto pú ətínegyíøtíné dékø. ¹³ Mó su mlidida Bulu akötó ámu fée, ménı ekeá laláhe ku ifwié mlita á, mluméesrí, mlétalí líi mó ənó, trá nya ənjé wá əwvnlin líi kinkíinkin.

¹⁴ Mó su mlukusu, amlıda iwisu. Ənəkwaliwa ibwéé əféeá ikli mli osiésú. Yilébwé ibwé mli kántó-atíntó. ¹⁵ Iwısvda há iwilwii asun wankláán ámvtó kitá pú mó bli ibwéé mli isátó ntıkvta. ¹⁶ Inı fée əma a, mlıkita Kristo hógyi amvtó brégyibré. Ibweé mli atíntoá mlápvtin mli iwi, ménı Əbınsám mbıun písnpión ámuú idetsvun amvtó kuku imáowá mli. ¹⁷ Mlipu Bulu nkpaħoo amu bwé mli kvtvpá. Mlikita Bulu asón ámvtó, ibwé mli isátó ədayí ánı Əjé Wankihé amu tehá mli. ¹⁸ Mliha Bulu Əjé ámu əkpa mli, amlıbø mpái brégyibré. Mlikvli Bulu, ətsa mli əkpagyíøkpasu. Mó su mlidinka ansí iwisu. Mlumási mpái bo há Bulu ahá fée. ¹⁹ Mlibø mpái ha mi. Ní nobwií ənó á, Bulu əpóó mu asón ámu wa mí ənó; əha mí antalı wa klvn bli asun ənáihé amúú ibu mu asun wankláán ámvtó ámu fée. ²⁰ Asón ámu iwi sumbi əyopó ngyi. Mó əkanda sú nda obu ní. Mlibø mpái mliaa, Bulu əhá mí antalı wa klvn bli mó alia ilehián.

Iklá

²¹ Osúmbi ənəkwaliwu anı píó ədwepó Tihiko gyí anı Wíe agyómá ámvtó. Əbébláa mli mí iwi asón fée, ménı mlébi alia ngyi pú tóá ndebwé. ²² Inı kóún su nde mu wa mli wá ní. Ndeklé mbéé, əbébláa mli alia tógyítá idé móosú yo nfi. Ətəi kplı mli puwa mli əwvnlin.

²³ Osí Bulu mva anı Wíe Yesu Kristo buháa mli ahógyipu amu fée iwilwii. Buháa amlitsia dwe aba, mli ansí idinka Bulusu bré fée. ²⁴ Ogyii ahá ánı bu tamasi anı Wíe Yesu Kristo dwe fée bvale.

ɔwɔlúá Paulo Lówanlín Sísi Filipifō

Itsidha

¹ Mí Paulo pú aní píó Timoteo ání anigyi Kristo Yesu asúmpú dé ɔwɔlú ánfí wanlín sísi mli Bulu ahá ání mlíbu Filipi wúluts, mlia Yesu Kristo mlílabwé kule. Mlia mli ɔpasua ahande pú amó abuápú fée anidé mó wanlín sísi.

² Aní Sí Bulu múa aní Wíe Yesu Kristo bøgyíi mli buale, abuha mli iwilwii.

Paulo Atókvli Pú Ipánada

³ Ntedá mí Bulu ipán ní nekáin mlisú brégyibré. ⁴ Brégyibréá nde mpái bo há mli fée á, ansí tegyi mi. ⁵ Tsúfé tsú ekeá mlílótsa asvn wankláán ámu nu á, mlidé aní tsa anidé mó ɔkan da bøtu nde. ⁶ Nyin ání Bulu ámúó olefi agyómá wankláán ámu así mlító ámu kén ɔbóyo móssú alu yófon Kristo Yesu ɔbáke amu. ⁷ Ilékanáa ání nösusúu mli fée iwi ali, tsúfé ntéhíé dwé mli. Iníá nda obu, ntéé ndekó asvn wankláán ámu nwunsv, mlílú mí ɔma a, aní fée Bulu dé buale gyí. ⁸ Bulu yin ání ntosúsu mli iwi, ntéhíé dwé mli fée alia Kristo Yesu tódwé mli.

⁹ Nde Bulu kokóli mbéé, ɔhá amlidwé aba dvn ali, amlitín ansí, nú asón ámu é así wankláán, ¹⁰ méní mlébi tóá ihié ibu alé, amlitsia nkpa ání mó iwi letin, ɔlala ɔma mó iwi, alu yófon ekeá Kristo ɔbelaba. ¹¹ Yesu Kristo ɔháa mó yilébwé ibula mlító fée alia oyí toswié abí, ipu numnyam múa kanfó ha Bulu.

Paulo Ikantodi Léha Bulu Asón Lekléi

¹² Mí apíó, ilehián ání mlébi ání ikplán anfí ilitó mí ánfi lahá asvn wankláán ámu lakléi tsía. ¹³ Tsúfé ɔhagyíha ání ɔbu nfí, pú isá akopvá bu togo yo wóyí aná fée babí ání Kristo-búo sv nda ikanto. ¹⁴ Mí ikantodi su apíó tsotsaotsa bapó ansí dínká aní Wiesv. Buhié bude klvn wa dá asvn wankláán ámu ɔkan, ifú medé amó.

¹⁵ Ibú móttá mí iwi olu pú mí iwi ahin só akv bude Kristo iwi asón ámu ɔkan da. Támé amó akv é balé klvnto bude mó bwé. ¹⁶ Ali ahá ánfi budepú mí iwi ɔdwé dá asvn wankláán ámu ɔkan. Tsúfé buyin ání Bulu lópv mí ba nfí ání mbépri mu asón ámu nwun. ¹⁷ Ahá ámúó bumedé Kristo iwi asón ámu ɔkan da tsú amó klvnto ámu mó á, amó nkule inya sv bude mó bwé. Nda ikanto su budekléa béyintá mí iwi tsía.

¹⁸ Támé imedé mí han, ní yilé só bude mó bwé o, lalahé sv o. Móá idé mí hián gyí, banyá bude Kristo asón ámu ɔkan da ni. Iní só ansí ihié de mí gyí ní. ¹⁹ Tsúfé nyin ání mli mpái pú Yesu Kristo Ójé ámu ɔbelka mí, nedali ikplán anfito. ²⁰ Nhíé nyin, mbu hógyi ání mmáobwé tóá ibéha péli békítá mí. Mboún nétrá wa iwi ɔwunlín, méní ní lowu ígyi o, nkpa ígyi o, mí tsiató fée ibówa Kristo numnyam. ²¹ Tsúfé ní ntsie nkpa á, ntsie ha Kristo. Ní nowú é á, ibówa mli labi dvn. ²² Támé ní ntráa ntsie ɔyító á, négyi gyoma ání ibówa labi há mí. Iní sv mmowúun móá nléé. ²³ Nagyígýáa, támé ibu mli aleá néyétsiá Kristo wá mboún. Móbu alé dvn. ²⁴ Támé mli sv ibu aleá nétsiá nkpa. ²⁵ Nyin ali. Mó sv nétsiá mli wá abóyo agyómá ámu, méní mlédan, nya ansigyi mli Kristo hógyi sv. ²⁶ Mómu bréá neyinkí bá mli wá á, mlényá ɔkpa kánfó Kristo Yesu, itó ámúó alabwé há mí ámu sv.

²⁷ Tóá idehián séi gyí, mliha ml̄ tsiátó ikana Kristo asun wankláán ámu. Mómó ní nebá mli wá ó, mm̄eba ó, nónu ání ml̄lú kínkíinkín ikulebwetó; ml̄idé hógyi amúó ibu asun wankláán ámu é nwun prú. ²⁸ Mlumánya ahá ání bókosú lú ml̄isv ifú okpa okukusv. Mli iklonwa ibóbwé osúna há amó ání Bulu onutó obéhi amú féé, támē obóhó mli mó nkpa. ²⁹ Tsúfē megí Kristo hógyi nkule sú Bulu lópuhá mli. Mboún alia mlówun ipian há mu é. ³⁰ Isá ámúó ml̄lówun ání ndekó ámu kén ml̄idéko á. Mó kéntó ntráa mbu ni.

2

Mlikasi Kristo Iwiasiba

¹ Mlia Kristonyo ml̄labwé kule. Mó su alawá mli atetó-onlin. Mu ódwé lalwíi mli klvn. Mlia mu Ònjé ámu kulebwé su alahá mli aba ml̄labwé kule, ml̄idé iku tsu lé mli aba asontó, ml̄idé aba nwé wúun. ² Mó su ml̄bwé kule, aml̄tsula dwe aba tsu mli klvntó. Mlbwé agywun kule, aml̄iyó agyómá wa abató puhá mí ansigyi fvn. ³ Mlumábwe awonsípó. Mlumátsu iwí. Mboún ml̄iba iwiás, aml̄tsu mó ání mli aba bvdun mli. ⁴ Mlumádunká mli nkule klé. Ml̄idunka mli aba é klé. ⁵ Mliha mli agywun ibwé fé Kristo Yesu klé.

⁶ Inia əlelian Bulu əkpagyíokpasv ó á,
oməbwé agywun ání obótsu mu iwí ání mva Bulu bugyi kékéé.

⁷ Mboún olesi mu tógyító omagyáa,
bwé mu iwí osúmpó.

Bókwí mu fé alia bókwí əhagyísha.

⁸ Mu nyankpusabwetó á, əleba iwiás.
Olobu ató alii wú oyikpalihesv,
fé lalahé obwepó.

⁹ Ini su Bulu lótsu mu fúá ya əsúsvósvó,
há mu dá ání idvn adá féé,

¹⁰ mén̄i ntobiá bvbv əsó móa ası
pó əsvlívayası bédá akpawunu há mu;

¹¹ əhagyísha obéle bli ání “Yesu Kristo gyí Owíe!”
pówá anı Sí Bulu numnyam.

Mliwanki Fé Ntsrakpabi

¹² Ini su apió adwepó, alí ámúó ml̄tobú mí bré ámúó mbv mli wá ámu a, inia mma mli wá ó á, ml̄ibó mbódí amlbwé mó alí. Mlpv ifú móa kpinkí yo mli nkpháhó agyómá ámu mo ənó. ¹³ Tsúfē Bulu onutó dé agyómá yo ml̄itó. Alahá ml̄latsúlā ml̄idé mu apé móa tóá otekle bwé.

¹⁴ Mlumátiń ntéé gyi tógyítá ml̄bwé iwí nwéen, ¹⁵ mén̄i əlala méetsiá mli iwí; mli iwí bétin, fé Bulu ahá bré ánfi ml̄tsie lakpan kugyíkó abwepó əyí ánfitó. Mliwanki fé ntsrakpabi amó ansító. ¹⁶ Mliyo mósv aml̄bla ahá asón ámúó itehá nkpa ámu, mén̄i mli su nétalí pó ibi sí kántó ekeá anı Wíe Kristo obélabá, ání mí mbódí ntéé mí gyumagyihé məbwé kpaali.

¹⁷ Támē ní ibéba mótsó ání bópv mí obugya wólí ası fé ntá mli hógyi iwí afodie pó Bulu agyómá ání ml̄idéysv kóráá á, ibówa mí ódwé. Ansí bégyi mía ml̄inyo féé. ¹⁸ Mó su iwá mli ódwé, ansí igyi anı féé.

Timoteo Mva Epafroditó

¹⁹ Ní anı Wíe Yesu lótsulá á, imóswa ɔpá nów Timoteo mli wá. Ní oyinkí bebláa mli ání ml̄tsie wankláán á, ansí bégyi mli. ²⁰ Mma əhá ání olotsu iku lé mli asontó dvn mu. ²¹ Tsúfē atráhe amó féé bvdé amó onutó klé kú,

megyí Yesu Kristo klé. ²² Támē mlyuin alia Timoteo lagyi mu iwi adánsie wankláán. Alatsá mí aniladá asón wankláán ámu ḥakan fē obí móá esí. ²³ Mó su nde ḥkpa kú ání ní nenyá wun tóá ibéba misu nfi pé á, nōwa mu mlí wá. ²⁴ Nahogyiá aní Wie ḥbékpa mí, imáowá ḥpá mí onutó néba mli wá.

²⁵ Támē nəbwé agywun ání nélayínkia Epafroditó sísi mli. Aní píó ání mía monyo anidé agyómá yo, anidéko asón wankláán ámu nwunsu. Megyí mli bí ání mlilówá mliaa, ḥbá békpa misu ní. ²⁶ Tsúfē ḥde mli su kaín dubi. Ihié de mu háan, tsúfē mllónu mu ilo. ²⁷ Lélé mó á, alaló sian wu, támē Bulu lówun mu nwé. Megyí mu nkule, mía monyo fée, méní awireho móðvn mi kitá. ²⁸ Mó su nhíé ndekléá nákosí wá mu mli wá, méní ní mlilawun mu a, ansí bégyi mli. Mí é mí asón susuhesu békálá kúká. ²⁹ Mlihie pu ansigyi ho mu fē mli bá Okristoyin, amlipu obú ha mua ahá ání bugyi fē mu. ³⁰ Tsúfē olesi mu nkpa há Kristo agyómá ámu. Olekle owu móto bréá elí mli dátó, mu nkule ḥde tógyító tekí ní mlibu nfi mlíbwé há mí bwé.

3

Yesu Lówu Ho Aní Nkpa

¹ Itráhe a, mí apíó, aní Wie su mlinya ansigyi. Imakókpón mí ání nétra wanlín asón kua kule anfi sísi mli. Igyi asón ání ibékpa mli é. ² Mlikí aha laláhe anfi bugyi fē akíai anfi wankláán. Lalahé abwepú bugyi, bude ahá háan bee butún keté kpaali. ³ Tsúfē aní ahá ámu anitapó ḥje Wankhé súm Bulu ámu gyí keté atínpu onutó ní. Mó su abétalí tsú iwi itó ámu Kristo Yesu labwé há aní ámu su. Anitamapó ansí dínká tóá nyankpusa lapó ibi bwésó. ⁴ Mí onutó óó mbu ḥkpa pú ansí dínká mó anásó. Ní ḥku ḥbée, mubu ḥkpa pú ansí dínká móso á, mí mboúñ bóv ḥkpa pú ansí dínká móso dvn. ⁵ Tsúfē bokwí mí, tin mí keté eke kwésí. Israelyin ngyi. Benyamin abusuantsa notsú. Mó su Heブriyin onutónutó ngyi. Mose mbla ámusu gyí ḥkpasu é á, Farisiyin ngyi. ⁶ Nehié wá nsi, dínká Kristo ḥpasua ámusu. Negyi Mose mbla ámusu wankláán, elala metsiá mí iwi. ⁷ Támē ntobi ánfi bré ámu ntékíá ibu mí labi ánfi fée á, Kristo su nde itréa megyi mí tóto. ⁸ Múá idvn mó kóráá gyí, ní nəpóki alia nəpobí mí Wie Kristo Yesu a, nawun ání ibu labi dvon tógyító. Nawun ání nahóli ntobi ánfi ntékíá ibu mí labi ánfi fée, ahá Kristo ḥbédá mí ibi su. ⁹ Iní su iníá mbu mu wá su á, megyi Mose mbla ámusu gyí ḥbéha négyi asu Bulu ansító. Kristosu hógyi mboún ḥbéha négyi asu Bulu ansító. ¹⁰ Mí agywun gyí, ndekléá nébi Kristo pú túmi ámu Bulu lópkósá mu tsú afúlító ámu tsia. Ndekléá nówun ipian fē alia Kristo lówun ipian wú, ¹¹ méní ḥkpagyíókpasu á, mí é Bulu ḥbókvsá mí tsú afúlito!

Srí Buó Kristo

¹² Mmēdéblí mbéé, mí ibi lada ntobi ánfi fée ntéé Bulu labwé mí nafon. Ntráa nde nsi wa alia ibóbwé mí ibi bédá tó ámu su ámu Kristo Yesu ibi lada mí ámu. ¹³⁻¹⁴ Mí apíó, mmēdéblí mbéé, mí ibi lada mó. Nde mó ámu idetsúñ amusv táan. Múá ida mí ansító ḥkpa ngya. Mí ansí lapé, méní nénya siadé ámu Bulu ḥbátsuñ Kristo Yesusu tí mí nýo mu wá osvísá ámu. ¹⁵ Ilehián ání aní ahá ámu aniladan hógyito ámu fée abóhó alí asón anfi. Ní iku mówankí mli á, Bulu ḥbówankí móto súná mli. ¹⁶ Támē mliha akita ḥnokwali amú Bulu lasúná aní ámu.

¹⁷ Mí apíó, mlkasí mí tsiató. Mlkasí ató tsu ahá ámu bakásí aní tsiató ámu wá. ¹⁸ Tsúfē ntetsiá bla mli asón anfi. Napú ntsú ntráa nde mli bláa mbéé, ahá tsotsaotsa tsiató losuná aní Kristo oyikpalihesu lowu ámu alupú

bvugyi. ¹⁹ Ahá ánfí béhi. Amó apu gyí amó Bulu. Amó numnyam é gyí péli. Osolvósu ató iwi pé bvtosúsu. ²⁰ Támē aní mó á, osósú gyí aní otsiákpá. Ótíné ámoo anidé aní Chópov, ogyi aní Wíe Yesu Kristo əkpa kú áni obótsu ba amó. ²¹ Mvbóu túmi, otegyi tógyítósó. Mu obéba bëtsé aní ɔyolóu wuhé ánfí, bwé mó fé mu numnyam ɔyolóu amó.

4

¹ Ini su apio adwepó, ntodwé mli. Idun mí əwáli áni nówun mli, tsúfé mli su ansí de mí gyí, nénya ipánada é! Mí adwepó, alí ilehián áni mléli kínkín mli Kristo hógyito ní.

Tód Bvbwéé

² Nde mí apio tsihé Euodia mva Sintike kokoli áni bvnúu aba asi, tsúfé aní Wíe abúopu bvugyi. ³ Mí agyómáyobá onutó, nde fó é kókoli mbéé, fvtói kplla amó abubwe kule. Tsúfé bawá nsi tsá mía Klement pó atráhe amó aniladá asun wankláán ámu əkan. Bulu lawánlin amó adá wá nkpa áni itamatá atsiápó əwlótó.

⁴ Mlhie nya ansigý aní Wíe su brégyibré! Ntráa nde mli bláa mbéé, mlhie nya ansigý!

⁵ Mliha əhagyíoha owun áni mlilólwií. Aní Wíe ibábi lafun. ⁶ Této umáhan mli. Mboún kugyíkvá igyi á, mlíbó mpái kokoli Bulu dinka mósú, amlida mu ipán. ⁷ Méní Bulu obéha mli iwilwii áni idun bli, ibékpa mli klón pú mli agywün, mlia Kristo Yesu ikvlebweto.

⁸ Itráhe a, mí apio, mlípó mli agywün dinka tóá igyi ənokwali, tóá ibéti obú, tóá ida əkpa, tóá mó iwi letin, tóá itegyi ahá ansí pú tóá ahá békafvúsú. Mlgywün tóá ibu ale, ahá butékanfú aná iwi. ⁹ Mliyó mósú amlípó ntobi ánfí nasúná mli ánfí, móá mlilónu tsú mí wá pú móá mlilówun mi nobwé fée wa mli tsiátó, méní Bulu ámoo ətchá iwilwii amó obékpa mli.

Ipánada

¹⁰ Bulu lahá ansí ihié de mí gyí, tsúfé mlilatráa kaín míosú. Nawun áni mlumókósí mí iwi gywiín, támē talí mlumétalí lé mó súná. ¹¹ Mmedé asún ánfí bli pósúná áni mbu ikplánto, tsúfé nakási, nabí aliá tóá mbu ibófun mi, ní mbu óó, mma óó! ¹² Nasúan aliá nápot síá ní mbu óó, mma óó. Nabí aliá tsiátó kugyíktóá mbu ibégyi mi ansí. Ní ntsie akón o, namwé o, mbu o, mma o. ¹³ Ntetálí bwé tógyító, tsúfé Kristo tewá mí əwvnlin.

¹⁴ Mó ali óó á, ibu aleá mlilatsú iku lé mí ikplán anfito. ¹⁵ Mó əma a, Filipifo, mlyin áni bréá nətsó mli Yesu Kristo iwi asun wankláán ámu bláa, nedali Makedonia əmató á, mli əpasua ánfí nkule dé mí buá, mlidé mí ató sisí ní. ¹⁶ Bréá ntráa mbu Tesalonika wúluto kóráá, iwi lékplan mi á, mlilétsiá sisí mí. ¹⁷ Megyí bëe nde téku kvlí tsú mli wá. Mboún ndekléá mlinyá téku dinka awítóle amóó mlidéwa há mí ámu. ¹⁸ Mí ibi lada tógyítóá mlilóphá Epafroditó mliaa əpóu ba mi. Itsó kóráá dvbi. Mó su nanyá tógyítóá ibéhián mi. Itó ánfí mlhabwé ánfí igyi fé mlilahá Bulu igyi áni ibu əfan fánfáánfán, ilagyi mu ansí. ¹⁹ Mí Bulu obéha mli tógyítóá idé mli hián tsú mu numnyam ató tsotsaotsaó ibu ania Kristo Yesunyó ikvlebweto. ²⁰ Numnyam ibwéé aní Sí Bulu klé bré fée. Amen!

Iklá

²¹ Néhá Bulu ahá áni bvugyi Kristo Yesu klé fée itsiá. Apioá bvbó mí wá nfí é bëhá mli itsiá. ²² Bulu ahá atráheá bvbó mí wá nfí fée bvdé mli itsiá ha. Títriu amóá botsú Roma owié dëhen wóyító.

23 Anı Wie Yesu Kristo ogyfi mlı bvalε.

Chwulúá Paulo Lówanlín Sísí Kolosef

Itsiaha

¹⁻² Mí Paulo ání Bulu apé su nabwé Yesu Kristo sumbí oyapó pó aní píó Timoteo dé ɔwoló ánfi wanlín.

Anidépusisí aní apióá bugyi Bulu ahá, buvu Kolose wúluto, buvu ɔnokwali há Kristo Yesu, múa amónyo é babwé kule.

Aní Sí Bulu múa aní Wíe Yesu Kristo bugyií mli bvale, abuha mli iwilwii.

Ipáná Mpái

³ Anidéda aní Wíe Yesu Kristo mu Sí Bulu ipán brégyíbréá anidé mpái bø mli nwunsv. ⁴ Tsúfé anulanú ání mlílhá Kristo Yesu gyi, mlíbhü ɔdwé é há Bulu ahá fée. ⁵ Mlídé ɔkpa kú ha tóá bapýyái há mli ɔsúsv; fé alia mlyin tsú bréá mlílégyankpá nu ɔnokwali asón ámúv igyi Bulu asón wankláán ámu.

⁶ Asón wankláán ámu kén dékleí wá oyító, idé ahá tsiátó tséé ɔtinegyítiné; fé alia iletsse mli tsú ekeá mlílhónu mó, mlílhébi ání lélé Bulu tegyi ahá bvale.

⁷ Aní osúmba ɔdwepó Epafra gyi ɔhá ání olópu asón wankláán ámu ba mli. Yesu Kristo osúmbi ɔnokwalipu ogyi, ɔde mli bvá aní ɔfansv.* ⁸ Mvléba bebláa aní ɔdwéá ɔjé Wankihé amu lapuwá mli.

⁹ Mó su anumókúsí mpái bø mli nwunsv tsú ekeá anilónu mli iwi asón ánfi. Anidé Bulu kokoli aniaa, ɔhá amlibü mu apé kugyíku wankláán. ɔháa mu ɔjé Wankihé amu ɔha mli nyánsa múa asón asinu fée, ¹⁰ méní mléitalí tsiá tsiátá ibówa aní Wíe numnyam, amligyi mu ansí ɔkpagyíokpasu. ɔhá amlibwe yilé brégyíbré, trá bi Bulu tsia. ¹¹⁻¹² Ania ɔháa mu túmiá mó ɔnó bu ɔnlín iwa mli ɔwowlín, amlitali tomi, nya klvn, pu ansigyi da aní Sí Bulu ipán. Mvlahá mlílafun ání mlia mu ahá mlénya agyapadie ámúv alalá yáí mu iwiegýt wankihéta ámu ikv. ¹³ Tsúfé mulálé aní tsú ɔhá ámúv ɔde oklúnsu gyi amu túmi asi, pó aní ba mu Bi ɔdwepó ámu iwiegýt amutó. ¹⁴ Mu Bi ánftsu olotsv hø aní, alasí aní lakpan kíé aní ní.

Kristo Dvn Tógyító

¹⁵ ɔhaa tamawun Bulu, Kristotó olelin ɔwan. ɔbu inu asa Bulu lóbwé tógyító, ɔduv Bulu itó bwéhé kugyíku. ¹⁶ Musó Bulu lótsvñ bwé tógyítá ibu ɔsó múa asi. Móá butowun pó múa butamawun fée, ɔnjétó awié, ɔmásógyi túmi, atúmipu, pó isu agyípó fée. Musó Bulu lótsvñ bwé oyí fée, pówá mu numnyam. ¹⁷ ɔbu inu asa tógyító lefi asi. Musó ató ámu fée idé agyúmá yo wá abato. ¹⁸ Mvgýi nwun há mu nyankpusa-oyi, igyi ɔpasua ámu, ɔde mó nkpa ha. Mvlégyankpá kvsó tsú afúlito, ogyi tógyító nkpa ogyápu. ¹⁹ Tsúfé ibu Bulu ɔdwé ání mu tsiátó fée bétsiá mu Bi ámutó. ²⁰ Musó Bulu lótsvñ yinkia tógyító ba mu iwi wá. Olotsvñ mu obugya amúv iləwolí asi bréá beda mu mántá oyikpalihé amusv pó iwilwii wá múa tógyító nsiné. Múa ibu ɔsúsv pó múa ibu ɔsúlvsv fée.

²¹ Teki mli é mlílédamlí ɔma há Bulu, mlígyí mu alupó mli asón susuhé pó mlí bwéhé laláhe sv. ²² Támé séi á, itráa megyí ali. Kristo lóbwé nyankpusa, olowu. Bulu lótsvñ mu oyikpalihesv lowu ámu sv lá mlia monyo nsiné. Mó su ifin pó asvansu má mli iwi, ɔbékpa mli ba mu ansító. ²³ Támé ilehián ání mlílhá asúnsu ánfi gyi, líí kínkíinkín. Mlmáha abvtse mli agywün le

* ^{1:7} Mli ɔfansv bu nwoló dada amu akvto.

itó ámúú mlidé mó əkpa kí, asún wankláán ámu lapóba mli ámuusú. Asún wankláán ánfí osúmpó mí Paulo ngyi ní. Asún ánfí əkan bvdeda oyító fée é ní.

²⁴ Ibv mì ansigý ání nde ipian wúun mli su. Tsúfí nde iwiisín ámúú Kristo lówun sian amu kú wúun ha mu əpasua, igyi mu nyankpusa-oyí ámu. ²⁵ Bulu lópu mu asún wankláán ámu wá mí ibito, ání ndáa mó fée əkan suna mli, ampusum əpasua ámu. ²⁶ Olópu asón ánfí ŋáin bímbí əpá, támé alalé mó əwan súná mu ahá séi. ²⁷ Ibv Bulu ədwé ání əbélé mó əwan súná mliá mlumégyí Yudafó. Asún ŋáinhé amu gyí, Kristo tsie mliito. Ibv ibiá, ibv numnyam é. Módésuná ání abénya mu numnyam amu iku ní. ²⁸ Mu iwi asón anidé ahá fée bláa, anidé amó olá da, pó nyánsa ámúú Bulu lahá aní ámu súná amó ató; méní hófvn, abékpa amó ba Bulu, amúa Kristo ıkulébwetó. ²⁹ Iní su nahié ndepríu, pu Kristo túmi ámúú ibv mító ámu yó agyómá ní.

2

¹ Ndekléá mlibú ipréi ání ndepríu əwvnlínsó, mlia əpasua ámúú ibv Laodikea pó ahá ámúú bvmokówun mì ki amu fée nwunus. ² Nde mó bwé pówá amó əwvnlin, abvbwe kule, dwe aba, nu asón así wankláán, méní bónu Bulu asón ŋáinhé amúú igyi Kristo amu fée así. ³ Kristotó Bulu lópu mu atonyahéá igyi mu nyánsa pó mu asónbi fée wá.

⁴ Nde mli asón ánfí bláa, méní əhaa móəpu asón ání ibv anulé kuku bëmle mli. ⁵ Ibv móntá mbv ifó mli wá, támé ntosúsú mli iwi brégyíbré. Ansí é ıde mí gyí ání mlitsie wankláán, mliúú kínkíinkín Kristosú hógyito. ⁶ Iníá mliyah Kristo Yesu gyí ání muggyí mli Wie su á, mliyo mósó mlia munyo amlbwé kule. ⁷ Mli é mlihie lu kínkíinkín Kristo hógyito, amlinya əwvnlin tsu mlia munyo ıkulébweto. Mliyo mósó amlihó mu iwi asón ámúú bvdé mli suná, igyi ənəkwali amu, fé alia oyi nlín tøyó ətətəótá, yódunká ntsu há mó itédan, amlida Bulu ipán é brégyíbré.

⁸ Mlumáha əkpa əhaa əmle mli, pu mu ansitún móa afunu asón ání igyi amándiéá anyánkpósa bəwa kuku, itsú ənjé ntéé túmiá ıde oyí ánfisu gyí, imotsú Kristo wá bəha amlimli mu nkpbábi. ⁹ Tsúfí Kristotó Bulu tsiátó onutónutó ámu fée ibv nyankpusa əkpasu. ¹⁰ Iníá mlia Kristonyo mlilabwé kule su mlilafvn. Muggyí əhá ání əbu túmi ənjétó atúmipu pú tsu agyípó féesú.

¹¹ Mlia munyo ıkulébwé su aladínkí mli tsiátó dada amu lé mlisú fé alí ámuú bvtetin keté, dínkí awoli lé mósó ámu. ¹² Bréá bəbo mli asú á, bopulá mli tsiátó dada amu fé alia bopulá Kristo; Bulu lókvusá mli ba nkpató fé alia əlkusúa Kristo, tsúfí mlilohogyi ání Bulu bu túmi kósúa mu tsú afúlito. ¹³ Tekü mli lakpan pú mli tsiátó dada amúú bvmakódinkí lé mlisú ámu su mlilówu fé əhá ání əməkótin keté. Támé séi á, Bulu lakúsúa ania Kristonyo ba nkpa pəpweto, alasí aní lakpan fée kíé aní. ¹⁴ Olédinkí asún ámúú bəwanlín wá Mose mblato, ıde aní ilá le ámu lé anisú, yéda mó mántá Kristo oyikpalíhе amusú. ¹⁵ Bulu lóswi ənjétó atúmipu pú tsu agyípó túmi, əlekítá amó ndoun, lé amó əwan, wá amó pélito, bré olegyi amósó Kristo oyikpalíhе amusú.

¹⁶ Mú su mlumáha əhaa əle mli ilá mli atogyihé, mli atonuhé, nkegyí, ətsra pəpwé nke, ntéé Yudafó əkpónú ədaké aná su. ¹⁷ Yiyí keke iní fée igyi há ató ámúú ibéba amu onutó. Mú onutónutó ámu lélin əwan Kristotó. ¹⁸ Mlumáha əkpa əhaa əmle mli amliba iwiásu sum Bulu-abəpó, amluhvli ipán ání Bulu léhié yái mli. Ní əbée alawun təku tsú mu iwi kúráá pó á, oyító ansitún láhá mu əde iwi tsu. ¹⁹ Əhá ánfí odu lamáin iwi lé Kristo amúú

ógyi əpasua ámu nwun ámuvsu. Tsúfē əpasua ámuvsu anı fée anilétsa abasu, Kristo amuvú ogyi nwun ámu dé anı əwənlín wa, ménı abédan alia Bulu déklé.

²⁰ Mlia Kristonyo lówu. Mú su mlitráa mlímá oyító túmi kuku ası. Ntogyi su mlitráa mlidé mbla ánfı anásó gyi? ²¹ Beε, “Mágyi íni. Mápu ibı da íni, mátsu íni é!” ²² Ní bəpó ntobi ánfı fée bwé ató tá á, iteyintá. Anyánkpósa onutó mbla pó amó atosunahé igyi. ²³ Anidé mbla ánfı kí fée tóá nyansa bu móttó, ibéha abówa alé Bulu ansítá, abéba iwiásı há mu, wá iwi əsin aniaa ibéha abébi gyi iwişu. Támé íni aná fée iméetalí há anuméegyi iwişu.

3

Nkpa Pəpwə Tsiá

¹ Mú su ní Bulu lakósúa mlia Kristonyo ba nkpa pəpwətə á, mlidunka atató ibu əsüsú, atiné amuvú Kristo tsie Bulu gyəpisu ámu. ² Mliha agywün inu ató iwi, megyi əsulúsú klé. ³ Tsúfē mlilawú, Bulu lapó mlia Kristonyo nkpa onutó əján móttó. ⁴ Ekeá əbélé Kristo amuvú ogyi mli nkpa onutó ámu əwan súná oyí á, eke ámu kén əbélé mlia munyu əwan mu numnyamtó ní.

Tsiátó Dada Mía Pəpwə

⁵ Mú su mlímə tsiátó dada amuvú ibu mlitə ámu. Múgyi; atsı múa ayin asónwa, ifintotsiá, əwəli laláhe múa péhla. Oyí ánfıto ató wankláán ımápe mli ansı, tsúfē ənsípe igyi fée əkpisúm. ⁶ Ntobi ánfı odu abwəpúsú Bulu təhíe nyá əbló ní. ⁷ Mú aná mlitəbwé bréa mligyi əmátfó ní.

⁸ Séi gyi bréa mléle əbló, əblókpán, olu, abakpó, asukpan bli aná lé mlitə ní. ⁹ Mlímáwa afunu súná aba, tsúfē mlilası mli tsiátó dada amu pó mó bwəché fée. ¹⁰ Mlilalátsú tsiátó pəpwə. Bulu gyi mó Əbwəpó, əde mó bwə pəpwə lian mu iwi bré ánfı mlidé mu bi ánfı. ¹¹ Tsiátó pəpwə anfı mó á, əmfahón ání Griikiyin ntéé Yudayin fogyi. Fetün keté ntéé fumetin, əkpvtópú ntéé okudasíyin, əkpábi ntéé ədihé fogyi. Kristo gyi tógyítá, əbu amó féeétó.

¹² Mú su íniá Bulu lalé mli póbwé mu ahá ání amó iwi latin pó mu adwəpó á, mliha nwewúun, awitəlewa, iwiásibá, ilwií pó kluṇya itsia mlitə. ¹³ Mliyá ıkluń ha aba. Ní əkvı mua mu ba benya á, mlisikie aba fée alia Kristo lési mli klé kíe mli. ¹⁴ Múa ıdun a, ədwə tóbwé anı fée ıkule. Ibwée mli tati ədihé. ¹⁵ Mliha Kristo iwilwii igyi mli kluṇsu, tsúfē móttó Bulu latí mli bəwa; mliha mu nyankpusa-oyí ámu mlilabwé kule ní. Mliha mu ipán é brégyibré. ¹⁶ Mliha Kristo asón ámu ihie bula mli kluṇtə, iha mli nyánsa. Mliptəi kpla aba, suna aba ató. Mliwa Israelfó ibu, əsankuoso ibu pó ənjetó ibu mli kluṇtə pütsu Bulu fua, püda anı Sí Bulu ipán. ¹⁷ Mli ató bwəché pó mli ason blihé fée ibwée anı Wíe Yesu ıdátó, amlipu ipán ha anı Sí Bulu tsuń muşu.

Akristofə Tsiátó

¹⁸ Aká, mluba iwiásı ha mli akúlu alia ılekanaá ha ahá ání bu gyi Kristo klé.

¹⁹ Akúlu, mli é mlidwə mli aká. Mlímábwə amó kpóunkpóun.

²⁰ Abí, mlibu mli akwípó, tsúfē mó Bulu tekle ní.

²¹ Akwípó, mlímáwa mli abí əbló, ménı iwi móowu amó.

²² Nkpábi, mlibu mli əsulúsú awié tógyítá mli pəpwətə. Mliha amó ansı igyi mli iwi brégyibré, megyi amó ansító wole. Mliwə mó tsú kluṇtə, tsúfē mlitobú anı Wíe. ²³ Mliwə tógyító tsu mli kluṇtə, fée anı Wíe mlidé mó bwə há, megyi anyánkpósa. ²⁴ Mlikain ání anı Wíe ibıtə mlénya mli ıköká ání

alalá yáí mu abí. Tsúfé Kristo gyí Owíe ání mlidésum. ²⁵ Támē ní fóbwé tóá ima ale a, obéka fó ikə, tsúfé otamakí ohaa ansító.

4

¹ Nkpábi awíe, mlipu tóá ibu alé, igyi onokwalí kpa mlí nkpbí, tsúfé mlí é mlibu Owíe osúsú.

² Mlkita mpaibótó. Mlidinka ansí iwisv, ipánda é itsia mlí klvntó. ³ Mlibo mpái ha aní é. Bulu ofinkí okpa ha aní atalí da Kristo iwi asun ḥaínhé amu ḥakan. Mó su nda obu ní. ⁴ Mlibo mpái mliaa, ndáa mó ḥakan wankláán, alia ilehián.

⁵ Mlkí mlí nátító omátófotó. Ní okpa ifinkí há mlí á, mlumáyintá mó. ⁶ Mli itói iwa anulé, iwa labi, méní mlétalí lé ohagyíha asun fitéhé onó wankláán.

Iklá

⁷ Ania opió ədwepú Tihiko dé aní Wie agyómá yo. Osúmpó onokwalipu ogyi. Obébláa mlí alia mí iwi gyí fée. ⁸ Nawá mu mlí wá mbéé, obébláa mlí alia aní iwi gyí, owa mlí atetó-onlin. ⁹ Mua aní píó ədwepú onokwalipu Onesimo, ogyi mlí pí amu obéba bëbla mlí asún ání laba nfí fée.

¹⁰ Aristarko, mí bá ání mía munyo anida obu ohá mlí itsiá. Ali kén Marko, ogyi Barnaba mu pio ámu é ohá mlí itsiá ní. Mliho Marko ofó wankláán, ní olotsvn ba mlí wá fé alia nebláa mlí yáí. ¹¹ Opío Yesu, butetráa ti mu Yusto é ohá mlí itsiá. Ahá abasá ánfi pé gyí Yudafóá mía amónyo anidé Bulu iwiegýí ámu iwi agyómá yo ní. Amó tékitá klvn wá mí iwító ní.

¹² Epafra, otsú mlí wá, ogyi Kristo Yesu osúmbi amu é ohá mlí itsiá. Otehíé bø mpái há mlí ání Bulu əwáá mlí əwvnlin, ohá amlifvn, amlitali bwé Bulu apé kugýiku. ¹³ Nétalí gyí mu iwi adánsie ání ohíé əde agyómá yo mlia Akristofóá bvbv Laodikea pó Hierapoli idátó. ¹⁴ Aní ədwepú Luka, ogyi ilə ətsapó mua Dema behá mlí itsiá.

¹⁵ Nehá aní apío Laodikeafó ámu itsiá. Nehá Nunfa mua əpasua ámu ibu mu wóytó amu é itsiá. ¹⁶ Ní mlékla əwvló ánfi súná əpasua ámu tá á, mlipusisi Laodikeafó é. Mlkla amó klé ámu əposisi amó ámu é. ¹⁷ Mlibla Arkipo mliaa, əmáo agyómá ámu Bulu lópvwá mu ibitó ámu onó wankláán.

¹⁸ Mí Paulo, onutónutó lawá ibi əwvló ánfi asi. Mlumátan ání nda obu. Bulu ogyii mlí bvalé.

ɔwɔlú Gyankpapá Paulo Lówanlín Sísí Tesalonikafø

¹ Mí Paulo, mía Silwano pó Timoteo dé ɔwɔlú ánfí wanlín sisí ɔpasua ání ígyi anı Sí Bulu mva anı Wíe Yesu Kristo klé, ibu Tesalonika wúluto.

Anı Sí Bulu mva anı Wíe Yesu Kristo bɔgýii mli buale, abuha mli iwilwii.

Tesalonikafø Hógyi

² Ní anidé mpái bø há mli brégyíbré á, anitedá Bulu ipán mli fée nwunsu.
³ Anutetsiá káin anı Sí Bulu mli hógyi gyumagyihé. Aliá mlidé mbódí bø dwé aba, pó alia mliłatomí há mli ansí din anı Wíe Yesu Kristosu kinkiinkin. ⁴ Apió, aniyin ání Bulu tódwé mli, alalé mli póbwe mu kle.
⁵ Tsúfé megyí ɔnj keke anilópu bebláa mli asón wankláán ámu. Mboún mlilowun ɔnjé Wankihé amu túmi é. Iní léha mlilébi wankláán ání asón ámu igyi ɔnkwalí. Mhlówun tsiató odua anilópotsiá mlito é, alia ibóbuá mli su. ⁶ Mhlébasí ania anı Wíe tsiató. Tsúfé asón ámu su mlilowun iwésin tsatsaotsa, támé mlilópu ansigýi ání itsú ɔnjé Wankihé wá ho mó. ⁷ Mó su ıleha ahógyipuá bvbv Makedonia ɔsvlósu pó Akaia omátó fée bekí mli bwéhé, buo mó. ⁸ Tsúfé megyí Makedonia pó Akaia wule anı Wíe asón ámu lekleí tsú mli wá yó. Mboún mli Bulu hógyi asón é lakléi yó ɔtinegyi ɔtine. Mó su asvansu má inuá abétrá bli tsú mó iwi. ⁹ Tsúfé amu onutó bude alia mlilópu kítá anı bréá anilébá mli wá bli. Aliá mlilési ikpi súm ba mlidé Bulu ɔniankpapu ɔnkwalípum amu mboún súm. ¹⁰ Pó alia mligýo bréá Bulu mu Bi Yesu ámuú elékusúa tsu afúlito ámu obélatsú ɔsúsú bá. Muyí ɔhá ání ɔde anı le tsú Bulu ɔbló ámuú ibá ámuñtø ní.

2

Paulo Tsiató Tesalonika Wúluto

¹ Apió, mli onutó mluyin ání anı mli wá bá mabwé kpaali. ² Mliyin alia bøwa anı amomvø, súpa anı Filipi wúluto asa anilébá mli wá. Mliyin ání aku bømotsulá, bøhie kósó líi anisu; támé anı Bulu lówa anı ɔwɔnlín, aniléblaá mli asón wankláán ámu. ³ Tsúfé megyí afunu asón anidéblí. Mó su nde mli kokóli. Mogyí agywun laláhe kókvu ígyi, anumédé mli mlé é. ⁴ Bulu lóhø anisu gyi, ɔløpvu mu asón wankláán ámu wá anı ibito. Mó anidéblí ní! Mogyí anyánkpósa ansító anidékú bli mó, Bulu yin anı klyntø. ⁵ Mhléie mluyin ání megyí ɔnó dédé anilópu ba mli. Animéba bøwa afunu kókvu é súná mli, pónyá tekü tsú mli wá. Bulu gyí anı ɔdansiyin. ⁶ Anumódunká kanfó tsú nyankpusa ɔkukv, mli, ntéé ɔha bambá wá. Kristo sumbi ayopó anigýi. Mó su tekü anibü ɔkpa sí iwi tswi mliyu, ⁷ támé anilólwií há mli, ki mli fé alia abi-oyín tekü mu onutó abisó. ⁸ Anitahéé klé mli asón. Mó su megyí Bulu asón wankláán ámu nkule anilópu ba mli, mboún anilési anı iwi é há mli, tsúfé mlilamlí anı adwepó. ⁹ Apió, yéé mlékaín agyómá ání anilóyo ɔpa mva onyé pónyá tóá ilehián anı? Aliá anuméesi ipian tswi mliyu bréá anidé Bulu asón wankláán ámu ɔkan da súná mli sú anilóbwé mó al.

¹⁰ Mli ahógyipu amu pó Bulu gyí anı adansifø alia anilópotsiá mlito. Anı iwi letin, anı asón da ɔkpa, ɔlala é metsiá anı iwi. ¹¹ Mliyin ání anilékpa mlito okugyíku fé alia abi-ɔsí tekpá mu abi. ¹² Anilówa mli atetø-ɔnlín, lwíi mli klyntø, tóí kplá mli aniaa, mlitsia tsiatóá ilegyi Bulu ansí. Muléti mli ɔbée, mlibénya mu iwíegyí pú mu numnyam amu iku.

13 Táá svá anitedá mu ipán brégyíbré é gyí, bréá anulópu mu asón ámu ba mli á, mlímótsu mó ání nyankpusa wá itsú. Mboún mluláho mó ání lélé, itsú Bulu wá; tsúfē mó Bulu dépoyó agyómá mli ahogyipu amutó ní. ¹⁴ Apíó, mlilamlí fé Bulu əpasua ání ibubu Yudea əmáttó, bvgyi Kristo Yesu klé amu. Mhlówun ipian mli pi ibitó, fé alí ámúvó amó é bowun ipian amó pi Yudafó ibitó ámu. ¹⁵ Yudafó lómo Bulu ənású atóipó pú ani Wíe Yesu. Amó kén lagya ani lé əmá ámu. Butamakle ahá asón, butamagyí Bulu ansi. ¹⁶ Bəkvsú líi anisú ká ani itin bee, anumábla ahá ání bvmegyí Yudafó nkphahóo asón ámu, Bulu əhə amó nkpa. Iní bwé lahá amó lakpan labiayi. Mú sv ilahá Bulu lanyá əbló, əbébití amó isu.

Paulo Lékléá Əbelayékí Tesalonikafó

¹⁷ Apíó, anilénatí mli wá əpá anumákósí mlisú kaín. Mú sv anihíé anidé əkpa dunká ání abéla bowun mli ansító, tsúfē anidé mlisú kaín dəbí. ¹⁸ Anulékléá abélaba mli wá. Mí Paulo onutó ó nabwé agywun ání néyinkí bá inu ita tsefuni, támé Əvnsám méha əkpa. ¹⁹ Ma só ani ansi dín? Megyí mli sv ansi de ani gyí ání abénya əkpa tsú iwi ani Wíe Yesu ansító bréá əbéba? ²⁰ Lélé mó á, mlígyí ani numnyam pú ani ansigyi.

3

Timoteo Tesalonika Yó

¹ Mú sv bréá anumébí aliá mli tsiátó igyi, idé ani háan a, anulbwé agywun aniaa, ani mó abétsiá Atene wúluto, ² awa ani píó Timoteo, ogyi ani Bulu agyómáybá Kristo asón wankláán ámu əkandata sisí mli, əbəwa mli əwvnlin. Ótö kpla mli amlílu kínkíinkín hógyito, ³ méní mltó əkvó méeeyinkí əma asón wunhe anfi sv. Mli onutó mlyin ání igyi tóá ida yaí há ani Akristofó dodo. ⁴ Tsúfē bréá anibú mli wá á, anulébláa mli ání bédinká mlisú. Lélé bédinká mlisú fé alí mlyin. ⁵ Iní sv bréá netsiá mmetsiá á, nəwa Timoteo mli wá mbéé, əbékí aliá mldé hógyi amutó. Tsúfē ibétalí ba ání Əvnsám laso mli ki, há ani gyumagyilé labwé kpaal.

⁶ Timoteo layinkí pú asón wankláán tsúa mli wá ba ani séi, tsú mli hógyi pú mli abadwé iwi. Alabláa ani əbée, mli é mldé anisú kaín dəbí. Mlidékléá mlówun ani, fé alí ámúvó ani é anidékléá abówun mli ámu. ⁷ Mú sv apíó, mli hógyi lawá ani ateto-ənlín, ani ipian pú ani asón wunhe féeetó; ⁸ tsúfē mlii aní Wíe hógyito kínkíinkín. Mú sv ani klon ládí ani asi. ⁹ Ipán məməv abókvó da Bulu mli sv, ansiá idé ani gyí mu ansító sv? ¹⁰ Anitehíé bó mpái kókóli Bulu əpa múa onyé aniaa, ohá ayinki bowun mli, méní abósuná mli tóá ibéha mli hógyi bótun.

¹¹ Aní Sí Bulu onutó mva ani Wíe Yesu bvfinki əkpa ha ani aba mli wá. ¹² Aní Wíe ohá mli apíó aba pú ahá fée dwé ənó iwa ənlín, fé alí ámúvó anitədwé mli ámu. ¹³ Əwá mli əwvnlin, méní ani Sí Bulu omióowun əlala mli iwi, ifin kuvé é méeetsiá mli iwi mu ansító, ani Wíe Yesu mva mu ahá fée əbáke ámu.

4

Tsiátóá Ilegyi Bulu Ansí

¹ Apíó, itráhé a, anilósuná mli tsiátó, méní Bulu ansi bégyi mli iwi. Lélé mó á, alí mli tsiátó gyí ní. Séi á, anihíé anidé mli kokóli ani Wíe Yesu dátó aniaa, mlíbwéé mó dvn alí. ² Tsúfē mlyin mbla ámúvó anulówa há mli ani Wíe Yesu idátó ámu. ³ Bulu dékléá mlíháa mli iwi itin. Mú sv mlímáwa atsi múa ayin asón. ⁴ Mltó okugyíókv əbú aliá əbékítá iwi, iwtitún pú obú əkpasú.

⁵ Imábwe ḥowáli laláhé əkpasv, fé alia ahá ání bvmeyín Bulu bvtəbwé. ⁶ Mlítə əkvkvu másisíi mu ba, swíí mu mu ka. Tsúfē anı Wíe əbébiti ahá ání bvtəbwé mó odu iwu. Anidé mli əlá da, fé alia anilókv bláa mli yáí. ⁷ Tsúfē Bulu métu anı əbée, abá bətə mbva; mboún əbée, ifin kkvu mátsiá anı iwi. ⁸ Mó su əhagyío ha ání omegyi atosunáhé anfisu á, megyí nyankpusa omédébu. Mboún Bulu ámúú əlopv mu Əjə Wankihé há mli ámu.

⁹ Imehián ání abówanlín asvansu tsú mli aba akristofa dwe iwi sísi mli. Tsúfē Bulu onutó lasúná mli alia mlidwéé mli aba dodoodo. ¹⁰ Ənəkwali a, mlidé apíó ahogyipvá bvbv Makedonia əmáttá fée dwe dodo. Mó su apíó, anidé ipa bwii há mli aniaa, mlitráa dwe aba duv ali. ¹¹ Mlipudinka iwisu ání mlétsiá tsiátó wankláán. Mlipu mli ibi yá agyómá póki mli iwisu, fé alia anilébláa mli, ¹² méni mlia ahá ání bvmegyi ahogyipv mlétsiá wankláán, mluméetrá pu ansí dínká əhaasv.

Anı Wíe Yesu Yinkí Ba

¹³ Apíó, anidéklé aniaa mlibú ənəkwali ání ibu Akristofa bawú iwi, méni mluméetsiá gyi awirehə fé ahá ání amú ansí medín totəsu.

¹⁴ Anilohogyi ání Yesu lówu kúsú tsú afúlitə. Ali kén anilohogyi ání Bulu əbékpa ahá ámúú bjhə mu gyi asa bowu ámu ba ni.

¹⁵ Anı Wíe onutó atosunáhé anidé mli suná séi á. Anı ahá ání anitráa anitsie nkpa asa anı Wíe əbáke ibfóvn a, anuméegya awupó ámu nkpa yéfia mu. ¹⁶ Tsúfē anı Wíe əbókplón túmisu, Bulu-əbəpv dehən əbélé ənó, bóbólí Bulu əkpə é bréá anı Wíe onutó dékplí tsú əsósó əbá. Ahogyipvá bawú bégyankpá kúsú. ¹⁷ Mu əma a, anı akiankpapv é féeé abóyótú amú nwvolútáato, anı féeé abéyefia anı Wíe afútó. Tsú eke ámu a, abétsiá anı Wíe wá bré fée. ¹⁸ Mó su mlipu asón ánfı kita iklvñ wa aba iwti.

5

Iwisiada Gyo Anı Wíe Ibá

¹ Apíó, imehián ání abówanlín bré pó ekeá asón ánfı ibéba sísi mli.

² Tsúfē mli onutó mluyin ání anı Wíe əbáke amu ibéba bofwie anitə, fé alia owikplu teba onyé. ³ Bréá ahá bée, “Owí latá, asón latá” á, alí bré ámu to běhi ní. Ibófwie amótó fé aliu ıkwú tekán ətsı ətsawvle pé. Əhha méeedali móttó. ⁴ Támę apíó, mli mó mluyin asón ánfı. Mó su mlumétsié oklúntə, méni eke ámu méeba bofwie mlítə fé owikplu. ⁵ Wankı móa əyi kehətə abi mli féeé mlugyí. Megyí onyé ntéé oklúntə abi anugyí. ⁶ Mó su mliha agyo, anumádidi fé aha bambá. Mliha adinka ansí iwisu, aki iwisu wankláán.

⁷ Onyé, adidípó bvtədídı. Onyé, nta abvpó é bvtəbó ntá. ⁸ Támę anı mó á, wankitə abi anugyí. Mó su mliha agyi iwisu. Mliha Kristo hógyi pú anı abadwé ibwe kántó-atíntə tin anı kántó. Mu əkpakú ání əbáhə anı nkpa ibwée kutvpa ání ibun anı nwun. ⁹ Megyí alia Bulu obénaya əbló wa anı, bítí anı iwu sú əlele anı. Mboún alia əbótsvən anı Wíe Yesu Kristosu hə anı nkpa su. ¹⁰ Kristo lówu há anı, méni mu bábi a, ní anlawú o, anibv nkpa o, ania monyo abétsiá. ¹¹ Mlipu asón ánfı kita kluvñ wa aba iwti, puwa aba əwvnlín, fé alia mlidé mó bwé dodo.

Iklá

¹² Apíó, abwíí ipa há mli, mlbu mli ənó alípóá buhíé bude agyómá yo mlítə, bude mli anı Wíe tsiátó suná. ¹³ Gyuma ámúú budegyí amu su mlihuë bu amú, amlidwé amú. Iwilwii itsiá mlia mli aba nsiné.

¹⁴ Apíó, anidé mli olá da aniaa, mlitai kpla awuliyapú. Mliwa afúpú ateto-
onlin. Mlibva amóá bapøn, amlinya klun ha shagyíøha. ¹⁵ Mlikí ání øhaa
máøpo lalahe ká mó ba ikø. Mbouún mlubwe yilé há aba pó ahá fée.

¹⁶ Ansí igyí mli, ¹⁷ amlibø mpái brégyibré. ¹⁸ Mlida Bulu ipán tógyítató.
Mógyí tóá Bulu dédunká tsú mli wá mli nkpatø, bré ánfí mlika Kristo
Yesunyø mlilabwé ikole anfiní.

¹⁹ Mlumákiná tóá Øjø Wankihé amu tekle bwe.* ²⁰ Mlumábu Bulu ondsó
atjípø asón ámu tokv odu. ²¹ Mlisø tógyító ki, amlíkita móá ibu alétó
kinkíinkín. ²² Mlikina lalahe kugyíku.

²³ Bulu téhá aní iwilwii. Ótún mli iwí økpagyíøkpasv. Ókíí mli
nyankpusa-oyí, mli ønjé pó mli øklásu tsú lalahe kugyíkvø, méní olala
méetsiá mli iwí aní Wíe Yesu Kristo øbáke amu. ²⁴ Bulu léti mli.
Ønkwalipø ogyi, øbóbwé mó.

²⁵ Apíó, mliba mpái ha aní é.

²⁶ Ahá ahogyipø amu fée itsiá gyágyáágyá. Mliata aba puta ødwesv.

²⁷ Nde mli bláa aní Wíe idátó mbéé, mlikla øwolú ánfí suna ahogyipø amu
fée.

²⁸ Aní Wíe Yesu Kristo ogyíí mli hvale.

---

* **5:19** Ntéé Mlumádun Øjø Wankihé ogyá ámu.

ɔwɔlú Nyɔɔsia Paulo Lówanlín Sísí Tesalonikafó

¹ Mí Paulo pú Silwano mva Timoteo dé ɔwɔlú ánfí wanlín sisí ɔpasua ání ibu Tesalonika wúluto, mlígyí aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo klé.

² Aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo bɔgýii mli bvalé, abvha mli iwilwii.

Ipánda

³ Apíó, ilehián ání abéda Bulu ipán mli nwunsu brégyibré. Tsúfé mlidédáan hógyító tsía. Ódwéá mlíbu ha aba é demoní tsía. ⁴ Mú sv anitəpó mli tsú iwi Bulu ɔpasua kugyíku ansító; mli nsiwa pú hógyiá ibu mlito, bvdin mlsu, isókí dé mli tv, mlilatomi sv.

⁵ Ini déle súná ání Bulu asúngyi da ɔkpa. Tsúfé obótsu mli ání mlilafvn ha mu iwíegyí ámóó mlidé ipian wúun mó sv ámvtó yo. ⁶ Onékwaliþu Bulu gyí. Óbéka ahá ámóó bvde mli iwiøsintó wa ámu akó. ⁷ Óbéha iwi bólwií ania mli ání mlidé iwiøsin wúun, eke ámóó aní Wíe Yesu obékplí tsú ɔsósó bélé iwi ɔwan mva mu abçpv atúmipu amu. ⁸ Ogya plenplento obéba bëbití ahá ámóó bvmeyín Bulu* ámu isu. Tsúfé butamapó aní Wíe Yesu iwi asun wankláán ámu bwé tóta. ⁹ Amó isubítí gyí, amóó aní Wíenyó nsiné bówá ifó, mu túmi móowankí wólí amósó, obéyintá amó bré fëétó. ¹⁰ Isubítí ánfí ibéba eke ámóó obéba, Bulu obówa mu numnyam aha wankihé ansító. Ifú békítá ahógyipu. Mli é mlétsia amótó, tsúfé mlilshó mu iwi adánsie ámóó anilégyí suná mli ámosu gyi.

¹¹ Mú sv anitəbó mpái há mli aniaa, Bulu ɔhá amlifvn nkpa ámóó ɔleti mli obéé, mlibétsia ámvtó. Mu túmi iháa amlitali bwé yilé ání mlidékléá mlóbwé, pumó mli hógyi agyómá ɔnó. ¹² Ní mlétalí bwé íní á, mli sv ahá bópw numnyam há aní Wíe Yesu, mu é obówa mli numnyam; fé ali ámóó aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo awítolé gyí ámu.

2

Yesu Mva Mblasu Mágypí Amu

¹⁻² Mí apíó, nobwíi ipa há mli. Aní Wíe Yesu Kristo ibá, pú aliá abóbwe kule yéfia mu asón ání mlilánú imákəsí kpinkí mli kluñ, ntéé iha opúni itsii mli. Ní akv bëe, Óhe Wankihé lalé súná amó lóó, ntéé ibu aní asun blíhé ntéé aní ɔwɔlú kvtó ání aní Wíe obáke amu laba dodo kúráá á, mlumáhogyi. ³ Mlumáha ɔhaa ɔmle mli ɔkpagyíøkpasv. Eke kpɔnkɔntí ánfí iméeba, nkéti ahá bakúsó líí Bulusu, ɔhá ámóó otamagyí Bulu mblasu, obéhi ámu lalin ɔwan asa. ⁴ Obótsu iwi fóá, kvsó líí Bulu, ikpi pú tógyítóá anyánkpósa bvutosúmsó, bli ání ɔdvun amó fée. Obéyetsia Bulu ɔtswékpa inu kúráá, bli obéé ɔvgyí Bulu.

⁵ Mlumókókáin ání ntébláa mli asón ánfi bréá mbu mli wá? ⁶ Mlyin tóá idé mu ɔkpa tiin dodo. Nkéti mu ɔwanlabí lafvn. ⁷ Tsúfé Bulu mblasumágyi túmi ánfi idé agyómá yo njaintó dodoodo, támé oku dé mó ɔkpa tiin. Mú sv nkéti ɔhá ámu ladálí inu. ⁸ Inú mblasu mágypú amu obélin ɔwan ní. Támé aní Wíe Yesu oyinkí ba a, mu ɔnótó afú keke ibómó mu, mu numnyam é ibówankí wólí mvsu yíntá mu. ⁹ Ní mblasu mágypú anfi ɔlin ɔwan á, obópu Satan afunu túmi kpɔnkɔntí bwé osúna pú ofúla. ¹⁰ Óbótsuñ owuntolín

* **1:8** Bvmeyín Bulu, tsúfé bvmebi mu.

ɔkpa ɔtsan-ɔtsansu mlé ahá ámúú Bulu ɔbéhi amú ámu. Bulu ɔbéhi amú, tsúfē būmekle ɔnəkwali amu asón, méni Bulu ɔbáhə amú nkpa. ¹¹ Iní su Bulu ɔbópú afunu ɔnjéá mó ɔnó bu ɔnlín wá amótá, méni bóhə afunu asónsó gyi. ¹² ɔbéha ahá ánfí būmohə ɔnəkwali amusu gyi, butekle lakpan bwé ánfí féeé ipón.

Mli Nkpahóo Sv Bulu Léle Mli

¹³ Apióá ani Wíe tódwé, ilehián ání abéda Bulu ipán mli nwunsu bréyibré. Tsúfē tsú bréá ɔyí lelin ɔpá Bulu léle mli ání ɔbótson mu ɔnjé ámu pú mu ɔnəkwali asón ámúú mlilahogyi amusu tin mli iwi, pohə mli nkpa. ¹⁴ Iní só olotsun asun wankláán ámúú anlébláa mli ámusu tí mli ɔbéé, mlibétsiá ani Wíe Yesu Kristo numnyam amutó ní. ¹⁵ Mó su apió, mlibú kínlíinkin, amlukita ɔnəkwali amúú anlósuná mli ámutó, móá anlébláa mli pú móá anlówanlín sisí mli féeé.

¹⁶⁻¹⁷ Aní Wíe Yesu Kristo onutó muva ani Sí Buluá ɔtódwé ani, alawá awitole wá ani atetó-ɔnlín ání imáomó ɔnó ekekéeké, anidé itó wankláán ɔkpa kú, ɔwáá mli ɔwunlín mli asun blíhé pú mli bwéhé kugyikuto.

3

Mpáibə

¹ Itráhe-tráhe a, apió, mlibə mpái ha ani. Aní Wíe asún ámu ikósi klei. Ahá abvpv obú hə mó fē alí ámúú mli é mliláhə mó ámu. ² Mlibə mpái, Bulu ɔle ani tsu awuntolinpú pú aha lalahé ibito. Tsúfē megyí ahá féeé lóhə ani Wíe gyi.

³ Támē ani Wíe bu ɔnəkwali. ɔbówa mli ɔwunlín, hə mli lé lalahé ɔbwepó ámu ibito. ⁴ Aní Wíe lahá anlalahogyi ání mlidé ntobí ámúú anlósuná mli ámu féeé bwé, mluméesi bwé é.

⁵ ɔkpáa mli, amlinu ɔdwéá Bulu bu así yo ɔtótóbtó, sha amlitomi fē Kristo.

Tsidtó Wankláán

⁶ Apió, anidé mli ɔlá da ani Wíe Yesu Kristo idátó aniaa, mlumápu Akristofó ámúú buna bvdetsvun, bvtamakle agyómá, bvmédé atosunahé amúú anlósuná mli ámusu gyí wa mba. ⁷ Mli onutó mliyin ání ilehián ání mlétsiá ani atsiábi. Tsúfē animówa ɔwolyo, náti tsuntsun bréá anibú mli wá. ⁸ Anumégyi ató ohaa wá, kíná mó ikə ka. Mboún anlóyə agyómá ɔpa móá onyé kínlíinkin, méni animéesi ipian tswi mltó ɔkvkvuvkvsv. ⁹ Megyí bëe, animá ɔkpa bláa mli aniaa, mlikú anisv, sú anlóbwé mó alí. Mboún anlóbwé mó súná mli, méni mli é mlóbwé mó odu. ¹⁰ Bréá anibú mli wá kóráá á, anlówa mbla há mli aniaa, “Óhá ání ɔmoyə agyómá mágyi ató.”

¹¹ Anulanú ání mltó akv bvtsie kpaal, bvmédé agyómá kvkvuvkv yo. Okéngye buna bvdewa tsvn. ¹² Anidé amó ɔlá da ani Wíe Yesu Kristo idátó aniaa, bvsii natí tsvn, abvyo agyómá nya amú atogyihé.

¹³ Támē apió, mli mó á, yilébwé imáta mli ɔnjé. ¹⁴ Ní akv mégyi asún ánfí anlawánlin sisí mli ánfisu á, mlikí mu wankláán. Mlia munyo mlumágyi mba, méni péli békítá mu. ¹⁵ Támē mlumálu mu, mboún mltói kpla mu fē mli pió.

Iklá

¹⁶ Iwilwii Owíe amú onutó ɔhá mli iwilwii bré féeétó ɔkpagyíokpasu. Aní Wíe otsia mli féeé wá.

¹⁷ Mí Paulo onutó lapó mí ibi wanlín íni. Mí dá ánfí ntowánlin wá mí nwvlú féeé así, pósúná ání itsú mí onutó wá ní.

¹⁸ Anı Wíe Yesu Kristo ogyii mlı fée bvalε.

Əwulú Gyankpapá Paulo Lówanlín Sísí Timoteo

Itsidha

¹⁻² Mí Paulo ání anı Nkpa Əhápú Bulu mva Kristo Yesuá anı ansí dnı müsu lóbwe mí sumbí oyopó, dé əwulú ánfı wanlín sisí fú Timoteo ání fúgyi mí bí onutó Yesu hógyi amutó.

Anı Sí Bulu mva anı Wíe Kristo Yesu búgyii fú buale, abuwun fú nwé ha fú iwlwii.

Afunu Atosundahé

³ Bréá ndenatí nøyó Makedonia nsántó á, nebláa fú mbéé, fotsía Efeso omátó, afukha ahá ámówó bude afunu ató suná ámu itin. ⁴ Mú əma a, da amú əlá abusi bré yintá há ətewa pú anáin ilínto kláa títintíntin. Nwéengyí keke itəpóba. Itamahá ahá abutsia nkpa Bulu hógyito. ⁵ Táá svá aniaa fukáa amó itin gyí, aliaá Okristoyin okugyíku əbódwé mu ba, mu klón méeha mu ipón, obénya agywün wankláán móa hógyi onutó. ⁶ Akú bùmobuo ali əkpa ánfı. Mú su bafwí yó bude asón ání ıma ası blí. ⁷ Budekléá bóbwe Mose mbla asunápú, táme bùmedé itó ámówó bùdesuná ámu ası nu. Ide amú bwe fé bùyin mó, táme bùmeyin mó.

⁸ Aniyin ání mbla ámu bu alé, ní bopúsúná ató əkpa wankláánsú. ⁹ Táme iwánkì anı ání megyí yilé abwepó su Bulu lówa mbla ámu. Mboún ahá ání bùtamagyí mósó, ahá ání amó asutó bu amó ənlın, ahá ání bùtamanyá mu ifú, lakpan abwepó, ahá ání amó iwi métin, ahá ání bùtəkpó Bulu, ahá ání bùtəmó amó akwípó pú aha bambá, ¹⁰ mbua atəpó, ayin ání bùtekle amó aba ayin pú atsiá bùtekle amó aba atsi, anyánkpúsa ibiá agyípó, afunupó, ahá ání beká ntam bùtamagyí mósó pú tsiatóá imekanáa atosunahé wankláán ámówó ¹¹ Bulu Onumnyampu, ikanfú gyi mu kle amu lópuhá mí əbée, ndáa mó əkan amu.

Bulu Paulo Bvalegyi

¹² Nedá anı Wíe Kristo Yesu ipán ání alawá mí əwunlín, bú mí ənəkwaliþu əbée, nyóo agyómá ánfı púsum mu. ¹³ Teki mítəblí mu iwi asun laláhe, ntédinká mu ahásu, súpa amó ní. Táme olowun mi nwé, tsúfē mməhə mu gyi alí bré ámvtó, mneyín táá ndebwe é. ¹⁴ Oo, hie ki aliaá əhié obu awitole! Əleha mí nenya mu hógyi pú mva mí abadweá ibu ania Kristonyo ikuþbweto. ¹⁵ Asón ánfı ibu móvtó, ilehián ání əhagyísha əbhəho mósú gyí. Múgyí, Kristo Yesu léba oyító beþe lakpan abwepó. Múgyí amótó əlaláhe ni. ¹⁶ Táme inú su Bulu lówun mi nwé, há Kristo Yesu léle mí ánfı ngyi lakpan əbwepí kpoñkpooñkponti ánfı ni. Méní əhagyísha əbébi ání Bulu tehié nyá klón há əhá ání əbéba bəhə mu gyi, nyá nkpa ání itamatá. ¹⁷ Mliha awa Bulu numnyam, akanfu mu aniaa, “Fúgyí Owíeá fú iwigyí tamamó ənó. Bulu Əkvónó əkule, bùtamapó ansíbi wun fú. Fubu inú bré fée, fotamawú! Amen.”

¹⁸ Mí bí Timoteo, ató ámówó Bulu lélé súná tsú iwi ámu sú nde mbla ánfı wa há fú. Pú asón ánfı yo agyómá, afvpukə atosunahé wankláán ámu nwunsv. ¹⁹ Kita fú hógyito. Bwe tóá fuyin fú klvntó ání ibu alé, tsúfē akú babwé tóá bùyin ání ıma ale. Mú su lahá amó hógyi lawú. ²⁰ Amótó akú gyí Himeneo mva Aleksandro. Napú amó wá Əbunsám ibito. Əbítı amó isv, méní békia mehián ání féblí Bulu iwi abususu.

2*Bulusum Mbla*

¹ Itáá ndedunká ání mlígyánkpa bwé gyí, mlíkokoli Bulu ahá fée nwunsv, amlibá mpái ha amú. Mlíkoli Bulu ató há amú, amlida mu ipán ohagyíha nwunsv. ² Illehián ání mlóbwé mó alí há awié pó ahande é, méni asvto bólwií aní, abétsia iwilwiit, atalí sum Bulu əkpagyíokpasv. ³ Iní búv alé, aní Nkpa Əhópv Bulu tekle ni. ⁴ Tsúfé odekcléa əbáhá ahá fée nkpa, méni békí ənökwalı amv. ⁵ Bulu əkvukónu əkulé bu inv. Nsuné əlapú əkulé pé é bu Bulu mva anyánkpúsa nsuné. Mvgyi Kristo Yesu, ogyi nyankpusa amv. ⁶ Mvlési mu nkpa há púhá ahá fée nkpa. Asón ánfí Bulu lópuhá əyí fée mó bré wankláántó ni. ⁷ Ənökwalı nde mli bláa, mmédé afunu wa. Iní só Bulu léle mí əbée, mbwéé mu asón əkan ədapó, mu sumbí əyapó pó osunápó ha ahá ání bumegeyi Yudafó, mí ambla amú ənökwalı asón tsú Yesusú hógyi iwí ni.

⁸ Ndekléa əpasua kugyíkut, ayin ání amú iwi letin bvtisú ibi fva bo mpái. Əbló ntéé nwéengyí mátsiá amótó. ⁹ Atsi ámu é bvdída tati əkpa wankláansó. Amó ató dídahé máwó ansíbi. Bvmádvn imi bwé, wá sika ató, dídá atatiá ibv ibiá dvbi. ¹⁰ Atsiá bée bvtényá Bulu ifú bvbwéé yilé. Mó əbéha bówa akile ni. ¹¹ Illehián ání bëtsiá así díin, ba iwiásı suán ató. ¹² Mməkohá atsi əkpa mbée, busúna ayin ató, ntéé bvgyi ayinsv. Mboún bvtisía díin. ¹³ Tsúfé Adam Bulu légyankpá bwé asa əlobwé Hawa. ¹⁴ Megyi Adam é Satan lémlé, mboún Hawa əlemlé, ələksos lí Bulu mblasv. ¹⁵ Támé Bulu əbáhá atsi nkpa tsón ikwísv.* Ní əletalí kítá mu hógyi pó mu abadweto, əleha mu iwi letin, oletsia nkpa é wankláán.

3*Əpasua Əhande Bwe*

¹ Asón ánfí bu móttó. Ní əha əbwé agywüun ání móbwé əpasua əhande a, alakle agyvímá wankláán. ² Imehián ání əlala bëtsiá əpasua əhande iwi. Əbwéé əka əkulé otsiápv, mu agywünta da, otegyi iwişv, obú bu mvsu, ətəhə afóó, otosúná ató é wankláán. ³ Əmábwé nta əbvpó ntéé əhá ání əbu iyin. Əbwéé əhá ání əleba iwiásı, mu asón lolwií. Əmábwé ətrépó, əmábwé kóba ədwepó. ⁴ Əbwéé əhá ání ətekí mu wóyísó wankláán, mu abi beba iwiásı, bvtobú mu əkpagyíokpasv. ⁵ Tsúfé ní əha méyín mu wóyísó kí wankláán á, nkálí əbétalí kí Bulu əpasua ámvsu? ⁶ Əmábwé əhá ání əledamlí klvnta məkowá əpá. Ní megyí ali á, ibéha mu obótsu iwi, Bulu əbétití mu išv fé Əbunsám. ⁷ Iní fée əma a, illehián ání ahá ání buma əpasua ámuto kóráá béti mu idayilé. Ní megyí ali á, əbekpa wié Əbunsám yibító súpa.

Əpasua Əhande Əbvápv

⁸ Əpasua əhande əbvápv é əbwéé əhá ání obú bu mvsu, əma nnonyó, ətamabó ntá, əma sika ənsípe. ⁹ Illehián ání əbétalí hógyi asón ámú lalın əwan ámuto wankláán, mu klvnta é méetrá ha mu ipón. ¹⁰ Mlígankpa pü agyvímá iku wa mu ibito, pvsó mu ki bée əlala ma mu iwi, asa amlıha mu əbwé əpasua əhande əbvápv. ¹¹ Alí kén mu ka* é əbwéé ətsiá obú bu mvsu, ətamablí ahá iwi asón laláhe, otegyi iwişv, əbu ənökwalı tógyítótó ni. ¹² Əpasua əhande əbvápv əbwéé əka əkulé otsiápv, ətetálí kí mu abi pó

* **2:15** Tsón ikwísv, ntéé Tsón mu abi kwílhésv. Idesuná ání Tsón obiá ətsi ámu əbókwísv, ntéé tsón Yesu ikwísv. * **3:11** Mu ka ntéé əpasua əhande əbvápv tsíhé

mu wóyísú wankláán. ¹³ Ahá bvtobú ɔpasua əhande əbuápu ání ətayó mu agyómá wankláán. Itéhá mu ətetálí tóí tsú mu hógyiá əbu Kristo Yesuto.

Asvn Naínhé Kpənkpaənkpaənti

¹⁴ Nde əwulú ánfi wanlín sisí fú, támē ndin ansí ání nákəsí ba iñv. ¹⁵ Mómúní nde əpá wa kóráá á, əwulú ánfi ibéha fébi tsiátó oduá ilehián ání əha obétsiá Bulu wóyí, igyi Bulu Əkiankpapu ɔpasua ámvtó. ɔpasua ámu gyí ətan pú ntswiəsi kpékplékpéé há ənəkwali asón ámu ni. ¹⁶ Ənəkwali, aní Bulusúm iwi asón ámóó ilalun əwan ámu lómoní. Múgyí,

Kristo† léle mu iwi súná fé nyankpusa.

Əjə Wankihé léle mu suná ání yilé əbwepú ogyi.

Bulu-abəpú bowun mu,

ahá beda mu asón əkan súná əmá fée.

Oýító ahá bəhə mu gyi,

Bulu lótsu mu ya əsúsv numnyamtó.

4

Afunu Ató Asunápú

¹ Əjə Wankihé amú lahié lé blí əbée, bré tráhe amvtó á, akv bési Kristosu hógyi. Béyaa asu nú afunu ənjé asón pú ənjé laláhe atosunáhé. ² Apinabwébi abwepó afunu ató asunápú anfi buvgyi. Amú klvn tamatráa ha amú ipón.*

³ Amódé ahá hie bęe, bukisi atogyihé kv, bujmátsiá aká móá akúlu éní. Támē Bulu onutó lóbwé atogyihé amú, ání ahógyipuvá babí ənəkwali amú bvadáa mu ipán, abvgyi. ⁴ Tógyítáá Bulu léle bu alé. Mú su ima aleá abékisi kvkv. Iléhián ání abóhə kugyíkv, dá mu ipán. ⁵ Tsúfē Bulu asón pú mpái ámuú anilabó wólí atogyihé amusu ámu lahá mu lamlí Bulu klé.

Kristo Osúmpú Wankláán

⁶ Ní fəpú asón ánfi tswi apío ámu ansító á, fəbwé Kristo Yesu osúmbi wankláán ání bapú hógyi amvtó asón, pú atosunáhé wankláán ámu bólá fú, fvde móttó. ⁷ Máyaa asu nú atsi dehen əte pú móá imotsú Bulu iwi. Mboún hie fú iwi, afusum Bulu wankláán. ⁸ Tsúfē ní fvde nyankpusa əoyulúv anfi hie á, labi kpalobí kv bu móttó. Támē ní fəpú Bulusúm híé fú iwi á, ibu alé dvn. Tsúfē oyúla bu móttó há aní séi ánfi anitsie nkpa, pú nkpa ámuú ibéba amvtó. ⁹ Asón ánfi bu móttó, iléhián ání abóhə mó. ¹⁰ (Nkpa ánfi só anidé iwi laláa yo agyómá əwənlínsú), aní ansí dñ Bulu Əkiankpapu, ogyi ahá fée Əlepú, titriu ahógyipu anfisú ní.

¹¹ Suna amú ató ánfi, afuha amú abvgyi mósv. ¹² Máha əhaa obu fú kebi. Mboún fú tóta, fú nkpatxiátó, fú ahádwe, fú Bulu hógyi pú fú iwi tún ibwéé atosuánhé ha amú. ¹³ Ní mleflia a, bə mbódí afutsia kla Bulu asón suna amú. Da asón ámu əkan, afusuna amú ató alu yéfvn bréá néba. ¹⁴ Mákina Bulu atokiehé ámuú oləpvhá fú tsvn mu ənósú atóipús, bréá ɔpasua ahande bəpú ibi dínká fósv amú. ¹⁵ Tsia bwé íni aná, afusi iwi ha mó, méní ahá bówun ání fvde nkpa yo. ¹⁶ Tsia ki fú tsiátó pú atosunáhé amú. Tomi bwé mó ali, méní fóhə fóva asón ámu anupú nkpa.

5

Táá Abəbwé Há Ahógyipu

† 3:16 Bulu bu nwvló dada amú akvto. * 4:2 Amú klvn labwé fé táá bapú dátó wá ogyá, lé té mó.

¹ Mákplon wa oyin dəhen. Mboún tai bla mu asón fé fú sí. Kita nyasubi ámu fé alia fékítá fó apio yinhé. ² Kita atsi dəhen amu fé fú yín, afukita mbitebi ámu é fé fó apio tsihé. Máwa amó mba.

³ ɔpasua ámu bvkú asurapuá buhíe buuma əbuápusu. ⁴ Támé ní ɔsurapu əku bu abí ntée aná á, ha amú abubí tóá ilehián ání bégyankpá bwé há amú akwíupú ntée amú aná Bulusum əkpasu, puka amú akó. Mógyi amósú ki, tsúfé mótegyi Bulu ansi ní. ⁵ ɔsurapuá əhíe əma əhaa tópú ansi dínká Bulusu, tsíá bø mpái əpa onyé, kólí Bulu tóá ideo mu hián. ⁶ ɔsurapuá mu klé gyí nkpagyí kotóó mó lawú asa əna ɔyító. ⁷ Bla ɔpasua ámu asón ánfí, méní əhaa méeblí ɔsurapu əkvku iwi asun laláhe. ⁸ Ní əku méki mu abusuanfəsu, titriu mu wóyító ahásu á, mómu aladámlí əma há hogyi amu. Iní su mu lakpan dun əhá ání əməha Bulu gyi.

⁹ ɔsurapu oduá mu idá bétisia asurapu adá əwolútó gyí, ɔsurapuá alahá tsú nfi aduesie puya, ələwa ənkwali há mu kulu.* ¹⁰ Əbwéé əhá ání ahá buyin ání ələbwé yilé, fé abísúki, afósho, olosum Bulu ahá,† ətəbúa ahá ání buđe iwiəsin wúun, ələbwé agyómá wankláán kugyíku.

¹¹ Mawanlín asurapuá bumekúdan adá wá əwoló ámu, tsúfé ní amú əwáli ihá amú bəbwé agywíun ání bélatsia akúlu a, buméetrá talí súm Kristo ənokwalisu. ¹² Iní ibéha bégyi pón, tsúfé batón amú ntam ání bëka há Bulu. ¹³ Əma a, bułebí əwuliyó wa, yíntá bré nátí kí ahá wóyító. Megyi əwuliyó wule, bułtemli ahá iwi asón ablípú, nátí wá ənó ahá asúntó, bli asún ání imehián ání békli. ¹⁴ Iní su ndekléá asurapu amúó bumekúdan amu buwúna tsia akúlu kwí abí, abukí amú wóyisó, méní buméeha aní alupó‡ əkpa abubli aní iwi asun laláhe kuko. ¹⁵ Nde asón ánfí bli, tsúfé asurapu əku badámlí ýó bubuo əbónsám dodo. ¹⁶ Ní Okristoyintse əku bu asurapu mu abusuantó á, əkú amúsú. Əmási amú tswi ɔpasua ámu, méní ɔpasua ámu bénya əkpa kí amúá buuma əhaasú.

¹⁷ Ilehián ání ɔpasua ámu bëka ɔpasua ahandeá buđe amú kpa akó wankláán, wá amú numnyam. Titriu amúá bułebó mbódí Bulu asón ámu əkanda pú mó suná iwi. ¹⁸ Tsúfé Bulu asón wanlínhé amu ıleblí əbée, “Bułtamawá ənantswieá əde ayó da ənó ikan.”§ Iletrá bli əbée, “Agyómá ɔyopó bułeká iko.” ¹⁹ Ní əku ədá ɔpasua əhande asón súná fó á, máho mó, nkéti fanú mó tsú ahá abanyó-abasá ənó asa. ²⁰ Wa iyin wa əhande ámu əde lalahé bwé ámu ɔpasua ámu ansító, méní atráhe bénya ifú.

²¹ Nlú Bulu mva Kristo Yesu pú Bulu-abəpú ání alalé ansító, nde fú hie mbéé, fugyí asón ánfisu wankláán. Mákí əhaa ansító ntée fútí fitáto ki. ²² Mákəsi tsíá yáí əha ɔpasua əhande. Máwa ibi əha bambá lalahébwetó. Ha fó iwi itin brégýibré.

²³ Fó əmétó ilá ámu su mátsia nu ntsu wule, tsia nu ntá kplobí-kplobí.

²⁴ Akv lakpan menjaín. Mú su bułekosí wun mó bíti amú isu. Akv klé é lejaín, əma asa itelín əwan. ²⁵ Ali kén yilébwé tamajáin ní. Ní iməkəsi lin əwan kúráá á, itebelin əwan əma.

6

¹ Ilehián ání nkpábiá bubu ɔpasua ámu, bëhie bú amú awié, méní əhaa móəkpái Bulu mva aní atosunahé amu. ² Ilehián ání amúá amú awié bubu

* ^{5:9} ɔsurapuá əməkókíná əkúlu ki. † ^{5:10} olosum Bulu ahá ntée ətəfwí ahogyipó ayabiası.

‡ ^{5:14} Ntée olupó § ^{5:18} Deut. 25:4. Mú ası gyí, “Bułmalé əkwén pú ibi tsítsi əsultó.”

ɔpasua ámvto bóbu amú awié amu dvn. Séi kóráá ilehián ání bóbu amú dvn ni, tsúfē ahógyipu bvgyi, bvtodwé amú é.

Afunu Atosundhé Pó Atonyahé Onutó

Iní aná gyí tóá fvsúna amú, afvwa amú atetó-ənlín abubwe ní. ³ Ní əku lósuná ató laláhe ku, múa aní Wíe Yesu Kristo asvn blíhé pó Bulusum atosunahé amu imená á, ⁴ idesuná ání əhá ámu dé iwi tsu. Omeyín tóto, nwéenkpangyi labvlá mvntó. Móá itedáli tsu mótó gyí ənsípe, itré, isia pó agywun laláhe. ⁵ Asón ání imedéhián iwi nwéen ahá ánfí odu bvténatí gyí. Amú agywun lawú, bvtamablí ənəkwali. Amú odu bvtosusu ání Bulusum igyi əkpa kvá fótsvn móssy nyá iwi.

⁶ Labi kpənkpənti bu Bulusúmtó ní tóá anibv yaí legyi aní ansí. ⁷ Tsúfē animápv tóto ba əyítá, animéetalí pó tótoato é náti. ⁸ Mó su ní anibv atogyihé pó ató dídáhé a, mlíha mó kpán igyi aní ansí. ⁹ Ahá ání bvtékleá bonyáa ató á, ibwébwéebwé bvtékpá wíé tsóki pó ayibito. Amú mimlála tekpá amó yówie iwiəsin múa lalahetó, hí amú. ¹⁰ Tsúfē kóbadwé tópó lalahé kugyíku ba. Mó əma akv bagya alu, bafwí dalí hógyi amvto, lalahé amú bvdé awireho tsətsəotsə gyí ni.

Paulo Asín Tráhe

¹¹ Timoteo, fo mó á, Bulu əha fvgyi. Mó su ha íní aná iwa ifí fó wá. Hie fó iwi, afubwé tóá ida əkpa. Bo mbódí afvha yilébwé, Bulusum, hógyi, ədwé, klonya pú iwiəsibá itsia fútó. ¹² Kó hógyi ikó wankláán ámu. Fó ibi bédá nkpa ámoo itamatá, Bulu obékie aní mó əma amu. Nkpa ánfí só Bulu léti fó ní. Mó su fobvií ənó ahá tsətsəotsə ansító, gyi fó hógyi iwi adánsie ní. ¹³ Nlú Bulu, ogyi tógyítá nkpa Ḍhapú mva Kristo Yesuá olegyi iwi adánsie wankláán Pontio Pilato ansító, nde fó hie, ¹⁴ mbéé, fukíta mbla ánfí féétó wankláán. Mási móttó kpéfvn ekeá aní Wíe Yesu Kristo əbélé iwi əwan. ¹⁵ Bulu əkvkúnú əkvel amu ilehián ání abékanfó. Mu nkule pé gyí Otumípu, awié féétó Owíe. Mu əbélé Kristo súná bré wankláán ámuó mu onutó əlehié yáí ámvto. ¹⁶ Mu nkule pé tamawú, ətsie əwankíkpá ání əhaa tamatáli kpókpé mánta mv. Əhaa mókowun mv ki, əhaa móowun mv é ekekéeké. Mu klé gyí obú móá túmi bré féé! Amen!

¹⁷ Bla əyí ánfító iwi anyapú feé, bvmátsu iwi. Bvmápv ansí dinká kóba anfí iméetsia yó ánfisu. Mboún bvpvó ansí dinka Bulusv. Mvtéhá aní tógyítá abóponyá ansigyi əyí ánfító. ¹⁸ Bla amú feé, bvpvó amú kóba bwé yilé, amú yilébwé imoni. Bvsánki ibító abvkie ató. ¹⁹ Ní bvdé íní bwé á, bvdé atonyahé yaí há bré ámuó ibá ámu. Amú ibi bédá nkpa onutó ámu.

²⁰ Timoteo, kítá itó ámuó Bulu lahá fó ámu wankláán. Asón ání ima así, imosuná Bulusum málalí fó ənó. Máwa iwi mimlá nwéengyí ání itamasúná Bulusúmtó. Akv bvtowá afunu bée, asónbi igyi. ²¹ Tsúfē akv batsvn móssy sí Kristosv hógyi.

Bulu ogyií mlí bvale.

ɔwɔlú Nyɔesia Paulo Lówanlín Sísí Timoteo

¹ Mí Paulo mó á, Bulu apé su ngyi Kristo Yesu sumbí oyopú. ɔləwa mí əbée, nyéda nkpa ámúvú əlehié tsvn Kristo Yesusv ámu əkan.

² Mídé ɔwɔló ánfí wanlín sisí fó, mí bí ədwəpú Timoteo. Anı Sí Bulu mva anı Wíe Kristo Yesu bvwun fó nwé, abugyi fó bvale ha fó iwlwii.

Ipánda Pó Ateto-ənlın Wa

³ Nedá Bulu ipán. Mu ndepu kln ání imedé mí ipón ha súm, fé mí anáin. Timoteo, ní nde mpái bø əpa móa onyé á, ntekáin fósó brégyibré. ⁴ Ní nekáin ntsúá felin bréá ndenatí sí fósó a, ntekleá nówun fó, méní ansigyi bóbvlá mító. ⁵ Ntekáin hógyiá fvbv onokwalisv. Hógyi anfí odu légyankpá tsiá fó ná Loitó ní. Ilétrá tsiá fó yín Eunike étó. Nahogyiá mó odu bv fvta ní. ⁶ Iní su nde fó kaín ání fvháa Bulu atokiehé ámúvú əleha fó bré ámúvó nɔpú ibi dínká fósó ámu ənó iwa ogýá tsia móntó. ⁷ Tsúfé Bulu méha anı ənjéá abópynyá ifú, mboún móá itehá anı túmi, ədwé pú iwisugyi.

⁸ Mó su máha anı Wíe asón ámu blí iwa fó péli. Máha mí obudi é iwa fó péli. Mboún wa kln Bulu túmitó, afvtsula wun iwiásin ání ileyián asvn wankláán ámu sv. ⁹ Bulu láho anı nkpa. Oleti anı əbée, abémli mu aha wankihé. Megyi tóto anilóbwé sv. Mboún igyi tóá mu onutó əlobwé agywun ání əbóbwé asa ɔyí lebelin. Əbée, əbówa awítolé há anı, dwé anı tsvn ania Kristo Yesunyo ikvlebwesv. ¹⁰ Támē séi á, Bulu lalé mu awítolé amu əwan tsvn anı Jhópú Kristo Yesu ibásv. Moléyintá lowu túmi, əlele nkpa ání itamatá əwan súná anı tsvn asvn wankláán ámusv.

¹¹ Bulu layái mí mu asvn wankláán ámu əkan ədapú, mó sumbí oyopú pú mó osunápú. ¹² Mó sú nde iwiásin ánfí odu wúun ní. Támē mmedé péli nya, tsúfé nyin əhá ání nahogyi. Nyin ání əbétalí gyo itó ámúvú əlopwá mí ibító ámu iwi alu yófvn mu əbáke. ¹³ Kita ənokwali asón ámúvú nosuná fó ámutó. Yø móosó afvhó Kristo gyi tsia. Dwe fú aba, tsúfé fóva Kristo Yesunyo mlilabwé kole. ¹⁴ Ənje Wankihé amúvú əbu anita ámu ətsáa fó, afatali gyo itó wankláán ámúvú əleha fó ámu iwi.

¹⁵ Fuyin ání ahá ámúvú bvbv Asia, Figelo móa Hermogene bvbv amútó amu féé banátí sí mí. ¹⁶ Anı Wíe owúun Onesiforo wóyító ahá nwé, tsúfé molétsia wá mí ansigyi. Omenya mí obudí péli. ¹⁷ Bréá əleba Roma wúluto á, olodunká mí kpéfvn bréá olowun mi. ¹⁸ Anı Wíe owúun mu nwé mu əbáke amu! Fuyin aliá əlobvá mí nkpa tsətsətsəs v Efeso wúluto.

2

Isá Əkəpú Wankláán

¹ Iní su mí bí, ha Bulu awítolé amúvú əlopvtsvn Kristo Yesusv ámu iwa fó əwɔnlín. ² Pó asón ámúvú neblí, fonu ahá tsətsətsə ansító ámu wa ahá ání bvbv ənokwali ibító, méní amú é bétalí súná aha bambá.

³ Tomi afvwun iwiásin ámúvú anidéwúun amu, fé Kristo Yesu isá əkəpú wankláán. ⁴ Isá əkəpú əkvku tamatráa ki əma, tsúfé odekcléá obégyi mu əshande ansí. ⁵ Ali kén əsrú otsiipú əkvku tamanyá 1sugyi atokiehé, nkéti alagyí əsrú amu mblasv ní. ⁶ Ədətəpva əbu nsi tégyankpá dá ato pəpwé ənó.

⁷ Gywun asón ánfí nabláa fó ánfí iwi. Anı Wíe é əbéha fónu mó féé ası.

⁸ Kaín Yesu Kristo, Owíe Dawid mu na ámvsu. Mu Bulu lókvásá tsu afúlito. Mógyí asón wankláán ámú ndebli ámu ni. ⁹ Asón ánfí só nde iwiásin wúun, bawá mí ikan fé lalahé obwepó ni. Támē bùmòkúwá Bulu asón ámu mó ikan. ¹⁰ Ahá ámú Bulu lalé ámu su natomi ɔkpagyíɔkpasú nde iwiásin wúun, méní Bulu obótsu Kristo Yesusu hó amú nkpa, amú ibí béda numnyam amúvú itamatá ámu. ¹¹ Asón ánfí bu mító.

“Ní ania monyo awú á,
ania monyo obétsiá nkpa.

¹² Ní atomi wun iwiásin á,
ania monyo abégyi iwie.

Ní akíná mu a,
mu é obékiná aní.

¹³ Ní animá ɔnókwali a,
mu mó á, ɔnókwali pú ogyi,
tsúfé ɔtamatú atsvnó tswi, lápú mu ɔdandu tsú mu ekekeké.”

Agyómá ɔyopá Olegyi Bulu Ansí

¹⁴ Tsia kaín amú asón ánfí. Tó kpla amú Bulu ansító fee, bùmátsiá tré asúnsó. Labi kuku ima mító, tsúfé mó odu abwepó bugehí. ¹⁵ Bó mbódi afuhó idá Bulu ansító, fé agyómá ɔyopá mu agyómá ma mu péli, otosúná ɔnókwali asón ámu wankláán. ¹⁶ Asón ání ima asi, imosúná Bulusúm máladi fú ɔnó, tsúfé ɔtahá oha mua Bulunyó nsiné towá ifó. ¹⁷ Ali ámóvó elo tekléi ámu a, alí asón ánfí ablípó asón é tekléi ní. Amú akv gyí Hímeneo mua Fileto. ¹⁸ Bafwí dalí ɔnókwali ɔkpa ámvsu yó budeblí bée, kusú tsú afúlito laba bøtsu, bude akv hógyi yintá. ¹⁹ Támē ntswiasi ámúvú Bulu lówa há hógyi amu ilí kíñkíñkín. Asón ání bøwanlín dínká ntswiasi ámvsu gyí, “Aní Wíe yin ahá ání bugyi mu kle.” Nyøosi é gyí, “Ohagyíha ání ɔtetí mu iwi obéé Okristoyin a, osíi lalahé bwe.”

²⁰ Megyí sika pepe móa sika futútú ató pé tetsiá wóyí yilétá. Oyí móa isí ató é tetsiá inu. Bøtobú iku duv kó. ²¹ Ní oku olé mu iwi lé lalahébweto á, Bulu telé mó yáí. Alabwé ohá ání alasí iwi há, obu labi, mu Wie Bulu obópó mu gyí gyoma wankláán kugyíku. ²² Ini su le fó iwi tsu nyasubi móa mbitebí mbagyíta. Fówun fóa ahá ámúvú bøtøpó iklon wankihé kpólí Bulu ámu ansí bédinká yilébwé, hógyi, ɔdwé pú iwlwiisu. ²³ Le fó iwi tsu nwéengyí ání ima labi, itó wankláán kuku mèedalí tsu móttó, tsúfé fuyin ání itré pé ɔtetí. ²⁴ Ima aleá aní Wie osúmpó obóbwé ɔtrépó. Mboún ilehián ání obówa awitale há ohagyíha, obóbwé osunápó wankláán, otenyá klon há ahá ání amú asón bu onlin. ²⁵ Ilehián ání obénya klon tóí kplá ahá ání bøtøkósú líí Bulu asón ámvsu. Fíali Bulu obówun amú nwé, há amú bédamlí klon, bí ɔnókwali amu, ²⁶ iha amú ansí iha asi. Fíali ibéha amú bédalí tsu Obvnsám amúvú obéé bugyíi mu asúnsó, abobwé mu apé ámu ayibito.

3

Nké Tráhe Amvtó Asón

¹ Támē mí bí Timoteo, bi ání oyító bówa onlin nké tráhe amvtó. ² Tsúfé ahá bóbwe awunsípó, bóbwe kóba adwepó. Bóhó amú iwiásu gyí, bótzu iwi, bésia ahá, bùmónonu amú akwiúpó asón, bùméyi ahá aye, amú iwi méetin, ³ bùmóodwe ahá, bùméesi asón kié, bóbwe ahá iwi asón ablípó, bùmétalí gyí iwiásu, bóbwe awuntslnpó, bùmóodwe itó wankláán kuku. ⁴ Béle ahá há, bùmósosusú asón iwi, békí amú iwiásu bvdun ohagyíha, bódwe oyító ansigyi sí Bulu. ⁵ Bóbwe iwi fé Bulu budesum, támē békina mu túmi. Le

iwi le ahá ánfí oduto. ⁶ Amú odu bvtébítíwíé ahá wóyítá, dámlí atsiá amó ansító ma onlin agywun. Atsi ámu odu á, lakpan lamlí amó ató suráhé, ówólí laláhé labólá amótó. ⁷ Bvtékleá bónu ñhagyíøha atosunáhé, támé bvméetalí bí onokwali amu ekekéeké. ⁸ Alí ámú Yane mua Yambre bokusó líi aní náin Mosesu ámu a, alí ahá ánfí é bakósó líi onokwali asón ámusu ní. Amó agywun lawú. Hógyito é á, buma olíkpá. ⁹ Támé bvmóøyo nkpa dvn ali, tsúfí amó mimlá bélín ñwan, ñhagyíøha obówun. Alí lëba Yane mua Yambresu ní.

Paulo Asón Tráhe

¹⁰ Timoteo, fú mó foyin mí atosunáhé fée, mí tsiátó, tóá økpa ngya, mí hógyi, mí iklunya, mí ahá iwi ɔdwé pó alá notomi wun ipian, ¹¹ alá ahá bedinká míúsó pó mí asun wunhe. Móá lëba misu Antioquia, Ikonion pó Listra ɔmató. Notomi, aní Wíe lélé mí tsú mó fée. ¹² Lélé mó á, ñhagyíøha ání odekcléá obóbuo aní Wíe Kristo Yesu, ñbwé Bulu apé á, ahá bvtedinká musu. ¹³ Támé aha laláhé pó ahá asisípu mó á, býo amó lalahébwesu dvn ali. Bénatí mlé ahá, ahá é bémlé amó. ¹⁴ Támé fú mó á, kítá fú onokwali amú fakásí, fú onutó fahó mósó gyi amuta kíñkíñkín, tsúfí foyin ahá ámú bosuná fú ató ámu wankláán. ¹⁵ Tsú fú nyebitó ɔpá febi Bulu asun wanlínhe amu. Mó ñbétalí há fú nyánsa fópvho Kristo Yesu gyi ní. Mú su Bulu ñbóhó fu nkpa é ní. ¹⁶ Bulu asun wanlínhe ámu fée itsú Bulu onutó wá. Ibv aléá bópusúná ñha, pökíná asón há ñha, pótswí ñha, póbólá ñha, ibéha yilébwé bémantá mu, ¹⁷ méní ibéla Bulu ñha bwé wankláán, ñbófon ha gyumagyihé wankláán kugyíko.

4

¹ Nlú Bulu mua Kristo Yesuá ñbéba begyi akiankpapu pó awupú asón, obébegyi iwíe ansító, nde fó olá da mbéé, ² fvdáá Bulu asón ámu ñkan. Ní fóbu økpa o, fuma økpa o, mási mó bli. Nya klón afvtswi amó. Kina asón ha amó. Wa amó atetó-onlin, afvsuma amó atosunáhé wankláán ámu. ³ Tsúfí bré ku ibá, ahá bvméetrá ya asu nú atosunáhé wankláán ámu. Bóbwé tóá iletisiá amó, nátí dúnká ató asunápó oduá bósuná amó tóá bvdékcléá bónu. ⁴ Békiná onokwali asón ámu yóbuo ɔte. ⁵ Támé fú mó á, ha fú ansí iba asi økpagyíøkpasu. Tomi afuwun iwiøsin. Blí asun wankláán ámu wankláán, afvbwe agyómá ámú Bulu léha fú ámu mo onó.

⁶ Mí mó á, bré lafon ání bópú mí obugya wólí asu fí ntá há Bulu fí afodile-abotó. Mí lowu lafon. ⁷ Nakó ikó wankláán ámu tá. Natsíi ɔsríi amu é tá. Nakítá hógyi amutó kíñkíñkín. ⁸ Séi á, tóá ida gyo mi gyi isvugyí atokiehéá Bulu tóphá ahá ání babwé yilé, aní Wíe Yesu, ogyi asón ogyipó ñokwalipu amu ñbóvhá mí eke yilé ámú obéyinkí ba amu. Támé megyí mí nkule ñbóbwé íní há. Ñbéha ahá ámú bvdé mu yinkí bá økpa kú amu é fée.

Paulo Onutó Iwi Asón

⁹ Bó mbódí afukosi ba mí wá, ¹⁰ tsúfí ɔyító ató de Dema ansigyi wa. Mú su alayínkí mí ɔma, nátí ɔyó Tesalonika wúluto. Kreske ɔyó Galatia, Tito é ɔyó Dalmatia. ¹¹ Luka nkole bu mí wá nfi. Mó su ní febá á, kpa Marko buo iwi, tsúfí ɔtetsá mí agyómá yo. ¹² Nawá Tihiko sisí Efeso. ¹³ Tsu mí ligá pú mí nwuló ámúú nesi tswí Karpo wá Troa wúluto ámu ba mi. Mátan nwuló ámúú idin nwuló-kpákpású amu ésó.

¹⁴ Koóibri ató ñbwepú Aleksandro lópu laláhé ku gyi mi. Iléhan mi wankláán. Aní Wíe ñbéka mu ikó. ¹⁵ Ki fú iwi wankláán musu, tsúfí olékuví líi aní asun blíhé fée.

¹⁶ Bréá ahande bεha bεε nléé mí əná á, ohaa mélí mí əma. Amú féeé besrí sí mí. Bulu osíkie amú. ¹⁷ Táme aní Wíe lélí mí əma, ələwa mí əwvnlin. Mú sv̄ netalí bláa amú asún ání nde féeé, méní ahá ání bvmegyí Yudafó féeé bónu. Alí Bulu lópvlé mí tsú lowutó ní. ¹⁸ Aní Wíe əbélé mí tsú lalahé kugýlkutó. Əbékpa mí pvtó alu yówie mu əsúsú iwiegylí ámvtó. Numnyam ibwée mu kle bré féeétó. Amen.

Iklá

¹⁹ Nəhá Priska muva kulu Akwila pú Onesiforo wóyító ahá féeé itsiá. ²⁰ Erasto lésin Korinto wúluto, Trofimo é dělo. Mú sv̄ nesi mu yáí Mileto wúluto. ²¹ Bo mbódí afvba asa atsalibí ifvn. Eyubulo muva Pude, Lino muva Klaudia pú apió ámu féeé bεhá fú itsiá.

²² Aní Wíe əkpáa mli, ogyi mli bvalē.

ɔwvlúá Paulo Lówanlín Sísí Tito

Itsíaha

¹ Mí Bulu osúmbi Paulo, ngyi Yesu Kristo sumbí oyopú dé ɔwvlú ánfi wanlín.

Bulu léle mí əbée, mbéha ahá ámuv alalé ámu abvtra nya hógyi tsia. Mí ansuna amú abvbi ənəkwaliá ibéha amú bétia tsiátóá ilegyi mu ansí.

² Fówun iha amú abvdinka ansí nkpa ání itamatású. Bulu tamawá afunu! Mvlehie mó yái asa oyí lebelin. ³ Aní Nkpa Əhópv Bulu léle mu asón ánfi əwan mu onutó brétó, əlopuvá mí ibító əbée, ndáa mó əkan.

⁴ Nde ɔwvlú ánfi wanlín sísi fú Tito, ání fúgyi mí bí onutó Kristo hógyi amutó.

Aní Sí Bulu mva aní Əhópv Kristo Yesu bugyíi fu bvale, abvha fú iwilwii!

Tito Gyumagyihé Kreta

⁵ Tóá svá nesi fú yái Kreta omátó gyí alia fómá aní agyómá ənó inu, yái əpasua ahande wúlugiywúlusú fé alia nebláa fv. ⁶ Imehián ání əlala bétia əpasua əhande iwi. Əbwéé əká əkvle otsiápü, mu abí buvgyi ahógyipü. Bvbúu atzó, bvmábwé nyebí laláhe. ⁷ Iníá Bulu agyómású əpasua əhande amu déki su á, əlala mátsia mu iwi. Əmábwé əhá ání ətamahó ahá asón, ntéé ətökösí nyá əbló, ntéé ətobú ntá, ntéé otekli ikó ntéé əbu sika ənsípe. ⁸ Mboún əbwéé əhá ání ətahó afó, ətobwé yilé, əbu nyánsa, mu asón da əkpa, mu iwi letin, otegyi iwisu. ⁹ Əbwéé əhá ání asón ámuv bosuná mu amu ibv mütó. Ilehián ání əbékítá mütó kinkíinkín, méní əbétalí há ahá bóbúo atosunáhé wankláán ámu, tálí gyi ahá ání bégyi atosunáhé amu nwéen ésú.

¹⁰ Tóá svá nde ínu blí gyí, ahá tsətsətsə bakósú líi atosunáhé wankláán ámu, bvde asón ání ima labi pumlé ahá. Titriu ketétün mblasu agyipó amu dé ínu bwé ni. ¹¹ Ilehián ání mléka amú itin, tsúfē bvde atzó imehián ání bosunátó. Iní lahá abusuan tsətsətsə bafwí əkpa. Bvde mó bwé é pvdúnká sika əkpa laláhesu tsú ahá wá. ¹² Kretafó ámu onutó yébi əhapó əkpa kúráá léblí əbée, “Afunupü, mbwikítá-atzó, apotsuapü pú awlyopó Kretafó bugyi.” ¹³ Ənəkwali asón ánfi gyí. Mú su kina ha amú kinkíinkín, méní amú Kristo hógyi ənó bówá ənlin. ¹⁴ Abusi Yudafó əte nu, si ahá ámuv bakíná ənəkwali amu atosunáhé ésú gyí. ¹⁵ Əhá ání mu iwi létin Bulu ansító á, tógyító iwi létin ha mu. Támé tətə iwi métin ha lalahé əbwepvá ətamahó Yesu gyí. Lélé mó á, mu agywun layíntá, mu klón é ilasí mu ipón ha su ətamabí yilé ntéé lalahé. ¹⁶ Butəpó ənó blí bee buyin Bulu, támé amú bwéhé losuná ání bvmeyín mu. Bvbú Bulu nyányáa, bvtamabú mu, bvtamatálí bwé ito wankláán kvkvukv é.

2

Atosunáhé Wankláán

¹ Támé fó mó á, suna amú tóá llekanáa atosunáhé wankláán ámu. ² Suna ayin dehen amu abvgyi iwisu, abvbwe ahá ání obú bu amúsó, buvtegyi iwisu. Buvhie kíta amú hógyitó kinkíinkín. Bvdwéé ahá wankláán, abvhie tomi. ³ Suna atsí dehen é abvtsia tsiátóá llekanáa Bulu osúmpü. Bvmábwé ahá iwi asón ablípü, ntéé ntakpan anúpu. Mboún bvsúna tóá ibv alé. ⁴ Amú atosunáhé iha mbitebí ámu abvdwe amú akúlu pú amú abi. ⁵ Bugyíi iwisu,

abuha amó iwi itin. Bubwéé atsiá bútéki amó wóyísó wankláán, bútobwé yilé, bútobú amó akúlu, méní əhaa móókpó Bulu asón ámu.

⁶Tói kpla nyasubi é abugyi iwisu tógyítáá bóbwtó. ⁷Fó onutó é bó mbódí afvle tsiató wankláán suna, fó bwéhé kugyíkvtó. Ha fó ansí ipé, afvusuna ənökwalí asón ámu tsu fó klvntó. ⁸Suna ənökwalí amó, méní əhaa méetalí kusó líi fó atosunáhésu. Fówun péli békítá fó alupó, ní buomenya əlala blí tsú aní iwi.

⁹Suna nkápabi é abubu amó awié əkpagyíokpasu. Bubwéé tógyító igyi amó awié amó ansí. Bumátsiá lé amó asón ənó. ¹⁰Bumáwi amó awié, mboúu bwáá ənökwalí ha amó tógyítótó, méní amó bwéhé béha ahá ansí begyi aní nkpa Əhópu Bulu atosunáhé amó iwi.

¹¹Tsúfó Bulu lalé mu awitóle əwan. Mógyí, odekcléá əbóhó anyánkpósa féeé nkpa. ¹²Mu awitóle amó ilasúná ání ilehián ání abési lalahé bwé, sí aní əwólı lalahé əmagyáa, gýi iwisu, bwé yilé, aní asón igyi mu ansí əyí ánfito. ¹³Bré ánfí anidé əkpa kú há eke yilé ámóó Bulu Əkpónkpónti, ogyi aní Əhópu Yesu Kristo əbélé mu numnyam əwan ánfí. ¹⁴Mvlótsulá bómó mu aní su, méní əbélé aní tsú lakpan kugyíkvtó. Ótn aní iwi, pú aní bwé mu onutó ahá, aní ansí ipé yilébwesu.

¹⁵Suna íní aná, afvtoi kpla amó abugyi móosu. Fubu əkpa wá iyin wá amó, ní buimedébi bwé. Máha əhaa əkí fó ansító kótikótí.

3

Okristoyin Tsiátó

¹Tsia kaín amó abuba iwiásı ha əmá akpapó, abugyi ahandeé mbłasv, abubu amó. Bükü ání bóbwe tóá igyi yilé brégýibré. ²Bumáblí əhaa iwi asón lalahé, bumágyi nwéen é. Mboúu bóbwtó ahá ání bolwií, abuba iwiásı ha əhagyíha. ³Tsúfó bré ámu a, aha mimláhe aní é anigyi. Asvta lówa aní ənlin. Anılófwí, mlí nkápabi há əwólı lalahé pó atóá itowá əha ansigyi. Anıléyintá bré súsú lalahé múa tóá ide aní ansí pe iwi. Ahá bolu aní, aní é anılólu amó. ⁴Támé aní nkpa Əhópu Bulu lélé mu awitóle pú ədwéá əbu ha aní əwan. ⁵Əlele aní, támé megyí yilé kuku anılóbwé su, mboúu mu nwewúun su. Ələtsvñ Əjé Wankihé amusu fwí aní lakpan lé anisu, ələlakwí aní, há aní nkpa pəpwé. ⁶Ələtsvñ aní Əhópu Yesu Kristosu, tséí Əjé Wankihé amó wólí anisu. ⁷Ələbwé aní alí, méní əbówa awitóle há aní, tsú mó ání aní asón da əkpa, fówun aní ibí béda nkpa ání itamatá ámóó anidé mó əkpa kú amó. ⁸Asón ánfí bu móto.

Yiri iwi afvusuna mó wankláán, méní ahá ámóó amó ansí din Bulusu ámu bétiséi bwé yilé brégýibré. Mógyí tóá ibu alé, ibówa labi há əhagyíha ní.

⁹Mápu iwi wá mimlá nwéengyí, anáin ilíntó kláá, pó mbla ámu iwi itréto. Labi ma móto kugyíkvtó. ¹⁰Tói kpla əhá ání əteti itré wá ahá nsiné tse nyó pé. Mó əma a, si mu asón. ¹¹Bí ání əhá ámu odu nwuntó bu oklún. Oyin ání lalahé mwdebwé. Alahá mu iwi pón dodo.

Paulo Asón Tráhe

¹²Nenyá wá Artema ntéé Tihiko fó wá pé, bó mbódí afvbtó mí Nikopoli wúluto, tsúfó nabwé agywun ání nétsiá inu atsalı bí. ¹³Bó mbódí afvsi mbla osunápó Sena mva Apolo əkpa wankláán. Tötö imáhián amó əkpato. ¹⁴Ha aní pi amó é abubí alia bútobúa aba agyúmá yó wankláán, méní bétalí kí ahá ání buına tötösü. Fówun bujmábwé ahá ání amó iwi mówa labi.

¹⁵Ahá ámóó buına mí wá nfi ámu féeé behá fó itsiá. Ahá ahógyipu amóó bútodwé aní ámu itsiá.

Bulu ogyíi mlí féeé buvalé.

ɔwulúá Paulo Lówanlín Sísí Filemon

Itsáha

1-2 Mí Paulo ání nda obu Kristo Yesu su pú aní píó Timoteo dé ɔwuló ánfi wanlín. Anidé mó wanlín sisí fú aní píó ədwepó, fúgyi aní agyómáybá Filemon, fúa aní píó tsihé Apia mva aní agyómáybá ání ogyi tsá əkəpó Arkipo mva Kristo ɔpasua ámúó bvtelia fú wóyítá amu féé. ³ Aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo bvgii mlí bvale, abvha mlí iwilwii.

Filemon ɔdwe Pó Mu Hógyi

⁴ Opíó Filemon, ntedá Bulu ipán fú nwunsu brégyíbréá nde mpái bo. ⁵ Tsúfē ndenu alá fude Bulu ahá féé dwε, fúde aní Wíe Yesu hógyito kíñkíñkín. ⁶ Nde Bulu kokóli mbéé, əháa afvtali bla ahá fú hógyi iwí asón, méní ibéha fónu itó wankláán ání anilanyá Kristo búotó así. ⁷ Mí píó, ədwéá fóbó lahá ansí de mí onutó óó gyí, ilawá mí atetó-ənlín. Tsúfē fó awitóle lahá Bulu ahá klvn ladí amó así.

Paulo Ipabwií Onesimo Nwunsu

⁸⁻⁹ Iní su nétalí wá klvn kólí fú ató. Teki mbu əkpa híé fú mbéé, fubwéé tóá ilehián Kristo su. Támε ədwé ámúó mbu ha fú ámu su ndekléá nókvli fó mboún. Mú su tsu mó ání mí oyin dəhen Paulo, ngyi fú nyáwie Yesu su, séi nda obu dé fú kvlí. ¹⁰ Nde fú kokóli mbéé, fuwáun mí bíá nda obu asa nakwíí mu, ogyi Onesimo nwe. ¹¹ Mu dá ámu así gyí əbu labi. Teki əmowa labi há fú bréá əlesrí sí fú, támε séi mó əbu labi há mía fonyo.

¹² Ntədwé mu tsú mí klvntó, támε nde mu yinkía sisí fú. ¹³ Teki ndekléá néha mu otsia fó otsiákpá mí wá nfí, ətsa mí bré ánfi nda obu Bulu asón wankláán ámu əkan da su ánfi. ¹⁴ Támε mmedékléá nóbwé tətə tsuń fó əma. Mmedékléá néhie fú é. Ndekléá itsu fó klvntó.

¹⁵ Tsu mó fee, Onesimo lésrí sí fó bré itinbító, méní əbéla betsiá fú wá bré féé. ¹⁶ Otráa omegyí əkpábi. Alamlí opíó ədwepó onutónutó há mí. Mvá idvñ a, falányá əkpábi pó opíó dvñ mí séi.

¹⁷ Mú su ní fuyin ání fú bá gyí mí á, mómu kpla mu wa iwító fé alia fóbwé mí. ¹⁸ Ní əlopv ilá ku gyi fo, ntée əde fó ikó ku á, bu mó tswi mi. ¹⁹ Mí Paulo onutó lapú mí ibi wanlín iní, “Néka fú.” (Ima aleá néblí mbéé, fú onutó ámu óó á, mélhó fu nkpa.) ²⁰ Iní su mí píó ədwepó, aní Wíe su wa labi ha mi. Ha klvn idí mí así Kristo su.

²¹ Nyin ání fónu mí əme bwé dínká tóá nawánlínsú. Nyin ání fóbwé mó dvñ ali kórará. ²² Mú əma a, bo mbódí afvla ədikpa yaí mí, tsúfē nde əkpa kúá Bulu əbósó fu ənó, néba mlí wá.

Iklá

²³ Epafra ání mía monyo anida obu Kristo Yesu su əhá fú itsiá. ²⁴ Alí kén mí agyómáybá Marko mva Aristarko pú Dema mva Luka é bəhá fú itsiá ní.

²⁵ Aní Wíe Yesu ogyii mlí bvale.

Dwulúá Béwanlín Sísí Hebrifa

Bulu Asín Ina Mv Bi Amvsu

1 Bímbí ámu a, Bulu lótsun akpa ətsan-ətsansu tóí kplá anu anáim bré tsətsəotsətə tsun mu ənásóv atcívpsu. ² Támē séi ánfi oyí ibá bəmə əná ánfi mu á, alatói kplá anu tsun mu Bi ámvsu. Mogyí əhá áni Bulu lélé áni ógyí mu ató ní. Mv Bi ánfisu ələtsun bwé tógyító. ³ Mvsu Bulu Əkpənkəpənti numnyam təwánkí tsun. Mogyí əhá áni əlehié lian Bulu, əde mu asón ámúv ibu túmi ámu pukí tógyítósú ní. Bréá əlogyvráa anu tá á, oletsiá əsúsú Bulu Otumípú amu gyopisú.

Bulu Mv Bi Amv Lífvd Dvn

⁴ Bulu lótsu mu Bi ámu fóá dvn Bulu-abəpv fée. Alí kén əleha mu dá dvn amú ní. Iní lósuná áni ədvun amú fée. ⁵ Tsúfē Bulu mókúbláa mu abəpv amutə əkukvukv kí əbée,

“Mí Bí gyí fó,

ndé nabwé fó Sí.”

Ntée bláa amútó əkvukv əbée,

“Nóbwé fó Sí,

fó é fóbwé mí Bí.”

⁶ Iní əma asa Bulu əbówa mu Bití ámu sísi oyító á, əleblí əbée,
“Mí abəpv fée bvsúm mu.”

⁷ Tóá əleblí tsú mu abəpv amu mó iwl gyí,

“Nabwé mí abəpv fé afú.”*

Nabwé mí asúmpó fé ogya plenplen.”

⁸ Támē əlebláa mu Bi ámu mó əbée,
“Oo Bulu, fó iwigeyí méeta ekekceke!

Yilébwé gyí fó iwigeyí akənfra.

⁹ Yilébwé fótekle. Fótekisi lalahé fée.

Mú sv mí, fó Wíe Bulu nalé fó, dá fó ofúli.

Napú ansigyí wá fótó dvn fó aba.”

¹⁰ Bulu asún wanlínhé amu létrá blí əbée,
“Mí Wíé, fólówa əsvlúv ntswiası bréá fefi oyí ası.
Fó onutó ibi fópbwé əsúsú.

¹¹ Mú fée bófwí, támē fó mó fétsiá bré fée.

Mú fée bóbwé dáda fé tatida.

¹² Fókuntá mó fé tati.

Fétsé mó fé atadié.

Támē fó mó fótamatsé.

Fó nkpa mómo əná ekekceke.”

¹³ Bulu mébláa mu əbəpv əkvukv əbée,

“Tsia mí gyopisú,

yófun bréá nópu fó alupó bwé fó ayabi oyíkpa.” fé alia əlebláa mu Bi ámu.

* ^{1:7} afú ntée ənjé. Ənjé móa afú lelian aba Griiki əblító.

¹⁴ Ntō mēe Bulu-abəpū bvgyi? Megyí ənjé bvgyi, Bulu təwá bvtəbúa ahá ání əbóhə amú nkpa?

2

Nkpaháo Kpənkpəonkpənti

¹ Iní su ilehián ání abékítá ənəkwali asón ámúv anilanú ámvtə kinkíñkín, méní uméedali aní ibi. ² Tsúfē mbla ámúv Bulu lówa há aní anáin tsvn mu abəpsu ámu igyi ənəkwali. Iní su ahá ámúv bəwa asuto-onlin, bumegeyi mósú ámu benya tsvbítí ání ida əkpa. ³ Nkálí aní mó abétalí srí tsvbítí ámu, ní akíná nkpaħáo kpənkpəonkpənti ánfi? Aní Wíe onutó légyankpá bli mó asón. Ahá ámúv bonu mó ámu é begyi mó iwi adánsie súná aní bese, ibu móntó. ⁴ Bulu onutó é lóbwə ofúla pú osúna ətsan-ətsan mu túmitó, əleha ahá mu Əhe Wankihé atokiehé bréá iletisiá mu, pvdinká ibwi mósú ání ənəkwali igyi.

Nkpaháo Əkpa Osundápú

⁵ Bulu mópū oyí ámúv ibá, anidé mó iwi asón bli ámu wá mu abəpū ibita əbée, bvgyi mósú. ⁶ Mboún fé alia əkv lówanlín wá Bulu asón ámvtə ətinəku əbée,

“Oo Bulu, ntō nyankpəsa gyí, su fú ansí idin mvsu alí?

Ntō nyankpəsa gyí, su fóteki mvsu?

⁷ Bré itinbí kvtə pé feba mu así dvn fó abəpū.

Fəpū numnyam pú obú dínká mvsu,

⁸ feha mu əde ató féésú gyí.”

Ní Bulu asón ánfi déblí əbée, “Ató féé” á, idesuná ání tətə mesian ání əmedé mósú gyí. Séi ánfi á, anımókonyá wun ání əde ató féésú gyí. ⁹ Támé anılawun Yesu. Bulu léba mu así dvn mu abəpū bré itinbí kvt. Awitəle Bulu lówa bwé mó alí, tsúfē əleha Yesu lówu əhagyíha nwunsu. Anılabí ání séi á, Bulu lapó numnyam pú obú dínká mvsu, iwiəsn ámúv olowun, wú ámu sv. ¹⁰ Bulu, ató féé Əlepú pú mósú Əkipu amu əbékpa mu abí tsətsəotsə ba mu numnyamtó. Mó su ibu aléá ələtsvn Yesu amúv ogyi amó Nkpa Əhópū amu lowusu há mu əlfən, méní əbóhə amú nkpa.

¹¹ Yesu amúv ətəgýóráa ahá lé amú lakpantə ámu mva ahá ámúv alagyýra amu féé babwé Əsí əkole abí. Mó su ima mu péli ání əbéti amó əbée mu apíó.

¹² Əlebláa Bulu əbée,

“Nékla fú bwəhé súná mí apíó.

Nékanfú fú aní ofiakpa.”

¹³ Əleblí bré bámbátó é əbée, “Nópū ansí dínká Bulusv.” Əletrá bli əbée, “Ki, mía abí ámúv Bulu lapóhá mí ámu líí á.”

¹⁴ Iníá anyánkpəsa abí ámúv Bulu lópvahá mu amu bvgyi su á, əlobwə mu iwi nyankpəsa fé amú, méní əbótsvn mu lowusu swíi Əbənsám túmi, yíntá mu. ¹⁵ Əkpa ánfi pésv əbétalí tsvn há ahá ámúv benya lowu ifú, su bəbwə nkpbábi amú nkpatə féé ámu bégyi iwi ní. ¹⁶ Tsúfē ida yaí ání megyí Bulu-abəpū nkpa əhákpa əleba, mboún Abraham abí-aná. ¹⁷ Iní su ilehián ání əbélían mu apíó tógyítató, méní əbóbwə amú igyi əhapú dehen ání obówun ahá nwə, wá ənəkwali Bulu ansító. Fówun əbétalí bó amú lakpan iwi afədile há Bulu, obésikié amú. ¹⁸ Bəsə mu ki, mu onutó é ələtsvn iwiəsintó. Mó su əbétalí gyí ahá ání bvtəsə amú ki é bvalé.

3

1 Ini su apió aba ání Bulu latí mli wá osússó ayopótá, mlipu ansí dinka Yesusu. Mogyí Bulu sumbí oyopó pú mu igyí əhapó dehen amúú anidé mu iwi asón blí ámu ni. **2** Əlwa ənəkwali há Bulu, Bulu lélé mu əbée, əbýo mu agyómá fé alí amúú Mose lówa ənəkwali há Bulu, Bulu lópu mu wóyí fée wá mu ibitá ámu. **3** Támē obú bu Yesusu dvn Mose, fé alia bətobú wóyí oyípu dvn wóyí ámu. **4** Wóyigiywóyí á, əha léyi mó, támē ató fée əbwepó gyí Bulu. **5** Mose lóbwé osúmpó ənəkwalipúá əde Bulu wóyísú kí. Əlebláa amó asón ání Bulu əbélí ekekó. **6** Támē Kristo lóbwé obí ənəkwalipúá əde Bulu wóyísú kí. Bulu wóyítá abí anigyi, ní anulówa klun kítá mu əkpakító kinkíinkín yéfun mu ənómóké.

Bulu Ahá Béda Əkpónú

7 Mó su ibu Bulu asón ámvtó ání Əhe Wankihé léblí əbée,

“Nde, ní mlonú Bulu əme a,

8 mlumáwa asutə-ənlín, fé alia mli anáin Israelfó
bəbwé bréá bəkvusú líi Bulusú,
so mu kí dimbí ámusu.

9 Inó mli anáin bəso mi kí ni.

Ibu mótá bowun mí bwəhé nfi advana (40) kéké.

10 Ini su nenyá əbló wa amó, blí mbée,

‘Bütədálí mí əma brégyibré,
Kíná mí asónsó gyí.’

11 Mó su nenyá əbló ká ntam mbée,

‘Ní bōwie mí əkpónú ədakpá inu fiín! Neká nötón!’ ”

12 Mí apío, mlikí wankláán ání mlitó əkvku méenya klun laláhe ání itamahó Bulu gyi, méní iméeha mu ədalı Bulu Əkiənkpapú amó əma.

13 Mboún mlitó kpla aba ekekegyíkekeá əyí leke, beti mó “Nde,” fé alia Bulu asun wanlínhé anfí ıdeblí. Fówun lakpan méemlé mlitó əkvku, há mu əwa asutə-ənlín. **14** Tsúfé ní akítá anı hógyító kinkíinkín, fé bré amúú anulótsa hógyi amó yófun mó ənómó a, ania Kristonyó abékan, bwé toku kvlé.

15 Fé alia Bulu asun wanlínhé amó léblí. Əbée,

“Nde, ní mlonú Bulu əme a,

mlumáwa asutə-ənlín, fé alia mli anáin Israelfó
bəkvusú líi Bulusú.”

16 Aməndi lónu Bulu asun blíhé, támē bəkvusú líi mvsu? Megyí ahá amúú Mose lékpa tsú Egipte əsvlúsú ámu fée? **17** Aməndi Bulu lénya əbló wá nfi advana (40) kéké? Megyí amú kén lóbwé lakpan, bowu sin dimbísó inu ní?

18 Aməndi Bulu léka ntam há əbée, “Ní bōwie mí əkpónú ədakpá inu fiín! Neká nötón?” Megyí ahá amúú bəkvusú líi mvsu ámu? **19** Mómó llawánkí anı amú Bulu máhógyi sú bəməyo əsvlúsú amvsu yéda əkpónú.

4

1 Nhíhié amúú Bulu lóbwé əbée, mórpu mu əkpónú ədakpá há anı ámu itréáda. Mó su mlilha aki wankláán, méní iméeba ání mlitó əkv oméenya inu yó.

2 Tsúfé beda asun wankláán ámu əkan súná anı, fé amó, támē bəməhó asún amvsu gyi. Mó su iməwa labi há amó. **3** Tsúfé anı ahá amúú anilahó mósó gyi amó obowie mu əkpónú ədakpá inu. Ahá amúú bəməhó mósú gyi amó mó á, Bulu léblí tswí əbée,

“Nenyá əbló, ká ntam mbée,

‘Ní bōwie mí əkpónú ədakpá inu fiín! Neká nötón!’ ”

Ibu móntó ání Bulu léhihíe əkpúnó ədakpá inu yáí tsú bréá əlele oyí əpá.
 4 Tsúfél bəwanlín eke síénósí amu iwi asón wá Bulu asón ámvtó bée, “Eke síénósí a, Bulu léda əkpúnó tsú mu gyumagyihé féeétó.” 5 Fé alia anilanú bətsvn a, Bulu əbée, “Ní bōwie mí əkpúnó ədakpá inu fiin! Neká nətón!”
 6 Iní désuná ání akv mó bōwie inu. Támē ahá ámoo begyankpá nú asón wankláán ámu bəmenya inu yó, tsúfél bəmobu mu. 7 Iní su Bulu létrá hie eke bámbá, əleti mó “Nde.” Níi tsətsəotsə ema a, əletsvn Owie Dawidsv tóí tsú ali eke ánfí iwi, fé alia ibu Bulu asón ámvtó əbée,
 “Nde, ní mlonú Bulu əme a,
 mlumáwa asutə-ənlín.”

8 Ní amó əkpapó Yosua léha beda əkpúnó á, teki Bulu métrá hie eke bámbá. 9 Iní su əkpúnó ədaké kvá ina ətsan ida gyo Bulu ahá, fé alia Bulu léda əkpúnó eke síénósí amu. 10 Tsúfél əhá ání olowie əkpúnó ədakpá inu é ladá əkpúnó tsú mu é mu gyumagyihé kugyíkuto, fé alí ámoo Bulu léda əkpúnó tsú mu kle kugyíkuto ámu. 11 Mó su mliha abo mbədí awie əkpúnó ədakpá inu, méní anitə əkvku méesin əkpato fé alí ámúú Israelfá ámu bəwa asutə-ənlín, besin əkpato ámu.

12 Tsúfél Bulu asón ámu ibu nkpa, itoyó agyómá. Ibu ogyá dvn ədayí iya anyo kugyíkv. Itéká əha alu yówie mu əkláa pú mó ənjé əflakpa, mu ntsakpá pú mu awú nfətə. Itegyi aní agywun pú tóá anitekle tsú aní klvntə asón.
 13 Tətəotə tamajáin Bulu! Tógyító da yayá mu ansító. Mu abóyóbu aní tsiatá akúnta kugyíkv súná ní.

Aní Bulu Igyí Əhapú Dəhen

14 Aníbu igyí əhapú dəhen kpənkpənti ání aladá fá əsósú yó əbu Bulu wá. Mvgýí mu Bi Yesu. Iní su mliha akita Yesu anfí anidé mu iwi adánsi eyí anfitə kinkíinkin. Anımadinkí ansí mu. 15 Tsúfél mu mó omegyí əhá ání omónonu aní asi ní anıumétálí gyí iwi. Ogyi əhá ání bəsə mu ki əkpagyıokpasv fé aní, támē əməbwə lakpan əkekéeké. 16 Iní su mliha awa klvn, ayo Awitəlepü Bulu obíá asi. Fówun obówun aní nwé, wá awitale, kpá aní aní ohiánke.

5

1 Lé bətelé igyí əhapú dəhen okugyíokv tsú mu aba anyánkpúsato, ətelii amó nwun Bulu ansító. Ətəhə atə hahé pú lakpan afədiə-abətə tsú amó wá, pohá Bulu igyí. 2 Mu onutó é ətamatálí gyí iwi. Bré tsətsəotsə. Mó su otényá klvn há ahá ání bəmeyín əlala pú amóá bafwí əkpa. 3 Mó su ilehián ání əbóbo afədié há mu onutó lakpan, fé alia ətəbó há mu ahá. 4 Əha tamawá mu iwi numnyam əbée, Bulu igyí əhapú dəhen mvgýí. Mboún Bulu téti əha, bwé mu mu igyí əhapú dəhen, fé alia əlobwə Aaron.

5 Alí kén Kristo onutó é mówa iwi numnyam ání Bulu igyí əhapú dəhen mvgýí ní. Mboún Bulu ləbláa mu əbée,
 “Mí Bí gyí fó.”

Nde nabwé fó Sí.”

6 Bəwanlín wá Bulu asón ámu ətinəkv é bée, Bulu əbée,
 Bulu igyí əhapú fogyi bré féeétó,
 fé Melkisedek.”

7 Bréá Yesu tsie nkpa əsvlúv anfisv á, əlopv kokolí múa isú bó mpái, kplón kóklókóó, pú mu atə kvlhé tswi Bulu ání əbetalí hó mu nkpa ansító. Mu iwiásibá sum Bulu su Bulu lónu mu mpái. 8 Ibu mótsá Bulu mu Bi ogyi mó, támē əletsvn iwiásintə asa əletalí bí alia Bulubu ihié igyi. 9 Inia əlobwə tógyítá Bulu lówa mu bwé su á, olemlí əkpa ání ahá ání bətobú mu fée

bótsvn móssy nyá nkpahó ání itamatá. ¹⁰ Bulu léle mu súná ání ogyi mu igyí əhapú dəhen, fé alia əleyaí Melkisedek.

Mlumási Hógyi Amvtó

¹¹ Mbu asón tsətsətsəoá abéblí tsú Melkisedek asón ánfı iwi. Táme mó asile súná mli ibówa ənlín. Tsúfé séi á, mlitráa mlumédé asón ası nu əsasv. ¹² Teki bóbón alı bré ánfito á, mlilamlí asunápó, táme mlilétrá hián əhá ání obósuná mli ató gyankpapvá ibu Bulu asón ámvtó. Mogyí, mliléhián atosuánheá ləpən fé nyópv-ntsú. Megyí móá ibu ənlín fé ató wihé ntéé atogyihe onutó. ¹³ Táme kebi bəbwé tónyópv. Omeyín tóá gyí yilébwé. ¹⁴ Jhande tégyi tóá ibu ənlín, tsúfé alatsvntsvn ntobító kí, alakásí bí yilé móá lalahé.

6

¹ Mó su mlumátrá bitía anı ayabi ya əma. Mliha akası móá ibéha anı abóyo nkpá, asi Kristo iwi atosunáhé gyankpapv amvtó plá laplá. Mehíán ání abétrá suná ató tsú Bulu hógyi pú klvntdamlí tsú bwéhéá itetí lowu iwi, ² atosunáhé tsú asúbo, ibi podínká əhasv,* afúlikvsv pú Bulu asóngyí eke tráhe amv iwi. ³ Ní Bulu lótsulá á, mórmó móá ibéha abóyo nkpá ssón abósuná mli ngya.

⁴ Ní ahá ání bawun Bulu wankı amv kí, badá əsósó atokiehé onó kí, banyá Əye Wankihé amv é kí, ⁵ bádá Bulu asón ámuv ibu alé ámu pú bré ámuv ibéba amvtó túmi onó kí, ⁶ mó əma bedida hógyito á, bvtamatálí trá damlí klvnto. Tsúfé amv onutó ámu trá bvdé Bulu mu Bi ámu da mántá oyikpalíhesv, tsú mó líi bée, ahá bvbwéé mu ahinlá ní.

⁷ Anyánkpósa akv bvgyi fé əsvlvá itonu ntsuá nyankpv détswíe wvlí móssv, ató tswá alé, wá labi há ahá ámu su ámuv bədó mó ámu. Bulu toyúlá alı ahá ánfı odu. ⁸ Táme akv é bvgyi fé əsvlvá ání tunkpa móá awu aná təkwé móssv, bvtamawá labi. Ní bvmekí wankláán á, Bulu əbólwí amv, wá amv ogyá.

⁹ Táme apió adwepv, ní nde íni blí ó á, opúni medé mí tsíi. Tsúfé nyin ání mlidé ató wankláán bwe, idesuná ání Bulu lahó mli nkpa. ¹⁰ Tsúfé tóá ida əkpa Bulu təbwé. Əmétan mli gyumagyihé pú ədwéá mlilalé súná mu tsú mu ahátsató, mlitráa mlivu móssv. ¹¹ Nhíe ndeklé mbée, mlitə okugyíəkv əbówa iwi əwvnln, bwé mó yófvn mó ənómó, fówun itó ámuv mli anis dñn móssv ámu ibéba móto há mli. ¹² Mmedékléá mli mli ənjétó awvliyopv. Mboún mlíkası ahá ámuv amv hógyi pú amv iklvnya su amv ibi bédá itó ámuv Bulu léhie yái ámu.

Bulu Lédká Ibwi Təd Əlehié Yáisv

¹³ Bréá Bulu léka ntam há Abraham a, əhaa má invá ədvñ mu Bulu. Mó su mu onutó iwi əlpvká ntam. ¹⁴ Əbée, “Nekáse, néhié yúlá fó. Néha fó abí-aná béklié tsətsətsəo!” ¹⁵ Abraham lénya klv. Mó su olenya itó ámuv Bulu léka ntam əbée méha mu amv. ¹⁶ Ní əkv əbéká ntam a, əha ání ədvñ mu idá ətəpüká ntam amv. Isuna ání nwéengyí kkv má mu ntam amv iwi. ¹⁷ Inı su bréá Bulu dékléá obósuná ahá ámuv əlehié tó ámu há ámu áni əmémentse mu agywun ekekéeké á, əletanv mu iwi. ¹⁸ Bulu tamawá afunu! Mu tó ámuv əlehié yái ámu, pú ntam amv igyi atoku anyo áni əmémentse ekekéeké. Inı su anı ahá ámuv anılasrí tanv mu amv anıbu tóá abópvawá iwi əwvnln, akita tó ámuv anıdé əkpa kú amvtó kínkíinkín. ¹⁹ Anı əkpakí anfı lakítá anı yái

* ^{6:2} Ibi podínká əhasv igyi amándié ání əpasua ahande bvtbwé pówá ahá balé há gyoma kv gyí əpasua ámvtó əwvnln, ntéé pótás ahá il, ntéé pökölí Bulu Əye Wankihé há amv.

fé alá atan tekítá obu líi. Ani əkpakú anfi tekpá ani, anutətsvn tati ámóó isian əsüsú Əwankíkpátó Əwankíkpá obu-ənó ámvtó wíé móntó. ²⁰ Ani su Yesu lagyankpá yó obu obu ámvtó inu dodo. Alamlí igyi əhapó dehen ání obu inu bré féétó há ani fé Melkisedek.

7

Bulu Igylí Əhapú Melkisedek

¹ Melkisedek anfi á, owie ogyi Salem. Əlbwe əsüsüvísú Bulu amv igyi əhapó. Eke əku Abraham lýyókó awié abaná əku isá, gyí amüsú. Bré əleyinkí əbá á, olefia Melkisedek. Melkisedek lóyulá mv. ² Abraham léye atóá olenya tsú isá ámvtó idú, əlopv idúsí há Melkisedek. Idá ánfi ası gyí, "Yilébwé Owie." Mv idá kvlé é gyí "Iwilwii Owie," tsúfí Salem ası gyí, "Iwilwii." ³ Bulu asón meblí asvansu tsú Melkisedek akwípó ntée mv ulíntó, mv kwí ntée mv lowu iwi. Əlelian Bulu mv Bi ámv. Bulu igyi əhapó ogyi bré féétó.

⁴ Mlkí alia Melkisedek gyí əha kpənkpoənkpoənti əku. Ani náin Abraham kóráá léye mv atóá olenya tsú isátó idú, pó iku kvlé há mv. ⁵ Mose Mbla léha Lewi abi-aná, bvgyi igyi ahapó ámv əkpa ání buhóó ató yée idútó kvlé tsu amó ahá Israelfó wá. Ibu móntó ání Abraham abi-aná amó é bvgyi. ⁶ Melkisedek anfi mótsú Lewi abi-anátó, támē əlhóó Abraham ató yée idútó kvlé, yúlá Abraham mboún ámóó Bulu léka ntam há ámv. ⁷ Nwéengyi ma mó iwi ání əhá ání otoyülá dvn əmvá bvdelyulá. ⁸ Yudafó igyi ahapó ámóó bvtóó Israelfó ató idútó kvlé amv bvtowú, támē əlhóó Abraham atóyetó idúsí anfi mótsú afun a, abétalí blí aniaa, bré ámóó Abraham lópv mv ató idútó kvlé há mv amv a, Lewi abusuan ámóó bvtóó Israelfó ató idútó kvlé amv é beka mó tsvn Abrahamsu. ¹⁰ Tsúfí Lewi bv mv nain Abraham iwtó, bvməkónyá kwíi mv asa mv nain lópv mv ató idútó kvlé há Melkisedek.

¹¹ Ibu móntó ání Mose mbla ámv léblí ání Bulu igyi ahapó bvtiúu Lewi abusuantó. Ní bétalí há əha əbófon a, tekí Bulu métré le mv igyi əhapó bámbá ání ogyi fé Melkisedek, omotsú Aaron abusuantó. ¹² Ní bétse igyi ahapóle mbla ámv a, mómó ilehián ání bétse Mose mbla ámv é. ¹³ Tsúfí ani Wie anfi anidé mv iwi asón blí ánfi otsú abusuan bámbató. Abusuan ánftó əhaa mókósüm afodie-asubwi amusu kí. ¹⁴ Əhagyóha yin ání Yuda abusuantó ani Wie anfi otsú. Mose métí abusuan ánfi idá bréá əde abusuan oduá bábwé Bulu igyi ahapó iwi asón blí.

Bulu Igylí Əhapú Bambá Ání Ogyi Fé Melkisedek

¹⁵ Bulu mbla ánfi tséc latráá wankí ani tsía, tsúfí igyi əhapó bámbá labele iwi əwan fé Melkisedek. ¹⁶ Mbla dada amv ilosuná ání Lewifó nkvlé əbwéé igyi ahapó, támē megylí bee mv anáin botsú Lewifató sú ələbwé igyi əhapó. Mboún mv nkpa ání imóómo ənó ekekeeké túmito óna ələbwé igyi əhapó. ¹⁷ Tsúfí bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bee, "Bulu igyi əhapó fúgyi bré féétó, fé Melkisedek." ¹⁸ Idesuná ání balé igyíha mbla dada amv ibwi, tsúfí imówa ogyá, imówa labi é. ¹⁹ Tsúfí Mose mbla ámv métalí bwé totətə ifvn. Séi á, Bulu lapó ani əkpakú wankláán ání idv mbla dada amv yáí mó otsiákpá. Mvá ibékpiá ani mantáá Bulu.

²⁰ Bulu léka Yesu iwi ntam ání əbóbwé mv igyi əhapó bré féétó. Əmeká igyi əhapó bámbá əkvkvukv iwi ntam. ²¹ Yesu iwi ntam ání əleka bréá ələbwé mv igyi əhapó gyí,
"Mí Bulu, naká mí iwi ntam ání

igyí əhapó fúgyi bré féeétó.
Mméelatsé mí agywun!"

²² Ina ntam anfí su Yesu labəbwé əma əlúpó há Bulu nhihé ání ihié bu alé dun nhihé dada amv.

²³ Bulu igyí ahapó ámuvó betsiá nhihé dada amv ənó ámu bvhé bvtso, tsúfe bvtowú sí agyómá ámu tswi. ²⁴ Yesu mó bu inu bré féeétó. Mó su mu Bulu igyíha móamo ənó ekekeeke. ²⁵ Mó su ətetálí hó ahá ání bvtotsun mvsu ba Bulu wá fée nkpa plipliplí. Tsúfe otsie Bulu wá, əde mu kokóli amó nwunsu bré féeétó.

²⁶ Yesu gyí Bulu igyí əhapó dehen onutó ání anidéhián ni. Mu iwi letin, tsitsa kuku ıma mu iwi. Lalahe kuvuku é ıma mvtó. Bulu lélé mu lé lakpan abwepú əkpasu, há mu otsiákpá fváhé əsüsüvsó. ²⁷ Imehián ání mu mó obégankpá bó mu lakpan iwi afödie, fí igyí ahapó dehen atráhé amv. Amó mó betsiá bó há amó onutó lakpan ekegegyíke, asa bəba há ahá atráhé. Ətsawole pé mu mó əloba afödie há ahá féeé lakpan, bréá əlopv mu iwi bó afödie ahá féeé nwunsu. ²⁸ Mose mbla léha ahá ání bapon bəbwé Bulu igyí ahapó dehen. Támē mbla ámu əma a, Bulu léka ntam lé mu Bi. Alahá mu Bi ámu labwé mu igyí əhapó dehen ání əlfvn bré féeétó.

8

An Igyí Əhapó Dehen

¹ Asón ání ndebli féeé gyí, anibu Bulu igyí əhapó dehen ání ógyi alı, otsie Bulu Otúmípu amv obiá gyopisv əsüsú. ² Əde Bulu igyí ha Əwankíkpáto Əwankíkpá onutó ání ibu əsüsú inu. Mó mó á, Bulu onutó léyi mó, megyí nyankpusa.

³ Bulu igyí əhapó dehen okugyíko á, mu agyómá gyí, əbópv ahá ámu ato hahé pú amó afödie-abötá há Bulu. Inı su ilehián ání anı Bulu igyí əhapó dehen Kristo é obénya tóá əbópvhá Bulu. ⁴ Ní əsuluv anfisv óbv a, tekı əməobwé Bulu igyí əhapó ekekeeke. Tsúfe Bulu igyí ahapó onutó bvbv inuá bvtéhá Bulu igyí Mose mbla ənó. ⁵ Igyí ahapó amv bvtotswe Bulu igyí əhakpá ání ilelian əsüsú tati-obu ámu. Inı su Bulu léda Mose əlá bréá əbóbwé tati-obu ámu əbée, "Kí ání fóbwé tógyító fí obu ámuvó nele súná fó ibusv inu ámu odu pérpépé." ⁶ Támē Yesu igyíha agyómá ámuvó Bulu léha mu amv léhié fvá dun əsulúsü igyí ahapó dehen amv klé. Ntam pəpwé ámuvó ibu ania Bulu nsiné, Yesu gyí mó əma əlúpó amv é ihié bu alé dun ntam dada amv. Tsúfe əlehie atoyileá móbwé há anı wá mótv.

⁷ Ntam gyankpapv amv iməfvn. Ní ılfvn a, tekı nyɔɔsi metrá hián. ⁸ Támē Bulu lówun ání anyánkpósa bvməbí bwé. Mó su əleblí əbée, "Eke əkv ibá. Mí mlı Wíe déblí."

Mía Israelfo pú Yudafó abéka ntam pəpwé.

⁹ Iməobwé fí mó ámuvó iletisiá mía amv anáin nsiné,
bré ámuvó nekitá amv ibi, kpá amv dalı Egyipte əsulúsü amv.
Tsúfe bvmegyi mí ntam amvsu.

Inı su nesi amv iwi há amv.

¹⁰ Ntam anfí obétsiá mía Israelfo nsiné
eke ámu ni. Mí mlı Wíe déblí.

Nópv mí mbla wá amv nwuntó,
nówanlín mó dínká amv kluvsu.
Nóbwé amv Bulu,

amv é bóbewé mí ahá.

¹¹ Amótó əkvku méeétrá suná mu pio,

ntéε mu ba əbέε,
əbú Bulu.
Tsúfέ amú fέε bέbí mí.
Tsú nyebísú yόfvn ahandesu.

12 Nési amú lakpan kié amú.

Mméetrá kaín lalahéá babwésó.”

13 Ní aní Wíe dé ntam pόpwε iwi asón blí á, mómu ilosuná ání dada amú
itráa ma labi mu ansító. Tóá iladan bwε dáda a, wu itowú.

9

ɔsvl̄sūn M̄a ɔsúsú Bulusúm

¹ Bulusúm mbla letsia Bulu ntam dada amuto. Bəbwε tati-obu ání
bósúm Bulu móttó əsvl̄sú nfi. ² Bəpu tati tin tati-obu ámu ənó, bəpu ikvle é ká
móttó. Betu obu gyankpapu amuto bεe, ɔwankíkpá. ɔkandíe-oyí ání bvtonywé
nkandíe bian mósú pó əpónó ání bodobodoá bapohá Bulu igyí idin mósú bu
inu. ³ Obu nyəosi amúú ibu tati nyəosi amu əma amuto bvtetí, ɔwankíkpá
ɔwankíkpá ni. ⁴ Sika pepe afədīe-asubwi bu inu. Bulu Ntam-dáka ání bəpu
sika pepe piatá mó iwi fέé é itsie inu. Bvtowá əhíén ogyá afədīe-asubwi
ámusu. Atoku asa bív Bulu Ntam-dáka amuto. Mógyí, sika pepe əlankabi
ání atogyihé kvá betu mó mana bu móttó, Aaron oyí yiáhé amúú əlpái ámu pó
abwi pétéplé anyó amúú Bulu lówanlín mu mbla dínká mósú ámu é bu móttó.
⁵ Bəbwε Kérubim anyáá bubu numnyam, bugyi ntobi akvá bubu abámba
dínká ntam-dáka ámu obuasus. Amú fέé betinkí amú abámba fia aba,
ilobun dáka ámusu. Amú nsiné inu Bulu tesí ahá lakpan kié amú ní. Táme
megyí séi abéle asón ánfi asi.

⁶ Alí bela ntobi ámu yáí inu ní. Bulu igyí ahapó ámu bvtowíe obu
gyankpapu, igyi ɔwankíkpá amuto ekekegyíeke yýo amú agyómá. ⁷ Bulu
igyí əhapú dəhen pé towié obu nyəosi, igyi ɔwankíkpá ɔwankíkpá amuto.
ɔtsáwulé pé otowíe inu ofitó. Iléhián ání əbópu əbwı obugya ání əbópubá
afədīe há Bulu mu onutó nwunsu pó ahá lakpan ání bəbwε, bu Meyín
su ya inu. ⁸ Tóá ɔjé Wankihé amu désuná tsú ntobi ánfi iwi gyí,
ɔwankíkpá ɔwankíkpá inu əkpa lefin wa amú bréá tati-obu ámu gyí amú
Bulu ɔtswékpa. ⁹ In iyi atosuánhe há nde ɔyi kehe. Idesuná ání ibu
móttá bvtapó ato hahé pó afədīe-abötó há Bulu igyí, táme iméetalí há mó
əhapú ámu klvñ isi mu ipón ha ání mu iwi latin tsú mu lakpants. ¹⁰ Tsúfέ
ntobiá igyi, atogyihé, atonuhé pó amándíe ání nyankpusa təpúgyúra iwi
keke mbla ámu losuná. Bulu lóbwε mbla ámu fέé há nyankpusa, ání əkita
móttó bəfvn bré ánfi alabwé əkpa pəpwε ání bόpvbwé mó ánfi, anuméetrá
bwε dáda amu.

¹¹ Kristo labəbwε Bulu igyí əhapú dəhen há ato wankláán ámuú ilaba
ámuv. Mu tati-obu ání əbu móttó bu əsvsú. Inu tati-obu ámu duŋ əsvl̄sú
klé, əlfvn duŋ mu é. Megyí nyankpusa lóbwε mó mó, imotsú ɔyí ánfitó é.

¹² Megyí atrukpa pó nnantswie yínhé obugya Kristo lópvya ɔwankíkpá
ɔwankíkpá inu. Mu onutó obugya ələpvya inu, ələpvká aní nwunsu ikə
ɔtsáwulé pé, anilénya nkpa ání itamatá. ¹³ Mose mbla ámu əná á, akpaláa
pó nnantswie obugya pó ənantswiebí ání bawá mu ogyá, alahó nsú
bvtowúnya wulí ahá ání ifin lada amú, pógyúra amú. ¹⁴ Ní betalí bu
mbwi obugya kóráá putin ahá iwi á, ntogi su Kristo obugya méetalí tin
ahá iwi duŋ? Kristo lótsun ɔjé ámuú ibu inu bré fέé ámusu, pó mu iwi lé
mbusuo ání əlfvn há Bulu. Mu obugya amu ibétin aní klvntó tsú bwəhéá
ibékpa aní wá lowuto iwi, méní abétalí súm Bulu ɔkiankpapu amu.

15 Iní su Kristo gyí ntam pəpwə ání əbu Bulu mva anyánkpúsa nsiné əma olüpó, méní ahá amóó Bulu latí ámu bénja ató amóó itamayíntá, əlehie yái há amó ámu. Tsúfē Kristo lowu ámu ılahá amó bagyi iwi tsú lakpan amóó bəbwə bré amóó bvbv ntam gyankpapu amu ası amvtə.

16 Ní əku əwánlín nhihié há mu atótá yée tswi a, otowú asa tøyó agyómá. **17** Tsúfē nhihié ámu ıma labi bréá əhá ámu onutó tsie nkpa. Mu lowu əma itəwá labi. **18** Iní sú bəpv obugya sí Bulu ntam gyankpapu amu ésv asa ıloyo agyómá ní. **19** Tsúfē bréá Mose lékla mbla ámu fée súná Israelfə tá á, əlopv ntsu fráa nnantswie pó akpaláa obugyatə, pó kufa iwi imi pepe múa ifá kvá bvtetí mó Hisop wúnya obugya fráhé amu wólí mbla əwólí ámu pó ahá ámu féesú. **20** Múv əleblí əbée, “Obugya ání ndəpsí ntam ání Bulu laká há mlsu ní.” **21** Alí kén əlopv obugya amu ku wúnya tati-obu pó ntobí amóó bvtəpútswe Bulu ámu féesú ní. **22** Lélé mü Bulu mbla ámu əná á, abétalí blí aniaa, obugya bvtəpúgyúra tógyító. Ní bvməpv obugya lé mbusuo á, lakpansikié tamaba.

Kristo Afədile Télé Ani Tsú Lakpantə

23 Alí ilehián ání bóbwe amándié ánfı púgyúra ntobí ánfı igyi fē əsúsú klé amu ní. Támə əsúsú klé amu ilehián afədile ání ihié dvn əsulösü klé anfı. **24** Iní sú Kristo mówie tati-obuá nyankpusa lópv mu ibi bwé, igyi fē əsúsú klé amu odutə ní. Əsúsú əloyo yélí Bulu ansítá, əde mu kokóli ha ani. **25** Əməpv mu iwi yábo afədile tsenyə-tsəsa, fē alí amóó Bulu igyi ahapó dehen amu bvtəpó mbwi obugya ya əsulösü Əwankíkpáto Əwankíkpá inu offifigyoifi ámu. **26** Ní alí igyi á, teki ilehián ání Kristo obétsiá wun iwiəsin wú tsé dū tsé lafa, tsú bréá əyí lefi ası əpá. Mboún alalé iwi əwan əyí ənóməbí ánfı, pó mu iwi bəbə afədile ətsawule pé pólé ahá tsú amó lakpantə. **27** Iggi fē alia ida yái ání ətsawule pé əha obówu. Mú əma a, Bulu obégyi mu asún. **28** Alí kén Kristo lópv mu iwi bó afədile ətsawule pé, pólé ahá tsətsətsə tsú amó lakpantə ní. Mú su ní əlé iwi əwan otse nyəəsi a, imehián ání əbétrá bwé tətə tsú lakpan iwi. Mboún ahá ání buhíe bvtse bugyo mu nkpa əbá bəho.

10

1 Alí amóó Mose mbla léle súná ání bvpúha Bulu igyi amu ılelian mü amóó ıbéba amu keke. Mú onutó ámu Kristo labəbwə á. Afədile oloküle amu betsiá bó há Bulu offifigyoifi. Támə imetalí há ahá amóó bvtəbeha igyi amu abufvn Bulu ansítá. **2** Ní ıletalí tñ amu iwi Bulu ansítá ətsawule pé á, teki besi afədile ámu bø, amó kln é ilesi amó ipón ha ání babwé lakpan. **3-4** Tsúfē nnantswie yinhé pó atrvka obugya méetalí lé nyankpusa tsú mu lakpantə əkəkeekə. Mboún ha ıtehá mu ətekáin mu lakpansu offifigyoifi. **5** Iní su bréá Kristo əbá əyító á, əlebláa Bulu əbée,

“Megyí ato hahé múa afədile fódedunká.

Mboún əyvlóo fela yái mí.

6 Fú ansi megyi mbwi tähé
pó lakpan afədile iwi.

7 Móó neblí mbée, ‘Mí Bulu, mí ní.
Nebá bəbwə fú apé,
fē alia bəwanlín mí iwi asón wá
fú asón wanlínhé amuto.’”

8 Olegyankpá blí əbée, “Megyí afədile múa ato hahé, mbwi tähé pó lakpan afədile fódedunká. Fú ansi megyi mü iwi.” Əleblí alí, támə mbla əkpasú ilehián ání bóbwe mü. **9** Múv əletrá blí əbée, “Mí Bulu, mí ní. Nebá bəbwə fú apé.” Mú su Bulu lalé afədile dada amu ibwi, pó Kristo afədile ámu wá mü

otsiákpá. ¹⁰ Yesu Kristo lóbwé Bulu apé, pú mu iwi bó afödïe aní nwunsu otsawole pé, há bré fée. Mó su aní iwi latin.

¹¹ Igyí əhapó okugyílkv telíi bó afödïe oloku əkole amu ekekegyíeke. Afödïe-abotá ámúv otényá póbó mó tsé dú tsé lafa ámu kén ətəpúbó mó ní. Táme afödïe ánfí méetalí lé ahá tsú amú lakpan əkekeke. ¹² Kristo mó lénya bó lakpan iwi afödïe otsawole pé ámu a, ɬeta fée, oleyétsiá Bulu gyopisv. ¹³ Tsú ali bré ámvtó opá otsie inu ogyo bréá Bulu əbópv mu alupó bwé mu ayabi oyíkpa. ¹⁴ Mu afödïe kule pé ámu ɬahá ahá ámúv Bulu lapó amú bwé mu kle amu bafvn ha bré fée, əlala kókvokvitráa ma amú iwi.

¹⁵ Əjé Wankihé é légyi mó iwi adánsie súná aní. Olegyankpá bli əbée,
¹⁶ Aní Wíe əbée,

“Ntam anfí obétsiá mía amónyó nsiné,

bré ámúv ibá ámvtó ní.

Nópv mí mbla wá amú klvntó,

wánlin mó wá amú nwunتو.”

¹⁷ Əleträ bli əbée, “Mméetrá kaín amú lakpan pú amú lalahesv əkekeke.”

¹⁸ Mó su ní Bulu lasí lakpan kíe á, mómu mó iwi afödïe kókvitráa medéhián ε.

Mliha Akpvkpe Manta Bulu

¹⁹ Inu su mí apíó, Yesu obugya amu su anibv əkpa wié əsósú Əwankíkpáto Əwankíkpá inu faan. ²⁰ Mu lowu ámu su alafinkí tati ámúv bəpvká obu ámvtó ámu há aní. Mógyí əkpa pəpwéá itehá aní nkpa ní. ²¹ Anibv Bulu igyí əhapó dehen kpənkpaənkpaənti əkvá əde Bulu ahásu kíi. ²² Mó su mliha apv iklván ání ibv ənəkwali, pú hógyiá mó ənó bu ənlin kpukpə manta Bulu. Tsúfē alapó Kristo obugya gyóra aní. Aní klván méetrá ha aní pón, alapó ntsu wánkíhé é fwí aní iwi. ²³ Mliha akita tó ámúv anidé mó iwi adánsie gyí, anidé mó əkpa kíi amutó kíkkín, tsúfē Ənəkwalpu Bulu gyí. Əbóbwé tóá əlehie ání móbwé há aní. ²⁴ Mliha akı alia ibróbwé abówa aba əwvnlin, ədwé móva yilébweto. ²⁵ Mliumáha asi aní ofiakpa yo, fé alia akv budebwé. Mboún mliha atra wa aba əwvnlin tsíá. Tsúfē mliidewúun ání aní Wíe əbáke ámu idékpukpé bá.

²⁶ Mí apíó, lakpan iwi afödïe kókvitráa ma inu há aní, ní akı ansí bwé lakpan bréá anulabí ənəkwali amu. ²⁷ Mboún tóá ɬasí gyí, abétsiá ifúsó gyo Bulu asón ogyíké pú ogýá kpənkpaənkpaənti ámúv ibóhó Bulu alupó ámu. ²⁸ Ní ahá abanyó-abasá begyi əkv iwi adánsie, ání alakíná Mose mbla ámu gyí a, bútəmó mu. Butamawun mu nwé. ²⁹ Mómu ní əkv əki Bulu mu Bi ámu ansító kótikótí, omobu ání mu obugya amúv Bulu lópvsi mu ntamsu, ilogyoráa mu iwi ámu bu ibíá, olesia Bulu awitale Əjé ámu mó á, mu tsabití ání əbhie nyá méeba kíi. ³⁰ Tsúfē aniyin ání Bulu léblí əbée, “Mí, mli Wíe téká lalahe ikó. Mí əbhéka aha laláhe akó amú lakpan su.” Əleträ bli əbée, “Mí, mli Wíe obégyi mí ahá asón.” ³¹ Ibv ifú ání fékpa wié Bulu Əkiankpapu amu agblató.

³² Mliumátan bré ámúv Bulu wanki lówanki wólí mlisv ámu. Mlikain ání ali bré ámvtó á, mlilótsv iwiəsin tsətsəətsətə, táme mliléli kíkkín. ³³ Betsiá siá mli, wá mli iwiəsin ahá ansító. Bré kóvtó é á, mlilétsa ahá ání bude iwiəsin ámu odu wúun. ³⁴ Mllósú ha obu adipó. Bréá ahá bəpvu əwvnlin swíi mli ató á, mlilési há amú ansigýisv. Tsúfē mliyin ání mlív atóá ibv alé dvn mó, ibétsiá bré féeetó. ³⁵ Mó su imákpon mli. Mlikita iwi, amlili kíkkín, tsúfē mlív ikéká kpənkpaənkpaənti Bulu wá. ³⁶ Ilehián ání mlótomi, méní mléatalí bwé Bulu apé, fówun mlénya itó ámúv Bulu léhie yái há mli ámu. ³⁷ Tsúfē bəwanlín wá Bulu asvn wanlínhe amvtó bée,

"Iméegyi nkə kvku Bulu obówotíi.

Omóewa əpá.

³⁸ Ahá ání amó hógyi su Bulu latsú amó ání amó asón da əkpa obétsiá nkpa.

Táme ní amútó əku mówa kluñ kítá iwi mu hógyito, oleyinkí əma mó á, Bulu ansí méegyi mu iwi."

³⁹ Táme anumégyí fé ahá ání badámlí əma há Bulu, bafwí. Mboún anigyi ahá ání amó hógyi laho amó nkpa.

11

Hógyi

¹ Hógyi gyí ansí pvdínká tóá fumækowun, táme fvde mó əkpa kísu. ² Ahá amúv betsiá bímbí ámu hógyi só Bulu ansí légyi amó iwi.

³ Aní hógyi só anilébi ání asón Bulu léblí pólé oyí. Mú su tóá ansíbi towun ledalı tsu tóá ansíbi tamawunto.

⁴ Hógyito Habel lópu mu ato hahé ání ibu alé dvn mu dehen Cain klé há Bulu igyi. Mu hógyi su Bulu ansí legyi mva mu ato hahé ámu iwi, olotsu mu ání mu asón da əkpa. Ibu mótsá olowu dodoodo, táme mu hógyi amó su ətráa ədetoi bəfún nde.

⁵ Hógyi su Enok mówu asa Bulu lótsu mu, əhaa mówun mu. Bulu asun wanlínhé legyi mu iwi adánsie ání olegyi Bulu ansí asa olotsu mu náti.

⁶ Mlikı, əhaa méetalí gyi Bulu ansí ní omohó mu gyi. Tsúfē ilehián ání əhá ání əbéba Bulu wá obóhogyi ání Bulu bu inu, əteká ahá ání bvtodunká mu ikö.

⁷ Hógyito Noa lónu asón ání Bulu lébláa mu tsú tóá imókónyá ba iwi. Olobu Bulu, sré dáka kpənkpəonkpənti, pohó mva mu wóyító ahá nkpa, bréá ntsu ləbbvlá. Mu hógyi amó só əyító ahá begyi pón, əlobwé əhá ání mu asón da əkpa Bulu ansító.

⁸ Hógyi léha Abraham lóbu Bulu bréá Bulu lébláa mu əbée, ədálı mu əmáttó, oyə əsulívání mu Bulu léhie há mu. Əlenatí dálı mu əmáttó, omeyín ətínéá oyá. ⁹ Hógyi léha əloyóbwé əfəo əsulívání amúv Bulu léhie yáí há mu amusu. Tati-obuto oletsiá inu. Ali kén Isak mva Yakob ání Bulu léhie əsulívání amó yáí há é betsiá tati-mbuto əsulívání amusu ní. ¹⁰ Tsúfē Abraham létsiá tati-obuto, ogyo wúlu kpənkpəonkpəntiá Bulu léda, imóobwie ekekeeeke.

¹¹ Hógyi léha Abraham mva mu ka Sara benya obí kwíi. Ibu mótsá ání badan tsun ikwíusu, Sara é menya ikwíi. Abraham lóhogyi ání Bulu obégyi tóá alahié yáisó. ¹² Inu su əmá kérin ání buma iklátó, bvtso fé ntsrakpabi ntéé əpu onó isi belin tsu Abraham ání aladan tsun ikwíusoto.

¹³ Hógyito ahá ánfi féé bowu. Ibu mótsá amó ibi meda atóá Bulu léhie yáí há amó asa bowu. Táme bowun mó sísi, amó ansí légyi mó iwi. Botsu mó ání afəo pú əkpa atupó bvgyi oyí ánfito. ¹⁴ Ahá ání botsu mó ali bvdèle súna ání bvdèle əmá ání ibóbwé amó onutó klé dunká. ¹⁵ Ní bvdèle əmá ámuv bedali tsu mótsá amó iwi susuu a, tekí bodunká əkpa yínkí yó inu. ¹⁶ Táme əsüsü əmá ání ibu akile dvn mó ámuv bedali mótsá ámusu amó ansí din. Mú su ima Bulu péli ání béti mu bée, amó Bulu. Tsúfē alalá wúlu kpənkpəonkpənti kv yáí há amó.

¹⁷ Hógyi léha Abraham lékitá mu bi Isak oyábo afadie há Bulu bréá Bulu lóso mu ki. Ibu mótsá obí ánfi Bulu léhie mu ání əbókwi ní, táme əmotswe mó kpükpu. Ələksu pú mu bi əkvíkónó əkule amó oyábo afadie ámu. ¹⁸ Ibu mótsá ali bré ámuva á, Bulu labláa mu əbée, "Fó bí Isak abí-aná əbóbwé fó abí-aná ní." ¹⁹ Táme Abraham lótsu mó ání Bulu əbétalí tsinkí Isak. Lélé mó, əkpa əkvusá á, ələlanyá Isak fó əhá ání Bulu lakósáa tsu afúlito.

²⁰Hógyi léha Isak lóyulá mu atabí Yakob mua Esau. Mu ansí dñn ání Bulu obóbwé tóá əlehié há amó ekekú.

²¹Hógyitó bréá Yakob əbá bowu á, oloyulá Yosef abi anyo ámu, olobun mu oyi yiáhésu súm Bulu.

²²Hógyitó bréá Yosef əbá bowu á, əleblí əbée, Bulu əbelé Israelfo tsú Egyipte əmátó. Mú su əleda amú əlá əbée, bùmási mu awú tswí inu.

²³Hógyi léha bréá bəkwú Mose a, bəpu mu ŋáin tsra asa. Tsúfé bowun ání əbu akíle. Mú su bùmenya owié amu mbla ání ələwa tswí ifú.

²⁴Hógyi léha Mose lékiná ání bùmáti mu Egyipte owié mu bi tsihé mu bi bréá əledan. ²⁵Olotsulá ání bùwáá mua Bulu ahá iwiəsinto, dñn ání obénaya lakpanbwé iwi ansigyi bré itinbi. ²⁶Olotsulá ání bùsópa mu Kristo su. Tsúfé əbéhié wá labi há mu dñn ání obénaya Egyipte atonyahé féé. Mu ansí dñn ikáá Bulu əbéka mu ekekúsú.

²⁷Hógyi léha Mose lénatí Egyipte əmátó, omenya owié amu əbló ifú. Mu ansí dñn Bulu ání əhaa tamapú ansíbi wunsu. Mú su olotomi, omeyinkí əma. ²⁸Hógyi léha mu əleha Israelfo befi Katsvn Nke gyí así. Əleha amó bəpu obugya kpá amú obu-ənó, méni Bulu-əbəpuá ətəmó ahá əməpú ibi da amó bití.

²⁹Hógyi léha Israelfo bətsvn Əpu Pepe amvto fé əsvlúv wulhesu bóna. Támē bréá Egyiptefo é bée abvtsvn a, əpu amu lékitá amú.

³⁰Hógyi léha Israelfo benatí bómlí abuntii ání bəpvgyi ihan wá Yeriko wúlu nkensiénó, ilobwie bun gbloo. ³¹Hógyi léha obu-ənó otsiápú Rahab mówu tsia ahá ání bùmáho Bulu gyito. Tsúfé əlhəhə Israelfo ansí awakípu afás wankláán.

³²Ilehián ání nétrá wanlín ikv é? Bré mətsó ání n̄wanlín Gideon mua Barak pú Samson, Yefta mua Dawid, Samuel mua Bulu ənósú atsípú amu hógyi iwi asún. ³³Hógyi léha amú bəkə əmá-əmá gyi amósú, bəbwé tóá ıda əkpa. Benya atáá Bulu léhié há amó, bəha agyatá ndatə leklí. ³⁴Bodun ogyá kpənkənti, bumesin isá. Hógyi léha amóá bəpən benya əwənlín, amó akv benya ikó túmi, gyi amó anyabásó. ³⁵Bulu létsinkí atsı akv afúli há amó. Ahá bəpití amó akv atá alu mó amó. Mú óó á, bùmotsulá kíná Bulu. Iləwa amó ədweá bómə amó dñn ání békinkí Bulu əma, méni Bulu əbókvusúa amó, bénaya nkpa ání ibu alé dñn.

³⁶Bəbwé amótó akv ahinlá, pítí amó mpli. Bəwa amó akv ikan, pú amó tswí obu. ³⁷Beda amótó akv abwi mó, pú sáa bói akvto, akv é besin ədayí ənó. Amó akv é bedü akúfa múa akpaláa nwulú-kpákpató nátí kí, akv bedü akón. Bedunká akusu, wá amó akv é iwiəsinto. ³⁸Tekí megýi oyí ánfí odutə ahá ánfí bétisia asa. Adimbító múa abvus benatí kí fé əkvn abəpú, tsia dí abwi alato múa mbótó.

³⁹Amó hógyi sú Bulu ansí légyi amó fée iwi. Əkvkvn ibi meda tóá Bulu léhié yáí. ⁴⁰Tsúfé atáá ibu alé, ibówa labi iwi Bulu lóbwé agywun yáí há ania amónyo fée. Mú su amó nkole bùmémentalí nyá mu, yófun bréá Bulu labwé ania amónyo fée anulafun mu ansító.

12

Ani Sí Bulu

¹Anibv ədəm anfi bəpu hógyi tsia ánfí odu bómli an. Mú su ml̄ha aní é atswi tógyításá idé aní bitia ya əma pú lakpan ání lkakílkli aní kínlíinkín tsalifwi, atomi tsii əsrú amóó ıda aní ansító ámu. ²Ml̄ha apv ansí dñka Yesusv. Mvgyí aní hógyi nfiasí pú mu ənómə. İniá oyin ansigyi oduá ıda

gyo mu su á, olotomi wun ipian oyikpalíhesu wú. Omobu kpái ání bókpói mu tóta, alayó otsie Bulu owié obiá ámu gyopisú.

³ Mlívukí ipian ání olotomi wun lakpan abwepó ubító, bréá bolu mu, wá mu iwiásintó, méní ojé mécta mli, mlíméesi mu hógyi. ⁴ Iwiá mlidépri le iwi lakpantó á, mlímókótáli pri yófon bréá mlési mli nkpa há. ⁵ Mlímátan itói ání Bulu lótaí kplá mli ánfi mlígyí mu abísú. Óbée,
“Mí bí, ní nebítí fú isu á, máha mó lalahé su.
Ní nowá iyin wa fu á, máha mó ikpon fu.

⁶ Tsúfél ohá ání ntódwé á, mu ntowá iyin wa.
Ohá ání nəpóbwé mí bí á, mu ntébití isu.”

⁷ Tomi wun ipian fé isu bude fú bití. Bulu dé mli isubtí fé mu abí. Tsúfél obí əməmú bū invá mu si tamabtí mu isu? ⁸ Ní əməbítí fú isu fé alá ətəbwé mu abí féé á, idesuná ání megyí mu bi onutó fógyi, klétobi fogyi mu. ⁹ Aní əsvlúv anfisu así bvtəbítí aní isu, anitobú amú é. Ntogyi sú anumóotsulá ba iwiásí há aní Sí Bulu dvn amú, anya nkpa ání itamatá? ¹⁰ Bré itinbí pé aní əsvlúv así bvtəpóbítí aní isu alá budeklé. Bulu mó á, alá abówa ale su ətəbítí aní isu, méní aní é aní iwi bétin fé mu. ¹¹ Ní bude aní isu bití á, itéhan aní ali bré ámutó. Ansí tamagyí aní. Támē isubtí ámu əma a, anitobwé yilé, tsíá iwilwiito.

Atosundhé Pó Oláda

¹² Mú su mlímáha abato iwu mli, akpawunuto ikpínkí mli. Mliwa iwi əwvnlin! ¹³ Mliha mli tsiató iwa alé, méní abubúpu amu bvméesin tsukule, mboún bénya dətsá.

¹⁴ Mlhbó mbódí amlíha iwilwii itsia mliha ohagyísha nsiné. Mlitsia nkpa ání mó iwi letin, tsúfél ohá ání mu iwi métin móowun aní Wíe. ¹⁵ Mlikí ání mlito əkvukvuk móoholú Bulu awitóle amu. Mlito əkvuk é mási asón wá mu klvntó, méní əmáopu asón wá mli nsiné, iyinta mlito akv. ¹⁶ Mlikí ání mlito əkvuk é móabwé mu iwi mbua ətəpó, ntéé ohá ání ətamabú Bulu fé Esau. Mvlópu mu hande tse ətsawole atogyihe. ¹⁷ Fé alá mlíyin yaí á, əma a, olobodunká obi dəhen oyúla tsú mu si wá, támē mu si lékiná mu ha. Ibv mütóá əlehie su kokóli mu si, támē omenya mütó əkpa.

¹⁸ Megyí ibvá mléatalí pu ibi da así mllaba. Ətínéá oklún tuun pó afú kpónkpónkponti bu, ogyá é idetsí fé Sinaibu ámuó Israelfa bøyó mó así bréá Bulu dépu mu mbla há amú ámu así mllaba. ¹⁹ Inó bonu əkpé ləfolí kóklóvokóó, bonu əme kpónkpónkponti ku leln bláa amú asón, su bokokóli bée itsia ali, bumedékléá betrá nu asvansu. ²⁰ Tsúfél bvmetalí gyí mbla ámuó Bulu lówa há amú əbée, “Ní əbwí əku kóráá iwi ida ibv ámu a, bvdáa mu abwi mə” ámuvsu. ²¹ Tzá bowun inu lówa amú ifú. Mú su Mose óó léblí əbée, “Ifú lahá mí ndekpinkí!”

²² Mli mó á, Sionbu así mllaba. Bulu Əkiankpapó amu wúlu yilé, igyi əsósú Yerusalem pó Bulu-abepó mpípm-mpípm ansí ogyíkpa mllaba. ²³ Bulu bití ámu abí, bugyi ahá ámuó bawánlin amú adá əsósú ámu ofiakpa mllaba. Bulu, ogyi ahá féé asón ogyípó amu wá mllaba. Mllaba ahá ámuó Bulu latsú amú ání bafun amu akláa wá. ²⁴ Yesu wá mllaba. Mogyí Bulu mva anyánkpósa nsiné ntam əma əlúpó ni. Yesu obugya wúnyáhe amú ilépó yilé ba dvn Habel obugya amu wá mllaba.

²⁵ Mú su mlíkí wankláán, méní mlíméekiná Bulu ámuó əde mli asón bláa amu. Tsúfél Israelfa ámuó bekiná asón ání əlówa Mose bli Sinaibu así nu ámu bvmetalí srí sí isubtí ámu. Ní aní é akíná ohá ánfi ədetójí tsú əsósú ánfi əme nu á, aní isubtí bódvn amú klé. ²⁶ Bréá Bulu lótaí Sinaibusu á, mu əme léha əsvlúv lekpínkí. Támē séi á, alahié əbée, “Nétrá kpínkí əsvlúv ətsawole,

kpínkí əsósó é tsia móntó.”²⁷ “Nétrá kpínkí mó ətsáwule” anfi idesuná ání Bulu əbékpínkí ató bwéhé ámu, lé mó inu. Tóá iméekpínkí ekekeeké pé obésian.

²⁸ Mó su mliha ada Bulu ipán. Tsúfē iwéegyí ání iméekpínkí abénya tsú mu wá. Mliha abu mu, anya mu ifú, méni abégyi mu ansi. ²⁹ Tsúfē lélé mó á, ogyá ani Bulu ámu gyí, otóhó ató plíplíplíplí.

13

Alá Abégyi Bulu Ansí

¹ Mlikita mli aba Akristofá dwetó kínkíinkín. ² Mlumátan afjóhosu. Tsúfē móleha akv böh Bulu-abepu afó, imowankí amó ní. ³ Mlikain obu adípósó, fé mliamónyo dá obu. Mlikain ahá ání bude iwéisin wúunsu, fé mliamónyo dé iwéisin ámu wúun.

⁴ Akúlu múa aká bvbúu aba amó abatsiáts. Okvku mádalí mu ba əma, tsúfē Bulu əbébití ahá ání buda ahá ání bumegeyi amó akúlu ntéé amó aká wá, pú mbua atópú féeé isu.

⁵ Kóba asón imádu mli ədwé wa. Tóá mlíbu igyí mli ansi, tsúfē Bulu lablí əbée, “Mméenatí sí mli, ntéé kíná mli ekekeeké.” ⁶ Mó su abétalí wá kluñ blí aniaa,

“Mí Wíe Bulu gyí mí əbvápu.

Mó su tóto móowa mí ifú.

Ntó nyankpusa əbétalí bwé mí?”

⁷ Mlikain mli nkpa agyápu amóó begyankpá bláa mli Bulu asón ámu. Mlikai alia bopotsiá, amlinya hógyi fé amó. ⁸ Alí amóó Yesu Kristo gyí ígye ámu a, alí ógyi ndé, alí kén obetsiá bré féeé é ní. ⁹ Mó su mlumáha atosunáhé ətsan-ətsan igyi mli ansi, ibtitia mli le əkpa wankláán ámu. Ibv aléa mléha Bulu əbówa awitóle há mli ənjéto əwunlín, megyí atogyihé mbla, ání itamawá labi kuvu há móosó agyípósú gyí.

¹⁰ Anibu afodíe-asubwi kvá igyí ahapó ámóó bëha Bulu igyí əsvlósu nfi ámu buma əkpa gyi móosó ató. ¹¹ Bulu igyí əhapó dehen tópú mbwi obugya wié Əwankíkpáto Əwankíkpá inu yábo amó lakpan iwi afodíe, bvtapó aye amó mó ya mmuátse, yówa mó ogyá. ¹² Inu sú Yesu é lówu mmuátse, méni əbópu mu onutó obugya gyóra mu ahá, amó lakpan su ní. ¹³ Mó su mliha adali yo mu wá mmuátse inu, abukpó ania mónyo. ¹⁴ Tsúfē anímá wúluá ibétsiá yó əsvlósu nfi. Anigyo wúlu amóó ibá ámu. ¹⁵ Mó su mliha atsón Yesusu akanfu Bulu, ibwé afodíe ání anidépvhá mu ekekegyíeké. Mogyí ənótó asón ání anidépvhá aní Wíe numnyam ní. ¹⁶ Mlumátan awitólewassu. Mliye mli atató ha aba, tsúfē mó aná gyí afodíeá itegyi Bulu ansi ní.

¹⁷ Mlihu mli nkpa agyápu, amliba iwiasi ha amó. Tsúfē bvtamadá əkpónó mli əklásukú su. Buýin ání býele aliá bopukí aní əklásu ənó Bulu ansító. Mliha amó abubwé amó agyómá ansigyisó, megyí nwesu. Ní megyí alí á, imóowa labi kuvu há mli.

¹⁸ Mlitsia bo mpái ha aní. Nyin ání aní kluñ medé aní pón ha, támé anidékleá abétsiá tsiátá wankláán brégyibré. ¹⁹ Nhíé ndekléá mlíbóó mpái, Bulu əháa mí ansanki ba mli wá nkenyó ánfító kótóó.

Mpái Tráhe

²⁰⁻²¹ Iwilwii Əhapú Bulu, əlkusúa aní Wíe Yesu Kristo tsú afúlito ámu əháa amlitali bwé yilé kugyíkvá odekclé. Ndé mu kokoli mbéé, ətsón Yesu Kristosu əbwé tóá odekclé anító. Yesu gyí akúfa Əkpapú kpənkəntiá Bulu

Lópu mu obugya ká ntam amúú ibu inu bré fée, mua mu akúfa, bugyi mu ahá amu nsiné ní. Numnyam ibwéé mu kle yófvn bréá itamatá! Amen.

Iklá

²² Mí apíó, ibu móntóá ɔwvnlú kútúklú nawánlín sisí mli. Táme nobwíí ipa, mlíyaa asu amlínu móntó asón ání ndepuvá mli ɔwvnlín. ²³ Nde mli ibi ha ání balé anu pió Timoteo obu. Ní ɔləwa osa bətə mí nfí mó á, nékpa mu abéba békí mli.

²⁴ Néhá mli nkpa agyápü pü Bulu ahá atráhe fée itsiá. Akristofó ámúú bubü Italia ɔmáttó ámu é behá mli itsiá.

²⁵ Nde Bulu kokóli mbéé, ɔwáá awítəle ha mli fée! Amen!

Yakobo ɔwulú

Itsiáha

¹ Mí Yakobo ání ngyi Bulu mva ani Wie Yesu Kristo osúmbi dé ɔwulú ánfi wanlín sísi mli Bulu ahá* ání mliladásáin wá ɔyító fée. Nde mli itsiá ha.

Ansigiyina Iklántə

² Apió aba, ní mlowié iklán múa asvn wunhetə á, ansí ihíe gyi mli. ³ Tsúfē mlyin ání ní bəsə mli hógyi kí a, itehá mlitotomi tálí líi mli asvn wunhe fée ɔnó. ⁴ Ní mletálí tomi líi mó ɔnó á, ibéha mlédan, wá alé, fón tógyítótó. ⁵ Ní mlito ɔkví léhián nyánsa á, ɔkví Bulu. Ibéha mu faan. ɔmájwá mu pélitz, tsúfē Bulu tópó awítolé há ahá fée nyánsa. ⁶ Támé ní fókví mu a, pu hógyi kvlí mu. Másusúu fée ɔméeha fó. Tsúfē ní fvomohogyi ání ɔbéha fó á, fogyi fé ɔpvá idá yó nkpa, lladá yó ɔma. ⁷⁻⁸ ɔhá ání ogyi alí, mu agywün tamalúi tsukvle ɔmádinká ansí ɔbée, ménya tataotə tsú ani Wie Bulu wá, tsúfē mu agywün igyi anyo.

Ohian Pó Iwinya

⁹ Ansí igyi Okristoyin ání ɔma tóta, tsúfē Bulu latsú mu fvá. ¹⁰ Ní Bulu obá iwi onyapó é así á, ansí igyi mu. Tsúfē mu nkpa bátsvn fée oyí ntswítswi. ¹¹ Ali ámóó owí ɔnó iwa ɔnlín, itó ifá, mó ntswítswi təbó kpákpáa; ifá ámu alé tetá ámu a, ali kén iwi onyapó déyo ɔdebá alu obówu ní.

Isóki

¹² Bulu toyúlá ɔhá ání ototomi iklántə. Tsúfē ní ɔledalí móttó á, Bulu ɔbéda mu ipán, há mu nkpa ání itamatá, igyi 1sugyí-ipa ámóó ɔlehíe ɔbée, mórvhá ahá ámóó bútədwé mu amu. ¹³ Ní bəsə ɔkví kí a, ɔmáblí ɔbée Bulu lássó mu kí, tsúfē ɔhaa méetalí sō Bulu kí ɔbée, ɔbwéé lakpan. Bulu é tamassó ɔhaa kí ɔbée, ɔbwéé lakpan. ¹⁴ Nyankpusa onutó ɔwáli laláhe témlé mu, bítía mu wá isókito. ¹⁵ ɔwáli laláhe təkwíi lakpan. Lakpan é igyi ɔhasu á, itəpó lowu ba.

¹⁶ Mó su apió adwepó, mlumáha ɔhaa ɔmle mli. ¹⁷ Ató wankláán pó atokiehé yilé kugyíku itsú ɔsúsó. Itsú ani Sí Bulu, ɔsúsó ató wankihé ɔbwepó ámu wá. Itamatse fée ɔpa múa onyé. ¹⁸ Mu apétó ɔlopv mu ɔnəkwali asvn kwíi ani, méní abóbwé agyankpapv mu ató bwéhé féeétó.

Asónnu Pó Mósígyi

¹⁹ Apió adwepó, mlínu. Mlíkosí nu asón así. Mli ɔnó máwa ɔsa. Mlímákosí nyá ɔblí é. ²⁰ Tsúfē ɔblí tamabwé tóá Bulu tekle. ²¹ Mó su mlile tsiátá laláhe kugyíku le mli nkpató, amlisi lakpan bwé. Mboún mliba iwiási, amlihá Bulu asón ámóó aladú wá mlito ámu. Mó ɔbéha mli ɔkláá obényá nkpa ní.

²² Mlwbwé dinka Bulu asón ámu, mlumábwé mó anupó keke. Ní mləbwé mó anupó keke a, iwi mlidémnlé. ²³ ɔhá ání onú Bulu asón, omegyi mósv gyí fée ɔhá ání alakí mu iwi ahuhwétó. ²⁴ Onyánatí mó así pé á, alatan alá olowun mu iwi. ²⁵ Támé ɔhá ání ɔleyaa asu nú Kristo mbla ámóó ləfvn, itehá anitegyi iwi ámu, ɔmetan mósv, ɔde mósv gyí a, Bulu obóyulá mu ɔkpagyíɔkpasv.

* **1:1** Yakobo léti Bulu ahá ɔbée, abusuan duányo ámu.

²⁶ Ohagyóha ání əbée mude Bulu súm, támē ətamakítá iwi mu tárto á, əde iwi mlé. Mu Bulusúm igyi kpaalı. ²⁷ Bulusúm oduá mó iwi letin, asvansu ma mó iwi, anı Sí Bulu tekle gyí, mlékı awumbi móva asvrapsu amó ımplánto. Mlékı ání oyí ánfıta lakpanbwę é iméegyi mlisu.

2

Fitátó Futi Ki

¹ Mí apió, ní mlilahə numnyam Owíe Yesu Kristo gyi a, mlímáfutí fitátó ki. ²⁻³ Ní iwi onyapóá ədídí tatiá ibu ibía, əlowa sika ató pó ohiániá ədídí tatida bəbá mli Bulu osúmkpá a, mlímáha iwi onyapó ámu otsiákpá, bláa mu mliaa, obétsiá oyilekpá nfi; bláa ohiáni ámu mó mliaa, otsia ası ətinéku iwu, ntéé odúnka ətinéku lu. ⁴ Ní mlobú ahá amú iwinya su á, mlímókópú agywıun laláhe gyi asón ní?

⁵ Apió adwepó, mlıyaa asu amlinu. Bulu léle oyí ánfıta ahiánfa əbée, buñyáá hógyi ání mó ənó bu ənlın, abutsia mu iwíegyí ámuto, fé alı ámuú əlehie yáí əbée, mópvahá ahá ámuú bułedwé mu amu. ⁶ Támē mli mó á, mlitákpój ahiánfa. Nfite mli, megyí iwi anyapó ánfı tesisi mli, tswín mli mánsu, sáma mli wúlu ahande wá ní? ⁷ Megyí amú dé Kristo ıdayilé ámuú idın mlisu ámu kpój ní?

⁸ Bulu mbla ámu féé nwun, bəwanlín wá Bulu asun wanlínhé amuto gyí, "Dwe fó bá fé fó iwi." Ní mlidé mósú gyi lélé á, mómó mlidé ito wankláán bwę. ⁹ Támē ní mlofutí fitátó ki a, mlilabwé lakpan. Bulu mbla ámu lahá mli pón. ¹⁰ Tsúfē fóá fegyi mbla ámu féésú, támē fepán kule pé á, fagyi pón ání fatón mbla ámu féé. ¹¹ Tsúfē Bulu léblí əbée, "Máta mbva." Mu kén léblí əbée, "Mámo əha" é ní. Mú su ní foməkótó mbva, támē famó əha a, foməkükíná Bulu mblasu gyí ní? ¹² Bulu əbópu mbla ánfı ıtehá anıtegyi iwi ánfı gyi ahá asón. Mú su mlıki wankláán, mli asun blihé pó mli bwęhetó. ¹³ Tsúfē əha ání ətamawun ahá nwę á, Bulu omóowun mu nwę. Támē ní futowun ahá nwę á, Bulu obówun fu nwę mu asón ogyké.

Hógyi Pó Bwęhę

¹⁴ Apió aba, ní əkv əbée, məhə Bulu gyi, támē mu bwęhé mosuná alı á, labi məmu mu hógyi amu bu? Mú odu ibetalí há mu əkláa obénya nkpa? ¹⁵⁻¹⁶ Ní fowun fó aba akv bu ma ató dıdáhé pó oyı kehets atogyihé, támē fomeha amú, febláa amú féé, "Nehá mli itsiá. Mlitsia wankláán. Bulu əkpáa mli, əha mli tóá ıde mli hián" a, labi məmu fó asun blihé amu ilowa? ¹⁷ Alí hógyi igyi ní. Hógyi oduá yilébwę há fó bá ıma móto á, igyi hógyi wúhé.

¹⁸ Əkv obétalí bli əbée "Fubu hógyi. Mí é ntəbwé yilé." Néle bláa mu mbée, "Suna mí fó hógyi amúú yilébwę ıma móto ámu. Mí é nōsuná fó mí hógyi tsú mí yilébwetó." ¹⁹ Fú hógyi desuná ání Bulu əkole pé bu iwu? Ibu alé! Támē bi ání ənje laláhe féé bohogyi alı. Mú su buñenyá mu ifú, kpínkı kpakpakpapka. ²⁰ Fú əha mimláhe, fudekläré fowun ání hógyiá ıtamabwé yilé igyi hógyi kpaalı? ²¹ Anı náin Abraham lóbwę yilé Bulu ansító, tsúfē olotsulá kpá mu bi Isak yáa pututo, tekı oyamo mu bá afədię há Bulu. ²² Mlilawun alıá nanáin Abraham hógyi pó mu bwęhé lenatı? Mu bwęhé su mu hógyi ləfon. ²³ Alí Bulu asun wanlínhé anfı ıleba móto ní. Əbée, "Abraham lóhə Bulu gyi. Mú su Bulu lóbu mu yilé əbwepó," tí mu mu nyawie nı. ²⁴ Inı su séi á, mlıbi ání yilébwę téhá Bulu totsú əha ání mu asón da əkpa mu ansító, megyí mu hógyi pé.

²⁵ Alí ileba ha obu-ənó otsiápó Rahab é ní. Bulu lótsu mu ání mu asón da əkpa, tsú tóá əlobwé sv. Ələpu Yudafó akvá bəba bvde ansí wa kí mu əmátó əján, əleha amú bətse əkpa srí.

²⁶ Ah ámúvú ənjé ima əható ógyi itowuhé ámu a, alí ní yilébwé mémá hógyisu é igyi hógyi wúhé ní.

3

Ədandv

¹ Mí apío, mlí fée mlumábwé iwi ató asunápó. Tsúfé Bulu obégyi aní ató asunápó anfi asón kínkíinkín. ² Aní fée anitepán brégyibré, támé ní əkv tamapán mu títá á, mórmú ələfvn. Əbetalí gyi mu iwisu əkpagyíəkpasu. ³ Apóki, dátəbi ku pé bvtəpówá əpənkə ənó, pódamlí mu, súná mu əkpa pú táz əbwéé. Itéhá otobú aní. ⁴ Mlikí ntsusuv-yibiá idin ntsu ansító. Ilomoní, afú kpənkənti tópó mó náti. Támé ətabu pátaplábi ku tédamlí mó, súná ətinéá iyóó. ⁵ Alí aní ədandv é igyi ní. Igyi aní iwi itó tüküríibi ku. Támé itetálí blí asón akpənkənti pótsú iwi.

Igyi fée ogya plenpleni áni itowá ipó yilé ogýá. ⁶ Igyi itó laláheá iteyíntá ató fée aní iwi. Itəkpóí nyankpusa, yíntá mu əkpatsiató fée. Isubtití ogýá áni itamaduntə ədandv ogýá ánfí tetsánkí tsú. ⁷ Nyankpusa tetálí bwé pututəmbwi, mbubwi, awo pú ntsutso mbwi akugyíaku bvtəmántá. ⁸ Támé əhaa mőkötálí bwé ədandv əmanta kí. Itó laláhe ədandv gyí. Ətamatsiá díin. Elín áni itomó ssón bó mó. ⁹ Anitəpó aní ədandv kánfó aní Wíe pú aní Sí Bulu. Mó kén anitəpúlwí ahá ní. Támé Bulu onutó lóbwé nyankpusa fée mu iwi. ¹⁰ Ənó kule pé ámuto əkanfó móa ilwí tedáli tsu. Mí apío, ima aleá ibéba alí. ¹¹ Ntsuá ibu anúle pú ntsuá ima anúle bétalí lin tsu əbón kvletó? ¹² Mángó oyí bétalí swié kankaba? Ntée baflé oyí bétalí swié mángo? Ekekeke! Alí ntsuá ibu anúle méetalí lin tsu əbón áni móto ntsu ma anúletó ní.

Nyánsa Aní Itsú Bulu Wá

¹³ Ní əkv bu nyánsa móa asón asinu mlito á, mórmú əpóó mu tsiátó wankláán le mó suna tsun mu bwéhé pú mu iwiásibá áni itsú mu nyánsató. ¹⁴ Támé ní olu pú ənsípe tsiátó bu mvtá á, mórmú əmápo ibi sí kántó, blí əbée mu bu nyánsa. Ní əblí alí á, alawá afunu dínká ənəkwali aməsv. ¹⁵ Nyánsa ánfí odu motsú əsósó. Itsú əyító ató əmagyáa, tsiátó laláhe, pú ənjé laláhe wá. ¹⁶ Tsúfé ətínegyítiné áni olu pú ənsípe bu a, aba asimánú pú laláhebwé tétsiá inu. ¹⁷ Támé əhá áni mu nyánsa itsú əsósó á, gyankpapu, mu iwi letin. Ololwií, ətədwé ahá, ətəba iwiásı. Otowun ahá nwé, ətəbwé yilé. Ətamafúti fitátó kí, ətəbwé ató tsú mu klvntó. ¹⁸ Ahá nsiné əlapú todú iwlwiiá itəpó yilébwé ba.

4

Əyító Ató Dwe

¹ Ntə téti ikó móa itré wá mlí nsiné? Megyí əwólı laláhe áni ideklé igyi mlisú təpóba? ² Mllapó ənsípe mlidé ató klé, mlumédé mó nya. Inı sv mlidé ahá mó. Mlí ansí depe ahá atósó. Mó só mlidétré kó ní, támé mlí ibi mēeda mó kí. Táz svá mluményá gyí, mlitamakólí Bulu əha mlí. ³ Ní mləkólí kóráá á, ətamahá mlí, tsúfé agywün laláhe mlitəpókólí mu. Ahá mlópwá iwi ansigýı sv mlidé mó kvlí. ⁴ Mlladámlí əma há Bulu. Mlméyín áni ní mlidé əyító ató dwe á, mlidé Bulu lu? Ní fədeklé fədwe əyító ató á, fvtəbwé Bulu olupú. ⁵ Ntée mlidékí mliaa, kpaali Bulu asón wanlínhé amu ileyblí əbée,

“Bulu tamatsúlá ḥjé ámúvú oləpwawá anitə ámvsu?”⁶ Iní sú ətəpó awitəle tsətsəətsə kpá aní, fē aliaá Bulu asvn wanlínhē amv ɬeblí ní. ḥbée, “᠀tákósú lú iwi atsupósú,

táme ətəpó awitəle kpá iwiásı abápu.”

⁷ Mó su nde mli bláa mbéé, mlhbá iwiásı ha Bulu. Mlikusu lu ḥbunsámsó, əbésrí nátí mli wá.⁸ Mlikpukpē manta Bulu, Bulu é əbékpvkpé manta mli. Lakpan abwepú, mlfwí ibi le lakpanbwetə. Ahá ání mli agywun igyi anyo, mli:ha mli klvntə itin.⁹ Mlisu, amlı:ha mli iwi iwa mli nwé, mli lakpan sv. Mli mósi idámlí isú, mli ansigýí imli péli.¹⁰ Mliba iwiásı Bulu ansító, méní obótsu mli fúá.

Aba Iwi Asvn Blí

¹¹ Apió adwepú, mlumátrá blí mli aba iwi asón. Mlumátrá tsii aba, kpóí aba. ḥhagyíha ání əlele mv ba ɬlá ntéé gyi mv asón á, ilosuná ání ədəblí əbée, Bulu mbla ámu ɬma ale. Iní désuná ání alatsú mv iwi ání ədvn mbla ámu. Ní ədvn mbla ámu a, mómu əmedé Bulu mbla ámu bu.¹² Bulu lówa mbla ámu. Mv pé əbétalí pú mó gyi aní asón. Mv pé əbétalí ho aní nkpa, ntéé mó aní. Ní igyi alí mó á, fúgyí ma ání fégyi fú bá asún?

Ansi Pvdińka ḥkesu

¹³ Mliya asv amlinu. Mli ahá ámúvú mliteblí mlhaa, “Ndé ntéé əke abóyo wúlu yilé kvsu, yétsiá mv ofi əkvle gyi ibiá nyá iwi” ámu.¹⁴ Mbéé, mlyin əketə? Mlyin aliaá mli nkpatxiátsó bōbwé? Mlygýí fē agyinde, itedálí dinká, táme itamawá ɔpá kkvu, itəfwí.¹⁵ Mó su tásá iləhián ání mléblí gyí, “Ní Bulu lótsulá há aní nkpa á, abóbwé iní ntéé iní.”¹⁶ Ní imegyí alí á, ilosuná ání mlidé iwi tsu, pú ibi sí kántó. Lakpan iwiásı ánfí odu gyí.

¹⁷ Mó su əhá ání oyin itə wankláán, táme ətamabwé á, əde lakpan bwé.

5

Iwi Anyapú Asvn

¹ Iwi anyapú, mlsu amlisvra okitikiti, tsúfē ipian kpənkpoñtu ɬbá mlsu.² Séi ánfí á, mli atonyahé fée lapló. Atéple bawí mli atati.³ Mli sika ató é ɬakpóí, wí nkanu. Mv nkanu ámu obégyi mli iwi adánsie, yíntá mli ɔyvlóv fē aliaá ogyá teyíntá ató. Mlikakle ató tsətsəətsə yáí kpaali, bré ánfí ɔyí ɬbá bəmo ənó ánfí.⁴ Mlikain ání ahá ámúvú mlilbó ipa, boyo agyvámá mli ndatə, táme mlilékiná amó ikə ka ámu isú lató Bulu, túmi fée Owíe amv.⁵ Mlikatsiá əsvlóv anfisu, gyi nkpa mva ədwé pówá nfə fē nnantswie há mli əmeké.⁶ Mlikahá əhá ání mv asón da əkpa ipón, mó mv, əmepriú iwi.

Iklnya Mva Mpáibó

⁷ Apió aba, mlinya klon tsia gyo aní Wíe Yesu Kristo ɬbá. Mlikí aliaá ədətəpə tenyá klon tsia gyo nyankpv gyankpapv móa tráhe, pú aliaá otetsiá gyo bréá əsvlóv amv ɬbáha atə pəpwə bōwíe wóyí.⁸⁻⁹ Mli é mlinya klon amluu kíñkín, tsúfē aní Wíe, ogyi asón ogyipú amv ɬbá lafvn. Mó su mlumátsiá tóí mli abasv, méní əmeeha mli ipón.

¹⁰ Apió, mlipu Bulu ənósú atəpó amúvú bəblí Bulu asón ámu bwé mli atosuánhe. Bowun asón tsətsəətsə, táme benya klon.¹¹ Mlikí aliaá anitobú amó. Itsú aliaá botomi amó asvn wunhetə sv. Mlikain Hiob é iwi asónsó. Aliaá olotomi mv asvn wunhetə. Iní sv Bulu lóylulá mv mó əma. Lélé, Bulu bu awitəle. Otowun ahá nwé.

¹² Mí apió, ndeklé mbéé mlhbí wankláán ání mlumátanu əsúsú ntéé əsvlóv, ntéé ká tətətə. Mli “In!” ɬbwéé “In!” mli “O-o!” é ɬbwéé “O-o!” méní Bulu mééha mli pón.

¹³ Ní əkv dέ ipian wúun mlítə á, okókoli Bulu. Ní ansí de əkv gyí é á, əwáá ilv kanfv Bulu. ¹⁴ Ní əkv délo mlítə á, ətń əpasua ahande abvba bokokóli Bulu, abvka mv ofobí ani Wíe idáto. ¹⁵ Ní bokókoli ani Wíe hógyito á, əbétsa mv ilv, əbókvusó. Ní alabwé lakpan kv á, Bulu obési mó féé kíé mv. ¹⁶ Mó ali su mlile mli lakpan bli, amlíkokoli Bulu ha aba, mén̄i əbétsa mli ilv. Ohá án̄i mv asón̄ da əkpa mpái tówá ogyá. Itøyó agyómá wankláán. ¹⁷ Nyankpúsa Elia é gyí fé mía funyo. Olokókoli Bulu kinkíinkín án̄i nyankpú mátswíe. Lélé imotswie nfinsa múa ifvn. ¹⁸ Ələlakólí mv án̄i itswíe. Lélé nyankpú létií, ilha ató lelawá alé əsvlósu.

¹⁹ Mí apíó, ní mlítə əkv ədida hógyito á, əkv əsánkia mv ba. ²⁰ Mlibí án̄i ohá ámv lalé əkláa tsú lowu án̄i tékí obówutó. Mv su Bulu obési mv lakpan tsotsɔatsó kíé mv.

Petro ɔwulú Gyankpapu

Itsiaha

1 Ḍwulú ánfi itsú mí Petro ání ngyi Yesu Kristo sumbí ɔyopó wá.

Nde mó wanlín sisí mli ahá ání Bulu lalé bwé mu abí, mliladásán yóbwé afó Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia yédalí Bitinia ɔmátó fée. 2 Ḍsí Bulu lalé mli fé alí ámóó ɔlehíhíe mó yáí ání ibá móntó ámu. Bulu latsvn Ḍje Wankihé amosu bwé mli mu ahá, méní mlóbu Yesu Kristo, mu obugya é ibógyoráa mli.

Bulu ɔhíe gyi mli bvalé, oha mli iwilwii tsotsaotsó!

ɔkpakú Ání Imóbwé Kpaalí

3 Mliha akanfu Bulu. Mgýi aní Wie Yesu Kristo mu Si pú mu Bulu ní. Mu nwewúun kpɔnkpaenkponți ámu sv alakósúa aní Wie Yesu Kristo tsú afúlitó pohá aní nkpa pɔpwé. Iní lahá anulanú iwiásí ání aní ɔkpakú móbawé kpaali. 4 Mó sv aní ansídin ání aní ibí bédá siadié yílé ámóó Bulu léhié ání ɔbóphá mu abí ámu. Alalá mó yáí ɔsúsú wankláán há mli, atóá itamayintá, itamapló, itamakpá é. 5 Siadié yílé ánfi igyi mli ahá ámóó mlilahogyi amu klé. Mli hógyi sv Bulu túmi bun mlsu, idé mlsu kú alu yófun ató fée nkpa ɔhóke ámóó Bulu lalá yáí ání ɔbélle mó ɔwan ɔyí ɔnómoké ámu.

6 Ibv móntó ání isóki ɔtsan-ɔtsan idé mli tv, mlidé asón wúun, támé itó ánfi mli ansídin móus ánfí sv ansí mokói mli gyí. 7 Tóá svá mlidé asón wúun gyí, mó obósuná ání mlilahó Yesu gyi lélé ní. Tóá bútató sika pepe ání itetálí yíntá kúráá kí bée, wankláán igyi. Alí kén bópu asvn wunhé so mli hógyi ání ibv labi dun sika pepe kí bée, lélé mlilahó Yesu gyi, méní mléetalí líí kíkín ní. Ibá alí á, békafú mli, wá mli numnyam, há mli idayilé eké ámóó Yesu Kristo ɔbélle iwi ɔwan ámu. 8 Ibv móntó ání mlímákówun Yesu kí, támé mlitdawé mu. Mlumédé mu wúun mó, támé mlidé mvsu hógyi. Iní sv ansigí kpɔnkpaenkponți ání ɔnó méetalí bí labólá mlito. 9 Tsúfē mlidé mli nkphahó amóó mlénya tsú mu hógyito ámu nya.

10 Bulu ɔnósú atóípó amu bëblí nkpa ánfi Bulu ɔbhóhó mli ánfi asón tswí. Bétetéé mu awitole asón ánfító wankláán, méní bónu mó asi. 11 Kristo Ḍje letsíá Bulu ɔnósú atóípó anfitó, tsíá súná amú, bëblí yáí alíá Kristo obówun ipian. Mó ɔma a, numnyam kpɔnkpaenkponți bëba. Mó sv besen ansító ání bëbi bréá nkphahó anfi ibéba pú ɔhá oduá ibótsvn mvsu ba. 12 Bulu lélé súná amú ání megyí amú sv bvde asón ámu ɔkan da, mboún mli sv bvde mó ɔkan da. Séi mó mlilanú asón ámu. Tsúfē Bulu láwa mu Ḍje Wankihé tsú ɔsúsú bëbláa asvn wankláán ámu ɔkan adapó alí asón ánfi, amú é beda mó ɔkan súná mli. Bulu-abəpv kúráá ansí tēpé ání bónu alí asón ánfi asi.

Iwítuntó Tsia

13 Iní sv mlida iwi sv amlíkita iwi. Mlipu mli ansí fée dinka awitole amóó Bulu ɔbhówa há mli ekéá aní Wie Yesu Kristo ɔbékplí tsú ɔsósú bele iwi ɔwan ámu sv. 14 Mlibu Bulu fé alí ámóó nyebí bvtobú amú akwípó amu. Mlumáha tsiátá laláhe amóó iletsíá mlito bré ámóó mlímeyín tóto tsú Yesu iwi ámu igyi mlsu. 15 Mboún mliha mli iwi itin mli bwéhé féeító, fé alí ámóó Bulu ámóó ɔleti mli ámu iwi létin amu. 16 Tsúfē bəwanlín wá Bulu asón ámu tó bée, “Bulu ɔbée, ‘Mliha mli iwi itin, tsúfē mí iwi létin.’”

¹⁷ Mogyí ahá ání mlítetí mliaa, mli Sí ní mlidé mpái bo ní. Ottamakí ahá ansító ní əde ahá asón gyí. Mboún ohagyíha bwéhé ətəpúgyí mu asón. Mú su mlipu Bulu-ifúnya bwé mli bwéhé kugyíku nké tráhe anfi ıasí mli əyí ámfito. ¹⁸ Tsúfél mliyin tóá ələpváká mli nwunsu ıko, há mlilagyi iwi tsú mli anáin amándié laláhe ámúú iletin mli əkpa ámvtó. Itó ámúú ələpváká mli nwunsu ıko ámu megyí fé sika pəpe móa sika futútú ání itetálí yíntá. ¹⁹ Kristo obugya ání ihíé bu ibiá ələpváká mli nwunsu ıko ámu. Kristo gyí fé okúfabíá ələfun ha mbusuo kugyíku le, piná kóku ma mu iwi. ²⁰ Asa Bulu lóbwé əyí á, əlehihíe tóá ibéba Kristosu yáí. Mli só Bulu lalé mu súná bré tráhe anfito. ²¹ Kristo lahá mlilahó Bulu gyi. Bulu lókvásá mu tsú afúlito, wá mu numnyam. Mú só mli ansídín Bulusu, mlidé tóá alahíé əkpa kú ni.

²² Mllagyi dínká ənokwali amúú ibu Kristotó ámvsu. Mú su mlilatin mli iwi há Bulu, mlidé aba dwe fé apió. Megyí ansító-ədwé mlidépwáha aba. Mliyó mósvá amlidwé aba wankláán tsu mli klvntó. ²³ Bulu lakvíi mli pópwé. Megyí nyankpusa ání oméetsiá nkpa wá əpású ələtsvn kwíi mli. Mboún Bulu asón ámúú ibu nkpa, ibu iñu bré féétó amvsu ələtsvn kwíi mli. ²⁴ Bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bęe, "Anyánkpúsa bəgvi fé ifá. Amó numnyam é igyi fé ifá ntswítswi. Ifá towú, mó ntswítswi təbó kpákpáa, ²⁵ támē anı Wíe asón ámu mó bu iñu bré féétó."

Asón anfi gyí asón wankláán ámúú mó əkan adapó bəda súná mli ámu ni.

2

¹ Mú su mlile agywün laláhe kugyíku le mlitá. Mlumátrá mlé aba, ntée bwé apinabwébi. Mlumátrá pe ansí abasv, ntée tsii aba. ² Mlibwé mli iwi fé nyebí bəbwé, amlilha Bulu asón ámúú iletin, tətə məfráa móttó ámu idinka mli əwóli brégyibré, fé ali ámúú nyópv-ntsü tedínká nyebí əwóli amu. Méni ibéha mlédan, nyá nkpaħħo tsú Bulu wá. ³ Mllakápó anı Wíe amu kí, mlilawun ání əbu awítəle.

Akristofó Babwé Aha Pəpwé Há Bulu

⁴ Mú su mlipukpke ba anı Wíe Yesu Kristo wá. Mogyí nkpa Owíe ni. Kristo gyí fé ibwiá ahá bekiná mó ání ıma labi, támē Bulu lélé mó ání ibu labi mu ansító. ⁵ Əjéto asón nebá bəblí á. Mliba Bulu wá bré ánfi mlibu nkpa anfi, əbwé mli fé abwiá ədepuyi obuá hótswé mu móttó. Əbwé mli mu igyi ahapó ání amó iwi létin, amlitsvn Yesu Kristosu ha Bulu igyi ámúú mu Əjé losusú suná mli, itegyi mu ansí ámu. ⁶ Tsúfél bəwanlín wá Bulu asón ámvtó bęe,

"Bulu əbée, mliké, nalé ibwi ání ibu labi,

póbwé okonkísóbwí yáí Sion wúluto.

Ohagyíha ání əlhó anı Wíe, ogyi okonkísóbwí ámvsu gyi a, péli méekitá mu ekekéeké."

⁷ Ibwi ánfi híé ibu labi há mli ahá ání mlilahó Kristo gyi. Támē há ahá ání bəmōħha Kristo gyi mó á, Bulu asón ámu ıleblí əbée,

"Ibwi ánfi obu ayípu bekiná ní.

Támē mólbemlí ibwi ání ihíé bu labi dvn mó féé ní."

⁸ Asa é á,

"Iní gyí ibwiá ahá bósutiin mósvá dida ní."

Bósutiin mósvá, tsúfél bəmegyi Bulu asón ámvsu. Alí Bulu léhíe yáí ání ibá ha amó ni.

⁹ Támē mli mó á, mlgyí omá ání Bulu lalé. Owíe amu igyi ahapó. Omá wankihé ání Bulu lapó mli bwé mu onutó ahá ni. Mllálé mli tsú oklúntó pú mli ba mu əkandíe wánkihé amu asi əbée, mlibéda ofúla amúú alabwé

ámu iwi əkan. ¹⁰ Teki bré ámu a, megyí Bulu ahá mlugyí. Táme séi mó á, mlilabwé Bulu ahá. Bré ámu a, tekí Bulu nwewúun ıma mlsu. Táme séi mó á, mu nwewúun laba mlsu.

Bulu Nkpabi

¹¹ Apió adwepó, nhíe nde mli olá da. Afóo mlugyí, mluméetsiá əsvlúu anfisu wá əpá. Mó su mli le iwi tsu nyankpusa əwóli laláhe amúú itáká mli əkláa ısa ámuto. ¹² Inia mli əmatófó tsie su á, mlitsia tsiató wankláán, méní ní budeblí bée mli tsiató ıma ale a, bówun mli yilébwé, fowun békafó Bulu eke ámúú əbéba békí amú gyumagyihé amu.

¹³ Ani Wíe Yesu su mlibu aban mua əhagyíha áni bapó túmi wá mu ibito. Mlibu əmá əkpapó áni əde əmá ámu féésü gyí. ¹⁴ Mlibu əmású akípu amúú əmá əkpapó lalé əbée, bubítı lakpan abwepó tsu, abukanfu yilé abwepó ámu. ¹⁵ Mlibwé yilé puca asun laláhe amúú aha mimláhe budeblí mábí su tsú mli iwi ámu itin. Tsúfí əkpa ánfisu Bulu déklé əbée, mlibwéee mó ní. ¹⁶ Mlitsia nkpa fé ahá áni butsie iwisu, táme mlumápu mli iwisvtsiá ámu tin ansibi bwé lalahé. Mboún mlitsia nkpa fé Bulu asúmpó. ¹⁷ Mlibu əhagyíha, amlidwe mli aba ahogyipu. Mlinya Bulu ifú, amlibu mli əmá əkpapó.

Asúmpó Iwasiba

¹⁸ Nkpábi, mlinya mli awié ifú, amlipu obú ha amú. Megyí amúá bolwií, bvbv awitole há mli nkule. Mlibu amúá bvbv owuntolín mlsu é. ¹⁹ Ní 1leba móntó áni běhá mlowun iwiésin kuku kpaali, táme Bulu só mlotomi hó mó faan a, Bulu ansí bégyi mli iwi. ²⁰ Labi momu ibu ní fatomi, badá fú fú lakpan su? Kuku ıma móntó. Táme ní fobwé yilé asa fotomi beda fú á, Bulu ansí tegyi fú iwi. ²¹ Asun wunhe ánfí aná su Bulu léti mli ní. Tsúfí mli su Kristo onutó é lótomi tsun asun wunheto póbwe mfántohón há mli, méní mli é mlotsun móssu. ²² Bawanlín wá Bulu asun wanlínhé amuto bée, “Oməbwé lakpan kuku. Omemlé əhaa é.” ²³ Besia mu, mu mó omesia əhaa. Bréá əde ipian wúun a, əmeká əhaasu, táme olöpu mu ansí dínká Bulu, asón ogyípó ənokwalipu amusu. ²⁴ Yesu Kristo onutó líhó anı lakpan féé súrá, beda mu mántá oyikpalihé amusu, méní abégyi iwi tsú anı lakpanto, tsíá nkpa há yilébwé. Tsúfí bawanlín wá Bulu asón ámuto bée, “Mu iwi nlo ámuto mli lénya mli ilotsá.” ²⁵ Tsúfí mlugyí fé akúfa fwihé, fé alí amúú bawanlín wá Bulu asontó ámu. Táme séi mó á, mlilayinkí bá mlibuo Yesu, mli əklásu əkípu pó mu əkpapó ámu.

3

Akúlu Múa Aká

¹ Atsi, mlibu mli akúlu alí kén, méní ní amútó akv bómahó Bulu asónsú gyi kóráá, bowun mli tsiátó a, ibétsé amú, megyí mli obétepí trá bláa amú asvansu. ² Tsúfí bówun mli tsiató wankláán pó aláhá mlitehíe bú ató. ³ Mli alé imátsu mli imi bwé, atati yilé dídá ntée sika atáá ibu ibiá wató. ⁴ Mboún mliha mli alé itsu mli klvntó. Aléá itamayíntá gyí móá ibu alé, ilolwií. Mútehíe gyi Bulu ansí ní. ⁵ Tsúfí alí kén bímbí ámu atsiá bopu amú iwi há Bulu, pó ansí dínká mósu bobu amú akúlu, su bowa akíle ní. ⁶ Alí kén Sara lóbu mu kulu, oletsia tí mu əbée, “Mí wíe” ní. Mu abí mlugyí, ní mlébwé yilé, mluményá tóto ifú.

⁷ Alí kén mli ayin é, ní mli akiá mli aká mlibu inu á, mlibi áni boma awútó əwvnlin fé mli. Mliwun amú nwé, amlipu obú ha amú. Tsúfí mli a méní əbénia Bulu atokiehé amúú igyi nkpa ámu. Mlikita mli aká tsun əkpa ánfisu, méní ní mlidé mpái bō á, tóto méetin mli əkpa.

Ipianwúun Yilébwé Sv

⁸ Itráhe-tráhe a, mli fée mlíha mli agywún ibwe kule. Mlísu ha aba, amlidwé mli aba Akristofó. Mliwun aba nwe, amliba iwiásí ha aba.

⁹ Mlímápu lalahé ká lalahé ikó. Ntée ní ahá besiá mli á, mlímásia amó ká ikó. Mboúin mlyula amó, tsúfél Bulu léti mli ání mlibóyulá ahá, méní obóyulá mli. ¹⁰ Bówanlín wá Bulu asón ámuto bée,

“Ní əkv déklé əbée, mu tsiátó iwa alé,

otsia ansigiyító a,

mómú osi ahá iwi asón lalahé blí,

osi afunu wa.

¹¹ Osíi lalahé bwé, əbwéé yilé.

Odúnka iwiliwii, ogyáa mó əkpa.

¹² Tsúfél Bulu ansí bu yilé abwepósó.

Əteyaa asu nú amó atə kulihé.

Támé ətəkósó líi lalahé abwepósó.”

¹³ Ma əbópó lalahé gyi mli, ní mli ansí ipé yilébwesv? ¹⁴ Támé ní 1leba ání mlidé ipianwúun yilébwé sv kóráá á, nwun láwá mli olú. Opúni mátsií mli, mlímánya əhaa é ifú. ¹⁵ Mboúin mlíbi tsu mli kluntó ání Kristo gyí mli Wíe, mu iwi letin. Mlída iwiásí, méní brégyíbré ní əkv léfité hógyí ámoo ibu mlito ámu iwi asón á, mlébi lé mó ənó wankláán. Támé mlinya klvn, amliba iwiásí le mó ənó. ¹⁶ Mli klvn máha mli pón tóto iwi, méní ní bude asón lalahé blí tsú mli tsiátó wankláán ámoo mlílpó mlíbuo Kristo amó iwi á, péh békítá amó. ¹⁷ Ní igyi Bulu apé ání fwuwún ipian kóráá á, ibu aléá fówun ipian yilébwé sv, dñv ání fówun ipian lalahébwé sv. ¹⁸ Tsúfél Kristo é lówu ahá lakpan sv ətsawule pé. Mu asón da əkpa, támé olowu há lakpan abwepú fée, méní əbekpa mli ba Bulu wá. Bómo mu nyankpósa-oyí, támé Bulu lókusúa mu Əjétó. ¹⁹ Ələtsvñ Əjé ámuto yéda asón ámu əkan há afúli amóó buda obu ámu. ²⁰ Afúli amó gyí, ahá ámoo bñmobu Bulu asón, Bulu lénya klvn há amó bré ámoo aní náin Noa dé dáka kpənkpoənkpońi sré ámu. Ahá ikwe pé lótsvñ ntsubulá ámuto nyá nkpa. ²¹ Ntsu ánfí lélé há asúbo. Alí ámoo ahá ámu bətsvñ ntsubulá ámutsu nyá nkpa ámu a, alí kén asúbo ánfí dé mli nkpa hóo ni. Megyí mli iwi ifin asúbo təfwí. Mboúin igyi ipabwií há Bulu ání mli klvn idí mli asi, imátrá ha mli pón. Asúbo ánfí laho mli nkpa tsvñ Yesu Kristo kusú tsú afúlito ámutsu. ²² Alayó əsúsó yétsiá Bulu gyəpisv séi. Bulu-abəpó, əjétó awié pú túmi kugyíku bñbu mu asi.

4*Nkpatsiá Há Bulu*

¹ Kristo lówun iwiásin. Mó sv mlida iwiásí mli é, amlipó mu əkpa ámu alí kén. Tsúfél əhá ání owun iwiásin lalé mu iwi lé lakpantó. ² Iní sv əmáträ ha əwáli lalahé igyi mvsu. Mboúin əhá Bulu apébwé itsia mu kluntó mu nkpa ání 1lasí əyí ánfító fée. ³ Asa mlilébemlí Akristofó á, mliléyintá bré tsətsəətsə tsíá bwé tóá ahá ání bñmeyín Bulu butekle bwé. Mó aná gyí; atsi móá ayin asónwa, ntábu, pléikpada móá ntakpan onúkpa yó pú 1kpitswée ání igyi mli akisító. ⁴ Itobwié əmáträ ámu ənó ání séi mlitráá mlímédésrí buo amó yóbwé lalahé. Mó sú bñtesiá mli ní. ⁵ Támé bélé amó bwéhé fée ənó Bulu ansító. Mu əbá begyi akiankpatu pú awupú fée asón ní. ⁶ Mó só beyéda Bulu asón wankláán ámu əkan há awupú ní. Amó lowu ámu igyi 1svá Bulu labítí amó əyplív, fée alia ətebítí əhagyíha 1sv. Beyéda Bulu asón ámu əkan há amó, méní amó əkláa obénaya nkpa fée alia Bulu bu nkpa.

Bulu Atokiehē Kitá Wankláán

7 Tógyítí ɔnómā lafun ta. Mú su mlíkita iwi, amlíha mlí agywuntó idí, méní mléatalí bó mpái. 8 Mvá idun mó fée gyí, mlidwe aba tsu mlí klvntó. Tsúfē ədwé ánfí odu əbéha mléatalí sí ahá lakpan kíe amó ní. 9 Mlípu ansigýí ho mlí aba Akristofə afóó, mlímáblí mliaa lakován mlí. 10 Bulu lakié əhagyíøha ató ətsan-ətsan. Mú su əhagyíøha okita mu kletwankláán, amlípu kpa aba. 11 Ní əkv klé gyí Bulu asvnblí á, əblí asvn ání itsú Bulu wá. Ní əkv klé gyí ahá súm á, əpón əbwnlín ámu Bulu lahá mu amu fée súm mu aba. Iní əbéha ahá békafú Bulu tsuñ Yesu Kristosu tógyítótá. Numnyam móa túmi igyi Bulu klé bré féeétó. Amen.

Akristofə Ipianwúun

12 Mí apió adwepó, mlímáha asvn wunhe kpənkpoənkpoənti ánfí bvdəpəsə mlí ki anfí ibwie mlí ɔnó. Mlímáki mó ání asvn pəpwé dé mlí tv. 13 Mlha ansí mboún igyi mlí ání mlidé Kristo asvn wunhe amu kó wúun, méní ansí betrá hie gyí mlí eke ámuwó mu numnyam bélín əwan ámu. 14 Ní ahá bvdə mlí sia Kristo búo su á, idesuná ání nwun lawá olú. Bulu Numnyam ɔnje Wankihé amu bv mlito. 15 Mlito əkvku əmawun asón ahámó, ntéé owi, ntéé lakpanbwé, ntéé okéngyéwa su. 16 Támé ní mlígyí Akristofə su mlidé asvn wúun a, imáwa mlí péli. Mboún mlíkanfu Bulu ání Kristo idá dñ mlisú.

17 Tsúfē bré lafun ání Bulu obégyi əhagyíøha asón. Obégyankpá gyi mu onutó ahá asón. Ní Bulu obéfi mó ası tsu anisu á, mómu nkáli ahá ámuwó bvmohó mu asvn wankláán ámuwó gyi amu klé bóbwe? Ibéhie wá ifú.

18 Bəwanlín wá Bulu asvntó bęe,

“Ní ibjwa ɔnlın asa Bulu əbóhó yilé abwepó nkpa á,

múmu nkáli ibégyi ha lakpan abwepó pú ahá ání bvtamabú Bulu é?

Iméetepí wá alé há amó.”

19 Mú su ahá ámuwó igyi Bulu apé ání bvwuun asvn ámu bvpóv amu iwi fée wa amu ɔlepó ámu ibito, abukita yilébwətə kínkíinkín. Otegyi mu asvnsú brégyibré.

5

Bulu Akufasv Ku

1 Séi á, ndeklé mbéé, nótóí kplá mlígyí ahande Kristo əpasuato. Əpasua əhande mí é ngyi. Ntráa ngyi ipian ámuwó Yesu lówun amu iwi adánsie ogyipó. Mí é nénya mu numnyam amóó ibélín əwan ámu iku. 2 Ndə mlí kokóli mbéé, mlíki ahá ámuwó Bulu lapówá mlí ibito amusu wankláán fée akúfa əkpapó. Imábwé mlí fée bvdə mlí hie, mboún mlíbwé mó tsu mlí klvntó alia Bülu déklé. Megyí sika ənsípe su, mboún ədwéa mlívha osum ámu su. 3 Mlímábwé ahá ámuwó Bulu lapówá mlí ibito ámu kpóunkpóon. Mboún mlitsia tsiató wankláán ání ibóbwé nfántóhón há amó, 4 méní ekeá Kristo, ogyi akúfa akpapó Owie amu əbá á, əbéha mlí ɪsvgyí-ipa ání ibu numnyam, iméékpa ekekeeké.

5 Nyasubi móa mbitebí, mlí é mlípu obú há mlí ahande. Mlí fée mlípu iwiásibá kpa aba. Tsúfē bəwanlín wá Bulu asón ámu bęe, “Bulu təkósó lú iwi atsupósó, támé ətowá awitole há ahá ání beba iwiásı.” 6 Mú su mlíba iwiásı, amlípu mlí iwi wa Bulu túmi kpənkpoənkpoənti ámu ası, fówun obótsu mlí fúá mu bré wankláántó. 7 Mlípu mlí asvn wunhe fée wa Bulu ibito, tsúfē ətaygwún mlí iwi.

⁸ Ml̄kita iwi, amlidinka ansí iwisu, tsúfē mli olupó, ogyi Óbvnsám ná odekpoúin, odecki fē gyatá, odee akvá dunká okita wi. ⁹ Iní su ml̄kita mli hógyits kinkíinkín, amltin mu okpa. Mlibi áni mli aba Akristofá áni bvbó oyító féeé bude ipian ánfí odu wúun. ¹⁰ Táme Bulu híe óbu awítelé há mli tógyítótá. Molátí mli ba mu numnyamtá tsun mlia Kristonyo ikulebwetó. Mu numnyam amu bu inu bré féeétó. Ní mlowun ipian kplobí á, imóowa opá mu onutó obotsu mli kúsú, há mléyinkí lí. Óbówa mli ówvnlin, há mléle nlín Kristotá. ¹¹ Mvbó iwiegí bré féeétó. Amen!

Iklá

¹² Silwano létsa mí nəwanlín ówvló kútuklú ánfí sisí mli. Nyin áni opió Okristoyin ogyi, óbu onokwali. Ndekléá nówá mli ówvnlin, mí angyi adánsé suna mli áni asún ánfí nabláa mli ówvló ánfító féeé idesuná áni iní gyí Bulu awítelé onutónutó ámu ni. Ml̄kita mótó kinkíinkín.

¹³ Mli apio ahógyipu amóó bvbó Babilon opasuató behá mli itsiá. Mí bí Marko é óhá mli itsiá. ¹⁴ Mlipu aba-ódwé ámóó ibu Akristofáto ámu ha aba itsiá brégyibré. Nde Bulu kvlí mbéé, óháa mli ahá ámóó mlugyí Akristofá ámu féeé iwilwii.

Petro ɔwulú Nyeesi

Itsíaha

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi pú mu sumbí ɔyəpó Simon Petro dé ɔwulú ánfí wanlín.

Nde mó wanlín sísi mli féeá mlulanyá hógyiá ibu labi fē aní klé, Bulu mva aní ɔlepó Yesu Kristo yilébwé lahá anilanyá ámu.

² Bulu ɔhíe gyi mli buale, ɔha mli iwilwii, tsúfē mlulabí mva aní Wíe Yesu Kristo tsíá.

Bulu Ahá Ti Pú Téá Odedunká

³ Iníá anilabí Yesu wankláán su á, Bulu lahá aní tógyítá abópütsíá nkpa ání itegyi mu ansí. ɔleti aní mu onutó túmitó əbée, abénya mu numnyam pú mu yilébwé. ⁴ Mu túmi kpənkpəənkpənti ámu kén əlopukié aní ato yiléá ibu bia. Mú əlehie yái ání əbəpvhá aní ní. ɔlehie ání əbélé aní tsú ɔyító əwólí laláhé ámuú iteyíntá nyankpusa amvə, atsvón mvsú tsíá mu atsiábi. ⁵ Iníá Bulu labwé íní há mli su á, mlitsvn mli hógyisu amlibwé yilé ɔkpagyíəkpasv. Mlitsvn mli yilébwé ámuvsu amlibí asón. ⁶ Mlitsvn mli asónbi ámuvsu amligyi iwísv. Mlitsvn mli iwísvygí ámuvsu amlíwa nsi. Mlitsvn mli nsiwa ámuvsu amlisum Bulu. ⁷ Mlitsvn mli Bulusum ámuvsu amlíwa awítóle. Mlitsvn mli awítólewa ámuvsu amlidwé mli aba Akristofó. ⁸ Ní íní aná dedán mlitó á, ibósuná ání mlulabí aní Wíe Yesu Kristo. Mu bi ámu désuná ání mlulawá labi, swié abí ní. ⁹ Támé ní tsiátó aní aná ima akvó á, bvtamawun yó tsútsú. Amú ansíbi labwíé. Batan ání Bulu láfwi amú lakpan dada amú lé amú iwí.

¹⁰ Mú su mí apíó adwepó, mlisen ansító. Bulu létí ahá, əlele akv há mu iwí. Mliha mli bwéhé isuna ání lélé mlibú amótó. Ní mlidé íní bwé á, mlíméedida əkekeke. ¹¹ Ibá alí á, Bulu obéfinkí ɔkpa gbagyaá há mlówie aní Wíe pú aní ɔlepó Yesu Kristo iwíegyí ámuú itamamó ənó ámu.

¹² Mméesi mli asón ání kaín. Ibú móttóá mluyin mu dodo. Mlili mli ənokwali amusv kíñkíñkín. ¹³ Ee, nawun ání íníá nenya mbv nkpa ání mu á, ibu alé ání nétsiá káin mli asón ání brégyíbré. ¹⁴ Tsúfē aní Wíe Yesu Kristo lahá mí nabí ání mí nké itráa mətsó əsvlúv anfisv. ¹⁵ Mú su nátsvn ɔkpagyíəkpasv há mlétsíá káin mvsú mí əma.

Kristo Numnyam

¹⁶ Megyí nyánsa anilópvsré əte bəwa súná mli tsú aní Wíe Yesu Kristo túmi pú mu yinkí ba amu iwí. Mboún aniléhie pú aní ansíbi wun mu numnyam. ¹⁷ Tsúfē aní ansító aní Sí Bulu lópv obú mva numnyam kpənkpəənkpənti há Yesu, bréá Bulu Onumnyampv amu əme lədalı tsu əsúsú əbée, “Əni gyí mí Bí ədwepá olegyi mi ansí ní.” ¹⁸ Aní onutó lónu əme amu tsú əsúsú, bréá ania mnyo anilí ibu wankhé amusv.

¹⁹ Iní su anilahíé wun ání asón ámuú Bulu ənósú atɔipó amu bəblí tsví amu ihíé ibu móttó. Ibéhie wá alé há mli, ní mleyaa asv nú mó, gyi mvsú. Tsúfē amú asón ámu igyi fē əkandíéá idewankí oklúntó yéfvon bréá ɔyí əbéké, bakes ətsrakpabi amu əbwankí mli klvnta. ²⁰ Iwánki mli ání megyí Bulu ənósú atɔipó amu onutó apé bəpwánlín Bulu asón ámu. ²¹ Tsúfē megyí amú onutó lópv amu agywun bli Bulu ənó asón tswi. Mboún ɔjə Wankhé lóbá amúsú bəblí asón ání Bulu déklé.

2

Afunu Atá Asunápú

¹ Bímbí ámu a, Bulu ənósú atóipú afunupu betsiá Bulu aháto. Ali kén bëtsiá mltó ní. Bóbwe híéé pú amú onutó atosunahéá itomó bëwa mltó. Bókvusú líi amú Wíe amúvú oljhó amú ámvsu kóráá, pöhí amú iwi. ² Ahá tsotsaotsa bóbua amú tsiátó laláhe pú péllá anfi. Amú su ahá bókpái ənökwalí əkpa ámu. ³ Amú ənsípe su békpekpée asón blí púswíi mli kóba. Asón ogyípú Bulu léda iwisu oyí əpá ání əbébití amú isu, hí amú.

⁴ Tsúfí Bulu mésikíé mu abepu amúvú bóbwe lakpan ámu kóráá. Əlawa amú ikan, tswi amú wá isubití ogyá ámooitamadun amu oklúklúúklúkpá oklúntó.* Bëtsiá inu yófon amú asón ogyíké. ⁵ Mlyin ání Bulu mékiná atitifó ámooiv bümobu mu amu isubití. Mboún əleha ntsu léme amú fée. Noa muva ahá abasiénó pé lésian. Noa léda əkan bláa ahá ali bré ámuto əbée, bùtsia tsiátóá ilegíi Bulu ansi. ⁶ Ida mli ansító ání Bulu léha ogyá ljhó Sodom muva Gomora awúlu mlí nsúó. Amú lakpan su Bulu lébití amú isu, isuna tóá ibéba ahá ání bùtökúsú líi mvsusu ekékó. ⁷ Támé Bulu lélé yilé əbwepú Lot mu ali bré ámuto. Ahá ámu tsiátó laláhe pú amú mblasumágyi letsiá han mu. ⁸ Oletsiá nú, oletsiá wun amú bwéhé laláhe ekekegyíleké, illetsiá tó mu kluñ. ⁹ Iní fée ilosuná ání aní Wíe yin alia əbélé yilé abwepú tsú isókitó, pú alia əbébití lalahe abwepú isu yófon ekeá obégyi amú asón. ¹⁰ Múá idvn a, ahá ánfí odu butamagyí iwisu, iwiwtsu bu amútó, bùtamasúsu tató iwi dvn hakpan ání amú əwóli laláhe tekle. Bulu əbhéie bítí amú isu.

Ní bude anumnyampú bùbu əsósú sia á, itamawá amú ifú. ¹¹ Bulu abepvá bùhié bùbu túmi, bùbu əwunlin kóráá bùtamasíá anumnyampu anfi Bulu ansító. ¹² Afunu atá asunápú anfi bùgyi fé pututo-mbwíá bùma agywün. Bùtökví amú keke, ahá bùtekítá amú, mó amú. Bùteblí asón laláhe tsú tóá bùmonu mu así iwi. Amú lalahébwé bëhi amú fé pututo-mbwí. ¹³ Ali ámoo bahá ahá bude asón wun amu su Bulu əbópu asón wunhe ká amú akó. Bùtegyi ədwé nkéj, tsúfí ansigýila bùtzbwé. Bùtzbwé péllá, kpí iwi, bùtowíe anitó aní nkégyító. Bude iwi mlé. ¹⁴ Tótó ıma amú ansigýi dvn mbuató. Bùtamasí lalahé bwé. Bùtemlé ahá ání amú hógyi melíi tsukvle, há bùtzbwé lakpan. Bahié bí ənsípe wa. Amú bwéhé laláhe anfi su, bùgyówi ní! ¹⁵ Basí əkpa wankláán ámu tswi, yó bùbuuo Beor mu bi Bulu ənósú ətöipú Bileam bwéhé laláhe. Əlodwe sika ání obénya tsú lalahébwetó. ¹⁶ Mú su Bulu léha mu afrímu lótóí wa mu, léléha olesi mu gbedéla amú bwé.

¹⁷ Afunu ató asunápú anfi bùma labi kókv. Bùgyi fé ntsuá llakpí ntéé nyankpvá labíllá tuun, afú latsvan mu nátí. Iní su amú otsiákpá ání Bulu lalá yáí amú gyí oklún tuuntó. ¹⁸ Bùtotsú iwi, ká ənótó, pú amú əwóli laláhe tun ənó, mlé ahá bùtelábwé lakpan ání besi bwé imékowá əpá. ¹⁹ Bùtehíé ahá bëe, ní begyi amú atosunahésv á, bégyi iwi. Támé amú onutó bùgyi nkpbábi há tsiátó laláhe. Tsúfí nyankpúsa gyí əkpbábi há tóá idé mvsu gyí. ²⁰ Ahá ání babí aní Wíe pú aní Əlepó Yesu Kristo, sí oyító əwóli laláheá iteyíntá nyankpúsa bwé, beyinkí yébitiwé móttó, igyi amvsú á, amú tsiátó teláyíntá dvn alia igyi yáí. ²¹ Ní bùmetepí wun əkpa wankláán ámu kóráá á, teki ibu alé há amú dvn ání bówun mu yínkí əma, sí mbla wankihé amoo bëpvhá amú ámvsu gyí. ²² Amú bwéhé ánfí lahá yébi anfi laba móttó. “Kiai tékplái, lápó mu ədandu tsú” pú “Febie əprákuo ntsu alágyialá á, ətláyébie ədiba.”

* 2:4 Tataro bùtetí inu Griiki əblító.

3

Ani Wie Əbáke

¹ Mí apió adwepó, íní gyí əwolú nyɔɔsiá ndewanlín sisí mli ní. Ndepu nwolú anyo ánfí káin mli, méni mlógywiín mó iwi wankláán. ² Ndekléa mlikáin asón ámúú Bulu ənósú atóipó wankihé amu bëblí yái ámuus. Mlikáin anı Wie, ogyi anı Əlepó Yesu Kristo mbla ámúú olotsun mu sumbí ayɔpós wá há mli ámuus. ³⁻⁴ Gyankpapu a, ndekléá nékaín mli ání nké tráhe amutó á, ahinlá abwepó akv bóbua amó onutó əwolí laláhe. Bóməsi mli, fíté mli bée, “Yées Yesu léblí yái əbée, mélayinkí bá a? Mó nkí mu mé? Tsú anı anáin lowu brésú ɔpá á, tötötö mokótse. Alí ámúú ilenya igyi ámu ní.” ⁵ Baki ansi tan ání ənó Bulu lópboblí asón bímbí ámu, əsú múa ası lelin, əsolvú lədah tsu ntsutso. Ntsu é əlopwbwé mó. ⁶ Ntsu kén oléha ləbvlá yíntá bímbí ɔyí ámu. ⁷ Ənó ámu kén əletrá publí ání əsú múa ası ánfí mó ibétsiá yáfun ekeá obégyi ahá ámúú bvtamanyá mu ifú ámu asón, pú ogyá hí tógyító.

⁸ Támē apió adwepó, mlumátan íní mósú. Ekewóle igyi fé nfí-ɔpím, nfí-ɔpím é igyi fé ekewóle anı Wie ansító. ⁹ Ahá bukí bée, Bulu tesi tsia tóá alahiéá əbóbwes. Megyi alí igyi, mboún klvn otenyá há mli; méni əhagyísha əbédamlí klvntó sí lakpan bwé, tsúfé omedékléá əhaa əbáfwí.

¹⁰ Támē anı Wie əbáke amu ibófwie aháto, fé alia owikplu tofwie əható. Eke ámu a, əsúsó bósvrá okitikítí kóklóklvú ɳa. Ogyá bénjláin ntobiá əlopwbwé əsú múa ası féé. Əsolvú múa mósú ató é féé báho plíplíplí. ¹¹ Iníá lélé Bulu obéyintá ɔyítá ató féé alí á, tsiajtó momu iléhián ání mlópvtiá, ibégyi Bulu ansi! Iléhián ání mli iwi bétun, mlósúum Bulu. ¹² Mlitsia tsiajtó anfi pukí əkpa ha Kristo əbáke amu, amlıha mó ikəsi ba. Bulu əbápu ogyá hí tógyító əsúsó eke ámu. Mó okunkúu é əbénjláin inu ató féé. ¹³ Támē Bulu léhié ání əbábwé əsú múa ası pəpwé há anı. Ətinéá ahá ání amó asón da əkpa bétziá. Mó anigyo ní.

¹⁴ Mó su apió adwepó, íníá mligoyó íní su á, mliyiri iwi amlitsia tsiajtóá mó iwi letin, əlala méetsiá mli iwi Bulu ansító, méni iwilwii bétziá mli a mnyo nsiné. ¹⁵ Mlumátan ání ahá nkphahóó su anı Wie dé ikln nya, fé alia anı píó adwepó Paulo lópu nyánsa ání Bulu léha mu wánlín asón ánfí kén sisí mli. ¹⁶ Asón ánfí aná iwi olətəi tsú mu nwolú féétó ní. Támē mu asón ámu iku asinú bu ənlın. Mó su ahá ání bvtamakásí təta pú ahá ání amó hogyi melü tsukule bvtedámlí Paulo asón ámu, fé alí ámúú bvtedámlí Bulu asón wanlínhé bun amu. Mó əbéha Bulu əbéhi amó ní.

¹⁷ Támē apió adwepó, íníá mluyin mó alí su á, nde mli olá da yái. Mlidinka ansi iwisu, méni ahá ánfí bvtamagyí mblasu ánfí bvmáɔpu amó atosunáhé laláhe amu bëmlé mli, amlıdida. ¹⁸ Mboún mluyó mósú, méni anı Wie pú anı Əlepó Yesu Kristo awitəle pú mu bi bómóni mlita. Numnyam ibwéé mu kle tsú séi póya bré féétó! Amen.

Yohane ɔwulú Gyankpapu

Nkpa Asón

¹ Anidé ɔwulú ánfí wanlín sisí mli tsú Asón ámoo itehá nkpa, ibu inu asa oyí lelin amu iwi. Aní onutó anilónu mu asún, pú ansíbi wun mu, kí mu, pú ibu da mu. ² Bulu léle Nkpa Ḍhapú ánfí ɔwan súná aní, anilówun mu. Anidé adánsie gyí, bláa mli aniaa, mvtéhá nkpa ání itamatá ní. Mva Ḍsi ámu nyɔ bu inu yái, asa alalé mu ɔwan súná aní. ³ Asón ání anilónu pú tóá anilówun anidé mli bláa, méní ania mlnyɔ abóbwé kule. Tsúfē ania Ḍsi ámu pú mu Bi Yesu Kristonyɔ gyí kule. ⁴ Anidé mó wanlín sisí mli, méní ania mlnyɔ ansigyi bófon.

Bulu Lówankí

⁵ Asón ání anilónu tsú mu Bi ámu wá, anidé mli bláa gyí, Bulu lówankí. Oklún kuvvuk má mvto. ⁶ Mó su ní anidéblí aniaa, ania mnyɔ anidé mbagyí, támé anítráa aniná oklúnto á, anidé afunu wa. Anumédébwé dinká ɔnəkwali asón ámuṣu. ⁷ Támé ní aniná wankí amvto, fé ali ámoo mu onutó ɔna ámu a, ikulebwé bu ania aní aba nsiné. Mó su mu Bi Yesu Kristo obugya amu tetin aní iwi tsú aní lakpantó.

⁸ Ní ablí aniaa, lakpan ma aní iwi á, anidé iwi mlé. Anumá ɔnəkwali. ⁹ Támé ní alé aní lakpan bláa Bulu á, obésikié aní, tún aní iwi tsú lalahé féétó, tsúfē yilé ɔbwepú pú ɔnəkwali pú ogyi. ¹⁰ Ní ablí aniaa, anumégyí lakpan abwepú á, anilawá mu afunuto. Idesuná ání anuméhó mu asún ámu.

2

Ani Bvalé Ogyípú

¹ Mí abí adwepú, nde asón ání wanlín sisí mli, méní mluméetrá bwé lakpan. Támé ní mlito ɔku ɔbwé lakpan á, anibú ɔhá ání otokókoli aní Sí ámu há aní. Mugyí yilé ɔbwepú Yesu Kristo. ² Tsúfē mulówu, pú mu obugya lé aní nwunsu mbusuo. Megyí aní nkule pé lakpan, támé oyító ahá féé klé.

³ Ní anidé Bulu mblasu gyí a, mó ɔbéha abébi ání anilabí mu ni. ⁴ Ní ɔku ɔblí ɔbée, “Nyin Bulu,” támé ɔtamagyí mu mblasu á, ofunupu ogyi. Ḍma ɔnəkwali. ⁵⁻⁶ Támé ní ɔku tegyi Bulu mblasu á, idesuná ání mu Buludwé ləfún. Tóá ɔbéha abébi ání kulebwé bu ania Bulu nsiné gyí, anitsie nkpa fé Yesu Kristo.

Mbla Pɔpwé Amu

⁷ Apió adwepú, megýí mbla pɔpwé kuku ndewanlín sisí mli. Mbla dada amoo mliyin tsú bré ámuú mliłtsó hógyí amu ni. Mbla dada aní igyi asón ání mliłanú dodo. ⁸ Támé mbla pɔpwé igyi. Tsúfē Kristo tsiátó pú mli klé lalé mó súná ání mbla pɔpwé igyi. Oklún amu idetsúvn. Wankí amu onutó idewankí dodo.

⁹ Mó su ɔhá ání ɔbée, ɔna wankí amvto, támé ɔde mu ba Okristoyin lu á, idesuná ání ɔtráa ɔbu oklúnto. ¹⁰ ɔhá ání ɔtədwé mu ba Okristoyin ná wankí amvto. Mó su tətaotó méeha mu ɔbwé lakpan. ¹¹ Támé ɔhá ání otolú mu ba Okristoyin mó tsie oklúnto. ɔna oklúnto, su omeyín ɔtínéá oyó, tsúfē oklún amu latin mu ansí.

12 Mí abí adwepó, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé Yesu Kristo su Bulu lasí mli lakpan kíé mli. 13 Mí así, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé mlilabí əhá ámúó əbu inu tsú əyí nfiasí ámu. Nyasubi, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé mlilagyi Əbunsámsú.

14 Mí abí adwepó, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé mlilabí Əsí ámu. Mí así, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé mlilabí əhá ámúó əbu inu asa Bulu lóbwé əyí ámu. Nyasubi, nde əwuló ánfí wanlín sisí mli, tsúfé mli hógyi ənó bu ənlin, Bulu asún bu mltó. Mllagyi Əbunsámsú.

15 Mú su nde mli fée bláa mbéé, mlímápu mli klvn dínká əyí pó móntó atósú. Ní əku dé əyí ánfí dwé á, əmémentalí trá dwé anı Sí Bulu ε. 16 Əyító ató ámu əku gyí, ató laláhéá itédinká əha əwálí; atóá əha towun, itédinká mu əwálí pó ntobiá əha təpótsú iwi. Iní ánfí odu kuvvuk imotsú anı Sí Bulu wá, əyí ánfito itsú. 17 Əyí ánfí pó móntó atóá itédinká əha əwálí fée detsúvn. Támé əhá ání ətəbwé tóá Bulu tekle obétsiá nkpa ání itamatá.

Kristo Alupó

18 Mí abí adwepó, bré tráhe ni. Mlikain ání bəbláa mli bée, Kristo olupó ámu əbéba. Séi ánfí á, Kristo alupó tsətsəətsə baba. Iní désuná ání lélé bré tráhe ni. 19 Kristo alupó ánfí betsiá anitó asa bədalí. Ní lélé anı klé bvgyi á, təki besi tsiá anitó. Amú anitədalí lósuná ání bəmeyí anı apió Kristoto. Mú su bədalí anitó ni.

20 Támé mli mó á, Kristo lapó mu Əhe Wankihé amu wá mltó. Mú su mli fée mlilabí ənəkwali amu. 21 Megyí bée mlümeyín ənəkwali amu, só nde asón ánfí wanlín sisí mli. Mboún alia mliyin ənəkwali amu, pú alí ámúó mliyin wankláán ání ətínéá ənəkwali amu bu a, afunu kuvvuk imá inu ámu su.

22 Ma gyí ofunupu kpənkpənti ánfí? Mvgyí əhá ání olekiná əbée, “Megyí Yesu gyí Kristo, (əhá ámúó Bulu ladá mu ofúli amu).” Idesuná ání alakiná Əsí Bulu mua mu Bi Yesu Kristo amu. Mú su mvgyí Kristo olupó ámu ni.

23 Tsúfé əhá ání okíná Bulu mu Bi ámu lakíná mu Sí Bulu é ni. Támé əhá ání ələhə mu Bi ámu lahə mu Sí ámu é.

24 Mú su mlilha asón ámúó mlilónu tsú bré ámúó mliltsó hógyi amu isin mltó. Tsúfé ni isin mltó á, mórmó əkulebwé bétsiá mli Yesu pó Əsí Bulu nsiné. 25 Iní gyí tóá Kristo léhie əbée méha anı, igyi nkpa ání itamatá ámu ni.

26 Ahá ámúó budekléá bémle mli ámu só nde asón ánfí wanlín sisí mli.

27 Mli mó á, Əhe Wankihé amúó Kristo lópwawá mltó ámu bu mltó. Mú su imehián ání əhaa əbétrá suná mli ató. Tsúfé Əhe Wankihé amu tosúná mli tógyító. Mu atosunahé é igyi ənəkwali onutó. Iní su mlíkita tóá olosuná mltó, amlitsia Kristoto.

28 Iní su mí abí adwepó, mlitsia Kristoto. Fówun ni əbá á, péli méeekitá anı, abéetalí fia mu. 29 Ní mliyin ání yilé əbwepó Yesu gyí á, mórmó mlibi ání yilé əbwepó Bulu mu bi okugyíoku gyí.

3

Bulu Abí

¹ Mlikí alia anı Sí Bulu təhíé dwé anı só bətetí anı mu abí. Lélé á, mu abí anigyi. Támé tóá svá əyí ánfito ahá bəmeyín anı gyí, bəmeyín anı Sí Bulu.

² Mí apió adwepó, séi á, Bulu ahá anigyi. Aliá abébemlí wole əməkónyá lé súná anı. Támé anyin ání Kristo əbá á, abélan mu, tsúfé abówun alia ogyi.

³ Əhagyíha ání ədün ansí ání mélhan mu təhá mu iwi tetin, fée alia mu iwi letin.

⁴ Ohagyíha ání ḥtobwé lakpan á, ḥdekuſú líi Bulu mblasu. Tsúfē lakpan gyí Bulu mblasumágyi. ⁵ Mlyin ání Kristo léba ɔyító bele ani tsú ani lakpant, támē mu mó ḥməbwé lakpan kuku. ⁶ Ini su ḥhá ání mua Kristo bude mbagyí tamatráa bwé lakpan. Mú su ḥhagyíha ání ḥtráa ḥde lakpan bwé mokówun Kristo, ḥməkóbí mu é.

⁷ Mí abí adwepó, mlumáha ḥhaya ḥmle mli. Ḫhagyíha ání ḥtobwé yilé á, mu asón da ḥkpá Bulu ansítá fí Yesu. ⁸ Támē Ḫbunsám mu bi, ḥhá ání ḥtráa ḥde lakpan bwé gyí. Tsúfē Ḫbunsám dé lakpan bwé tsú bréá ɔyí lefi asi ḥpá. Bulu mu Bi Yesu Kristo léba ɔyító beyintá Ḫbunsám gyumagyihé kugyíku.

⁹ Ahá ání babwé Bulu ahá bvtamatráa bwé lakpan, tsúfē Bulu tsiátó bu amútó. Mú su bvméetalí trá bwé lakpan. ¹⁰ Tóá abópobí Bulu abí pó Ḫbunsám abí gyí, ḥhagyíha ání ḥtamabwé yilé, ntéé dwé mu ba mégyi Bulu mu bi.

Abadwe

¹¹ Asón ání mlilónu tsú bréá mlilémli Akristofó gyí, adwéé aba. ¹² Mlumábwe mli iwi fí Kain. Ḫlobwé Ḫbunsám mu bi, mó mu gyama. Ntō lēha sú ḥləmə mu? Ḫlobwé ito laláhe, mu gyama mó lóbwe ito wankláán su ḥləmə mu.

¹³ Mí apió Akristofó, imáwa mli wánwan ní ɔyí ḥnfító ahá bvtolú mli. ¹⁴ Ani mó aniyin ání aniladáli lowu asi yó nkpa ání itamatátó, tsúfē anidé ani aba dwe. Ḫhá ání ḥtamadwé mu aba lasin lowuto. ¹⁵ Ḫhá ání otolú mu ba gyí ahá ḥməpó. Mlyin ání ahá ḥməpó ḥkuku má nkpa ání itamatá. ¹⁶ Ali ámóó Kristo lótsulá wú há ani ámu itasúná ani alia ḥdwé gyí. Mú su ilehián ání ani é abówu há ani aba ali kén. ¹⁷ Ní ɔku bu ató, alawun ání ku de mu ba hián, támē omowun mu nwé há mu a, mórmó ḥmēetalí bli ḥbéé, mvtdwé Bulu. ¹⁸ Mí abí adwepó, ní igyi ali á, mlumápu ḥnókpán dwé aba. Mboúin ml̄ha apu ani bwéhé pó ḥnókwali dwe aba.

Iklvnwa Bulu Ansító

¹⁹ Ní antidwé aba ali á, mó abébi ání anibuo ḥnókwali amu ní. Mú su ní anilí Bulu ansítá á, tóto mééhan ani. ²⁰ Ní ani kln ihá ani pón kúráá á, Bulu yin asón dun ani kln, oyin ani bwéhé kugyíku. ²¹ Apió adwepó, ní ani kln méha ani pón bréá anilí mu ansítá á, ifú méekitá ani. ²² Bulu ḥbéha ani tóá anidé mu kvlí, tsúfē anidé mu mblasu gyí, ani tsiátó é légyi mu ansí. ²³ Mbla ání Bulu lówa há ani gyí, ahóó mu Bi Yesu Kristo gyí, adwé aba fí alia Yesu lébláa ani. ²⁴ Ḫhá ání ḥde Bulu mblasu gyí a, mua Bulu babwé kule. Bulu bu mu klnntó. Tóá itosúná ani ání ɔbu ani klnntó gyí Ḫye Wankihé amóó ḥlobuhá ani ámu.

4

᠁ye Wankihé Pó ᠊ye Laláhe

¹ Apió adwepó, mlumáha ahá fée ání bée, bvbv Ḫye Wankihé amu asónsu gyi. Mboúin mlisə ɔyé ámuú bvdépusúná ató ámu ki. Tsúfē Bulu ḥnósú atóipó afunupu tsotsaotsa babólá ɔyí ḥnfító. ² Ini apóbi ání ḥjé ámu itsú Bulu wá ní. Ní ɔku dé ató suná, ḥleblí ḥbéé, Yesu Kristo lélín fí nyankpusa a, mórmó mu atosunahé amu itsú Bulu wá. ³ Támē ní ɔku léblí ḥbéé, Yesu mélín fí nyankpusa a, mórmó Ḫye Wankihé amu ima mvto. Kristo olupó ḥjé ámóó mlilónuá bée, ibéba amu ní. Ilaba ɔyító dodo.

⁴ Mí abí adwepó, Bulu ahá mligyi. Mllagyi Bulu ḥnósú atóipó afunupu amusv. Tsúfē Ḫjé ámuú ibu mlisə ámu bu ḥnlın dun mórmúv idé ɔyí ḥnfító ahásu gyí amu. ⁵ Yesu alupó ámu bvmeyín Bulu. Ini su amu atosunahé fée

igyi ahá ání būmeyín Bulu atosunáhé. Mó su ahá ání būmeyín Bulu tóhó amó asónsó gyi. ⁶ Anı mó á, Bulu ahá anigyi. Mó su ḡhagyísha ání oyin Bulu tóhó anı asónsó gyi. Támē ḡhá ání oneyín Bulu tamahó anı asón. Inı anitəpúbí ḡnəkwali ḡhjé ámu pú afunu klé nı.

Bulu Gyí ḡdwe

⁷ Mí adwəpó, mliha adwə aba, tsúfē ḡdwə itsú Bulu wá. ḡhagyísha ání ḡtədwé ahá a, Bulu mu bi ógyi, oyin Bulu. ⁸ ḡhagyísha ání ḡtamadwé ahá méyín Bulu, tsúfē Bulu gyí ḡdwə.* ⁹ Alia Bulu léle mu ḡdwə súná anı gyi, ḡləpu mu Bi ḡkvkónó ḡkule amu sísi ḡyító, méni abótsun mvsu nyá nkpa ání itamatá. ¹⁰ Mégyi alia anitədwé Bulu gyí Buludwé ḡnəkwaliṣu. Mboún alia ḡlədwə anı, pú mu Bi sísi anı, ání ḡbópu mu obugya le anı iwi mbusuo gyí ḡdwə.

¹¹ Ápió adwəpó, inia Bulu léhié dwé anı alı su á, ilehián ání anı é abádwə aba. ¹² ḡhaa mjkóhíí wun Bulu ki. Ní anidé aba dwé á, idesuná ání Bulu bu anı kln̄to. Mó su mu ḡdwə ləfun anitə.

¹³ Bulu lapó ḡhje Wankihé amu há anı. Mó su anilabí ání ania monyo anilabwé kule, ḡbu anı kln̄to. ¹⁴ Anilawun mó alı. Mó su anidé adánsie gyí aniaa, anı Sí Bulu lówa mu Bi Yesu Kristo ḡbée, ḡbelí ḡbée Yesu gyí Bulu mu Bi ámu a, Bulu bu mvtə, mu é ḡbu Buluto. ¹⁵ ḡhagyísha ání olohogyi, ḡleblí ḡbée Yesu gyí Bulu mu Bi ámu a, Bulu bu ha mvtə, mu é ḡbu Buluto. ¹⁶ Mó su aniyin ḡdwéá Bulu bu ha anı, anilóhó mvsú gyí.

Bulu gyí ḡdwə. Mó su ní ḡku tədwé Bulu pú mu aba á, ḡbu Buluto, Bulu é bu mvtə. ¹⁷ Inı désuná ání Bulu ḡdwə ləfun anitə nı. Mó su animéenya pélu mu asón ogyíké, tsúfē anulatsíá nkpa ḡyí ánfító fé Yesu. ¹⁸ ḡhá ání Bulu ḡdwə bu mvtə tamanyá ifú. Mó su ní anidé Bulu pú anı aba dwé á, animéenya Bulu ifú. Tsúfē ahá ání būyin ání Bulu ḡbébití amó iwu tényá ifú. Inı su ní ḡku dé Bulu ifú nya á, ilosuná ání Bulu ḡdwə məfvn mvtə.

¹⁹ Anitədwé Bulu pú anı aba, tsúfē Bulu légyankpá dwé anı. ²⁰ Ní ḡku léblí ḡbée “Ntədwé Bulu,” támē otolú mu ba á, ofunupu ogyi. Tsúfē ḡhá ání otolú mu ba ání otowun, méetalí dwé Bulu ání ḡməkúwun ki. ²¹ Mbla ání Yesu Kristo lówa há anı gyí, “ঘhá ání ḡtədwé Bulu ḡdwéé mu ba é.”

5

Tsiátó Laláhesvgyí

¹ ḡhagyísha ání olohogyi ḡbée, Yesu gyí Kristo, (ঘhá ání Bulu ladá mu ofúli amu) a, Bulu mu Bi ógyi. Ní fvtədwé ḡkwípó a, fódwé mu bi é. ² Mó su ní anidé Bulu dwé, anidé mu mblasu gyí a, mu abópúbí ání anidé mu abí dwé nı. ³ Ní anidé Bulu dwé á, abégyi mu mblasu. Mu mbla ámvsu gyí é ıma ḡnlın. ⁴ Tsúfē Bulu mu bi okugyíóku tetálí gyi tsiátó laláhesu. Anı hógyi anitəpúgyi mósú. ⁵ Ma ḡbétalí gyi tsiátó laláhesu? ḡhá ání olohogyi ání Yesu gyí Bulu mu Bi ámu nkule ḡbétalí gyi mósú.

Yesu Kristo Iwi Adánsiegyí

⁶ Yesu Kristo gyí ḡhá ání ḡlətsun ntsu móa obugyato ba. Megyí ntsu nkvetə ḡlətsun. ḡlətsun obugyato é. ḡhje Wankihé amu légyi asón ánfí iwi adánsie, ání igyi ḡnəkwali. ḡtamawá afunu. ⁷ Ató asa légyi Yesu iwi adánsie. ⁸ Múgyí, ḡhje Wankihé, ntsu pú obugya. Ató asa ánfí fée leblí toku kule. ⁹ Ní ahá begyi adánsie súná anı, anitohogyi a, mórmó ilehián ání abóhó Bulu klé dvn. Tsúfē mu onutó légyi mu Bi ámu iwi adánsie. ¹⁰ ḡhagyísha ání

* **4:8** Bulu gyí ḡdwə ası gyí, ḡdwə itsú Bulu wá.

əlahə Bulu mu Bi ámu gyi lahə Bulu adánsie ánfisu gyi mu kluñto. Alí kén əhagyíha ání əməhə Bulu adánsie ánfisu gyi dé mu afunuto wa ní. Tsúfē əməhə adánsie ámuvó Bulu légyi tsu mu Bi iwi ámuñsu gyi. ¹¹ Adánsie ámu gyi, Bulu lapó nkpa ání itamatá há anı tsuñ mu Bi ámuñsu. ¹² Əhagyíha ání əbu Bulu mu Bi ámu bu nkpa ání itamatá. Alí kén əhagyíha ání əma Bulu mu Bi ámu má nkpa ání itamatá ní.

Asón Trahe

¹³ Mhlahə Bulu mu Bi ámu gyi. Mó su nde əwuló ánfı wanlín sisí mli, ménı mlébi ání mlıbu nkpa ání itamatá. ¹⁴ Táá itehá anitəwá klon yó Bulu ansítá gyi, akólí mu tógyítá igyi mu apé á, otonú anı əme. ¹⁵ Ní aniyin ání otonú anı əme a, mómu akvlí mu tógyító á, aniyin ání əbéha anı.

¹⁶ Mó su ní əku owun mu ba Okristoyin dé lakpan bwé á, əbóo mpái ha mu. Bulu əbéha mu nkpa. Ahá ání amú lakpan méekpa amó wá lowutó asón ndeblí. Lakpan ku bu inuá itekpá əhá wá lowutó. Megyí əhá ání əbwé lakpan ámu odu mbéé mlıbóo mpái ha. ¹⁷ Lalahə kugyíku igyi lakpan, támę lakpan ku bu inuá itamakpá əha wá lowutó.

¹⁸ Aniyin ání əhá ání alabwé Bulu mu bi əkukv tamatsiá bwé lakpan, tsúfē Bulu mu Bi ámu togyo mu iwi. Inı su Əbınsám tamatálí bwé mu tətə.

¹⁹ Aniyin ání Bulu ahá anigyi, támę Əbınsám dé əyító ahá féeşú gyi.

²⁰ Aniyin ání Bulu mu Bi ámu laba. Alahá anulanú asón asi, ménı abébi Bulu Ənəkwaliþu amu. Ania munyo anulabwé kvle, ania mu Bi Yesu Kristo é anulabwé kvle. Lélé á, mu nkule pé gyi Bulu Ənəkwaliþu pú nkpa ání itamatá ámu ni.

²¹ Mó su mí abí adwepó, mlıki mlı iwi wankláán ikpıñsúmsú.

Yohane ɔwulú Nyɔɔsi

¹ Anı yín ání Bulu lalé, mí ɔpasua ɔhande Yohane dé ɔwuló ánfi wanlín sisí fóa fó abí. Ntədwé mli fée ɔnəkwali amuto. Megyí mí nkule pé tədwé mli, támē ɔhagyíha ání oyin ɔnəkwali amu é. ² Tsúfē ɔnəkwali amu bu anito, ibétsiá anito brégyibré.

³ Anı Sí Bulu mva mv Bi Yesu Kristo bvgyi anı buale. Buwúun anı nwé, abuha anı iwlwii, anı ahá ámúú anitədwé aba ɔnəkwaliṣu ámu.

ɔnəkwali Mva ɔdwé

⁴ Ansí lehié gyí mí bréá nowun ání fó abí ámu akv buṇa ɔnəkwali ɔkpa ámuṣu, fé alia anı Sí Bulu lébláa anı. ⁵ Anı yín ɔdwepó, mliha adwé aba. Megyí mbla pəpwé ndewanlín sisí fó. Mbla ámuú anilébi tsú bré ámuú anilótsa hógyi amu ni. ⁶ Ní fvtdwé Bulu á, fégyi mv mblasu. Mbla án anilébi tsú bréá anilótsa hógyi gyí, adwéé aba.

⁷ Ahá amlépó tsətsəotsa baba oyí ánfito. Buđebli bee Yesu Kristo mélun fénnyankpusa. Ahá ánfi gyí ahá amlépó pó Kristo alupó ámu ni. ⁸ Mú su mlikí wankláán, méni mli gyumagyihé móbwé kpaali, féki mlénya mli ikeká fée.⁹

⁹ ɔhagyíha ání ɔmedé Kristo atosunáhé amuto, elotsun mó ɔma yó ɔde tə bambá suná á, mva Bulu bvmegyí kule. Támē ɔhá ání ɔde Kristo atosunáhé amuto á, mva anı Sí pó Mv Bi ámu fée bvgyi kule. ¹⁰ Ní ɔku ɔbá mli wá, ɔmedé Kristo atosunáhé anfi suná á, mlímáhó mu wá mli wóyító, mlímátsulá mu itsiá. ¹¹ ɔhagyíha ání otsúlá mu itsiá latsá mu lakpan ámuú ɔdəbwé ámu bwé.

¹² Asón tsətsəotsa bu inuá tekí nébláa mli, támē mmedékléá nówanlín mó sisí mli. Mboún nde ɔkpa kú ání néba mli wá, méni mía mlinyo abétsiá asi, ato nyá ansigyi wankláán.

¹³ Fó pio tsíhé ámuú Bulu lalé ámu abí bəhá fó itsiá.

Yohane ɔwulú Saası

¹ Mí ədwepú Gaio, ntədwé fú ənəkwali amvto. Mí əpasua əhande Yohane dé əwulú ánfí wanlín sisí fú.

² Mí ədwepú, ndehógyiá iwi bu fu ənlun, tógyító é ina wankláán fé alia fóde fó Bulu súm. ³ Ansí lehié gyi mi bréá apíó akv bëba bëbláa aní alia fvde Bulu mbla ámvsu gyi, pú alia fvna ənəkwali əkpa ámvsu. ⁴ Brégyibréá nonú alá mí abí Akristofó buna ənəkwali əkpa ámvsu á, itehié wá mí ansigyi.

Gaio Kanfy

⁵ Mí ədwepú, ito wankláán fódebwé, fóde aní apíosú kíi, titriu afóo ámu. ⁶ Amótó akv baba bëbláa aní əpasua ámu alia fëkí amvósú fée. Bo mbódí afusi amú əkpa alia ibégyi Bulu ansí é. ⁷ Tsúfé Kristo su bóna. Bumédé tóto hóo tsu ahá ání bumegyí Akristofó wá. ⁸ Ilehián ání abékí ahá ánfí odusú ali, fëkí ania amónyo abóbwé kule yó ənəkwali agyómá ámu.

Diotrefe mva Demetrio

⁹ Nawánlín əwulú ku sisí mli dodo, támē Diotrefe dékléá əbóbwé mu iwi əpasua əhande. Mó su omédé aní pu bwé tóto. ¹⁰ Ní nebá mli wá á, nébláa mli mu asvn laláhéá ədeblí tsú aní iwi. Múá ima ale kóráá gyi, əbée, mu mówáho apíó ámu afóo. Əde ahá é itin ka əbée, bumákí amvósú, əde ahá ání bëkí amvósú é gyáa le əpasua ámvtó.

¹¹ Mí adwepú, mlumákasí mu bwéhé laláhé anfi. Mboún mlíkasí yilé abwepú ámu bwéhé. Əhagyíha ání ətəbwé yilé á, Bulu mu bi ógyi, támē əhá ání ətəbwé lalahé mó méyín Bulu.

¹² Demetrio mó á, əhagyíha tetí mu idayilé. Mu tsiató é idesuná ání əha wankláán ogyi. Mí é ntetí mu idayilé. Mlyin ání mí asvn blíhé igyi ənəkwali.

Iklá

¹³ Tëkí asvn tsotsaotsa bu invíá nébláa fu, támē mmedékléá nówanlín mó sisí fú. ¹⁴ Ndë əkpa kíi ání imrówa əpá kóráá néba mli wá, abétsiá así tóí.

¹⁵ Bulu əháá fú iwiliwii.

Fú anyawié fée bëhá fú itsiá. Nëhá aní anyawié amvto okugyíoku é itsiá.

Yuda ɔwɔlú

Itsidha

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi Yuda, Yakobo mu pio dé ɔwɔlú ánfí wanlín sísi ahá ání aní Sí Bulu léti, ɔtədwé amú, Yesu Kristo dé amósó kú. *

² Ndé Bulu kokóli mbéé, ɔhíe wun mli nwé, ɔha mli iwilwii pú ɔdwé.

Afunu Ató Asunápí

³ Apíó adwepú, tekí nahíé bwé agywun ání nówanlín mli ɔwɔlú tsú nkpa amóó Bulu lahó mía mlinyo ámu iwi. Táme ilehián ání nówanlín kókóli mli, amlípri hógyi amóó Bulu lapohá mu ahá ɔtsawule pé ámu nwun. ⁴ Tsúfí aha akú banján bowie mlito. Ahá ánfí adá ida ɔwɔlótó dodo há ɔsobítí, tsúfí bvtamanyá Bulu ifú. Bvdeblí bée, íniá Bulu tesí aní lakpan kié aní su á, abétalí tsiá tsiátó laláhe. Bakósó líi aní Wíe pú aní ɔkpapú Yesu Kristo ɔkulé pé ámu sv.

⁵ Mlyin asón ánfí fée dodo, táme ntráa kaín mli ání aní Wíe Bulu† lékpa mu ahá dálí Egyipte ɔsvlásu, táme ɔma a, ɔlomá amóá bvmohó mu gyí fée tsálifwí. ⁶ Mlikain ání Bulu-abɔpu akú bvmetsiá ɔtínéá ɔleha amó túmi ɔbée bvtisia. Mú su Bulu léha bɔwa amó ikan, bvtsie oklúnó bvgyo mu asón ogyiké kpɔnkpentí ámu. ⁷ Sodom múa Gomorafó pú nkuda ání ɔlekafia amó é betsiá wá atsi múa ayin asón. Alí kén Bulu léha ogyá ání itamadun lóho amó awúlu fée, púdá ahá fée ɔlá ní.

⁸ Alí nkude akúnpu anfí é bvtokun nkude ni. Itehá amó bvtbwé lakpan pókpóí amó iwi, bvtamanyá Bulu túmi ifú. Bvtbwé abususu pókpóí ɔnjéá ibu numnyam é. ⁹ Bulu-abɔpu dehen Mikael kóráá méblí asón laláhe bréá múa ɔbunsám bープí Mose fúli. Tóá ɔleblí gyí, “Bulu ɔwáa iyin wa fo!” ¹⁰ Táme ahá ánfí mó bvtbwé asón laláhe tsú tóá bvmoru mó así iwi. Amó bwéhé lelian mbwiá buma agywun. Mógyí tóá itehí amó é ní. ¹¹ Alí ahá ámu bvgywí! Tsúfí bapú Kain amóó ɔlomá mu gyama ámu ɔkpa. Bakula sika yábwé tóá Bileam lóbwé, bakósó líi Bulusu fé Kora.‡ Mú su Bulu ɔbéhi amó. ¹² Ahá ánfí bvtópó ifin da ikvlebwé atogyihé amó. Ní mlia amónyo mliédé atogyí a, péli tamakítá amó. Akpapú bvgyi, táme amó nkule klé bvtéki. Bvgyi fé agyindeá itamatswie, afú tøtsvan mó nátí. Bvgyi fé nyíá itamaswíé ntéé bapúlí mó, tú mó así, ilawú plíplíplíplí. ¹³ Amó péllá bu nyányáá fé ntsusu-afuá iteda bobun ogbémgbesu. Bvgyi fé ntsrakpabiá ina deetsvun nwolótáasu kéké. Amó otsiákpá gyí oklún tuun ání Bulu léléyáí há amó bré féeztó.

¹⁴ Adam ɔma línta sienósíto obí Enok léblí amó iwi asón tswí. ɔbées, “Mhkí, aní Wíe múa abɔpu wankihé mpím afini-afini bëbá. ¹⁵ ɔbá begyi ɔyító ahá fée asón, ɔbiti ahá ání bvtamanyá mu ifú ɔsu. Amó lalahéá babwé pókósó líi mvsu, pú mu iwi asón lalahéá bablí sv!”

¹⁶ Ahá ánfí bvtotzí ahásu, lé ahá ilá, bwé lalahé kugyíkvá budeklé. Bvtotsú iwi, bun ahá kpantsapa, méní bénya tóá budeklé.

Oláda Pú Tɔikpla

* **1:1** Ntéé Bulu dé amósó kú ha Kristo. † **1:5** Aní Wíe Yesu ntéé Yosua bø nwoló dada amó akvto.

‡ **1:11** Kora lókosó líi Mose múa mu dehen Aaronsu.

¹⁷ Támē apíó adwəpó, mlíkaín asón ání aní Wíe Yesu Kristo sumbí ayɔpó ámu bεbláa mlísv. ¹⁸ Bεbláa mlí bεe, “Nke tráhe amv̄t̄ á, ahinlá abwəpó bέba. Bóbuo amó ɔwóli laláhe.” ¹⁹ Bubó mlítɔ dodo. Amó dé mlí nsiné yintá ní. Amó onutó agywùn dé amó kpa, tsúfē ɔjé Wankihé amu má amútó. ²⁰ Támē apíó adwəpó, mlí mó á, mlípwé mlí tsiátó dinka mlí hógyi wankihé amv̄s. Mlība mpái ɔjé Wankihé amu túmit. ²¹ Mlitsia tsiátóá Bulu ɔdwé lasúná mlí, bré ánfi mlígyó aní Wíe Yesu Kristo ání ɔbέba bowun mlí nwé, há mlí nkpa ání itamatá ánfi.

²² Mlīwun ahá ání asón ámu imedé amó wankí nwé. ²³ Mlīpri akv̄ le ogyá amv̄t̄, puhó amó nkpa. Mlīwun akv̄ nwé ifúsó. Mlīkí wankláán ání amó lalahé amu iméetsankí mlí.

Bulu Kanfú Mpáí

²⁴ Mutéhá anitamadida. Mutéhé lalahé lé aní iwi, kpá aní ba numnyam amóó ibu bomlí mō amu así ansigiyító. ²⁵ Mō nkule gyí Bulu pó aní ɔhópu. Numnyam, obú, ɔwvnlin pú túmi itsv̄n aní Wíe Yesu Kristosu itv̄ mō. Tsú bréá ɔyí mokútsúa así, bɔtu nde púya bré fée. Amen.

Atóá Belé Súná Yohane

¹ Iní gyí atóá Bulu léha Yesu Kristo léle súná mu asúmpó tsú tóá ibéba nké ánfits iwi ní. Yesu lówa Bulu-abópu léba belé mó súná mu osúmbi Yohane. ² Yohane légyí tógyítá olowun iwi adánsie. Olegyi Bulu asón ámu pú asón ání Yesu Kristo lébláa mu fée iwi adánsie ənəkwaliṣu. ³ Bulu obóyulá ahá ání ətekla mu ənású ətəípó asun wanlínhé anfi súná Kristo əpasua ámu. Obóyulá ahá ání bñtonú asón ámu, gyí dinká mósó é; tsúfē mó fée bábi lafun ta.

Kristo Əpasua Asienó Ámu Itsidha

⁴⁻⁵ Mí Yohane dé əwólá anfi wanlín sí sí Kristo əpasua asienáá mlkuv Asia əmáti.

Ohá ámúú oletsia, əbu inu, əbelaba amu mva Ənjé asienó ání bñli mu owié obiá ansító pú Yesu Kristo bugyií mli bñale, abuha mli iwilwii. Mogyí ədansiyin ənəkwaliþu, ogyankpapuá əlkusú tsú afúlito, əyító awié féesú ogyípó.

Mutədwé aní, əlepü mu obugya ká aní nwunsu ikó, sí aní lakpan kíé aní. ⁶ Alabwé aní mu iwíe ogyíkpá pú mu igyi ahapú ání abósum mu Sí Bulu. Numnyam móa túmi ibwéé mu kle bré fée! Amen.

⁷ Ki! Əna nwólútásu əbá! Əhagyóha obówun mu. Ahá ámúú bñwó mu pía amu kórará bówun mu. Mu su əyító ahá fée bósu kóklókóó. Alí ibéba ní!

⁸ Aní Wíe Bulu léblí əbée, “Mígyí Alfa móa Omega. Otúmípü amúú oletsia, əbu inu, əbéba amu ní.”

Kristo Lé Súná

⁹ Mí, mli píó Yohane ní. Mía mlunyo dé ipian wíun Yesu pú Bulu iwíegyí ámu su, anidé iklun nya líi kíñkín. Bulu asón əkanda pú Kristo iwi asónblí su balé mí ya Patmo əpu nsiné əsvlúsú. ¹⁰ Eke əkvá igyi aní Wíe eke á, Bulu Ənjé léba misu. Nonu əme kv, ilelin kóklókóó fé əkpə ətsawóle pé mí əma. ¹¹ Əme amu əbée, “Wanlín tóá fudewíun wa əwólítá, afüpuya Kristo əpasua asienó, bugyi Efeso, Smirna, Pergamo, Tiatira, Sardi, Filadelfia pú Laodikea.”

¹² Bréá nedamlí mbéé anki ahá ání əde mí asón bláa a, nowun sika pepe əkandíe-oyiá ibu abámbi asienó. ¹³ Əha əkvá əlelian Nyankpusa-Mu-Bi ámu líi əkandíe-oyí ámu nsiné. Ələwa ligá, əlepü sika pepe əfē tsan mu kántó. ¹⁴ Mu nwun pú mu imi fée lofulí fé opuli mpúltó ntéé əhráda. Mu ansibi aklambi é əwankí fé ogyá mpimpi. ¹⁵ Mu ayabi de ogyá kpa fé kóobri ání bafwí mu lé ogyátó inun. Mu əme idetsulá fé ntsuá ideo kpa yi. ¹⁶ Əde ntsrakpabi asienó mu gyöpito. Ədayi ya anyo kláklá lədalı tsu mu ənótá. Mu ansító ihié dewankí fé əpawi. ¹⁷ Bréá nowun mu a, nemlí bun mu ayabiasi fé əha wuhé, támé əlepü mu gyöpí ibi dinká misú, blí əbée, “Mánya ifú! Mígyí Ogyankpapu móa Ətráhé amu ní. ¹⁸ Mígyí əkiankpapu amúú nowu ámu ní. Kí, mbu nkpa bré fée! Mbü túmi lowu móa afúlitəsú.

¹⁹ “Wanlín tóá fawun bətsun, móá ideo séi pú móá ibéba əma wa əwóló ámu. ²⁰ Ntsrakpabi asienó ámúú fowun mí gyöpito pú sika pepe əkandíe-oyí abámbi asienó ámu así ní. Ntsrakpabi asienó ámu igyi əpasua asienó ámu abópu. Əkandíe-oyí abámbi asienó ámu é gyí əpasua asienó ámu.

2

Efeso Ḷpasua Nkla

¹ “Wanlin asón ánfi sisí Akristofo Ḷpasua ání ibu Efeso wúluto ṣebopu fee,*

“Jhá ámúv ṣde ntsrakpabi asienó mu gyepito, ḷna sika pepe ḷkandíe-oyi abámbi asienó ámu nsiné ámu ṣbeé: ² Nyin tóá fudewbe feé. Nawun alá fohié fude agyómá yo, pú alia fude nsi wa líi kinkin. Nyin ání futamakle aha laláhe asón. Fakápó ahá ámúv buđe amó iwi ti Kristo sumbi ayepó ámu, wun ání afunupu bugyi. ³ Fotomi wun ipian mí su, fúmeyinkí oma. ⁴ Táme asón kule péá mbu fó iwi gyí, ṣdwé iṭráa ma mía fonyo ntéé fú aba nsiné fé gyankpapu amu. ⁵ Mó su kain alia tekí fugyi asa fadida. Damli klunto, afblatsia fó atsiábi. Ní megyí alí á, néba bele fó ḷkandíe-oyi ámu lé mó aba Ḷpasua atráhe amut. ⁶ Táme toku kuleá ibu alé fó iwi gyí, futamakle Nikolai abúopu bwehé laláhe amu, fé alá mí é ntamakle mó.

⁷ “Jhá ání ṣbu asu onúu ason ání Ḷhe Wankihé amu dé Ḷpasua ámu bláa así. Néha ṣhá ání olegyi isu obégyi Paradiso ndobító oyí-abí ámúv itehá nkpa ámu.”

Smirna Ḷpasua Nkla

⁸ ḷletrá bláa mi ṣbeé, “Wanlin asón ánfi sisí Akristofo Ḷpasua ání ibu Smirna wúluto ṣebopu fee,

“Jhá ámúv ogyi Ogyankpapu múa ḷtráhe, olowu lákósú tsú afúlító ámu ṣbeé: ⁹ Nyin fó ipian wunhe pú ohian ání fudegyí, táme fubu atá! Nyin alia Ḷpasua ámúv buđe iwi kú beé, Yudafó býgyi ámu buđe afunu wa dínká fósú. Megyí Yudafó býgyi, ḷbunsám abúopu Ḷpasua bugyi. ¹⁰ Máha ipian ání ibéba fusu iwa fó ifú. Nde fó bláa, ḷbunsám ṣbéha békítá mlito akv tswi obu. ḷbósá mli ki. Bédinká fósú nke dú. Ní lowuto igyi ó á, fó mó wa ḷnokwali. Néha fó isvugyi-ipa, igyi nkpa ání itamatá.

¹¹ “Jhá ání ṣbu asu onúu ason ání Ḷhe Wankihé amu dé Ḷpasua ámu bláa así. ḷhagyíha ání olegyi isu á, lowu nyəosi amu iméeda mu.”

Pergamo Ḷpasua Nkla

¹² ḷletrá bláa mi ṣbeé, “Wanlin asón ánfi sisí Akristofo Ḷpasua ání ibu Pergamo wúluto ṣebopu fee,

“Jhá ámúv ṣbu ṣdayí iya anyo kláklá ámu ṣbeé: ¹³ Nyin ání fotsie ḷtínéá ḷbunsám owié obiá itsie, táme fude fó hógyito kinkíinkin. Bréá bəmə mí adánsie ogypó ḷnokwaliwu Antipa mli wá inu kórará á, fumekpa mí oma. ¹⁴ Táme mó ó á, mbu fó iwi asón kpaloibí ku. Mlito akv buđuo Balaam amóó olosuná Balak† alia ṣbóbwé Israelfó bóbwé lakpan, ḷleha amu betsiá wá atsí múa ayin asón, tsia gyi ḷkpitó-atá ámu. ¹⁵ Alí kén akv buđuo mlito buđuo Nikolai atosunahé ni. ¹⁶ Mlidamli klunto. Ní megyí alí nōbofwie mlito, pú mí ḷnótó ṣdayí ámu kó amu.

¹⁷ “Jhá ání ṣbu asu onúu ason ání Ḷhe Wankihé amu dé Ḷpasua ámu bláa así.

“Jhagyíha ání olegyi isu obégyi atogyihé amóó bəpuyáán ámu ku. Nétra ha okugyíku ibwi futútúá bəwanlín idá pəpwé dínká mósú. Mu nkule ṣbébi dá ámu. Jhaha méebi mó tsia muto.”

Tiatira Ḷpasua Nkla

¹⁸ ḷletrá bláa mi ṣbeé, “Wanlin asón ánfi sisí Akristofo Ḷpasua ání ibu Tiatira wúluto ṣebopu fee,

* ^{2:1} ḷbopu anfi gyi Bulu-ṣbopuá olí há Ḷpasua ámu ni. Ibu nfí múa 2:8, 12, 18; 3:1, 7, 14 étá. † ^{2:14} Inu bu Numeri 22–24to

“Bulu mu Bi ámúvú mu ansíbi igyi fé ogyá ədandu, mu ayabiası igyi fé koðbrı ání bapówá ogyá, plí mó iwi ámu əbée: ¹⁹ Nyin fó bwéhé fée. Nyin fó ahádwé, fó hógyi, fó osum agyómá pó fó nsiwa líi kíkíni. Nyin ání əvdəbi bwé dvn gyankpapu amu. ²⁰ Táme asón ání mbu ha fó gyí, fahá ətsi ámuvú bvtetí mu Yesebel, əde mu iwi ti əbée, Bulu ənású ətəipú amu dépu mu atosunáhé mlé mí asúmpú, bvdé atsí múa ayin asón wa, bvdé əkpito-ató é gyí. ²¹ Nakı mu ansító ání əbédamlí klvnto bobuo Bulu, táme omedékléa əbési mbuató. ²² Mó su néda mu, wá mu ılo. Obówrun ipian. Ní mua ahá ámuvú bvdé mbua tó ámu é bumesi, lé iwi lé móttó á, néha amó bhélie wun ipian. ²³ Nómá mu abúopu amu. Akristofó əpasua fée békí ání mígyí əhá ámuvú otowun ahá klvnto pó amó nwuntó asón ámu ni. Néka okugyııku ıko mu bwéhé ənó.

²⁴ “Táme mlı aha tráhe ání mlılası mlıbu Tiatira wúluto, mlımóbou ətsi ámu atosunáhé amúvú bvdé mó ti ‘Obvnsám asvn ənáh’ amu mó á, mmóepu ato suráhé kuku sórá mlı. ²⁵ Táme mlıkita mí atosunáhé amúvú mlıbu amvtó kíkíinkín yófón bréá néba. ²⁶ Néha əhá ání olegyi tógyítósú, əletalí bwé mí apé yófón əyí ənómöké túmi, obégyi əmá féesú. ²⁷⁻²⁸ Obékpa amó owuntalinsu, bwiébwie amó blúblublú fée abva. Obénaya túmi ámuvú mí Sí lópuhá mí ámu odu. Nópvu mu bake ətsrakpabi há mu, pósúná ání alagyı ısu.‡

²⁹ “Əhá ání əbu asu onúu asón ání Əjé Wankihé amu dé əpasua ámu bláa ası.”

3

Sardis Əpasua Nkla

¹ Əleträ bláa mi əbée, “Wanlın asón ánfı sisı Akristofó əpasua ání ıbu Sardis wúluto əbəpu fée,

“Əhá ámuvú əbu Bulu Əjé asienó pó ntsrakpabi asienó ámu əbée: Nyin fó bwéhé fée. Fvbı idá ání fokı nkpa, táme fawú fóna. ² Mó su tsinki, afıwıa fó ato tráhe amu əwvnln, tsúfę idekléa iwu. Nawun ání fó bwéhé lesian mí Bulu ansító. ³ Mó su kaın tóá bosuná fó pó múa fonusu. Gyi mívı, afıdamli klvntó. Táme ní fvmetsinkí á, nóböfwie fótó fée owikplu, fóméebı bréá néba.

⁴ Táme aha akı bvbı wílú amvtóá bvmökókpjí amó atadıe.* Bówa atadıe futútú, mía amónyı abénatı, tsúfę bafvı. ⁵ Néha əhá ání olegyi ısu əbówa atadıe futútú. Mméetsitsii mu idá lé nkpa əwvló ámu. Néblí mí Sí mua mu abópu ansítá mbéé, mívı mu.

⁶ “Əhá ání əbu asu onúu asvn ání Əjé Wankihé amu dé əpasua ámu bláa ası.”

Filadelfia Əpasua Nkla

⁷ Əleträ bláa mi əbée, “Wanlın asón ánfı sisı Akristofó əpasua ání ıbu Filadelfia wúluto əbəpu fée,

“Əhá ámuvú əlwankí, ətamawá afunu, əde Owíe Dawid sáafi, ofinkí əhaa tamatálí fin, ofin é əhaa tamatálí finkí ámu əbée: ⁸ Nyin fó bwéhé fée. Kí, nafinkí obu yáí há fó. Əhaa méetalí fin mó. Nyin ání foma əwvnln, táme fagyı mí atosunáhésu, fómekpa mí əma. ⁹ Obvnsám abúopu amúvú bvdé afunu wa bee, Yudafó bvgyi ámu a, néka amó híe békı akpawunu fó ayabiası. Amó fée békí ání ntədwé fó. ¹⁰ Fagyı mí asónsú, fanyá klvnlí kíkíinkín. Mó su néle fó lé ipian ámuvú nápvısa əyító ahá fée kí amvtó.

‡ **2:27-28** Israelfa Ilı 2:8-9 * **3:4** Bvmökókpjí amó atadıe ası gyı bvmökóbwé lalahı.

11 Ki, nebá ní. Mú su kítá itó ámoo fóbu amutó kínkíinkín, méní əhaa máhó fó ısvygí-ipa lé fó ibitó. 12 Əhá ání olegyi ısu á, nápu mu bwé mí Bulu ətswékpa obu ámu ətan. Əméeträ dalı ınu əkəkeeké. Nówanlín mí Bulu idá dínká mvsu. Nówanlín mí Bulu wúlu, igyi Yerusalem pöpwé amu idá dínká mvsu. Wúlu ámuwó ibékplí tsú əsüsú mí wá ba amu, nówanlín mí onutó idá pöpwé amu é dínká mvsu.

13 “Há ání əbu asu onúu asun ání Əhe Wankihé amu dé əpasua ámu bláa ası.”

Laodikea Əpasua Nkla

14 Əleträ bla mi əbée, “Wanlin asún ánfi sisı Akristofı əpasua ání ibu Laodikea wúluto əbəpu fée,

“Há ámuwó butetí mu Amen, mu sú Bulu asún fée iteba móto, ogyi ədansıyın ənəkwaliıpı, ətamawá afunu, ogyi Bulu atəbwəhé fée nwun ámu əbée: 15 Nyin fó bwəhé fée. Fumebli ogya, fómolwií é. Ní feblı ogya ntée folwií á, teki ibu alé. 16 Támę fogyi bwíánbwíán, fumebli ogya, fómolwií é. Mú ali su nótu fó tsitsá. 17 Fée, atə onyapó fogyi, fóbu ató. Tətə médé fó hián, támę foma tətə, fumeyín ání ohiáni fogyi. Fóbu nwé, fó ansibi labwíé, fóna yayá. 18 Mú su ndetó kplá fó mbéé, pu kába bəhó sika pepeá bafwí mó ogyatá mí wá. Mú əbéha fénya ató onutónutó ní. Ntráa nde fó bláa mbéé, fubhó atadie futútú, afvputin fó péli móa fó yayá ámu. Bəhó afá da fó ansibisı, méní fówun ató. 19 Ahá ání ntədwé á, amú ntəwá iyın wa, bítí amú ısu. Mú su wa nsi, afvdamli klvnto. 20 Ki, nlí obu-ənó, nde agoo tswí. Ní əku lónu mí əme, olefinkí há mí á, nébitiwé mu wá, mía monyo abówa ibi gyi ató. 21 Əhá ání olegyi ısu á, néha mu obétsiá mí wá, mí owié obiá ámuwı. Alı kén mí é negyi ısu, ntsie mí Sí wá mu owié obiá ámuwı ní.

22 “Há ání əbu asu onúu asun ání Əhe Wankihé amu dé əpasua ámu bláa ası.”

4

Əsüsú Bulusúm

1 Inı əma a, nelawun ató bámbá. Nowun ání obu lafinkí əsüsú. Nelanú əme amoo ilegyankpá bláa mi asún ámu. Əme amu igyi fé əkpe. Əlebláa mi əbée, “Du ba nfi, mí ansuna fó tóá ilehián ání ibéba inı əma.” 2 Bulu Əhe leba míssı ətsáwle pé. Mírá nowun a, owié obiá ku tsie əsüsú inı, əku tsie mvsú. 3 Əhá ámuwó ətsie móssú ámu iwlí dé ogyá kpa fé abwi wankláán kuá igyi pépe móa futútú. Mú ətneku é igyi fé nyankputáa, idé ogyá kpa bomlí owié obiá ámu fé ibwi wankláán kuá igyi fitáa bəbwé.* 4 Owié-mbiá advanyo-na itsie bomlí owié obiá ámu. Ahandé advanyo-na bəwa atadie futútú bułsие mbia ámuwı, bəbun sika pepe ipa. 5 Inı nyankpı lówa ibi fwı bi. Odekpie, əpráda depvtı dálı owié obiá ámuwı. Ibia asienó ilı owié obiá ámu ansító, idetsi. Mógyı Bulu Əhe asienó ámu nı. 6 Nowun gláasi əpu kuá mvsú idé ogyá kpa fé atsufolibi, ida owié obiá ámu ansító.

Mbwı akvá bükı nkpa ana, ansibi iduadúa amó nkpa móa əma fée, bobomlí owié obiá ámu əbun nsiné inı. 7 Amótó ogyankpapı gyí fé gyatá. Onyɔɔsi gyí fé ənantswie yínhé. Əsaası ansító igyi fé nyankpusa, ənaası é gyí fé oyitsu ání odefulı. 8 Okugyıskı bu abámaba asie, ansibi iduadúa móta móa mó əma fée. Buđe ilı wa opa onyé bée,

“Wankı, wankı, wankı gyí anı Wíe Bulu Otumípı.

Mulétsiá, ətsie, əbelaba.”

* 4:3 Ibwi futútú ámu dá gyí ánfi yaspa. Pépe amu dá gyí kanelia. Fitáa bəbwé amu é dá gyí emerald.

⁹ Mbwi ámu bvtowá ilv ámu, pú numnyam, obú múa ipán há ohá ámu otsie owié obiá ámusu, omóowu ekekeke ámu. Ní bōbwé mó ali á, ¹⁰ ahande advanyo-na ámu é bamlí bun ohá ámu otsie owié obiású amu ansító súm mu. Mvbuvu iwu bré féeetó ni. Fowun babwíi amu owíepa ámu tswi obiá ámu ansító bli bée,

¹¹ “Ami Wie pú ani Bulu!

Fólehián ání abópu obú, numnyam múa túmi há, tsúfē fólóbwé ató fée. Fóbwé tógyító fú apétó.

Mú fée ilaba mótd.”

5

Okúfabí Amu Létií ɔwvlú Amu

¹ Iñi ema a, nowun ání ohá ámu otsie owié obiá ámusu ámu dé ɔwvlú kúntahé mu gyopito. Bówanlín ató dínlká mó nkpa múa mó ema fée, bōpu okpin tan mó onó tse siená. ² Iñi nowun Bulu-abópu otumípó okvá ɔdékplón fité obée, “Ma lófvn ání obémaín ató asienó ánfí, tíí ɔwvlú ámu onó?” ³ Bumenya ohaa osúsú ntéé osulúsú ntéé osulúv ayasi ání obétalí tíí mó onó, kla mó. ⁴ Iñi su nehié su, tsúfē bumenya ohá ání oléfon, obétíí ɔwvlú ámu ntéé obékla mó. ⁵ Iñi ahande amutó okule lébláa mi obée, “Mátrá su. Ki, Yuda abusuant Gyatá, ogyi Owie Dawid mu na ámu lagyi isu. Oléfon ání obémaín ató asienó ámu, tíí ɔwvlú ámu onó.”

⁶ Iñi nowun Okúfabí oku. Ilélian ání bapú mu há igyí ki. Olíi owié obiá ámu, akiankpapu ana ámu pú ahande advanyo-na ámu nsiné. Obu nsiebí asienó pó ansíbi asienó. Mu ansíbi asienó ámu gyí onjé asienó ání Bulu tawá sisí osulúv anfisú atínegyítiné ni. ⁷ Okúfabí amu lédalí ba nkpa, olébaho ɔwvlú ámu lé ohá ámu otsie owié obiású amu gyopito. ⁸ Iñi mbwi ámu biki nkpa ana ámu pú ahande advanyo-na ámu okugyíoku lémlí bún Okúfabí amu ansító. Okugyíoku dé osankuo pú sika pępe blanwébi ání ohíén bo mó. Bulu ahá mpái gyí ohíén ánfí. ⁹ Akiankpapu ana ámu pú ahande advanyo-na ámu bude ilv pəpwé wa bée,

“Fólófon ání fótsu ɔwvlú ámu,

máin ató asienó ámu boputan mó onó ámu.

Tsúfē bōpu fú há igyí, fópu fú obugya ho ahá há Bulu.

Fóho ahá abusuangyíabusuan, ɔblúgyíɔblú, ɔmagyíomá pú osulúsú ahá ɔtsan-ɔtsan féeetó.

¹⁰ Fayáí fú iwíe ogyíkpá há amú, fabwé amú fú igyí ahapú ání bétsiá há ani Bulu ámu igyí.

Bégyi iwíe osulúsú.”

¹¹ Nelakí, nonu Bulu-abópu tsotsaotsa eme. Buhíé bvtso ání buama ikláto. Bobomlí owié obiá ámu múa akiankpapu amu pú ahande advanyo-na ámu.

¹² Bōpu eme kpənkpaɔnkponți wá ilv bée,

“Okúfabí amú bōphá mu igyí ámu lófvn

ha túmi, iwinya múa

nyánsa pú awútó ɔwvnlí,

idayilé múa numnyam pú kanfó.”

¹³ Iñi nonu atáá Bulu lóbwé fée eme. Mvá ilv osú múa asi, osulúv ayasi pú ɔpvtó fée, bude ilv wa bée,

“Kanfó, idayilé, numnyam pú túmi fée

iletssiá ohá ámu otsie owié obiású amu pú Okúfabí amu bré fée!”

¹⁴ Móó akiankpapu ana ámu bəblí bəe, “Amen!” Inu ahande advanyo-na ámu bemlí bun súm Bulu mu Okúfabí amu.

6

Okpin Asienó Amu Maín

¹ Mí ansító inu á, Okúfabí amu lémaín ató asienó ámuú bəpvtan əwvló ámu ənó ámuto kule. Inu nonuá akiankpapu ana ámuto əkule lélé ənó. Mu əme lelin fē əpráda əbée, “Ba!” ² Nekí a, əponkə futútú əku ní. Musu ədinkápó amu dé ita, bobun mu owíepa. Ələpu əponkə ámu kplí ba əsvlósu fē isu ogýípúá ətráa əbá bəkə isá tsətsəotsa, ətra gyi isu.

³ Bréá Okúfabí amu lémaín ató nyəəsiá bəpvtan əwvló ámu ənó á, nonuá akiankpapu amuto onyəəsi léblí əbée, “Ba!” ⁴ Əponkə pepe əku lédalı ba. Beha musu ədinkápó ədayí iya anyo tímíku. Beha mu túmi ání əléé iwilwii le əyító. Mú su isá leda ətínegyistiné, ahá bəmə aba.

⁵ Bréá Okúfabí amu lémaín ató saasiá bəpvtan əwvló ámu ənó á, nonuá akiankpapu amuto əsaasi léblí əbée, “Ba!” ⁶ Nekí a, əponkə bibi əku ní. Musu ədinkápó amu dé skéeli. ⁷ Inu nonu əme ku lédalı tsu mbwi ámuú butsie nkpa ana ámuto əbée, “Ayó olónká kule ntéé imo olónká asa ibábwé əkewvüle ikáká.” Támé máyintá nfó móá wáin-nyí mó.

⁷ Bréá Okúfabí amu lémaín ató naasiá bəpvtan əwvló ámu ənó á, nonuá akiankpapu amuto ənaasi léblí əbée, “Ba!” ⁸ Inu nowun əponkə əkuá mu iwi igyi fē nsúú. Musu ədinkápó amu idá gyí Lowu. Afúlito é buo mu. Beha amu túmi ání ní beye əyító aku ana á, bùmáo iku kule. Bvpvú ədayí iya anyo móá akún, ilá móá əsvlósu mbwükítá-ató mo amu.

⁹ Bréá Okúfabí amu lémaín ató nuusiá bəpvtan mó ənó á, nowun Bulu asontó akitápó amu əkláa afodie-asubwi amu ayası. Bulu asón ámu iwi adánsie gyí su bəmə amu. ¹⁰ Inu bəsvrás okitikítí kóklókóó bəe, “Oo! Bulu Otúmípú, fó iwi ləwankí, fóbu ənəkwali. Əmenke fégyi əsvlóu anfisú ahá asón, fité anı obugya tsú anı amopú ámu wá?” ¹¹ Mó əma a, beha amu fē ligá futútú, bəbláa amu bəe, bətráa tsia kpaloibí. Bvtsia yófvun bréá bamó amu aba asúmpó ahógyipu amu é, amu ədvduo lafun asa.

¹² Bréá ndekí a, Okúfabí amu lémaín ató siesiá bəpvtan əwvló ámu ənó. Əsvlóu lekpinkí kóklókóó, owí lebi tuun fē tati bibi, ətsra é lepe kəo fē obugya. ¹³ Móó ntsrakpabi bəkpakpáa bun əsvlósu, fē afú kpənkpəənkənti látsvn kpakpáa pəntə-abía iməkúdan bun. ¹⁴ Nwolvítáa lokuntá fē əwvló, tsú mó náti. Abu móá əpvu nsiné əsvlóu fēé ledalı mó otsiákpá. ¹⁵ Inu nowun ání əyító awié pō ahande pō isá ənó alípú pō asikafó pō atúmipú, nkpábi móá iwişu atsiápó beyéjaín abusu abwi alato pō abwi mbótó. ¹⁶ Bebláa abu móá abvtá ámu bəe, “Mlkpa bun anisu, méní owí obiású otsiákpó amu omóowun anı, Okúfabí amu əmeebití anı isu!” ¹⁷ Tsúfē amu ahá 1susbítí eke ámu lafun. Ma əbetalí líi mó ənó?”

7

Bulu Ahá Mpím Lafakvle Advana-na (144,000)

¹ Inu əma a, nowun Bulu-abəpu ana, bəlú əyí afvñka ana ámu féésó. Bvde afú afvñka ana ámuto kíñkíñkín, méní 1meeetrá tsvn əsvlósu, əpusu ntéé oyí kuvv. ² Inu nowun ání Bulu-abəpu bámbá dédalı tsu owí ədalikpa. Əde Bulu Okiankpapu ató ətəpohié mu ahá nsu. Móó ələsvrás okitikítí kóklókóó kpóli abəpu ana ámuú Bulu léha amu túmi əbée, bvbéyintá əsvlóu móá

* **6:6** Illosuná ání isá su ató bəhie wá ibiá.

ɔpu amu. ³ Bulu-əbəpu amu lébláa Bulu-abəpu ana ámu əbée, “Mlumáyintá əsvlúv ntéé ɔpu ntéé oyí kuvu, yófvn bréá nópv ató híe mí Bulu asúmpó əsvkpí nsu asa.” ⁴ Inv békla ahá ámúvó bapó Bulu ató híe amu nsu amu fée. Amó ədvduv bvgyi ahá mpím lafakvle advana-na (144,000). Amó fée botsú Israel abusuan dúanyo ámvtó. ⁵⁻⁸ Behié ahá mpím dúanyo (12,000) nsu abusuan ámu kugyíkvtó. Abusuan ámu adá gyí, Yuda, Ruben, Gad, Asa, Naftali, Manase, Simeon, Lewi, Isakar, Sebulon, Yosef pú Benyamin.

Ədəm Anı Botsú Əmá-əmátó

⁹ Inv əma a, nowun ədəm kvá əhaa méetalí kla amu. Botsú əmágyíomá, abusuangyíabusuan, əsvlúsuv ahá ətsan-ətsan pú əblíygýíəblító. Bulí owié obiá ámu pú Okúfabí amu ansító. Bəwa ligá futútúutú, bvdé mbláa. ¹⁰ Bəsvrá okitiktí kóklvkúv bée, “Anı Bulu ámúvó otsie owié obiásó pú Okúfabí amu tóhó ahá nkpa!” ¹¹ Inv á, Bulu-əbəpu amu fée bəlú bómliowié obiá ámu pú ahande advanyo-na ámu pú akitankpapu ana ámu. Bemli bun, pú ansító bun əsvlútó owié obiá ámu ansító, súm Bulu, ¹² bli bée, “Amen! llkanfú, numnyam, nyánsa, ipán, obú, túmi pú əwvnlin iwbwéé mu kle bré fée! Amen!”

¹³ Inv ahande amvtó əkule léfté mí əbée, “Aməndi gyí ahá ánfí bəwa ligá fútútúutú ánfi? Nkúnó botsú?”

¹⁴ Móóv nebláa mu mbée, “Əhande, fú yín.”

Móóv əlebláa mi əbée, “Ahá ánfí gyí ahá ání batsón asvn wunhe kpənkpənti ámvtó dálí ni. Amó láfwí amu atadie Okúfabí amu obugyato, ilafullí futútúutú ni. ¹⁵ Mó só bulí Bulu owié obiá ámu ansító, bvdé mu súm əpa-onýé mu ətswékpá inv ni. Əhá ámúvó otsie owié obiá ámuvsu é obétsiá amótó, bún amósó. ¹⁶ Akón móá əmewólí méetrá kítá amu, owí ntéé əpawí é iméetrá tó amó. ¹⁷ Tsúfér Okúfabí amóvó əlú Bulu owié obiá ámu así ámu əbóbwé amu əkpapó. Obégya amu nkpa, kpá amu ya nkpa-ntsú ámu əwíkpa, anı Wíe Bulu obétsitsii amu ansí ntsú fée.”

8

Okpin Sienósí Ámu Maín

¹ Bréá Okúfabí amu lémaín ató sienósia bəputan əwvlú ámu əná á, əsvsú ləlvá fé dənhwír-fon. ² Inv nowun Bulu-əbəpu asienó ámúvó bulí mu ansító ámu. Beħa amvtó okugyíəku əkpe.

³ Bulu-əbəpu bámbá lébá bəlú afədile-asubwi amu ansító. Əde sika pepe blanwébi ání bvtəwá əhién ogyá mvtó. Beħa mu əhién tsətsəotso, əlopvtśia Bulu ahá mpáito, poyédinká sika pepe afədile-asubwi amúvó iyi owié obiá ámu ansító ámuvsu. ⁴ Mu əhién ámu ogyási letsía Bulu ahá ámu mpáito, kúsú tsú afədile-asubwi ámuvsu yó Bulu ansító. ⁵ Inv Bulu-əbəpu amu lótsu əhién blanwébi ámu, əlele ogyá afədile-asubwi ámuvsu wá mvtó, fin mó dá əsvlúsuv. Inv nyankpú lówa ibi fwí bi. Odekpie, opráda depútí, əmə ətsan-ətsan delün kóklvkúv, əsvlúv é dekpinkí kpakpapkakpa.

Ikpe Asienó Ámu

⁶ Bulu-əbəpu asienó ámúvó bvdé ikpe asienó ámu é beda iwísv há mó fulí.

⁷ Bulu-əbəpu gyankpapu lófulí mu əkpe. Móó botsu atsufolibi móá ogyá ání obugya lefráa mó, tswí mó wólí əsvlúsuv. Ní beye əsvlútó asa á, mvtó iku kule móá mósvó nyí pú mósvó ifá fée ləhə plíplíplíplí.

⁸ Bulu-əbəpu nyəosí lófulí mu əkpe. Inv bətsví təku fé ibu kpənkpəntiá idəhóó wá əpvtó, əpvtó yée asato əkule ledamlí obugya. ⁹ Əpvtó mbwiá buki

nkpa féétó yée asatō iku kule bowu, ntsusv ayibitō yée asatō iku kule é lobwiebwíe.

¹⁰ Inv Bulu-əbəpv saásí lófolí mu əkpe. Ḍtsrakpabi kpənkpəənkpənti kvá ideo ogýá tsíi fé obia lékpa tsú əsúsó beda ntsu tsənheá ibu oyító féétóye asatō iku kulesv. ¹¹ Ḍtsrakpabi amv dá gyí “Okítá.” Inv ntsu tsənhe amvəyée asatō iku kule lówa əkitá dvn əkpín. Mó əkitá su ahá tsətsəətsəá bonu mó bowu.

¹² Əbəpv náásí lófolí mu klé. Iləwə owí múa ətsra pú ntsrakpabitō yée asatō iku kule. Mó fée lodun. Inv su oyı kehe múa owi tahétó yée asatō iku kule é loklun.

¹³ Nekí a, oyitsu əkvu défulí, odesú kulkukúvú əbée, “Ahá ání bétsiá əsvlúv anfisv asa Bulu-əbəpv asa atrahé amv báfolí amv nkpe amv buugyówí tsenyo-tsesa!”

9

¹ Bulu-əbəpv nūúsi lófolí mu əkpe. Nowun ání ətsrakpabi lékpa tsú əsúsó beda əsvlúsv, bəpv ilán kluklúúklúá ima əka sáafi há mu. ² Múv olefinkí ilán kluklúúklú ámu əná, ogýási ledalí móttó fé obuntə. Ogyási amv iləha nsainto fée ilebi tuun. ³ Inv atsantsanku bedalí tsu ogýási amvətə ba əsvlúsv. Beha amv túmi bée bəsóra ahá fé nyankpukpíe. ⁴ Bebláa atsantsanku ámu bée, bəmápv ənó da ifá ntéé nyí kuku, dvn ahá ámúv Bulu nsəhietə medin amv əsvkpi amv. ⁵ Bəməha amv əkpa ání bəmáv amv, támē bəhíe wa amv iwəsin tsra anu kéké. Amv iwəsin ámu ibwé fé alá nyankpukpíe-svrá təhə əsin. ⁶ Ahá bódunká lowu nkə amvətə, támē bəmēnyə. Bóbə mbədí ání bōwu, támē bəmōowu.

⁷ Atsantsanku ámu belian mpənkoá bahíhie amv há ɪsá, təku idin amv nwunsu fé sika pepe ipa. Bəwa anyánkpósa ansító. ⁸ Amv nwunsu-imi bə ɪswí fé ətsi klé. Amv ayín é igyi fé gyatá klé. ⁹ Bəwa kántó atíntə ání bəpv dátó bwé. Ní bədefulí á, amv ate totsulá fé mpənko múa keké tsətsəətsəá bəsrí bəyó ɪsá. ¹⁰ Bəbu odú, itəsúrá fé nyankpukpíe. Beha amv túmi bée, bəpúv amv odú ámu pilan ahá tsra anu kéké. ¹¹ Ilán kluklúúklúá ima əka əbəpv gyí amv owié. Bətəti mu Hebrifo əblítə bée, Abadon. Griiki əblítə é bətəti mu bée, Apolian. Mó ası gyí, “Ató Oyintápó.”

¹² Asv wunhe gyankpapv lámó ənó á. Anyo tráhe é ibá.

¹³ Bréá Bulu-əbəpv síesí lófolí mu əkpe a, nonu əme kə ledalí. Ilədalí tsu sika pepe afədīe-asubwi ámu okonki ana amvətə Bulu ansító inv. ¹⁴ Ide əbəpv amvú ələfulí əkpe amv bláa əbée, “Sanki abəpv ana ámúv bəklí mántá ntsu yilé Efrate ənó ámu.” ¹⁵ Bulu lélé amv yáí há alí bré ánfı, ofi ánfı, ətsra ánfı, eke ánfı pú dənhwíri anfı əbée, bəsánki amv abvəyəmə oyító ahátə yée asatō iku kule fée. ¹⁶ Bebláa mi ání ɪsá akəpv ámu ədvədu bəbwə bliba lafanyə (200,000,000), bədün mpənkosv. ¹⁷ Nowun mpənko pú amvəs adinkápó mí atowunhe amvətə, bəwa kántó atíntə. Aku klé lepe fé ogýá, aku klé lebi, aku é klé igyi baté-nfə. Mpənko ámu nwun igyi fé gyatá klé, ogýá múa ogýási pú atonkodu dədalí amv ənótá. ¹⁸ Alí asv wunhe aku asa, igyi ogýá, ogýási pú atonkodu amv ilədalí tsu mpənko ámu əná, iləmə oyító ahátə yée asatō iku kule. ¹⁹ Megyí amv ənótá nkule asv wunhe túmi tedálı tsu. Ibv amv odútó é, tsúfē amv odú igyi fé iwə, ibu nwun, itepílan ahá.

²⁰ Anyánkpósa amvú besian əsvlúsv, bəmōowu asv wunhe amvətə ámu fée bekiná bəmedamlí klvntə. Bumesi ənje laláhə múa atunkuá bəpó sika pepe, sika futútú, kəobri, abwi múa nyí aná bwé súm. Alí ənje laláhə pú atunku anfı bətamawun ató, bətamanú asv, bətamanatí. ²¹ Alí kén bəmedamlí

klvnto sí amó tsiátó laláhe; ígyi ahámō, əkpé, atsí múa ayin asúnwa múa owi ámu é bwé ní.

10

Bulu-əbəpu Mva Əwvló Túkúrtibí

¹ Inu nelawun Bulu-əbəpu əwvnlínpó bambá əkvá otsú əsósú. Agyinde lobomlí mu, nyankputáa ilan mu awunso. Mu anstít ləwankí fé owí, mu ayabi ígyi fé əsotí ání ogyá bu móttó. ² Əde əwvló túkúrtibí kvá əleteí móttó. Mu gyəpi yabi iyi əpvsu, mu bina yabi é iyi əsvlúsú. ³ Əlkplón kóklukúv fé gyatá dékpouín, əpráda asienó ámu ləpvití. ⁴ Bréá əpráda asienó ámu ləpvití, mbée anwanlin asón ámu iləblí ámu a, nonu əme hámábá tsú əsósú. Əme amu déblí əbée, “Máwanlín asón ámu iləblí ámu. Pvwa fó kpawunuto.”

⁵ Móó Bulu-əbəpu amúv nowun, elú əpu múa əsvlúsú ámu lótsu mu gyəpi ibi fúá yó əsósú. ⁶ Inu əleka əhá ámuv əbu nkpa bré féétó ámu ntam. Mulóbwé əsú múa así, əpu múa móttó ató féé, əleblí əbée, “Bvméetrá si tsiá! ⁷ Táme bréá Bulu-əbəpu sienésí amu əbávli mu əkpé a, ali bré ámutó Bulu asun ənáhne amúv əlehié yáí əbée, móbwé ámu ibéba móttó ní. Ibéba móttó fé alia əlebláa mu asúmpó, bugyi mu ənású atóipó amu.”

⁸ Inu əme amúv ide mí asón bláa tsú əsósú ámu létrá bláa mi əbée, “Yəhə əwvló ámuv iləfinkí ámu le Bulu-əbəpu amúv elú əpu múa əsvlúsú ámu ibitó.”

⁹ Mó su noyá Bulu-əbəpu amu wá mbée, əpov əwvlóbí ámu ha mi. Móó əlebláa mi əbée, “Hə, afvwı mó! Ibówa fó ədwé débidébi fé əkwén, táme əmeekanáa fó iputo.”

¹⁰ Inu noho əwvlóbí ámu lé mu ibitó, nəwi mó. Iləwa mí ədwé débidébi fé əkwén, táme imetepí kanáa mí iputo. ¹¹ Móó əletrá bláa mi əbée, “Ilehián ání fəlablí asón ámuv ibéba ahá féesó ámu. Ibéba əmá féé, əblí ətsan-ətsan ablípó pú awie féesó, fé alí ámuv Bulu lalé súná fó ámu!”

11

Adansifə Abanyó Ámu

¹ Inı əma a, bəha mí oyía bvtəpúsusu ató. Móó Bulu-əbəpu amu ləbláa mi əbée, “Kvsu afyosusú Bulu ətswékpa obu ámu pú afədile-asubwi amu, afəkla inu asúmpó amu. ²⁻³ Táme másusúu nwunisnésú amu mó. Si inu tswi, tsufé Bulu lasí inu há ahá ání bvmegyí Yudafə. Alí ahá ánfi bētsatsáa wúlu wankihé amusú tsra advana-nyo (42), ígyi nke əpim-əkvle lafa-anyo aduesie (1,260). Néha mí adansifə abanyó bédidá akpekpe, há amú túmi, bēblí mí asón ání nalé súná amó nke ámutó.”

⁴ Amúgyí nfó-nyí anyo pú əkandile-nyí anyo ámuv ilí Bulu, ígyi oyía féesó ogyípó amu ansító ní. ⁵ Ní əkvə əbwé agywıun ání obépilán amú á, ogyá bēdali amú əná, hə mu mó. Alí əhá ání odekcléá obépilán amú obówu ní. ⁶ Bulu adansifə ámu bvbv túmiá bétalí há nyankpu omóotswie nkeá bópvblí Bulu asón ámu féé. Bvbv túmiá bétalí há ntsu kugyíku bédamlí obuya. Bétalí lé asun wunhe kugyíku é ba əsvlúsú brégyibréá budeklé.

⁷ Ní adansifə ánfi bēblí amú asón tá á, əbwikítá-ato amúv ətedáli tsu ilán klúklúúklúá ma əkato ámu əbóko amú isá, gyi amúsú, mó amú. ⁸ Amú afúli bēdli amú wúlu yilé brənvsu. Bvtetí wúlu yilé ánfi bée, “Sodom múa Egyipte.”* Inu bēda amú Wíe Yesu mántá oyikpalíhesu, mó ní. ⁹ Ahá bótus

* **11:8** Wúlu yilé ánfi dá onutó gyi Yerusalem. Bəpukápó Sodom múa Egyipte, tsufé amú bwəhē laláhe lelian aba.

abusuangyíabusuan, əblúgyíəblú, əmágyíomá pú əsulósu ahá ətsan-ətsan féétó ba békí afúli amu nkensá múa ifvn. Buméeha əkpa abvpula amú kúráá. 10 Bulu ənósú atoípú abanyjá ánfí bawú su anší bégyi əsulósu atsiápó. Bégyi nké kpənkənti, kíé aba atá, tsúfē Bulu ənósú atoípú anfi bawá amú ipian kpənkəntitó ki. 11 Támé nkensá múa ifvn amú əma a, Bulu léha ənjé lelawié amótá, belakusú líi ayabisu. Mó su ifú lehie kítá ahá ání bowun amú. 12 Inv Bulu ənósú atoípú abanyjá amú bonu əme kpənkənti ku tsú əsósú, iləbláa amú əbée, “Mlidu ba nfi!” Amú alupú amú bvlú bvde amú kíi, agyinде lotsu amú ya əsósú. 13 Əsulúv lékpinkí kpuukpukpukpu ali bré ámvtó kén. Ní beye wúlu amvtó idú á, iku kule féé lobwie bun əsulótó gbloo. Ahá mpím-sienó (7,000) bowu əsulókpinkí ámvtó. Ifú lehie kítá atráhe amu. Mó su bəwa əsósú Bulu numnyam.

14 Asvn wunhē nyəosi latsvn, saasi srí ibá á.

Əkpe Sienásí

15 Mvó Bulu-əbəpü osienásí lófví mu əkpe. Inv əme akpənkənti lelin tsu əsósú bée, “Séi á, oyító iwíegyí lamlí anı Wíe Bulu mva Kristo, (əhá ání Bulu ladá mu ofúli amu) klé. Obégyi iwíe bré féé!” 16 Inv ahande advanyo-na ámúv bvtse amú mbíású Bulu ansítá amú féé bobun, súm mu, 17 blí bée, “Anı Wíe Bulu Otúmípu, adá fú ipán.

Fólétsiá, fúbv inv bré féé.

Tsúfē fapú fú túmi kpənkənti amu

fi fú iwíegyí así!

18 Əmá-əmá benya əblá,

bré lafon ání fú é fénya əblá.

Bré lafon ání fégyi awupú asún.

Bré lafon ání fóbwé yilé há fú asúmbi, bvgyi fú ənósú atoípú amu, pú Bulu ahá ání bvtényá fú ifú,

nyebí pú ahande féé.

Bré lafon ání féhi ahá ání bamó ahá oyító féé.”

19 Inv befinkí Bulu ətswékpa kpənkənti ámúv ibu əsósú amu, bowun mu Ntam-dáká obu ámvtó. Inv nyankpu lówa ibi fwí bi. Odekpie, əpráda depvtí, əme ətsan-ətsan lelin kíklúkvú, əsulúv lekpinkí; átsufolibiá igyi fé akwebi léhié kpá.

12

Ətsi Ámu Mva Bvtí Ámu

1 Inv osúna kpənkənti ku lédalı əsósú. Nowun ətsi əkvá ədídí owí, mu ayabi yí ətsrasu. Obun owiepa, ntsrakpabi díuanyá ipan mósú. 2 Ətsi amu dé əmé, ikwú de mu dwiín, odekikini, əde okitikiti ogyo obí amu kwú.

3 Inv osúna bámbá letrá dalı əsósú. Nowun bútí kpənkəənkənti əkvá əlepe, əbu nwun asiená pú nsiebi dú. Owiepa asiená bun nwun asiená amusu. 4 Ní beye ntsrakpabi féétó aku asa á, bútí amu lópv mu odú kíki mla iku kule, əlebitia mó kpá beda əsulósu. Əlü ətsi ámúv əmé de mu dwiín amu ansító, méní ətsi amu onyá kwí pé á, obótsu mu bi amu mé. 5 Ətsi amu lókwí obiyimbi ání əbékpa əmá féé owuntolinsu. Botsu kebi amu ya Bulu wá, yéyaí mu obiású. 6 Inv ətsi amu lésrí yó dimbisú ətínéá Bulu léla yái há mu. Békí mvsu nké əpím-əkvle lafanyo aduesie (1,260).*

* 12:6 Nké əpím əkvle lafanyo aduesie (1,260) ánfí igyi nfinsa múa ifvn.

⁷ Inv, isá leda əsúsú. Bulu-əbəpu dehen Mikael mva mu aba abəpu bəkə bótí ámu mva mu aba abəpu. ⁸ Támē bótí ámu mva mu abúopu bəmetalí líi amó ənó, begya amó lé əsúsú inv. ⁹ Inv bekpa bótí ámóó bvtetí mu iwɔ dada amu mva mu abəpu beda əsulús. Mu bvtetráa tı Bulu olupú ntéé Satan pú əyító ahá fée əmlépó nı.

¹⁰ Inv nonu əmə kóklúkkúv ku lelin əsúsó. Iləblí əbée, “Séi gyí bréá Bulu əbáha mu ahá nkpa ní! Bulu əbəpu mu túmi gyi iwíe.

Mu Kristo, (ahá ámóó Bulu ladá mu ofúli amv) é əbélé mu túmi əwan. Tsúfē bakpá əhá ámóó oletsia lé anı Akristofo ilá ámu dá əsulús. Əbunsám mécetrá ka asón dínká anı apíosú,

¹¹ Bapú Okúfabí amu obugya pú mu iwí adánsie ámóó begyi amu gyi mvsu.

Bumodwé amú iwí dvbídubí, su bumenya amú lowu kóráá ifú.

¹² Inv su əsúsú pó mliá mlív inv fée mlinya ansigyi.

Támē əsulúv mva əpu, mligywı ní.

Əbunsám laba mli wá əblású, tsúfē alawun ání mu nkə trá mótsó.”

¹³ Bréá bótí ámu lówun ání bañin mu dá əsulús á, ələkuvú kplá gya ətsi ámóó ələkwí obí ámu. ¹⁴ Támē beha ətsi ámu oyitsu kpənkpoenkpoenti abáamba anyo, méni əbetalí fúlí si bótí ámu yó mu otsiákpá dimbisó inv. Bulu əbeki mvsu inv nfinsa múa ifvn. ¹⁵ Inv bótí ámu léfén ntsu tsvnhe dálí mu ənótó wólí ətsi ámu əma, méni ibékítá mu nátí. ¹⁶ Támē əsulúv légyí ətsi ámu bvalé. Ntsu ámóó bótí ámu léfén tsu mu ənótó ámu fée ləme wíe əsulúv. ¹⁷ Inv bótí ámu lénya əbló ətsi ámu, pú mu əbló gya mu abí atráhesu. Amúgyi ahá ání bategyi Bulu mbblasu, buđe Yesu iwí adánsie gyí a. ¹⁸ Inv bótí ámu lézi əda əpu amu ənó.‡

13

Mbwikítá-atə Anyə Akv

¹ Inv əma a, nowun ání əbwikítá-atə kpənkpoenti əkv dédalí tsu əpu amvətə əbá. Əbu nwun asienó pú nsiebí dú. Owíepa bun nsiebí ámu kugyíkvusu. Bəwanlín dá ání ələkuvú líi Bulusu dínká nwun ámu kugyíkvusu. ² Əbwı ámu gyí fē dundu, támē mu ayabi lomoní, mu akuti bu ıswí fē osísré ayabi, mu ənó é igyi fē gyatá ənó. Bótí ámu lópu mu túmi, iwíegyí pú əwənlín ku há əbwı ánfi. ³ Nowun ání ələ kpənkpoenti ku idın əbwı ámu nwun asienó ámu əklesu. Əlo ámu lómoní, ibetalí mós mu, támē ıleta, omowu. Iləwa əyító ahá fée wánwan, bekplá buo mu. ⁴ Bosúm bótí ámu, tsúfē alapú mu túmi há əbwı ámu. Bosúm əbwı ámu é, fíté bęe, “Ma lófvn əbwı ánfi? Ma əbetalí líi kó mu?”

⁵ Bulu léha əbwı ámu əkpa ání əblí abususu akpənkpoenti pukvusu lu mvsu. Əleha mu əkpa ání əbwée túmila kugyíkvá odekli tsra advana-nyo (42), igyi nfinsa múa ifvn ámu. ⁶ Əbwı ámu lóbwıi ənó, blí abususu pókpói Bulu mva mu dá pú ahá ámóó bvbv əsúsó, igyi mu otsiákpá amu. ⁷ Bulu léha mu əkpa ání əkóó Bulu ahá, ogyi amósó. Əleha mu əkpa ání ogyii iwíe

† **12:14** Nfinsa múa ifvn igyi nkə əpím əkələ lafa-anyə aduesie (1,260). † **12:18** Inv bu nwoló dada amu akvətə: Inv nesi líi əpu amu ənó.

abusuangyíabusuan, əblúgyíəblú, əmágymá pú əsvlósu ahá ətsan-ətsan féesú. ⁸ Əjító ahá fée bósúm əbwı ámu. Ahá ánı bvmóosum mu gyí ahá ánı əbowanlıń amó adá wá Okúfabı amóó bəpvhá igyí asa əyi lebelin amu nkpa əsvlótó.

⁹ Əhá ánı əbu asu onúu. ¹⁰ Əhá ánı ıda yaí ánı békítá mu ndoun ısató a, békítá mu ısató, kpá mu nátí. Ní ıda yaí ánı əkv obésin ədayí ənó é á, ədayí ənó obésin. Inı su Bulu ahá bvtómi, abvlu kínkın amó hógyito.

¹¹ Inı neträ wun əbwı əkv é lówə dali əsvlótó. Əbu nsiebí anyo fé okúfabı, támē ələtői fé bútí. ¹² Əbwı ənfi líi əbwı gyankpapu amu ansító, əloyə mu agyómá kugýlkı əbwı gyankpapu amu túmitó. Inı léha əsvlósu atsiápú fée bosúm əbwı gyankpapu amóó əlo ledinká mu, ıleta, omowu ámu. ¹³ Əbwı nyəəsi amu lóbwę osúna akpənkəpənti. Əleha ogýá lekpə tsú əsúsó beda, ahá fée bowun. ¹⁴ Əlepə osúna amóó ələbwę əbwı gyankpapu amu ansító ámu mlé əyítá ahá əbée, bvpwéé əkpı, ogyi fé əbwı gyankpapu amóó əbow mu ədayí ıya anyo, omowu, əträa otsie nkpa ámu. ¹⁵ Bulu léha əbwı nyəəsi anfi əkpı ánı əwáa əkpı ámu ənje, fówun əbétalı tóı. Inı əkpı ámu léha əbée, bvmóó ahá ánı bvmóosum mu. ¹⁶ Əleha ánı bvhíe ahá fée nsu, amú gyöpı ıbusu ntée amu əsvkpı; nyebí ahande, ahiánfı múa asikafı, nkpbí múa iwi agyípó. ¹⁷ Əhaa méetalı fé tóto ntée hə tóto, nkéti əhá ánı əbwı ámu nsuhíeto, igyi mu idá ntée ibi ánı llí há mu idá din mvsu.

¹⁸ Inı léhián nyánsa, méní fétalı nú ibi ámu ası. Ibi ámu llí há əbwı gyankpapu amu, igyi oyin əkv dá. Ibi ámu gyí lafasie aduesie-sie (666).

14

Okúfabı Amu Mva Mv Ahá

¹ Inı nelawun Okúfabı amu líi Sionbusu. Ahá mpím lafakvle advana-na (144,000) bvlı mu wá. Okúfabı amu mva mu Si idá din amó əsvkpı. ² Inı nonu əme ku tsú əsúsó fé ntsu lábólá, ıdekpa yi, ntée əpráda dépvtí, ntée fé nsankuo tsotsəotsə bvdeda. ³ Bude ilv pəpwə ku wa owié obiá ámu, akiankpapu ana ámu pó ahande advanyo-na ámu ansító. Əhaa má invá əbétalı súan ilv ámu əsvlóu anfisu, nkéti ahá mpím lafakvle advana-na (144,000) ámuó Bulu laho amu nkpa tsú əsvlósu ámu nkvlé pé. ⁴ Alı ahá ənfi gyí ahá ánı amó iwi letün, bumeýin ətsı, bvtobuo Okúfabı amu ətínegyíətínéá əyó ní. Amú nwunusı ıko ólekä anyánkpósa féeetó, fé ató-abi gyankpapu há Bulu mva Okúfabı amu ni. ⁵ Bvtamawá afunu, əlala kuvu é umá amó iwi.

Bulu-abəpə Abasá Asvn Blıhé

⁶ Inı nelawun Bulu-abəpə əkvá əna afútó, əde asvn wankláán ámuó ilv nu bré féeetó amu. Əbá bəbláa əyító ahá, abusuangyíabusuan, əblúgyíəblú ablípó, əmágymámató ahá pó ahá ətsan-ətsan. ⁷ Bulu-abəpə amu lókplon blí əbée, “Mlnya Bulu ifú, amlıwa mu numnyam, tsúfē mu asóngyibı lafun. Mlisum mu. Mulóbwę əsú múa ası, əpo múa ntsu féeé!”

⁸ Bulu-abəpə onyəəsi é lóbuo mu, bəblí əbée, “Babilon labwíe. Wúlu yilé Babilon labwíe. Tsúfē Babilon lahá əmá-əmá banu mu mbuatı-ntá ánı ıtehá Bulu əbló təkösó!”

⁹ Bulu-abəpə saası é búo amu, ədebli əbée, “Ní əkv lósum əbwı ámu mva mu əkpı ámu, há bəpə amu nsuhíeto hıe mu əsvkpı ntée mu ibi nsu a, ¹⁰ alı əhá ámu obónu Bulu əbló-ntá, bumefráa múa asa betsei mu wá Bulu əbló-ewetó ní. Bulu əbəpə ogýá múa atonkodu bítı mu isu, mu abəpə wankihé pú Okúfabı amu ansító. ¹¹ Amú isubití ogýá ámu ogýási bókusú yó əsúsú bré

féétó. Ali ahá ámu gyí ahá ámúú bosum əbwı́ ámu pú mu əkpı́, əbwı́ ámu nsuhieto dın amúsú ámu ni. Iwl módolwií amú ekekeeeke.”

¹² Inı́ só ilehián ání Bulu ahá bótomi líí kíñkín, gyi Bulu mblasu, wá ənəkwali há Yesu ni.

¹³ Inu nonu əme kv lótsu əsúsú əbée, “Wanlıń tswı́ fée, ‘Ansí bégyi ahá ání bówu anı́ Wíe agyómátó tsú séi pöya!’ ”

Bulu Əjé ámu əbée, “Ee, ibu móntó. Ansí bégyi amú lélé. Béda əkpónú tsú amú ipian féétó, tsúfē amú bwəhé wankláán bóbua amó.”

Bulu Asvngyi Iwl Atowunhe

¹⁴ Inu neláki a, agyinde futútú kv ni. Əha əkvá ogyi fé Nyankpusa-Mu-Bi ámu tsie agyinde ámuvsu. Obun sika pepe owiepa, əde tsını́ kláklá kv.

¹⁵ Inu Bulu-əbəpu əku é lédalı tsu əsúsú Bulu ətswékpa inu ba. Móó əlkplón bláa əhá ámúú ətsie agyindesu ámu əbée, “Pv fú ədayí ámu tın ató-abí, tsúfē əsulúsu atáz-abí lapé yzí. Mó tím̄bi lafun!” ¹⁶ Mó su əhá ámúú ətsie agyindesu ámu létinkí mu tsını́ amu, tın əsulúsu atáz-abí ámu fée.

¹⁷ Bulu-əbəpu əku é lédalı tsu əsúsú Bulu ətswékpa obuto inu. Mu é əde tsını́ kláklá kv.

¹⁸ Móó Bulu-əbəpu əkvá əbu túmi ogyá ámuvsu é lédalı tsu afədie-asubwi ámu ası ba. Əlkplón bláa Bulu-əbəpu amúú əde tsını́ ámu əbée, “Pv fú tsını́ amu ka wáin-abí ámu əkpıtsa, tsúfē abí ámu ilapé.” ¹⁹ Mó su Bulu-əbəpu amu lótswi mu tsını́ amu káká əsulúsu wáin-abí əkpıtsa fée, kpá wáin-abí ámu wá ətínéá bwtenyímé ntsu lé móntó. Inı́ ilí há Bulu əbló. ²⁰ Wúlu amu mmuatse benyímé wáin-abí ámu. Obugya lédalı móntó, idetsón waa fée ntsu tsunhe. Mó tswidít bóbwe málı lafakvle adukwe (180). Mó oklú é bóbwe ayabi anu.

15

Bulu-abəpv Pó Asvn Wunhe Asiená Tráhe

¹ Inu nowun osúna bámbá kvá ibu ifú, ibu wánwan əsúsú. Nowun ání Bulu-abəpu asienó bvde asvn wunhe asienó ání Bulu əbópvibít ahá ısv asa ıklynto bólwií mu.

² Inu nowun əpv kvá igyi fé ahuhwé, ılepé fé ogyá. Nowun ání ahá bulí mu ənó, bvde Bulu nsankuo. Ali ahá ánfı gyí ahá ání bakó gyi əbwı́ gyankpapu amu mva mu əkpı́ ámu pú nsuhie-ibi ámúú ilí há mu dá ámuvsu ni. ³ Bvde Bulu osúmbi Mose mva Okúfabí amu ilu wa bée,

“Anı́ Wíe Otúmípv,

fú bwəhé bu ifú, ibu wánwan.

Fú bwəhé fée igyi ənəkwali, ida əkpa.

Owieá mu iwiegý tamamó ənó.

⁴ Anı́ Wíe, ma oméenya fú ifú, wá fú numnyam?

Tsúfē fú nkvlé lówankí.

Əma fée béba bosum fú,

tsúfē falé fú yilébwé əwan.”

⁵ Inı́ əma a, neki əsúsú, nowun ání Bulu ətswékpa obu, igyi tati-obu ámúú itosúná ání Bulu bu amú wá ámu ənó ıya. Nowun móntó Əwankíkpá amu.

⁶ Nowun Bulu-abəpu asienó amúú bəpu asvn wunhe kpənkənti asienó bá amu. Bédalı tsu Əwankíkpá inu. Bəwa əhráda atadieá iləwankí, ıde ogyá kpa, bəpu sika pepe əfē tsán. ⁷ Akıankpapu ana ámvtə əkvle léha Bulu-abəpu asienó ámvtə okugyıoku sika blanwébi ání Buluá əbu inu bré féétó əbló iba mu dédédéde. ⁸ Bulu numnyam pú mu túmi leha ogyási ləbvlá Bulu

Çwankíkpá inu fée. Ohaa métalí bítiwié móntó, yófvn bréá Bulu-abópu asienó ámu batséí asvn wunhe asienó ámu fée wólí əsvlósv.

16

Bulu Əbló Ablanwébi

¹ Inu nonu əmə kpronkponenti kvá 1ledali tsu Bulu Çwankíkpá inu. Ide abópu asienó ámu bláa əbée, “Mlyo, amliyetseí Bulu əbló ablanwébi asienó ámu wólí əsvlósv.”

² Mó sv əbópu gyankpapu lédali tsu Bulu ətswékpa inu yetseí mu kle wólí əsvlósv. Inu ahá ámuwó əbwı ámu nsuhíeto idin amósv, bude əkpi ámu sum ámu iwi létsitsii nlə akpronkponenti, ide amó dwiín.

³ Əbópu nyəosi létséí mu kle wá əpvtó. Əpv amu lémlí fē fúli obugya. Tógyítá əbu əpu amvta lówu.

⁴ Əbópu sáásí létséí mu kle wá ntsu tsunhe pó abunkpabi féeétó. Mó fée ilemlí obugya. ⁵ Inu nonuá Bulu-əbópuá ətekı ntsusv lébláa Bulu əbée, “Oo Çwankípá fúbv inu bré fée. Fú asvn da əkpa ání fabítí amó isv ali. ⁶ Tsúfē bamó fú ənósú atjípó pó fú ahá, tséí amó obugya wólí əsvlósv. Mó sv fahá bapó obugya há amó fée, bvnúu ni. Inu lékanáa ha amó ní.” ⁷ Inu nonu əmə kvá 1ledali tsu afədise-asubwi ámu ası əbée, “Ee, anı Wíe Bulu Otumípv, fó 1svutí igyi ənəkwali, ida əkpa.”

⁸ Móó əbópu náásí létséí mu kle wólí owí. Mó sv owí ənó lówa ənlın, 1leha mó ide ahá tó fē ogýá. ⁹ Owí ámu 1lətə okugyíkv. Bulu bvv túmi asvn wunhe anfi féeésú, támē bekiná bumedamlí klvntó; pówá mu numnyam, mboún lwi balwú mu.

¹⁰ Onuusi, létséí mu kle wólí əbwı ámu owie obíású. Əbwı ámu iwíe ogýikpá fée iloklun. Iwəsin sv mu abúopu amu bəwı amó ədandu. ¹¹ Támē bekiná bumedamlí klvntó sí amú lalahe amu fée bwé. Mboún bəlwú əsvsú Bulu, iwiəsin ámuwó bvdewúun amu sv.

¹² Osiesi létséí mu kle wá ntsu yilé Efrateto. Ntsu ámu fée 1lekpi lé mó əbóntó. Inu lélé əkpa há awiéá botsú owí ədalikpa pó amó isá akópó bétalí tsen ba inu. ¹³ Inu nowun ənje lalahe asa akvá bvgi fē agyóngyo, bədalı tsu bótí ámu ənótó, əbwı ámu ənótó pó ənósú ətjípó ofunupu amu ənótó. ¹⁴ Ənje lalahe anfi bvbv túmi bwé osúna akpronkponenti. Botsvn əsvlósv awié féeésú, méní békpa amó fée wá abato, béba bəkə anı Wíe Bulu Otumípv isá eke yilé ámuwó igyi mu asón ogýiké amu.

¹⁵ Anı Wíe əbée, “Ki, néba fē owikplu. Bulu obóyulá əhá ání əleda iwisu, alalá mu atadise yái, méní əmēenatí yayá, pélí mēekitá mu.”

¹⁶ Móó ənje lalahe amu bekpa awié amu yéfia ətinəkvá hveteti inu Hebrifə əblítə bəe, “Harmagedon.”*

¹⁷ Inu Bulu-əbópu siénosí létséí mu kle wá afútó. Əmə kóklókóv kv 1ledali tsu Bulu ətswékpa inu owie obiá ámuto əbée, “Ilatá!” ¹⁸ Inu nyankpv lówa ibi fwı bi. Odekpie, əpráda deputí. Əmə ətsan-ətsan ləlin kóklókóv, əsvlóv lekpinki kpinkí kvá mó odu iməkóba ki tsú bréá ahá belin əyító əpá. ¹⁹ Wúlu yilé Babilontə léye asa. Awúlu yiléá ibu əyító fée ilobwiebwíe. Inu Bulu lélékaín Babilon lakpan féeésú, əlpvu mu əbló kpronkponenti əwətə-ntá ámu há mu olonu. ²⁰ Əpv nsiné əsvlóv kugýiku lófwı, abu é fée 1lenja. ²¹ Atsufolibi akpronkponentiá mó odwintə bábwé fē kilo aduenu (50) lekpa tsú nwulótáasv bəda ahásu. Atsufolibi amu ənó ənlın sv bəlwú Bulu.

* **16:16** Harmagedon ası gyí, Megidobu. Bəkə isá tsotsəotsa ibu ánfisu.

17

Obu-ənó Otsiápó Kpənkپənti Ámu

¹ Inv Bulu-abəpʊ abasiéná ámúv bəkitá ablanwébi ámvtə əkvle léba bəbláa mi əbée, “Ba, ansuna fú alia bréá Bulu əbébiti obu-ənó otsiápó kpənkپənti ámúv ətsie ntsu tsətsəətsəsu ámu iṣu. ² Mva ɔyító awié fée bató mbua. ɔyító ahá fée banu mu mbuató-ntá bó.”

³ Inv ɔjé ámu léba misu, Bulu-abəpʊ amu lótsu mí ya dimbisú. Nowun ətsi əkv tsie əbwikítá-atə pəpe əkvus u. ɔbwi ámu bu nwun asienó pú nsiebí idú. Bəwanlín adá áni lləkvus lí Bulusu dínká mu iwl fée. ⁴ Ətsi ámu láwa atadieá igyi faasí ətsu mva pəpe. ɔləwa abutó wulihé ətsan-ətsan, əde sika pəpe owebi mu gyəpito. Akisító pú mu obu-ənótsiá ifin lobulá mó dédéédé. ⁵ Bəwanlín idá kva mó ası lenjaín dínká mu əsvkpí bée, “Wúlu yílé Babilon, obu-ənó atsiápó fée oyín. ɔsvlósu akisító fée owíe.” ⁶ Nowun áni ətsi ámu lanu Bulu ahá obugya bó. Ahá ánfí bəmə Yesu iwl adánsiegí su ní.

Bréá nowun mu a, ənó lobwie mí. ⁷ Móv Bulu-abəpʊ amu léfíté mí əbée, “Ntogyi ənó labwié fú ali? Néle asvn ɔjánhéá ibu ətsi ámu mva əbwikítá-atə amúv əbə nwun asienó mva nsiebí dú ámu ası súná fú. ⁸ ɔbwi ámúv fowun amu latsiá ki. ɔtráa əma inv séi, əbélaba. Támē imóswa əpá əbédali tsu llán klúklúuklú ámúv ima əka ámvtə yó əhikpá. ɔsvlósu atsiápó amúv Bulu mówanlín amu adá wá nkpa əwəló ámvtə tsú bréá ɔyí lefi ası ámu ənó bóbwie amu, tsúfē bowun áni ɔbwi ámúv oletsiá, ɔtráa əma inv ámu lalá bá.”

⁹ “Inv léhián nyánsa áni bóbpuvú mó ası. Nwun asienó ámu igyi abu asienó* áni ətsi ámu dé iwé gyí móv. ¹⁰ Nwun asienó ámu llí há awié asienó é. Abanú bawú bətsvn, osiesi tsie obiásó séi á. Osienósi mókónyá ba. Obá á, bré kpalobí ku pé obétsiá. ¹¹ Owíe okwesi gyí ɔbwi ámúv oletsiá, ɔtráa əma inv séi ámu. Abasiéná ámvtə əkvle ogyi. Mu é əbéhi fē mu aba ámú.”

¹² “Nsiebí dú ámúv fowun amu igyi awié idú áni bəməkónyá tsíá obiásó. Támē bέyaí amu mbíású amu iwlé ogylkpá. Amúa ɔbwi ámu bέgyi iwlé bré itinbí. ¹³ Amú fée bóbwe agywun kvlé, pú amu túmi há ɔbwi ámu. ¹⁴ Amúa ɔbwi ámu bókə Okúfabí amu, támē Okúfabí amu obégyi amósó, tsúfē mgýí asító ɔsí pú awietó Owíe ní. Mu abúopu gyí ahá ámúv Bulu latí amu, lé amu, bvbv ənəkwali há mu amu.”

¹⁵ Inv Bulu-abəpʊ amu lébláa mi əbée, “Ntsu tsətsəətsə ámúv fowun áni obu-ənó atsiápó ámu tsie móv ámu llí há əmá-əmá pú əblú ətsan-ətsantə ahá. ¹⁶ Nsiebí dú ámúv fowun ɔbwi ámu nwunus ámu é llí há awié idú áni mva amónyo bέgyi iwlé. Amú fée bólú obu-ənó atsiápó ámu, swíi mu ató fée, lé mu yayá, wí mu aye, wá tráhe ogyá, ibáhó plíplíplíplí. ¹⁷ Tsúfē Bulu lópv agywun ánfí wá amu fée nwuntə, méní bóbwe mu apé. Amú fée bópv amu túmi há ɔbwi ámu, yófvn bréá Bulu asón ámu fée ibéba móztó.”

¹⁸ Inv Bulu-abəpʊ amu létrá bláa mi əbée, “Ətsi ámúv fowun atowunhə amvtə ámu gyí wúlu yíléá ide ɔsvlósu awié féeésú gyí ní.”

18

Babilon Bwie

¹ Inv əma a, netrá wun Bulu-abəpʊ əkv é dékplí tsú əsvsú əbá. ɔbv túmi kpənkپənti. Mu numnyam dəwankí wólí ɔsvlósu. ² ɔləkplón kóklókóvú əbée, “Babilon labwié! Wúlu yílé Babilon labwié! llamlí ənjé laláhə ətsan-ətsan fée onjainkpá. llabwé isia há mbubwi laláhə pú mbwikítá-atə laláhə fée.”

* **17:9** Abu asienó ánfisu Roma wúlu idun ní.

3 Tsúfél alapú mu mbuatso-ntá ámu dá omá-omá fée enó. Muva oyító awié fée bató mbua. Ibíá agyípó fée banyá iwi tsú nkpa ámuv olegyi amvto.”

4 Inv nelanú eme ku tsú ososó obéé,
“Mí abí, mlié iwi le mto!

Mlumáwa ibí mu lakpan ámuto,
méní mu asun wunhe amu ku méeba mlsu.

5 Tsúfél mu lakpan lawa nwolótáa.

Mó su Bulu lakáin mósó.

6 Pv mu lalaheá alapúgyí fú ahá ka mu ikó.

Pv mu bwéhé ka mu ikó tsenyo-tsesa.

Olopú nta kpekplé há ahá bonu.

Mó su pu móá ibu enlin dvn mó aku anyó ha mu onu.

7 Alagyí ódwé laláhe, tsú iwi döbi.

Mó su pu iwiásin móá asun wunhe ka mu ikó séi.

Ötebláa mu iwi obéé,

‘Owíe tsihé ngyi, ntsie mí obiásó.

Megyí osurapó ngyi, mmóowa nwé ekekéeké!’

8 Mó su asun wunheá igyi akón, isú pú lowu bótú mu ekewóle pé.

Bówa mu ogyá, obóho plíplíplíplí,

tsúfél Otumípú aní Wíe Bulu gyí. Mvdé mu isu bíti.”

9 Osolvosu awié amuv mua amónyo bota mbua, begyi ódwé laláhe amu bówun mu ogyási, su kpissi. 10 Mu ipian ámuv odewúun amu ibówa amu ifú. Mó su bélí tsútsúútsú bli bée, “Gyowí ní! Babilon gyowí ní! Wúlu kpónkpónkónti, nkálí su Bulu labítí fú isu ötsawóle pé ali?”

11 Öytó bíá agyípó bósú, gyi awirehó, tsúfél obaa trá omá inúá obóho amu atá fehé. 12 Mvlétsia hó sika pepe pú sika futútú atá, abwi wankláán pú abutó wulhe, obráda, ago, sríki atati pú atati pepe, nyíá ibu obfan, atáá bopu sórófó-isé bwé, móá bopu nyíá ibu ibíá sré, pú móá bopu koobri móá dátó pú abwiá ihié bu akíle aná fée bwé tsatsaotsa tsú amó wá. 13 Oletsia hó amó pípri, obíén, ohuam, apuse, ntá, olif-nfó, nfúó wankláán, ayó, nnantswie, akúfa, mpónko, akeké, tsíá hó ahá nkpbí kóráa.* 14 Bósú bli bée, “Ntobi ámuv futekle amu fée ladáli fú ibi. Ató ámuv fótópówá bite ámu fée lahólí fu. Fuméetrá wun mó ekekéeké!” 15 Bíá agyípó amuv batsun mvsu nyá iwi ámu fée bélí ifontó, tsúfél bude ifú nya ání bówun mu iwiásin ámu odu. Béki mu ipian ámu, su gyi awirehó! 16 Béblí bée, “Gyowí ní! Wúlu yillé, gyowí ní! Teki fuhíé fubu akíle. Atati fútútú móá pépe pú ago futedídá. Sika pepe atá móá abutóá idé ogyá kpa srasrasra fútawá. 17 Atonyahé tsatsaotsa ánfi fée lahólí fu ötsawóle pé!”

Ntsusú-yibi akanpó, mó ahande pú mótó agyómá ayopó pú ibíá agyípó fée bówa ifó mu wá. 18 Ní bowun mu ogyási amu a, bósurá okitikíti bée, “Wúlu momu lófun wúlu ánfi oyító fée?” 19 Békpa isú wá nwuntó, gyi awirehó, bli bée, “Gyowí ní. Wúlu yillé, gyowí ní! Fú nyatá aní ntsusú ayibi awié fée anlanyá iwi tsú. Fú iwiásin ató fée lahí ötsawóle pé!”

20 Ososó atsiápó fée, mlinya ansigyi. Bulu ahá, mu sumbí ayopó pú mu önósó atsiápó fée, mlinya ansigyi. Tsúfél Bulu lagyi mu asón, bíti mu isu, itó ámuv alapúgyí mli ámu su.

21 Inv Bulu-obópu ówunlínpu óku lótsu ibwi kpónkpónti kv, tswi wa óputo. Móó obéblí obéé, “Alí Bulu obópu oblo bwé wúlu yillé Babilon, obaa méeetrá wun mó ekekéeké ní. 22 Obaa méeetrá nu ósankuo adapú, ilu awapú, öténte

* 18:13 ahá nkpbí ntéé anyánkpósa-oyí móá akláa.

afvlípó pú ikpe afvlípó nka wúlu amvto ekekéeké. Ibi oná agyómá kuvvukú é iméetrá tsiá inu. Buiméetrá kwe nfúró inu ekekéeké. ²³ Okandíe kuvku mémétrá wankí wúli inu, ohaa é mémétrá nu okúlu múa əká popwe omé inu ekekéeké. Tsúfí tekí mu ibíá agyípó gyí aha kpónkponti oyító ní. Alapú mu atóla mlé oyító ahá fée, há bafwí!

²⁴ “Babilon brónusú Bulu onósú atóipó amu obugya ibun. Muólmo Bulu ahá oyító fée ní.”

19

¹ Inu fée omá a, nonu omé kvá igyi fé adom ání budekplón kóklukúú osúsú. Budéblí bée, “Halelúia! ^{*} Ani Bulu téhó ahá nkpa. Mu nkule bív túmi múa numnyam, ² tsúfí mu isubití igyi onokwali, ida əkpa. Alabítí okipú kpónkponti ámúú olópu mu obu-onó tsiá yíntá oyítá ámu inu, alafíté mu asúmpó obugya tsú mu wá.” ³ Buatráa budekplón kóklukúú bée, “Halelúia! Wúlu amu ogyási lakúsú yó osúsú bré féeétó!” ⁴ Inu ahande advanyo-na ámu pú akiankpapu ana ámu hemlí bun súm Bulu ámúú otsie owié obiá ámuus, blí bée, “Amen! Halelúia!”

Okúfabí Amu Oká Otsiáke

⁵ Inu omé ku lelin tsú owié obiá ámvtó əbée, “Mli Bulu asúmpóá mlitenyá mu ifú, nyebí ahandé fée, mlíkanfu aní Bulu ámu!” ⁶ Mó omá a, omé tsotsotsa lelin, fé ntsu bóláhé détsúvn waa, ntéé opráda dəpvtí kóklukúú əbée, “Halelúia! Ani Wie Bulu Otumípó amu dé iwíe gyí. ⁷ Mliha anya ansigyi, iwi isanki aní, awa mu numnyam! Tsúfí Okúfabí amu əká otsiáke lafun. Mu ka ámu lahíhíe iwi tá.” ⁸ Beha mu əkpa bée, əwáá əhráda atadie ilwankí, idé ogyá kpa. (Əhráda atadie ánfí ilí há Bulu ahá yilébwé.)

⁹ Móó Bulu-əbópó amu lébláa mi əbée, “Wanlin fée, ‘Bulu layúlá ahá ání alatí Okúfabí amu əkátsiá nké ámu así.’” Móó olétrá bla mi əbée, “Asún ánfí igyi onokwali, Bulu wá itsú.”

¹⁰ Inu nemli bun mu ayabito, mbée ansum mu, támé əlebláa mi əbée, “Mábwe! Tsúfí Bulu osúmbi ngyi fé fóa fú apíó ámúú mlidé Yesu iwi adánsie gyí amu. Sum Bulu nkule pé!

“Tsúfí ahá ámúú bude Yesu iwi adánsie gyí amu bubu Bulu onósú asónblí onjé.”†

Oponko Futútúsó Ədinkápó

¹¹ Inu múa nówun a, osúsú lafinkí. Nelákí a, oponko futútú əkv líi á! Musu ədinkápó amu idá gyí, “Yilé Əbwepó pú Ənokwali pú.” Otegyi asón, otókó isá é onokwali. ¹² Mu ansíbi aklambi igyi fé ogya plenplen. Owíepa tsotsotsa ibun mu nwun. Əbv dá kvá bəwanlín dínká musu, ohaa méyín mó tsía mvtó. ¹³ Ələwa ligá ání bəwa mó obugyató. Mu idá gyí, “Bulu Asón.” ¹⁴ Osós isá akopó budin mponko futútúsó. Bəwa əhráda atadie ilwankí, idé ogyá kpa bubuo mu. ¹⁵ Ədayí iya anyo klákláaklá ku lədalı tsu mu onó. Mó əbópusáin omá-omá bun ni. Əbópó owuntolın kpá amó. Bulu Otumípó amu əblí kpónkponti ámu əbópunyímé amú fé alia butenyímé wáin-abí. ¹⁶ Idá ání bəwanlín dínká əhá ámúú ədn əponko futútú ámu atadiesu pú mu obiánsú gyí, “Asító Osí, Awieto Owíe.”

¹⁷ Inu nowun Bulu-əbópó əkv líi owító. Əlkplón kpolí mbubwi ání buña afútó fée əbée, “Mliba! Mlibefia Bulu əpónó kpónkponti ámúú alatswi

* ^{19:1} Halelúia igyi Hebrisə əblí. Mó así gyí, Kanfu aní Wie Bulu! † ^{19:10} Ntéé Ənokwali amúú Yesu lébelə əwan ámu téhá ahá buletálí blí Bulu asón ámu ni.

ha mli ámu as! ¹⁸ Mén̄i mlégyi awié, isá ɔnó alúpó, isá akəpó akinkín, mpən̄kəsu adinkápó pó amú mpən̄ko, oyító ahá, iwi agyípó, nkpaibi, nyebí pó ahande fée aye.”

¹⁹ Inu nowun ání əbwikítá-ató amu mva ɔsvlósuv awié pó amú isá akəpó fée békpa aba bɔyóko əpən̄ko futútús vədinkápó amu mva mu isá akəpó. ²⁰ Tám̄e begyi əbwikítá-ató amusv, békítá mva mu ɔnósuv ətəipó amúv ətəbwé osúna akpənkəpənti mu idátó ámu. Ofúla amu ələpvumlé ahá ámuv əbwikítá-ató amu nsvhíetó dín amúsó, bvtosúm əkpí ámuv bɔpwē han əbwı ámu ni. Bətswi əbwı ámu mva mu ɔnósuv ətəipó amu wá ogyá paati kpənkəpəntiá ogyá mva atonkodu ihié detsií móvtó. ²¹ ɔpən̄kəsu vədinkápó amu lópu ədayi iya anyo ámuv ilədalı tsu mu ɔnó ámu mó isá akəpó atráhe amu fée. Mbubwi amu begyi amu aye plíplíplíplí.

20

Bəwa ɔbvn̄sám Ikan Nfí ɔpím

¹ Inu nowun ání Bulu-əbəpo əkv lékplí tsú ɔsósó. Əde ilán klúklúúklúá ma əka sáafi pó ikan kpənkəpənti kv. ² ɔlekítá bútí, ogyi iwo dada amúv bvtetí mu ɔbvn̄sám ntéé Satán amu, ələwa mu ikan nfí ɔpím-əkvle. ³ ɔlətswi mu wá ilán klúklúúklú ámuv, fin mó, wá mó ɔnó sáafi, mén̄i ɔbvn̄sám mēetrá talí mlé ɔmá-ɔmá ámu. Nfí ɔpím ámu ɔma asa bélé mu kpalobí.

⁴ Mó ɔma a, nowun awié-mbiá kv. Ahá ámuv bahá amú əkpa ání begyi asón ámu bvtse mósó. Nowun aha əkv əkláa. Amógyí ahá ání betin amu Yesu iwi adánsiegýi pó Bulu asón əkanda sú ni. Amú kén gyí ahá ámuv bvmotsulá súm əbwikítá-ató amu ntéé mu əkpí ámu, bvmotsulá abvpu mu nsvhíetó dinka amú əsukpi ntéé amú ibasv ni. Bulu léha amú betsinkí, amúa Kristo begyi iwíe nfí ɔpím-əkvle amu. ⁵ Amú Bulu légyankpá kúsúa tsú afúlitó ni. (Awupó atráhe bvméetsinkí, nkéti nfí ɔpím ámu ilatsv.) ⁶ Bulu lóylulá mu aha agyankpapu amúv ələkvusúa tsu afúlitó amu. Amú mó á, lowu nyəəsi amu ɔma amúsó túmi. Bóbwé igyí ahapó há Bulu mva Kristo, mva amónyo bégyi iwíe nfí ɔpím-əkvle amu.

Satansv Gyí

⁷ Nfí ɔpím ámu ɔma a, bélé Satan obu. ⁸ ɔbédalı yémle ɔmá-ɔmá ání bvbv oyí afunka ana, igyi Gog mva Magog amu, mén̄i əbékpa ahá tsotsəotsəá buma iklátó buo iwi ya isá. ⁹ Nowun ání benatí tsvn oyító fée, káfia Bulu ahá pó amu wúlu yileá Bulu tekle, tám̄e ogyá lekpa tsú ɔsósuv bəhi amú akəpó fée plíplíplíplí. ¹⁰ Inu bətswi ɔbvn̄sám ámuv əlemlé amú ámu wá obun ání ogyá mva atonkodu detsií móvtó plenplenplento. Mva əbwikítá-ató amu pó mu ɔnósuv ətəipó afunupu amu bëtsiá iwiəsintó əpa onyé bré féeétó.

Asýngi Tráhe

¹¹ Inu nowun owié obiá futútú kpənkəpənti kvá əkv tsie mósó. Nwvlótáá mva ɔsvlób besrí sí mu, tám̄e bumenya ɔŋaínkpá. ¹² Nowun awupó, nyebí ahande bvlí owié obiá ámu ansító. Bobwií nwvlótó tswi. Bobwií nkpa ɔwvló ámu étó tswi. Inu bəpó tóá nwvló ámu iləblí tsú awupó ámu bwəhé iwi gyí amú asón. ¹³ ɔpv léle awupóá bvbv móba. Lowu mva afúlitó é bélé amúá bvbv amútó ba. Bulu légyi okugyíøkv asón mu bwəhé ɔnó. ¹⁴ Inu bətswi lowu mva afúlitó fée wá ogyá ání itamadunto. Ini gyí lowu nyəəsi ni. ¹⁵ Bətswi əhagyíøha ání bvmowun mu idá nkpa ɔwvló ámuv é wá ogyá ámuv.

21

耶穌的福音書

¹ Inv nowun əsüsü múa əsuluv pəpwə, tsúfē əsüsü múa əsuluv gyankpapu amu itréa ma inv. Ḷpv é itréa ma inv. ² Móó nowun wúlu wankihé, igyi Yerusalem pəpwə amu, idékplí tsú Bulu wá əsüsü ibá. Bulu léhié mó fē ətsiá bawá mu ató wankláán, oyéfia mu kulu. ³ Nonu əme kponkponti kva ídelin tsu owié obiá ámu así əbée, “Kí! Séi mó á, Bulu ətsiakpá laba anyánkpósata. Obétsiá amótó, bóbwe mu ahá. Mu onutó obétsiá amótó, əbóbwe amó Bulu. ⁴ Obétsitsii amó ntsú fée. Lowu ntéé isú ntéé ipian ntéé asun wunhe kuku é iméetrá ətsiá, tsúfē ató dada amu fée ilatsvn.”

⁵ Móó owié obiásó ətsiápú amu léblí əbée, “Kí, nde tógyító bwé pōpwə.” Móó əlelabláa mi əbée, “Wanlin asún anfi tswi, tsúfē mó fée ibu móttó, igyi ənəkwali.” ⁶ Móó əletrá bla mi əbée “Nabwé mó fée tá. Mígyí Alfa múa Omega, Ogyankpapu múa Ḷtráhe. Néha ahá áni əmewólli dé mu nkpa-ntsú, əméeka mó ikó.” ⁷ Népv oyúla anfi há ahá áni olegyi tsu. Nébwé mu Bulu, mu é əbóbwe mí bí. ⁸ Támé afúpúá beyinkí mí əma, ahá áni bwmohó mi gyí, mbusuo abəpú, ahá aməpú, mbua atəpú, ató alapú, ikpi atswépv pú afunupv fée ətsiakpá gyí ogyá paati kponkponti, ogyá múa atonkodu ihié detsií móttó. Inv gyí lowu nyəssi amu ni.”

耶路撒冷福音書

⁹ Inv Bulu-abəpú abasiénó ámúv bude ablanwé asienó ámúv asun wunhe asienó tráhe ibo mó ámuto əkole léba bebláa mi əbée, “Ba, ansuna fó ətsiá Okúfabí amu əbá betsíá.” ¹⁰ Inv əlekpa mí Ḷhétó ya ibu fóahé kponkpəənkponti kusv, olosuná mí Yerusalem wúlu wankihéá idékplí tsú əsüsü Bulu wá ibá. ¹¹ Bulu numnyam dəwankí wólí wúlu ámvsu, ihié dəwankí hónánááná fē atsufolibi, idé ogyá kpa fē ahvhwéá mó ansító ləwankí. ¹² Bəpwə buntii trihé fóahé kv bómli mó, ibu aklvn akpənkponti dúany. Bulu-abəpú dúanyo bude aklvn ámu ənó gyo. Bəwanlín Israel abusuan dúanyo ámu adá dínká aklvn amvsu ikvle-kvle. ¹³ Aklvn asa bu owí ədalikpa. Asa bu owí əkplíwiékpá, asa bu əsüsü, asa é bu ayası. ¹⁴ Beyi buntii amu dínká abwi yíléyilé dúanyosu. Bəwanlín Okúfabí amu sumbí ayəpú amu adá dínká abwi ámvsu ikvle-kvle. ¹⁵ Bulu-abəpú amúv əde mí asún bláa amu dé sika pəpe oyia butəpəsusu ató. Əbəpəsusu wúlu amu, mó abuntii pú aklvn áni ilobomlí mó fée. ¹⁶ Wúlu amu swító pú mó teító fée igyi kékéé. Bréa olosusúu mó á, mó swító, mó teító pú mó fvátó fée igyi máli əpím-əkvle lafana (1,400). ¹⁷ Inv olosusúu buntii amu trító é. Igyi ayabi lafanyo múa dúasie (216), nyankposa atosusuhé ənó. ¹⁸ Abwiá igyi fē ahvhwé bəpəpwé abuntii amu. Bəpú sika pəpeá tətə mefráa mó, igyi fē gláasi pwé wúlu amu. ¹⁹ Bəpú abwiá ibu biá ətsan-ətsan dúanyo wá abuntii amu ntswiasi. Abwi ámu adá gyí, yaspa, safiri, agate, emerad. ²⁰ Onik, kanelia, krisolit, beril, topas, krisopas, yasint pú ametiste. ²¹ Abutó wulhe fútútú wankláán dúanyo bəpəbwé aklvn amu. Iklvn amu kugyílkó igyi butobi fútútú kvle. Sika pəpeá tətə mefráa mó, igyi fē gláasi bəpəwá abrən wúlu amu. Fétalí ki tsvn móttó.

²² Mmowun Bulu ətswékpá kuku wúlu amu, tsúfē Bulu Otumípú amu mua Okúfabí amu gyí Bulu ətswékpá inv. ²³ Wúlu amu imehián owí ntéé ətsra wankí móttó, tsúfē Bulu numnyam təwánkí há mó, Okúfabí amu é gyí mó əkandíe. ²⁴ Əmá-əmá bénatí wúlu amu wankito. Əyító awié é bəpú amu numnyam ba móttó. ²⁵ Bvméefin mó ənó aklvn, tsúfē oklún ma

inv. 26 Ḍomá fée bópu amú numnyam pó amú obú ba mó. 27 Tógyítóá mó iwi metin, mbusuo abopó ntéé afunupuv bwmóowie wúlu amvto, nkéti ahá ámoo bōwanlín amú adá wá Okúfabí amu nkpa ḡwulótá amu nkvlé.

22

Nkpa-ntsu Tsvnhe

¹ Inv Bulu-əbəpv amu losuná mí nkpa-ntsu ámoo iləwankí fé ahvhwé ámu. Idetsvón tsu Bulu mva Okúfabí amu owié obiá ámvtó. ² Ntsu ámu ina brənu yiléá ida wúlu amu nsiné. Nkpa-oyí ilí ntsu ámu agbemgbe anyo ámvsu, itoswié abí ətsan-ətsan ətsragyítsra. Itoswié tsé dúanyo ofi okvleto. Mv afitáá é igyi afá há Ḍomá fée tó ahá. ³ Tógyítóá Bulu lalwíi mó méetsiá wúlu amvto.

Mboún Bulu mva Okúfabí amu owié obiá obétsiá inv, mv asúmpó bósuvn mv. ⁴ Bówun mv ansító, mv idá é bédinká amú ḡsvkpi. ⁵ Owí méestrá ta inv ekekeké. Buméestrá hián okandíe ntéé owí, tsúfē anu Wíe Bulu əbówankí wólí amósó. Bégyi iwíe bré fée.

Yesu Ibá

⁶ Inv Bulu-əbəpv amu lébláa mi əbée, “Asón ánfi bv mó tó, igyi ḡnəkwali. Anu Wíe Bulu téé tóá ibéba suná mv ḡnósó atjípó. Mvlawá mv əbəpv əbée, əbélé tóá ibéba nke ánfito suna mv asúmpó.”

⁷ “Kí! Imáowá ḡpá néba! ḡwuló ánfito asón béba mó tó. Mv sv Bulu obóyulá əhá ání olegyi mv féesú!”

⁸ Mí Yohane lónu asón ánfi, nowun mv fée. Bréá nonu asón ánfi, nowun ató ámu é á, nemlí bun Bulu-əbəpv amoo əlele mó suná mí ámu ayabitó, mbéé ansum mv. ⁹ Táme əletrá bláa mi əbée, “Mábwé! Tsúfē Bulu osúmbi ngyi fé fóa fó apíó Bulu ḡnósó atjípó, pú ahá ámoo bégyi asón ámoo bōwanlín wá ḡwuló ánfito ámvsu. Sum Bulu nkvlé!” ¹⁰ Mvú əlebláa mí əbée, “Mápu ato lesúnáhé anfi ḡnái, tsúfē mó bábi lafun ta. ¹¹ Ha lalahé əbwepó ḡyo mv lalahébwesu. Ifintó otsiápó otsia mv ifintó, yilé əbwepó é əkita mv yilébwetó. Əhá ání əbée, mópu mv iwi há Bulu osii mv iwi ha Bulu.”

¹² Inv Yesu lébláa mi əbée, “Kí, imáowá ḡpá néba! Nebá ikó əkakpá. Néka əhagyíha ikó mv bwéhé ḡnó. ¹³ Mígyí Alfa múa Omega. Ogyankpapu mva Ətráhе, ası Otsuápó pú ḡnó Ḍomopú.

¹⁴ “Bulu obóyulá ahá ání bvde amú atadie fwí, méní bétalí nyá əkpa tsvn wúlu yilé ámoo ibá ámu ḡnó wíe mó tó yégyi nkpa-oyí ámu abí. ¹⁵ Akíai obésin iban ámu ḡma. Amó gyí; ató alapó, mbvá atjopó, ahá amopó, ikpí atswépó pú ahá ání bvtékle afunu, bvtawá mó é fée.

¹⁶ “Mí Yesu láwá mí əbəpv mbéé, əbá bəbláa fv asón ánfi, afvpvbla Akristofó ḡpasua ámu fée. Mígyí Owíe Dawid mv na, mv ató ogyípó pú Baké Ətsrakpabi wankihé amu ni.”

¹⁷ Inv Bulu Əjé ámu pú əká pəpwé amu bəblí bée, “Ba!”

Əhagyíha ání onú asón ánfi əblí əbée, “Ba!”

Əhagyíha ání ḡmewálí de mv əbá. Əhagyíha ání odekliké əbá, Bulu okie mv nkpa-ntsu ámu.

Itráhе

¹⁸ Mí Yohane, nde əhagyíha əlá da kpákpaákpá. Mbéé, ní əkv lónu ato lesúnáhé ḡwuló ánfito asón, əlopv kú tsia mó tó á, Bulu é əbéha asón wunheá ibu ḡwuló ánfito ibéba mvsu. ¹⁹ Ní əkv é lélé tókv tsú ḡwuló ánfito á, mómu Bulu é əbélé mv ogyíkpá ání ibu nkpa-oyí ámu pú wúlu wankihé ámoo nəwanlín mó iwi asón wá ḡwuló ánfito amvto.

20 Ohá ámúvó ὁde ntobí ánfi iwlí adánsie gyí ὡnəkwalisu ámu ὁbēe, “Ee!
Imóðwa ὁpá néba!”

Amen! Owíe Yesu, ba!

21 Anı Wíe Yesu ogyíi Bulu ahá bvale!